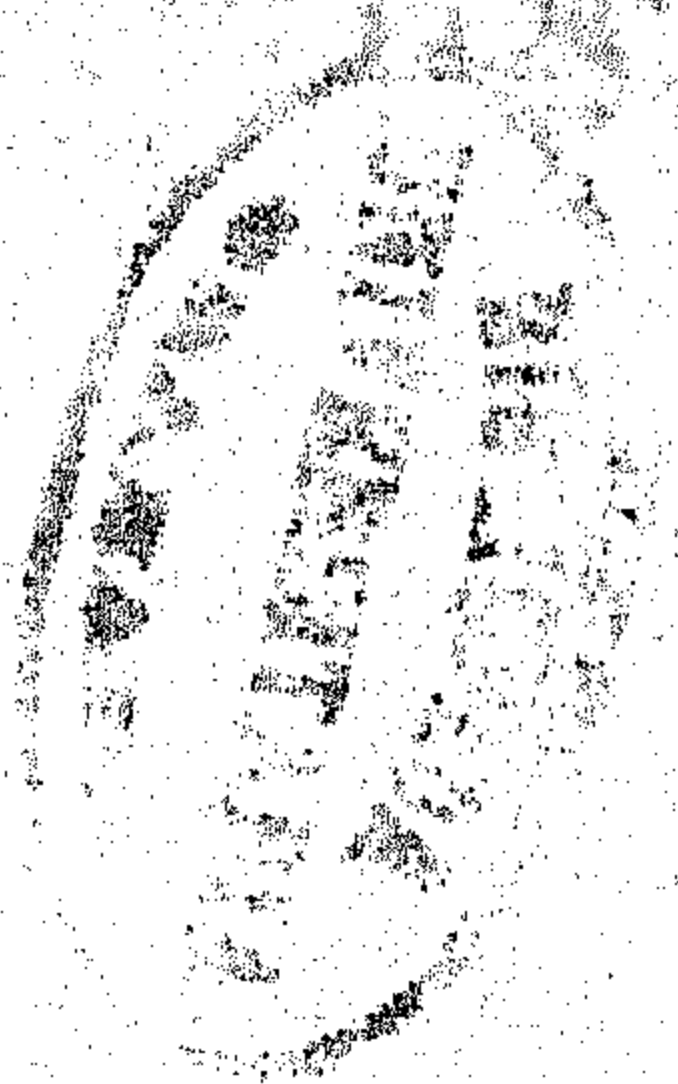
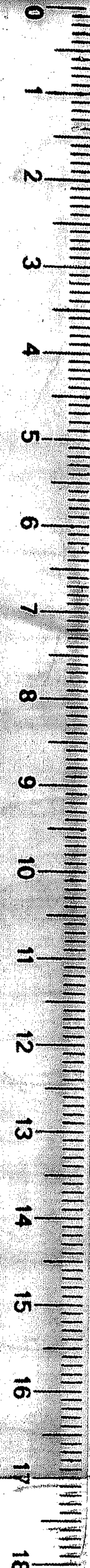

Inst. Antropología
B
88
88

2-7

R. 15.676

THOMÆ BOZII

E V G V B I N I
C O N G R E G A T I O -

N I S O R A T O R I I

P R E S B Y T E R I,

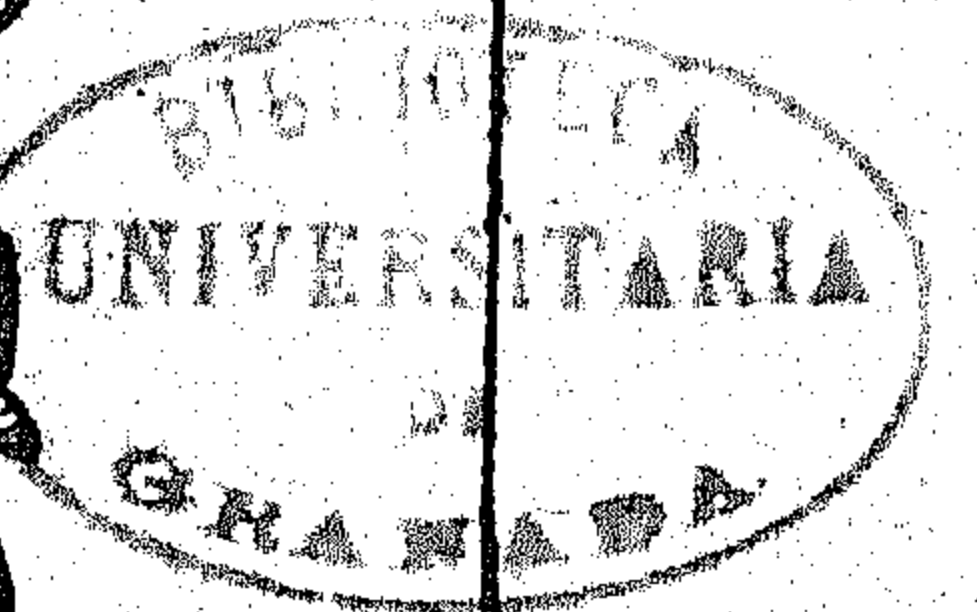
D E S I G N I S, E C C L E S I Æ

D E I.

T O M I S E C V N D I P A R S A L T E R A,

Continens 5. Libros Posteriores.

Accessit Index locupletissimus Verborum, Rerum, Sententiarumq; insignium, quæ in Secundo Tomo continentur.

Santander

L V G D V N I,

S V M P T I B V S P E T R I L A N D R Y,

M. D. X C V.

DE SIGNIS ECCLESIAE DEI, LIB. XX.

SIGNVM LXXXII.

Innumeri Catholici.

Cum sint in Ecclesia nostra Innumeri, qui in eandem fidem conueniant, alijs autem secus contingat, hinc fit nos esse ex Ecclesia Dei.

CAPVT I.

Vo d diximus Ecclesiam esse Catholicam, siue toto orbe diffusam, non est sic intelligendum, quasi pauci futuri sint ij, qui ad eam pertinebunt, ita vt quamuis sint in tot locis, e singulis nationibus vnus aut alter eam sequatur: sed Catholici semper erunt innumeri e quolibet gente. Quocirca hoc signum quodammodo est duplex: quolibet enim tempore Catholici futuri sunt in magno numero. Praeterea vero si quolibet gentem respicias, ex epli gratia, Danicam, Sueticam, Gotthicam, Scoticam, Anglicam, Persicam, Turcicam, Sarracenicam, non quouis tempore innumera-biles erunt ex illis Catholici, sed aliquo. Atque haec sane nota Ecclesiae Catholicae illustrissima. Audiamus ita praedictum. Hoc in primis Deus Abrahamae promisit, *Multiplicabo, inquit, semem tuum sicut stellas caeli, & sicut arenam, quae est in littore maris: & in semine tuo benedicentur omnes gentes: Eadem deinde pacta Deus cum Iacobo renouauit, cum dixit, Semen tuum erit quasi puluis terrae, dilataberis ad Orientem, & Occidentem, & Septentrionem, & Meridiem. Quae respiciens Dauid, cum Deum alloqueretur, sic cecinit de amicis eius: Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur, exsurrexit, & adhuc sum tecum. Et alibi: Conuertentur ad dominum vniuersi fines terrae, & adorabunt in conspectu eius vniuersae familiae gentium. Quamobre verae pietatis cultores multitudinem suam caeli stellas atque arenam maris aequabunt, & quod maius, erunt instar pulueris terrae, quinimmo (quod maximum) numero superabunt arenam maris, vniuersi namque fines terrae, atque vniuersae gentium familiae Deum verum colent.*

Haec omnia cum mentis oculis contempleretur Isaia, quamuis longe posita, sibi tamen propius facta, sic admirandus compellat, & excitat ad laetitiam atque admira-

Gen. 12. 18.
& 21.

Psal. 134.

Isa. 60.

tionem suis verbis Ecclesiam: Surge, inquit, & illuminare Hierusalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est, quia ecce tenebrae operient terram, & caligo populos, super te autem oriatur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi, filij tui de longe venient, & filia tuae de latere surgent. Tunc videbis, & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris: fortitudo gentium venerit tibi. Hec Isaias, qui multis deinde prosequitur hoc argumentum. Cui concinens Daniel ait, fore, vt lapis ille qui Christum significat, vniuersam terram non modò contingat, sed impleat, fiatque mons magnus, illiq; detur principatus, honor, regnū, ac seruiant ei populi omnes, tribus, & lingua: ita vt, subiicit Habacuc, gloria ipsius non modò terras, sed ipsam cælum operiat, terra autem sit plena laudis eius. Vident vt Prophetae gradatim ascendant, & maiora semper præsignificent. Audi nunc Ioannem, qui enucleatius hæc prædicit: Post hæc, ait, vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu agni amictu stolis albis, & palmae in manibus eorum. Igitur Ioannes vult esse ex omni gente innumerabiles Catholicos, neque modò ex omni gente, sed ex omni tribu, quæ gentis alicuius est pars, vt Hebraica duodecim tribus erant: & quoniam quælibet ciuitas habet suum populum, ex omni ciuitate innumerabiles futuros ait Catholicos, & quando temporis longo intervallo contingit, vt in eadem ciuitate coeant diuersi populi, qui in vnum constati linguam mutant, ait adhuc ex omni lingua, quamuis illa post existat, futurum, vt innumerabiles sint verè pietatis cultores: ita vt omnis lingua confiteatur, quia Christus est in dextera Dei sedens, ait Paulus. Plurimæ sunt porrò rationes, quibus Deus constituit: vt Ecclesia Catholica innumeros semper haberet sui studiosos omni tempore, & ex omni populo, ac lingua ad extremum aliquo saltem tempore similiter innumerabiles sui cultores posset indicare.

Dan. 7.

Hab. 3.

Apoc. 7.

Philip. 2.

Cur Ecclesia Catholica gentes innumera, & è qualibet gente innumerari.

I. Ratio propter obedientiam Christi summam.

Et primò quidem loco illud afferri potest, quòd Christus id sibi meruit, ac Deus ita fore illi promisit, quia vitam pro Dei causa posuerit. Sic enim Christus: Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Deus autem sic de Christo per Isaiam: Dispertiam ei plurimos, & fortium di-

uidam.

uidam spolia, pro eo quòd tradidit in mortem animam suam. Ob id Isaias idem capite sequenti gratulatur Ecclesie de illius gloria, numeroq; suorum maxime copioso. Idem scriptum reliquit Paulus, cum dixit de Christo: Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur caelestium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia ipse est in gloria Dei sedens. Eodem modo, simulatque Abrahamus obtulit Isaac filium suum immolandum obtemperans Dei mandatis in omnibus, vt iusserat retulit præclaram promissionem, quam supra attingimus. Scaturit igitur Pater æternus maximam semper hominum multitudinem Christo adherere, eiq; parere, quòd ipse ei paruerit in omnibus ex animo obsecutus.

Isa. 53.

Philip. 2.

Amplius cum velit agnosci Deus à cunctis, necesse erat, non esse paucos, qui diuinæ potentia, sapientia, ac bonitatis essent præcones, sed omnis lingua confiteretur, quia ipse est in gloria Dei sedens. Atque hoc sibi voluit Isaias, & Michæas, cum non multos homines (id enim paucitas videri posset) sed populos multos inducunt, à quibus cunctæ gentes inuidentur ad cultum Dei verum.

I. Vt à multis Deus agnosceretur ac predicaretur.

Et quando fides fit hominibus vel ratione, vel auctoritate, ratio verò procul sit posita à sensu communi, ingenioque hominum imperitorum, qui non satis illi sese accommodare sciunt, reliqua est auctoritas, quæ cum ducatur è multis locis, ea videtur aptior, ad persuasionem, quæ posita est in multitudine aliqua hominum idem profitentium copiosa. Nam nihil æquè commouet animos quàm conspiciere celeberrimam plurimorum frequentiam, qui in idem conspirent. Id allicit maxime illos & incitat ad idem credendum, & sequendum. Atque hoc idem significant oracula adducta Isaiæ & Michææ canentium à populis multis gentes cunctas ad religionem vocari, præcipue verò Isaias hoc vult, ante oculos sibi proponere Ecclesiam, seduloq; contemplari, innumeras scilicet cateruas eorum, qui confluant ad ipsam. Leua, inquit, in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi, filij tui de longe venient, & filia tuae de latere surgent. Tunc videbis, & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad multitudinem maris, fortitudo gentium venerit tibi. Hoc vidit Augustinus, atq; explicauit aureo illo libello de utilitate credendi,

Isa. cap. 2. Mich. 2.

III. Ab auctoritate concilianda Ecclesia.

Cap. 14.

Cap. 16.

IIII.
Oratio.

cum dicit: *Christus* afferens medicinam humano generi, primum miraculis conciliauit auctoritatē, dein auctoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinē, multitudine obtinuit vetustatem, vetustate roborauit religionē. Ac rursus. *Desperandum non est ab ipso Deo aliquam auctoritatem constitutā, qua velut certo gradu immitētes attollamur in eū. Hęc auctoritas dupliciter nos mouet, partim miraculis, partim sequentiū multitudine. Ac primū quidē facta sunt miracula, cum Deus ipse in vero homine huic mūdo apparet, vt his tandem multitudine crescentiū congregata, atque ppagata, in ipsos mores utilis cōuerteretur auctoritas.* Hęc Aug.

Est alia postremò causa, propter quam Catholicorum multitudinem Deus voluit esse copiosam, nimirum, quam præ manibus habemus, vt Ecclesia ipsius distingueretur, & internosceretur à factionibus hæreticorum, vt aperuimus. Nunc itaque si animum aduertas ad singulas Protestantium sectas, quæ innumeræ sunt, videbis esse nullam, quæ cum Ecclesia Catholica, in qua nos sumus, possit vel millesimæ parti multitudinis nostrorum æquari. Quid dicam millesimæ totius vniuersitatis nostræ? neque istius millesimæ partis particulæ millesimæ. Protestantibus enim nulla mihi videtur fides certa, fides autem Christiana certissima esse debet. At inter eos non modò quot capita, tot sententiæ, sed eiusdem capituli innumeræ in eadē quam iactant fide sententiæ, vt ostendimus supra, vbi actum de vna fide. Quid quòd conuellunt ipsius fidei rationem, quæ est, vt alteri credamus? at isti edicūt palam, vt quiuis, quod lubet credat. Quid verò de Græcis dicemus ad paucissimos iam redactis, & qui similiter inter se diuisi sunt: ante annos namque triginta Moscovitæ dissentiant à reliquis Græcis. Ecclesia verò Catholica vix est vt numerare possit, nunquid homines dicam, qui ipsius fidem sequuntur? atqui neque gentes ipsas. Nam quot, quæso, gentes in Indiis Occidentalibus & Orientalibus: num quis earū numerum vel tener, vel assequi potest? Sumas autem quamuis gentem, quæ ipsius fidem sit secuta. Ecquis poterit scire quot è quauis gente homines per tot annorum sæcula Ecclesiæ nostræ adhæserint? si omne studium positum hac in re fuisset à principibus, vt numerus iniretur, ac posteris ad memoriam traderetur, nunquid assequi id potuissent? Sume quam vis urbem Saxonix, vt exemplo agamus, quæ post annum octingentesimum Christo se dedit, & Ecclesiæ nostræ, perstititque in ea plusquam septingentos annos,

an fieri

an fieri potuisset, vt hominum numerus in vrbe illa nobis adhærentium per tot annorum spatia certò iniri ac memoriæ prodi posset? Quot igitur partibus superabit Ecclesia nostra hæreticorum quamlibet factionem? innumeris proculdubio, sicut est diuinitus prædictum. Oracula namque diuina statuunt Ecclesiam Catholicam multitudine cunctis cœtibus præstare, sicut arena maris, puluis terræ, atque alia huiusmodi numero cunctis aliis rebus vniuersi naturæ præstant. Quæ cum videant hæretici, & effugere hoc argumentum velint, multa coaceruant, quibus conuellant illud, & fucum simplicioribus faciant.

In primis verò afferunt illa Christi verba: *Intrate per angustam portam: lata & spatiosa via, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui ambulant per eam: angusta & arcta est via quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam.* Item quarta pars seminis dumtaxat reddit fructum, reliquæ percunt: similiter Christus Apostolis dixit: *Nolite timere pusillus grex.* Sed hæc nihil faciunt pro hæreticis. Christus namque in iis locis loquitur de illis, qui non seruant ad amissim omnia Dei mandata, qui paucissimi sunt, ac nisi Deus benignitate sua iis resipiscentibus ignosceret, ad inferos proculdubio deuoluerentur. Non loquitur itaque de iis qui non credunt, quasi istorum numerus sit exiguus: & idcirco vt sciremus illa verba Christi referri ad obseruationem diuinæ legis, subiecit Christus: *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, à fructibus eorum cognoscetis eos.* Atque ita illum locum interpretatur Basilus & Augustinus. Quòd autem quarta pars seminis sola fructum reddit, intelligi potest tam de fide, quam de morum disciplina. Nam non omnes obediunt Euangelio. Atque ideo si respicias cunctos homines simul coniunctos, ad quos Euangelij præconium peruenit, vix eorum quarta pars Christianis adnumerari potest. Et Christianorum vix quarta pars, ac ne vix quidem quarta, Christi præcepta ad vnguem seruat.

Quòd verò ait Christus: *Nolite timere pusillus grex,* id refertur ad eos, quibuscum tum verba facit, quorum numerus erat exiguus. Neque verò negari potest olim paucos fuisse Christianos. Nam lapis ille, de quo Daniel scripsit, ab initio paruus, deinde mons magnus euasit, & vniuersam terram impleuit. Adhuc ij, quos alloquitur ibi Christus,

A 4

erant,

Obiectio prima hæreticorum.
Matth. 7.
Respon.Basil. comme.
Augu. contra hære. de serm. Dom. in monte, lib. 2. c. 32.
epistol. 48. ad Vincent.I I.
Obiectio.
I. Respon.

I I. Respon.

erant, qui venditis omnibus ipsum sequebantur in arcta paupertate, quorum pauci adhuc hodie sunt, ut constat ex ipsius Evangelij verbis.

III.
Obiectio.

Lib. de unit.
Eccles.

I. Respon.

Iam quod adducunt ijdem hæretici, quod ait Christus: *Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, in medio ipsorum sum.* Atque ideo colligunt paucissimos esse posse, in quorum medio sit Christus, id nullius est momenti: ut enim rectè Cyprianus respondet aliis hæreticis idem obijciuntibus, verum est, si duo è Catholicis conveniant ritè, in medio ipsorum esse Christum: ad suos namque loquitur ibi Christus, qui dixit: *Si duo ex vobis.* At si qui dissentiant à recta doctrina, iis, quamvis coeant, atque innumeri sint, nihilominus aberit ab illis Christus. Absurdum namque foret, si illa verba acciperentur de quibuslibet, qui se Christum sequi iactant. Sic namque nulla hæresis esset, quæ duos dare non posset, qui in vnum coirent.

III.
Obiectio.

V.
Obiectio.

Cap. 12.
Exod. 32.
Hierem. 4.
Isai. 1.

I. Respon.

II. Respon.

Illud porro ineptum, quod aiunt Christo adhuc viventi paucos adhæsisse. Confitemur enim primis Ecclesiæ nascentis temporibus exiguum fuisse illorum numerum, qui Christo se adiunxerunt, atque hoc erat, ut diximus, in oraculis: sed postquam crucis tormenta passus est Christus, ac resurrexit, prædictum fuit, ut Christianorum numerus magis ac magis in dies amplificaretur, instar arenæ maris, pulveris terræ, ut vix numerari possent Christi familiares: quin ait Ioannes, nemo mortalium posset illos recensere.

Quocirca quod afferunt hæretici exemplum legis antiquæ, atque obijciunt illud idem, quod olim Donatistæ obijciebant, ut refert August. lib. de unitate Ecclesiæ, temporibus Eliæ, Ecclesiam in paucis fuisse, in Elia, Eliseo, atque eorum sectatoribus: similiter Aaron cum toto populo aberravit à veritate, coluit aureum vitulum, solus Moyses stetit in fide. Micheas item fuit vnus contra quadringentos prophetas Baal, qui Achab decipere: & Hieremias solus contra omnes clamantes, Lex non peribit à sacerdote. Quid? quod Isaias deplorat, nisi Dominus reliquisset in nobis semen, vix aliqui superessent, qui verum Dei cultum retinerent. Hæc omnia, ac multo plura his similia tolluntur vnica responsione. De Synagoga namque non est vnquam prædictum fore ita copiosam, sicut de Ecclesia. Amplius præsignificatum fuerat fore, ut illa sæpè diuinam legem abijceret, ad idola converteretur, Ecclesia vero ne-

quaquam.

quaquam. Sic enim Moyses ad Hebræos: *Novi quod post mortem meam iniquè ageris, & declinabitis citò de via, quam præcepi vobis.* De Ecclesia sua prænunciatum fuit, ut ostendimus, fore, ut inferorum portæ aduersus illam nunquam præualeant, tabernaculum eius nunquam moueatur, & alia huiusmodi innumera.

Quod rursus opponitur esse paucorum veritatem, atque ideo fieri non posse, ut multos habeat affectas: opposuere idem Manichæi, ut refert Augustinus, ac facillimè diluitur. Intelligere intima veritatis, causas, & fundamenta, est paucorum: sed est omnium credere à præpositis traditam veritatem. Sic est omnium cognoscere quasdam dignitates, & principia, ut nemo non scit omne totum maius esse sua parte, non posse idem simul ac non esse. Ex his docti multa admirabilia colligunt multitudini profus ignota: sic satis est si plebs quædam sciat ad fidem pertinentia à sacerdotibus explicata, ut quæ in symbolo habentur: reliqua credunt acquiescentes decretis sanctæ matris Ecclesiæ. Postremò peruenire ad summam veritatis paucissimorum, sicuti pauci excellentes oratores, poëtæ, prætores, philosophi: sed assequi nonnulla, ac delibare, quantum sit satis pro cuiusque natura, est cunctorum.

Neque verò quemquam moueat, quod Arianorum temporibus paucissimi essent Catholici, ac plurimi, ut quidam volunt, Ariani, atque ideo falsum Catholicorum multitudinem maiorem. Hinc dictum ab ipso Hieronymo, tunc totum orbem ingemuisse, & se Arianum esse miratum: & ab Hilario decem Asianas prouincias, inter quas ipse exulabat, Deum planè nescire, & rarum fuisse apud Orientales Catholicæ fidei vel sacerdotem, vel populum inuenire, sed vbique scandala, vbique schismata, vbique perfidias esse, & ad Mediolanenses scribit: *Vnum moneo, caute Antichristum: malè enim vos parietum amor cepit: malè Ecclesiam Dei in teëtis edificijsq; veneramini: malè sub his pacis nomen ingeritis. An ne ambiguum est in his Antichristum esse sessurum: montes mihi, & syluæ, & lacus, & carceres, & voragine sunt tutiores. In his enim Propheta, aut manentes, aut demersi Dei spiritu prophetabunt.* Hucusque Hilarius. Hæc igitur si obijciant hæretici, neminem mouere debent: cum Vincentius Rogatista obiecerit eadem Augustino. Nam sciendum Arianos olim Constantino imperante in synodo Nicæna damnatos astu rem tentasse, cùmque post obitum Constantini,

A 5 Conitan.

VI.

Obiectio.
Aug. de util.
cred. cap. 7.
I. Respon.

I. Respon.

VII.
Obiectio.

Hier. dial. ad-
uer. Zaciferi.
Hil. lib. de sy-
nodo aduersus
Arianos.

Contantium ipsius filium in partes suas traxissent, Athanasiumque Alexandria depulissent, ut simplicioribus imponerent, iactabant se credere & profiteri idem quod synodus Nicæna statuisset, Filium esse ὁμοούσιον, id est, eiusdem naturæ cum Patre: ut autem viderentur idem dicere, addentes litterulam, aiebant Filium esse ὁμοιόσιον, id est, similis naturæ: cumque Nicæna fides esset omnibus in ore, Ariani callidissimo consilio conuenere non in Nicæa Byrhiniæ, sed Thraciæ, & ibi conciliabulo coacto, quod visum fuit ipsis, statuerunt: ut affirmari posset, ipsos eandem cum Nicæna fidem seruare. Addebant Filium esse Deum de Deo genitum ante sæcula, subtricebant tamen ab ipsis asseri illum Patre minorem: atque ut Ariani nonnulli magis fidem facerent, palam iactabant se dissentire ab Ario: & inter alia Arianorum sectam, qui Acacium sequebantur, coacto Concilio condemnarunt, passim diuulgantes Arianos ab ipsis reiectos: & Auxentius, qui Mediolanensem sedem inuaserat, aiebat à se neque Arium cognitum vnquam, neque libros eius lectos, sed se traditos à maioribus tueri. Quocirca factum est, ut in huiusmodi turbis, cum scirent istorum versutias Episcopi Occidentales, noluerint recipere concilium quoddam Orientale, in quo reuera confirmabatur Catholica fides, timentes à fallaciis hæreticorum propter nouitatem ac prolixitatem decreti: testibus Socrate, Sozomeno, Nicephoro. Plurimi tamé ignorantés nominum vim similitudine capti, nec rixas viderentur excitare, nisi consentirent in re quæ nihili illis videbatur, subscribebant, ut Hilarius in eadem epistola aduersus Auxentium scribit: & Gregorij Nazianzeni pater hæc arte delusus incidit in errorem, ut Nazianzenus idem testatur in oratione, quam de laudibus ipsius habuit. Episcopi porrò Catholici agebantur in exilium, quasi pacem publicam perturbarent, de nominibus, non de rebus disputarent, atque alios per calumniam vocarent Arianos: quod liquet ex eodem Hilario, Hieronymo, cæterisque scriptoribus. Quin in concilio Ariminensi, cum reieissent quandam fidei formulam propositam à Valente & Ursatio Episcopis Arianis tercentum, ac plures Episcopi Occidentales, quòd contineret huiusmodi imposturas: accidit, ut Imperator legatos illius synodi ad ipsum missos, ut nunciarent quid decretum foret, defaugatos, ob moram diuturnam, cum non admitteret eos in conspectum, im-

*Soc. li. 2. c. 15.
Soz. li. 5. c. 10.
Niceph. lib. 9.
cap. 11.*

*Hilar. contra
Auxen. & de
syno. Hierony.
cont. Lucifer.*

pulent

pulerit ad consentiendum formulæ cuidam compositæ de industria ab Arianis, quæ fraudulentis verbis hæresim tegebat: ne vocarentur auctores & consiliarij rixarum, pacisque dissuasores: sed vbi ijdem certò deprehenderunt Arianorum dolos, ac præsertim qui Arimini conuenierant Episcopi, ut idem Hieronymus scribit aduersus Luciferianos, concurrerunt omnes & publicè corpus Domini, & quidquid in Ecclesia sanctum erat contestati sunt se nihil mali in fide sua suspicatos. Non igitur ait Hieronymus orbem totum re vera fuisse Arianum, sed visum fuisse, alioquin quid ingemisset? quid admiratus esset, si volens hæresi adhæsisset? ingemiscebat talem de se habitam opinionem: admirabatur se inuitum in fraudem inductum. Hæresis est in consensu: & quid magis consensui contrarium quam error, & ignorantia, à qua nasci admiratio solet? Epistola Hilarij est ad Mediolanenses, quibus præerat Auxentius hæreticus: quorum tamen bonam partem fuisse Catholicam necesse est dicamus, quando illos in fide conabatur retinere, ijque hoc ipso maxime illustres erant, quòd vrbe relicta ad sylvas confugiebant: sola igitur Ecclesia Mediolanensis id quòd suprà obijciebatur, patiebatur: reliquæ erant illæ: alioquin Hilarius fidei Catholice acerrimus propugnator ad alias etiam scripsisset. Quòd verò ait idem decem Asianas prouincias omnino Deum nescisse, magis confirmat quod dicimus. Agit enim de minori Asia, in qua exulabat, & quæ in decem prouincias distributa erat. Occidentem verò totum fuisse ab hæresi liberum per ea tempora, testatur Hilarius, Hieronymus, Theodoretus. Est itaque falsum temporibus Arianorum Catholicos haud fuisse innumerales, aut plures fuisse Arianos, quam Catholicos. Stet itaque omni tempore Catholicos esse plures quibuslibet factionis alicuius hæreticis: quamuis fieri possit ut si omnes hæresum singularum hæretici simul considerarentur, ij forsitan aliquando plures forent: sed vix est ut id contingerit aliquando cum sit Ecclesia toto orbe diffusa, hæretici semper angulo orbis aliquo conclusi, & maxima semper accessio fiat ad Ecclesiæ amplitudinem è gentibus: quæ singulis ætatibus nomen Christo dare solent: hæreticorum porrò factiones vix exortæ in partes plurimas dissecantur, ut ostendimus vbi actum de vna fide. Exempli

*Hilar. de syn.
Hier. aduers.
Lucif. Theod.
lib. 2. cap. 22.*

gratia

*Bas. cōt. Eun.
Epist. ser. 68.
76.*

*Nicēph. 12.
cap. 29.*

gratia ex Arianis alij adhæserunt Eunomio, quidam Macedonio, nonnulli Meletio, aliqui Eustathio, alij Acacio contraria sentientibus, ut tradunt Basilius, Epiphanius, Nicephorus. Atqui ego ausim dicere, non modò quantum ad hæreticos Ecclesiam Catholicam multitudine suorum iis præstare, sed etiam quantum ad quilibet sectas.

At Mahometani, inquiet aliquis, Catholicis longè plures. Minimè id quidem: nam quod alibi demonstrauius, Catholicæ Ecclesiæ tertia ferè pars orbis est subiecta: quod ad reliquas duas è tribus neque alterius dimidia Mahometis secta sequitur. Asia namque totius vsque ad Sinas neque pars quarta Mahometis legis pariet, sicut neque Europa: trans Indum fluium, montemque Imaum pauci Mahometani: in amplissimis Sinarum regnis, quæ Scythas, & Indiæ extra Gangem confinia attingunt, Mahometanus omnino nullus. Africae neque dimidia pars Mahometem colit: Africae namque insulæ omnes, quæ plurimæ sunt, & ex his aliquæ amplissimæ Hispanis obediunt, vnâ cum regnis Guineæ Bentonini, & Giloli eisdem tributa pendunt regna Quiloæ, & Mozambiques. A nobis sunt latissimæ regiones Manicongi. Christum similiter agnoscit Æthiopiæ princeps, cui amplissima terrarum spatia, multi præterea populi in Africa Christum Deum verum, neque impium Mahometem venerantur. In Europa Turca non habet nisi Græciam, Mysiam, Daciam, Illyrium, & maximam Pannoniæ & Dalmatiæ partem: at hæc prouinciæ, quibus addas licet Tauricam Chersonesum, vix quartam totius Europæ partem conficiunt, ut omittamus in illis, sicut in aliis Mahometanorum locis, plurimos esse Christianos. Quocirca quantum ferunt tempora præsentia (meo quidem iudicio) quarta propè pars orbis est Catholicorum, sexta Mahometanorum, reliquum eorum, qui vel hæretici sunt, vel alterius superstitionis. Ac ne existimes id nunc contingere, quod orbis noui tot loca sint nostris patefacta, ætate Burchardi, qui circiter annum 1280. vixit, & Orientè ferè totum per annos decem peragrauit, testatur ipse, in Oriente vix trigessimū quæque Mahometanum fuisse, ceteros autè Christianos, in quibus tamen hæretici multi, sed diuturnitate temporis factum, ut paulatim nostrorum numerus in iis locis diminueretur, quod essent in potestate Mahometanorum, donec tandem nostris aditus apertus est ad noui orbis terras, ut ex alia parte Ecclesiæ adiceretur, quod ex alia auferbatur,

*Burch. 2. par.
cap. 2. §. 9.*

ex

ex illo etiã tempore perductæ ad Christum Prussia, Liuania, Lithuania, Samogethia latissimæ regiones. Mahometanorum porro secta in varias hæreses inter se contrarias diuiditur. Septuaginta esse tradit Ioannes Leo in Africæ descriptione. Turcæ, & Persæ ob duas dissidentes quotidie digladiantur. Quid porro, si consideremus Mahometis legem anno sexcentesimo & trigésimo ab ortu Christi emeruisse, atque ante ea tempora innumerabiles fuisse Christianos? Quocirca ut ad propositum reuertamur, insignis est Ecclesiæ nota, multitudo sectatorum ipsius. Illud verò ineptum, quod afferunt nonnulli prædictum à Christo fore, ut cum venerit, non inueniat in terris fidem: neque vident agi eo loco de fide, quam sequantur opera. Idcirco Augustinus de Donatistis verba faciens, *Item dicunt, ait, de apostasia orbis terrarum dictum, quod ait dominus, Filius hominis veniens putas inueniet fidem in terra? quod nos intelligimus dictum vel propter ipsam fidei perfectio, quæ ita difficilis est in hominibus, ut in ipsis quoque admirabilibus sanctis, sicut in ipso Moyse inueniatur aliquid ubi trepidauerint, vel trepidare potuerint, vel propter illum iniquorum abundantiam, & paucitatem bonorum, de qua satis diximus.* Idem responder Hieronymus dialogo aduersus Luciferianos. Hi namque duo solent uti maximè hoc aduersus hæreticos argumento, quod sit præ cunctis insigne, atque illustre. Nunc ad reliqua pergamus.

SIGNVM LXXXIII.

Inimicorum conciliatio.

Prædictum est fore, ut Ecclesia Dei conciliet sibi, & amicissimos faciat qui prius inimicissimi erant, ij quæ sint eius fortissimi propugnatores: quod nostra Ecclesia contingere, non alienis sit manifestum.

CAP. I I.

Diuinitatis est euidentis signum, subicere sibi cuncta, & præcipue quæ illi potissimum contraria videntur. Quod si illa subiiciantur, ita ut non compellantur vlla vi,

sed

Diffidia Mahometanorum in propria superstitione.

De unit. Eccles. cap. 13.

Cap. 14.

sed amore ducantur, sponte colla submittant, id profus est diuinum, Dei namque solius est posse nostris animis ingenerare propensionem, qua libentissime moueantur ad id quod prius omnino respuebat, & a quo longissime abhorrebant. Quid verò dicemus, si quis vltro è domino velit esse seruus, & id maximi boni loco ducat, atque hic sit alioquin efferæ atque indomitæ naturæ? An nō dicemus eum, cui se hic subiicit, diuinitatis sibi adfidentis clarissimam significationem dare? ac presertim si non vnus aut alter sit, qui in alterius potestatem, cum suæ sit, transeat, sed pluri- mi, immò plurimæ gentes, ac temporibus diuersis? Profe- ctò negari haud poterit, hanc esse Ecclesiæ insignem no- tam, conciliasse, ac subiecisse sibi libentissimos, qui prius il- li maxime aduersabantur, & mala omnia machinabantur. Hoc Ecclesiæ Dei euenturum longè antè prædixit Isaias iis verbis: *Propè est, vt veniat tempus eius, & dies eius non elō- gabuntur, miserebitur enim Dominus Iacob, & eliget adhuc de Israël, & requiescere eos faciet super humum suam, adiungetur aduena ad eos in locum suum, & possidebit eos domus Israël super terram exatibores suos.* Hæc Isaias, ostendens fore, vt Ecclesia

Cap. 50.

Dei, quæ domus Israël vocatur, subiiciat sibi eos, & capiat, à quibus ipsa subiiciebatur, & capiebatur. Repetit alibi idē vates eadem sic ad Ecclesiam verba faciens. *Venient ad te curui filij eorum, qui humiliauerunt te, & adorabunt vestigia pe- dum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te ciuita- tem Domini Sion sancti Israël.* Hæc ille. Sed amplificemus hoc signum, vt quod simplex proponitur, & vnum, re vera ge- minum cognoscatur. Inimicissimi namque populi Ecclesiæ Catholicæ non modò sese illi vltro dederunt, sed gra- uissima pro illa aduersus potentissimas gentes bella susce- perunt, ac transfegerunt, ita vt ciuitati Catholicæ fuerint isti populi pro muro aduersus incursiones hostiles. Audi Isaiam hæc eadem canentē Ecclesiæ: *Et ædificabunt, inquit, filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi.* Hucusque oraculum, quo non modò pronunciatamicos Ecclesiæ, ac subditos fore, qui prius illi aduersabatur, eam- que opprimebant, sed eius studiosissimos cultores, qui muros eius ædificent, ei que ministrent.

Cap. eodem.

Nunc videamus, an hoc contigerit Ecclesiæ nostræ, & prius de iis nationibus verba faciemus, quæ Christianos habebant subiectos, septem verò sunt illæ, quantum colli- gere potui. Huiusmodi namque fuere Romani, id est Ro-

man:

mano imperio subiecti, Burgundiones, Sueui, Alani, Fræci, Visigotthi, Longobardi. Ex his Romani ante omnes Ec- clesiæ Dei fuere inimicissimi, ac per trecentos ferè annos decies id maxime sunt conati, vt Christi cultum nomenq; eraderent è terris: proxime hos sequuntur Visigotthi, & Longobardi non ita crudeles. De Burgundionibus autem, Francis, Alanis, Sueuis nihil legimus valde immitè in no- stros admissum. Commune autem fuit nationibus istis se- prem, vt sibi Christianos in locis, in quibus commoraban- tur, subiectos haberent, vltroque nullis armis, nulla vi co- actæ, in sacra ipsorum concesserint. Et Romani quidem Christianis imperabant in omnibus iis locis, quæ imperij confinibus continebantur ad Septentrionem in Europa Rheno, & Danubio, in Asia Colchis, & Iberis, ad Oc- cidentem Oceano, ad Austrum Atlante, ac desertis Afri- cæ, Arabiæque locis, ad Orientem Tigri, Visigotthi re- nuerunt Hispanias, & nonnulla Galliæ Narbonensis loca, ante hos Sueui, & Alani nonnullas Hispaniæ eiusdem re- giones, Franci Gallias ferè totas, Burgundiones eam par- tem quæ est circa Rhodanum, Longobardi Galliam Ci- salpinam, quæ de ipsorum nomine Longobardia est voca- ta. Omnes igitur hi populi Christianis dominabantur, à Christi cultu profus erant alieni, Visigotthi tamen vni- uersi Arianis, Longobardi magna ex parte: nam multi ex eis gentium ritus sequebantur. Quomodo verò Ecclesiæ Catholicæ cuncti se addixerint vltro, suis locis est dictum libro quinto. Post hos sunt tredecim maximæ gentes, quæ Christianis inimicissimæ erant, quamuis eos nulla ex par- te sua ditone coërcerent, & vltro se nobis adiunxerunt. Hi sunt Angli, Germani magna ex parte, Hungari, Bohe- mi, Poloni, Slauorum multi populi, Northmanni, Bul- gares, Rhussi, Dani, Noruegi, Sueci, Gotthi. His ad- dere possumus Albanos, Iberos, quos tamen nō admodum Christo aduersatos cognoscimus, similiter & Lazos, & Æthiopas.

Postremò erant qui non vniuersi se Christo concilia- runt, sed multi ex ipsis, Persæ, Tartari, Sarraceni. Alias possemus merito adnumerare, isti insigniores: omnes hæc gentes Christianis principibus haud parebant, Christia- no nomini vel omnino, vel aliquo modo aduersabantur, ac libentissime tamen postea se suaque Ecclesiæ Catholicæ deuouerunt. Omnes verò hæc nationes sunt viginti septem.

Nunc.

Septem na-
tiones Chri-
stianis domi-
natæ, Chri-
stum postea
secutæ.

Tredecim
maximæ gē-
tes Christo
inimicæ
Christū sunt
secutæ.

Nunc attingamus aliqua ab illis, & quidem grauissima bella pro Ecclesiæ Catholicæ tutela & dignitate suscepta, & fortissimè gesta: vt admireris maximam morum conuersionem: & de Imperatoribus Catholicis non est quòd aliquid dicamus: dictum namque de illis est à nobis suo loco, cum de reparatione diminuti cultus est actum. Incipiamus à regibus Visigothici, sanguinis, qui post impios Vitizam & Rodericum in Hispania regnarunt: sic namque principium ducetur, quod sæpè fecimus, ab extrema Europa.

*Vide Roderi.
Tolet. Sanct.
Marin.*

Et quidem si de Castellæ Regibus agatur, Pelagius Legionem Mauris abstulit, Alphonsus urbem Lucensem, Tudensem, Asturiam, bonam Castellæ partem vsque ad Abylam, Bracharamque in Lusitania. Froila collatis signis quinquaginta quatuor millia Sarracenorum cæcidit. Alphonsus Castus sæpius in acie Mauros vicit, Olyssiponemque iis eripuit, & Barchinonem Ranimurus: bello sexaginta eorum millia occidit, Caligurimque, & oppida finitima recepit, Ordonius Cauriam Salamanticam plurimis hostium cæsis. Alphonsus Magnus ter eorum maximos exercitus fudit, & multas vrbes recuperavit. Garzias eisdem profligauit, Regulamque Ayolam cepit. Ordonius bis eos vicit, Talabricamque iis abstulit, Ranimurus Madritium, Abenariamque, & Abderaminum Miramolinum cæsis Sarracenorum octuaginta millibus fudit, & rursus ad Talabricam octuaginta duo eorum millia necauit, septem millia cepit, & anno nongentesimo octuagesimo primo, Veramundus vnà cum Regibus Nauarræ & Legionis Almanforè fugauit incredibili hostium strage. Ferdinandus Primus Coymbriam, & Portugalliam bonam partem Mauris ademit. Alphonsus Sextus Sarracenorum copias interuentioni sæpius dedit, iisque Toletum eripuit. Alphonsus Septimus Dorem, Bilbiam, Tudelam, Octauus Boëtiam, Nonus Arabum ducenta millia in prelio occidit, plurimaque oppida recepit. Eius filius Ferdinandus Hispalim Cordubamque recuperauit, Granatã, vt vocat, sibi tributariã fecit, Sæctius Quartus Tariffam cepit, Regè Fesæ bello nauali superauit: Alphonsus Vndecimus Alcalam Mauris abstulit: ac denique Ferdinandus Quintus cognomento Catholicus, exactis ex Hispania tota Mahometanis, Bethicã recepit. Hic verò & Aragoniæ primus Rex fuit. Aragoniæ verò Reges & ipsi Visigothici sanguinis plu-

rima

rima aduersus Mahometanos gessere. Ex his Iacobus primus Baleares, Valeriæ regnũ, Murciaque illi ademit.

Veniamus ad Francos, nunquam satis laudatos: quorum Rex Clodoueus Alaricum, Arianum Visigothorum Regem prelio vicit, Childebertus, & Clotharius Amalricum similiter Arianum Visigothorum Regem cæderunt. Carolus Martellus nobilissimas è Sarracenis in Gallias irrupentibus victorias retulit. Pipinus verò filius eius, Stephano Papæ qui à Longobardorum Rege Aistulpho vexabatur, auxilium tulit, atque Aistulphum Papæ obsessum data pace coëgit pontifici ablata restituere: ac bis ob eam causam cum exercitu in Italiam venit. At Carolus magnus Desiderio Longobardorum Regi bellum indixit, superatumque Italia abduxit, quòd Pontifici Hadriano infensus fuisset. Idem Leonem Papam aduersus quorundam Romanorum contumacissimam superbiam defendit. Idem confecit Ludouicus Caroli filius per Bernardum filium anno octingentesimo decimo quarto. Ludouicus autem Secundus post multa prælia tadè Saracenos Calabria expulit anno octingentesimo septuagesimo secundo. Carolus deinde caluus cū multis regū sequentium multa aduersus Northmanno præclara gessit. Illustrissima fuit illa expeditio Francorum in Syriam, cū Hierosolymis captis pulsi ex iis regionibus Sarraceni. Ludouicus postea Crassus Romanos Pontifices maximè est rutatus aduersus Henricum Imperatorem, & in illis Innocentium Secundum, qui factione Petri Leonis Roma fuerat eiectus, & Ludouicus iunior Alexandrum Tertium protexit aduersus Friderici Primi Imperatoris iniurias. Ludouicus Sanctus Innocentium Quartum contra Friderici Secundi impetum, Carolus Ludouici Sancti frater pontifices item Romanos aduersus Manfredi & Conradini iniurias. Ab aliis porro Francorum Regibus & alia gesta.

Anglorum plurimi Reges quanto amore Ecclesiam sint prosecuti, ex amplissimis in eã collatis muneribus liquet, ex eo similiter, quòd eorum Rex Richardus in Syriam transiit, multa in Sarracenos præclare gessit,

Quòd si de Hungaris agamus, qui tot Germaniæ, Galliæ, & Italiæ, antequam nobis se adiungerent, vastitates intulerunt, quam multa fortiter gessere aduersus Christiani nominis hostes Rex Stephanus, Bela Secundus, qui

Pars ij. Tom. 2.

Cumanos

UNIVERSITARIA

GRANADA

Cumanos Tartaros nobis infensissimos deicit? Idem præstitit & Ladislaus sanctus, qui Tartaros eadem molientes sæpius fudit. Andreas autem Secundus in expeditione Hierosolymitana post annū millesimum ducētesimum, quartum egregiam operam cum suis copiis nauavit exercitu Regis Babylonici profligato. Bela Quartus eodem Tartaros, qui Hungariam inuaserant eiecit, adiutus ab equitibus Rhodiis, & comitibus Frangipani- bus. Carolus Cumaniam, Russiamque subegit. Quis verò enumeret quanta præstiterint Hungari aduersus Turcas? Illustria sunt, quæ sub annum millesimum quadringentesimum quadragesimum quintum, duce Ioanne Coruino, Ladislaus contra illos perfecit, quæ similiter Matthias Coruinus.

Sed omitemus ne ab sique piaculo quot & quanta in uictissimi Germani ad exitum perduxerunt pro Christi cultu aduersus innumeros Slauorum populos, quæ Hel- moldus persequitur, aduersus Prutenos, & Liouonas, Christiani olim nominis inimicos.

Plurima de Polonis dici possent. attingamus quedam. Boleslaus Pudicus Iazigas domuit, & ad Christi religio- nem perduxit: Tartaros sæpius fudit: quod præstitit etiã Cazimirus Magnus, aliique sequentes Reges, ac duces. Notissima sunt Stephani Barrorij, facta aduersus Mos- chouitas Ecclesiæ Catholicæ infensos. A Danis quam la- tē Christi cultus, & à Suecis similiter belli ac pacis om- ni studio inter finitimas gentes propagatus?

At verò quid de Northmannis dicemus, qui Sarrace- nos Calabria, Apulia, Siciliaque prorsus expulerunt? Ex his Robertus Guiscardus, Gregorium Septimum ab He- rico Tertio Romæ obsessum ex arce eduxit, Rogerius eius filius Paschalem aduersus Henricum Tertium de- fendit, Gulielmus autem Gelasū, & alter Gulielmus Bonus, Alexandrum Tertium aduersus Imperatorem Fridericum bello est tutatus.

Quid plura? tres Tartarorum Reges maximi & potē- tissimi ad Christi cultum perducti à nostris plurima ad- uersus Mahometanos pro nobis in Asia quondam bella gesserunt, ut Hayto Armenus latē describit.

Omissis Burgundiones, At qui Henricus, quem Gallici sanguinis esse ostēdemus, Comes Bizūrij, quæ Bur- gundia ciuitas est, Portugalliæ ditionem fundauit, eiu-

filius

filius Alphonfus Rex amplificauit aduersus Sarracenos. horum posterū quanta pro Christo in Africa & Oriente præstiterint, nemo facilē explicabit. legat. qui uolet hi- storias Oforij, Lopezij, & Ioannis Petri Maffej, Ad sum- mam, sic Ecclesia Catholica gentes olim sibi infensas cō- ciliauit, & quibus erat subiecta, subiecit, ut non modo ip- sius fuerint studiosæ, sed grauissima pro illius amplifica- tione bella fortissimē confecerint, ædificarique ad- uersus hostiles incursiones muros ipsius. Sed nunquid i- dem contigit hæreticis? in uniuersum sanē constat nul- lo unquam tempore ab ipsis vllam gentem ad Christi cultum perductam: peruerterunt illi Ecclesiæ Catholicæ studiosos, sed aliquam nationem Christo nunquam con- ciliauerunt, que prius eius nomen haud fuerit venerata, ut ostendimus supra, cum de fidei propagatione actum est l. br. 4. Apparet præterea hæreticos multo tēpore in- ter populos à Christi nomine alienos sedes habuisse, ne- que tamen unquam potuisse illorū quemquam ad Chri- stum traducere. Verbi gratia, Britanni Pelagianī diu ver- sati sunt in Britannia cum Anglis, & tamen illos Chri- sto nunquam potuerunt adiungere, nostri, simulatque eō- uenerunt. Verum enim verò tantum abest, ut hæretici potuerint vllas gentes, quibuscum simul haberent sedes Christo conciliare, ut potius contigerit contrarium, paulatimque Christi cultus in iis locis, ubi hæresis vigne- rit, diminui cœperit, & vera doctrina concidere, ipsique hæretici ad gentium ritus, doctrinamque Christo con- trariam transierint: quod ostendimus ubi est actum de si- dei interitu Signo decimo sexto. An non hoc verum? Cō- template Græcos, & vide, ut iam cuncti ferē Mahome- tis impietatem concesserint. Inter Protestantes autem quot sectæ inter se contrariæ? ita ut si necesse veritatem quæ vna est, corruisse omnino inter eos. Quid quod nō- nullæ gentes polo Arctico proximiores, ad idololatriã relabuntur? restatur enim Munsterus hæreticus auctor in Grothlandia insula populos reuerti ad impietatis an- tiquos ritus. Hic scilicet hæresum fructus, at conciliatio inimicorū summa Ecclesiæ Catholicæ, & illustrissima nota.

SIGNVM LXXXIII.

Insulæ longinquæ, & nouæ.

Prædictum est fore, ut Christi nomē coleretur ab Insulis maxime remotis, & omnino nouis. Id Catholica Ecclesiadū taxat accidere nunc, & accidisse semper, sit manifestū.

CAPVT III.

POTENTIS est, vim potestatemque suam longissimè protendere, infirmi non ita: exiguum lumen propè posita duntaxat illustrat, magnum vel ad ea, quæ maximè sunt longinqua, pertinet. Et quæ diuina sunt, quod cunctis præsent, extremitates ipsas attingunt, & oras vltima rerum. Ex quo fit ut Ecclesia Dei loca longinqua, insulas procul positas complectatur, quod scilicet diuina sit, & maximè potens: hæreticorum cæcus duntaxat vicinas regiones attingit, horum namque nullum lumen, illius clarissimum. Hinc Isaias populos à nobis disiuñctissimos inuitat, exclamans: *Cantate Domino canticum nouum, laus eius ab extremis terra: quia descendit in mare, & plenitudo eius, insula, & habitationes earum. & mox: Ponent Domino gloriam, & laudem eius insulis nunciabunt. & alibi, contemplatus procul aduenientes ad ecclesiā gentes, admirationis plenus inquit: Ecce isti de longè veniēt, & ecce illi ab Aquilone, mari, & isti de terra Australi. Ob id Christus de seipso verba faciens apud eundem vatem, Me enim, ait, insula expectant, & naues maris in principio. & rursus: Audite insula, & attendite populi de longè Dominus ab utero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei. Idem de apostolis suis loquens in remotissimas oras mittendis, Et ponam, inquit, in eis signum, & mittā ex eis qui saluati fuerint ad gentes in mare, in Africam, & Lydiā tenentes sagittas in Italiam, & Græciam, ad insulas longè, ad eos qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Hæc apud Isaiam Deus: quæ nobis apertissimo sunt argumento, inter quos sit Ecclesia Dei. Videmus enim hæresi nulli id aut cōtingere aut contingisse vnquā, ut insulas remotas sibi adiunxerit. Verbi gratia: quæ Græcanica mēdacia sequuntur insulæ Græcis, sunt in cōspectu, in Ionio Pamphilio, Euxino, & Ægeo omnes mari sitæ, quæ Proresterantiū innumera inter se dissidētia cōmenta boreali vniuersæ pelago clauduntur. At quæ Catholica Ecclesiæ doctrinam cōplectūtur, lōgissimè positas licet cōtemplari: verbi gratia, quæ ad Canaria vel promōtorij Viridis disiuñctissimæ sūt à Molucchis, Philippinis, & Iapo-*

nijs.

nijs, ita ut sitæ sint in nouissimis orbis partibus, ad ortum scilicet, atque occasum, & cum sol illis oritur, his occidat, & vicissim. Idem dicimus de insulis Maldiuaribus, & Zeilani, quæ lōgissimè absunt ab insulis adiacentibus nouæ Gallæciæ, & mari Vermæo, cumque his est meridies, & media nox est illis, & contrā. Quod si ad Austrum & Aquilonem te vertas, insulæ laboratoris remotissimæ sunt ab ijs quæ sunt prope fretum Magellanicum; insula sancti Laurentij, promontorium Bonæ spei, aut quæ vocatur Tristiani, Cunei, & Gonzali Aluarezi. Quamquam plurimi Ecclesiæ Catholice cultores sint in Scotia ipsa, insulisque finitimis, in extremis Hyberniæ partibus, vel inuitissimis hæreticis, similiter in multis Liouic licet exiguis insulis, à quibus maximè distant insulæ eodem freti Magellanicæ, promontoriique Bonæ spei, ita ut cū illis feruet æstas, istis frigeat hyēs, & quoties hic est autumnus, ibi sit ver. Neque verò hæc ætate nostra solummodo contingit. Apostolicis ipsis tēporibus hoc diuinitus est prouisum. Sanctus namque Thomas fuit in Zacotora ad ostium maris rubri sita, in insulis Maldiuaribus, & quæ circundant Indiam cis Gāgē, & in ijs locis Christi cultū latè disseminauit. At Polydorus Virgilius ex antiquis monumentis Britannicis vult idem factum in Britānia à Iosepho ab Arimathia: Nicephorus, Dorotheus in Synopsi, & Græci in Menologio idem attribuunt Simoni Apосто, Petro autem Metaphrastes. at Britannia longissimè distat à Maldiuaribus, in quibus Thomas fuit, & Zacotora, illa ad Boream, hæc verò ad Austrum, longissimæ sunt positæ, similiter tam Britannia, quàm Gadum insulæ maximè distant à Cipro, quæ ad Orientem, illæque Occidentem spectent. Quocirca non solum prædictum fuit, fore, ut Ecclesia Dei Catholica esset, id est vniuersalis, sed speciatim remotissimas inter se insulas semper attingeret, & quidem non vno in loco, sed in quatuor totius orbis partibus Occidente, Oriente, Austo, & Aquilone. Quamobrem duplex est hoc signum, & quod insulis maximè remotis conueniat, & quod sitis ad quatuor mundi partes ad terminos scilicet orbis terrarum. Audi quid de Christi regno Dauir canat: *Et dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum. Hinc Deus ad eundē Christū: Postula à me, inquit, & dabo tibi gētes hæ-*

B 3

redi: 17

Isai. 42.

Cap. 49

Isai. cap. vlt.

Psal. 71.

Psal. 2.

Isac. c. 52.

reditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Isaias similiter eadē prædixit ijs verbis: *Et videbunt omnes fines terra salutare Dei.* Necessè est igitur Christi numē speciātim colatur in extremis terræ confinibus, in quibus insulæ unt, quas Oceanus circumfluit. Hæc verò omnia nulli contingere, nisi Ecclesiæ nostræ, nemo non videt, nemo nõ faterur. Nostra igitur proculdubio est Ecclesia Dei.

En itaq; vt primis Apostolorū tēporibus Ecclesia nostra ad orbis peruij fines pertinuit, semper insulas procul positas sibi adiunctas habuit, (omittimus quæ mari Mediterraneo concluduntur) ad Britannos, qui toto orbe diuisi dicuntur peruenit, ad Orchadas insulas, vltimā Thylē, insulas Indiæ cis Gangē positas, ad quas Thomas appulit, ad ipsam Taprobanā, vt quidā volūt: ad ipsā deniq; Brasiliā, quā & Apostolū Thomā inuisisse à maiorib. quasi per manus traditum testatur adhuc indigenæ, vt è literis Societatis Iesu cõstat. At nostra ætate, & patrum nostrorum repertę sunt remotissimę à nobis insulæ, antiquis incognitæ, ventū ad vltimas oras terrarū: atq; idcirco Ecclesiæ sēper illud cõtingit, vt orbis terrarū terminos possederit insulas distantibus in locis sitas, nunc autem multo verius: ita vt aliud insigne argumētum sit Ecclesiæ aperta esse illi, quæ possideat, noui, vt vocant, orbis amplissima spatia. Id verò fuit in oraculis antiquis. Isaias enim ingēti admiratiōe perculsus, quasi oculis in cælū sublatis insolita quædā contemplaretur, noua itinera ac penè aëre conspiceret: *Qui sunt, ait, isti, qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas?*

Isac. c. 60.

Hæc vbi percunctatus est Christum, qui conuersus ad Ecclesiam respondeat, inducit: *Me enim, subiicit, insula expectant, & naues maris in principio, vt adducam filios tuos de longē, argentum & aurum eorum cum eis nomini Domini tui & sancto Israëli, qui glorificauit te.* huculque oraculū Isaiæ: in quo aduertendum, quod ait: *Qui sunt isti, qui vt nubes volāt.* Signat enim velificationem celerrimā, quā venti vehementes moderētur. & quod adiicit, *Quasi columbæ ad fenestras suas:* ostendit eorum, qui volant, & nauigant, partus. Columbæ nāque sicut fecundissimæ, sic in fenestris foraminū, cubiliūque suorū pullos habere solent, eodem modo, qui properant ad Indias, siue Occiduas, siue. Epas, vt Christi doctrinam disseminent, filios sibi innumeros ac Christo longē plures, quā prisci gignūt. Et quemadmo-

dum

dum columbæ, vbi alas explicant, in præceps se dare videntur, sic qui Antipodas petunt, cū sint illi subter pedū nostrorum vestigia, inspicientibus infera loca in præceps se dare videntur, veluti aërem secantes. Quod subdit: *Adducam filios tuos de longē inuuit eorum, quos Ecclesia Christo suscipit, ad nostram religionem aduentum.* Atque vt aliquā insignē oraculi notā proponat, meminit de argento & auro, quod plurimum ex Indijs aduehitur ad nostras oras. Quod si velis Isaiā prophetā vocabulo illo colūbæ voluisse quodāmodo alludere, ad quæ frequēs est allusio Hebræis, ad Christophorū Colūbū, qui nobis iter primus ad oras illas aperuit, & hoc dici pōt. Eadem verò omnia præsignificat alibi Isaias, cū Christū sic inducit loquentē: *Venio, vt cōgregē (de Iudæis loquitur) cum omnibus gentibus & linguis: & venient, & videbunt gloriā meā, & ponam in eis signum: & mittam ex eis, qui saluati fuerint ad gētes in mare, in Africam & Lydiā, tenētes sagittā, in Italiā & Græciam, ad insulas longē, ad eos qui non audierunt de me, & nõ viderunt gloriā meā.* Hæc Isaias: è quibus planū fit hic agi de regiōibus orbis nuper inuēti, cū dicat Deus se missurū ad insulas longinquas, ex quo gentes maris Africæ: Lydiæ, Italiæ, & Græciæ acceperint legatos suos. Hæc verò nullæ esse possunt, nisi Antipodū insulæ. Hæc nāque solūmodo post receptā Christi doctrinā in Africa, Lydia, Italia, & Græcia Christi fidē sūt secutæ, hæc reuera sūt longinquæ, & obserua vltimo loco positas, ita vt post eas nullæ nominētur gētes, ad quas legatio mittatur: præterea nūquā Dei nomē audierūt, aut gloriā ipsius viderūt, alias insulas scimus audisse, cū nomē Hebræorum eo tempore, quo Christus est natus, peruasisset omnes Africa, Europæ, & Asiæ oras, tū quod Hebræi dispersi erāt per huiusmodi loca, vt quiuis perspectū potest habere, modò sūmis labris historias degustarit, tū quod exercitus Romanorū, in quib⁹ solebāt esse plerūque è cūctis gētib. præsertim ducibus Augustorū præfectis, certò scirēt, qui forēt Hebræi. Hæc igitur Isaiæ verba nullis insulis cōuenire possunt, nisi nouis hisce, quod vltimæ sint ad amplectēdā Christi doctrinā, postquā receperūt eā nominatæ ab Isaiā regiones, quibus tres orbis cogniti partes designatur, Africa, Asia, & Europa. Africæ nāque meminit nominatim, Asię verò nomine Lydiæ, & Lydi Isaiæ tēporib. Asię p̄sset, & Europē notē Italiæ,

Cap. vlt.

Cap. vlt.

B 4

cuius

cuius illæ sunt nobiliores partes. Ex quo itaque Isaias cecinit Christi religionem in Asia, Europa, atque Africa receptam, ad insulas hæcæ remotissimas ventum dicit, quæ nūquam audierint aliquid de Deo, neque viderint gloriam ipsius. Ac ne relinquatur vllus dubitandi locus agi eo loco de insulis dudum inuentis, Isaias post eas nulla subiicit loca, ad quæ destinet Deus legatos suos; sed fore ait, vt ex eo iudicij supremi dies instet, cum vermis damnatorum haud morietur, ait ibi vates, & ignis eorum non extinguetur. Et adnotanda illa verba, quæ subiiciuntur: *Et adducēt omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino.* Nam priusquam populi innumeri illarum regionem aduce rentur ad cultū viri Dei; nondum dici poterat ex omnibus gentibus adductos donum Domino fratres, non sanguinis cōiunctione fratres, sed fidei, caritatis, & diuini cultus, quiq; ex eodē Deo sunt renati. Nunc postquam mysteria nostra didicerunt populi illi, verè dici potest abductos fratres ex omnibus gentibus ad Deum.

3. Reg. 10
1. Par. 9.

Sed age expendamus adhuc nonnulla in hac quæstione. Salomon olim cum perfecisset illud celeberrimum templum lapideum, vt est in historia sacra, classem misit in Tharsis & Ophir: inde conuehebantur ligna Thyina, aurum plurimum. Atque è lignis illis Salomon multa ad cultum diuinum pertinentia in templo confecit, auro parietes adornauit. Eā navigationem nonnulli putant fuisse ad Peru, quæ est latissima Occiduarū Indicarum regio, vbi aurū abundatissimum effoditur. Nā quod est in Latino Ophir, in Hæbræo codice est numero multitudinis; Peruaim & est idem nomen cum illo, quo nunc ditissima Indiarum Orientalium regio vocatur. Fidem facit huic opinioni, quod illa navigatio triū fuerit annorum, & quo quæso tam procul abibant nauæ, vt totum triennium in eo cursu absumerent, nisi terras huiusmodi petiissent. Quod verò afferebantur ligna Thyina; nonnulli doctiores, vt quæ sint illa apertius facerent, transtulerent, Corallina. E Brasilia namque afferunt ligna, quæ corallo, quantū ad colorem & duritiē, simillima sunt; ideoq; propter coralli similitudinem dicta sunt corallina à diuino scriptorē. Neque parum facit ad huius sententiæ confirmationem, quod abducebantur pauca & simiæ ex iis oris; cum sciamus & hodie abduci.

abduci. Successere deinde plurima sæcula à Salomone ad nostra tempora, quorū interuallo oblitterata est memoria & ratio navigationis illius: oblitterata simul, si qua facta est, memoria gloriæ, ac nominis Domini, ita vt de gentibus, quæ modò illic sunt dici possit, quod scribit Isaias: *Non audierunt nomen Domini, nec viderunt gloriam eius.* Aliæ namque gentes post tot annorum spatio aliæ nationes superuenere. Quod sicuti interpretatio hæc verisimili non videatur, sententiam sequatur Lusitanici scriptoris, qui putat Tharsis & Ophir fuisse auream Chersonestum, quæ nunc Malacha dicitur, paræque imperio Lusitanico, vnde eadem aduehuntur, quæ Salomonis classis comportabat, aurum copiosissimum pauca, simiæ: ligna verò Thyina erant loco scandali, vt vocatur, ligna libri, ac maximè odorati, & longè distat ab Arabico sinu. siue igitur in hanc, siue in illam partem cursum tenuerit classis illa, verisimile est ad eas, ad quas nunc nostri, quibus obediunt omnes oræ nobiles, quas Oceanus circumfluit, antiquis notas, adnauigant. Cum verò quæ contingebant Hæbræis antiquitus, in figura cōtingerent, ait Paulus; & quæ è longinquis iis regionibus comportabantur, vsui & ornamento essent templo Hierosolymitano manufacto; appositè fuit prouisū à Deo, vt & templo Christiano non manufacto, sed diuino, Ecclesiæ scilicet sanctæ, cuius, inquit Paulus, fundamenta sunt Apostoli; nos autem scribit Petrus viui lapides; nationes illæ tam longè positæ ad extremi ortus & occasus oras vsui nunc maximo sint, atque ornamento. Qua in re sunt adhuc expédenda verba illa Isaiæ, quæ in editione vulgata sic habent: *Mittam ex eis euasores ad gentes Tharsis, Phul trahentes arcum: Tubal & Iauan ad insulas longinquas.* Nam cum sanctus sermo breuitatis amarissimus paucis multa, & vno verbo plurima inter se dissimillima complectatur, nomine Iauan non Ioniam modò à qua Græci sunt profecti signauit, sed quæcūque eo vocabulo regiones cōtinentur. In insulis porro Eois, ad quas nobis per Lusitanos est aditus patefactus, tres sunt nominis illius amplissimæ, Iaua maior ac minor, quæ Moluchis adiacent, & Iapan posita è regione Cynæ, seu Sinarum, in quibus cultus Christi per sacerdotes Societatis Iesu maxima incrementa fecit, vt ex eorum litteris constat, & superioribus annis duo regij legati Romam

venerunt, ut obedientiam Pontifici Romano Iaponensium Regū nomine pollicerentur ac presterent. Voce igitur lauan complexus est cuncta illa loca Isaias, & ideo subiecit post lauan, ad insulas longinquas. sic & vocabulo Tharsis & Tharsum Ciliciæ antiquissimā metropolē quæ sanctus Paulus erat oriundus, & Carthaginem, ut voluit interpretes Chaldaeus, & regionem quandam maris Eoi, ut alij crediderunt. Sed prestat adhuc ad planiorem omnium, quæ diximus sensum afferre aliud Isaiæ oraculum quod est huiusmodi: *Ve terra* (loquitur Deus) *cymbalo alarum, quæ est trans flumina Æthiopiæ, quæ mittit in mare legatos, & in vasis papyri super aquas. Item Angeli veloces ad gentem conuulsam & dilaceratā, ad populum terribilem, post quem non est alius, ad gentem expectantem & conculcatam, cuius diripuerunt flumina terram eius. Omnes habitatores orbis, qui moramini in terra, cum eleuatum fuerit signum in montibus videbitis & clangorem tubæ audietis: quia hæc dicit Dominus ad me: Quiescam, & considerabo in loco meo, sicut meridiana iuxta clara est, & sicut nubes roris in die messis, Ante messem enim totus effloret, & immatura perfectio germinabit, & præsidentur ramusculi eius sulcibus, & quæ relicta fuerint abscondentur, & excutientur, & relinquentur simul auibus montium & bestiis terræ, & æstate perpetua erunt super eum volucres, & omnes bestie terræ super eum hyemabunt. In tempore illo deferentur munus Domino exercituum à populo diuulso & dilacerato, à populo terribili, post quem non fuit alius à gente expectante, & conculcata, cuius diripuerunt flumina terram eius ad locum nominis Domini exercituum montem Sion.* Hoc vaticinio planum fit perducendam ad verum Dei cultum, per eos, qui mittuntur à Deo gentem non Æthiopiæ, ut aliqui voluit, sed quæ sit non modò trans Æthiopiæ, sed etiam trans flumina Æthiopiæ. In mari namque Æthiopico, in quod flumina regionis illius influunt, plurimæ sunt insulæ, quæ per Lusitanos Christo conciliatæ sunt, ut quæ ad Austrum Occidentem atque Orientem spectant. inde soluitur ad amplissima Indiarum regna: verbi gratia, è Canariis ad Occiduas Indias, ex insula sancti Laurentij, & adiacentibus, ad Eoas. atque ut appareat non patere iter ad eas pedibus, ac terrestri itinere, adiicit Isaias, *Quæ mittit in mare legatos, & quoniam non erat apud eos populos scientia nautica, qua possent longa maria transmittere, quæ in re opus est magnis ac firmis nauibus, quales Lusita-*

nice

nice & Hispanice, additū, *in vasis papyri. reuera namque populi illi è suberibus & corticibus arborum cymbas excuabāt, quibus littora legerent, atque in breuioribus uti navigationibus possent.* Ait præterea Isaias esse gentem conuulsā, quæ à cunctis gentibus sit seivicta ac diuisa dilaceratā, quæ in plurimos populos lingua & moribus dissimillimos sit, disiecta, populū terribilem ob efferatos mores omnis humanitatis expertes. Carnibus namque humanis passim vescerentur, homines in sacrificijs absque villo discrimine matrabāt, ita ut in solo Themistano puerorum viginti millia quotannis sacrificerentur. Adicit vates, *Post quem non est alius.* neque enim superest amplius vlla regio, in quæ transmittamus, ut ignotam. Superfunt sanè populi nonnulli ad polum Borealem atque Australem positi, quorum mores nondum bene perspecti; at eos scimus esse, apertumque est ad illos iter Subdit, *Expectantē.* quoniam & ipsi habebant in oraculis futurum, ut abrogarentur hominum sacrificia & expectabāt salutem, quam cuncti homines affectant, quamuis nescirent unde ventura esset, ignorabant an esset à nobis. conculcatam vocat ob eius utilitatem, ignobiles mores incultas ut plurimum regiones, ædificia deformia, & vasta, perpetua inter tot populos ac tam varios dissidia bella strages. Addit, *Cuius diripuerunt flumina terram eius.* ut ostendat populos huiusmodi vel diuulsos à nobis nostroque continenti, absorptamque ab intercurrenti Oceano terram. Refert enim Plato in Timæo & Critia maximam insulam Athlantidē, & quæ amplitudinem Europam atque Asiam superaret, Hispaniis olim adiunctam, sed Oceani vorticibus demersam. Vel ob plurimas aquarum inundationes, quibus illa tellus obnoxia fuit, & aquarum memoria & fama permanet in hominum mentibus, ut scribit Franciscus Gomezius, & quoniam futurum erat ut fama huiusmodi regionum, cum patet factus fuisset ad illas aditus, perueniret ad omnes, adiecit: *Omnes habitatores orbis, qui moramini in terra, cum eleuatum fuerit signum in montibus, videbitis & clangorem tubæ audietis.* Atque ut tempus quo futura sunt hæc, designet, inducit Isaias Deum loquentem, quem dicit instar meridiane lucis fore conspicuū, gratūque cunctis, ut nubem roris in die messis. Is autem dicit ventura hæc, cum Domini locus, Hierusalē. scilicet Iudæa peruenerit iam ad summam gloriam & celebritatem, effloret totus locus, non Sion

modò

Hist. Ind.
par. c. 122.

modò & Hierusalem, sed Palæstina, efflorueritque ante messem, antequam .s. vllū colligat fructum è gloria sua, & florenti celebritate ex oraculis vatum, templo, sacrificiis, ceremonijs, pompis apparatu sacrorum Christi denique aduentu, qui est omnium Iudeorum gloria diuina, & verè summa. De qua messe, ait: *Immatura perfectio germinabit.* quoniam fructus, aliquis & germen exstabit ac perficietur, sed immatura perfectione ac germinis. Hoc dictum, vel quòd Hebræorum populus multa diuinitus est affecutus præclara, multiq̄e ex illo Christi doctrinæ adhæserunt, ceteri nequaquam præsertim principes sacerdotum, & Hebrææ gentis primarij viri: quocirca locus Dei effloruit ac germinauit totus, ac perfectè Christo adueniēte, quantū ad eos, qui Christū sunt secuti, & qui ob id messem collegere; sed quantum ad eos, qui Christum non sunt secuti, locus Dei floruit ante messem: quòd isti messem nullam fecerint, & immatura fuit illis hæc perfectio germinationis & aduentus Christi, quòd nihil perceperint maturi ex illo. Totus porrò effloruit Dei locus ob aduentum Christi; quia post illū nihil boni ac læti factū est reliquum Iudæis, & Iudæorum loco. Ideo subditur de loco isto: *Et præscindentur ramusculi eius, vt arboris aliquius falcibus: & qua derelicta fuerint, abscondentur & excutietur: truncus nimirum præcisus ramis abscondetur & excutietur.* Hierosolyma, scilicet, & Respublica Iudæorum prorsus euertetur: & relinquetur simul auibus montium, & bestijs terra, & astate perpetua erunt super eum volucres, & omnes bestia terra super eum hyemabunt. Loca namque illa à Sarracenis ac Turcis detinentur, vt olim à gentibus exteris. Euertura sunt igitur; quæ prædicit Isaias, post vastitatem & ruinam totius Hierosolymæ & Iudææ, post antiquum gloriæ florem, immaturam illius perfectionem, casum floris huius, & immaturæ perfectionis. Post hoc tempus concludit vates fore, vt populus ille conculcatus verum Dei cultum complectatur, ac deferat munus Domino exercituum ad locum nominis eius montem Sion: vt scilicet quemadmodum antiquitus à filiis Dei munera deferabantur à templo Siō, sic hi deferant munus ad montē Dei Sion, nō illum Hierosolymitanum, quem cecinit vates incultū, vastatum antrum bestiarum, nidum volucrum. sed quē Deus elegerit, vt sit locus, in quo nominetur, & colatur,

Sioni

Sioni respondeat, sit instar eius, qualis Roma, ad quam legatos suos mittunt hæ nationes, quarum multiples populi non ab hæreticis, sed ab iis qui Pōtificis Romani auctoritatem sequuntur, perducti sunt ad cultum Christianum. Isti igitur veram diuinarum rerum doctrinam, nō hæreticis ipsis aduersantes penes se habēt, cum mittantur à Deo, vt per eos populi illi ad veritatis agnitionem & studium contendant, & ad eum montemque ipsius sanctum munera deferant. Eadem porrò, quæ Isaias, prædixit & Sophonias, cum Deus apud ipsum loquitur, & ait: *Tunc reddā populis labium electum, vt innocenti omnes in nomine Domini, & seruiant ei humero vno ultra flumina Æthiopia, inde supplices mei filij dispersorum meorum deferēt munus mihi.* Hæc Deus signans populos, qui ex orbe nouo Indiarum siue Orientalium, siue Occidentalium, Pontifici Romano parent, atque humero vno seruiunt Deo ultra flumina Æthiopiæ, siue, vt est in Hebræo, Chus: inde filij Dei Catholici per latè distitas regiones dispersi deferūt munera Deo. Adnotat hic Benedictus Arias Montanus, vir linguarum peritissimus, in Chaldæo esse. *Vsque trans-flumina Odu,* quod nos Indiam, Hebræi, Chaldæi, Arabes, Syri vel Hodus, vel Hondus, vel Hundu dicunt. Hæc ille. Et quidem patet à Genesi à filiis Chus non Africam modò, sed multa Asiæ loca magis ad Austrum vergentia, fuisse occupata, qualia sunt Indiarum Orientalium. Niger autē fluuius Æthiopiæ maximus spectat Indias Occidentales: alia sunt flumina præterea Austrum & Orientem respicientia, ultra quæ, sicut vaticinatur Sophonias, loca orbis noui posita Ecclesiæ Catholicæ parent. Colligamus igitur omnia, quæ diximus, & concludamus à nobis esse Ecclesiam Dei, quando nostri sunt illæ nubes, & columbæ, quæ diuinitus missæ volant, vt ex insulis longinquis eorum naues in ipsius maris principio & quasi exortu filios adducant ad Deum, & auri argentiq̄e plurimam copiam, quod fit ex Indiis Orientalibus & Occidentalibus, ab orbis noui regionibus, ab Antipodum locis. Illinc quæcunque maximè faciunt ad summum decus, incrementumq̄; templi diuini, quæ est Ecclesia, aduehantur. Ibi populus conculcatus, diuisus ab omnibus populis, à cōmercio omnium nationū, moribus efferatis terribilis, post quem non est alius, ad quem non sit aditus per nostros diuinitus apertus.

Sopho. 3.

Isa. cap. 60.

S I G

SIGNVM LXXV.

Plurimorum Regum cultus.

*Necesse est vt ad Ecclesiã Dei cõuenirent in vnam fidem
Reges innumerari, quin Reges vniuersa terra: quod so-
li Ecclesia nostra contigit hucusque, & in
dies magis contingere
videmus*

CAP. IIII.

PLurima erãt antiquitus principes ac Reges, sed nihil inter eos de religione conueniebat, neque erat eis aliquid certum quod sequerentur & crederent, liberum singulis erat, quidquid in mentem veniebat, id arbitrari. Suus cuique Deus, immo nullus: Suus cuique Deus, ait ille, fiebat dira cupido. Omnia posita erant incerto, Augustinus hæc latè persequitur li. de ciuit. Dei, Arnobius, Tertullianus, Athenagoras, Iustinus, Ambrosius in apologiis aduersus gentes, Nazianzenus oratione in Iulianum. Quocirca illud diuinum videtur, aut proculdubio diuino proximum, vt Reges, quorum sunt maximè libera arbitria, vnam sequantur doctrinã, ita vt religio sit illis ab ea recessisse. Admiratur hoc Dauid, cum cecinit de Christo, Christiq; doctrina: *Ecce reges terra congregati sunt, cõuenerunt in vnũ.* & alibi ait, hoc inde nasci: *Quia prospexit de excelso sancto suo, Dominus de cælo in terram aspexit: vt audiret gemitus compeditorum, vt solueret filios intereptorum: vt annuncient in Sion nomen domini, & laudem eius in Hierusalem: in conueniendo populos in vnum & reges, vt seruiant Domino.* Ac rursus vbi recenset dona cælitus in Christum collata: *Timeant, ait: gentes, nomen tuum Domine, & omnes reges terra gloriam tuam.* Audin futurum, vt non modò Reges terræ, aliqui scilicet, sed omnes nomen Dei. gloriãque timeãt? Est itaque & hoc signum quodammodo duplex, quòd vniuersæ terræ, non modò aliqui, sed plerique siue omnes Christi doctrinã sequãtur. Hinc alibi idè: *Adorabũt eũ oēs Reges terra, oēs gētes seruiẽt ei* Nulla nãq; religio, nullius religionis est vllus vmq; futurus cetus, q in vna fide persistēs tot habeat Reges, quot Ecclesia nostra, hoc primũ sit signũ. Illud porrò sit secũdũ, q nulla vmq; religio, oua nullius religionis est vllus vmq; futurus cetus, qui in

vna fide persistēs, ex vniuersa terra, ex vniuersis nationi-
b; plurimos possit Reges ac principes numerare, vt Eccle-
sia nostra. Hinc Apostoli letitię pleni iuitãt oēs gētes, vt
manib; plaudãt, gaudio exultẽt, & postquã plurimas cau-
sas attulerunt ad extremum concludunt: *Quia principes
populorum congregati sunt cum Deo Abraham.* Et Isaias exci-
tans Ecclesiam ad gaudium, adiicit causam: *Quia ambu-
labũt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui.* Hæc
igitur cum sint, vt diximus, apertissimè patet, vbi sit Ec-
clesia Dei, cuius nimirum fidem sequantur plurimi Re-
ges: alioquin si prauam amplecterentur, iis non essent à
Christo, sed aduersus eum: vt enim dicebat ipse: *Qui non
est mecum, contra me est.* commentitium ij Christum, sibi
finxerunt, quam colerent ac timerent, non qualem de-
bẽt, neque cuius cultum gaudia sequantur. Quòd si lu-
stres animo regum familias, videbis innumeras esse no-
biscum sentire nobiscum, ab hæreticis vel nullos, vel
paucissimos esse respectu nostrorum. Qui poterit itaque
dici, vel terræ Reges ac principes in vnum coire, vel vni-
uersos Deo seruire? Id enim vel ex omni parte, vel ex ma-
iori necesse est sit verum, pertineatq; ad omnes Reges
orbis totius aut eodem tempore, aut toto temporum
decursu. At si animum conuertas ad nostra, videbis id
tantũ contigisse & contingere adhuc Ecclesiæ nostræ.
Ariani multos possunt è suis principes recitare duos
Orientis Imperatores, Constantium & Valentem, mul-
tos Ostrogothorum, Visigothorum, Vandalorumq;e
Reges: sed exiguus omnino præ nostris numerus. Vni
hoc videre? Numerant illi duos Imperatores Orientis:
nostri autè quot? Cõstantinũ Magnũ, Cõstãtẽ, & Cõstãti-
nũ, filios eius Iouinianũ, tres Valentinianos, Gratianum,
Theodosiũ seniorẽ, Archadiũ, Honorãiũ, Theodosiũ iunio-
rẽ, Marcianũ, Leonẽ Primũ & Secũdũ, Iustinos duos, Iusti-
nianos duos, vnum saltẽ Tiberiũ, Mauriciũ, Phocam,
Constantinum Heraclij filium, Anastasium Secundum,
Theodosium Tertium, Michaelẽ Curopalãtam, Basi-
lium Macedonem, Leonem Sextum, Alexandrum Con-
stantinum Leonis sobolem, Romanum Lecapenum, Cõ-
stantinum Romanumq;e, ambos Porphyrogenitos, Ni-
cephorum, Phocam, Ioannẽ Zimisem, Basilium & Con-
stantinum Porphyrogenitos, Romanum Argyrum, Mi-
chaelem Paphlagonem, Michaelẽ Calaphatẽ, Balduinũ

Psal. 47.

Psal. 101.

Psal. 101.

Flandrensem, Henricum, Petrum Altifiodorensem, Robertum Balduinum, Michaëlem Paleologum, atque, ut nonnulli volunt, Ioannem Paleologum: & hoc quantum ad Imperatores Orientis. Quod si agas de Imperatoribus Occidentis, habemus Maiorianum, Seuerum, Anthemium, Olybrium, Iulium nepotem, ut omittamus Valentinianum Tertium, de quo egimus supra, & Maximum qui inuasit imperium, Constantiumque adscitum ab Honorio in imperij partem: post hos imperio renouato, Carolum magnum, Ludouicum, Lotharium, Ludouicum Secundum, Carolum Caluum, Carolum Crassum, Berengarium, Lambertum, Ludouicum Prouinciæ Regem, Orthonem Primum, Secundum, Tertium, Henricum Primum, Conradum Primum, Henricum Secundum & Quartum (nam Tertius mortuus est excommunicatus), Lotharium Secundum, Conradum Secundum, Fridericum Primum, Henricum Quintum, (Ottho Quartus & Fridericus Secundus excommunicati obierunt) Rodolphum Habsburgensem, & Adolphum Albertum, Henricum Sextum, siue, ut alij contendunt, Septimum, Carolum Bohemum, Venceslaum, Sigismundum, Albertum Secundum, Fridericum Tertium, Maximilianum Primum, Carolum Quintum, Ferdinandum, Maximilianum Secundum, Rodolphum Secundum. En pro duobus Arianis quod Imperatores Catholicos possumus ciere. Quod si iuuat Francorum Regum seriem scire offert se nobis Clodoueus, atque ex eo nati Childebertus, Clotharius, Clodomirus, Theodoricus: Theodobertus cui successit Theodobaldus, qui sine liberis decessit: ita ut cunctis rade superioribus extinctis, omnia peruenerint ad Clotharium Clodouei filium, cuius regna sibi diuiserunt Cherebertus, Sigibertus, Chilpericus, Guntrānus, quibus inter se decertantibus, omnia deuoluta ad Clotharium Chilperici sobolem. Hinc numerantur Dagobertus, Theodoricus una cum fratribus, quoad vixere, Clothario, & Chilperico: postea Clodoueus & Childebertus fratres: inde Dagobertus, Chilpericus, Theodoricus, Chilpericus Stupidus, eoque ob ignauiam submoto, Pipinus, Carolus Magnus, Ludouicus Primus, Carolus Caluus una cum Pipino Aquitanix Rege, Ludouicus Secundus Balbus, una cum Carolomano, Ludouicus Tertius una cum Carolomano. Carolus Balbi posthumus, Ludouicus Sextus, Lotharius, Ludouicus

cus

us Quintus, Hugo Capetus, Robertus, Henricus Primus, Philippus Primus, Ludouicus Sextus & Septimus, Philippus Augustus, Leo Octauus, Ludouicus sanctus Nonus, Philippus Tertius, & Quartus, Ludouicus Hutinus Nonus, Philippus Logus Quintus, Carolus Pulcher, Philippus Valesius Sextus, Ioannes Carolus Quintus, Sextus, & Septimus, Ludouicus Vndecimus, Carolus Octauus, Ludouicus Duodecimus, Franciscus Primus, Henricus Secundus, Franciscus II. Carolus Nonus, Henricus Tertius.

Quod si non pigeat Aragonensium Regum successiones audire habemus Ranimirum, Sanctium, Petrum, Alphonsum, Ranimirum Secundum, Raymundum, Alphonsum Secundum, Petrum Secundum, Iacobum, Petrum Tertium, Alphonsum Largum Tertium, Iacobum Secundum, Alphonsum Benignum Quartum, Petrum Ceremoniosum Quartum, Ioannem Martinum, Ferdinandum Honestum, Alphonsum Magnanimum Quintum, Ioannem Secundum, Ferdinandum. E Castellæ Regibus hi numerantur, Pelagius, Fasila, Alphonfus, Froila, Aurelius, Silo, Alphonfus castus Secundus, Veremundus. Ranimirus, Ordonius, Alphonfus Magnus Tertius, Garzias, Ordonius, Alphonfus Quartus, Ranimirus Secundus, Ordonius Tertius, Ordonius Quartus, Sanctius, Ranimirus Tertius, Veremundus, Alphonfus Quintus, Veremundus Tertius, Ferdinandus Primus, Sanctius Secundus, Alphonfus Sextus, Septimus, Octauus Sanctius Tertius, Alphonfus Bonus Nonus, Henricus, Ferdinandus Secundus, Alphonfus Decimus, Sanctius Quartus, Ferdinandus Tertius, Alphonfus Vndecimus: huic Petrus successit, sed hæreticus, & à fratre Henrico, qui ei substitutus est, in acie interfectus: Ioannes, Henricus Tertius, Ioannes Secundus, Henricus Quartus, Ferdinandus Quartus una cum Isabella vxore, Carolus, Philippus: sed ante hos numerantur è Visigothis Hispaniarum Reges Recharedus, Luyba, Siseburus, Recharedus, Suintilla, Rechimirus: sed hi deiecti ab Episcoporum Concilio ob hæresim: Sifecandus Suintilla, Tulcas, Cindasuinthus, Receuinthus, Bamba, Eriogius, Egica: Lusitani his Regibus gloriantur, Alphonso, Sanctio, Alphonso Secundo, Sanctio Secundo, Alphonso Tertio, Dionysio, Alphonso Quarto, Petro, Ferdinando, Ioanne, Eduardo,

Pars. ij. Tom. 2.

C

Alphonso

Alphonso Quinto, Ioanne secundo, Emanuele, Ioanne Tertio, Sebaliano, Henrico. Non omitteremus Angliæ Reges, qui toti inuicem imperarunt; Egbertum, Ethelwoldum, Ethelbaldum, Ethelbertum, Ethelredum, Aluredum, Eduardum Adelstanum, Edmundum, Eldredum, Eduinum, Edgarum, Eduardum Secundum, Etheldredum, Edmundum Secundum, Canutum, Araldum, Canutum, Aldredum, Eduardum Tertium quem numerant alij Primum, Haraldum, Guglielmum, Guglielmum Rufum, Henricum, Stephanum, Henricum Secundum, Richardum primum, Ioannem, Henricum Tertium, Eduardum Quartum, Quintum, Sextum, Richardum Secundum, Henricum Quartum, Quintum, Sextum, Eduardum Septimum, siue Quintum, Richardum Tertium, Henricum Septimum, Mariam. Hæretici sunt Henricus Octauus, eius filius Eduardus, & quæ nunc regnat, Elisabetha. Post hos occurrunt nobis Húngariæ Reges, Geyza, Stephan. Sanctus, Petrus Alemannus, Aba, Andreas, Bela, Salamon, Ladislaus, Colomannus, Stephanus Secundus, Bela Secundus, Geyza Secundus, Stephanus Tertius, Bela Tertius, Emericus, Ladislaus Tertius, Andreas Secundus, Bela Quartus, Stephanus Quartus, Ladislaus, Andreas Tertius, Carolus, Ludouicus, Sigismundus, Albertus Vladislaus, Ladislaus, Matthias Coruinus, Vladislaus, Ludouicus Secundus, Ferdinandus, vel ut alij volunt, Ioannes, Maximilianus, Rudolphus. Sed quid agimus? Nunc cunctos Reges Christianos volumus recensere? At qui hoc fieri non potest. Patiantur igitur alij, quamuis nobilissimi, se præteriri Reges Poloniæ, Bohemiæ, Daniæ, Noruegiæ, Suetiæ, Gothiæ, Dalmatiæ, Baioariæ, Germaniæ, Alemanniæ, Morauia, Lotharingiæ, Scotiæ, Burgundiæ, Prouinciæ, Lombardiæ, Italiæ, Neapolis, Siciliæ, Sardinia, Nauarræ. Veniamus ad Africanos Reges, in quibus offerunt se primi Æthiopici, qui anno Iustiniani decimo septimo Christi doctrinam sunt secuti, memoria namque eorum, qui ab Apostolis sunt ad Christum traducti, nobis est nulla. Iustinianus tunc bene nobiscum sentiebat. Refert autem, qui è nostris fuit in oris illis cum legato Emanuelis Portugalliæ Regis, Petrus Aluarezus nonnullos Æthiopum Reges adeo nostram doctrinam probasse, ut cum viderent Alexandrinos Patriarchas sæpè à nobis dissentire, per annos plurimos noluerint Episcopos ab

Misell. lib. 16,

iii

his missos accipere. Post hos sunt Nubiæ Reges, de quibus idem mentionem facit, & Burchardus & his antiquiores Axumitensium, quibus ab Athanasio datus est Episcopus Frumentius, de quo Rufinus & Athanasius ipse in epistola ad Constantium Imperatorem. Istos sequuntur Canariæ Manicongi, Benopotamæ, ac principes multi Angolæ, Guineæ, Bètoniti, Quiloæ, Melindæ, Mozambique. Quod si Asiam spectes, habemus Cypri, habemus Armeniæ Reges, qui diu nobis adhaeserunt, ut ex Haytone constat, Hierosolymitanos, tresque Tartarorum potentissimos, qui Persis, Medis, & Assyriis sunt dominati, ut ex eodem Haytone discimus: siuere & aliquot Agarenorum, & Sarracenorum Reges nostri, ut Alamandurus ille, qui noluit à Lucio Ariano ordinari: idem dicimus de multis Regibus Herulorum, Iberum, Alano-rum, Abascorum, Lazorum, Scytharum, Persarum, de quibus est habita mentio, ubi est actum de fidei propagatione. Nam quis enumeret tot Indorum Orientalium Reges, qui nostra patrumque nostrorum ætate nobis se adiunxerunt: qui voler, legat quæ collegimus eodem loco: quis tot Occidentalium, qui Hispanis tributa pendent? Nulla ferè iam natio, nullius ferè iam cogniti orbis locus paulo illustrior, cui non aliquando Rex aliquis imperarit: ut iam verum sit, Reges terræ congregatos conuenere in vnum, ut verè Deo seruiant, atque omnes eius nomen ac gloriam timeant & adorent, non hæretica mendacia secuti, sed Catholicam veritatem: alioquin illi non verè Deo seruirent, non verè adorarent Deum, & eius nomen ac gloriam timerent, non verè conuenirent in vnum. Quod cum contigerit Ecclesiæ nostræ, palam fit non hæreticorum factiones, quibus nihil simile, sed nostram esse Ecclesiam Dei.

2. par. cap. 3.

Lib. 5. cap. 9.

SIGNVM. LXXXVI.

Regum summa reuerentia.

Cum Reges & Imperatores maximè coluerint Ecclesiam nostram Episcopus, id est, apertissimum signum illam esse Ecclesiam Dei, quando sic est à sanctis vaticibus prædictum. Quod hæreticis tantum abesse contigerit vnquam vel contingat ut nihil minus

CAP. V.

Mirandum profecto ac diuinum, tot Reges in vnum conspirasse, ita vt eandem fidem cuncti sequantur: sed illud admirabilius ac diuinius, rãtoperè ab eis Ecclesiæ Catholicæ Episcopos cultos summoq; in honore habitos fuisse, ita vt præsulibus eius nihil non detulerint semper, ac deferre nunquam cessent. Magni sanè fiet ab aliquo, si quis illi princeps habeat fidem. At verò vt ad eius pedes se abiiciat, illos exosculetur, id maximū proculdubio existimandum. Quòd autem cuncti in hoc principes cõueniant, & conuenerint semper, quãti habendum? Quocirca & hoc signum Ecclesiæ illustrissimum, Regum summa reuerentia atque ad hanc rem facientia multa collegit vir magnæ eruditionis Iosephus Stephanus Vestanus Episcopus, à quo nos aliqua huc transtulimus, multa addidimus, breuissimè omnia perstringentes. Audi Isaiam, qui Ecclesiã Dei nomine sic consolatur: *Ædiscabunt filij tui peregrinorum muros tuos & reges eorum ministrabunt tibi: in indignatione enim mea percussit te, & in conciliatione mea misertus sum tui. & aperientur porta tua iugiter, die ac nocte non claudentur vt afferatur ad te fortitudo gentium, & Reges earum adducãtur, gens. n. & regnum quod non seruiert tibi peribit, & gentes solitudine vastabũtur. gloria Libani ad te venies, abies & buxus, & pinus simul ad ornandum locum sanctificationis meæ: & locum pedum meorum glorificabo: & venient ad te curui filij eorum, qui humiliauerunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum omnes, qui detrahebant tibi. Hæc apud Isaiam Deus prænũcians fore vt Ecclesiæ quondam inimici vestigia pedum ipsius adorent. Necesse est itaque id accidat eis, qui Ecclesiæ sustinent personã, quales summi Antistites: alioquin nisi alicui id honoris exhibeatur, Ecclesiæ quomodo poterit exhiberi? Quod autem dicit, *Filij eorum qui humiliauerunt te*, necesse est id ad reges, & Imperatores, aliosq; principes referatur. Quando quidem non potest vnus aliquis priuatus Ecclesiam ipsam humiliare. Idcirco subiecit omnes adoraturos, ne quem scires excludi. Sed audiamus adhuc sublimiora. Apud eundem Prophetã sic Deus Ecclesiã cõsolatur: *Dixit Sion, dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei: Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? & si illa oblita fuerit, ego non obliuiscar. Ecce in mani-**

Cap. 50.

Cap. 49.

bus

*bus mei descripsi te. Vbi hæc Deus dixit, multa que in eandem rem capita consolationis adiecit, sic ait: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce leuabo ad gentes manum meã, & ad populos leuabo sinum meum, & afferent filios tuos in vlnis, & filias tuas super humeros portabunt, & erunt Reges nutricij tui, & Regina nutrices tua vultu, in terra demisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent: & scies, quia ego Dominus, super quo non confundentur qui expectant eum. Hucusque Isaias, vt ostendat diuinissimos honores Ecclesiæ à Regibus habendos. Tanti namque faciunt eius maiestatem, quæ in præfectis, quæ sunt instar capitis, & Ecclesiæ personam sustinent elucescit, vt oculos in ipsius faciem haud intédãt: quin aded ad pedes eius accidunt, vt puluerem pedum eius lingent, quasi rem sacrosanctam, rem suauissimam. Quid hac re honorificentius vnquam posset excogitari? Nam quòd aliquis osculetur pedes Regis alicuius, aut Imperatoris, vñtatum legimus apud Parthos, teste Martiali: id etiã sibi honoris dari voluit Caligula, vt Seneca est auctor, & Zonoras. idem factitauit Ortho, vt Suetonius scribit, & aliquãdo Maximinus iunior, Capitolino teste: denique Diocletianus id fieri sibi iussit, vt est apud Eutropium. At nemo legitur alicui tantum honoris tribuisse, vt lingeret puluerem pedum eius, maximè verò Rex aut Imperator. Hæc enim loca Isaiæ de Regibus intelligenda constat apertè, & tradunt etiam Prosper & Augustinus. Iam verò sicut Ecclesiæ, atque adeo præsulibus eius maximi honores erant tribuendi, sic illi Christo tribui cõperunt viuenti. Magdalena nãque nobili, vt colligi ex Euangelio potest, orta genere, Christi pedes lachrymis suis rigauit osculata est, capillis terisit, vnguento vnxit. Similiter & Apostoli cum plurimis aliis Christum comitati eundem in Hierusalem palmas ferebant, veluti Regi cælitus demisso applaudebant, vestimenta sternebant ad pedes asini, quo veheretur: quod valde mirandum. Mulieres etiam Christo rediuuo obuiam factæ tenuerunt pedes eius, & adorauerunt. Porrò Christus eisdem suis Apostolis, & eorum successoribus, quos sibi honores voluit ab omnibus exhiberi. Sic enim Patrem precatus est, vt Apostolis, atque iis qui per ipsorum verbum credituri essent in eum, eadem quæ ipsi gloria daretur. *ἡγὶ ἐγὼ ἠλώ δόξαν ἡδεδωκάμ ἡγὶ δὲ δωκά αὐτοῖς*: sic namque est in Græco: Et ego gloriam,*

Lib. 10.
Senec. lib. 2.
de benef. c. 12

Prosper. de prædi. Dei part. 3.
prom. 33. August. de vnit. Eccles. cap. 7.

Argum. I I.
ab honoribus Christo exhibitis in terra. Matth. 28.

Ioan. cap. 17.

C 3

quam

*A Christi pe-
nitentiis.*

Psal. 17

*III.
A predictio
Apostolorum.
Psal. 48.*

*V.
Ab honoribus
exhibitis Pa-
lo.*

Act. 16,

Act. 14.

*VI.
Ab honori-
ribus exhibi-
tis postea.
Nicep. lib. 12.
cap. 9.*

*Lib. 3. de vita
Martini.*

quã mhratisti, deart ris. Sed quã gloriã Christo Deus de-
dit? eã. quã Magdalena exhibuit, amplius vt inimicis vta-
tur p scabello pedũ, vt illi Tamerlanes Tartarorũ Rex
equũ ascensus dicitur vsus Baiazete Turcarum Rege,
quẽ bello cepit. Hinc Paulus ait: *Oportet Christi regnare do-
nec ponat inimicos sub pedibus eius, cũ autẽ subiecta ei fuerint om-
nia, tũc & filius subiectus erit ei, qui sibi omnia subiecit.* Igitur
ea successoribus Apostolorũ cõtingere, & adesse debent,
quẽ Christo, & illud inter alia, vt cuncti ad eorũ pedes ac-
cidãt, eos osculãtur, & humi se prosternãt exẽplo Magda-
lenę Quod illi quidem Apostoli, quãuis lōgissimẽ posi-
tum, attamen veluti præsens conspicari inducuntur à
Dauid: sic enim gloriatur: *subiecit Deus populos nobis, &
gentes sub pedibus nostris.* Ob id legimus aliquando & Apo-
stolis ipsis viuentibus maximos, atque huiusmodi ho-
nores præstitos. Paulus namque & Silas haud reiecerunt
custodem carceris, qui attonitus procidit ad eorum pe-
des, reiecerunt tamen Paulus idem & Barnabas homi-
nes Lystris, qui honores ipsis veluti diis exhibere vole-
bant, non vti locum Dei tenentibus. sed quandiũ gen-
tes dominatæ sunt Christianis, fieri potuit, vt Episcopi
ad inuidiam declinandam eximios etiam sibi honores
sepius præstari nollent. Hieronymus tamen testatur o-
lim fuisse in more positum, vt plebs Episcopo occurre-
ret, & ad pedes osculandos se prosterneret, idq; Epipha-
nio nominatim factum tradit. Atque adeo vera hæc sunt,
vt narret Theodoretus, Gainam Arianum Gotthorum
Ducem, qui aduersus Arcadium concitare seditiones est
ausus longo itinere obuiam processisse Ioanni Chryso-
stomo, licet inimico, ac suis filiis iussisse, vt eius genua
oscularentur. Quid quod Paulinus scribit? Theodosium
Imperatorem post partam victoriam pedibus Ambrosij
prouolutam gratias illi egisse, quasi ei victoriam de Eu-
genio tyranno relata ferret acceptam? Eundem Nice-
phorus scribit ad pedes Amphilocho Episcopi procu-
buisse, veniamque præcatum. Fortunatus tradit Valen-
tinianum Imperatorem, cõiugemque ipsius, eosdem ma-
ioresq; honores Martino præstitisse. Audi illũ scribẽtem.

Hinc sede exilij rapiens se Cesar, & ardens

Martini genua amplectens, pedibusq; volutans,

Sic superbum hominem se agnoscere pœna coëgit,

Vilia regna probans, & illa cacumina curuans,

Impe

Imperiale caput sancti ad vestigia subdens.

Et de coniuge ipsius.

Nec Regina pedes cessat lacrymosa rigare.

Sternens membra solo, suspendens gaudia voto.

Eadem Seuerus Sulpitius. Quocirca à Regibus nulli nõ
honores antiquitus Episcopis deferebantur, quod ita
factum scirent à Catholicis Imperatoribus. afferemus
nos aliqua exempla. Leo Castrensis in commentariis ad
Isaiam, tradit se in vetustissimo codice ordinis S. Benedi-
cti reperisse olim reges Hispaniæ, cùm adirent Episco-
porũ Synodũ, procubere solitos toto corpore ad terrã
ante ipsos Episcopos, terram osculari, neque prius attol-
lere se humo, quàm è suis illi sedibus surgerent, & Re-
ges eorum pedibus circumfusus brachijs attollerent, &
in sella regia pro dignitate collocarẽt. Atq; hæc de Hi-
spanis. quod si exẽplum Francorum velis, habes Clothar-
ium Francorum Regem ad pedes S. Lupi Episcopi Se-
nonensis supplicem accidisse. De Longobardis ab Ari-
bone Quarto Episcopo Frisingensi scriptum est, Regem
Longobardorum è regia sella descendisse, & ad pedes
Corbiniani Episcopi se aduoluisse. Hinc August. ser. 18.
de verbis Apostoli: *Ad Ecclesiã curris, Episcopũ videre
desideras, ad eius pedes volutaris.* Et Ambr. de dignit. sa-
cerd. cap. 2. *Regũ colla, & principũ submittuntur gentib;
sacerdotũ, & exosculatis eorũ dexteris, orationib; eorũ
se credũt cõmuniri.* Hinc Suidas sic inducit Leõtiũ, qui
alloquitur Eusebiã Cõstantij Imperatoris vxorem ro-
gantem vt se viseret, *Si me vis (inquit) ad te venire, serui-
to mihi reuerentiam Episcopis conuenientem, vt ingrediar qui-
dem ego, tu autem mox è celso tuo solio descendens cum pudore
mihi occurras, deinde sedeam quidem ego, tu autem stes reueren-
ter, nec sedeas, donec signo iubeam. si his parere vis, visãm te. sin-
minus scito te non obtenturum, vt nos honorem Episcopis debitũ
prodamus, & in diuinum sacerdotum ius simus iniurijs.* Hæc ille,
arguens hæreticam Imperatricem. Sed vt cetera omitta-
mus, illud etiã cõstat Rom. Põr. veluti Catholicę Eccle-
się Episcopi summi, summis etiã cultũ semper hono-
rib;. Ob id Amnianus Marcellinus ait, incredibile quãtis
honorib; etate sua imperate Cõstantio afficerẽtur Romę
cælibes, intelligit autẽ scriptor Christianis infensus sa-
cerdotes, Imperio autẽ i Oriẽtẽ trãslato, & Occidẽtis ex-
cifo, cũ Põrifex Ioãnis Cõstantinopolim petisset. Iustinus

Seuer. lib.

Cap. 49.

VII

*Ab honori-
bus exhibiti
pontifici Ro-
man.*

*Vide Sigo. de
regn. Ital.*

Imperator cum tota vrbe obuiam illi processit, & ad ipsius pedes venerationis causa procubuit, deduxit ad templum, & ad leuam cuncto populo spectante ascendit, deinde insignia Augustalia sibi detraxit, procidentisque suppliciter petiit, vt rursus illis ipsum adornaret. Constantinus pontifex Nicæam Bithyniæ se contulit anno septingentesimo vndecimo: Imperator Iustinianus urbem ingressus ad pontificem ex composito expectantem venit, ac de more coronatus procubuit ad eius pedes eiusque osculum dedit. Sed anno septingentesimo quinquagesimo quarto, cum Stephanus Secundus in Franciam properaret progredienti pontifici Pipinus ad centum millipassuum Carolus filium, qui cognomen adeptus est postea Magni, cum suis optimatibus obuiam misit. Ipse cum vxore ad tertium lapidem occurrit, atque ad eius conspectum de equo desiliens, & ad terram se inclinans vnâ cum coniuge & filiis optimatibusque ipsum excepit, & cum per aliquod spatium stratoris operam ei nauasset, cuncto cum laudibus & hymnis occurrente populo in regiam Pontigonis perduxit. Anno deinde septingentesimo septuagesimo quarto, cum Carolus Romam veniret, pontifex in æde Vaticana illum cum clero in gradibus expectauit. Carolus verò vbi cruce est conspicuus, illico ex equo se venerabundus deiecit cum suis comitibus, atque iter reliquum pedibus peregit, & postquam peruenit ad gradus, singulis osculum dedit, & ad pontificem in summo sedentem, accedens eum more adorauit. Idem Carolus anno septingentesimo nonagesimo nono Leonem Tertium ritu eodem, quo pater ipsius Stephanum Pontigone, venerabundus in castris ad Lippiam excepit. Similiter Ludouicus Pius cum Romam petisset anno octingentesimo quadragesimo quarto, & Sergius Secundus ipsum in Vaticano expectaret, simulatque sacratas cruce aspexit ex equo desiliens pedestris accessit, & per gradus ad pontificem progressus osculum sancto pedi dedit. Idem Ludouicus anno octingentesimo quinquagesimo octauo Nicolao pontifici ad se aduenienti obuiam aliquanto viæ spacio processit, & pedes frenum per totum sagittæ spatium pontificis equo tenuit, rursusque ab euntem profecutus certo loco iterum ad frenum accedens osculum sancto obtulit pedi. Eadem Henricus Quartus cum Paschali Secundo, Fridericus Pri-

mus cum Hadriano Quarto, quod superiores egerunt. Ludouicus item Franciæ, & Henricus Angliæ Reges, cum scirent Alexandrum Tertium ad eos venire, progressi obuiam stratorum functi officio, dextra leuaque æqui frenum tenuerunt, & ad hospitium paratum sunt comitati, & Imperator Fridericus primus Venetiis ante fores ædium sancti Marci ad conspectum pontificis ipsum ex composito expectantis accessit, & Chlamide posita se prosternens, osculum sanctis pedibus infixit. Hos deinde imitati sunt ceteri Reges, & Imperatores. Apparet itaque Ecclesiæ nostræ Episcopis summos honores à regibus & Imperatoribus datos. Et quibus sit ipsam esse Ecclesiam Dei: de illa enim sic erat prædictum, præsertim verò de osculatione pedum. Conueniunt autem cuncta ratione. Ecclesiæ namque Dei, & iis qui Ecclesiam referunt, quales Episcopi, summi honores debentur, qui in terris dari ab hominibus possint, aut soleant, cuncta tamen in Deum referentibus, alioquin non illa in terris prima agnosceretur ab eius cultoribus, qui asserunt nullis maiores deberi honores. Quocirca haud malè inueterata iam consuetudine videmus receptum, vt pontificis duntaxat summi, Romani nimirum, pedibus oscula dentur. Hinc etiam quibus infixæ est pietas cordi, haud nimius videri potest vllò modo hic honor illi datur, qui Christi personam sustinet in terris: nimius quidem reputabatur à gentibus: vbi eorum Regibus, vt Persis, aut Parthis, Romanisve exhibebatur, quod gentibus illis à vero Dei cultu alienis nulla pietas esset, aut esse etiam deberet erga suos Reges: qui infinito distant interuallo dignitatis ac maiestatis à præsulibus Ecclesiæ Dei. Et hi tamen vide quanto illis reuera & ex animo modestiores. Duabus in rebus maximè peccari solebat ab Imperatoribus Romanis. Harum prima, quod sibi viuentibus templa ædificabant, sacerdotes instituebant, sacrificia, & aras, seque deos ipsos prorsus haberi volebant. Secunda est, quod se imperatoria dignitate dignissimos existimabant & iactabant. Nostri pontifices non ita, se ad illum locum protestantur adductos meritis imparibus, diuina miseratione, atque ita indignos Christi personam sustinere. Ob id iure exigunt honores à Christianis in Christum Deumque relatos, modò velint esse reuera Christiani: summusque pontifex; vt cuncti omnino

VIII.

à ratione

ipsa.

sciant haud sibi tantum honores illos dari, summa calceorum parte sibi affixam crucis imaginem defert, quam supplices adorēt & osculentur in Episcopo Romano. quocirca quod legimus ab Apostolis interdum sibi vitios honores quaedam dari, bene illud, quod multi eos pro diis habere vellent, gentium more. Quod si quis dicat ab Episcopis interdum, pontificibusque etiam summis honores eximios aut Regibus aut Imperatoribus delatos, insulse loquetur. Id namque fieri potuit, aut oportuit quoque olim cum gentes nondum bene agnoscerent quāti esset Ecclesia Dei, & Antistites ipsius, qui & honores, & ignominias ex æquo ferre debent ut ad Christum possint homines perducere, neque Reges & Imperatores, nondum bene rebus Christianis constitutis, nimio fastu inflati, & adhuc gentium superbiam spirantes externi honores denegatione irritari debebant. Quod si Leo tertius, ut vult Aimonus postquam Carolum coronauit, & Imperatorem creauit, spectate populo ipsum voluit adorare, recte ille quidem: tempori namque id conueniebat, ut agnosceret scilicet populus, quāti esset Imperatoria maiestas, quæ tum per summum pontificem tandiu inter mortua reuocabatur in Occidentem, quando & pontifex auctor illius haud dedignabatur eam pro tempore aliquando reuereri: alioquin Imperatoribus ac regibus Catholicis mos semper fuit inuidatus pontificibus summis in omni honoris significatione primas deferre, iisque iam inde à Costantino deductus, qui, ut Theodoretus refert, in Concilio Nicæno non prius adsidere voluit, quam Episcopi adsedissent, & ut ipse vnā adsideret annuissent, quod ille humiliore sella apposita fecit, pontifici autem Romano eximios honores ab illo delatos, & Græci ipsi pontificibus nostris infensissimi volunt & contendunt. Illud præterea inscitiae summæ, & superbiæ, quod scripsere quidam, haud moris fuisse antiquis Regibus & Imperatoribus nomē Sanctissimi & Beatissimi adscribere pontifici summo, aut etiam multo minus illum compellatum nomine Sanctitatis vestræ. Theodoricus & Athalaricus Ostrogothi & Arianus Italiam, Siciliam, Rhetias, Dalmatiam, Pannoniasque tenuerunt, & tamen isti tum barbari hæretici, potentissimi que Regum, cum scribunt ad episcopos Catholicos, vocant eos sanctissimos &

sanctita

sanctitatis vestræ nomine appellant, ac multo maiori honore pontificem summum colebant, ut ex epistolis eorum liquet, an verò ceteri omnes id agerent, legat qui vult scripta Sidonij, quod si quis inspiciat litteras Iustiniani, quas ad Ioannē papā misit, suoque Codici inseruit. videbit idem tributum Papis fuisse ab Imperatoribus antiquis: ut sciamus hanc esse Ecclesiae notam, quam diximus, quæ sic abest à cœtu hæreticorum, ut omnino pernegent huiusmodi honores dandos Episcopis, aut eorum summo Antistiti, exclamēt aduersus illos cuncti Protestantes, vociferentur, & canum more oblatrent, aduersus quidam aduersus oracula prophetarum, aduersus ipsius Christi preces, aduersus Christi, Apostolorum, sanctorumque omnium facta. An non tales hæretici? Græci autem quamuis non adeò desipiant ac furant, tamen suis præsulibus honores huiusmodi, quales à sacris prophetis prædicantur, & per Christum diuinitus impetrantur à patre Apostolicæ Ecclesiae, nūquam à suis Imperatoribus & Regibus datos, ex quo à nobis defecerunt, est manifestum, ut scilicet appareat, nusquam nisi inter nos esse Ecclesiam Dei.

SIGNVM LXXXVI.

Amplissima Catholicorum dona.

Cum Reges & Imperatores, alijque plurima sint Ecclesie largiti, quod contra suis hæretici princeps fecerunt, ad eamque sint amplissime opes è longinquo aduectæ, palam fit ex oraculis antiquis id significantibus, à nobis esse Ecclesiam Dei.

CAPVT VI.

FIRMI potest facillimè, atque ita videmus vsu venire plerunque, ut nonnulli maximos aliquibus honores deferant, de suo tamē illis largiri nullo modo possint animum inducere, vbi enim voluerint ab omni honoris testificatione abstinere possunt, at si quid donaerint, non ita. Idcirco diuinitus quidem videtur tantum honoris à Regibus & Imperatoribus attributum fuisse

præsulibus

*Cass. lib. 3. epi
7. & 37. &
li. 4. epi. 44.
lib. 8. epi. 24.
C. de sum. Tr.
Photius & Be
samon in No-
mo canone.*

præfulibus nostris, multo autem diuinius esse hoc apparet, tot ac raris eos muneribus amplificasse, ita ut sibi abstulerint, illis dederint perpetuo habenda pretiosa & maxima queque rerum suarum, Vidit hoc, ut alia ferret omnia, & cecinit Isaias, cum sic inducit Deum cum Ecclesia verba facientem: Pro eo quod fuisti derelicta, & odio habita, & non erat qui per te transiret, ponam te in superbia sæculorum, gaudium in generationem, & generationem, & suges lac gentium, & mamilla Regum lactaberis, & scies, quia ego dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob. Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferam argentum, & pro lignis æs, & pro lapide ferrum. Hæc Isaias, qui ut maximam Regum in Ecclesiæ præfules liberalitatē cum præcipuo amore coniunctam significaret, nihil potuit conuenientius afferre in mediū, quam fore, ut mamilla Regum lactetur Ecclesia, & lac gentium sugat: perinde ac si Reges, è mediis intimisque venis expromant, & exprimant, quo se Ecclesia, pascat. Hinc alibi ait, Reginas fore eius nutrices, Reges nutricos, ut qui solent aliis alendos, vitandi laboris causa, liberos suos tradere (hic enim mos Regibus ac Reginis) in Ecclesia tamen alenda suæ consuetudinis oblitri, liberis eam suis præponant. Attigit hoc etiam Dauid, cum dixit: Reges Tharsis & insulæ munera offerent, Reges Arabum & Saba dona adducent. & alibi alloquens Ecclesiam, fore ait, ut filia Tyri, quas esse ostendimus alibi colonias variis in locis à Tyriis deductas, & cuncti diuites plebis cum muneribus Ecclesiæ vultum deprecantur, atque ut hoc appareat esse in primis diuinum, Deus ipse multis id alibi restatur aduocans cunctos populos, qui diligunt Ecclesiam ad potiunda gaudia, quibus ille repletur: Lætamini, inquit, cum Hierusalem, & exultate in ea omnes, qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio vniuersi, qui lugetis super eam, ut sugatis, & repleamini ab vberibus consolationis eius, quia hæc dicit Dominus: Ecce, ego declinabo super eam quasi fluuium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam gentium: ad vbera portabimini, & super genua blandientur vobis, quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Hierusalem consolabimini. Audistin' fore diuino munere, ut ecclesia circumfluat vndique omnibus deliciis, quæ fluuiorum ac torrentium modo egē-

tibus

*Isai. c. 60.**Psal. 71.**Psal. 44.**Isai. 60.*

tibus ad eā cōfluētibus in cunctos dimanēt ac redūdēt? An verò hoc Ecclesiæ nostræ cōtingat, apparet è tot diuitijs nō alij rei destinatis, quā ministri, sacri cultus alēdis, templis magnificētissimis, donariis locupletissimis. Hæc autē scimus ab Imperatoribus, Regibus, principibus, atque opulentis viris in eam collata. Vbi egimus de progressionē admirabili sacre potestatis, ostendimus à Regibus statutum, ut pleraque regna tributum nostræ Ecclesiæ penderent, latissimaque illi iura atque ipsi etiam regna donata. Mutius Iustinopolitanus librum confecit, in quo confecit omnia à principibus in Ecclesiam nostram munera collata. Germanus quidam scriptor damnatæ memoriæ refert, quæ & quanta monasteria à Regibus & Imperatoribus in Germania fuerint ædificata. Albertus Crantzius idem tractat in metropoli sua: nos autem quædam breuiter, præterea quæ illi scribunt, attingamus, & altius exordiamur. In ipsis Ecclesiæ incunabulis Christiani omnia ad Apostolos, ut scimus, afferabant: in his necesse est copiosæ fuerint opes, nam quæ potuissent ali ab his tot hominum millia, quæ ad ipsos concurrebant, & Christo se deuuebant? Apostolis postea per omnia orbis loca dispersis, institutum, ut singuli Christiani è suis rebus spontè aliquid in commune conferrent dominicis diebus quibus ad Missam conueniebant. Apparet hoc è plurimis epistolarum Pauli locis, Apologia Iustini, & Tertulliani, Cyprianique libello, cui titulus de Opere & eleemosynis: & Irenæus quidem scriptor antiquissimus ait à Christianis solitas deferri ad sacerdotes oblationes, ac primitias rerum suarum, ad quarum decimas obligari cunctos iure diuino tradit Origines. Paulus quidem certè secum semper aducebat ministrum, cui nihil aliud curæ erat, quàm pecunias collectas administrare, & in rationes referre. Tot enim tantasque interdum secum detulit pauperibus distribuēdas, alijsque rebus pijs procurandis, ut Felix Syriæ proconsul ijs maximè inhiaret, cum Paulus in vinculis esset. Denominis huiusmodi ac rebus exstat epistola Cypriani ad episcopos Numidiæ, qua scribit, se ad illos mittere sextertium nummum centum millia ad redimendos captiuos. Romani verò veluti opulentiores cunctis in eleemosynarum largitione præstabant, ut ostendimus, ubi est actum de fidei confirmatione. Philip-

pus

*Iren. lib. 4.**cap. 34.**Orig. hom. 11.**in Num. & in**cap. 10. Iosue.**Act. 24.**Cypr. epi. 60.*

pus Arabs primus ex Imperatoribus Christianus multa donasse Ecclesie simile verò videtur. Nā cū decessisset, & Decius eius successor acerbissimā in Christianos procellā cōmouisset, hoc vrgebāt in primis iudices eius, vt Sixtus Pōtifex, atque ipse diaconus Laurētius, ad quē spectabat cura & administratio huiusmodi rerū, thesauros Ecclesie (sic Ambrosius refert) in medium proferret, Diuinitus tamen est factum, ne fundi multi ab Ecclesia possiderentur omnino vsque ad tempora Constantini, quod facile auferri possent ab impijs Imperatoribus, quibus nihil interdum curæ erat, quam diuites siue Christianos, siue antiquorum superstitionibus addictos expoliare, atque expilare. A Constantino deinde plurimis ac magnificentissimis opibus collocupletata est Ecclesia, vt omnes norunt. Et ex eo liberalitate ac munificentia piorū diuitiæ sacræ mirandum in modum sunt amplificatæ: ita vt Zozymus Christiano nomini infensissimus scribat monachos ætate sua magnā ad se terræ partē rranstulisse, atque omnes propè ad inopiam redigisse. Ex epistolis Gregorij cognoscimus maxima illius ætate Ecclesie fuisse patrimonia in Africa, Cāpania, Neapoli, Dalmatia, Gallia, Sicilia, & in alijs locis alia. Quo factum est, vt sæpè Imperatores Orientis à Christiana pietate desciscentes mandarent exarchis, vt ausu sacrilego inuaderent in opes Ecclesie Romanæ, & quibus Gothi olim perceperant, testibus Orosio, Augustino, Sozomeno, Cassiodoro, eas ipsis deriperent, & Imperatoris voluntati distribuendas reseruarent. Qui legatur omnium prior tantum facinus aggressus, est Heraclius anno sexcentesimo vigesimo septimo per Isaccium exarchum, mox eius soboles Constans anno sexcentesimo sexagesimo tertio idem patrauit. At Iustiniani iunioris exarchus Ioannes pecuniarum maximam summam à pōtifice Sergio vi extorsit anno sexcentesimo octuagesimo septimo. Sed quis Francorum regum dona in Ecclesia collata enumerare possit, quis monasteria ab illis ædificata, & immensas opes eis attributas? Quia in re cū multi ex illis præstitierint, cunctōs Dagobertus è Merovingis videtur superasse, vt è Bruschio hæretico & Nauclero liquet, Carolus ceteros è Pipini stirpe, S. Ludouicus alios ex Hugonis genere. Ausim dicere cunctas ferè rotius Germaniæ terras à Francorum Regibus mo-

Zozy. lib. 5.
in Afr. epis. 3.
libr. 1. Neap.
epist. 11. lib. 5.
Dalm. ep. 41.
44. 61. libr. 2.
Gallia epi. 10.
52. 55. lib. 7.
Sicil. ep. 2. 68.
70. lib. 1.

nacho

nachorum cœtibus & clericorum concessas. Id ex illo constat, quod omnes ferè Germaniæ ciuitates prope monasteria conditæ sunt, vt alibi ostendemus, & innumera antiquitus erant in Germania Ecclesie feuda. Sed quid miramur hæc à Francis Regibus præstita, quando de Longobardis sic Paulus diaconus reliquerit scriptū? *Per Regnam Theodolindam multum vtilitatis Ecclesie Dei consecuta est. Nam penè omnium Ecclesiarum sublimitates Longobardi, cum adhuc gentilitatis errore detinerentur: inuaserant. sed eius salubri supplicatione Rex permotus & Catholicam fidem tenuit, & multas possessiones Ecclesie largitus est, atque Episcopos qui in dispersione atque abiectioe erant, ad dignitatem & honorem reduxit.* Hæc Paulus. Quid verò à Luitprando Rege ac in re præstitum fuerit, restantur carmina hæc sepulchro ipsius inscripta:

*Rege sub hoc fulsit, quod mirum est, sancta frequensque
Religio, vt recolunt Alpes, Ecclesia quarum
Hunc habuit viuente ipso, & prægrandia templa,
Quæ viuens struxit: quibus & famosus in orbe
Semper, & æternus lustrabit secula cuncta,
Præcipue Petra cælesti hac sede locato
Clauigero, stauit celo quam prouidus aureo.*

Quamobrem neque Desiderius, alioquin haud satis pius abfuit ab hac laude. Ipse enim & eius vxor Ansa nobilissimum monasterium Saluatori, & Iulie martyri construxerunt, & fundis amplissimis, muneribusque ditissimis illustrarunt, quæ recenset in historia monastica Petrus Ricordatus. Sed neque Francis aut Longobardis Hispanici Reges videntur inferiores è quibus Alphonsus primus maximis ornatur laudibus quod plurima templa construxerit, magnificè ornarit, libris vndique conquisitis instruxerit, & collocupletarit. Alphōso Casto laudatur, quod innumeras ædes sacras condiderit, & in his Oueti sancti Saluatoris templum pulcherrimum. Ranimirus certos fructus quotannis sancti Iacobi templo præstados, ac partem spoliatorum, quæ ab hostibus caperentur, vouit, vorūque Paschalis Pōtifex confirmavit, Alphonsus Magnus thesaurum totum paternum in templa & pauperes erogauit, adē S. Iacobi lapide quadrato cōstruxit, ac plurimis redditibus, & ornamentis amplificauit. Ranimir⁹ Secū⁹ inter alia ædificauit templa

quatuor

Rod. Tolet. &
Sanct.

quatuor nobilissima, primum in Legione, secundum ad fluuiū Ceam sanctis Michaeli & Christophoro sacrum, tertium in Durij ripa sanctissimæ Virgini, quartum in valle Orna, quæ nunc dicitur Dufriana, sancto Michaeli. Alphonſus Sextus Toletanam, Burgenſemque basilicam ditissimis donis ornauit. Alphonſus Raimundi Berengarij filius Aragoniæ Rex præter multa alia monasterium nobilissimū Populeti ædificauit. Sed si omnia vellemus recensere, nullus unquam dicendi finis. Illud satis sit, commune esse omnibus Hispaniarum, quod audiuiſimus, locis, vt ex illis decimæ præstentur diuinis rebus ritè procurandis, & vix ferè vllibi Ecclesiasticæ vniuersitates ditiores. Quòd diximus de Hispaniæ Regibus, de Portugallensibus idem prorsus intelligèdum. Quòd si his relictis in Hungariam te conferas, vix poteris animo complecti quot ac quanta Reges eius Ecclesiæ donarint, in quibus valde eluxerunt Stephanus, & Ladislaus, Bonfinio teste: à quo, & illud memoriæ proditum, à Ludouico Rege innumera templa constructa, & locupletata, ita vt exemplo atque opera illius tertia regni pars pertineat ad sacerdotes. Misceslaus primus è Poloni principibus Christianus plurima templa plurimis in locis ædificauit, prædiis donauit, omnibus rebus ornauit, decimas omnium frugum sacerdotibus ritè dari mandauit, Episcopos & Archiepiscopos suis locis assignauit, Bolieslaus deinde Primus passim monasteria excitauit. Idè fecit Cazimirus sanctus. At Cazimirus Magnus templa magnifica duodecim, vt ait Cromerus, præter alia minutiora ædificauit monasteria sex, exstruxit, ornauit collocupletauit. Idem peregrinatus in Lithuania Ladislaus Jagello. Quid verò de Regibus Anglicis dicemus qui insulam totam Romanæ Ecclesiæ tributariam fecèrunt, vt supra ostendimus, qui amplissima templa & monasteria ædificauerunt, & innumeris diuitijs amplificauerunt vnà cum tota gente? Præcipuam verò in hisce laudem sibi vendicant Reges Adelstanus, Eldredus, & Guilielmus Rufus. Neque verò vllis cedunt aut Bohemi, aut Bohemorū Reges. Testatur enim Æneas Syl. nulli ferè magnificentiora inueniri, quàm in Bohemia, quorum pulcherrima dicitur excitasse Carolus Quartus, vt Colcheus in historia Hussitarum tradit. Idem constat de sacris prouentibus non modò in Bohemia, sed etiam

in Dania, Noruegia, Suetiæque. Quocirca Lutherus, vt profanos principes ac Reges ad suas partes traduceret, cum videret nonnullos auarissimos atque adeò rapacissimos, hoc illis persuasit, vt in bona Ecclesiastica sacrilegas manus iniicerent. licet enim falsum proculdubio putemus, quod de principibus Germanis affirmat Munsterus, quosdam ex eis vbi necessaria desint non veteri ex alieno prædas agere, & gentem plerumque esse inquietam, & insolentem, quæ subditos rusticos irremissa seruitute exerceat, miserisque & infelices homines vexet, nihilominus aliquos ex eis tales euasisse, maximo nationis optimæ & nobilissimæ dedecore, post Lutheri pestilentiam necesse est dicamus, quando Ecclesiasticas res haud veri sunt inuadere ac populari, quod est apertissimum signum non esse inter eos Ecclesiam Dei, sicut neque inter ceteros Protestantés & alios impios, qui tanto se scelere omnes maxima ex parte obligarunt: ita vt vnus Hæricus Octauus decem millia templorum monasteriorumque in Anglia subuertisse narretur: quod & multi Imperatores Græci fecerant, ex quo se à nobis adiunxerunt. Ad summam è quatuor constat, Ecclesiam nostram hoc signo, de quo agimus, illustrari. Horum primum, quòd plerique Catholici Reges aut ligantur, aut coronentur ab Episcopis, vel Pontificibus summis. Secundum, quòd multa regna, vel tributi, vel feudi ratione Pontificem Romanum, vti supremum agnoscunt. Tertiū, quòd nullis Episcopis tam lata & opulentæ ditiones concessæ, vt Catholicis. Postremum, quòd nulli vnquam cœtui, qui Christum sequi profiteatur, hoc datum, vt opes habeat adeò copiosas vñibus sacris attributas, à populis ac Regibus donatas, vt Ecclesiæ Catholice, in qua nos sumus, diuinitus concessum videmus.

Superioribus, quæ diximus, est aliud consequens connexumque oraculum, & eiusdem tractationis argumentum, quo præsignificatum est fore, vt ab Ecclesia Dei è longinquis regionibus opes amplissimæ deferantur, quæ tum populo Dei, tum verò ministerijs cultibusque sacris abundè seruirent. sic enim de seipso Christus apud Isaiam prædicit, antequam delaberetur in terras è cælo, ac fieret homo: *Me enim insula expectant, & naues maris in principio, vt adducam filios tuos de longè, argentum eorum, & aurum eorum cum eis in nomine Domini Dei tui, & sancto Israël,*

Cap. 60.

Qui glorificavit te. Hæc itaque Christus, ut Ecclesiâ laetitia felicitatis venturæ perfunderet, prænunciâns, argentumque & aurum, pretiosa scilicet omnia ad Ecclesiæ ornatum remotis è regionibus deferenda. Idcirco idem Christus ponens ante oculos Ecclesiæ bona futura multis hortatur ad contemplationem aduenturæ prosperitatis & opulentia: è disitis ori: *Surge, inquit, & illumina re Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est, & mox, Leva in circuitu oculos tuos, & vide. omnes isti congregati sunt, venerunt tibi, filij tui de longè venient, & filia tua de latere surgent. Tunc videbis, & affluēs, ac mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentis venerit tibi: inundatio Camelorum operiet te, dromedarij, Madian, & Epha, omnes de Saba venient, aurum, & thus deferētes, & laudem Domino annunciantes.* Hæc Christus apud Isaiam: in quorum explicatione aduertendum, more sæpè nostro ut solet locutum vatem, quibus est consuetudo, ubi alicuius rei amplitudinem decusq; volumus depingere, à solitis maximisq; rebus quæ contingunt, exempla & vocabula mutuari. Sic vocamus apparatus Persicos, odores Syrios, fidem Panicam, glandè Chaoniam; non quòd ea, de quibus agimus, ex iis locis adueniant; sed quoniam præstant illa in huiusmodi locis, atque ut excellentissimam rem signemus, inde similitudinem producimus. Sic Deus ait fore, ut camelorum inundatio terras Ecclesiæ operiat, Dromedarij, Madian, & Epha, Sabeiq; aurum & thus deferētes. Ex illis enim regionibus ètate Isaię pretiosa maximè in Syriam comportari camelis & dromedariis solebant. Quocirca ubi hæc dixit Christus, ne quis similitudine deciperetur, ipsam rē proprius attingēs, atque uti est, inuolucris amotis, probè nudās, subiecit, quod ab initio est à nobis propositum: *Me enim, inquit, insula expectant, & naues maris in principio, ut adducam filios tuos de longè, argentum, & aurum eorum cum eis.* Hinc idem Christus alibi ad Ecclesiam cōuersus, *Ecce, ait, isti de longè veniens, & ecce illi ab Aquilone, & mari, & isti de terra australi, dein subdit: Leva in circuitu oculos tuos, & vide. omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Vno ego dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, & circumdabis tibi eos quasi sponsa. & rursus: Gloria Libani ad te veniet, abies, & buccus, & pinus simul ad ornādū locū sanctificationis meæ, & locum pedū meorū glorificabo.* Quid quòd

eadem

eadem Sibyllæ cecinerunt. Ab illis enim mutuatus est vates ea, quæ ad Ecclesiam spectantia nesciens aliò cōuertit, cum dixit de remotissimis nauigationibus, quibus opes plurimæ vi bellica partæ adducerētur, veluti ab Argonautis illis aureum vellus;

*Alter erit tum Tiphis, & altera qua vehat Argo
Delectos heroas.*

Vidit hoc idē David, cum cecinit de Christo: *Reges Tharsis, & insula munera offerent, Reges Arabum, & Saba dona adducent.* quo carmine tempus hoc nostrum certò videtur signare. Regio namque Tharsis est illa, ad quam classis Salomonis triennium totum in itinere ponens, appellabatur, vnde aduehebatur pretiosissima illa, de quibus actū est supra. ob id meminit de insolis Arabum, Regibus, & Saba, & hodie sanè nonnulli Arabiæ Reges Lusitanicæ Imperio parent, ac tributa pendunt. Quocirca classis Lusitanica lustrans quotannis quicquid Herculeo vsque ad extremos Sinas & Iaponios Oceanus circumfluit, defert inde nobilissima atque ingentia munera ad nostras oras, quæ Catholicæ nationi & sacris vsibus maximè seruiunt, ita ut affirmetur à viris fide dignissimis, Vlyssipone singulis annis expendi aureorum viginti millia in odores, quibus templa perfunduntur, atq; illi aduehuntur ex Indiis Eois omnes. Rem non magni momēti addoxi in medium, ut ex illa conijci facillimè cetera possint. Nam quid dicemus de reliquis totius Lusitanicæ aut Hispaniæ ciuitatibus, ac tēplis? Quis verò referre possit quot & quàm multiplicis generis ornamenta ad cunctas ædes sacras ex illis locis fuerint comportata? Ipsi vrbis Romæ licet aliqua inusitata aspicere: vestes nāq; sacrae miri & insoliti operis contextæ visuntur in ecclesia Societatis Iesu, quæ ex Indiis Eois sunt allatæ. Asseruat & multa in supellectili pōtifficia, quæ legati Iaponensium Regum dono dederunt Pontifici Maximo Gregorio Decimo tertio, similiter & quæ Rex Æthiopiæ Claudius vnà cū matre Helena Clemēti Septimo Quid porrò dicemus de tot, ac tātis rebus pretiosissimis, quæ similiter Hispanicæ naues ex Indiis Occiduis quotannis deferunt? quid de immensa auri, argenti, gemmarūque copia inde aduecta, quibus fit ut Catholici Reges Ecclesiā Catholicā aduersus impios protegere, & in res

D 2

sacras

sacras munificentissimi esse possint? Hæc igitur oracula, quæ recitauimus, & hodie in primis se produnt, & quæ sit Ecclesia Dei clarissime ostendunt. Neque tamen superioribus sæculis oracula eadem nõ sunt euentum suum sortita, quod haud ita pridem sit apertus aditus ad Occiduas & Eoas Indias. Cunctis namque sæculis Catholici cunctis in re nautica præstiterunt, quare contigit, ut è longinquis maximè locis aduehi possent, quæ & toti Catholicæ nationi seruirent, & vñibus præcipue sacris, Ioanni Regi Portugalliæ, qui regnare cœpit anno millesimo trecentesimo octuagesimo tertio, filius fuit Henricus, qui ætatem totam insumpsit in explorandis Africæ littoribus, insulisque adiacentibus, ac locis ignotis Imperio Lusitanico adiiciendis, donec ventum ultra Æquinoctialē lineam: ut supra à nobis est explicatum. Per eadem tempora Canariæ insulæ, quas antiqui Fortunatas appellabāt, detectæ. Ex is locis plurima Ecclesiæ Catholicæ emolumenta profecta in omnes res. Idem patet de navigationibus, quibus Oceanus Borealis vsq; ad Arcticum polum priscis inuis, atque incognitus nostris autem peruius & notissimus est factus: ita ut vltro citroque ab omnibus cuiusuis maris portibus ac finibus extremis innumera cõportari ante multa sæcula possent Catholici populi commoditates & utilitates maximè amplificatiã. Sed veniamus ad Italos quosdam populos, & videamus qui fuerint, & quanti olim Malfitani, Pisani, Florentini, Catalani. Nam quid de Genuensibus ac Venetis dicemus? Malfitanis, ne quis forsitan eos cõtemnat, duo maximæ Catholicus populus debet, ac primum, quod eorum ciuis Flavius vñum magnetis reperit: hoc quanti sit, vix quisquam iudicare possit. Secundum verò, quod cum sæpè in Orientem nauigarent, principumque Mahometanorum in illis regionibus gratiam nacti essent, ab illis impetrarunt amplissima loca prope sepulchrum Domini, ibi cõstruxere duo monasteria, alterum virorum, alterum fœminarum, ac præterea hospitem domũ peregrinis excipiendis & alendis, quam Ioanni Baptistæ dedicandam curarunt, & ex ille profectus est ordo equitum Rhodiorum seu Melitensium, qui dicuntur hospitalis sancti Ioannis Baptistæ, ut Guglielmus Tyrius refert qui sanè ordo quantæ sit nobilitatis, quãtæ Catholico populo utilitatis, quis quæso

ignorat?

Lib. 18. ca. 4.

¶ 5.

ignorat? Horum nauigationes igitur, ut apparet, remotissime Catholicis tanto fuerunt emolumento, ut adhuc eius vberimos fructus vnã cum toto ferè orbe percipiamus. Nã quis auderet tam vasta maria traicere, orbẽ totum circumnauigare absque magnetis experimento. Mittamus alios, veniamus ad Genuenses & Venetos. Et quis non audiuit qui fuerint olim, qui sint in re nautica Genuenses? An non illi tam longè imperij fines protulerunt, ut Theodosiam coloniam, quam Cassam modo vocant, in Taurica Chersonesso ædificarint, & è regione vrbs Constantinopolitanæ celeberrimam ciuitatem, quam Peram vocant, & adhuc est Latinorum sedes? Quãtas illis diuitias è maximè distitis regionibus, quibus adhuc florent, ad maximas Catholicæ nationis utilitates compararunt? ut per eos oraculis adductis apertissimus responderet euentus. Olim Genua Romani Imperij temporibus oppidum erat non admodum celebre: nunc qualis amplissima illa vrbs, quibus templis, quibus monasteriis, quo cultu ipsorum, quibus ornamentis inter omnes Europæ vrbes se effert? Genuenses ipsi cum anno millesimo centesimo in recipiendis Hierosolymis præclaram nauassent operã, Cæsarea capta, vas smaragdinum nobilissimum, quo Christus in cœna usus esse dicitur, retulerunt. Iidem cineres Ioannis Baptistæ ex vrbe Myra asportarunt anno millesimo nonagesimo octauo, ut omittamus innumera, quibus Ecclesiæ Catholicæ cultus est auctus. Iam quanti sint Veneti nihil est necesse dicere. Toti namque humano generi iam notissimum, quod ipsorum sit imperiũ in mari, quæ peritiam: ita ut Tartarus ille extremorũ Sinarum Rex classibus suis, quibus Indiæ maria latissima circumlustrabatur, Marcum Polum præfecerit ante annos ferè tricentum, ut ex eiusdem Poli scriptis adhuc apparet. Plurima sunt Venetis sanctorum vitorum copora, quæ illi nauibus olim ex Oriente Venetias trahtulerunt, in his anno octingentesimo decimo corpus sancti Marci, cuius tutelæ est ciuitas commissa. Tantus verò Catholicæ religionis splendor Venetiis semper eluxit, ut in vrbe illa nominentur parochiæ sexagintaduę, monasteria quadraginta tria nobilissima. Per eos nihil est quod è toto Oriente non aduehatur ad Catholici populi atque Ecclesiæ totius ornamentum, & cultum. Ad summam

D 3

Romanis.

Romanis, in omnia potuisse dicuntur, explorati erant solummodo sinus maris quod Herculeo freto concludebatur, Oceano se illi haud committebant: extrema tantum littora Hispaniae, Galliae & Britanniae legebant, nullo autem modo navigationibus frequentabant Cimbricam Chersonesum, quae modò vocatur Dania, Hiberniam, a ut Orchadas, & ipsius Britanniae ultimas partes, quibus Scotiae regnum nunc attribuitur: Baltici similiter maris vastos recessus haud omnino explorauerunt. At nationi Catholicae peruia semper & cognitissima fuerunt ea dem, quae Romanis maria, Oceanum verò Borealem latius multo, ac triplo magis sunt peruagati ex antiquissimo tempore, & peruagantur adhuc. De nostra porro aetate nihil est quod afferamus, qui nostri valeant in nauigando. Ex his omnibus sit nulli vnquam populo magis contigisse, quam Catholico, ut è remotissimis regionibus semper maximas opes & innumeras ad suos comportarit: quod superioribus oraculis Ecclesiae suae Deus est pollicitus. Hinc aliud ortum, ut nullibi magis, quam Romae, fuerint omnium nationum templa, & hospitia. Hic Aethiopum ex ultimo Aultra, Armenorum, Chaldaeorumque è remotissimo Oriente Gothorum, Anglorum, Polonorum, Hungarorum, Bohemorumque è Septentrione, Hispanorum verò Gallorumque ex Occidente aedes, ac domicilia sua visuntur. Sed ostendamus & alia via contigisse ut ad Ecclesiam è maximè distitis locis opes deferentur. Paulò post annum tercentesimū Romani Imperij moderatio venit in potestatem Christianorum, cui quamdiu praefuerunt nostri, proculdubio Ecclesia Catholica, & populus eius omni ingenti diuitiarum congerie ex omnibus orbis partibus congregata praestiterunt, in usus sacerdotum & ecclesiarum pretiosa quaeque sunt erogata, ut superius nos explicauimus, atque etiam vbi actum de admirabili sacrae potestatis progressu. In Occidete primùm concidit Imperium, sed haud multos post nationes illae quae Imperium discerperant, Ecclesiae Catholicae se adiunxerunt, & quas abstulerant opes largissimo faenore reddiderunt. Ex his autè duo fuere populi, quid ad nostros haud concessere, Vandali, & Hunni, & Vandali quidem per annos nonaginta quinque Africam tenuerunt. Eorum Rex Gensericus anno quadringentesimo quinquagesimo quinto Romam

cunctis

cunctis ornamentis pretiosis, quae poterant asportari, & haud bene occultata fuerant à Romanis, in Africam detulit. Vandalos postea Iustinianus capto illorum Rege Gilimere per Belisarium deicit, amplissimas opes illorum potitus est, quas plerumque in templa, quibus aedificandis plurimum delectabatur, distribuit, ut è Procopij libello de aedificiis Iustiniani, & bello Vandalico apparet. Belisarius ipse inter alia auream crucem librarum centum gemis fulgentem Sancti Petri templo Romae dono dedit Hunni Pannonias late tenuerunt vsque ad Caroli Magni aetatem, qui illos exstinxit, & eorum gazis amplissimis est potitus, quas maxima ex parte viuens, ac demum moriens testamento in templa distribui iussit. Audiamus Eginarthum Caroli scribam, quid hac de re scribat in eius vita. *Tota in hoc bello, inquit, Hunnorum nobilitas periit, tota gloria decidit, omnis pecunia, & congesti ex longo tempore thesauri direpti sunt, neque vllum bellum contra Francos exortum humana potest memoria recordari, quo illi magis ditati, & opibus aucti sint: quippe cum vsque in id temporis penè pauperes viderentur, tantum auri & argenti in regia compertum, tot spolia pretiosa in praelijs sublata, ut merito credi posset, quod prius Hunni alijs gentibus iniuste eriperunt, hoc Francos Hunnis iuste eripuisse.* Haec ille. Quod itaque Romani ex oris valde longinquis congestere, id Ecclesiae Catholicae fuit ornamento, quod nationes Romanis aut alijs gentibus longè positae eriperunt, eodem modo. Huc spectat aliud, Germanis atque omnibus Aquilonem spectantibus populis antiquitus nulla erat ars effodiendi, colligendique è terra auri, & argenti, quod magis suo loco ostendemus ex quo inter eos Christi doctrina per nostros est amplificata, & illis hoc diuinitus largissimè concessum, ut ad necessarios humanae societatis usus innumeram in suis terris auri argentique vim portiantur, per quam populi isti longissimè siti ad Aquilonem potuerint & necessitatibus publicis humanae societatis satisfacere aestimatione hac omnium rerum comuni & Ecclesiae splendorem tueri & amplificare, ut aurum & argentum eorum cum eis, sicut promiserat adduceret Deus ad Ecclesiam suam, quod aiebat Isaias. postea verò quam Boree ferè populi omnes ad Ecclesiam & humanius viuendi genus sunt traducti, tunc & paulò antè etià Portugallenses Africæ incognita nobis loca aperuerunt: vñ & illi maximos auri cumulos

D 4

sibi

fibi & Catholico populo acquisiuerunt. Huius similiter sunt argumenti nonnulla artificia rerum nobilissimarū, quibus Catholici populi dignitas quaedam, templorūque cultus maximè est auctus. Antiquis ignotus erat ar-
 tis sericeæ vsus, solis Seribus, qui à nobis sunt remotis-
 simi, cognitus erat. Idem pretium priscis erat eidem pō-
 deri auri, ac serici: Iustiniano imperante ex India Con-
 stantinopolim duo monachi profecti, serici conficiendi
 rationem docuerunt. Nihilominus Græci & Orientales
 haud passim diuulgabant huiusmodi artem, donec an-
 no M. C. XLVII. Rogerius Siciliæ Rex Manuelli Im-
 peratori infensus, quòd legatos suos de pace componē-
 da missos contra ius gentium in carcerem coniecisset,
 Corcyram Thæbas, Corinthum Chalcidemque illi eri-
 puit, artificesque istos in Siciliã & Italiam è Græcia
 traduxit. Nunc est nulla ferè Europæ vrbs paulo cele-
 brior, in qua non vigeat ars ista, ex quo opere institutū,
 vt vestimenta sacra templorum, templisque inseruien-
 tium cōficerentur. Atque ita Deus è remotissimis oris
 huiusmodi artificium, quo templa Ecclesiæ suæ nobili-
 tarentur, adduxit. Quocirca haud satis vel admirari vel
 misereri queo demeritiam hæreticorum quorundam,
 qui ecclesias nullo modo inter Christianos, admittunt,
 earumque ornatum carpūt. Nam quantum ad primum,
 si ita est, cur Christus toties templum ingrediebatur,
 & toto vitæ suæ tempore quotannis inuisebat? quid est
 quòd Apostoli post eius mortem, ac resurrectionem, ac
 Spiritus sancti illapsam, toties in die eo se conferebant
 ad preces faciendas, vt est in actis Apostolicis? cur Pau-
 lus similiter longè post eò concessit, & quidem ceremo-
 nijs quibusdam peractis, idque anno ab ortu Christi
 quinquagesimo octauo. Quod si Christus & Apostoli
 omnes illud antiquum templum tanti faciendum duxe-
 runt, quod tamen præ Christianis ædibus paræ admo-
 dum erat dignitatis, quid nobis faciendum? An
 non etiam Paulus ecclesiarum meminit, easque
 habendas in veneratione tradit? Ob id obiurgat Co-
 rinthios: *Conuenientibus vobis in ecclesia audeo scripsisse es-
 se, & nunquid domos non habetis ad manducandum, & bibendū,
 aut Ecclesiam Dei contemnitis?* Viden' vt de loco verba
 faciat? & rursus? *Mulieres in ecclesijs iaceant.* Age verò,
 nonne in actis Pudentis Romani, cuius meminit Paulus

*Sigo. lib. de re
 gno. Ital.*

1. cor. 21.

Cap. 14.

in

in epistolis suis est, ei' domū mutatā in ecclesiā, quæ ad
 huc exstat? In India Oriētali legit' adhuc lapis antiquis-
 simus incognitis penè notis inscriptus, de quo egimus
 supra, in quo est à Thoma Apostolo in ijs locis extru-
 ctū tēplū, crucēq; erectā, ad quā cū genibus flexis Deū
 precaretur, fuit occisus. Hæc sunt Ignatij antiquissimi
 omnium scriptoris, qui Christum vidit, & ab Apostolis
 est Antiochiæ ordinatus Episcopus, verba ad Magnesia-
 nos: Omnes velut vnus quispiam ad templum Dei con-
 currite, velut ad vnum altare, ad vnū Iesum Christum.
 Erant igitur templa Christianis Ignatio viuente. Iusti-
 nus, qui tempore Antonini Imperatoris vixit, in Apolo-
 gia ad illum, scribit, Christianos Dominica die solitos
 conuenire in vnum certum locum ad audiendum Dei
 verbum, & Eucharistiæ perceptionem. Atqui loca hæc
 nos ecclesias, templa, ædes vocamus. Nam de nomini-
 bus haud disputamus, afferentes cōstituendum certum
 locum, qui sit vsibus sacris destinatus: voces quo nomi-
 ne velis, nihil ad rem. sed & ante Iustinum Plinius iu-
 nior ad Traianum, qui imperare cœpit anno postmor-
 tem Petri trigesimo, idem de Christianis scribit, cōsue-
 uisse scilicet in vnum locum conuenire, Christo laudes
 canere, ibique innoxium cibum sumere, signat verò Eu-
 charistiam, quam cibum vocat innoxium, quòd gentes
 falsò Christianos calumniabantur, quòd hominum car-
 nes ederent, vt alibi ostēdimus. Traiano successit Adria-
 nus, atque hic, vt Lampridius scribit in vita Alexandri,
 multa templa condiderat, in quibus Christum coli vole-
 bat. Quòd si fas Christianis haud foret templa habere,
 cur ille extruxisset? in quibus & nihil voluit pingi, vt po-
 stea quod statuisset, depingi in honorem Christi posse.
 Idem Lāpridius testatur ibidem adiudicatum fuisse ab
 Alexandro Imperatore locum quēdam Christianis, in
 quo erigerent Ecclesiam, melius esse inquit, vt quo-
 modocunq; illic, Deus coleretur, quàm propinarijs da-
 retur locus. Terrullianus libro contra Valentianōs
 meminit apertè sacræ ædis ad quam Christiani conue-
 niebant. Cyprianus libro de eleemosynis ecclesiam vo-
 cans dominicum, quòd Domini nimirum sit domus, si-
 cut & Cōcilium Laodicenum, & Eusebius libro de Con-
 stātini laudibus idē testatur, Verū enim verò quādiu Im-
 peratores Christianis infēsī fuere haud potuere publica

*Ofor. lib. 4.
 ad fin.*

Apol. 2. ad fi.

*Conci. Laod.
 cap. 28.*

D 5 omnia

Apud Euseb.
lib. 7. cap. 10.
& 7.

Biblioth.
sanct. tom.

Euseb. lib. 8.
cap. 2.

Lucia. in
philo.

omnia, & magnifica tēpla habere Nā cōtinuò ad illa e-
uertēda cōuolabāt omnes Christianæ religionis inimi-
ci. Quocirca Dionysius Alexādrinus scribit ad Germa-
num, se cum suis, quando edicto Imperatoris Valeriani
haud permittebantur agi conuentus è Christianis, con-
uenire in occulta loca, eaque non semper eadem. & in
actis martyrum legimus Christianos sapiētis in cryptas
subterraneas & arenarias ad Eucharistiam percipiendā
congregatos, quod etiam scribit Cornelius Papa ad Lu-
picinum Episcopum Viennēsem. Constatque ex episto-
la Plinij ad Traianum, iam inde ex illo tempore Chri-
stianis veritas eterias, id est sodalitates, siue sodalium
cōtiones. Et tamen vbi ipsis longior pax affulgebat, vt
accidit ante immanem Diocletiani persecutionem, am-
pla Christiani tēpla excitabant: sic namque Eusebius
initio libri octauī: Quomodo quisquam conuentus il-
los infinita hominum turba frequentatos, multitudi-
nes in singulis ciuitatibus coactas, illustres hominum
in templis concursus poterit oratione explicare? Vnde
cū in antiquis illis ædificijs non satis loci haberent,
ampliores Ecclesias in vniuersis vrbibus fundamentis
earum ad maiorem laxitatem dilatatis erexerunt. Hæc
de Christianis Eusebius. Sed hæretici, nimirum imitato-
res Diocletiani, quo nullus vnquam fuit Christi nomi-
ni hostis infensor, euertenda Christianorum tēpla sta-
tuunt, & seriò demoliuntur, quod ille flagitiosissimus
edicto proposito decreuit, sed omittamus nunc istorū
furorem. Veniamus ad aliud. Ornanda tēpla constat
ex eo quòd deus in veteri testamētō iussit illud templū
tam splendide ornari, donarijsque, & vasis pretiosissimis
dicari, vt nihil supra, & Christiani sua similiter mirabi-
liter decorabant ab initio. sic enim Lucianus, qui Paulū
Apostolum vidit, & vt ex ipso colligitur, est allocutus,
de Cytiria quidam, qui in locū vbi Christiani ad res sa-
cras conueniebant, est deductus: *Pertransiimus inquit,
ferreas portas, & area limina multisque iam superatis scalis in
domum aurato fastigio insignem ascendimus, qualem Homerus
Menelai fingit esse: atque ipse quidem omnia illa contemplabar,
quæ insularis ille adolescens. Video autem non Helenam, sed me-
hercle viros in faciem inclinos, & pallefcētes.* Hæc ille, è qui-
bus apertissimè liquet à primis illis Christianis maxi-
mis ecclesias ornamentis illustratas. sed ne id omnino
facerent

facerēt, vbi primum se Imperatores impij aduersus eos
& eorum tēpla armarunt, prohibiti sunt opibus nam-
que illis magis animos flagitiosorum incitassēt. si quā-
do igitur ab ornandis ecclesijs destiterunt, inuiti id fe-
cerunt, sapienter tamen, & tamen haud omnino desti-
terunt. Ex Augustino namque, & Optato constat, impe-
rante Diocletiano ecclesias abundasse vasis ex auro &
argento conflatis. vbi verò pax Christianis, solida est
per Cōstantinum restituta, quis ignorat, quātum au-
reorum argenteorum, decorumque aliorum contulerit
ille ecclesijs, quā mirabiliter illas ac splendide excita-
rit toto orbe terrarum? Audi Eusebium: *Aderat cunctis
velut diuino munere infusa letitia, maximè videntibus ea loca,
quæ paulo antè impijs Tyrannorum machinis fuerant destructa,
rediuiua constructione clariora, & celsiora consurgere, templaque
excelsa pro humilibus conuentibus eleuari.* Audi Cyrillum
Hierosolymitanum eadem dicentem: *Isti qui nunc sunt
Reges pietatis ergo argento induētes, & auro sanctā hanc ecclesiā
resurrectionis, in qua nunc sumus, obstruxerunt, & argenteis mo-
numentis splendide effecerunt.* Idem testantur, ac laudant A-
thanasius, Optatus, Nazianzenus, Nyssenus, Ambrosius,
Hieronimus, Chrysostomus, Cyrillus, Augustinus, Pau-
linus, Prudentius, vt per annos mille quingentos ita Ec-
clesiam Catholicam toto orbe disseminatam, sancti-
morum virorum genitricem, moris huius studiosā fuis-
se nemo possit negare. Sed scilicet hæretici vnā cum sce-
lestis Imperatoribus vel nulla esse Dei tēpla volunt,
vel vilia, & despecta. sed si nostra volumus magnifica, &
illustriissima, quid ni diuina? si laudamus, & admiramur
vrbes, atque ædificationes alias huiusmodi, cur Christo
eadē negemus? si per ea videmus homines inuitari, rapi
in admirationem cælestiū, & superiorū, vt sciāt talia, ac
multo maiora esse illa, quidni curemus exstare huius-
modi opera? Ita verò cōparatū natura videmus, vt pleri-
que omnes ab ijs quæ feriunt sensum deducantur ad
intima effugentiaque humanos obrutus. Si Deus ipse
ita voluit ornari illud vestitum templum, quāto magis
nostra, quando illa instar vmbrae, inquit Paulus ad He-
bræos præ nostris fuere? Asseribus tamen nemini adeò
ecclesiarū decus esse ruendum, vt animi sui ornamen-
ta negligat: nam si alterum tenendum esset, alterum
repudiandum, magis illud esset negligendum, quā

Aug. epi. 105.
cont. Cres. lib.
3. cap. 29. Opt.
lib. 1. cont.
Parmen.

Eus. li. 9. c. 10

Atha. Apol.
ad Con. Opt.
lib. 6. Naz. in
primo Iul.
Nyssen. in
Theod. Amb.
2. de off. cap.
21. Hier. ad
Deme. Chris.
hom. 66. ad
Ant. Cyril. de
rest. fide. ad
Reg. August.
Psal. 113.
Prud. in. 5.
Lau. Paul.
nata. 3. 51.
fal.

hoc:

hoc: quod alibi Hieronymus ad Nepotianum scribens innuebat. Eodem modo neque cura pauperum dimittenda ob huiusmodi ornata templorum, illis namque in primis quo ad necessaria consulendum, mox istis ut vult Ambrosius, & alij, quod nemo inficiatur: sicuti neque ea, quæ quouis modo sunt maioris momenti, ob hæc minoris facienda. Sed omittamus hæreticos, qui ut se prodant hæreticos hæc impugnant, cum Deus ipse Ecclesiæ prædixerit, futurum, ut ad eam confluerent è remotis locis plurimi cum argento, auro, & pretiosis quibusuis ad eius diuinorumque omnium tuitionem & splendorem.

SIGNVM LXXXVIII.

Cultus desertorum locorum.

Cum per Ecclesiæ nostræ alumnos ac studiosos innumera terrarum spatia prius inculta & horrentia sint castris vrbibusque edificatis ornata, & omni agricultura ratione exculta, palam fit à nobis esse Ecclesiam Dei.

CAPVT. VII.

NVM sit Deus omnium bonorum fons, à quo ceteri deinde bonitatis æternæ riui in alias res dimanant, sit ut quo quis ampliori sinu profluentes à primo capite superæ benignitatis aquas excipit, eo largius in omnia, quæ ipsum contingunt, eas profundat. Igitur Ecclesia Dei cum sit illi sic coniuncta diuinitus, hoc sortitur etiam, ut non modò, quod supra diximus, efferos hominum mores ad humanitatem ciuilemque viuendi modum traducat, sed etiam inculta & horrentia terrarum loca, quæ ferarum potiùs erant cubilia, quàm sedes hominum, pulcherrimis ædificijs ornarit, magnificentissimis structuris honestauit, splendidissimis vrbibus illustrarit. Viæ planissimo ac tutissimo itinere ductæ. Agri cultione diligentissima, qui infructuosi videbantur, expurgati, cuncta à squalore vindicata. Vidit hoc Isaias, cum de Ecclesia Dei dixit: *Et edificabuntur in te deserta seculorum: fundamenta generationis, & generationis suscitabis, & vocaberis edificator sepium, auertens semitas in quiete.*

Isa. 58.

Quibus

Quibus sanè verbis apertissimè ostendit fore, ut Ecclesia excolat loca deserta, syluestria ante omnem seculorū decursum, ædificet deserta seculorum, & quibus olim gentibus nulla quibus consisterent omnino erant fundamenta, ita ut facillimè eueri atque aboleri possent, ijs fundamenta excitentur quibus non modo emergat in lucem, sed ita stabiliantur & confirmentur, ut neque facillè, concuti, neque vllò modo dirui queant. *Edificabuntur, ait, in te deserta seculorum fundamenta generationis, & generationis.* Ecclesia præterea vocari poterit merito sepium ædificatrix quòd quibus in regionibus omnia sepiibus densis erant inuia & obstructa, in ijs aperti liberi que patefacti sint aditus, immo excitatæ vrbes vbi prius erant sepes, dumeta, ac lustra. Auertet postremò Ecclesia semitas in quietem. Nam per quas antea nihil erat tutum, nihil quietum, quietem securitatèque summam nanciscatur. Hinc alibi Deum sic inducit loquentè: *Erit desertum in Charmel, & Charmel in saltum reputabitur, & habitabit in solitudine iudicium, & iustitia in Charmel sedebit.* & rursus: *Aperiam in supinis collibus flumina, & in medio camporum fontes: ponam desertum in stagna aquarum: & terram inuiam in riuos aquarum. dabo in solitudine cedrum, & spinam, & myrtum, & lignum oliuæ, ponam in deserto abietem, vlmum & buxum simul. & iterum: Latabitur deserta, & inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium: germinans germinabit, & exultabit letabunda, & laudans. gloria Libani data est ei, decor Charmeli & Saron.* Hæc Deus. Quamobrè iure Ecclesiæ Catholice nota erit, cultus desertorum locorum. Manifestè namque apparebit post annū d. c. intra mille annos innumeris partibus plus ab illa vna præstitum, quàm à ceteris omnibus non dico hæreticis, quibus nihil vnquàm boni fuit: sed nationibus, per annos quater mille, immo ab ipso mundi exordio. Et quamuis supra egerimus de plagis terrarum effectis habitabilibus ac melioribus, tamen illud argumentum differt ab hoc: ibi persecuti sumus, quomodo diuina quadam prouidentia, absque vllis humanis laboribus, vlla industria humana fuerit effectum, quomodo id cælitus contigerit, hinc quomodo Catholicorum labore Deus id efficiat, ut appareat scilicet illa superiora esse quasdam dispositiones horum, Deumque sternere iter Catholicis, ut quas ipse terras habitabiles efficit, ipsi habitationibus repleant. quas ipse me-

Isai. 32.

Isai. 35.

liores

liores efficit, ipsi hoc totum transferat ad suos, Ecclesia, mortaliūque optimos vsus. Incipiamus, vt id palā fiat, a locis Italiae proximioribus, Germania. s. cuius olim termini erāt Rhenus, Danubius, Vitula Oceanus, & ceteris Europe regionibus ad Septētrionē sitis. Ac de Germanis sic Tacit^o, qui mores eorū diligentissimē est cōplex^o: *Nul- las germanis vrbes habitari satis notū sit. Colūt discreti, ac diuisi, vt fons, vt cāpius, vt nemus placuit. Vicos locāt nō in nostrū morē cōnexis & coherētibus adificijs suam quisque domū spatio circumdat, siue aduersus casus ignis remedium, siue inscitia adificandi. Nec camentorum quidem apud illos, aut regularum vsus. Materia ad omnia vtuntur informi, & citra speciem aut delectationem. Rursus idem: Peucinatorum, Venetorumq^{ue}, & Famiolorum nationes Germanis, an Sarmatis adscribam dubito. quamquam Peucini, quos quidem Bastardas vocant, sermone cultu, sede, ac domicilijs, vt Germani agunt. sordes omnium, ac torpor procerum, connubijs mixtis in Sarmatarum habitum fœdandantur. Veneti multū ex moribus traxere. Nū quidquid inter Peucinos Famiol- que sylvarum ac montium erigitur, latrocinijs pererant. Hi tamen inter Germanos potius referuntur, quia & domos fingunt, & scuta gestant, & peditum vsu ac pernicitate gaudent, quae omnia diuersa Sarmatis sunt in plastro equoque viuentibus. Famijs mira fœditas, fœda paupertas, non arma, non equi, non penates, victus herba, vestitus pelles, cubile, humus, sola in sagittis spes, quas inopia ferri ossibus asperant. Idemq^{ue} venatus viros pariter & fœminas alit, passim enim comitantur, partemq^{ue} praeda petunt. Nec aliud infantibus ferarum imbriumq^{ue} suffugium, quā vt in aliquo ramorum nexu contegantur. Huc redeunt iuuenes, hoc senū receptaculum: nil beatus arbitrantur, quā ingemere agris, illaborare domibus, suas, alienasq^{ue} fortunas spe metuq^{ue} versare, securi aduersus homines, securi aduersus Deos. Hucusque Tacitus de agresti ac propè ferina Germanorum ac Sarmatarū habitatione, & iniurijs latrocinioque infestis eorum locis. Audi eūdem de incultis agris eorum, rapinisque simul: *Materia, inquit, munificentiae per bella, & raptus, nec arare terram, aut expectare arnum tam facile persuaseris, quā vocare hostes & vulnera mereri. pigrum quinimmo & iners videtur sudore acquirere, quod possis rapto. Quoties bella non ineunt, non multum venatibus, plus per otium trāsunt, dediti somno, ciboq^{ue} fortissimus quisque ac belliquosissimus nihil agens. Post Tacitum audiamus Strabonem: *Commune, ait, est omnibus, qui hunc tractum incolunt, vt alio facile migrent, & propter victus te-***

uitatem,

*uitate, & propter agrorū ignauiam colendorum, & propter inofiam pecuniarū. cumq^{ue} tugurijs habitent: indiem habent supellectilem plurimā ē pecoribus trahunt alimoniam, sicut & Nomades. eorumq^{ue} instar domestica in carris tollentes instrumenta, quocunq^{ue} fors tulit, & opimo, suis cum armis cōuertuntur. Sunt autem & alij Germania populi indigentia magis laborantes. Eodē modo Sēneca libro de gubernatione mundi: Germani, inquit, errant incertis sedibus, sunt apud eos perpetuae hyemes solum infœcundum, nulla ades, venationibus viuunt, vb. cūque nox fessos laboribus deprehendit, cubant sub frontibus, aut in speluncis, foveisve: non habent domos, sed casas solijs & culnis contactas. incolae circumaguntur chorixantium more in congelato mari, victitantes carne ferina, gens nuda, & pellibus solum ferarum vestita, & propterea vilis despectuq^{ue} ab omnibus. Afferamus & Herodiani testimoniū, qui sic in vita Maximi Imperatoris: Rara, inquit, apud Germanos structura à latere ac lateribus coctilibus, densiq^{ue} potius syluis, quarum confixis, coagmentatisq^{ue} lignis quaedam quasi tabernacula adificant. Tales igitur antiquitus Germani, ac Sarmatae, & qui supra eos priscis ignoti populi degebant. Germaniae finitima est Pannonia, de qua sic Dion: *Pannonij habitāt ad Istrum fluum à Norica vsque ad Mysiam European, Dalmatis vicini: tolerant, autem omnium hominum vitam durissimam, nam neque terram, neque aërem felicem habent, neque apud eos oleum, neque vinum, nisi paucissimum nascitur: neque enim haec colunt, cum maiorem partem acerrima in hyeme viuant, sed hordeum, & millium, & potum ex eis conficiunt. Hæc ille. Non relinquamus à tergo Britanniam, & videamus qualis illa fuerit. De Britannis igitur sic Strabo: *Eorum vrbes sunt nemora: latissimos enim vicos deiectis obstruūt arboribus, vbi constructis tugurijs & ipsi pariter, & armenta stabulantur. At Dion in vita sancti Seueri sic: *Britannorum, inquit, duo sunt genera, Caledonij, & Meata. Nam ceterorum nomina ad hos referuntur. Incolunt Meata iuxta eum murum, qui in sulam in duas partes diuidit. Caledonij post illos sunt, possident vtrique montes asperrimos, & sine aqua itemq^{ue} campos desertos, plenosq^{ue} paludibus, quodq^{ue} mœnia non habent, nec vrbes, agros nullos colunt. de praeda, & venatione, haccisq^{ue} arborū viuunt. nā pisces, quorum ibi maxima est & innumerabilis copia, non gustant: degunt in tentorijs nudi, & sine calceis, & post merse in paludibus per multos dies in ediam sustinent, in siluis autem corticibus atque radicibus arborum aluntur. At Iornandes, qui Iustiniani temporibus florebat, proximus illi ætati, qua****

Gregorius

Strab. lib. 4.

Gregorius Magnus Augustinum, Mellitumque in Britannias misit, *Inculci*, ait, *aeque omnes populi, Regosque populorum, & mox: Virgeas habitant casas, communia tecta cum pecore, sylvaque illis saepe sunt domus.* Atque haec de Germania, Sarmatia, Pannonia Britanniaque antiqui scriptores. Nihilominus in Pannonia & Britannia nonnullae ciuitates à Romanis satis commodè aedificatae, exiguae licet, ac paucae. supra Rhenum verò & Danubium in Germania & Sarmatia nullae ab illis. ex quo factum, vt in Britannia & Pannonia agri similiter non omnino fuerint inculti & hortent. Nulli tamen harum regionum tenuis imago fuit olim, aut vestigium tanti splendoris, magnificentiaeque nobilissimae quo ad vrbes & castra, qualis nunc quiuis potest perspicere in illis sese altissime extollere: & quod de vrbibus dico, idem de agris affirmamus. E vita Augustini, Melliti & Iusti, quos in Britanniam misere pontifices Romani, & similiter è vita Bonifacii Archiepiscopi Moguntini constat, & eorum temporibus Britanniam nullo modo tanta ciuitatum agrorumque pulchritudine & cultu excelluisse, vel centesimam partem, Germaniae autem terras supra Danubium, & Rhenum ne tantillum quidem, vt post latè inter eos populos Christi doctrinam per nostros amplificatam. At modò quibus quaeso regionibus, siue vrbium dignitate, siue agrorum cultionem respicias, videntur illae nobilissimae prouinciae villo modo cedere, à quibus omnino superari? Quòd si non eadem prorsus, haud sanè admodum dissimilia de Polonia, Prussia, Liuania, Lithuania, Dania, Noruegia, Suetia, Gotthia, magna Hyberniae parte, ceterisque Boream spectantibus regionibus & insulis affirmari possunt. Quae loca si vniuersa simul coniungerentur, duplo maiora sunt, & ampliora, quam reliquae Europae partes. Sed prosequamur institutum nostrum, & reliqua percurramus. Nam quod ab Ecclesiae Catholicae alumnis est perfectum in locis istis, idem perfectum videmus in insulis, quas Tertieras vocant, Hispaniae in Oceano adiacentibus Occidentem versus, similiter in Canariis, quas promontorii Viridi apellant, sancti Laurentij, Ascensionis, & omnibus, quae Africae littora respiciunt, amplius cunctis, quas Oceanus alluit, latissimis etiam regionibus Indiarum, siue Orientem, siue Occidentem Solem, vel Austrum, Boreamve spectantibus,

idem

idem contingit. Neque finis vllus hucusque apertae Oppida innumera, & ciuitates pulcherrimae passim conduntur, in quibus constituntur ceteris hominum, excitantur fundamenta generationis & generationis eorum, qui bestiarum modo prius incertis sedibus vagabantur, & in stabulis ipsis habitabant. Agricoluntur, plantantur, vt nullum frugis fructuumve genus ab iis amplius desiderari possit. Aperta vbiue itinera, quae quasi sepibus obiectis erant obstructa munitae viae, portus parati, quo tutus sit ad omnia peregrinis & hospitibus accessus. Puridum mihi longumque nimis videretur omnium terrarum nominatim loca recensere, quae sunt à nostris excolta, portibus, vicis, castris, ciuitatibus, aliisque magnificis aedificiis illustrata. Sunt in promptu historiae huiusmodi rerum. Totus ille terrarum tractus, qui ferè à Laboradoris ora circulo Arctico subiecta excurret vsque ad fretum Magaliani, quod abest Antartico circulo gradibus decem, & rursus quidquid protenditur à fretò Magaliani, & sinuosis anfractibus reuoluitur ad mare Boreale Sinarum, & variis flexibus nunc angustatur, nunc dilatatur, & quodcumque amplissimarum regionum intra has oras latissimis spatiis continetur, quod diximus, ostendit: similiter in Africa ambitus ille terrarum, qui à Cancrì circulo in modum cubiti flectitur ad Aequinoctialem, & ab Aequinoctiali paulatim definit in angustum ad promontorium Bonae Spei, vltra Capricorni circulum gradibus decem, & inde trianguli similitudine reducitur ad regnum Magadaxi, magna ex parte idem, quod asserimus, testatur. Iam verò si praeter haec insulas, & oras omnes ab vrbe Goa vsque ad vltimas Moluchas & ipsam Magaliani fretum, & quicquid totus hic littorum circuitus amplectitur, passim videbis monumenta & testimonia eorum quae dicimus, inspicietque oppida arces, & aedificia, per nostros vel à fundamentis extructa, vel vetera illustrata, nouisque ditissimis, ac remotissimis nauigationibus nobilitata, & excolta. Itaque licuit alicui genti forsitan vnam aut alteram regionem non nihil à squallore liberare, tot verò actata terrarum spatia cui quaeso vnquam? Ostendite nunc haec, si ci, nunquid Ecclesia vestra excoluerit aliquam solitudinem, terramve desertam celebrari, quaequam nationis vilius fundamenta suscitari, quae sepiam loca aedificiis

Pars ij. Thom. 2.

E

ornari,

ornarit, quas semitas ab omni periculo munierit, ut omnibus per eas sit placida quies. Accedite quicumque recessistis à nobis, & intuemini, quas olim regiones, cum nobiscum bene sentiebatis, ad Christum perduxistis, & nunc vestram fidem sequuntur, an sint vtri nostræ adificiis, castris, & vrbibus splendidissimis ornatae. Habetis Daciam, Vualachiam, Bulgariam, Russiam, Moscouiã. Quid habent simile cum Germania, Anglia, Polonia, Prussia, Lithuania, Liuania? Hæc namque omnia tam vestra quam nostra sunt in eodem cæli tractu. Conferte cum istis illa, & cognoscetis, ut demus aliqua à vobis effecta, parua, & pauca licet, nullo modo tamen vel nostris æquanda, vel comparanda, & tamen ista non ex quo à nobis desciiistis, sed cum nobis adhærebatis, contigerunt, ut aliquas regiones excoleretis. Sit itaque certissima Ecclesiæ nota, ut apparet, cultus desertorum locorum. Quia in re tantum ab vna natione Catholica est præstitum per annos mille, quantum non est præstitum ab vniuersis ab exortu mundi, eo que ventum, ut neque præstari possit amplius, vel pars centesima, quando tot, ac tanta terrarum spatia à nostris adeo sunt exulta, ut exiguum quiddam sit illud, quod superesse videmus, præ illo quod à nobis est peragratum, atque illustratum.

SIGNVM LXXXIX.

Felix exitus Regum Catholicorum.

Quicumque Reges Ecclesiæ nostræ fuerunt maxime studiosi, & in illam munifici, Deus hos valde prouexit, ut palam fieret hæc esse Ecclesiam Dei.

CAP. VIII.

Abrahæ prædixit olim Deus, fore, ut benediceretur ac benedictibus maledictibus malediceretur. atque ita Ecclesia Dei, in qua primarius Abraham generum pater, necesse est hoc habeat, quod Abrahæ est à Deo promissum, ut quicumque eam colat, is Dei munere sit maxime felix, quippe cui fuerit à Deo benedictum.

Rectè

Rectè. De iustis namque omnibus est illud in vniuersum à vate dictum: *Omnia quacunque faciet prosperabuntur. Et gloria & diuitia in domo eius.* Quid, quod Christus ipse ait ad Apostolos, *Nemo est qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Deum, & non recipiat multo plura in hoc tempore, & in seculo venturo vitam æternam.* Sed opus est aliqua proculdubio distinctione. Manifestò enim videmus multos è Catholicis infelices quodammodo, contra verò multos hæreticorum felices. Quamobrem ut planè cuncta expiicerentur, atque intelligantur, ponimus in primis non hic agi de felicitate posita in luxu, intemperantia, aut impuritate, hæc enim fatemur nos superari à cunctis qui tuerint, ac sint à nobis alieni, ut ab antiquis Assyriis, Persis, Græcis, Romanis, hodie verò vinci à Mahometanis & Protestantibus, ut docuimus signo X L V I. & L I. Hoc itaque fixo, quantum ad reliqua corporis & externa bona humanam quandam felicitatem constantia videntur à nobis tria statuenda convenientia diuinis oraculis & ipsi rationi.

Ad primum sit illud, in Ecclesiâ Catholica reperiri semper diuinissimos quosdam viros, qui humana omnia vel nihili omnino ducant, abiciantque, vel præ celestibus saltem nolint, eorumque iacturam minimi ad extremum faciât. His Deus vel nulla interdum vel exigua ex illis largitur, cælestia rependit, potius istos aliqua aduersitate conflictare interdum videtur, quæ tamen illis maximam denique apud omnes homines gloriam parat, æternæque beatitudinis excessiorem gradum struat. Tales Apostoli, martyres, monachi, sanctique alij, ac Reges aliquot cælestis vitæ splendore præstantes.

Post hos secundo loco ponentur hi, qui humana propter Deum tamen volunt, & quærunt ad illum cuncta in primis referentes. Atque horum solet esse sæpè felicitas magna, & diuturna, aduersitas autem breuis ac leuis, si hæreticis comparentur.

Hæreticorum denique & alienorum tertio loco felicitas est huiusmodi, ut exigui sit temporis, respectu Catholicorum, cumque ad summum peruenerit, continuo sic cõcidat, ut nihil omnino illius supersit, & exitu miserabilissimo cõcludatur, cum scriptum sit: *Vidi impiũ superexaltatum, & eleuatũ sicut cedros Libani, & trãsiu,*

*Psal. I.
Psal. II.
Luc. 18.*

*Psal. 36.
Psal. 72.*

Et ecce non erat: quasi uisum eum, & non est inuentus locus, & deie-
cisti eos dum alleuarentur. atque alia huiusmodi innumera.
quamuis reuera haud possit esse vlla felicitas humana
vel à corpore, vel ab externis rebus pendens absque in-
teriori posita in virtutum cōsecutione, quæ potissimam
beatitudinis humanæ partem, siue, vt loquantur, essen-
tiam constituunt: cetera namque hæc sunt additamenta
quod aiebat Aristot. Et hic primo lib. Alienis verò à no-
bis nullas posse reuera esse virtutes explicauimus prin-
cipio tertij libri, nostros autem cunctis præstare expli-
cauimus primo tomo. Sic igitur essentia felicitatis
omnium maximæ Catholicis contingit. sed & hæc addi-
tamenta sic nostrorum aliquibus contigerunt aliquan-
do, vt seposito rerum luxu, impuritate, intemperantia-
que nostri cunctis præcellant. Quocirca sit hæc maxi-
mè illustis Ecclesiæ nota, Regum Catholicorum felici-
tatis. Sed quando hæc multiplex, agimus hic de ea, quæ
ipsum solum tangit, non etiam posteros, aut nationes eis
subiectas. Hæc verò maximè ab exitu consideratur, ad
quem videntur omnia antecedentia semper referri. Hinc
scriptum, *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius, &
Mors peccatorum pessima.* exitumque non ipsam mortem
modo vocamus, sed & quæ mortem vel mox vel longè
post sequuntur: vt quæ exempli gratia Christi sunt obi-
tum secuta illi felicissima continuò fuerunt, quamuis nō
reputarentur ab hominibus talia, sed postea à cunctis ha-
bita sunt & felicissima, & longè omnium gloriosissima. Hæc
autè felicitatē externam Deus ad esse voluit aliquibus,
non omnibus suorum, neque semper ac perpetuò, sed
aliquando, vt imperfectos aliceret, ac foueret, qui tamen
si comparentur alienis perfectissimi in omnino virtute
essent dicendi, vt ostendimus signo de summa sanctita-
te. XXX. hoc apertè Deus apud Isaiam capite vltimo
profitetur. *Lætamini, inquit, cum Hierusalem, & exulta-
te in ea omnes, qui diligitis eam: gaudete cum ea gau-
dio vniuersi, qui lugetis super eam, vt lugatis, & replea-
mini ab vberibus consolationis eius: vt mulgeatis, & deli-
ciis affluatis ab omnimoda gloria eius: quia hæc dicit
Dominus: Ecce ego declinabo super eam quasi fluium pacis, &
quasi torrentem inundantem gloriam (viden' vt loquatur de
humana felicitate): gentium, quam lugetis, ad vbera portabi-
mini, & super genua blandientur vobis.* (ostendit hic se ver-

ba facere cum paruulis, & imperfectis) quomodo si cui ma-
ter blandiatur, ita & ego consolabor vos. Hæc Deus felicitatem
gentium paruulis suorum se daturum promittens.
Addidit aliam sanctus Augustinus, quòd scilicet Deus
velit ostendere hæc humana à dæmonibus haud pende-
re: verba illius infra adducemus, ad hæc accedit Deus,
velle inter mortales exstare cælestis iustitiæ clarissima
sed non benè ab impiis prouisa signa. Et multis porrò
argumētis liquidissimo apparet Regum Catholicorum
piorumque maxima felicitate respectu hæreticorum,
aut eorum qui Ecclesiæ Catholicæ nō satis studiosi fuê-
re. Ac primo loco sunt illi, qui vitam plurimis diuinè ge-
stis ab omni criminis labe puram traduxerunt, ac Deus
illam miraculis illustribus nobilitare adhuc nunquam
destitit. Quocirca ex iis multi quasi cælitēs in vota vo-
cantur, eorumque memoria anniuersaria publicè in to-
to orbe Catholico post multa sæcula martyrologij lectio-
ne hætenus celebratur. His igitur est & illud humanum
bonum, quod externis adnumeratur, nimirum nomi-
nis celebritas maximè laudabilis, ac diuina, quod supre-
mæ felicitati à mortalibus adscribi solet. Horum procul
dubio vitæ finis, quicumque is fuerit, optimo cuique &
sapientissimo maximè exoptandus, quasi omnium bea-
tissimus ac diuinus. Quod etiam palam facit à nobis esse
Ecclesiam Dei, quando qui illius fuêre omnium stu-
diosissimi, talem sortiti sunt exitum. Et in Occidente fe-
rè nullum est regnum cui non fuerit aliquis huiusmodi
Rex. Atque vt exordiamur ab extrema Hispania, talis
fuit Alphonsus Secundus, cognomento Castus, qui re-
gnasset in Hispania dicitur annis LII. & quamuis vxor-
em in matrimonio habuerit, castitatem tamē vnā cum
illa coluit vsque ad mortem, quod valde est diuinū: de-
cessit anno dcccxxv. Ad eum cælitus delata crux
miri operis, ac splendoris, quæ Oueti dicitur adseruari.
Post hunc ponetur Ferdinandus Tertius qui sanctus, ait
Vasæus Hispanicarum rerum diligentissimus scriptor,
habetur, ac multis miraculis clarus omniumque Hispa-
niæ Regum, inquit Marinaus, felicissimus ac potentis-
simus, qui Sarracenos omnes vel Hispaniæ finibus expul-
lit, vel tributum soluere coëgit. In eius obitu, qui contig-
it anno millesimo ducentesimo quinquagesimo secun-
do, postquam regnauit annos quadragesimo quinto di-

I. Arg. regi-
bus sanctis.

Rod. Sanct. c.
40

uinae voces audita canentiam, *En iustus moritur, & non est qui consideret.* In Gallia verò quis ignorat quantae sit celebritatis memoria S. Ludouici quanti splendoris innocentia illius plurimis miraculis diuinitus consignata? Huic aetate superiorem addemus Sigebertum, cuius vitam latè describit Sigebertus Gemblacensis, ac Surius refert tom. 7 Feb. 1. In Anglia offerunt se Ethelberti duo, alter Cantuariorum Rex, alter Orietalium Anglorum, & horum similiter Rex Edmundus, Merciorum Chenelmus, Northumbrorum Osualdus, totius verò Angliae Rex Eduardus II. & qui omnium felicissimè regnauit Eduardus III. omnes viri sanctissimi, & in sanctorum numerum ob id adscripti, ac miraculis caelitus illustrati, Burgundionum Regis Sigismundi mortem Deus admirandis signis editis ab infelicitate vindicauit. In Germania fulget Henricus Primus Imperator, qui vnà cum coniuge Chunegunde perpetuam virginitatem coluit, sepulchrumque ipsius Bambergae crebris adhuc miraculis ait Ortho Frisingensis, celebre habetur, in Hungaria Stephanus Primus ac Ladislaus, qui defunctus est anno millesimo nonagesimo tertio, in Bohemia Venceslai duo, quamuis primus Regium nomen ob modestiam recusarit, in Polonia Cazimirus Primus, & Tertij filius, in Dania Canutus, in Noruegia Olaus Secundus, in Suecia Ericus. Hi Reges caelestis cuiusdam vitae & innocentiae laudibus maximè florentes in admiratione & veneratione omnium post multa annorum curricula adhuc habentur, ob eamque causam felicissimi vocandi, & nostri fuerunt ac sunt. Ab orbis porò totius fabricatione nullis Regibus aut Imperatoribus contigit, vt assequerentur tantam, tam latè diffusam, tot saecula complectentem, ac tantae sanctitudini innixam nominis proprii celebritatem, gloriamque caelestem. Hi namque è multis saeculis toto orbe Catholico sunt adepti, vt quotannis eorum memoria quasi diuina & renouetur, & colatur ob vitae certissimam puritatem. Proximè illos in numeri Reges ex vnoquoque regno sequuntur, qui pontificiae auctoritati obsequenissimi fuerunt, ac multis magnificenissimè gestis, vel ad totius humani generis utilitatem, vel ad Christianae Reipublicae dignitatem sui memoriam posteris commendarunt: ita vt si è singulis regnis felicissimos quosque deligas, videas

eosdem

Ottho. lib. 6.
cap. 27.

eosdem pontificiae potestatis, & Ecclesiae Catholicae studiossimos. Talis fuit, vt more nostro ab vltimis Europae regionibus exordiamur, in Portugallia Alphonsus, qui primus Regium nomen tulit, ac latissimè regni illius confinia protendit, Portugalliamque Pontifici Romano tributariam fecit. Talis Emmanuel Primus, qui vsque ad extremos Sinas imperium dilatauit, Orientem totum suis armis perterritus, Afros, Arabas, Persas, & Indos citra & vltra Gangem, qua Oceanus populos istos alluit, mirabiliter deuicit. In Hispania reliqua felicissimus exstitit Ferdinandus Tertius, de quo supra meminimus, & Quintus qui Mahometanos tota Hispania prorsus eiecit, Bethicam, Nauarram, Neapolitanam ditionem suis regnis, adiunxit, Indiasque Occidentales primus possidere cepit. Post hunc Philippus Secundus prosperis rebus maximè floret. In Gallia verò Pipinus & Carolus Magnus cunctos post se longo intervallo & rerum felicissimè gestarum magnitudine, & beneficentia in pontifices relinquunt. Ante hos habiti fortunatissimi Clodoueus Primus, Clotharius Secundus, & Dagobertus, è stirpe autem Capeti Robertus. Inter Angliae Reges omnibus praestat rerum secundarum affluentia Egbertus, qui totam sibi insulam primus subegit, Angliam dici voluit, Apostolicae sedi vectigalem fecit. Post eum sequitur Eduardus Tertius sanctis adscriptus. In Germania Ludouicus, qui Primus inuit illud regnum, Rexque primus Germaniae dictus anno octingentesimo quadragesimo secundo, & felicitate & studio in Episcopos nostros cunctis praeposendus, annos namque triginta quatuor solus tenuit, quidquid terrarum circumdatur Oceano, Vistula, Daciae, Pannoniarum, Carinthiae, Dalmatiaeque finibus extremis, Rhetae Alpibus, Lotharingaeque dimidia parte, ac Phrisia, Arnulpho deinde imperante, Hungari Daciam, Pannoniasque, Poloni loca Vistulae propinqua, in quibus Polonia, occuparunt, sicut & Dani Phrisiam Carolo Crasso regnante, quae omnia Ludouico parebant: quo viuento, & admittente Burgari, quorum confinia regno contingebat, & Bohemi innumeri Christo se dederunt, vt è Sigeberto constat, Dani similiter & Sueci, vt ex Helmoldo:

II. arg. à feliciss. omnium Reg. Regib.

Hel. lib. 1. ca.
4. & 7.

E 4

Habet

Habes Ludouici huius luculentissimum elogium apud Reginonem, qui his temporibus vixit. Ludouicū, Germaniæ Regem primum, sequitur meritò Lorharius. Hic namque Polonorum Ducem edegit, vt Germanorū Regi perpetuam iuraret obedientiam, tributūque pensionem, vt Ottho Frisingensis tradit. Eodem compulsi Daniæ Regem, vt ex Helmoldo Saxone Grammatico, eodemque Otthone habetur. Hungarorum verò Regem, sibi obsequentem reddidit, Sclauorum Borealiū regem subiectum. Italiam totam in potestatem suam adduxit, & quod maximi faciendum, iussit, vt ex antiquis à Iustiano editis legibus, quibus nunc totus ferè orbis Catholicus vtitur, ius diceretur. Eius laudes mirificas latè persequitur Helmoldus, & qui his temporibus fuit fide dignissimus Petrus Damiani, & Abbas Urspergensis. Vltimo loco, vt vltimus ætate, erit Carolus Quintus, cuius cuncta notissima. In Bohemia longè felix habitus Boleslaus re & cognomen Pius, qui non modò Bohemiā potitus est, sed & Silesiam, Morauiam, Lusaciam, Poloniæque maximā partē, Cracouia in potestatem adducta. Post Boleslaū Pium meritò fortunatissimus ponetur Venceslaus Otthorari filius, qui præter supradicta Poloniæ regnum non fuit minus armis, quam virtute sibi comparauit, tantaque fuit animi moderatione, vt imperij Germanici, regnique Hungarici dignitatem, quamuis inuitatus ac diu rogatus, reiecit, ea porro pietate, vt sanctis adscribatur. In Hungaria post Stephanum sanctum rebus secundissimis vsi sunt Carolus Martellus, quem Bonifacius Octauus Hungariæ Regem dedit, qui que Dalmatiam, Croatiam, Seruiam, Lodemiriam, Rusiam, Cumaniam, Bulgariam, Bosnamque Hungariæ ditioni adiecit. Carolam sequitur Ludouicus eius filius, qui Moldauiam cepit, regnumque Siculum, & Neapolitanum, quod tamen adnitente pontifice Romano Ioanne reliquit, Poloniæ præterea Rex fuit. Horum porro Regū virtutes insignes latè describunt atque attollunt tū ceteri scriptores, tum Bonfinus. In Polonia Boleslaus Rex Primus maxime pius ac felix, quem Christianissimum vocat Helmoldus, & Prussiam, Rhusiam regionesque omnes Sclauorum ultra Odoram subiecit, quin etiam Bohemiā, quāuis eā postea amiserit dolo, vt quidā volūt, proditorū. Hūc sequitur meritò Ludouicus supradictus

Hunga

Ot. lib. 7. c.
19. Hel. li. 1. c.
51. Saxo. li. 13

Aeneas Sylu.
cap. 28.
Dubr. lib. 18.

Dubr. lib. 6.

Hungariæ Rex, & Vladislaus Jagellonus, qui Poloniæ addidit latissima Lithuanie & Samogethiæ loca. Inter Daniæ Reges Canutus ille Magnus, qui Sueciam, Gothiam, Noruegiam, Daniā, Phrisiam, Northmaniam, Galliam, & Angliam possedit, felicissimus omnium proculdubio dicendus. quam verò fuerit amans religionis, ac religiosorum, Catholicæ Ecclesiæ & pontificum eius, poterit, qui volet, ex Alberto Crantzio & Saxone Grammatico cognoscere. Tradit Polydorus Virgilius hunc Canutum Romam venisse voti causa, vt limina Apostolorum videret. Post Canutum primas feret mulier præstantissima Margareta, quæ plurimis annis summa cū laude tria regna Daniæ, Noruegiæ, ac Sueciæ gubernauit, ac vix illi inuenias foeminam, Pulcheria excepta, in tota antiquitate parem, cui nulla virtus defuerit, & vsque ad obitum felicissimè proprio nomine regnarit. Semiramis multis vitiis est infamis. Zanobia ducta in triumpho. A-liarum vita qualis fuerit sic incertū, vt Margaretae haud debeant præferri. In Suecia duo Reges florentibus admodum rebus vsi videntur. Sturchel, quo viuente Christi religio maximum cepit incrementum sub annum millesimum centesimum, & Magnus Erici filius, qui vnā cum Sueci regnis Noruegiam possedit circiter annum millesimum trecentesimum. Atque hi omnium Europæ, & Occidentis Regum vsi sunt beatissimi, tales certè quo ad hanc humanam felicitatem bona corporis & externa complectentem, qualem ab orbis fabricatione supra adductæ regiones nullum tulerunt & hæretici parem ciere non possunt, qui simul etiam pontificiæ auctoritati, Ecclesiæque Catholicæ præsulibus obsequentissimi fuere. Sed aliam nunc ineamus rationem, qua propositi argumenti veritas magis illustretur. Selegimus è singulis regnis felicissimos quosque Reges, ac vidimus illos pontificibus nostris addictissimos. Quod si Regum felicitas ponatur in amplissimarum regionum ditione, postquam Constantinus sub annum trecentesimum sextum Christo se dedit, nostri omnium latissimè sunt dominati. Ex eo namque Imperium Romanum sunt potiti, quod omnium maximè remotas oras est complexum, vt Dionysius Halicarnassens historiarum suarū principio solidè probat: & quāuis illud in Occidente disceptū fuerit anno, vt quidā numerant, quadringentesimo septuagesimo septimo, ta-

E 5 men

Aran. lib. 4. c.
29. Sax. lib. 10
Poly. lib. 7. ad
finem.

III. argum. à
duobus. Impe-
ratoribus om-
nium felicissi-
mis.

men illius prouinciæ in nostrorum iura uenerunt, & octingentesimo primo Carolus Magnus ille recepit, omnium quicumque fuerint, in Europa latissimè dominatus, quippe qui Germaniæ terras amplissimas, & à Romanis numquam possessas sit potitus. Germani deinde post illius posteros aliquando longè imperij sui confinia sub vnus principatum contulerunt. Orientale porrò, quamuis agritarum variis concussionibus, non angustas habuit metas. & nunc quidem religionis Catholicæ columen Philippus Secundus tatum terrarum complectitur dominatu, quantum nullus umquam legitur ab orbem condito tenuisse. Sed ex omnibus regnis inspiciamus, qui cunctis rerum gestarum magnitudine ac felicitate præcellant, & cognoscemus eos præcelluisse etiam pietate ac liberalitate in nostros Episcopos, & Ecclesiam Catholicam. Duo fuê: Imperatores, qui Episcopis nihil non tribuerunt, atque hi omnium Regum, qui memorentur, fortunatissimi, si euenta singulorum pensentur, Constantinus & Carolus, ambo cognomero Magni. Ab his lata lex illa ut omnium iudiciorum summa potestas esset penes Episcopos. Ab his data à sacerdotibus innumera opes. consideremus illorum summam felicitatē. constantino hæc præcipua & maxima fuere nulli imperatori umquam data, quæ enumerabimus, ut pensari à quouis possint. E patre Imperatore natus constantio chloro tres filios Imperatores reliquit constantinum, constantium, & constantem. illos adhuc uiuens ipse regnantes vidit. Ex quo christo se addixit, nullo umquam morbo graui legitur tentatus, nisi cum uita decessit. Numquam victus ab hostibus, quod nulli umquam Imperatori, qui tanto tempore regnarit, contigit, ab anno trecentesimo sexto, usque ad trecentimum trigessimum septimum. Nullus umquam dux eius, quod magis admirandum tanto tempore superatus: nullus tyrannus exortus. tres Imperatores suis flagitiis exosos uita spoliavit, Maximianum Herculeum, Maxentium, Licinium, Nemo tot ac tam magnificas uictorias antè ipsum è Borealibus populis, qui indomiti sunt semper habiti, tulit. Nam Francos, Bructeros, Francos iterum cibala, Sarmatas, Gothos rursus ac Sarmatas simul diuersis omnes prælijs uicit Neque fames, neque pestis, neque terræ motus uniuersalis, neque incendium ullibi insigne in orbe

Roma-

I.
II.
III.
IV.
V.
VI.
VII.
VIII.
IX.

Romano imperij tanto tempore, quod antea nullo modo accidit, contigerunt. Irruptionibus barbarorum tanto tempore nulla urbs imperij Romani capta aut vastata. Eius opera primum concilium uniuersale, innumeris populis in unam fidem religionemque conspirantibus, Nicææ celebratum. Urbem nobilissimam de suo nomine Romæ æmulam condidit, cumque plurimi Reges atque Imperatores plurimas urbes condiderint, & de suo nomine uocariat, nulla tamen hucusque apparet, modò fuerit paulo illustrior, in qua maximi omnium Reges tam diu fixas habuerint sedes, ut constantinopolis, à constantino ædificata, ac dicta. anno illa trecentesimo trigesimo primo dedicata: ex eo potentissimi Reges in ea sæper habitauerunt per annos mille trecentum quinquaginta & octo. Rectè igitur Augustinus de constantino: *Bonus, inquit, Deus ne homines, qui eum crederent propter aternam uitam colendum, has sublimitates, & regna terrena existimarent posse neminem consequi, nisi demonibus supplicaret, quod hi spiritus in talibus multum ualere, Constantinum Imperatorem non supplicentem demonibus, sed ipsum uerum Deum colentem, tantis terrenis impleuit muneribus, quanta optare nullus auderet. cui etiam condere ciuitatem Romano imperio sociam, uelut ipsius Roma filiam, sed sine aliquo demonum templo, simulacroque concessit. diu imperauit. Uniuersum orbem Romanum unus Augustus tenuit & defendit. in administrandis & gerendis bellis uictoriosissimus fuit. in opprimendis tyrannis per omnia prosperatus est: Grandæus agritudine & senectute defunctus est. filios imperantes reliquit.* Hæc ille libro de ciuitate Dei. carolo autem cum nihil defuerit ad rerum humanarum prosperitatem quod alijs etiam commune sit, illa tamen fuere præcipua, Quod imperij Romani amplissima dignitatem post tot annos ipse restituerit Occidenti, Quod Germaniæ totius usque ad mare Balthicum, Vistulamque fluum populos innumeros ipse primus adduxerit in suam potestatem. Nemo ante ipsum legitur supra Danubium & Rhenum tantum terrarum possedisse. Nullus post imperij Romani casum tantum locorum in Europa est potitus. Nobilissimum in Germania regnum primus excitauit. cum per annos quadraginta septem, quibus regnauit, ferè quotannis bella gesserit, & aliquando ter & quater anno eodem pugnam commiserit, nunquam tamen fuit acie victus. sui sanguinis Imperatores sex or-

dine

X.

XI.
XII.
XIII.
XIV.

I.
II.
III.
IV.
V.
VI.
VII

V. Arg. à morte singulorum Regum in omnibus regnis.

dine haud interrupto successores habuit, quid nulli ante ipsum conigisse scimus. Atque hæc satis de duobus Imperatoribus cognomento Magnis felicissimis, ac laudatissimis, quibus quidem, si felicitatem spectes humanam, luxu tamen remoto, tota antiquitas ab orbe cõdito nullum parem ciere, quãuis perscruteris omnia, potest. Sed quando hoc capite institutum nobis agere de felici & nobili exitu Catholicorum piorumque Regum: cum sit à nobis explicatum hæreticos & impios Reges plerumque à suis aut ab hostibus interemptos, ostendamus nõ ita aut raro id Catholicis accidisse. sic namque apparebit nostros præ illis ac in re maximè felices. Ordiamurque ab extrema Hispania more nostro. In Portugallia decem & septem Reges fuisse memorantur, Alphonfus I. Sanctius I. Alphonfus II. Sanctus II. Alphõsus III. Dionysius, Alphonfus Quartus, Petrus, Ferdinandus, Ioannes, Eduardus, Alphonfus Quintus, Ioannes Secundus, Emanuel, Ioannes Tertius, Sebastianus, Henricus: quibus si adderes Henricum Alphonfi Primi patrem, qui Regis nomen haud tulit, erunt decem & octo. ex his nemo à suis, vnus ab hostibus occisus Sebastianus. In Castellula quinquaginta & vnus Reges numerantur à nonnullis Pelagius, Fasila, Alphonfus, Froila, Aurelius, Silo, Mauregatus, Veremundus, Alphonfus Secundus, Ranimirus, Ordonius, Alphonfus Tertius, Garzias, Ordonius Secundus, Froila Secundus, Alphonfus Quartus, Ranimirus Secundus, Ordonius Tertius, & Quartus, Sanctius, Ranimirus Tertius, Veremundus Secundus, Alphonfus Quintus, Veremundus Tertius, Ferdinandus, Sanctius Secundus, Alphonfus Sextus, Vrraca, Alphonfus Septimus, Sanctius Tertius, Ferdinandus Secundus, Alphonfus Octauus, & Nonus, Henricus, Ferdinandus Tertius, Alphonfus Decimus, Sanctius Quartus, Ferdinandus Quartus, Alphonfus Vndecimus, Petrus, Henricus Secundus, Ioannes, Henricus Tertius, Ioannes Secundus, Henricus Quartus, Philippus, Ferdinandus Quintus, Carolus Quintus, Philippus Secundus: ex his tres tantum perempti à suis ob scelera admissa, Froila II. Ordonius IV. Petrus cognomento Crudelis quem diximus in Ecclesiam uisse inuoriosum. In Aragonia viginti duo Reges numerantur: Ranimirus, Sanctius, Petrus, Alphonfus, Ranimirus II. Raimundus, Alphonfus II. Petrus II. Iacobus, Pe-

trus

trus Tertius, Alphonfus Tertius, Iacobus Secundus, Alphonfus Quartus, Petrus Quartus, Ioannes, Martinus, Ferdinandus, Alphonfus V. Ioannes II. Ferdinandus V. Carolus V. Philippus ex his primus dũtaxat Ranimirus, quòd fratrem Sanctium peremisset, à Ferdinando fratre ac Rege Castellæ occisus, duo ab hostibus, Sanctius, ac Petrus. In Francia è stirpe Clodouei Reges sunt decem & septem, Clodoueus, Childebertus, Clotharius, Cherebertus, Chilpericus, Clotharius Secundus, Dagobertus, Clodoueus Secundus, Clotharius Tertius, Childericus Secundus, Theodoricus, Clodoueus Tertius, Childebertus II. Dagobertus II. Chilpericus II. Theodoricus II. Childericus. Ex his Chilpericus hæreticus, neque in nostrorum numero habendus, qui est occisus merito à suis, nisi velimus hisce adnumerare, qui non Gallia toti, aut maiori parti illius regio nomine præfuit tantũ Rex Mediomatricum dictus, mox etiam Parisiorum. Est stirpe Caroli sive Pipini Reges duodecim, Pipinus, Carolus, Carolomanus, Ludouicus Pius, Carolus Caluus, Ludouicus Balbus, Ludouicus, Carolomanus, Carolus Simplex, Ludouicus Quartus, Lotharius, Ludouicus Quintus. Ex his nemo vel à suis vel ab hostibus occisus. Denique genere Hugonis Reges viginti septem, quorum successio notissima, numerantur, è quibus etiam nemo est animo inimico ab vllõ interfectus. Hæricus namque Secundus à nõ vo. ète vulneratus obiit. Igitur in Frãcia quinquaginta Reges fuerunt (quamuis alij numerent plures, quòd aliquot alicui parti exiguae totius Frãciæ præfuerint.) nullus ex illis Rex Catholicus interemptus. Vnus anno superiori Henricus Tertius excommunicatus, quod interfici Cardinalem iussisset, fuit interfectus. Veniamus ad Germaniæ Reges qui sunt Ludouicus, tres eius filij, qui Germaniæ sibi regna diuiserunt, Carolus, Ludouicus, Carolomanus, post hos Carolus Crassus, Arnulphus, Ludouicus, Chunradus, Henricus Auceps, Otthones tres, Henricus I. Imperator, Chunradus, Henricus Secundus, & Tertius, Rodulphus, Henricus Quartus, Lotharius, Chunradus Secundus, Fridericus Primus, Henricum Quintus, Ottho Quartus, Fridericus Secundus, Henricus Lagaruius sextus, Gulielmus, Chũradus (ut multi ponunt) Rodulphus, Adolphus, qui deiectus est imperio, Albertus, Henricus Septimus, Fridericus Ter-

tius

tius, Ludouicus Bauarus, Carolus Quartus, Guntherus, Venceslaus, Robertus, Iodocus, Sigismundus, Albertus Secundus, Fridericus Quartus, Maximilianus Primus, Carolus Quintus, Ferdinandus, Maximilianus Secundus, Rodolphus, omnes quadraginta sex, vt nos quidem recensuimus. Ex his schismatici à suis interfecti duo, Fridericus Secundus & Chunradus; Adolphus autem de sententia Bonifacij Octaui spoliatus, imperio ab hostibus suis occisus. Reliqui sunt igitur quadraginta tres, è quibus Albertus è nepote interemptus, Rodolphus Sueuus, Henricus Lantgrauius, Gulielmus Holandus à suis inimicis, Ottho Tertius tabifico veneno de medio sublato. Atque intra annos septingentos quadraginta sex (totidem namque numerantur à Ludouico, qui solum Germaniæ Regnum primus inuic anno octingentesimo quadragesimo secundo, vsque ad nostra tempora) sex tantum Germaniæ Reges è quadraginta duobus interempti, cum tamen intra annos trecentos quinquaginta nouem Romanis Imperatoribus fuerint interfecti quinquaginta & vnus siue duo, si annumeres Caium Cæsarem, & cum fuerint Germaniæ Reges schismatici quatuor, Fridericus Secundus Chunradus, Ludouicus Bauarus, & Guntherus, Henricus namque Tertius re ipsa est imperio spoliatus, duo perempti à suis. E nostris itaque, vt apparet, vnus ex octo, è schismaticis alter è duobus occisi. Octuplo igitur isti nostris infeliciores: vt maximum discrimen inter omnes agnoscas. Veniamus ad Reges Hungariæ, qui triginta quinque ab aliquibus numerantur, Stephanus, Petrus, Ouo, Andreas, Bela, Salomon, Geyza, Ladislaus, & Carolomānus, Stephanus Secundus, Bela Secundus, Geyza Secundus, Stephanus Tertius, Bela Tertius, Emericus, Ladislaus Tertius, Andreas Secundus, Bela Quartus, Stephanus Quartus, Ladislaus Chunnus Quartus; Andreas Tertius, Venceslaus, Carolus Primus Ludouicus, Sigismundus, Albertus, Vuladislauus Polonus, Ladislaus Quintus, Mathias, Vuladislauus Secundus, Ludouicus Secundus, Ioannes Zapolia, Ferdinandus, Maximilianus, Rodolphus. Ex his vnus Ladislaus Chunnus à Christi cultu desciuit, & à Tartaris est occisus, nemo à suis domesticis Hungaris, tres ab hostibus, sed tamen Hungaris, Petrus, Ouo, Andreas, duo in

acie

acie à Turcis, Vuladislauus Primus, & Ludouicus Secundus. In Polonia decem & nouem Reges à quibusdam numerantur, Boleslaus, Miesco, Cazimirus, Boleslaus, Audax, Præmislauus, Vuladislauus, Venceslaus, Cazimirus Secundus, Ludouicus, Vuladislauus Iagello, Vuladislauus Varnensis, Cazimirus, Ioannes Albertus, Alexander, Sigismundus Primus & Secundus, Henricus, Stephanus, Sigismundus Tertius. Ex his Cazimirus anno millesimo centesimo nonagesimo quarto scribitur à muliercula veneno sublatus: vnus à Turcis in acie occisus Vuladislauus Varnensis. In Bohemia regij nominis principes dumtaxat viginti recensentur, quòd ob interregna crebras in multos, duces sit sepius diuisa, hi sunt Vratislauus, Vuladislauus Præmislauus, Venceslaus, Venceslaus Secundus, Orthocarus, Venceslaus Tertius, Venceslaus Quartus, Ioannes Carolus, Venceslaus Quintus, Sigismundus, Albertus, Ladislaus, Georgius, eius hostis Matthias, Vuladislauus, Ludouicus, Ferdinandus, Maximilianus, Rodolphus. Ex his Georgius hæreticus Hussita, sed Orthocarus & Ioannes ab hostibus, Ladislaus à domesticis veneno, Ludouicus à Turcis de medio sublatus. In Anglia, ex quo tota in vnus potestatem venit, ab anno, octingentesimo per annos septingentos octuaginta octo, fuisse Reges quadraginta tres, Egbertus, Etheluooldus, Ethelbaldus, Ethelbertus, Etheldredus, Aluredus, Eduardus, Adelstanus, Edmundus, Eldredus, Eduinus, Edgarus, Eduardus Secundus, Etheldredus, Edmundus, Canutus, Haraldus, Canutus, Aldredus, Eduardus Tertius, Haraldus, Gulielmus, Gulielmus Rufus, Henricus Secundus, Stephanus, Henricus Tertius, Richardus, Ioannes, Henricus Tertius, Eduardus Quartus, Quintus, Sextus, Richardus Secundus, Henricus Quartus, Quintus, Sextus, Eduardus Septimus, Richardus Tertius, Henricus Septimus, Octauus, Eduardus Octauus, Maria, Elisabeth. Ex his hæretici tres, Henricus Octauus, Eduardus Octauus, Elisabetha. Sunt igitur reliqui quadraginta, ex his occisi à suis, Edmundus, Eduardus Secundus, Edmundus alter, Aldredus, præterea verò Richardus Primus, Ioannes, Eduardus Quartus, Richardus Secundus, Henricus Sextus, Eduardus Quintus, Richardus Tertius, Eduardus Sextus. Igitur duodecim sunt

interempti

interempti Angliæ Reges è quadraginta, qui pro Catho-
licis habiti sunt, sed vix est, vt schismatici nõ sint Eduar-
dus, quem ponunt alij Quartum, nos Sextum supra po-
suimus, qui decreuit anno millesimo tercentesimo se-
ptuagesimo quarto, nulla sacerdotia impetrari posse à
Papa, & causas vllas vetui ad eum deferri, nisi ex appel-
latione, & Richardus II. qui statuit anno millesimo ter-
centesimo nonagesimo primo, vt nemo apud Roma-
num Pontificem pro quauis causa posset agere, vt aliquis
excommunicaretur. Quocirca si eximas hos tanquam
schismaticos, qui à suis sunt interempti, decem supere-
runt. Non prætereamus Daniam, è cuius Regibus qui
primus Christo nomen dedit, Ludouico Pio imperan-
te circiter annum octingentesimum vigesimum sextum
fuit Haraldus, vt Aimoinus scribit. Sed apparet è Saxo-
ne Grammatico hunc haud legitimum Regem fuisse, re-
gni potius inuasorem, ideoque à Regnero Daniæ Rege
expulsum confugisse ad opem Ludouici Imperatoris,
qui nisi Christo sedaret, ei se negauit auxilium laturū,
ideoque se nobis ille adiungens, cum minus prosperos
euentus habuisset, Christo renunciauit, & pyratice se
dedit. Ante hæc Hebbo Archiepiscopus Rhemorum cul-
tum Christi inter Danos Romani Pontificis auctorita-
te disseminarat. Regnerus autè post Haraldum victum
Christianorum fuit hostis, sed ab Hella captus serpen-
tibus datus est comedendus, vt idem Saxo tradit: qua in
re labitur Crantzius, qui à serpentibus Hellam, non Re-
gnerum scribit dilaniatum. Mox ipse Hella occisus à fi-
lio Regneri Syluardo, post cuius obitum tyrannus Ericus
interfectus ab Erico Syluardi filio, ac Regneri nepo-
te, atque hic Ericus, cum regnaret in Germania Ludouicus
Ludouici Imperatoris filius, ab Ansgario Episcopo
sanctissimo ad Christum traductus, vt ex Helmoldo li-
quet ac Saxone. Inde rerum potitus est filius eius Can-
tus haud Christianus. Canuto successit filius Froto
Christianus, qui ad Agapetum misit vt ab ipso impetra-
ret Episcopos, qui in Dania Christi doctrinam propaga-
rent. Sedit Agapetus ab anno nongentesimo quadrage-
simo quinto vsque ad nongentesimum quinquagesimū
quintum. Defuncto huic substitutus filius Haraldus, Ha-
raldo Gormo ipsius Haraldus similiter filius Christianis
haud æquus. Ex eo natus Haraldus postea regnavit.

Mox

*Aimoi. lib. 4.**cap. 114.**Sax. lib. 9.**Aimoin. li. 4.**cap. 111.**Hel. lib. 1. c. 5.**Saxo. lib. 9.*

Mox huius progenies Sueno ab initio Christianis in fen-
sus, postea verò Christianus ipse, & Christianis amicis-
simus. Atque hic Vitichindus horum temporum aqua-
lis desidet à Saxone patriarum rerum scriptore. Viti-
chindus ait Haraldum à Poppone ad Christi sacra per-
ductum ferri candentis miraculo, Saxo Suenonem: nisi
dicamus ab eodem Poppone idem miraculum tractan-
di absque læsione ferri candentis, bis exhibitum Regi-
bus duobus, Haroldo, & Suenoni. Post hos regnarunt Re-
ges cuncti Christianæ religioni addicti è stirpe eorum
prognati. Canutus ille Magnus, qui Romam voti reus
venit, Canuti proximi soboles Magnus, Sueno Canuti
Magni filius, Haraldus ex hoc natus, istius frater Can-
tus sanctus, cuius necem ab Olauo fratre illatam Deus
miraculis & illustri sanctitatis memoria apud posteros
& totius Ecclesiæ Catholicæ alumnos ab omni inomi-
nia in suam gloriam vindicauit. Olauus parricida, qui
suum scelus detestatus, vt à patria innumeras clades di-
uinitus immittas auerteret, Deum precatus est, vt in se
vnum cunctas deuolueret, mortemque cælitus illatam
obiit, Inde regnarunt Ericus sancti frater, qui vt ab ini-
iusta excommunicatione absolueretur, Romam concessit,
Nicolaus necis sancto illatæ conscius trucidatus, &
Ericus similiter eius successor, Ericus superioris proles,
Sueno ab hostibus occisus. Vualdemarus diui Canuti fi-
lius, ex hoc ortus Canutus, mox frater huius Vualdema-
rus, Vualdemari progenies Ericus, qui fratrem suique
parricidam Abelum à Frisis deinde interemptum acce-
pit successorem, Christophorus superiorum frater, hu-
ius soboles Ericus, & Erici huius filius Ericus, inde fra-
ter istius Christophorus II. ex hoc prognatus Vualde-
marus, ac totius huiusmodi generis ornamentum finis-
que Margareta, quæ decessit circiter annum millesi-
mum quadringentesimum decimum quintum, relicto
Erico Duce Pomeranorum filio adoptiuo, qui priuata
vitæ se post multa dedit, regnumque Christophoro è
Bauariæ Ducibus à proceribus electo reliquit, hic obiit
sine liberis anno millesimo quadringentesimo quadrage-
simo octauo, successus illi Christianus, siue Christiernus,
Aldeburgi nobili genere ortus, cuius familia adhuc re-
gnat; isque Sixto Quarto sedente, religionis causa Ro-
mam venit: successit illi Ioannes filius, mox ex hoc ne-

Pars ij. Tom. 2.

F

pos

Sur. an. 1532.
Geo. lib. 4.

pos Christiernus, qui primus è Regibus Luthero adhaerit, regnoque ob immanem sauitiam depulsus, dein captus, & cauea ferrea inclusus, veneno dicitur sublatus. qui dam ait, Christierno eiecto substitutum Fridericum, Friderico Ioannem quem frater Christianus regno deiecit. Atque ira ab Haraldo, qui primus è Daniæ Regibus nomen Christo dedit, quadraginta tres Reges numerantur intra annos septingentos septuaginta sex. Inter hos sex à Christo prorsus alieni, Regnerus Hella, Syuardus, Ericus, Canutus, & Gormo. Reliqui sunt triginta septem. Ex his occisi decem è nostris, Canutus sanctis adscriptus, Canuti homicida Nicolaus, Ericus, alter Ericus à fratre Abelò, Abelus à Frisis. Nam Christiernus haud noster à Friderico propinquo veneni portione sublatus. Atque hæc intra annos ferè quingentos. Finis fit propositi argumenti Sueciæ regnum, in cuius Regibus numerandis sequemur Ioannem Magnum à quo tamen Canuti Magni, de quo supra egimus nulla fit mentio. Primus è Suetia Rex Christianus fuit Olanus, qui dictus Iacobus à Sigifrido Eboracensi Episcopo Anglo ad Christi fidem perductus, qui, nisi fallor à Saxone vocatur Bernardus. Accidit hoc paulo ante annum millesimum. Post eum regnarunt Admundi duo, Itaquinus, Stinchel optimus Rex, Ingo ab hostibus occisus, Halstanus, Philippus, Ingo sublatus veneno, Ragnaldus à subiectis occisus, Magnus ob necem Canuto sancto Daniæ Regi illatam peremptus, Suercherus ob scelera à seruo trucidatus, Ericus Rex sanctissimus Christi Martyr, qui ad superos abiit anno millesimo centesimo sexagesimo. Magnus Erici sancti homicida paulo post interfectus, Carolus item ferro extinctus. Canutus sancti Erici filius, Suercherus ab hostibus occisus, Ericus, Ioannes Primus, Ericus Balbus, Vualdemarus, Magnus, Birgerus, Magnus ob flagitia expulsus, Albertus, Margareta, Ericus Pomeraniæ Dux ob tyrannidem deiectus, Christophorus Bavarus, Carolus, Christiernus, Suanto, Steno, Ioannes Secundus, Christiernus, Gostaus, Ericus, Ioannes Tertius, omnes triginta septem, è quibus quatuor ultimi heretici. Et reliquis intra annos ferè sexcentos interfecti nouem, duo Ingones, alter ab hostibus, alter veneno sublatus, duo Magni, qui duorum Regum sanctorum necem sunt machinati, alter Canuti Daniæ Reges, alter

Eri

Erici Suetiæ, duo Suercheri, denique Ragnaldus & Carolus, Nunc, si placet colligamus quæ capite hoc diximus breuissimè, & euenta nostrorum conferamus cum euentis hereticorum hac parte. E Portugalliæ Regibus decem & septem intra annos ferè quingetos nemo à suis, vnus ab hostibus intereptus. E Castellæ Regibus quinquaginta, & vno, ab anno septingentesimo decimo sexto, vsque ad nostra tépora intra annos octingentos septuaginta duos, tres dumtaxat occisi, è quibus vnus hereticus, neque è nostris. Ex Aragoniæ Regibus viginti duobus ab anno millesimo decimo octauo per annos quingentos septuaginta, tres similiter. In Francia è quinquaginta sex annos quadringentesimo nonagesimo quinto, per annos mille sexaginta tres, nemo è nostris, vnus Henricus à non volente vulneratus è vita migravit. Nam Chilpericos hereticus: In Germania è quinquaginta quinque ab anno octingentesimo quadragesimo secundo, per annos septingentos quadraginta sex, quatuor nostri occisi: quinque enim schismatici. In Hungaria è triginta quatuor nostris tres ab hostibus Hungaricis, duo à Turcis interfecti per annos ferè sexcentos. In Polonia per annos propè quadringentos, nam reliquos Ducibus damus, tres dumtaxat occisi, duo ab hostibus ferro, vnus veneno. Nam de Boleslao Fero opinioni illi accedimus. quam loco vltimo Cromerus refert, illum in monasterio Carinthiæ. Ossa admissi sceleris penitentia abditum vita migrasse. In Bohemia similiter, per annos ferè quadringentos, viginti Reges fuerunt, ab hostibus tres, vnus veneno à domesticis est extinctus. In Dania per annos quingentos & triginta quatuor, è nostris Regibus sex dumtaxat interempti. In Suecia intra annos propè sexcentos, è triginta tribus nostris, nouem perempti. Atque hæc euenta vndecim regnorum Catholicorum quo ad exitum Regum. In quo obseruandum, mori in acie longè minus acerbum forti & magnanimo viro, vt Aristoteles aiebat, quam inusitato aliquo, & acerbiori mortis genere, quale Hunerici, qui à vermibus est exesus. Vere namque illud ab Ænea:

-- ó Danaum fortissimè gentis.

Tydide, me ne Iliacis occumbere campis

Non potuisset, itaque animam hanc effundere dextra?

Quin gloriosum laudabile, ac iucundum, suis vincent;

F 2

bus

bus occumbere gladio hostili, & interitu proprio victoriam comparare, ut sibi placere illud Epaminondæ euentum Cicero asserbat, atque ut Decij qui se pro patria deuouerunt maximè commendantur. Sic optandum valde nobis Christianis pro religione & iustitia vitam ponere, atque hic exitus gloriosus, ac beatus, ut Erici Sueciæ Regis, Canuti Daniæ, Venceslai Bohemæ, atque aliorum. Illud luctuosum magnopere, & infelix, à suis propter aliquod scelus, aliudve quod non sit religioni, iustitiæ, aut bellicæ saltem fortitudini adnexum, necari: quod plerumque hæreticis euenisse apparet. Demus autem Catholicis Regibus, ubi occiduntur gladio inimici, nihil gloriæ superesse, demus non esse Ecclesiæ iniuriosos, ut ob id meritò puniatur, Cōparemus euenta hæreticorum ex vna parte, & ex altera Catholicorum. Imperatum est Cōstantinopoli ab anno tercentesimo trigesimo, quo dedicata est, vsque ad annum millesimum quadringentesimum quinquagesimum tertium, quo capta est à Turcis per annos mille centum viginti duos. opponamus huic regnum aliquod illustre, in quo tam diu, aut paulo minus fuerit à Catholicis regnatum, ut cognoscamus in quo plures Reges hinc à Catholicis, illinc ex hæreticis tanto temporis spatio fuerint à suis, aut ab hostibus interfecti, ac nullum regnum se offert è Catholicis antiquius Gallico, in quo Clodoueus anno quadringentesimo nonagesimo quinto nobis se adiunxit, regnatumque est annos mille nonaginta quatuor. Cōstantinopolis, ut suprà ostendimus viginti octo Imperatores hæreticis à quibusdam numerantur: Ex his interempti tredecim, Valens, Iulianus, Zeno, Anastasius, Basilicus, Constans, Nicephorus Generalis, Leo Armenus, Andronicus Comnenus, Alexius Comnenus, Alexius alter, Mutzulfus, Constantinus Paleologus, ceteri vel imperio deiecti, vel excæcati etiam, aut alioquin inglorij decesserunt. At qui in Gallia regnarunt Reges Catholici quinquaginta sex, quorum nulli simile aliquid cōtigit. Hæc magna proculdubio disparitas. Age verò comparemus idem imperium cum infelicissimo hac parte regnorum nostrorum, quod est Anglicum. E quo diximus decem nostros è triginta octo interfectos, id est quartus ferè quisque, at ex hæreticis Imperatoribus secundus propè quisque. Igitur triplo hoc infelicis infelicissimo

licissimo

licitissimo nostrorum. Sed neque comparatio adhuc stare potest. Nam quicumque ex hæreticis Constantinopolis Imperatoribus effugere inimici gladium, illi plerumque occisis infeliciores, quòd Imperio deiecti, relegati, in monasteria detrusi, aut excæcati plerumque fuerint à suis, atque ita ærumnos omnes. Nunc ad reliqua hæreticorum regna animum aduertamus, quatuorenim restant insignia Vandalicum, Visigothicum, Ostrogoticum, Longobardicum. Atqui è Vandalis Regibus septem, sunt miserabiliter necati tres, Gundericus à demone, Hunericus à vermibus, Hilderis à Gilimere, atque hic regno spoliatus, & in triumpho ductus, quam ignominiam ne Cleopatra subiret, maiuit ab angue occidi. Itaque pars propè dimidia Regum Vandalicorum crudeliter occisa. Et tredecim Visigothicis, vno excepto, reliqui ab aliis trucidati: è septem Ostrogothis soli duo euasere inimici gladium: è septem Longobardis vnus effugit, ut ostendimus suprà, de intestinis hæreticorum cædibus, & plenius adhuc infra ageretur signo de exitu infelici & inglorio hæreticorum Regum. Constat autem ex his, nulli regnorum nostrorū accidisse, quamuis sint multo plura, ut tot eius Reges fuerint inimicorum gladio occisi. Quocirca libet hic è nostris regna infelici sima conferre cum felicissimis hæreticorum, quantum spectat ad hoc argumentum, & videbimus tamen nostra illis longè minus calamitosa. Vandalicum, ut apparet, ex hæreticis regnis omnibus minus calamitosum. Et nostris Anglicum & Sueticum magis infaustra. In Anglico namque Reges post Egbertum quadraginta numerantur, è quibus duodecim necati. In Suetico è triginta tribus nostris interempti nouem. Itaque paulo plus quarta Regum parte Anglicam & Sueticam hæc, de qua agimus, infelicitas percussit Vandalico propè, ut vidimus, dimidiam. Tribus igitur partibus Vandalicum regnum hæreticorum florentissimum ab ortu Christi est calamitosius calamitosissimis nostrorū. Sed neq; hæc collatio satis bene constat: Cur enim si ærumnosa regna Anglicū & Sueticū quo ad infortunatos exitus Regū suorum, nisi quòd præceteris auctoritati sacræ infensa fuerunt? retulimus namq; oraculū Sancti Bernardi, ob id Henrici progeniem magna ex parte gladio suorum casuram, quòd aduersus sacra iura cōtendens necem sancto Tho-

VI. Arg. à comparatione felicissimi regni cum infelicissimo.

VII. Arg. à causis quibus est predictum quadam nostra regna fore infelicissima hac parte.

*Polyd. Virg. in
vita Henr. II.
Lib. 17. c. 20.*

*VIII. Adstr.
felicis hu.
ius inter Ca-
tho. Reges.*

*Collatio
omniū Re-
gum Catho-
licorū quo
ab ortus
suos.*

mæ intulerit. Meminit illius prædictionis Polydorus Virgilius. Ioannes autem Magnus patriarum rerum diligens scriptor tradit à proceribus Sueticis antiquitus occisos fuisse tres viros religiosos, quibus Vexoniensis Ecclesia commissa erat, ut iis cæsis suppellectilem sacram surriperent, & ex illo prædictum dinitus fuisse scelus illud vlciscendum in nobilitatis Sueticæ posteritatem. Deligi autem solitus est Rex à Succis è nobilibus regni.

Sed liber adhuc magis hisce in rebus admirari diuinam prouidentiam, cuius nunc proculdubio cuncta gubernantur. Apparet enim Catholicorum regnis, pro suo cuiusque studio & obseruantia in Pontifices Ecclesiæ Catholicæ, qui nobis loco Dei sunt in terris ac parentum, euentu prosperitatis huius, de qua nobis est sermo, iustissimè distributa: ut hac parte magis sit felix regnum, quod magis Pontificæ auctoritatis fuit studiosum. Idem namque Deus propter peccata populi regnare, ait Salomon, facit hypocritas, qui deinde meritas & ipsi pœnas luant, idemque sanctissimos interdum Reges permittit occidi propter eadem populorum peccata, quod illis indigni sint, sic enim de Iosia cõquerebatur Hieremias; Spiritus oris nostris Christus Dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus, in vmbra sua viuemus in gēribus. Quod dicitur Rex aliquis iustissimus fuerit occisus, contigit aliqui regno interdum propter scelera subiectorum. Sed cum Reges ac populi simul ex maiori saltem parte Antistitum suorum, qui parentum loco sunt Regibus ac populis sunt obseruantes iustitiæ diuinæ conuenit, ut vicissim populi Regum suorum, qui personam patrum sustinent, & ipsi sint amantes, vitæque & salus illorum in tuto ab omnium parente Deo collocetur. sic itaque rependitur patribus, id est, Regibus à filiis, nimirum populis, aut aliis etiam, quod ipsi Reges præsulibus, siue parentibus suis præstiterunt. Iam verò quis ignorat, aut impudenter negare potest, quanta in Pontificem Romanum, qui pater est patrum, merita constant Francicæ nationis, Regumque Francicorum? quorū illi aduersus potentissimos Reges & Imperatores bella pro Papis sumpserunt ac perfecērunt? Habeat itaque fortissima & maxime pia gens hoc præcipuum, in quo cunctis præcellat, ut è tot Catholicis

Regibus

Regibus non excommunicatis ob impietatem, qui auctori aut maiori Galliarū parti præfuerunt, ab inimicis nemo fuerit interfectus, quāuis ante annos propè duos Hæricus Tertius excommunicatus ob occisum Cardinalem fuerit occisus, quo tempore iam hæc à nobis scripta erant. Proximum locum tenebunt Lusitanicum, Legionense, siue Castellanicum, & Aragonense. & quamuis è Lusitanico fuerit vnus modò Rex ab hostibus necatus. Castellano autem duo Reges fuerint à suis occisi (de Catholicis verba facimus) & ex Aragonensi tres, attamen non ita vetustū Lusitanicum regnum: neque tot idcirco Reges habuit, ut Castellanicum & Aragonense: è quibus tamen postremas habet Aragonense, quod longè post Castellanicum fuerit excitatum. Hoc namque anno septingentesimo decimo sexto, illud millesimo decimo octauo fuit institutum. Ac valde profectò miram è Regibus Castellæ neminem fuisse in acie ab hostibus interfectum per tot annorum sæcula, cum continenter illi bella gesserint aduersus Mahometanos, ac necesse habuerint in acie semper esse. His succedent reliqua regna hac in re propè æqualia, ut è numero occisorum, ac dicitur nitate, & antiquitate eorum liquet. Vltima debentur Anglico & Suetico. atque Anglicum fuit omnium quo ad exitus suorum Regum sanè infelicissimum ob Henrici progeniem, sicut omnium maximè ecclesiasticæ potestati inimicum, ita ut ad extremum Reges dederit, qui se ecclesiæ Anglicanæ caput seriò dicant, & haberi ab omnibus velint. Nullum tamen, omnibus consideratis, æquè infelix, atque Constantinopolitanum. Nam cum numerent aliqui Constantinopolitanos Imperatores octuaginta septem, ex his hæretici tredecim, Catholici nouem cæsi, ut adnotauimus, septem priuati oculis, atque imperio, Philippicus, Constantinus ab Irene matre, Michael Calaphates cum filio, Isacius Angelus ab Alexio fratre, Ionnes Paleologus ab Andronico filio, Andronicus à Ioanne patre, Emanuel ab Andronico fratre. Vninasus præfectus, imperiumque ablatum Heracleonæ. Nouem in monasteria detrusi, Arthemius, Irene, Stauratius, Michael Rangabe, Romanus, Lecapenus, Michael Phlago, Michael Stratoticus, Andronicus Paleologus senior, Câtacuzenus, omnes hi decem & octo. qui iuncti superioribus occisis cõficiunt

*Infelicitas
Imperatorū
Constantino-
politanorū*

numerum quadraginta, quod est prope dimidium octuaginta septem. quod si addas eos, qui celeris inuectis morbis ut Copronymus, qui igne sacro est absumptus, calamitosè interierunt, miserandam Imperatorum Constantinopolitanorum faciem videbis. Sic etiam nulli Reges magis ex iis, qui se Christi cultum sequi sunt professi, pontificibus Romanis infensè fuerunt, ut qui Constantinopoli imperarunt. Huc spectat hæreticos Reges præ nostris semper breui vitæ viua regnasse, quod ceteris alienis ab Ecclesia non ita euenit. Id nos signo de infelici exitu hæreticorum Regum clarè ostendimus. Constat itaque, quod ab initio dicebamus, Christianorum regnis, pro suo cuiusque studio & obseruantia in Ecclesiæ Catholicæ Antistites prosperitatis huius, de qua nobis est sermo, euenta iustissimè distributa. Et hæc quantum ad hæreticos nostris Catholicis collatos. Nam de reliquis non est quod agamus, cum suprâ signo de intestinis alienorum cædibus LIII. cap. IX. & signo de pietate XXXVII. cap. II. ostenderimus Imperatores Romanos, alienosque à nobis Reges ferè cunctos ab inimicis aut suis plerumque occisos: quin qui felicissimus est habitus Octavianus, ita ut acclamaretur cunctis Imperatoribus, Eutropio teste, felicior Augusto, multis dum viveret calamitatibus fuerit exagitatus, quas inter alios Plinius recenset. Sic namque ille lib. 7. cap. 45. in diuo quoque Augusto, quem vniuersa mortalitas in hac censura nuncupat, si diligenter æstimentur cuncta, magna sortis humanæ reperiantur volumina, repulsa in magisterio equitum apud auunculum, & contra petitionem eius prælatus Lepidus, præscriptionis inuidia, collegium in triumphatu pessimorum ciuium, nec aqua saltem portione, sed prægravi Antonio: Philippèsi prælio morbus, fuga, & triduo in palude latebræ ægroti: & (ut fatentur Agrippa & Mæcenas) aqua subter cutem fusa, turgida latera naufragia Sicula, & alia, ibi quoque in spelunca occultatio. Jam in nauali fuga, urgente hostium manu, preces Proculeio mortis admotæ: cura Perusina contentionis, sollicitudo Martis Astiaci, Panaonici belli ruina è turri, tot seditiones militum, tot ancipites morbi corporis suspecta Marcelli vota. pudenda Agrippæ obligatio, toties perita insidiis vita, incusata liberorum mortes luctusque non tantum orbitate tristes, adulterium

Infelicitas
Augusti.

filie

filie, & concilia parricide palam facta, contumeliosus priuigi Neronis successus, aliud neptis adulterium, iuncta deinde tot mala, inopia stipendij, rebellio Illyrici, serui riorum deiectus, iuuentutis penuria, pestilentia vrbis, famines, sitisque Italiae, destinatio expirandi, & quadridui inedia, maior pars mortis in corpus recepta, iuxta hæc Variana clades, & maiestatis eius fœda sugillatio abdicatio posthumi Agrippæ post adoptionem, desiderium post relegationem, inde suspicio in Fabium arcanorumque proditionem, hinc vxoris & Tiberij cogitationes, suprema eius cura: in summa, Deus illæ, cælumque nescio adeptus magis, an meritis hærede hostis sui filio excessit. Hæc Plinius de omnium felicissimo Imperatore. Sic itaque Ecclesiæ Catholicæ hoc signum illustrissimum, felix & gloriosus suorum Regum exitus, quod sacris oraculis ostendimus suprâ apertissimè contineri.

SIGNVM XC.

Pax summa Catholicorum

Plurimis argumentis palam fit in Ecclesia Catholica precipuam pacem semper floruisse, ita ut nulla illi natio, que tandem præstiterit, ac tam late sit diffusa, sit comparanda. Quod est apertissimum signum ipsam esse Ecclesiam Dei.

CAPVT. IX.

PRædictum est ab Isaia, fore, ut Christus Princeps pacis vocaretur, quod scilicet, ait David, oritura esset in diebus eius iustitia & abundantia pacis, non exiguo tempore duratura, sed donec auferatur Luna. Ob id Christo nascente Angeli cecinerunt: *Gloria in excelsis Deo, & in terra, pax hominibus bonæ voluntatis.* Ipse autem migraturus ad superos, ad Apostolo dixit: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, & cum primum resurgens iis apparuit, continuo edixit: Pax vobis.* Atque idcirco Paulus & Petrus cunctis epistolis suis hanc salutationis notam Christi exemplo adiiciunt, & hoc esse signum in omni epistola sua tradit Paulus. *Gratia vobis, & pax.* Hinc etiam Roma-

Psal. 71.

2. Thess. vlti.

1. *Timothe. 2**Isai. cap. 9.**Isai. 2.**Mich. 4.*

ni pontifices suis litteris id præfigunt, *Salutem & Apostolicam benedictionem*. Ac Paulus Timotheum monet, obsecrationes fieri, ut quietam & tranquillam vitam agamus, cum omni pietate & castitate, qua de re à sacerdotibus sæpius in Missa rogatur Deus. Hæc verò omnia respiciens Isaias inducit Deum, qui sic de Ecclesia loquitur: *Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacem*. idemque cum Michæa vaticinatur fore, ut populi ad Christi cultum traducti confluent gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces, sed quod aiebat ille è versib. Sibyllinis, & supra afferebamus.

Pauca tamen suberunt prisca vestigia fraudis

Et ob id: *erunt etiam altera bella,*

Atque iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles.

I. Argu. Christianis non nisi ex gravi causa licitum bellum.

Erunt quidem altera bella Christianis, verum neque tot, neque tam crudelia & atrocia. Non enim Christianis villo modo licitum ob ceruam necatam, ut Latinis, bella aduersus aliquem populum Regemve mouere, nisi is persistat in aliqua graui iniuria inferenda, aut illatæ satisfacere nolit, ac spes sit è bello maiora bona, quam mala futura, ne ceteri exemplum sumant spe impunitatis, iniuriæ inferendæ, & scelus cohibeatur, ne maiores progressus faciat. Ob id erunt altera bella. Et ceteris quidem gentibus id in primis erat cordi, ut armis imperiū dilatarent, ceteros sibi subiicerent, qua in re tamen Romani iustiores, qui non nisi facialibus missis in alios arma sumebant, petebantque ut illata præter fas damna refarcirentur. id ni fieret, denunciabant se bello acturos, quamuis interdum extra iustitiæ fines desiderio amplificandi imperij raperentur, non tamen, ut aliæ gætes: ut iam mirum non sit, si Deus illos adeò euexit. Porro bella sunt adeò Christianis verita, ut cum pro religione nihil non velint: & agant, tamen illius promouendæ gratia, neque illa mouere fas est illis. Quocirca aduersus Indos, siue Orientales, siue Occidentales, non prius à nostris prælia commissa, quam ab ipsis ut inhospitalibus ac truculentis iniuriæ illatæ fuissent in nostros in terra consistentes. Sed quamuis licita sæpè Christianis sint bella, sacerdotibus tamen, aut iis qui sacris initiari volunt, aut esse clerici, omnino prohibitum quacunque de causa alicui vel truncare membrum, vel necem afferre. id si quisquam faciat, clericus esse non potest. Romani sa-

II. Ar. Quia clericus esse.

cerdotes

cerdotes haud cogebantur militiæ nomē dare, nisi Gallorum bella, à quibus metuebant, ingruissent: at Christianis, neque si velint, per leges datur, & quāuis in acie clerici stare possint, & hortari milites ad prælium, non tamē eo animo, ut cædes fiat, sed ut hostes in fugam vertant, aut in vniuersū vincant, non ut certò occidant hūc, illumve. Præterea verò Romanis, qui hac in re religiosiores quodammodo fuerunt, id in primis curæ erat, ut à teneris vnguiculis pueri ad bellica & militaria exercerentur: quam rem, ut externo eam testimonio consignemus latè prosequitur Iosephus belli Iudaici libro tertio. At Christianis longè est aliud pueros suos edocere: bellicæ exercitationes vel nullo, vel postremo sunt loco. Vix cū necesse est. Hinc Romani cū ad bella procedebant, de lectum eorum, quos vellent ipsi, habebant, inuitos adscribebant. Non hic mos Christianis, qui vult, profici scitur ad bella. Quātū porrò ad militaria studia spectat, eadē Græcis cordi in primis fuere, antequam literis se darent. Hinc ille cecinit:

Vt primum positis negari Græcia bellis

Cæpit & in vitium fortuna labier equas.

Nunc athletarum studijs, nunc arsit equorum.

Vide qualia forent istis armorum studia, ut athletarum & equorum præ illis vitiosa & imbellia reputarentur, quæ à nobis maximè bellica existimantur. Quid quod Thucidides ait adhuc suo tempore plurimos Græcorum populos raptò in primis vixisse? Quod si Græcis hic mos fuit, qualis erit dicendus ceteris fuisse nationibus? Age verò re proprius attingamus. Ostēdimus supra, populis cunctis supra Danubium ac Rhenum positis, & cunctis eodē cæli tractu sitis nullā fuisse artem, agriculturā nullā, raptò illi vivebant, & venationibus, perpetua illis bella aduersus finitimas nationes, quæ sese mutuo ex antiquis sedibus expellebant, quod & in Italia, & Græcia, & cunctis locis haud multa ante sæcula accidebat. At postquam Christi religionē sunt illi amplectati, quàm mites affecti præ antiqua feritate? Iā nō se mutuo sedibus antiquis expellunt vilo modo. Iā studēt agriculturæ, quæ nulla erat illis prius, lancias cōstāt in vomeres, gladios in falces, En per Ecclesiam Catholicam pax in eas regiones inducta, maxima tranquillitas & quies allata. Non sunt amplius tantæ clades in Germaniæ

finibus

volentibus verita bella.

IV. A borealibus populis mansuefactis.

V. A cessatione cladum maximarum.

finibus audita, ex quo Bonifacius ad eius populos Christiana fide imbuendos à Gregorio Secundo missus est. Non illi inter se amplius adeo sauerunt, neque tot ac tanta ab exteris sunt passi. Ecquando enim Rex vllus quadringenta millia Germanorum cepit, ac per rura ad colendos agros sparsit, vt Augustum per suos duces fecisse Europius in ipsius vita narrat? quid dico quadringenta? ecquando quinquaginta? ecquando quadraginta? & tamen res est illis iamdiu cum potentissimo Turcarum Rege, atque adeo magis timēdū, quod ab Ecclesia Catholica defecerunt. Ecquando illorū tercentū & viginti millia in acie quis cecidit, vt Claudius, Pollione teste in eius vita, aut quadringēta millia, vt Probus, quod Vopiscus scribit? Sed si scriptoribus credēdū multo plures ē Germanis partim peremit, partim abduxit in seruitutē. M. Antonius Philosophus, à quo Marcomānos Iulius Capitolinus in ei⁹ vita deletos tradit, ac plurimas alias gentes, quæ ab Illyrici limite vsque ad Gallias in vnum conspirarant aduersus Romanos, ita vt idem narret infinitos ex gentibus ab illo in Romano solo collocatos, neque verò mirum. nongenta namque & septuaginta quinq; millia armatorum aduersus Antoninum steterē, vt ipse testatur epistola, quam recitat Baronius noster in Annalibus. & habetur post Apologiam Iustini. At Maximinus Thrax, vt refert item Capitolinus, per tercentum aut quatercentum millia passuum ingressus in Germaniam, cuncta ferro ignique vastauit, plurimos interemit, cepit innumeros, ita vt ipse scripserit ad eos capiendos Romana sola non sufficere. Aurelianus haud istis inferior, Is namque, cum Germani vsque ad Rauēnam se effudissent, in Hispanias penetrassent Tarracone capta, copias eorum innumeras tribus in Gallia Cisalpina preliis factis non sine maximo detrimento ac suorum clade vicit: denique intra annos ducētos totidem namque numerantur, quibus hæc confecta, vix est vt numerus gentium Germanicarum, quas Romani aut occiderunt aut ceperunt, iniri possit, ita vt nullo modo vigesima pars earum subierit huiusmodi sortem, ex quo Carolus eas in suam ditionem redegit, ac Bonifacius eodem tempore Christianam iis pietatem tradidit, per annos propē 800. Omisimus enim bella, quæ inter se Germaniæ populos iis tēporibus commisisse est omnino verisimile,

cum

cum pugnacissimi natura sine bello tum viuere haud possent, ac rapto viuerent, semperque inter se bella gererent, quod Tacit. in li. de memorib. Germanorū narrat.

Sed num maxima pax orbi Catholico per Ecclesiam Dei, quæ nostra est, sit conciliata, exemplis his manifestius fiet, quibus apparebit bella nistorum non tam funesta vt olim. C. Cæsar bella gerere cœpit suo Marte, vt aiunt, anno sexcentesimo nonagesimo tertio, desit septingentesimo nono: narrat hoc tempore quod est annorum sexdecim, caesa ab illo hostium vndecies centena nonaginta duo millia.

Carolus Magnus triginta duos annos regnauit, & continenter bella gessit, ita vt ter ac quater in anno aut ipse, aut eius duces signa cum hostibus bellicosissimis contulerint, & quamuis numerus occisorum à scriptoribus haud omnino referatur, tamen quantum colligi ex iis potest, neque millia ducēta interfecit, cum tamen vterque mitissimus esse narretur.

Sed quoniam pax, de qua agitur, est Ecclesiae Catholicae, non hostium ipsius, ac non his, sed illi proficit in primis, idcirco adducamus aprius exemplum. Bello sociali, quod inter Romanos, & socios Italicos anno vno fuit. Vellei⁹ scribit occubuisse hominū tercētena millia.

Sylla duobus annis pugnavit aduersus Marium ciuē Romanum, Romanus ciuis, hominum cētena millia hoc tempore occisa tradit Obsequens. Multo autem plura absumpta bello ciuili Pompeiano & Cæsariano, & eo quod gestum est inter Brutum Cassiumque ex vna, Octavianumque & Antonium ex altera parte, & quod rursus inter Octavianum & Antonium, studiososque istorū, sed persistamus in bello ciuili Sullano & sociali. & cum commissæ fuerint innumerae pugnae inter Reges & Imperatores Catholicos, ex quo Constantinus Christo se dedit, per annos ferè mille ac tercentos, producamus in medium si qua fuerunt inter eos omnium funestissima bella, & videamus an tante factæ fuerint Catholicorum strages à Catholicis. Comparatio quidem non est æqua in toto nāque orbe Catholico necesse est multo plura exoriri bella, quā in vna vrbe, atque ideo haud mirum si quod erit luctuosius. Præterea iustior causa est quæ inter duos Reges aut Imperatores bellum producit, quam quæ inter duos ciues, aut etiam populos, similiter

post

Vl. à comparatione multiplicatione multiplāci, quib. ostenditur Catholicorū bella non tam funesta, vt antiquis.

i. exemplum.

post tot sæcula aliquid huiusmodi magnum contingere haud magnum.

Sociale bellum contigit anno ab vrbe condita sexcentesimo sexagesimo tertio, Syllanum sexcētesimo septuagesimo, quod tēporis spatium duplo minus quā quod numeramus ab ætate Constantini: nihilominus inspiciamus quæ cedes Catholicorum factæ à Catholicis.

Et in Hispania sanè haud fuit vnquam bellum ciuile magni alicuius momenti, in quo legantur vel hominū quindecim millia occidisse. Nam fuit iis res cum Sarracenis, ex quo Vitiza & Rodericus Ecclesiæ Catholicæ rebelles fuere in causa, vt illi Hispanias occuparint.

Bella cruenta inter Catholicos in Gallia.

In Gallia cruentissimum prælium fuit inter Clotharium & Childebertum fratres patruales. in eo defuncta hominum millia triginta, inquit Paulus. Huic simile, aut certè maius, quod accidit inter Carolum Caluum, Ludonicumque ex vna, & Lotharium Pipinumque ex alia parte, in quo Francorum multitudo cæsa, vt maior nunquam, quanta, haud constat. His succedit, quod anno M. C. C. X. V. inter Otthonem IV. & Philippum Franciæ Regem confertum. Ortho eduxit in aciem peditum cētum quinquaginta millia. Cæsorū numerus fuit incredibilis. Otto victus, sed ab Ecclesia Catholica tunc erat excommunicatus. Huic proximum, quod inter Flādos & Philippum Pulchrum ad Cutracum contigit, in quo Philippus tunc à Bonifacio Octauo excommunicatus amisit equitum sex millia, peditum longè plura. Sed quoniam excommunicati ab Ecclesia eiiciuntur, nihil ista vltima duo pertinent ad nos. In pugna Cutracensi inter Edoardum Anglorum Regem, & Philippum Francorum, qui victus est, occubere millitum viginti millia, in his Ioannes Bohemiæ Rex. Atque hæc funestissima Catholicorum in Galliis bella. His succederent, quibus nostra ætate quater colatis signis hæretici victi: sed de his non est nobis sermo.

In Italia.

Veniamus in Italiam. In qua omnium ærumnosissimum bellum fuit, quod Fridericus primus ab anno millesimo centesimo quinquagesimo quarto vsque ad millesimum centesimum septuagesimum sextum, per annos viginti duos sæpius inita, ac violata hinc inde pace aduersus Lombardos administravit. Plura prælia commissa.

numerus

numerus occisorum à nullo scriptorum, quod sciam, refertur. Mediolanum tunc euersum, ciuibus in fidem receptis venia data. Illud certè quidem colligitur tot annis, neque centena millia, vt Syllano per duos annos, neque tercentena, vt sociali vno anno, vtrinque occubuisse. Maximum namque omnium prælium fuit illud, quo ipse ad Lignanum est profligatus, cum iam fuisset ab Alexandro Tertio excommunicatus. In eo neque militum viginti millia cæsa, vt è scriptoribus, numero que eorum qui in acie steterunt, erui potest. Huic proximum, quod istius nepos confecit ab anno millesimo ducentesimo trigesimo quinto, vsque ad millesimum ducentesimum quadragesimum nonum per annos quatuordecim: quot diuersis præliis ceciderint nemo refert: sed neque tam magnam fuisse inde apparet, quod omnium atrocissima pugna ad Parmam commissa est, cum iam fuisset ille excommunicatus, in ea profligatus creditur, neque amisisse decem millia suorum. Post hæc in Italia excitatæ Guelphorum, Gibellinorumque factiones, quibus inter se digladiantibus, si quando in vna vrbe centum ducentique sunt occisi, visum est nostris id luctuosissimum. Sed quid cum bellis iis quæ in Italia gessere Romani aduersus Italicos populos continenter per annos septingentos, ita vt bis tantum Iani fores fuerint clausæ. Quo tempore etiam inter se populi ipsi atrocissimè decertabant. Vno anno bellum sociale abstulit tercentena hominum millia, quot alia septingentis? Post hæc in Italia haud fuere bella superioribus similia. In Rauēnæ clade tam memorabili, cui maximorum Euronæ Regum, Franciæ scilicet & Hispaniæ, vt principes Italicos omittamus, copiæ interfuerunt anno millesimo quingentesimo vndecimo occisa hominum decem millia. Cum Franciscus Franciæ Rex ad Ticinū captus est, interfecta militum octo millia, Longè omnium funesta pugna, quæ accidit inter eundem Regem & Heluetios, quos profligauit, quæ è Guicciardino & Iouio colliguntur. In ea qui plures narrant interemptos, vicies mille, qui pauciores, vndecies aiunt.

E Guicciardino.

In Germania lugubre illud bellum præ cunctis quod Henricus Tertius gessit aduersus Saxones anno millesimo septuagesimo quinto, antequam dissidium vllum interueniret inter ipsam, & Gregorium Septimum, quin

In Germania.

hic

hic litteris datis ad Saxones, quæ extant adhuc, conatus est tumultus illos componere, sed frustra, quod animi illorum populorum iam diu nimis irritati essent Henrici flagitiis. In eo prælio, inquit Lambertus, incredibile est quot hominum millia utrinque ceciderunt. Numerum neque ipse neque alius effert. Cuspinianus tamen ait octo Saxonum millia, & mille quingentos è militibus Henrici occubuisse. En qualia prælia nostra in quibus nostri aiunt esse incredibile, quot millia occisa. Huic simile aliud prælium quamuis non aded cruetum, quod commissum est anno millesimo octuagesimo inter eundem Henricum ac Rudolphum, qui aduersus eum Rex fuerat creatus: in eo cecidit Rudolphus. Memorabilis etiam reputatur ea pugna, quæ accidit inter Rudolphum Cæsarem, & Otthocaram Bohemiæ, anno millesimo ducentesimo septuagesimo nono: in illa occisus Otthocarus, desiderata ex eius exercitu ut refert Cuspinianus, hominum quatuordecim millia, è parte Rudolphi victoris quot haud narrat. Denique ut finem faciamus, nam prælia, quæ retulimus omnium sunt habita atrocissima, inter nostros nullum funestius credo unquam corrigisse, quam quod confertum est anno millesimo quadragesimo decimo inter Polonos & Crucigeros, qui una cum populis finitimis in exitium supremum Polonici regni conspirarant, in aciemque eduxerant militum centum quinquaginta millia. In illo è Crucigeris desiderata hominum quinquaginta millia, si Polonicis scriptoribus fides habenda. Denique nullum inter Catholicos reperies bellum commissum in toto orbe Catholico, per annos pro m. c. c. quod tot homines absuperit, quot antiquorum bella, si summa summis mediocria mediocribus comparare velis. Ponamus autem pugnas, quas narrauimus, duplo acerbiores fuisse, quod antequam descenderetur in aciem, ac post etiam toto denique belli tempore plurimi necentur. Nullo modo tamen sic acerbæ, neque sic funera nostrorum præcis æquabuntur.

At, inquires, mitiora Catholicis bella aduersus Catholicos, non item cum res illis est cum hostibus fidei Christianæ. Quid verò refer, ab hoc illòve strages fiant? Perpetua Catholicis bella cum Mahometanis, aut aliis huiusmodi Neque verò nostrorum tanta cædes fit in hisce pugnis. Argumento sint funestissima omnium bella, in

Crom. li. 26.

Catholicorum cædes editæ à Mahometanis.

quibus occisi, aut fugati turpiter nostri Reges. Anno 1443. Vladislavus Poloniæ & Hungariæ Rex cum suis interfectus est ad Varnam Amurate Turcarum Rege: nostrorum desiderata millia viginti ad summum, longè plura ex hostibus ut Bonfinus, Duglossus, & Cromerus scribunt. Totidem, cum Sigismundus Hungariæ Rex ad Nicopolim fusus est anno millesimo tercentesimo nonagesimo quinto, ut tradit Nauclerus. Viginti quinque millia nostrorum desiderata, cum Rex Hungariæ Ludovicus anno millesimo quingentesimo vigesimo sexto Mochaz est occisus ab iisdem Turcis, ut idem scribit. Quin ex hostibus ipsis, etiam cum Catholici superantur, ferè semper duplo plures occiduntur, ut ex eisdem scriptoribus constat.

Ecquando verò auditum è nostris cæsa centum quinquaginta aut decem millia, ut sæpius Sarracenorum tot millia Franci Reges, Hispanisque in acie interemerunt? Carolus Martellus bis Sarracenos fudit, primo prælio in Aquitania occidit eorum tercentum septuaginta quinque millia, secundo in provincia propè totidem. Franci in expeditione Hierosolymitana semel Turcarum tercentum sexaginta millia, iterum verò equitum centum millia, peditum innumerabiles copias occidère, ut Robertus scribit. Alphosus Vndecimus Castellæ Rex vno prælio interfecit Sarracenorum ducenta millia. Anno quadragesimo quinto, nostri duce Stelichone fuderunt Radagaisi copias hominum tercentum milliū, cæsa plusquam centum millia. Anno quadragesimo quinquagesimo primo, nostri similiter Aetio duce in campis Catalaunicis interfecère è militibus Attilæ centum sexaginta duo millia. Tantæ quidem Christianorum strages nullibi hucusque factæ leguntur. Constat itaque ex his maximas hominum Catholicorum strages in bellis nullo modo tantas esse, quæ antequam erant.

Aliud hic adiciamus argumētū, quod supra est explicatum, Catholicorum regna & loca nunquam venisse in potestatem illorum, quibus est propositum cultum Christi exterminare, nisi cum fuerint illa hæresum plena, ut iam non Catholicorum sint, sed hæreticorum, quos Deo omnino statutum delere è terris, ut adhuc infra vberius & enucleatius aperietur. Quamobrem cum non sint illi ex Ecclesia Dei, fit ut Mahometani, atque

Strages Mahometanorum factæ à Catholicis.

VII. ab occupationibus inimicorum cultus Christiani.

alij huiusmodi populi in primis ad eos perdendos diuinitus immittantur. Hinc nostris exercitus sepius fusi, quod hæreticis istis Ecclesiæque rebellibus opem plerumque ferant animo quidem bono, sed Deo rem totam nõ prorsus approbãte. Atque ideo maximè Germanis & nonnullis insulis Græcorum timendũ, quibus imminet. Turcarum Rex, & maximas iis clades intulit maiori ex parte hæreses amplexantibus.

VIII. bella inter Catholicos non tam damnosa.

Iam verò sicut inter Catholicos non ita vt antiquitus funesta bella, sic neque tam damnosa Catholicorum rebus. Antiquitus si qui descuissent à Romanis, iis, vbi semel aut iterum fidem violassent, bona cuncta eripiebantur, coloniæ, vt diximus, deducebantur, præterea & libertas eripiebatur, si vita iis aliquo modo relicta fuisset. Nostris vix est vt bona auferantur vlla ex parte, vita nunquã, nisi defectionis principibus. Verè igitur maxima Ecclesiæ Catholicæ pax diuinitus concessa, si prisca euenta bene perpendantur.

IX. Bella Catholicis non tam crebra.

Nunc ostendamus Catholicorum bella non esse adeò crebra, vt antiquis. Anno ab vrbe condita septingentesimo vigesimo sexto, Augustus Iani templum iam tertium clausit. Atque ita per annos septingentos & amplius nulla Romanis pax fuit, nisi ter. Id autem valde mirũ & calamitosum vel ipsis vel aliis. Illud longè calamitosius. Ab vrbe condita vsque ad annum quadringentesimum nonagesimum Romani singulis annis in Italia bella gesserunt, neque tamen trans Padum tulere arma. ex illo punica bella omnium funestissima ciuilia, socialia, seruilia cœperunt. Igitur in Italia pugnatum semper tot annos, ac semel tantum Numa regnante pax fuit, vt è Liuius & Fastis, quos diligentissimis commentariis Sigonius illustrauit, colligi potest, per annos quadringentos, ac nonaginta. Neque soli Romani in Italia per istos annos bellis omnia miscuerunt, sed populi ipsi inter se, at ceteris, Græcis exempli gratia, & Gallis pugnarunt: & tamen Italia videbatur magis ad studia tranquillitatis, legum, iurisquæ humanioris vinculis obstricta.

Quanto tempore pax fuerit Italiæ ante Christũ, & post eius doctrinam receperam.

Age nunc sumamus Italiæ euenta postquam Christiani in illa rerum sunt potiti, neque eius solũ, quæ cis Padum, sed totius, & quidem vt res illustrior fiat, ex quo res eius visæ sunt turbulentissimæ omnium, ex quo sci-

licet

licet Imperium Occidentale euersum: & videamus, aut semper, aut quoties in illa pax fuerit. sequemur autem Sigonium libris de Occidentali Imperio, & regno Italiae.

Igitur anno 476. Italia venit in potestatem Odoacris Herulorum regis, Momyllo Augustulo deiecto. Inde pax Italiae vsque ad annum 490. per annos 14. Tunc enim Theodoricus in Italiam venit, Odoacrem vicit, & anno quadringentesimo nonagesimo nono necauit, & sequenti cuncta in suum ius transtulit, ex illo nullum auditum in Italia bellum vsque ad quingentesimum trigesimum quintum per annos quadraginta duos, & res eius floruerunt omnium maximè, testibus Cassiodoro, Iordanide, & Procopio: missus Belisarius à Iustiniano bellum Gotthis intulit, quod contigit post annum quingentesimum quinquagesimum septimum, quo tota Italia pacata, Gotthis omnibus atque Herulis deuictis.

Post hæc omnia tranquilla vsque ad quinquagesimum sexagesimum octauum, quo Longobardi in Italiam venire, per annos undecim, bellorum incendia durarunt vsque annum quingentesimum nonagesimum nonum. Hinc pax annis duobus inita inter Romanos, ac Longobardos, industria Gregorij Magni, violata anno sexcentesimo primo, renouata opera eiusdem Gregorij sexcentesimo tertio perstitit vsque ad sexcentimum decimum quintum per annos duodecim: nam post Hunni fori Iulij loca victo Gisulpho duce latè populati, sed continuo reddita pax permansit interurbante eam diebus nonnullis in Foro Iulienſi ducatu Gregorio Parricio vsque ad sexcentimum trigesimum septimum per annos viginti duos. Hoc tempore à Rothari Rege prælio aduersus Romanos commisso eorum millia octo necata. Inde pax Italiae ab anno sexcentesimo trigesimo octauo ad sexcentimum quadagesimum nonum per annos undecim Slau namque hoc tempore Apuliam, Sarraceni infestare Siciliam cœpere. Sed illi anno eodem sexcentesimo quadagesimo nono, hi sexcentesimo quinquagesimo primo victi atque erecti. Ex quo tranquillitas rursus peruenit ad sexcentimum sexagesimum primum per decennium. Cum bellum inter ipsos Longobardos exarsit, mox etiam Francos in Italiam perfectos & milites Imperatoris Constantis, atque alios, anno

G 2 sexcentesimo

14.

42.

11

2.

12.

22.

11.

10.

24. sexcentesimo sexagesimo octavo tranquillitas restituta
 attigit sexcentimum nonagesimum secundum, permā-
 sitque anno XXI I I I. quamuis sexcentesimo octuagesi-
 mo septimo nonnihil seditionis sit inter Longobardos
 excitatum. Hinc inter eos noua bella, Rege Cuniperto,
 atque Alhai Brixiae duce pugnantibus. Sed sexcentesimo
 3. nonagesimo tertio pacata omnia, vsque ad sexcente-
 simum nonagesimum quintum, triennium fuere. Hoc e-
 nim tempore Romualdus Beneuentanorum dux Cala-
 briæ quadam loca infestare cepit, & in Foro Iulien-
 sibus ducatu Longobardi inter se bella gessere. Rursus ab an-
 8. no D C X C I I I. pax permansit ad septingentesimum
 quartum octennio, instaurata septingentesimo sexto,
 triennium stetit: septingentesimo nono nam Theophy-
 3. lactus exarchus cum Rauennatibus bellum gessit. Eo-
 dem anno reddita tranquillitas itidem triennium per-
 3. mansit. septingentesimo duodecimo enim Asprandus
 Aripertum vicit, ac regno deturbauit. Eodemque anno
 pax restituta attigit annum septingentesimum deci-
 6. mum octauum, sexennium vicens: quamuis Romæ qui-
 dam conflictus, & Cumis etiam contigerit non admo-
 dum memorandus. septingentesimo decimo octauo au-
 tem Slauis Forum Iulij ingressi populabundi, magno præ-
 1. lio superati, septingentesimus decimus nonus annus à
 bellis vacans vsque ad annum septingentesimum vige-
 5. simum quartum per quinquennium. Septingentesimo vi-
 gesimo quinto Longobardi exarchatum Rauennæ cepe-
 runt: Veneti Gregorio II. hortante receperunt fusis Lon-
 gobardis. sequenti duces hæretici Leonis Iconomachi
 ab Italis occisi. & septingentesimo vigesimo septimo, cum
 Romani pontificis Romani verba iurassent, Luitpran-
 dus Italiæ plerasque vrbes Imperatori eripuit, bellum
 vnà cum Eutychio exarcho Romanis intulit. Anno au-
 1. tem septingentesimo vigesimo nono pax data annum
 durauit, & restituta D C C. 3. I. peruenit ad 738. septennio
 7. florens. Rursus ab anno septingentesimo quadragesimo
 quarto durauit ad D C C. X L I X. quinquennium, quo
 tempore Rachis Longobardorum Rex exarchatum Ra-
 uennæ, Pentapolim, Romanæque ditionis oppida inua-
 sit, sed à pontifice admonitus anno eodem destitit, cessa-
 2. tumque à bellis biennium. Anno igitur septingentesimo
 quinquagesimo secundo, Aistulphus Longobardorum

Rex

Rex exarchatum Rauennæ, Pentapolim & Romanæ di-
 tionis oppida cepit: cum restituere noller, Stephani Pa-
 pæ rogatu Pipinus restituere coëgit, sed ille abeunte Pi-
 pino ad ingenium rediit, reuersusque Pipinus Aistul-
 phum ad præstandam fidem bello compulit anno septin-
 gentesimo quinquagesimo quinto, inde pax ad annum
 septingentesimum septuagesimum secundum, per annos
 decem & septem.

Postea euerso Caroli armis Longobardorum in Italia
 dominatu ab anno septingentesimo septuagesimo sexto,
 17. vsque ad septingentesimum octuagesimum sextum, quie-
 ta cuncta. Aragnus Beneuentanorum dux otium turba-
 10. uit. Inde Hunni in forum Iulij irrupere, Græci que in Ca-
 labria nouas res moliri ceperunt: sedata omnia anno se-
 ptingentesimo octuagesimo nono, Caroli virtute vsque
 ad septingentesimum nonagesimum primum, biennij
 2. spatio Grimoaldo Beneuentanorum duce tumultus mi-
 scente, quos idem Carolus coërcuit septingentesimo
 8. nonagesimo tertio. Hinc octo annos pax ad annu octin-
 gentesimum primum, cum compressæ Longobardorum
 in ducatu Beneuentano seditiones, quamuis Romæ in-
 dignissima aduersus Leonem Papam fuerint perpetrata,
 nullo tamen bello excitato. Post hæc variæ Venetis in-
 ter se, & cum Græci, Francisque pugna. Tranquillitas re-
 diit anno octingentesimo vndecimo, perstitit vsque ad
 octingentesimum quadragesimum, annis viginti nouem.
 Hoc autem Sarraceni, cum nonnullas antea ex Africa
 29. prædationes, & incursationes in Italiam superiori tem-
 pore sæpius fecissent, Tarenti cum copijs constitere du-
 ce Saba, & Imperatoris Theophili hæretici Venetorum-
 que exercitum fuderunt, Anconam diripuerunt. Inde an-
 no octingentesimo quadragesimo primo euocati Sarra-
 ceni Hispanienses & Africani à Siconolfo & Adelfiso
 ducibus inter se bella administrantibus Bariom cepere,
 & triginta propè annos Apuliam, Calabriam, Campa-
 niamque infestam habuerunt, multaque oppida sibi sub-
 iecerunt. quin anno octingentesimo septuagesimo septi-
 mo Garilianum arcem ad Lyrin fluium condidere, &
 in multos annos Italiæ multa incommoda incursatio-
 nibus suis, interrupta sæpius quiete intulerunt, eiectione in-
 de nongentesimo decimo sexto à Ioanne Decimo, sed
 anno octingentesimo nonagesimo primo Fraxinetum

G 3

111

in Alpibus Cottis occurrerunt, & inde finitimis locis infesti esse ceperunt, secuta praeterea multa inter Catholicos principes pugna, ita ut nihil in Italia omnino pacatum dicere audeamus, nisi ex quo Northmanni tota Italia & Sicilia Sarracenorum principes expulere.

Nunc quando tot annos collegimus ex iis, qui in Italia fuere omnium turbulentissimi propter irruptiones Herulorum, Gotthorum, Longobardorum, Sarracenorum, atque haec summa aequat eam, quam supra numeravimus ab urbe condita usque ad id tempus quo Romani adversus Pœnos bella gerere ceperunt, cum nodum trans Padum copias vllas misissent, in dimidia Italiae parte tantum preliati essent: videamus quot annis, cum Catholici in Italia regnare ceperunt, pax illi fuerit, & quot cum Romani rerum potiebantur.

Summa temporis, quod a bellis vacuū numeravimus, est annorum ducentorum quinquaginta octo. ab urbe autem condita usque ad arma in Pœnos lata semel tantum pax fuit Italiae dimidia, Numa scilicet regnante, annos, ut omnes Eutropio excepto conveniunt, quadraginta tres, quae est sexta pars annorum ducentorum quinquaginta octo. Igitur sextuplo pacatior Italia, quo tempore omnium maximos motus est perpeffa, & Catholici illam potiri ceperunt, quam cum Romani imperabant. At diximus de totius Italiae tranquillitate nos agere cum verba fecimus de nostris temporibus, cum vero de Romanis locuti sumus, Italiae dimidiū dūtaxat venit in comparationem: quocirca sextuplum bis ponendum esset: atque ira duodecies nostra quietiora. Quod si pacatissima nostra tempora adducemus, quid foret dicendum? Post haec namque tempora haud irruerunt illae gentes efferae, quales Heruli, Gotthi, Longobardi, qui Italiam propè totam subegere, aut Sarraceni, qui aliquot eius loca. Quid si tempora Romanorum funestissima adducemus?

Quod ut planè intelligamus sciendum ab anno urbis conditae quadragesimo nonagesimo, usque ad illud tempus quo rerum Romanarum summa in vnius Octavianus potestatem venit, intercedere annos ducentos triginta sex: septingentesimo namque & trigesimo sexto ille victo ad Actium Antonio solus imperare cepit. Toto hoc tempore semel tantum Romanis pax fuit quingentesimo decimo octavo, quo Iam templum clausum,

& patefactum

& patefactum, ita ut neque annum pax constiterit. Atque ita ut superioribus annis nullus annus Romanis vacuus fuit à bello, nisi quantum Numa regnavit, neque similiter toto hoc spatio temporis. hac igitur parte longè ærumnosius. Adde aliud, quod ex hoc res fuit Romanis cum bellicosissimis omnium gentibus Gallis, Pœnisque, & Cimbris in Italiam profectis, quibus devictis exorta bella socialia: his succedere anno sexcentesimo sexagesimo qui nōto civilia inter Sillam, & Mariam, ac sectatores eorum, quibus vix dum compositis exarsere alia inter Pompeium, & Caesarem, & eorum studiosos, donec ventum ad extremam Reipublicae perniciem anno septingentesimo vigesimo sexto. Et Gallorum quidem Cisalpinorum bella tam seua fuerunt, ut Fabius, qui interfuit, tradiderit anno quingentesimo vigesimo octavo utrinque in acie descēdisse armatorū millia octingenta, qui militum numerus rarè prorsus auditus: Gallorum quadraginta millia ceciderunt, capta decem millia, sequenti eorum viginti tria millia occisa, quinque millia capta, & d. xxx. eorundem millia octo caesa, capta decem & septem, & postero Gestatarum, qui cum Insubribus erant, triginta millia. Tacent verò historici his praeliis, quot è Romanis ceciderint. Illud certum maximas Italorum stages, quarum numerus haud habetur, editas fuisse. Haec scilicet Italiae tum pax. sed ante motus Gallicos commotum bellum Punicum primum anno quadragesimo octuagesimo octavo, saepiusque mari & terra cum illis pugnatum. Victores plerumque Romani, sed anno quadragesimo nonagesimo septimo Romanorum millia quindecim cum Regulo capta, interfecta triginta millia, & quingentesimo quarto capta viginti millia, occisa octo. Atque haec primo bello punico, secundum verò Italiae ac Romae calamitosissimum. Sexdecim namque annos Annibal Italiam totam peragrans miserimè vastavit, tribus praeliis Romanos fudit, primo ad Trebiam, quo quot occisi haud refertur, secundo ad lacum Thrasymenum quindecim millia Romanorum perempta, ultimo ad Cannas sexaginta millia. Interim multa bella Romanis fuerunt cum multis Italiae populis, maxime autem Liguribus, de quibus mirum quoties triumphatum non erat autem fas triumphare, nisi quinque millibus hostium caesis, ita ut sit necesse Ligurum interfecta

Clades Italiae ac Romanis illatae ante Christum.

Vide Sigon. in fast. Rom.

quingenta millia, & amplius. Inde res cum Græcis, Siculis, Hispanis, Gallis, Sardis, Dalmatis Illyris, Asiaticis, quæ omittimus. anno quidem sexcentesimo decimo à Salafis in Italia Romanorum necata decem millia. Post hæc bella feruilia in Italia & Sicilia multos annos durarunt. Mox anno sexcentesimo quadragesimo à Cimbris in Italia Romanus exercitus cæsus duce Carbone, & rursus sexcentesimo quadragesimo quarto alter item occisus victo Silano, tertius D.C.XLV. Quin Tacitus ait per hæc tempora ab istis quinque consulares exercitus profligatos. Anno certè sexcentesimo quadragesimo octauo octuaginta millia Romanorum sociorumque ab ijs trucidata, Cælonum, & Lixarum sexaginta millia, Antias, & Ofosius scribunt. Has clades exceperè bella ciuilia, & Italica. In Italicis socialibus interfecta Italica iuuentutis tercentum millia, in ciuilibus millia centum. Mox autem nondum bene pacatis rebus, exorta illa prælia, quæ extremum Republicæ exitium attulerunt, inter Cæsarem & Pompeium, & horum fautores. In his dici haud potest quantæ cædes hominum factæ. His initium fuit anno septingentesimo quarto, finis, cum solus imperauit Octavianus, septingentesimo vigesimo sexto: è quibus apparet ducentos hosce annos, qui interponuntur à templo Iani secundum clauso vsque ad idem tertium similiter, fuisse superioribus longè funestiores.

Vin' summam scire quot Romanorum bella vltima ciuilia absumperint? Audi. Anno sexcentesimo nonagesimo tertio conditum iustum: Romæ inuenta hominum quadringenta quingenta millia, vt Florus in epitomæ notauit. Sed anno septingentesimo octauo, post annos scilicet quindecim, C. Cæsar iam rerum potitus non nisi centum quingenta millia recensuit. Igitur intra annos quindecim ferro perire Romanorū tercentena millia.

Vin' scire quot intra annos vndecim Annibal, aut si quis alius interemerit Romanorum? Anno quingentesimo trigesimo tertio Romæ censa sunt hominum ducenta septuaginta millia, sed quingentesimo quadragesimo quarto centum & decem septem millia. Perire igitur centum quingenta millia. His non adnumerantur, qui interim nati. Nam demus aliquot ex his naturali morte defunctos, quid verò de ceteris Italis dicemus?

quid

quid de alijs? quantum ex illis omnibus exhaustum? Nemo poterit itaque inficiari per Ecclesiam Catholicam factum vt summa ipsius studiosis pax diuinitus concilietur, si antiqua respiciantur, Ad summam prisca ad bella & cædes facti. Ad pacem quietemque nostri nati. Dices, credo, tranquilliora fuisse omnia Romanis, Italis, atque alijs ex quo Octavianus imperare cœpit, & potissimum postquam Christus dedit se in lucem, cum prædictum fuerit, *Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis.* sed ista pax Italis longè calamitosior, quàm bellum, cum multos Italiae populos Octavianus delcuerit, & agros inimicis, & alijs ademerit, vt militibus suis distribuere, quorum colonias in optima quæque Italiae loca deduxit. quocirca Lucanus imperante Nerone conqueritur adhuc ætate sua durare vastitates à ciuilibus bellis illatas, populos deletos, Hesperiamque adhuc desertam. Audi ipsum canentem.

*At nunc semirutis pendet, quod mœnia testis
Vrbibus Italia, lapsisq; ingentia muris
Saxa iacent, nulloq; domis custodia tenentur,
Rarus & antiquis habitator in vrbibus errat,
Horrida quod dumis, multosq; in arara per annos
Hesperia est, desuntq; manus poscentibus aruis
Non tu Pyrrhe ferox, nec tantis cladibus auctor
Pænis erit: nulli penitus discindere ferro
Contigit: alta sedent ciuilis vulnera dextra.
Quod si non aliam venturo fata Neroni
Inuenere viam, magnoq; eterna parantur
Regna Deis, calumque suo seruire Tonanti
Non nisi seuorum potuit post bella gygantum,
Iam nihil o superi querimur, scelera ista nefasque
Hac mercede placent.*

Sed adhuc incredibile est quot hominum strages ab ipsis Imperatoribus in ipsa vrbe Roma, quod cuncti mortales confluebant, in ipsa Italia fierent: quod constat ex ijs quæ supra deduximus vbi actum de flagitiosa ipsorum vita, & vltimo rotius operis signo. Nam quid de ceteris prouincijs, quæ efferratissimæ ipsorum crudelitati patebant, dicemus? An non vndecies centena millia Iudæorum sustulit vnum bellum? & tamen nihil acerbius actum cum ipsis. Quot inter ipsos Imperatores ciuilia

G 5

bella?

bella? cum brevissima illis esset vsura vitæ, quamuis iuuenibus, quod innumeri essent, qui superioribus trucidatis Imperium sibi arrogarent per arma, per cædes, neque vnus id contenderet, sed plures eodem tempore. totam rem discas vno exemplo, ne scimus prolixiores. Anno trigesimo sexto, ex quo Christus resurrexit, & eius Ecclesia est constituta, Nerone occiso intra vndecim menses exitere Imperatores Galba, Ottho, Vitellius, Vespasianus armis acta res commissum prælium Cremonæ ab Otthonæ & Vitellio, interfecta vtrinque quadraginta hominum millia, mox aliud inter Vespasiani duces, & Vitellij ibidem, desiderata hominū quinquaginta millia. Rursus paulo post in ipsa vrbe tertium præliū, cecidere, vtrinque quinquaginta similiter hominum millia. Quid plura? Proludo erant Imperatoribus antiquis incendia & cædes. An non ita? Nonne vrbe totā Nero incendit animi gratia? Nonne illa tota flammis absumpta, qua vt reficeret, tributis cunctos ad inopiam redegit? Nonne Traianus decem millia gladiatorum vir optimus in teatro conclusit, qui se mutuis vulnerebus confoderent? Atque hic scilicet optimus Imperator. Quid alios fecisse dicemus? Iam verò cum bellum fuit Romanis cum bellicosissimis Gallie transpadanæ populis, cum Pœnis per tot annos, ac post hos deuictos feruilia bella atrocissima, & socialia exorta inde ciuilia à temporibus Cinnae vsque ad Augustum quantæ mortalium patratæ cædes? & Punica quidem bella ter intermissa interuentu pacis, ter item repetita atque in ipsis Italiae locis aut mari saltem gesta peruenere ab anno quadringentesimo nonagesimo vsque ad sexcentesimo septimum, quo diruta Cartago sæuere annos centum & septem, exceptis ijs, quæ paci interruptæ danda sunt: tam crudelia fuere, vt vna Cannensis pugna abstulerit Velleio teste Romanorum sexaginta millia. Seruile bellum incepit sexcentesimo octuagesimo, interim ciuilia Syllæ, & socialia fuerunt. socialis initium fuit anno sexcentesimo sexagesimo secundo, finis sexcentesimo sexagesimo quarto, sequenti ciuilibus principium factum, quæ nonnullis annis aliquando sopita Rempublicam denique euerterunt, & omnia in vnus potestatem redegere. Hinc illæ pestes humani generis Imperatores, qui cum quinquaginta, & octo fuerint, alij volunt 63. vsque

ad Con

ad Constantinum, vix octo bonos dicas, è quibus qui melior pessimo nostrorum peior, vt ostendimus loco suo. Quod si Italiae omnia antiquis temporibus fuerunt adeo inquieta, quid de ceteris locis dicemus, in quibus nihil aliud populis erat cordi, quam bella serere? Romani etenim nunquam sine aliqua causa bellum suscipiebant, ac prius facialibus missis hostes admonebant vt ab iniuria desisterent, damnis satisfacere, ne ad arma venirent. Nihilominus cuncta Italiae fuerunt adeo, vt vidimus, seditiosa, & cruenta. Amisit Italia Romani orbis bis amplissimā, sed inquietissimā tyrannidem, sic enim Saluianus Massiliensis vocasset, amisit Urbis Romæ incredibilem magnificentiam positam in multitudine incolatum in numerabili, in ædificijs voluptarijs, & effeminatissimis, Circus, Naumachijs, Theatris, Colosseis, Balneis, Lacubus, Thermis, publicis porticibus, moliibus sepulchrorum prorsus admirandis, quæ raperent omnes quodammodo extra sensus, tranquillitatem verò, & iustitiā pacis comitè, harumque vberimos fructus longò feliciore fænore maiora omnia diuinitus acquisiuit.

Vin' amplius hoc videre? inspicere bella antiquorum, aut inimicorum Christiani cultus, & summa summis comparando, vide quot hominum millia ab ijs educerentur, aut educantur hodie in aciem, quod à Catholicis ab illis videbis innumera, à nostris paucissima. Exempli gratia. Anno ab Vrbe condita quingentesimo vigesimo octauo, cum Galli Cisalpini in Romanos mouisset, Romani Italicis auxilijs solùm muniti eduxere pedum septingenta millia, equitum octuaginta millia, vt Plinius libro tertio scribit. Fabius historicus, qui bello illi interfuit, inquit in eo adfuisse armatorum octingenta millia. Atqui per annos mille tercentos, ex quo Catholici imperare cœperunt, in toto orbe Catholico, ne dicamus in Italia sola, nunquam tantæ à Catholicis copiae aductæ aduersus Catholicos, aut Christiani nominis professores, imo ne istarum quidem quarta pars: summe igitur tot prouincias Catholicas, tantū tēporis quo nostri exercitus instituere cœperūt, militū nostrorū paucitatem ex vna parte, ex alia parte vnā Italiā, annos ab Vrbe cōdita, militū istorū numerū, & videbis innumere

partibus

partibus nostra tranquilliora. ac ne putes Italię soli tantas copias obtigisse: narrat: Antoninus Imperator in epistola, quę est in libris Iustini, à Germanis producta in ipsum nongenta septuaginta quinque armorum millia exercitus Tamerlani circiter annum millesimum trecentimum nonagesimum habebat. militum mille millia, vt Christophorus Gallus scribit.

XI. *Gentilissimis.*

Audi vt scias num pax per Ecclesiam Catholicam maxima Catholicis paretur. Audi fructus maximè diuinos Veneta Respublica iam mille centumque & amplius annos durat: toto hoc tempore nunquam ciuilia bella fuere inter eius ciues, ita vt hi in duas factiones sint diuisi, existere aliquot seditiones, ac pugnae seditiosorum, non tamen partes ciuium, vt in Republica Romana, id verò magis admirandum, quod quo maiores Veneta Respublica progressus in Imperio fecit, eo maiorem nata est tranquillitatem. Quid quòd Vrbs ipsa ab hostibus nunquam expugnata, nedum excisa? quod accidit Romę anno ab ipsa condita trecentesimo sexagesimo tertio, cum Galli illam diruerunt.

XII. *à quiete regnorum.*

Quid quòd neque direpta ab inimicis? Ac ne Reipublicę Venetę id tantummodo putes accidisse, en tibi regnũ Portugallense, cuius principes subiecti nunquam sumptere arma aduersus Regem suum legitimo iuris decreto ab ipsis constitutum per annos ferè quingentos. In alijs porrò regnis tantam videas pacem, vt quamuis interdum populi aduersus Reges suos ad arma venerint, nihilominus si tot regnorum contempleris euenta, quot sunt, aut fuere Catholicorum Regum, in ijs haud videbis tam paucos Reges non esse ab inimico vllò interfectos, vt Catholicę Ecclesię Reges: ita vt è Regibus Franciæ totius quinquaginta intra annos mille nonaginta duo nemo fuerit ab inimico vllò interemptus, vt supra ostendimus. loquimur de ijs, qui Catholici fuerint, neque excommunicati decesserint, ac toti Franciæ, vel maiori parti præfuerint. At è LVIII. vel multo pluribus Imperatoribus Romanis quinquaginta vnus aut duo necati. quanta igitur pax nostris Franciæ Regibus præ Imperatoribus Romanis?

XIII. *à Regiarum familiarũ vetustate.*

Adde huc tantam regijs Catholicorum familijs vetustatem, vt vix credi queat. Tanta certè nullis, quorum sint euenta monumentis consignata, Quis enim non ob-

stupescat

stupescat à Ricnardi posteritate in consanguineos perpetuo regum potestatem tam magnam transmissam per annos mille, neque adhuc eius prolem foemineam defecisse, sed habere adhuc Reges orbis terrarum potentissimos? Idem quę dicendum de plurimis regijs familijs, vt infra est explicatum. Hi certè non nisi altissimę pacis vberissimi fructus.

Afferamus & aliud. Cũ regna principatusve vlli in Ecclesia Catholica non hæreditatis, sed electionis iure deferuntur, nullibi inuenies in vlla natione tot annos tam concordēs, tam vnanimēs Regum, Imperatorum, Pontificum quę (de Catholicis loquimur) electiones, vt in Ecclesia Catholica. Vin' hoc certo deprehendere? A quibusdam viginti octo schismata, quę euenerunt in electione Pontificum Romanorum, numerantur. Illud verò admirabile. nullum ex istis pontificibus in schismate electis ferro ob huiusmodi schisma interiisse per annos mille quingentos quinquaginta. Quid quòd neque à falsis Pontificibus, licet in potestatem legitimorum venerint? Peruolue diligenter historias, enumera Reges, confer tempora, & id verissimum, quod dicimus, videbis: ostendimus hoc nos signo de mansuetudine Imperij Romani exemplum sit instar omnium, in quo Imperatores imperium auspicabantur à nece superioris Imperatoris, per factionem cuncta fiebant, militari omnia tumultu tenatus nulla ratio habebatur. Audi adhuc an ita sit. A Caio Cæsare vsque ad Neronem cuncti Imperatores vel ferro, vel veneno extincti, vt sequenti fieret locus, succedebatur vel aperta vi, vel occulto metu ac terrore. Interfecto Nerone quatuor ferè eodem tempore arripiunt Imperium. Galba, Ottho, Vitellius, Vespasianus, ita vt à XVII. Kal. Feb. vsque ad IX. kal. Ianuarij, intra vñdecim menses tres Imperatores, Galba, Ottho, Vitellius, fuerint sublati, bellis atrocissimis commissis, in ipsa Italia in ipsa vrbe Roma plurima hominum ciuiumque Romanorum millia fuerint perempta, quod vult Dio. id accidit anno ab ortu Christi sepruagesimo. Rursus centesimo nonagesimo quarto mensum quinque spatio tres Imperatores occisi, Commodus, Pertinax, Iulianus, vt omittamus Albinum, & Nigrum. atque hi duo postremi, dum Commodus contendunt succedere, à Seuero interfecti: & ducentesimo decimo octa

XIV. *à concordibus electionibus Regum, Imperatorum, Pontificum.*

Maximę seditiones in eligendis. Imperatoribus Romanis.

uo in.

uo intra quatuordecim menses tres alij trucidati, Caracalla, Macrinus, Diadumenus, at ducentesimo trigesimo octauo quatuor, Maximini duo, Balbinus, & Papius intra annum: sed ducentesimo quinquagesimo secundo, intra menses decem & octo, quatuor alij, duo Decij, Gallus, & Volusianus. Quid verò dicemus quòd imperante Gallieno, qui occisus est anno ducentesimo sexagesimo nono, triginta sunt exorti in Imperio Romano Tyranni, qui omnes nomen sibi potestatemque Imperatoris arrogare contendebant? Horum vitas & gesta Pollio persequitur. Quis verò singulorum strages, exercitusque Romanorum concisos in huiusmodi electionibus explicare possit? An pax istis vlla? Age omittamus istos.

Qualis sit hac in re euentus hæreticorum diximus vbi actum de intestinis hæreticorum Regum cædibus. Nam de electione Imperatorum Constantinopolitanorum tractauimus, cum verba fecimus de glorioso ac felici exitu Catholicorum fusus, scum de infelici & inglorio hæreticorum sermo habebitur. De electionibus Patriarcharum Constantinopolitanorum diximus, cum de confirmatione agebamus.

Contemplemur quid acciderit Sarracenis, de quibus tamen aliquid retigimus signo de intestinis hæreticorum cædibus, Mahometes constituit ne quis suæ legis studiosus vilo modo præset, nisi qui iure electionis ad id cueheretur, isque & Pontifex, & Rex esset, vt Ioannes Leo in Africæ descriptione scribit. Haud multo post hanc legem defuncto Mahomete exoritur bellum inter Mohauiam & Hali, dū regnare ambo, & Pontificem agere cõtendunt: accidit hoc anno decimo quinto Constantis Imperatoris. Rursus anno Constantini decimo quarto Muhtar inuadit imperium, & Pontificatum, Arabes alij creant Habdalem, alij Maruam: hinc innumera inter istos pugna. Denique ne longiores simus anno Copronymi nono Maruan summus Mahometanorum Rex & Pontifex occisus, tota Mahometanorū ditio in quatuor regna diuiditur. Salim potitur Ægypto, & Lybia, Gabdala Mesopotamia, Abubulas Perside, filij & cognati Maruahan Hispanijs. ex eo neque amplius vnus præest Pontifex Mahometanis, & electionis ratio nulla habetur Califæ, sic enim vocantur eorum Pontifices

summa,

summi, quorum sunt inter eos multi splendido nomine sese magnificè efferentes, iacent. Hæc diuisio vltima conrigit ferè anno centesimo & trigesimo, ex quo Mahometes tantas turbas excitauit.

Sed quid multis opus? Infra clarissimè aperietur, hæreticos populos, nisi resipiscant, & inimicos cultui Christiano ad extremum profus omnes deleri, Catholicos maximè augeri & florere. igitur summa nobis, illis pax nulla.

Enimvero pacis inter Catholicos illud est fundamentum, quod omnes in eandem fidem conspirant parati credere quidquid ab vniuersalibus concilijs fuerit constitutum. Hoc autem valde mirandum, tot habita per tot sæcula tot Episcoporum diuersis temporibus concilia, & semper in eandem doctrinam deuentum! Hæc verò omnia an hæreticis conueniant, videant cuncti, quin contraria profus euenire, nulli non manifestum. Dissidio intestino perijt Imperium Constantinopolitanum. Duo sunt Protestantibus regna, Danicum, & Sueticum, quæ prima illos sunt secuta. Ex his eiecti occisi que primi Reges, & ipsi hæretici, ab hæreticis, vt supra explicauimus, & ne multis agamus, singula argumenta, quæ enarrauimus, expendantur, cum hæreticorum factionibus conferantur, & apparebit apertissimè inter eos nihil esse denique quietis, ac tranquillitatis. quomodo igitur Ecclesia Dei ab ipsis, per quam suis tanta pax est cælitus promissa?

Ex his enim fiet, antiquis, & hæreticis neque millesimam tranquillitatis partem fuisse ad extremum aut esse, quæ Catholicis. An non hoc verum? Proculdubio si de religiosis, & clericis nostris agatur, neque vllam, si de exercitationibus bellicis, quæ nobis aut nullæ aut paucissimæ, tantumdem, si Borealium populorum priscos mores conferas cum Christianis, itidem: si maximas antiquorum clades cum maximis Catholicorum, & quàm crebrò illæ, quàm rarò hæ, videbis idè, si barbaricas irruptiones, quarum sauitiã numquã passa omnino ecclesia Catholica, vt suo loco aperietur, haud diffireberis quod asserimus. Quid si Veneram Rempublicam contempleris nullis factiosarum partium bellis agitatam, si regnum Portugallense eodem modo, & ex alia parte

inspicias

XV. Adeleto
ne hæreticorū
& inimicorū
Ecclesie.
XVI. Ab vna
fide & vniuer
salibus concilijs.

inspicias cetera à nobis aliena, quid dices? Quòd si vita Imperatorum Regumque magis in tuto, quam priuatorum. Imperatores verò ac Reges hæretici, atque alieni à cultu Christi plerique omnes occisi, vt ostendimus è nostris autem paucissimi, nec millesimus quisque ex ipsis est occisus respectu eorum, immo nullus, si comparetur Galliarum Regibus, & nonne peius priuatis hæreticis cõtinget? Quòd si ita est, neque illi millesimam partem nostræ pacis attingunt, iam si nationes omnes hæreticæ, nisi respiscunt, sicuti ij qui Christo haud se dedunt, ad extremum prorsus delentur, proculdubio Catholicis semper florentibus, & quamuis interdum magna detrimenta omnium penè rerum patiantur, maiora semper incrementa, vt explicauimus, postea sumētibus, nulla illis pax præ nobis. De vnanimi verò consensu electionem quid dicemus? Imperatores Romani Pontifices olim summi erant, nobis qui summus est, idem Pontifex Maximus. ex his nullus siue ritè siue vitio creatus ob electiones occisus, post tot annorum sæcula, ex illis quot quæso? An igitur falsa assertio nostra? Quòd si vnus fidei arctissimam summamque consensionem contempleris necesse est fatearis nullam prius aut hæreticis intimæ pacis ac latissimè, quæ Catholicis diuinitus datur, partem prorsus esse. Hæc verò omnia si colligas simul, quid dicendum?

SIGNVM XCI.

Bella perpetua. victoriæque ex eis.

Prædictum est fore, vt Ecclesia maximè & semper aduersis concutiatur. Id nulli magis, quam Catholica, contigisse certum. Quocirca hæc Ecclesia Dei.

CAP. X.

AT qui scriptum est, Omnes, qui piè viuere volunt in Christo Iesu, persecutionem patiuntur. & Christus ipse positus est in signum, cui contradicetur in ruinam & resurrectionem multorum, & ad suos ait, Si mundus vos odio habet, scitete quia me priorè vobis odio habuit: si de mundo esset is, vos mundus deligeret.

Quocirca

Quocirca est necesse aduersus Ecclesiam maximè omnium bella commoueat. Hinc illæ de mari bestiarum ascendentes, vt impetum faciant in ipsam, hinc illi dracones, vt eam deuorent, hinc venti, vt illam denique ad terram prosternant, ni possint aliud moliri, de quibus in Apocalypsi latè est prædictum, & multo antè à Davide & vatribus aliis. Qui fieri potest igitur, vt Ecclesie summa pax, ac simul etiam tot externa bona? Distinguendū est igitur. Vtraque namque habentur in oraculis diuinis, quibus nulla omnino falsitas vllò modo subesse potest, & vtrisque necesse est suus sit locus, atque vt sit, rationi conuenit, ac diuinæ sapientiæ, & ardentissimo illius in suos amor. In primis igitur est aliqua pax ac sunt aliqua bona cunctis Catholicis communia, in quibus nulla illis gens æqualis, nullus illi par omnino. Hæc est animi pax, hæc sunt animi bona, de quibus latissimè est actum supra vbi egimus de signis, quæ nascuntur è prima Ecclesie coniectione cum spiritu Dei. Ex his qui sunt præstantissimi, veluti propugnacula, & turres, mœniaque validissima, sustinent impetus incurfarionelque bellantium aduersus Ecclesiam Dei, occurrunt hostibus cum Christo, dant quantum ad se, vbi opus est, iis manus suas vincendas, vbi precibus suis eos ad terram prostrauerint in hunc finem, ne infirmioribus noceant: quod Christus egit, cum captus est, & ad crucem ductus, Istis igitur viris omni virtute præditis, nulla externa pax, nulla externa bona aut exigua, nisi si qua Deus eos, non sibi sed infirmioribus, quibus blâdiri tanquam parulis ille, vt Isaias ait, constituit, habere voluerit. Propter infirmos igitur maxima in Ecclesia pax externa, maxima etiam bona externa. quos caritatis est amplecti, sapientiæ ijs expedientia quouis modo prouidere. Propter eos autem qui maxima sunt animi celsitudine in altissimo virtutum gradu collocati, summa omnium perpetuaque bella, è quibus Ecclesia semper victoriam nobilissimam reportat, inimicos suos in terris etiam mirabiliter ad extremum delens ipso illo tẽpore, quo vna cum Christo extincta, & quasi obsignato monumento inclusa, ac subterrâ sepulta videtur. Atque hæc sanè contingent, donec idem Christus omnia sibi, Deoque Patri: vt inquit Paulus, subiiciat. Ob id supra ostendimus Ecclesie Catholice maximam fuisse iniquissimi tẽporibus fidei

Part. ij. Thom. 2.

H

propagatione

Sign. 6. & 19.

propagatione, illustrissimosque similiter sanctos. Nunc adhuc quædam producamus in medium, quibus palam fiat aduersus nullum cætum populúmve, fuisse bella, ac tam fera & perpetua, vt aduersus Ecclesiam nostram.

I. argumentū ab Imp. & principibus in numeris qui aduersus Ecclesiam conspirarunt.

Id verò manifestum fit primo loco, quia aduersus nullam gentem aut vniuersitatem tot Imperatores ac principes conspirarunt vnquam vt aduersus Ecclesiam Dei, cui præsidet Pōtifex Romanus. Id tribus locis est clarissimè explicatum, signo sexto, & decimo nono, similiter vbi actum de prudentia Ecclesiæ in publicis rebus gubernandis, priuilegioque quarto Pontificiæ sedi diuinitus concessio: Idem liquet ex ijs, quæ diximus de admiranda Ecclesiasticæ potestatis progressionē.

II. à potentia inimicorum.

Secundo loco hoc liquet, quia aduersus nullam gentem non modò tot, sed etiam tam potentes Imperatores, ac Reges, principesque sumptis armis cōiurarunt, vt aduersus Ecclesiam nostram. Cuncti ferè Imperatores Romani hoc machinati sunt vsque ad Constantinum per annos propè tercetum, plerique Imperatores Orientis hæretici, & schismatici circiter annos sexcetos, multi Occidentis, vt in priuilegio quarto Pontificiæ sedi concessio diuinitus est explicatum, supra annos centum, omnes hæretici Reges, de quibus egimus vbi de infelici & inglorio exitu Regum hæreticorum hæreticarumque familiarum differuimus: plurimi præterea principes, vt apparebit, qui quamuis Catholici essent, tamen contumaces fuère, & Ecclesiasticorum iurium vel aperti, vel occulti hostes: qui omnes nihil non viribus & potentia valuerunt. Et tamen omnes fuère inferiores, sedes hæc inuicta permansit.

III. à multitudine martyrum Pontif.

Ex his euenit, vt nulli sedi Pōtificiæ cælitus datū fuerit, quæ tot martyres Pontifices numeret, vt Romanæ, quæ Ecclesiæ Catholicæ præest. viginti septem sunt illi, vt alibi ostendimus, qui ab impijs pro fidei Catholicæ iustitiæque diuinæ tuitione sunt interfecti: id eodem loco, quo egimus de primo Pontificiæ sedi priuilegio cælitus dato, constat.

IV. ab eiectione plurimorum Pontificum.

Præterea verò nulli sedi contigit, vt tot Pontifices eius vel Imperatorum hæreticorum, impiorumve publica vi, vel hominum factionum ac scelestorum seditio- nibus vrbe sua fuerint eiectione, vt Romanæ, cui Catholica

Ecclesia

Ecclesia est subiecta, & illi tamen aut eorum successore, semper diuinitus reuocati fuerunt. quadragies verò Roma expulsos fuisse Pontifices Romanos ostendimus signo L X X V I I I. de principatu Romæ posito.

Adde his viginti quatuor schismata aut in electionibus eorundem Pontificum Romanorum, aut aduersus ritè electos hominum turbulentorum consilijs concitata, quæ nos enumeramus singillatim signo XLVII. de clementia cap. 5. His igitur schismatibus cum fuerit Ecclesia Catholica multis modis exagitata, tamen (quod maximè sit mirandum) non modo illa perstitit, ac persistit, sed nullus è Pōtificibus legitimè electis ob hæc diffidia occisus, aut etiam ex ijs, qui vitio sunt creati, quin hi à pontificibus veris benignè habiti ad extremum, atque honorificè. Vnus Burdinus igitur aominiosè tractatus. Vt videas quanta sit pax in Ecclesia per pōtices veros. Quamuis propter hæc schismata natae sint cædes hominum multæ. Id contigisse inuitis legitimis pontificibus, qui cogebantur electionem sui iuxta Ecclesiæ scita factam tueri, constat ex hoc quòd suos aduersarios non ritè electos humanè tractarunt, vbi ne eorum manus venère, neque illorum quemquam neci dandum curarunt.

Est & aliud belli genus in Ecclesiam pōticesque illius summos, calumniæ scilicet aduersariorum mendacissime, & ignominiosissimæ, mitto Ethnicorum, de illis enim postea, nunc mihi sermo de ijs, qui se Christianos sunt professi. De Cornelio sanctissimo pontifice Nouatiani inhonesta & maligna iactabant vt Cyprianus testatur. Multa obiecta Liberio ab Arianis, Damaso ab Vrsicini sectatoribus, Symmacho à malucolis, Syluero à Theodoræ Augustæ studiosis, Vigilio ab inimicis Constantinopoli accusato, Gregorio Magno ab imperatore Mauritio. Honorio à Græcis, Leoni Tertio, & Paschali I. à factiosis, Gregorio Quarto à Ludouico Rege & ipsius filio Lothario, Ioanni Octauo, Formoso, plurimisque istorum successoribus à seditiosis quibusdam Romanis, Alexandro Secundo ab Hérico Tertio, ac sectatoribus eius. Nam quid de Syluestro Secundo Ioanna Papissa, & Gregorio Septimo commenta ineptissima referamus? de quibus supra, vbi actum de priuilegijs pontificiæ sedi cælitus concessis, signo de prudentia Quid de

V. à schismaticis.

VI. à calumnijs ignominiosissimis in pōtices.

H 2

quadraginta

Lib. 4. vsque
ad 14.

Cal. Inst. lib.
cap. 7. §. 28.

quadraginta illis p̄rificibus, de quibus tot ac tam aperta mendacia sunt ausi scribere hæretici Protestantes, quæ doctissimè detegit Robertus Bellarminus? Ita vt Calvinus homo de sententia hæreticorum veracissimus in vno Ioanne XXII tria mendacia cōfinxerit, quod animæ immortalitatem negarit, quod in sententia controuersie cuiusdam nullus se illi Cardinalium obiecerit, quod Gallia Rex suis interdixerit communionem Ioannis, vt alia mittamus quæ nemini non homini cordato stomachum mouere possent. Mendacia porrò hæc & apertissimè calumpniæ à flagitiosis hominibus confictæ nihil aliud respiciebant, nisi vt auctoritas pontificis summi eleuaretur, & Ecclesiæ Catholicæ fundamenta concuterentur, calumnias verò & mendacia clarissima esse constat publico virorum integerrimorum iudicio, & indubitata scriptorum fide.

Huic aliud belli genus succedit Imperatores namque hæretici, aut homines alioquin haud rectè sentientes diuersis temporibus concilia Episcoporum plurimorum coëgere aduersus Ecclesiam Catholicam, pontificemque ipsius summum. In his quatuordecim numerauimus, vbi egimus de signo vniuersalium conciliorum. Horum suprema fuere, vel Basiliense, vel Pisanum.

Quid quod ad extremum maximi Patriarchæ visi sunt in vnum conuenisse plerumque aduersus Ecclesiam Catholicam supremumque ipsius Antistitem? licet enim multi Patriarchæ Constantinopolitani nobiscum senserint, tamen post annum M. LIII in apertam discessionem venere, quam visi sunt Photio duce multo antè meditari: & quamuis aliqui postea conciliationem præse tulerint, plerique non ita. Idem dicimus de Alexandrinis, Antiochenis, Hierosolymitanis, quamuis non ita pertinaciter, ac sæpè, vt Constantinopolitani, aliquando tamen. Qui tantum abest, vt aliquid profecerint aduersus Ecclesiam Catholicam illique aliquid, aut eius pontifici detraxerint, vt ipsi potius omnium ferè iacturam fecerint, Episcopi gentesque eis subiectæ ab ipsis se adiunxerint eorumque auctoritate nihil profecerint, & iam eorum res ad nihilum penè sint redactæ. Efferebat se annis superioribus Constantinopolitanus Patriarcha, quod Moscovitæ ipsius legibus parerent. At illi ante annos triginta ab ipso se abalienauerunt, vt ex

Antoni

Antonijs Possuini Moscouia apparet. Antiochenus Patriarcha nullo iam loco: Antiochiæ vix aliqua exstant vestigia. Episcopi illi nulli propemodum subiecti.

Verum quid dicimus aduersus Ecclesiam Catholicam supremos Patriarchas conspirasse, quando & in ipsa Italia præcipui Archiepiscopi, Aquileiæ, Mediolani, & Rauenne, idem aliquando patrarint? Nam cum Longobardi Galliam Cisalpinam cepere, defecerant illi ab Antistite Romano, nec nisi post longum tempus ad officium rediëre, quod ostēdimus signo de interitu fidei, & de infelicitate hæreticarum nationum.

Sed ecquando hæretici vlli defuerunt, qui Ecclesiam Catholicam non oppugnarint? Ipsis Apostolorum temporibus exorti Ebionitæ, Simoniani, & ab his prædicti Gnostici, quorū diuersi principes inter se dissentientes. Inde Quartadecimani, Manichæi, Montanistæ; Sabelliani, Samosatheni, Nouatiani, Donatistæ, Ariani, Macedoniani, Nestoriani, Eutychiani, Pelagiani, Priscillianistæ, Theopaschitæ, Tritheitæ Monothelitæ, Iconomachi, Berengariani, Pneumatomachi in Græcia, qui Spiritum factum negant à filio procedere, Albigenes in Gallis, Hussitæ, denique Protestantium colluies, in quam congestæ sunt omnium superiorum hereticorum sordes. Quocirca nunquam per hos Ecclesiæ defuerunt effertissimi hostes,

Quid quod integræ nationes celeberrimæ, & amplissimæ paucissimis exceptis, ab Ecclesia Catholica, primarioque ipsius præsulæ desciscentes atrocissima in illam bella concitarunt? An non hoc egerunt Græci, & quicumque Græcos sunt secuti, & quo nunc isti omnes loco? An non hoc agere videntur pleræque Borealium nationū, quibus Deus faxit ne contingat, quod Græcis, atque aliis gētibus, quæ aduersus matrem suam Ecclesiam bella mouerunt. Omittimus Sarracenos, siue Mahometanos. Hi namque quamuis aduersus Ecclesiam Catholicam Christumque tendant, tamen ita diuinitus hucusque est prouisum per nougentos sexaginta annos, vt nō nisi in regionibus hæreticorum, aut schismaticorum fixerint sedes. Omittimus & alias gentes à Christi cultu alienas, de quibus idem dicendum, quod de Sarracenis, vt ostendimus signo de interitu fidei, & de infelicitate hæreticarum nationum.

H 3

Inspice

IX. à præcipuis Italia Episcopis desciscentibus.

X. ab hæreticorum factionibus.

XI. ab integris & amplissimis nationibus quæ descernunt.

XII. à gentibus alienis à Christi cultu

XIII. perpe-
tua martyrum
successione &
maxima mul-
titudine eorū.

Inspice nunc, nulli rationi, ac cœtui, qui se Christia-
nū sit professus, perpetuā martyriū fuisse successionē, vt
Ecclesię Catholicę siue illos respicias, qui ab hæreticis,
siue illos qui ab inimicis apertissimis totius Christiani
cultus fuerint interfecti. Quāta verò sit istorū martyriū
multitudo, quis possit animo amplecti? Romę dumtaxat
quidā meritò colligūt esse martyriū tercēna millia: in
cēmerio nāq; Calixti notātur esse martyriū cētū octua-
ginta millia. Pręter hæc sunt alia multa celebra. Neq; ve-
rò cuiquā mirū videri debet. Romę nāq; antiquitus erat
innumerabilis hominū multitudo, ita vt Augusto, impe-
rāte vltimo lustro ipsius iussione cōdito cēnta fuerint
hominū nonagies cēna millia, vt mirū videri haud de-
beat, si intra annos ferè tercētū, antequā, Cōstātinus no-
bis se adiūgeret, ab impiis Imperatoribus tot Christia-
norū millia fuerint necata: qui tamē occisorū numerus
est minimus prę illis, quos bella Imperatorū inter se pu-
gnatiū sustulerūt, vel in ipsa Roma, in qua vno aut alte-
ro die pugna militū Vitelij & Vespasiani quinquaginta
hominum millia peremit.

Nūc qui cętus quęso est, aduersus quē tot ac tāta con-
spirarint, & omnia mouerint, vt funditus illū subuerte-
rēs. per tot sæcula, & tamē ille perstiterit, ac latissimē sit
ille, vt noster, amplificatus, vt signo de innumeris Catho-
licis, est actū? Gręcorū natio defecit à nobis omnino per-
tinacissimē anno millesimo ducētesimo octuagesimo ter-
tio, post obitū Michaëlis Paleologi. Ad quantam sunt illi
nūc paucitatē redacti, nō ab aliis oppugnati, quā à Ma-
hometanis, cum nos illis nullā nō opē feremus, vel non
approbāte prorsus Deo? Quod de Gręcis dicimus, idē po-
test ostēdi de multis nationibus hæreticis, vt Vādalis, O-
strogotthis, Alanis, atq; aliis, quas enumeramus signo de
infelicitate hæreticarū nationū, in quas illud Isaia qua-
drat: *Gēs & regnū quod nō seruiet tibi* (loquitur ibi ad Ec-
clesiā Deus) *peribit. Stet itaq; nihil vnquā magis in terris*
esse omni machinatione oppugnātū per tot annorū sæ-
cula, quā Ecclesiā Catholicā, supremosq; ipsius Antisti-
tes omnia nihil aduersus illam valuisse relatam, de cun-
ctis victoriam, vt & sumptā illi prę ceteris pax, & sum-
mmum tamen esset bellum.

FINIS LIBRI VIGESIMI.

DE

DE SIGNIS ECCLIE
SIAE DEI, LIBER
VIGESIMVS PRIMVS.

SIGNVM XCII.

Felix posteritas Regum Catholicorum.

*Catholicorum Regum familias Deus plurimum semper
euexit: quod est argumento nos esse ex
Ecclesia Dei.*

CAP. I.

PRIMVS, & explicauimus latè felices exi-
tus Regum Catholicorum, quibus subieci-
mus tempora pacata & tranquilla, quibus
illi regnarunt, si priscis conferantur, quod
maximè facit ad eorum fœlicitatem, qui-
bus nihil obfuere bella in Ecclesiam concitata: quin eo-
rum prosperitatem prouexere, quod ex illis sit semper
victoria relata, neque tamen aliquid tantæ quieti sit de-
tractum. Sed quando maxima felicitatis pars est poste-
ros habere felices, valde augebitur felicitas superior Re-
gum nostrorum hac sequenti. De filiis enim suis loquens
Deus, ait: *Scietur in gentibus semen eorum, & germen eorum, in*
medio populorum: omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia istis
sunt semen cui benedixit Dominus. quibus sanè verbis osten-
dit Catholicorum nepotes à gentibus ac populis feli-
ces reputandos, quippe quos Deus amplectatur. Sic etiā
Dauid inquit fore, *vt generatio rectorum benedicatur, & se-*
men eius qui Deum timet, sit in terra potens, & videat iustus fi-
lios filiorum suorum pacem super Israël. Quocirca si diuinis
verbis est fides, & veritas inconcussa, necesse est, vt Ca-
tholicorum Regum familiæ sint felices, & quidem cun-
ctæ resid in primis appetunt, vt sint ipsæ, sed quia plera-
que sunt mortalia & caduca, illud saltem conantur,
ne breuioribus terminis, quā natura desinie-
rit, eorum vita concludatur, & germen aliquod

Isa. 61.

Psal. 121. 127.

H 4

ex 1015

ex ipsis relinquatur, in quo perpetuari quodammodo videatur, Hinc acerbum vi extrinsecus illata perimi, & sine posteris vllis vita migrare. felicissimum verò reputatur placide emori in liberorū suorū cōplexu, quod Cyro suo Xenophon euenisse fingit. Sed qui è Christianis mente sunt altissima præditi, ij terrena & humana despicientes, cælestibus ac diuinis affixi in summis bonis ducunt, vitam pro Christo ponere, & superis similes ab omni luxu & illecebra remotos degere, itaque quod alijs est calamitas, ipsis & cunctis diuiniora sentientibus est beatitudo. Non enim propter aliquod scelus admissum, quod hæreticis & impiis accidit occumbunt, sed propter Deum, neque liberis carent, aut posteritate, quod ex omni parte voto frustrentur, sed quod ipsi cælestia spectent, castitatem Christi exemplo sequantur, animique summam puritatem, qua sit vt nolint nisi ad suas coniuges accedere, aut etiam cum iis perpetuam Deo virginitatem conseruarint. Tales fuere Alphonsus Castus Castellæ Rex, Eduardus Angliæ, Henricus Germaniæ, Emericus sancti Stephani Hungariæ Regis filius & Slaoniæ Rex, Boleslaus, Pudicus Poloniæ, alique multi. Quod si qui Catholici sunt Reges, ac pij, qui liberos cupiant, eos plerumque frustrari haud solet Deus, sed longissimam eis neporum seriem, in quos regia dignitas diuuetur, benignissimè largiri: vt hac parte nihil Catholicis Regibus beatus ab orbe condito reperiri benè possit, quod longè secus hæreticis euenisse, à nobis loco suo demonstrabitur. Id verò ita esse non modò in hæreticis, sed in alijs etiã populis, ex vna re facilè perspicipote, ne historias omnes nimis anxij peruoluamus.

I. arg. ab obseruatione Plinij. Pl. li. 7. c. 41.

Vna fœminarū (Plinius inquit) in omni æuo Lampido Lacedæmonia reperitur, quæ Regis filia, Regis vxor, Regis mater fuit
Hec ille tãtè ac lectionis doctrinæ scriptor: quæ sanè mirra videri debent, quando ab antiquis, vel vnus oppiduli, qualis Itacha saxo, nidi instar, inquit Cicero, affixa, Reges appellarentur, & tamen inter tot Reges, per tot annorum millia haud reperta mulier, quæ fuerit filia, vxor ac mater Regis. O felicissimas igitur Catholicas fœminas, quarum tanta est, quibus hoc contigerit, copia, vt numerus iniri haud possit. Atqui nostro æuone longè abeamus, vxor Maximiliani Secundi filia fuit

Caro

Caroli Quinti, & mater Rudolphi Secundi Imperatorum. Regulos namque nullo ducimus loco, Vxor Caroli Quinti filia fuit Emanuelis Regis, mater Philippi Secundi potentissimorum maximorumque Regum. Sed hæc omittamus, sunt namque innumera.

Quantam nobis, & mortalibus cunctis admirationē poterit excitare stirps Rechardi Regis, qui anno quingentesimo octuagesimo sexto Catholica se Ecclesie adiunxit, eiusque regia progenies præfuit Hispaniæ vsque ad obitū Ferdinandi, qui contigit anno millesimo quingentesimo decimo sexto, ita vt suprà annos mille aliquis fuerit ex ipsius genere, qui in Hispania præfederit, amplissima namque imperia ad Austriacam familiam ratione affinitatis deueniunt? vt Rodericus Sanctius testatur, & latè præbat. Quid quò ad eundem Rechardum reuocatur maternum genus omnium Regum potentissimorum, qui hunc in Europa dominantur? è Blancha namque Alphonsi Octaui Castellæ Regis filia natus sanctus Ludouicus, à quo habet ortum, qui regnavit in Francia, Henricus Tertius. Eodem reducitur & prosapia materna Sigismundi Tertij Poloniæ Regis. Bona namque auia Sigismundi huius nata est ex Isabella, hæc filia Ferdinandi Aragonensis Neapolis Regis, qui ortum ducit à Rechardo. Idem constat de Rudolpho Imperatore ac Rege Bohemiæ & Hungariæ, & eius fratribus ac patris: prognati namque omnes è Ferdinandi filia, quæ ad Austriacos regna Hispaniarum transmittit. Eodem referuntur à latere materno Anglorum Reges.

Sed ad alios nunc transeamus. Reges Portugallenses ex Henrici Bisuntini Comitis gente prognati rerum potiti sunt annos paulo minus quingentos.

In Francia Clodouei familia regnavit, vt quidam subducunt, annos ducentos quinquaginta.

Pipini ducentos quadraginta tres.

Hugonis Capeti adhuc dominatur sexcentos, & amplius.

Egberti gentem in Anglia rerum potitam tradunt paulo minus ducentos sexaginta sex.

Henrici iam præest quadringentos triginta quatuor.

In Germania, quæ diutiùs imperaret est Austriaca fa-

H 5 milia

II. arg. à longa successione cuiuslibet regie familie.

Rade Sani. Et par. 1. c. 16. Vas. 621. 698. 737.

III. ab affinitate qua reges omnes Europe attingunt. Rechardi genus.

millia, quæ ordine successionis perpetuam præstant nos centum quinquaginta, ex quo Albertus iunior inivit imperium anno millesimo quadragesimo trigesimo octavo. Quod si Austriacis Imperatoribus ultimis addas annos superiorum Rudolphi, Alberti, Friderici, colliges annos propè centum nonaginta.

In Bohemia Boruorij, qui primus ex illius regionis ducibus nomen Christo dedit, familia supra annos quadragesimos & amplius dominatum tenuit.

In Hungaria Geyzæ posterij ultra tercentum.

In Polonia Micislai Primi nepotes, quadragesimos & amplius.

In Dania supra quingentos Erici illius, quem diximus ab Anschario Episcopo ad Christi religionem perductum liberi.

Sed adhuc aliud mirabilius explicemus, fæmineum genus antiquissimum Regum in Ecclesia Catholica haud defecisse. Anno quadragesimo vigesimo octavo Burgundi Rege Gundicario Christi pietatē sunt amplexati, Gundicarij neptis Clotildis data in matrimonio Clodoueo Francorum Regi, ex illa posterij Clodouei, Pipinus autem filius fuit Ansigigis, qui à Clodoueo & Clotildi genus duxit: è Pipino Caroli gens est orta, ex hac Carolus Lotharingiæ Dux ultimus Carolingorum filiam reliquit Gerbergam, vt è Sigeberto apparet, quæ Lamberro Comiti Montensi nupsit. Hinc Lotharingiæ Duces, qui Francos, Austriacos, & omnes Europæ primarios principes cognatione attingunt. Burgundionum itaque Regum fæminea stirps adhuc durat annos millecentum sexaginta: similiter vt apparet, Clodouei & Pipini. Aperiamus stirpem fæmineam Caroli Magni, Otthonisq; Primi Imperatoris qui à Vvitichindo Saxoniae duce profectus est, haud periisse ex alia parte. Arnulpho Imperatori Caroli Magni postero filia fuit Luidgarda, hæc nupsit Otthoni Saxoniae Duci, & auo Otthonis Imperatoris, soror huius Adela collocata est in matrimonio Hugoni Comiti Parisiensi, à quo prognatus Hugo Capetus, cuius adhuc gens in Francia regnat.

Basilus Macedo imperare cœpit in Oriente anno octingentesimo sexagesimo septimo: eius opera coactum concilium octauum. Ostendamus per nostros factum,

vt pro

Paul. Æmil.
Volat.
Masso. lib. 3.

vt profes fæminea istius haud concideret. Ottho Primus Imperator vxorem dedit filio suo Otthoni Secundo Th. ophaniam, quæ à Basilio Macedone genus ducebat. ex Otthone Secundo, & Theophania natus Ottho Tertius, & Alafyna, quæ nupsit Alamo Marchioni Montisferrati, vnde ortæ diuersæ familiae principum maximorum.

Videamus & profapiam fæmineam Geyzæ Hungarorum Regis haud periisse. Stephano Quarto, qui fuit è liberis Geyzæ, filia fuit Maria: hæc Carolo Siciliae & Neapolis Regi viro suos filios suscepit. Ex his Carolus Secundus filiam Blancham dedit vxorem Iacobo Aragoniæ Regi, vnde Ferdinandus, & Ferdinandi nepos Carolus Quintus, vt è Marino apparet.

Neque similiter concidit ex parte fæminarum gens Boruorij Bohemorum Ducis, qui primus ex ijs nomen Christo dedit. Venceslaus namque nepos Otthochari Regis vltimus è Boruorij nepotibus reliquit filiam Elisabettham, quæ nupsit Ioanni Lutzburgensi, à quo Carolus Quartus Imperator. Ex hoc supremus Sigismundus, è quo vnica filia Elisabettha nupsit Alberto iuniori Imperatori, ex his altera Elisabettha data vxor Cazi-miro Poloniæ Regi vt è Cromero & Dubrauius habetur: inde etiam qui nunc regnat in Polonia Sigismundus.

Inspiciamus & Micislai, qui primus è Poloniæ Ducibus Christo se adiunxit, fæmineam stirpem nō interiisse. Boleslaus Audax, siue Ferus, è posteris Miecislai, dedit filiam suam Suatauam Vratislao Bohemiæ Regi, è qua Vladislaus nepos Bohemiæ Rex, ex hoc Venceslaus filius Otthochari Quinti, qui ex Elisabettha filia Præmislai Principis Poloniæ Maioris, & vnus ex posteris Miecislai genuit Elisabettham Ioannis Bohemiæ Regis coniugem, è quibus prognatus Sigismundus Imperator, cuius, vt diximus, filia Elisabettha Alberto Imperatori marito suo sobolem suscepit Elisabettham Cazimiri Poloniæ Regis coniugem ad quos genus suum refert, qui nunc viuunt, Sigismundus Tertius.

Non omitteremus & Anglicorum regiam gentem, Egbertus, qui circiter annum octingentesimum solus insulæ præfuit, & ab antiquis Anglorum Regibus qui post anam sexcentimum Christo se dedere, originē duxit, post interitū suæ agnationis iure affinitatis habuit successorē

cessorem

Cuspinianus.

Marin. lib.

II.

Dubr. lib. 28.

Crom

Dubranus.

Polyd. lib. 8.

cessorem transactis aliquot sæculis Gulielmum Northmanum, ut è Polydoro constat. Huius nepoti Gulielmo Rufo neptis ex Henrico filio fuit Mathildis, è qua ortus Henricus Secundus Angliæ Rex, cuius adhuc gens regnat. Atque ita Anglorum Regum prosapia regnat annos propè octingentos.

Quod si fides non videtur abroganda Ioanni Lesleo Regum Scoticorum progeniem successionesque texeti, Donaldus Primus Scotorum princeps anno centesimo nonagesimo septimo CHRISTO se adiunxit, ab illo is, qui nunc regnat Iacobus Sextus originem ducit post annos mille trecentos nonaginta & unum. Illud auctore Beda testatur, circiter annum trecentimum sexagesimum, Scotos, duce Reuda, quem Reutherem vocant alij, in Britannia novissimam partem adnavigasse. Illud etiam à Prospero qui his temporibus vixit, in Annales relatum anno quadragesimo trigesimo quarto à Cælestino pontifice missum Episcopum Palladium ad Scotos iam credentes in Christum. Ex his temporibus alij Regum, siue olim Ducum Scoticorum seriem deducunt, ut Polydorus Virgilius post alios tradit: ita ut certissimum sit eorum progeniem permanere supra annos mille centum quinquaginta, ex quo nomen Christo dederunt. Ad summam Catholicæ nationis Reges ab antiquissimis Regibus perpetuo consanguinitatis ordine genus deducant, ita ut nulla sit illi natio æqualis quod eo magis est mirandum, quod hæc, quas recensuimus, familiae, non vni vrbi exiguæque regioni præfuerint, sed latissimas terras imperio continuerint: ut iam veritas appareat illius oraculi, quod multis locis diuinus Spiritus repetiit de iustorum felicitate quoad progeniem suorum.

*Lib. 3.**1. Argumen*

Sed illud adhuc multis mirabilius videbitur, si consideremus cuiuslibet regni gentis felicitatem è quatuor pensari ac dignosci posse. Primo loco, quod regiam potestatem dignitatemque diu conseruarit. Secundo, quod plures magnosque Reges diuersis orbis partibus protulerit. Tertio, quod amplissima terrarum spatia imperio continuerit. Postremo, quod nulli Reges, aut paucissimi fuerint interempti. His positis quatuor videas Regum magnorum familias, quæ cunctis alijs secundarum reru cursu & abundantia præstant, Richaredi, Caroli Magni,

Hugo

Hugonis Capeti, & Austracorum. Genus namque Richaredi, ut diximus, regiam potestatem in Hispania produxit ad consanguineos vsque ad annos 1516. per annos iam mille: propter hanc itaque diurnitatem videbitur longè beatum. Qua in re valde ridendus apud Iouem Muleasses ille Rex Tuneti qui iactat maiores suos mille annos Tuneti, regnasse, cum constet ex historiis nullam familiam paulo illustriorem apud Mahometanos regiam potestatem latiori dominatu protulisse hucusque ultra annos trecentum, quod è scriptis Miscellæ, Zonaræ, Ioannis Leonis, aliorumque liquet. Otthomanica, quæ nunc altè se effert, hos temporis terminos necdum contigit, quamuis non longè absit. Neque solum ob diurnitatem admiranda, stirps Richaredi, sed & ob illud quod amplissimis regnis præfuerit. Ferdinandus namque non modò vnà cum Isabella vxore Hispanias totas, excepta Portugallia, possedit, sed etiam regna Sardinia, Sicilia, Neapolis, Canariarum, & amplissimas Indiarum Occidentalium regiones. Post Richaredi posteritatem, ut temporis ordinem sequamur, sequitur Caroli Magni, siue Pepini diurnitate longè inferior. Annos namque 243. duntaxat est regio nomine dominata, sed hoc differt ab agnatione Richaredi: hæc cum peruenit ad summum latissimè cuiusdam ditionis, continuo defecit, illa diu maximos Reges variis Europæ regionibus dedit, Italia, Lotharingia, Alemania, Baioaria, & reliquæ Germania, Pannonia, Dacia, Mysia. Quinimodò à casu Imperij Romani nulla gens tantum terrarum, & quidem meliorum, in Europa tenuit, quantum Carolingia. Possedit enim Pannonias, Daciam, Mysiam, quicquid Sarmatiæ est intra Vistulam & Danubium, Dalmatiam, Liburniam, Istriam, Germaniam totam vsque ad mare Balthicam, Italia, Gallias, magnamque Hispaniæ partem.

Proxima est familia Hugonis Capeti, quæ iam supra annos sexcentos durat. Hæc non modò felix totæ annorum longinquitate, sed quia maximos ex se Reges produxit. Carolus namque sancti Ludouici frater Rex fuit Siciliae & Neapolis, eiusque posterum Regnum Neapolitanum tenuere ab anno 1265. vsque ad Alphonsum Aragonensem, qui illud cepit anno 1440. ex huius Caroli liberis prognatus Carolus Martellus Hungariæ regnum inuit anno 1312. Ludouicus verò Caroli huius filius

*Ioan. VII. l. 1.
7. c. 10. Fast.
post. Dec. li. 9*

600

non modo Hungariæ, sed & Poloniæ Rex fu. t. & Imperio suo continuerunt Dalmatiam, Croatiam, Seruiam, Bosnam, Lodomeriam, Russiam, Cumaniam, Bulgariã, Moldauiam vsque ad annum 1386. quo Ludouicus decessit, relictis filiabus Maria Hedvigi, quarum hæc Ladislao Jagellono illa Sigismundo postea Imperatori nupsit. Ex eadem Hugonis Capeti stirpe prodierunt aliqui Imperatores Constantinopolitani, Robertus scilicet, Petrus, ac Balduinus Secundus.

Post Hugonis familiam Deus excitauit inter Christianos Austriacam. Rudolphus namque Imperator anno millesimo ducentesimo septuagesimo est electus, ex eo numerantur Imperatores decem: quod nulli adhuc profapiæ contigit, nisi Basilij Macedonis, si Zoem, Theodoramq; adiungas superioribus Imperatoribus è Basilij stirpe natis. Hæc autem Rudulphi familia amplissimas in Germania, Pannonijs, Bohemia, Dalmatia, Istria, Carinthia, Croatia, Burgundia, Flandriã que ditiones paulatim nacla. Annoque millesimo quingentesimo quarto Philippo regnante amplissimas Castellæ regiones, & 15 16. Carolo V. imperante, Aragoniæ potentissima regna: denique Philippo Secundo nunc viuente Portugalliæ latissimas ditiones nunc adepta, tantum terrarum possidet, quantus nullus vmquam Rex ab orbe condito legitur possedisse, ita vt totam tellurem, Oceanumque ipsum imperio suo ab ortu ad occasum, & ab extremis ferè finibus Aquilonis vsque ad Austriam supè supremas oras circundet, & coërent. Atque hæc sanè de quatuor regniis familiis omnium maximè felicibus.

Post quos valde eminent duæ, quæ circiter annos quingentos perstiterunt, & latissimè, vt ex historiis constat, sunt dominatæ. Prima & antiquior est Dania deducta ab Erico, quem diximus ab Ansgario perductum ad Christianam pietatem, vsque ad Margaretam.

Secunda Portugallensis, ab Henrico & Alphonso, vsque ad Henricum Cardinalem Regemque propagata, cuius soror è Carolo Quinto genuit, qui nunc latissimè regnat, Philippum Secundum. Atque hæc sex agnationes fortunatissimæ etiam, quod ex aliquibus earum Rex nemo fuerit ab inimico vilo interfectus, è reliquis quàm paucissimi, è Caroli & Capeti gente (quo tempore

hæc

hæc scribebamus) Rex nullus omnium ditionum, quas Carolus & Capetus suis liberis reliquere, ex Henrici vnus, è Rechatedi nepotibus aliquot, ex Austriacis vnus Albertus Imperator. Ex his colligitur quanta sit in Ecclesia Catholica felicitas regiarum familiarum, ita vt nihil iis simile in tota antiquitate reperire possis. Nam de hæreticis quid attinet dicere, cum nemo illorum, vt suo loco aperietur, vltra quartam generationem transmiserit sua regna, quin eorū familiæ deletæ? Vbi namque Vandalicorum Regum nepotes, vel sceminæ, vel mares, vbi Ostrogothorum, vbi Longobardorum, Bosnensium, Bulgarorum, Vvalachorum, aut quorūlibet, quibus Regium nomen, ac dignitas fuerit attributa? Que gens produci poterit, cui contigerit ex eadem familia tot Reges per tot annotum sæcula ab orbis ipsius fabricatione vmquam protulisse? Velleius tamen Paterculus principio historiæ suæ scribit Assyriorum imperiū (quod cuncti scriptores & sacræ litteræ omnibus præponunt, vt è statua Nabuchodonosoris apparet) durasse in eadè progenie annos mille septuaginta. Sed falli Velleium Paterculum, falsaque asserere constat in eo quod scribit in eadem gente tot annos durasse Assyriorum regnum. Agathias namque è Ctesia Guidio, Bione, & Alexandro vetustissimis scriptoribus, vt è Diodoro Siculo diligentissimo refert, Semiramidis genus defecisse in Belo Decortaro, ex hoc post extinctum Semiramidis genus peruenisse ad Olitorem Belitaram, cuius posterii durarunt vsque ad Sardanapalum, qui à Medis est sublatus. sic Agathias li. 2. At Velleius vult Sardanapalum à Semiramide progenerum, contra Ctesiam, Bionem, & Alexandrum, vetustissimos omnium scriptores. Sed fabulosa esse, que de Assyrijs, & genere Semiramidis iactantur, tum è multis apparet, tum ex iis quæ Herodotus libro primo scribit: nimirum à Semiramide vsque ad Cyrum quinque tantum generationis intercessisse, & ibi quingentos annos ait intermedios. ac verè Halicarnasseus initio historiæ suarum fabulosa esse scribit quæ iactantur de Assyrijs, eosque modicam partem Asiæ potitos tradit, cunctisque antiquorum principatibus summis angustos temporū terrarūq; fuisse terminos solidè testatur. Illud nō audiendū quod Æthiopes iactat eorū Reges quorū nōnulli nobiscū sensere, originè ducere à Solomone,

quod

quod ille coierit cum Regina Saba, & ex iis progeneri sint eorum Reges. Sed certe poterant eorum progeniem retexere vsque ad Noë nullo mendacio. Nam tantæ rei mirum nullam fieri mentionē indiuisis libris aut scriptoribus Hebræis, Iosephoque, qui antiquitates omnes perscrutatur, & sigillatim de industria aduersus Apionem colligit ac recenset, quin Diodorus antiquarum rerum libro tertio cap. i. refert Æthiopum Reges non hæreditario, sed electionis iure rerum potitos, idque se, ut cognosceret verū diligenter in Ægypto versatum quæsisse. Æthiopū sanè quidam ab Apostolis ad fidem Christi perducti, in his eunuchus Cādacis à Philippo Æthiopiæ autem, cuius Rex est, qui à nobis Presbyter Ioannes dicitur, prima regio Christo nomen dedit Axuma, ut ipsi fatentur, & Aluarezus ab ipsis auditum refert. Id contigit Athanasio sedente, qui Frumentium dedit Axumensibus Episcopum, ut è Rufino & Athanasij Apologia ad Constantium constat. Sed eorum Reges omnes Christo haud adhæsisse ex eos apparet, quod anno decimo sexto Iustiniani Adad Axumensium Rex ad nostra sacra concessit, ut è Miscellæ auctore liquet. Inde eorum Rex Archetas auxilium dedit aduersus Persas Iustino Iustiniani successori ut idem refert. Quocirca & illud falsum Regeseorum semper Christianos fuisse, ex quo eunuchus Cādacis Christum coluit. Sed mittamus istorum somnia. Ad reliqua pergamus. Ad regiarum posteritatum felicitatem maximè facit, si quæ ex illis protulerit Reges sanctimoniam cælestis, quæ Deus ipse miraculis fuerit illustrare dignatus. Talis est familia Rechardi, quæ Ecclesiæ Catholicæ produxit Alphonsum Castum, & Ferdinandum Tertium: Hugonis Capeti, quæ sanctum Ludouicum, Egberti Angli, quæ Eduardum Secundum & Tertium, Geyzæ Hungari, quæ Stephanum Primum, & Ladislaum, Boriuorij Bohemi, quæ duos Veneslaos, Erici Dani, quæ Canutum, atque alios alia, de quibus à nobis supra factus est sermo, non enim singula repetenda. Postremo loco ponentur priuilegia quedam prorsus diuina, quibus Deus familias quasdam regias, atque adeò Catholicas aliquos nationes mirabiliter nobilitauit. In his quod Regibus Francis est concessum, ut manuum tactu strumas sanent: cuius rei initium à Clooueo Primo est factum. Similiter & Anglis, ut idem

Lib. 16.
VI. Ab illustra-
sanctitate
quorundam è
Regū à nobi-
lissimis fami-
lijs.

possint,

possint, præterea verò ut annulis quibusdam certo ritu consecratis tum membrorum stupori, tum comitali morbo medeantur. quas res nos supra attigimus. è quibus omnibus euidentissimè apparet maximam & diuinitissimam familijs regijs, quæ in Ecclesia Catholica sūt, felicitatem cælitus concessam.

*Explicantur euenta felicia prosapia Regum
Lusitanicorum.*

CAPVT II.

Sed ut omnia quæ diximus adhuc illustriora fiant, placet attexere, ac veluti in tabella depictas oculis legentium subijcere genealogias omnium Regum atque Imperatorum Catholicorum, & ex illis adnotare euenta diuinitus concessa ad humanam felicitatem facientia, quibus Regum nostrorum posteritates cunctis alienorum Regum familijs præstare constabit: signo namque de infelici aliorum posteritate afferemus genealogias Assyriorum, Medorum, Chaldeorum, Persarum, Artaxidarum, siue Parthorum, Macedonicorum, Seleucidarum, Ptolomæorum, Romanorumque, qui celebriora regna sunt potiti: his adijciemus omnium Mahometanorum, hæreticorumque gentes, ita ut è collatione appareat clarissimum quanta veritate nitantur oracula diuina, quibus ostendimus supra nostris felicissimos liberos præsignificari, felicissimos inquam, remoto rerum luxu, impuritate, libidine, intemperantia. Nam si felicitas ab aliquo Epicureo, cuius Deus sit venter, in istis ponatur, sine dubio Catholici superantur à cunctis. An verò inspiciamus, ut soliti sumus, à partibus extremis Europæ Lusitanico regno, delinemusque nobilissimæ gentis nobilissimam prolem, & ab anno millesimo exordiamur.

Eustachius II. Comes Bononiensis, filius Gottifredi Lotharingæ Ducis, genuit Godefridum Lotharingæ Ducem, Regemque Hierusalem, & Eustachium Comitem Bononiæ, cui ex Eugenia Eduardi Regis Angliæ filia est orta Mathilda Comitissa Bononiæ, & Angliæ Regina, idem verò Eustachius genuit Gulielmum.

Gulielmus Dux Lotharingæ, qui ex vxore Gertrudi

Pars ij. Thom. 2.

I filios

filios habuit Godefridum Baronem Iunuillæ, à quo Vademontani & Guisij, Theodicum Ducem Lotharingæ, & Henricum Primum.

Henricus Primus Portugalliæ Comes suscepit è Tarasia filia Alphonsi Noni regis Castellæ Alphonsum.

Alphonsus Primus Rex Portugalliæ è Mafade de Lara coniuge produxit Tarasiam vxorem Philippi Primi Comitis Flandriæ, Mafaldam nuptam deinde Raimundo Comiti Barchionensi, Vrracamque Ferdinando Primo regi Legionis & Galitiæ, denique Sancium Primum.

II Sancius Primus ex Aldona filia Alphonsi Primi regis Aragoniæ genuit Mafaldam datam in matrimonio Henrico Primo regi Castellæ & Toleti, Tarasiam Alphonso regi Leonis, Ferdinandum Comitem Flandriæ propter vxorem Ioannam filiam Balduini & Alphonsum.

III Alphonsus Secundus ex Vrraca filia Alphonsi Castellæ regis habuit Ferdinandum Templariorum Magistrum, Leonoram nuptam Comiti de Gundisaluo, Alphonsum Marchionem Caborri illegitimos, Sanciumque II. & Alphonsum III. reges.

IV Sancius Secundus ob inertiam regno spoliatus de creto Pontificio.

V Alphonsus Tertius eius frater è Blatildi suscepit Ferdinandum, Consaluū, Rupertum, è Beatrice vero Dionysium Primum.

VI Dionysius Primus ex Isabella filia Petri regis Aragoniæ genuit Dionysium, Sibyllam nuptam Henrico de Lancastro, ex illegitimo toro Ioannem, Alphonsum, Ferdinandum, Petrum, Alphonsum de Alburqueque, Mariam coniugem Ioannis De la Parda, ex eadem vero Isabella Alphonsum Quartum.

VII Alphonsus Quartus, è Constantia filia Ferdinandi Quarti Castellæ regis Leonoram coniugem Petri regis Aragoniæ, Mariam Alphonsi Vndecimi regis Castellæ, Alphonsum, Annam & Petrum Primum.

VIII Petrus Primus, cui è Beatrice filij fuerunt Dionysius, Alphonsus, Ioannes, Leonoraque coniux Petri Crudelis regis Aragoniæ, Maria Ferdinandi Marchionis Tortosæ, Ludouicus, Beatrix vxor Sanctio filij Alphonsi Castellæ regis, præter hos fuit illi naturalis filius Ioannes postea rex: denique idem Petrus à Constantia suscepit Ferdinandum Primum.

Ferdinandus

Ferdinandus Primus sine liberis decessit.

X Ioannes Primus filius Petri Primi illegitimus habuit vxorem Philippam filiam Henrici Regis Angliæ, genuit Ioannam nuptam Henrico Primo Regi Castellæ, Philippam Erico Regi Daniæ, Isabellam Philippo Primo Duci Burgundiæ, Beatricem Comiti de Arando, Leonoram Friderico Tertio Imperatori, è qua Austriaci omnes, Ioannem Magistrum sancti Iacobi, Ferdinandum Magistrum ordinis Cisterciensis, Alphonsum Baronem, Ferdinandum dominum Visei, patremque Emanuelis postea Regis, & Eduardum Primum.

XI Eduardus Primus è Leonora filia Ferdinandi Regis Aragoniæ suscepit Alphonsum Quintum.

XII Alphonsus Quintus, qui ex Isabella filia Petri, ut vocant, Infantis, filius fuit Ioannes.

XIII Ioannes Secundus non habuit vllum filium superstitem, nisi Georgium naturalem sancti Iacobi Magistrum.

XIV Emanuel nepos Ioannis Primi è filio Ferdinando, qui filios habuit Alphonsum Cardinalem, Michaëlem Principem Castellæ patri haud superstitem Ludouicum patrem Antonij dicti Regis, Henricum Cardinalem postea Regem, Isabellam nuptam Carolo Quinto, è quibus Philippus II Beatricè Carolo Duci Sabaudiæ, è quibus Emanuel Philibertus est natus, Ferdinandum Eduardum, qui ex vxore Isabella filia Ducis Bragantiæ filia fuit Catharina coniux Ducis Bragantiæ, è quibus nati Eduardus & Maria vxor Alexandri Ducis Parmensis, materque Ranuti & Eduardi, & Ioannem Tertium.

XV Ioannes Tertius, qui è Catharina filia Caroli V. Imperatoris genuit Ioannem patri haud superstitem, patremque è Ioanna Caroli V filia, Sebastiani Regis.

XVI Sebastianus Rex in prælio occisus, sine liberis decessit.

XVII Henricus Cardinalis & Rex filius Emanuelis Regis.

XVIII Philippus Secundus filius Isabellæ, & ex eo nepos Emanuelis Primi.

Hæc igitur progenies Lusitanicorum Regum deducta ab antiquissimis Bononiæ Celticæ Comitibus, quos prisca sine dubio reges vocassent. Euenta verò felicia diuinitus ijs data, quibus præcellant alienis ab Ecclesia nostra regibus, sunt hæc.

Primum. Nulla Regum à nobis alienorum posteritas produci in medium potest, quæ tam diu regnarit, & eorū

tam pauci fuerint ab hostibus interfecti, qui tamen ipsi steterint in acie, ut plerique superiorum pugnarunt, ac praeliis interfuerunt, & vnus dumtaxat ex illis occisus Sebastianus.

Secundum. Nulla Regum à nobis alienorum posteritas tamdiu regnauit, & quamuis ad bella non gerit, & in otio vitam traduxerit, tamen habuit tam paucos, qui fuerint interempti ab inimicis, id nos ostendimus signo de pietate xxxvii. cap. ii. & signo de intestinis alienorum cadibus liii.

Tertium. Nulla Regum gens ab Ecclesie nostrae complexu remota fuit, quae tamdiu regnarit, & non habuerit aliquem qui fuerit à suis propinquis occisus, quod ostendimus signis allatis: haec verò non habuit vllum, qui fuerit à suis interemptus.

Quartum. Nullus vquam Rex diffidens à nobis tam longas ac remotas suorum nauigationes instituit, ut Lusitanici Reges, quorum nauigationes, si rectè iter metiri vellemus progressae sunt ultra gradus ducentos, & quidem per Aequinoctialem circulum deductos, qui maiora terrarum spatia complectuntur: sed quando illarum sunt multi flexus, ac reflexus, idcirco duplo, aut etiam triplo longius est iter.

Quintum. Neque gens vlla fuit huiusmodi vquam, quamuis Tyrij, Cartaginensisque nauali peritia praestantissimi iactentur ab antiquis.

Sextum. Sic etiam non est è tota antiquitate, qui tam diuturnas & opulentas nauigationes aperuisse vquam legatur, commerciaque ad humani generis societate maximè deuinciendam plurimum facientia coniunxisse inter tot ac tam barbaras efferatasque gentes sciat.

Septimum. Neque euenitur ex alienis ab Ecclesia nostra, qui tot littora, ac tot insulas tam latè dispersas, longèque remotas imperio suo coercuisse vquam cognoscatur ab orbis ipsius fabricatione. & insularum quidem, quas Oceanus circumfluit, multa millia numerantur.

Octauum. Cui consequens est, ut neque extiterit, qui tam procul regni sui confinia protulisse dici possit. idque eo magis est mirandum, quod octuagesimus est prope annus, ex quo Lusitani Moluchas in suam potesta-

tem

tem redegerunt, & in Sineticis littoribus, quae Seribus antiquis adscribebant, urbem munitissimam Maconem condiderunt ut iam ridicula sint, quae somnando fabulabantur antiqui de Baccho, Hercule, & his similibus, aut prodiderunt de Osyri, Sefostri, & alijs id genus.

Nonum. In omnibus porro littoribus, insulisque, & locis tam disiunctis ab orbe nostro colonias Lusitanici Reges Lusitanorum suorum sic excitarunt, ut legentibus oras omnes extimas Africae totius, Indiarumque cis & ultra Gangem, plurimumque insularum passim mirabiliter occurrant, quod vlli regiae proli è vetustis, atque alienis ab Ecclesia nostra contigisse tam secundo euentu, non est qui possit affirmare.

Decimum. An verò illud in exigua humani boni parte nobis est ponendum? quod numquam Lusitani per tot saecula aduersus suos Reges communi decreto constitutos ac receptos arma sumpserunt, seditionesve illas insignes vllibi excitarunt, & maximè in tam longè distitis terris, in quibus facillè erat mouere aliquid in Reges ignotos gentibus inconstantissimis, & nullo fidei vel diuinæ vel humanæ sese ex animo astringentibus, quas tamen Regum Lusitanicorum praesentia, quod voluissent illi impelleret, & imperio coerceret? Hoc certè nulli Regi ex ijs, quos nostrae Ecclesiae doctrina non continuit, contigisse dici potest.

Vndecimum. Non omitramus à foeminis Lusitanicorum Regum Reges exortos innumeros ac potèntissimos, quos ac quales etas nulla dedit alijs abhorrentibus à culta Ecclesiae nostrae. Ut enim proposuimus in tabella, ex ijs prognati Reges Castellae, Legionis, Aragoniae, à quarum mulieribus nati sunt aliarum regionum potentissimi Reges, ut suo loco ostendetur. hic illud satis sit attulisse, è liberis Friderici Tertij & Leonorae deduci non modò Austriacos Imperatores ac Reges, sed alios Europae supremos, ut mox aperietur.

Duodecimum. Plerique denique omnes isti Portugalliae Reges, cum tot saecula regnarint, omnibus iustitiae ac religionis ornamentis & laudibus excelluerunt: ita ut nulla Regum series ab alienis à nostro cultu afferri possit, quae tamdiu rerum sit potita, ac tam iustos imperatosque Reges valeat nominare.

*Explicantur felicia euenta pro sapia Regum Castellano-
lanorum & Hispanicorum.*

CAP. III.

Nunc sermonem nostrum conuertamus ad Reges Legionis & Castellæ, atque inspiciamus eorum prospera euenta. Visigothis post obitum Athanarici fuerunt hi Reges, Alaricus anno trecentesimo octuagesimo secundo. Attaulphus, Sigericus, Vuallia consanguineus, Sigerici, vt Iornandes testatur, quamuis Rodericus Sanctius & alios superiores inter se cognatos faciat, nos ex antiquis scriptoribus, quos diligenter euoluimus, id nõ possumus affirmare. Vualliam sequitur Theodoricus, Thorismudus, Theodoricus, & Henricus Theodorici filij, Alarius filius Henrici, Genselicus, Amalaricus filius Alarici ex Theudicodone, aut Ostrogotthone filia Theodorici Ostrogotthi Regis Italiæ, qui tutor fuit istius Amalarici veluti ex filia nepotis, post Amalaricum regnauit Teudis, Theudiscus, Agila, & Athanalgidus, quos & inter se consanguineos facit Sanctius nullum citans ex antiquis testem. Nos igitur posteritatem Regum sequentiũ, ne temerè affirmemus aliquid, exordiemur à Luyba, qui cœpit imperare anno quingentesimo sexagesimo octauo, illud admonentes, quod linea ab alio in alium Regem ducta significat subiectum superioris esse filium.

Luyba.

Leouigildus eius frater, qui Theodosiã neptem Theodorici Regis supra nominati, filiãq; Seueriani Ducis Carthaginensis habuit vxorem.

Recharedus primus Rex Catholicus, qui regnare cœpit anno quingentesimo octuagesimo sexto.

Luyba.

Victericus.

Gandamirus.

Sisebutus.

Recharedus Secundus filius Sisebuti.

Suintilla filius Recharedi Primi.

Sisenandus.

Suintilla.

Tulcas consanguineus.

Cinda

Cindasiunthus consanguineus, ex quo volunt Lucas Tudensis & Rodericus Tolertanus ortum Fasilam Cantabriæ Ducem patremque Pelagij Regis.

Recensuinthus, ex quo Theodofredus, quem Vitiza Rex, excæcauit.

Bamba consanguineus.

Eringius Recinsuinthi nepos.

Egica gener Eringij.

Vitiza filius Egicæ. hic excæcauit Theodofredum, à quo scribit Sanctius parte 2. cap. 35. ortos Costam, Theodoricum, Pelagiumque ex vxore Retilene. sic igitur est dissensio in asserendo patre Pelagij Regis: alij nã. que volunt esse Fasilam, alij Cindasiunthum.

Rodericus, quo regnante Sarraceni occuparunt Hispanias, hic autem filius fuit Theodofredi.

Pelagius filius aut Fasilæ, aut Cindasiunthi, primus Legionis Rex, quam Sarracenis abstulit.

Fasila Pelagij filius.

Alphonsus Primus Pelagij Regis gener ducta Ormifenda filia ipsius.

Froila Primus.

Aurelius frater, & interfector Froilæ,

Silo gener Alphonsi Primi ducta Odifinda filia illius.

Mauregatus Alphonsi Primi nothus, & patruus Alphonsi Secundi.

Veremundus Alphonsi Primi nepos, Vimarani filius, qui ex vxore Similone suscepit Rapimirũ & Garziam.

Alphonsus Secundus cognomento Castus filius Reges Froilæ Primi.

Ranimirus Veremundi Regis filius.

Ordonius huius proles.

Alphonsus Tertius cognomento Magnus, cui filij fuere ex vxore Amelina, siue Ximena, Garzias, Ordonius Secundus, Froilas Secundus, Gundifalvus.

Garzias.

Ordonius Secundus.

Froila Secundus, huic ex vxore Muninadonia fuere filij Alphonsus Quartus, Ordonius, Ranimirus Secundus, & quidam nothus.

Alphonsus Quartus, qui ex vxore Ximena genuit.

Ordonium malum.

Sanimirus Secundus, cuius filij fuerunt Ordonius

Tertius & Sanctius.

Ordonius Tertius.

Ordonius Quartus cognomento Malus.

Sanctius Primus Crassus.

Ranimirus Tertius huius filius.

Veremundus Secundus Ordonij filius: hic duas inter se sorores compressit, & suscepit ex vna Ordonium, ex altera Eluiram, è legitima deinde vxore Velasquinta genuit Christianam, quæ nupsit Ordonio cæco Ranimiri Regis filio, Alphonsum, Ordonium, Pelagium, Alphosam: hæc è Pelagio diacono Froilæ filio peperit Petrum, Ordonium, Pelagium, Munionem matrem comitis Sue ri ac fratris eius, & Tarasiam. Rursus idem Veremundus eiecta Velasquita ex Eluira suscepit Alphonsum & Tarasiam.

Alphonfus Quintus Veremundi filius, qui genuit Veremundum, Sanciam coniugem postea Regis Castellæ Fernandi.

Veremundus III. Alphonfi V. filius.

Sancia soror Veremundi, seu vir eius Fernandus Castellæ Rex. quorum filij sunt Vrraca, Sancius, Geloira, Aldephonfus, Garzias. Equibus Sancius, patre diuidente, consecutus est regnum Castellæ, Alphonfus Legionis & Asturiarum. Garzias Galleciæ & Portugalliæ.

Sanctius Secundus.

Alphonfus eius frater, cuius filij sunt Vrraca ex vxore Constantia, Vrraca hæc nupsit Comiti Raimundo, mox Aldephonso, Sancia ex Elisabettha, quæ nupsit Comiti Roderico.

Geloira data in matrimonio Siciliae Regi Rogerio.

Vrraca & Aldephonfus Sextus maritus Aragoniæ Rex. Alphonfus VII. Vrracæ & Alphonfi filius è Comite Raimundo. his filia fuit Tarasia nupta Henrico Comiti Portugalliæ. ex vxore Berengaria genuit Sancium, Ferdinandum, Elisabettam, Beatiam & Elisabetta nupsit Ludouico Francorum Regi, Beatia Sanctio Castellæ Regi.

Sanctius III. cognomento Desideratus.

Ferdinandus Primus filij Alphonfi VII.

Alphonfus Bonus VIII. Sanctij III. filius qui genuit ex Eleonora filia Richaredi Regis Angliæ Sanctium, Henricum, Blancham matrem S. Ludouici Fræcorum Regis, Berengariam quæ genuit Alphonso Regi Legionensi,

Fernandum

Fernandum Regem. idem Alphonfus VIII. filias habuit Vrracam Portugalliæ Reginam, Leonoram Aragoniæ. Alphonfus IX. Ferdinandi I. filius Rex Legionis & Castellæ.

Henricus I. filius Alphonfi Octau.

Fernandus III. Alphonfi IX. filius qui ex vxore Beatrice filia Philippi Sueui Regis electi à quibusdam Germanis suscepit Alphonsum, fridericum, Fernandum, Henricum, Philippum, Sanctium, Emanuelem, Eleonoram, Berengariam, ex altera Ioanna filia Simonis Comitis de Pontino Ferdinandum, Eleonoram, Ludouicum. ex hoc tempore regna Legionis & Castellæ semper coniuncta fuerunt.

Alphonfus Decimus Ferdinandi Tertij filius, cui ex vxore Violanta Iacobi Regis Aragoniæ filia fuerunt Beringuela, Fernandus, Sancius, Ioannes, Iacobus, Petrus, Berengaria, Leonora, & ex concubina quadam Beatrix coniux Alphosi Portugalliæ Regis, ac Dionysij mater.

Sanctius IV. excluso Alphonso de la Cerda nepote, ex fratre Fernando primogenito, hic ex vxore Maria filia Infantis Alphonfi, qui frater Fernandi Tertij fuit, suscepit Fernandum Quartum, Petrum, Philippum, Henricum.

Fernandus IV. cui è Constantia filia Dionysij Portugalliæ Regis fuere filij Alphonfus XI. & Leonora vxor Alphonfi Regis Aragonensis.

Alphonfus XI. qui ex Maria filia Regis Portugalliæ genuit Petrum I. ex Leonora Gusmana, Henricum & fridericum naturales. suscepit etiam Sanctium, Teliū, Petrum, & Didacum.

Petrus Crudelis.

Henricus II. frater eius à se occisi, cui filij fuere ex Ioanne Ioannes I. & Leonora coniux Regis Nauarræ.

Ioannes Primus, qui genuit ex Leonora filia Petri Regis Aragoniæ Henricum Tertium, & Fernandum, qui Rex Aragoniæ fuit.

Henricus III. qui ex Catharina filia Ducis Clocestriæ suscepit Mariam, Catharinam, & Ioannem II. At Fernadis eius frater ex Comitissa Alburquequa Alphonsum Aragonum Regem, Henricum Magistrum S. Iacobi, Petrum Sanctium, qui Magister Alcantaræ fuit, Mariam Castellæ, & Ioannem Portugalliæ Reginas.

Ioannes II. cui fuit ex vxore Maria filius Henricus

IV. & ex Isabella filia Ioannis quem rex Portugalliae genuerat Isabellam.

Henricus Quartus.

Isabella soror Henrici Quarti, & vxor Ferdinandi Regis Aragoniae, à quibus procreati Ioannes qui parentibus superstibus obiit, Isabella coniux regis Emanuelis Portugallensis. Ioanna nupta Philippo Austriaco Maximiliani imperatoris filio, Maria quae defuncta Isabella nupsit & ipsa Regi Emanueli, Catharina quae prius Arcturi, deinde Henrici VIII. regis Angliae coniux fuit ac mater Mariae.

Philippus I. Regnum Castellae consecutus est ob vxorem Ioannam, à qua genuit Carolum V. & Ferdinandum Primum Imperatores, è quibus felicissima Austriacorum proles, Leonoram coniugem regis Emanuelis, deinde Francisci primi Regis Francorum, Isabellam vxorem Christierni Daniae regis è qua Duces Lotharingiae & Scotiae Reges.

Atque haec Regum Legionensium, Castellanosque genealogia, cui subiiciendae essent genealogiae Aragonensium, Nauarrentiumque, sed quando omnes in vna coierunt, vt est explicatum, propter saeminarum coniugia, haereditariaeque successiones, patientur nobilissima regna nobis esse breuitatem cordi, lectoremque ad exitum percipiendae veritatis properantem non retardari nimia prolixitate, quae non sit omnino necessaria, huiusmodi rerum recitandarum. Apponamus igitur, ac recensuamus euenta felicissima Legionensium, Castellanosque regum quos Hispanos nominamus.

Primum sit igitur, non legi ab orbe condito vllum celebre regnum in eadem cognatione tot annos permansisse, vt Hispanicum hoc, & in Hispania à Visigothis excitatum. regnare cepit Recharedus anno quingentesimo octuagesimo sexto. Agitur itaque millesimus & quintus annus, ex quo consanguinitas eius regiam potestatem dignitatemque in eodem regno per suos liberos aut mares aut saeminas tuetur. Excepto namque regno Assyriorum nescimus vllum paulo illustrius regnum alienorum à nobis amplius, quam trecentos annos, plus minus perstitisse in eadem cognatione, vt ostendemus signo de infelici posteritate alienorum. Durauit autem Legionense hoc & Hispanicum, non in

aliud

aliud regnum translatum, vel alteri subiectum ratione vlla, annos mille quinque, si exordiaris à Recharedo, quod si à Luyba fratre eius, mille viginti tres, si ab Alarico, cuius facit consanguineum Recharedum Sancius, mille ducentos nouem.

Secundum. Nullum vumquam regnum vel imperium tam longe lateque sua confinia protulit, vt Hispanicum Dionysius Halicarnassaeus initio historiarum suarum probat imperium romanum fuisse omnium, quae existerant, amplissimum. Nunc verò Hispanicum maius est illo quo ad spatia terrarum, viginti aut pluribus etiam partibus, vt quibus metiri potest.

Tertium. Nullum vumquam regnum suis auspicijs tot regiones prius incognitas nobis aperuit, & exploratas omnino redidit, vt Legionense & Castellanicum. Isabella namque Castellae regina fuit in causa, vt Christophorum Columbus posset ad Indias Occidentales navigare, inde adirus factus ad exploranda immensa terrarum spatia, longissimosque tractus perlustrandos.

Quintum. Quin si omnes gentes coirent à nobis alienae ab orbis constitutione, haud tantum locorum fecere apertum, peruiumque reddere ad instituenda societatis humanae communia commercia, quantum reges Hispanici per suos Duces.

Sextum. cui similiter est consequens, vt cunctae gentes à nostra doctrina dissentientes, numquam tam vasta maria toties traiecerint tam felicibus euentis, vt Hispanicorum regum Duces.

Septimum. Neque fuit vllum regnum, quod tot gentes, tam remotas, tam dissentientes inter se adduxerit in suam potestatem.

Octauum. Neque legitur vlla gens tot nationes tam diris & efferatis moribus ad humanitatem perduxisse & excoluisse ad omnem ciuilem cultum, vt Hispanica.

Nonum. Quin si coeant cunctae nationes, haud poterunt ostendere tot populos tam belluinis moribus horrentes ad humanum viuendi genus expoliisse, vt Hispani fecere. Nam quis vumquam legit vllam fuisse gentem, qui fuerit vsitatum proprios filios alere, vt adultiores ac pinguiore effecti, mox ab ipsis parentibus occiderentur, quasi saes, & comederentur, quod Indi Occidentales faciebant?

Decimum

Decimum. Illud admirabilius, ab Hispanis omnes huiusmodi populos in vnam religionis vnus, diuiniq̄ue cultus consensionem coniunctos, quod omnes populi à nostra doctrina remoti, numquam potuerunt efficere, quin neque moliti sunt. Nulli namque mortalium cœtui contigit v̄mquam cohæsiō tantā animorum, quanta Catholicis, vt ostendimus libro secundo capite vltimo.

Vndecimum. Nulla regnorum à nobis alienorum, & sanguinis propinquitatē se attingentium stirps tam diu regnauit, quæ non protulerit Regem, qui parentem necarit, regnandi causa: quod nos signo de pietate xxxviii. aperuimus. At in Hispanico non ita contigisse liquet h̄i storiarum peritis.

Duodecimum. Nulla gens à nostro cultu remota potest in medium producere tot Reges, aut suorum Regum Duces, qui cum tam paucis militibus tam multas hostium copias fuderint, vt Hispanica. qui verò Reges Hispani, & qui duces hæc confecerint, explicauimus signo de prudentia & fortitudine militari xxxiiii.

Decimum tertium. Neque est natio à nobis dissentiens, quæ possit è suis nominare tantæ sanctitatis Reges, quãtã fuit Alphonsus Castus aut Ferdinandus Tertius, quãuis neque tot Reges, quorum facta sint litteris prodita, & qui tantæ fuerint iustitiæ, minùsve recesserint ab illius præscripto.

Decimum quartum. Similiter haud poterit Regem cedere è suis, qui tam diu regnarit, communia negotia tractarit, cum quibuslibet fuerit versatus, & virginitatem tamen seruarit, vt Alphonsus Castus, quem Volaterranus quidem testatur libro secundo Geographiæ coniugem duxisse, cumq̄ue illa virginem perstitisse, Franciscus Tharapha negat ab illo vxorem ductam, castum tamen semper permãsisse. Nos è Regibus primum putamus Henricum Secundum Germaniæ inuiolatam cum sua Chunegũde ab incunabulis virginitatem custodisse. Alphonso autem Casto idem tribuere possemus Volaterrano solo teste, ita vt istius rei penes ipsum sit fides: apud alium namque haud inuenimus, & Hispanici scriptores repugnant, quibus maior fides videtur habenda, conueniunt tamen omnes Alphonsum in virginitate perstitisse.

Decimum quintum. Nulla Regũ progenies à nostra religio-

religione dissidens est quæ fœminas protulerit tot Regum & Imperatorum matres, vt Hispanica. E Blancha namque Ludouicus sanctus Franciæ rex, posteri q̄ue illius, carolus Siciliæ rex, è quo Hungariæ, Poloniæ, Bohemiæq̄ue Reges. ex illis exorti etiam Reges Angliæ, Scotiæ, Hierusalē denique Imperatores Orientis & Occidentis.

Decimum sextum. Nullus v̄mquam fuit rex ab orbe condito, qui haud dico tantum telluris possederit imperio, sed qui circumdederit ambiq̄u totius terræ cunctis in loci, ac regionibus habens portus, arces, vrbes, ac stationes suæ ditionis, vt Hispaniarum rex Philippus Secundus cunctis regijs virtutibus ornatissimus.

Decimum septimum. Nec similiter fuit v̄mquam, qui tot loca auro, argento, metallis omnibus, ac gemmis quibuslibet abundantia sit positus, vt idem rex cum suo patre Carolo Quinto, qui si haberet sibi subiectos loca mancipiorum, vt habet Rex Turcarum, Sinarum, siue Serum, & Dux Moschouitarum, forent illius opes nimis incredibiles & immensæ. Nam quis recensere potest Indiarum regiones Eoas & Occiduas pretiosissima quæque metalla, & gemmarum quoduis genus producentes, quæ sunt in potestate regis Philippi? Sed pergamus ad alia, & Gallicorũ Regũ genealogias texamus.

Explicantur euenta felicia posteritatis Gallicanorum Regum.

CAP. IV.

Hispanicis Gallica regna sunt adiuncta, quibus dominata sunt tres Regum Prosapia, prima est Clodouei, secunda Pipini, quarta Hugonis Capeti, quæ vinculo affinitatis sunt inter se adnexæ. Clodouei posteritatem & maiores sic aliqui delineare solent.

Pharamundus Marcomiri filius (vt scribit Aimoinus lib. 2. cap. 4.) primus in Germania creatus est Francorũ rex, vel, vt alij volunt, Dux, anno quadringentesimo decimo septimo. Marcomiri meminit Sulpitius, Pharamundi ne Gregorius quidem Turonensis.

Clodio filius anno quadringentesimo trigesimo. hic primus è Francis in Gallias Rheno traiecto irrupit, vt adnotarunt Prosper & Cassiodorus in Fastis. meminit

Sido-

I.

II.

III.

Sidonius Appollinaris.

Meroueus ex hoc ortus anno quadringentesimo quadagesimo octauo, qui rursus in Gallias transit, atque, ut ait Sidonius Appollinaris, Franci tunc Germaniam primam, & Belgicam secundam strauere.

IV.

childericus istius proles anno quadringentesimo quinagesimo octauo, de quo Gregorius Turonensis: hic ex Basina filia Basini Turingorum filia genuit filiam, quæ nupsit Theodorico Ostrogothorum Regi in Italia, è quibus orta Amaluintha, & clodoueus.

V.

clodoueus anno quadringentesimo octuagesimo quarto, qui christo nomen dedit quadringentesimo nonagesimo quinto, suscepitque è clotildi filia childerici Burgundiorum regis childebertum regem Parisiorum patrèque ex Ultrogotha corthbergæ, & crotlingæ, ex eadem genuit Theodoricum Metensium regem, Parentem Theodoberti, & ex hoc auum Theobaldi, similiter ex eadem produxit clodomirum Aurelianensem regem, cui fuere ex Gundeaca filij Theobaldus, Guntharius, clodoaldus præterea clotildim coniugè Amalari-ci Visogothorū regis: denique Clothariam Sueffonensem Francorumque regem.

VI.

clotharius rex Sueffonensium & Francorū anno quingentesimo decimo quarto, regnauitque cū fratribus ac nepotibus annos quadraginta quatuor, solus sexdecim, obiit anno quingentesimo sexagesimo quarto, genuit ex Radegunde filia Bertharij regis Thuringorum Aribertum, seu cherebertum regem Parisiensem, Guntharanum, sine Guntrannum regem Aurelianensem, Sigebertum Regem metensium, patrèque childeberti, cui filij fuerunt ex Ingunda Theodebertus rex Metensium, & Theodoricus Aurelianensium: denique chilpericū regē Sueffonensium & Blitildi & Radegundē vxorem Amberti, ex quibus stirps caroli Magni.

VII.

chilpericus rex anno quingentesimo sexagesimo quarto, qui ex Andouera suscepit childerindē matrē clodouci, à quo ortus Meroueus, qui genuit Theodebertū. Idē chilpericus è Fredegunde produxit Theodoricum patrè Theodorici, & ex hoc auum clotberti, à quo Sāson, denique clotharium Secundum Francorum Regem

VIII.

clotharius rex anno quingentesimo sexagesimo tertio, regnauit annos XLIV. cum patruis, & patruelibus

annos

annos decem, solus XIV. & ex Bertrude genuit Dagobertum.

IX.

Dagobertus Francorum rex anno sexcentesimo trigessimoprimo, qui è Gomatrude suscepit Sigebertum regem Austrasiorum, à quo Dagobertus, ex Nautildi autem clodoueam Secundum, siue Ludouicum.

X.

clodoueus Francorum rex anno sexcentesimo quadagesimo sexto, qui genuit è Baltildi clothariam regem Francorum defunctum deinde anno sexcentesimo sexagesimo sexto, Theodoricum qui decessit anno sexcentesimo nonagesimo nono, ei que ex clotildi fuit filius Clodoueus Tertius, qui mortuus est anno septingentesimo primo, postremò autem childericū Secundum.

XI.

childericus rex anno sexcentesimo sexagesimo secundo, à quo ex Blithildi natus childebertus.

XII.

childebertus rex anno septingentesimo primo, à quo ortus Dagobertus.

XIII.

Dagobertus Secundus rex anno septingentesimo decimo octauo cui fuere filij clotharius Quartus rex, qui migravit è vita septingentesimo vigesimo tertio, & Theodoricus.

XIV.

Theodoricus rex anno septingentesimo vigesimo nono.

XV.

chilpericus Stupidus superioris proles rex anno septingentesimo quadagesimo secundo, deposito regno abdidit se in monasterium, septingentesimo quinquagesimo primo, in eius locum creatus Pipinus.

Prosapia Pipini Regis.

Ut supra ostendimus, clothario Regi ex Blitildi filia quæ fuit Radedundis, quæ nupsit Amberto filio Sigeberti Proceris Franci: ex his ortus Arnoldus cuius filius fuit Arnulphus postea Metensis Episcopus, qui genuerat antè è Duda vxore Dagobertum, à quo prognatus Ansegisus, cui ex Begga vxore proles fuit Pipinus iunior, Hinc carolus Tutis, siue Martellus Pipini R. pater.

XVI.

Pipinus R. ex anno septingentesimo quinquagesimo primo.

XVII.

carolus Magnus è matre Bertha, qui ex Hildegardi genuit carolum Francorum regem vita defunctum anno octingentesimo vndecimo, Pipinumque Italiae regē à quo Bernardus & ipse Italiae rex, è Bernardo Pipinus iunior, cui nati sunt Bernardus, Pipinus, Heribertus.

Idem

XVIII.

Idem Carolus genuit ex eadem Ludouicum Pium.

Ludouicus Pius Imperator, qui ex Hermingardi genuit Pipinum Aquitaniæ Regem, cui filij fuerunt Carolus, & Pipinus Aquitaniæ Reges exacti à Carolo Caluo anno octingentesimo quinquagesimo tertio, similiter Lotharium Imperatorem, cui ex Hermingardi proles fuit Lotharius Lotharingiæ Rex, & huic ex Tietherga Lotharingiæ Dux Lotharius, à quo Boso Marchio Thufciæ, cuius filij fuerunt Bertha, Ghisela, Rachildis, & villa Berengarij iunioris vxor. Eidem Lothario Imperatori ex eadem Hermingardi filius fuit Carolus Prouinciæ Rex. Rursus idem Ludouicus Pius ex eadem Hermingardi suscepit Ludouicum Germaniæ Regem primum. Huic ex Emma filij fuerunt Carolus Crassus Imperator, Ludouicus Germaniæ Rex, & Carolomannus Bauariæ, & Italiæ, cui ex concubina proles exstitit Arnulphus Imperator, Arnulpho autem Zuentebaldus, Ludouicus Germaniæ Rex, ac Luthgarda vxor Otthonis Saxonici Ducis, è quibus Otthonum familia.

Denique idem Ludouicus Pius ex Iuditha Vvelphonis Gomitis filia suscepit Carolum Caluum Imperatorem, & Francorum Regem.

XIX.

Carolus Caluus Rex, qui ex Hermendrude genuit Carolomannum, & Carolum qui obiit ante patrem, & Ludouicum Balbum.

XX.

Ludouicus Balbus Rex, qui ex Ansgarda habuit Ludouicum & Carolomannum Franciæ Reges. Huic Carolomanno ex filia Bosonis Regis prouinciæ natus est Ludouicus Nihilus Franciæ Rex. Idem Balbus ex Adelhide genuit Carolum Simplicem Regem Francorum.

XXI.

Carolus Simplex, cui ex Headinga filia Regis Anglorum natus est Ludouicus R.

XXII.

Ludouicus, cuius proles exstitere ex Gerberga sorore Otthonis primi Imperatoris Hermingardis vxor Alberti Comitis Namurcensis, Carolus Dux Lotharingiæ, cui filius fuit Ottho occisus in prælio, Gerberga vxor Lamberti Longicolli Comitis Montensis, & Lotharius R.

XXIII.

Lotharius Francorum Rex, qui ex Emma suscepit Ludouicum Regem Francorum, Mithildim coniugem Richardi Regis Burgundiæ, & Carolum Regem.

XXIII.

Carolus Rex, qui ex filia Heriberti Comitis Trecentis ge-

sis ge-

sis genuit Ludouicum R.

Ludouicus Rex sine liberis decessit, regnumque iure hæreditario spectabat ad Carolum Lotharingiæ Ducem, cuius filius Ottho paulo post sine maribus è vita migravit, sed proceres Franci elegerunt Hugonem Capetum.

Prosapia Hugonis Capeti.

Hugoni Capeto nonnulli voluerunt genus obscurum fuisse. in his Dantes poëta à Carolo Valesio è capeti gente nato patria pulsus tradit eum Ianij filium fuisse. Eadem Ricordanus, & Villaneus scribunt. glaner monachus Floriacensis, vt refert Massonus proximus ætate Hugoni Capeto, tradit, illi patrem fuisse Hugonem Magnum, matrem sororem Otthonis primi Imperatoris, auum Robertum, supra hos nullos refert. Quidam volunt Vitichindum Saxonem venisse in Gallias, eique filium fuisse Robertum Comitem Andegauensem, cuius liberos afferunt Odonem, qui, cum puer esset Carolus Simplex, à nonnullis est electus Franciæ Rex, & Robertum, qui similiter regnum Franciæ inuasit, Hugonemque Magnum Capeti parentem genuit. Qualitercunque sit res, Sigebertus nonagesimo octuagesimo septimo scribit Hugonem Capetum filium fuisse Hugonis Parisiensis ex Hauuide sorore Otthonis primi Imperatoris, & sequenti tradit eundem Hugonem fuisse nepotem Caroli Ducis Lotharingiæ, quem diximus supra magnum patrum fuisse Ludouici vltimi Regis. Aimoinus lib. 5. scribit Hugoni Magno filios fuisse è sorore Otthonis Imperatoris Hugonem, Otthonem, Hericium. Hugo Dux Francorum creatus est. Ottho Burgundionum, cui deinde defuncto successit Henricus frater.

Hugo Capetus.

Robertus, qui ex Adelhide filia Otthonis Primi Imperatoris suscepit Hugonem Episcopum Antiodorensis, Robertum Burgundiæ Ducem post Henricum, Otthonem, Adelhidem, & Henricum Primum R.

Henricus primus, qui ex Anna filia Regis Ruthenorum suscepit Hugonem, Magnum, Robertum Secundum, & Philippum R.

Philippus Secundus Rex, qui ex Bertrada concubina genuit Florum, Philippum, Cæciliam Comitissam Tripolitana primò vxorem Tancredi nepotis Bohemundi,

Pars ij. Thom. 2.

K

deinde

XXV.

XXVI.

XXVII.

deinde Ponrij Comitis Tripolitanis, ex Bertha autem sorore Balduini Comitis Flandriæ Constantiam nuptam postea Bohemundo principi Antiochens, Roberti Guiscardi Ducis Calabriae & Apuliae filio & Ludouicum Crassum R.

XXX. Ludouicus Crassus, cui fuere filij ex Adelhaide Constantia vxor Raimundi Comitis Tholosatis, & alias Eustachij, qui natus erat è Stephano Anglorum rectore, Perram Decanum Sancti Marini, Philippum clericum decanumque Ecclesiae Parisiensis, Robertum Comitem Dorcensem, & Philippum Secundum, Ludouicum Octauum Reges.

XXXI. Ludouicus Octauus (nã Philippus obiit ante patrem) suscepit è Constantia filia Regis Hispanie Adelhaidem siue Agnetem coniugem Alexij Imperatoris Constantinopolitani, & Margaritam coniugem Henrici Tertij Regis Anglorum, ex Aleonora filia Ducis Aquitaniae Theobaldum Comitem Blesensem, Alam, Mariam, ex Ala verò Philippum Augustum R.

XXXII. Philippus Tertius Augustus, qui ex filia Gulielmi Ligaspathæ Marchionis Montisferrati genuit Ludouicum Nonum Mitem R.

XXXIII. Ludouicus Nonus, cui ex Blanca filia Regis Castellae filius fuit Arnulphus Comes Pictauiensis, & Aléconij, Robertus Comes Druidum, cuius proles exstitit Robertus, ex hoc nepos Philippus, & è Philippo pronepos Robertus. Eidem Ludouico natus est Carolus Comes Andegauensis, & Prouincia, ac Rex Siciliae, è quo Reges Neapolis, Hungariae, & Poloniae. Similiter ex eadē Blanca natus est S. Ludouicus Episcopus.

XXXIV. Ludouicus Quintus cuius ex Margarita filia Raimundi Berengarij Comitis Prouincia proles fuit vnica filia quæ nupsit Nauarrae Regi, Ioannes, qui Tuneti in Africa obiit, Ludouicus, & Philippus I V. R.

XXXV. Philippus Quartus, qui ex altera vxorum habuit Ludouicum filium, cuius filia nupsit Carolo Septimo Francorum Regi, & Philippus Eburonix Rex Nauarrae post obitum Caroli Septimi Regis Francorum consobrinus, cui fuit vxor filia Ludouici Vndecimi Hutini: ex hoc autem Philippo Nauarrae Rege est orta coniux Philippi Septimi Francorum Regis.

Idē præterea Philippus Quartus genuit ex altera vxore

Elisabettha

Elisabettha Maria filia Iacobi Regis Aragonum Carolum Comitem Valesij, qui ex filia Roberti Regis Siciliae suscepit Philippum Septimum Regem Francorum. Rursus Philippus Quartus genuit Philippum V. cognomento Pulchrum R.

Philippus V. Pulcher, qui ex Ioanna filia & haeres Theobaldi Regis Nauarrae suscepit Ludouicum Vndecimum Hutinum, Philippum Quintum Longum, Carolum Septimum Pulchrum ex ordine Reges, Isabellamque vxorem Eduardi Secundi Regis Angliae, & matrem Eduardi Tertij.

Ludouicus Vndecimus Hutinus, cui proles fuit è Clementia Caroli Martelli Regis Hungariae Ioannes Francorum & Nauarrae Rex.

Ioannes primus Ludouici Vndecimi filius sine liberis decessit.

Philippus Sextus Longus frater Ludouici Vndecimi. Carolus Septimus eiusdem frater.

Philippus Septimus Valesius filius Caroli, & ex eo nepos Philippi Quarti, cui filius fuit Ioannes Septimus è sorore Ducis Burgundiae, & Ludouicus dux Aurelianensis.

Ioannes Secundus, qui è filia Ioannis Bohemiae Regis, & sorore Caroli IV. Imperatoris suscepit Catharinã cui ex Ioanne Galeatio Vicecomite primo Duce Mediolanensi filia fuit Valentina vxor Ludouici Ducis Aurelianensis, Isabellam vxorem Nauarrae Regis, Philippum Valentium Audacem Burgundiae Ducem, Comitem Flandriae, cui successit Ioannes filius, & ex eo nepos Philippus Secundus pater Caroli illius Burgundiae Ducis ab Heluetiis occisi, cuius filia vnica Maria Maximiliano Imperatori nupsit, peperit Austriacos Reges, & ad eos Flandriae latissimas ditiones transmisit.

Rursus idem Ioannes Secundus ex eadem coniuge suscepit Ludouicum Valesium Ducem Andegauensem adoptatum à Ioanna Regina Neapolis, cui natus est Ludouicus Secundus posthumus parens Renati Lotharingiae Ducis & ex ipso auus Iolande, quæ nupsit Friderico Vademortio progenitori Ducu Lotharingiae, & Guisioru.

Denique idem Ioannes Secundus genuit Carolum Sextum Valesium Regem.

Carolus Octauus seu quintus Valesius cognomento Sapiens habuit è Ioanna filia Regis Nauarrae Ludouicu

XXXVI.

XXXVII.

XXXVIII.

XXXIX.

XL.

XLI.

XLII.

Ducem Aurelianensem, & Turonensem patrem Caroli ex Valentina filia vnica Ioannis Galeatii Vicecomitis Ducis Mediolanensis, qui quidem Carolus ob id se Ducem Mediolani ex hereditate matris appellauit, genuitque Ludouicum Decimum tertium, siue Duodecimum ex eodem præterea Ludouico natus est Ioannes Comes Engolismensis parens Caroli, ex quo postea est ortus Franciscus Primus Rex Francorum.

Idem Carolus ex eadem coniuge suscepit Carolum Nonum dictum.

XLIV. Carolus Nonus, seu Sextus, pater sequentis Regis.

XLV. Carolus Decimus, siue Septimus, qui ex Elisabetta filia Stephani Ducis Bauariæ filij fuere Violanta vxor Amadei Ducis Sabaudia, Margareta vxor Ladislai Regis Bohemia, & Hungaria, Carolus Princeps Britannia, Dux Normannia, denique Ludouicus Duodecimus, siue Vndecimus.

XLVI. Ludouicus Vndecimus, qui genuit è filia Amadei ducis Sabaudie Carolum Vndecimum, seu Octauum, qui sine liberis decessit.

XLVII. Ludouicus Decimus tertius, siue Duodecimus, pronepos Caroli V. cognomēto Sapiētis, vt supra ostendimus, habuit duas filias, Claudi, quæ Francisco Primo nupsit, ac Renatam, quæ Herculi Estensi, decessitque sine maribus.

XLVIII. Franciscus Primus abnepos Caroli V. cognomento Sapientis, vt aperuimus qui è Claudia genuit Franciscum, & Carolum defunctos ante patrē, & Henricum Secundum.

XLIX. Henricus Secundus, cui fuere è Catharina Medicea tres Reges sequentes.

Franciscus Secundus.

Carolus Nonus.

L. Henricus Tertius, qui sine liberis obierunt.

LI. Hi sunt igitur quinquaginta duo Reges, è quibus si demas Pharamundum, Clodionem, Merouëum, Childericum, qui Christiani haud fuerunt, sunt reliqui quadraginta octo, quibus si addas quos supra signo LXXXIX. ca. VII. recensuimus, & hoc etiam capite nominauimus, sed nos retulimus in seriem Regum, erunt quinquaginta septem, aut etiam plures. Nam quidam numerant septuaginta nouem. Nos eos maximè adduximus, qui vel maximæ partis, vel totius Gallia dominatum tenuerunt,

LII.

neque

neque se Gallia alicuius regionis aut vrbs Reges appellarunt, sed vt fuerunt, sic dicti sunt Francorum Reges.

Sed quando Carolus Ludouici Sancti frater Rex Neapolis fuit, & ex eius progenie Reges maximi Imperatoresque prodierunt, liber hic attexere ipsius genealogia.

Carolus Rex vtriusque Sicilia suscepit è Beatrice Balduinum II. Imperatorem Constantinopolitanum, & Carolum II.

Carolus II. Rex vtriusque Sicilia, è Maria filia & hærede Stephani Hungaria Regis genuit sanctum Ludouicum Episcopum Tholosatum, Raimundum Berengarium, Ioannem Clericum, Tristanum, Perrum Comitem Grauinæ, Clementiam vxorem Caroli Comitis Valesij, ac patris Philippi VII. Francorum Regis, Blancam vxorem Iacobi Regis Aragonia, Leonoram vxorem Friderici Sicilia Regis, Mariam vxorem Regis Balearium, Beatricem primo coniugem Azonis Marchionis Estensis, secundo Bertrandi de Baucio, tertio Roberti Delphini Viennensis, Philippum Principem Tarentinum, cui filij fuerunt Carolus in prælio cæsus, Robertus princeps Tarentinus, & Imperator Constantinopolitanus, Philippus item principes Tarentinus, denique Ludouicus Secundus, maritus Ioannæ II. Reginae filia Caroli Tertij.

Idem Carolus II. ex eadem coniuge suscepit Carolum Martellum è principe Salernitano Regem Hungaria, qui ex vnica filia Cazimiri Polonia Regis habuit Andream primum maritum Ioannæ primæ Reginae Sicilia, qui strangulatus est insidiis vxoris suæ anno millesimo trecentesimo quadragesimo quinto, & Ludouicum Regem Hungaria & Polonia, qui ex Elisabetta coniuge genuit Mariam vxorem Sigismundi Imperatoris, & Hedvigim Ladislai Iagelloni tursus genuit Ioannem Principem Achaia, & Ducem Dyrrachij, à quo ortus Ludouicus pater Caroli Tertij.

Idem præterea Carolus genuit Robertum.

Robertus Rex vtriusque Sicilia, à quo è filia Caroli Valesij nata est Ioanna Regina.

Ioanna Regina inter alios maritum sibi adseuit Ludouicum Tarentinum, eoque defuncto post varios euentus adoptauit sibi filium Ludouicum Valesium Ducem Andegauensem anno millesimo trecentesimo septuagesimo nono, sed ab Urbano Papa Sexto creatus est

K 3

Rex

I.

II.

III.

IV.

Rex Carolus Tertius, anno millesimo tercentesimo octuagesimo primo, is erat pronepos Caroli II. ut supra retulimus.

V. Carolus III. qui ex Catharina vxore ac consobrina suscepit Ladislaum Regem & Ioannam II.

VI. Ladislaus obiit sine liberis anno millesimo quadringentesimo decimo quarto, ei que successit soror.

VII. Ioanna II. quæ primò adoptauit, cum sine liberis esset, Alphonsum Regem Aragoniæ, & Siciliae, mox hac adoptione rescissa adoptauit Ludouicum Tertium Andegauensem Ducem, quo defuncto eius fratrem Renatum Lotharingiæ Ducem: sed cum res armis sit acta, Alphonsus omnia potitus est, ut latè Fatius in historia sua scribit.

Tres sunt igitur in Galliis Regiarum gentium stirpes inter se, ut apparet, consanguinitatis vinculo, & quasi insitione quadam coherentes, & connexæ. Prima deducitur à Clodoueo, secunda à Pipino: tertia ab Hugone Capeto. Secunda inferitur primæ, quòd Ansbertus atavus Pipini Regis habuerit in matrimonio Radegundem siue Clotindam filiam Clotharij Francorum Regis progenerati à Clodouei agnatione. ex Ansberto igitur & Clotinda deducitur genus Pipini. Tertia connectitur secundæ: Ottho namque Magnus non ille Imperator, sed Saxonix Dux avus Imperatoris ex Luitgarda filia Arnulphi Imperatoris, qui è Caroli Magni est agnatione, genuit Henricum Regem Germaniæ patremque Otthonis Magni Imperatoris primi, & Hauuidis, quæ data est in matrimonio Hugoni Magno Francorum Duci, è quibus est ortus Hugo Capetus Rex Francorum, cuius agnatio in Galliis hucusque regnauit. Atque ita tres hæ gentes regiæ mirabiliter inter se consanguinitatis cohesione, ac deriuatione copulantur.

Primum sit igitur felicitatis caput, quòd cum Clodoueus regnare cœperit anno quadringentesimo octuagesimo quarto, ut è Gregorio Turonensi, Sigeberto Rhegino, & Aimoino constat, eius consanguinei regnent adhuc annos M. C. VII. quòd si exordiaris à Pharamundo, quem vident rerum potitum, anno quadringentesimo decimo septimo, subducentur anni M. C. LXXI V. Quod erit valde mirum. Ne verò decipiamur, est obseruandum discrimen inter posteros Recharedi, & Clodo-

uei.

uei. Nam Recharedi fœminæ transtulerunt ipse in maritos ex alia agnatione acceptos regna suorum parentum, quibus ipse succedebant regiamque potestatem dignitatēque simul retinebant, ut è superioribus apparet, & Roderico Toletano, ac Sanctio: sed fœminæ progeneratæ vel à Clodouei, vel à Pipini stirpe non ipsæ ad suos viros regna deferebant. Ut ut sit, non apparet inter vllas gentes à nobis dissentientes vllam regiam stirpem posteros vllò modo habuisse tandiu regnantes.

Secundum quod est cuiusdam diuinitatis cælitus comunicatæ opus, Clodoueo fuit hoc munus concessum, ut Francorum Reges manuum suarum tactu strumas facerent. Id est vulgatissimum, neque est quod verba hac in re insulamus. An hoc hereticis Regum familiis vnquã datum: an vllis à ienoribus à nobis?

Tertium. Cum tot sæcula regnarint isti; mirabile sit illud, nullum ex eis Regem, qui toti Galliæ sit dominatus, à suis propinquis vnquam fuisse occisum: quod aliis hand contigisse explicauimus signo de intestinis alienorum cædibus LIII & de pietate XXXVI.

Quartum. Quin eorū, qui toti Galliæ iura, ut diximus, darent, nemo est ab vllò volente suorum subiectorum perēptus, qui tamē fuerint in Ecclesiæ nostræ cōplexu, neque per excommunicationē fuerit eiectus, ac præcisus, qualis fuit Héricus Tertius ob interfectū Cardinalē primus post vndecim sæcula, qui è Galliæ totius Regibus à volente fuerit interfectus, à volente inquã. Héricus enim Secundus ab iniurto est icu infelici occisus.

Quintum. Iam verò non modò per tot sæcula non fuit vllus Rex Galliæ totius in Ecclesiæ gremio consistēs ab aliquo è propinquis aut subiectis necatus, sed neque ab inimicis, aut hostibus, & tamen si qui Reges in aciem prodierunt, ensemque strinxerunt, in præliis, ij fuere bellicosissimi Francorum Reges ad arma & pugnas nati ac facti. An parua hæc felicitatis pars? Producatur in medium similis è tota antiquitate.

Sextum. An non autem inter humana bona maximū numeratur potentissimos omnium Reges consanguinitati, vinculo connexos habere? Atqui Portugalliæ Reges Castellæ, Aragoniæ, Nauarræ, Siciliæ, Neapolis, Angliæ, Scotiæ, Germaniæ, Bohemiæ, Hungariæ, Poloniæ, Daniæ cōnectuntur istis Regibus, ut est explicatū, & quasi

in tabella depictum. Quid? omitemus Reges Hierusalem. Principes Antiochenos, Cyprique Reges? an Ludovicum Regem Canariarum in Africa, quem genus duxisse à Regibus Gallicis & Hispanicis refert Petrarcha lib. 11. de vita solitaria? Sic igitur tres illæ orbis partes, Africa, Europa, atque Asia, non potuerunt Regem habere aliquando, qui non esset Regum Gallicorum propinquus. Cyprus namque, Hierusalem, & Antiochia sunt in Asia, Canariæ verò in Africa. quamquam magna pars Africae nunc pareat Hispaniarum Regibus Gallicorum consanguineis, & ante quingentos propè annos Rex Tunetensis tributum penderet Roberto Guiscardo & eius posteris, ita ut ille in ense descriptum gestaret illud:

Appulus & Calaber, Siculus mihi seruit, & Afer.

Septimum. An hic tacendum, quòd tot Occidentis Imperatores & ipsi Reges protulerunt Carolos, Ludovicos, Lotharios, aut alioquin habuerunt propinquos? Quis non hoc humanæ felicitati adscribat? aut quando hæc Gallici Reges prius habuerunt?

Octauum. Sed certè & hoc Gallici Reges meritò possunt sibi adsumere, quòd Imperatoriam maiestatem toti orbi semper cunctisque gentibus admirandam reddiderint Occidenti. Carolus namque Magnus tantum decus Europæ restituit, adnitente ac procurante Leone Tertio Pontifice Romano, ut Eghinartus in eius vita, Ademarus, Rhegino, Sigebertus, Contractus, Marianus Scotus, Urspergensis, ac ceteri omnes annos octingentesimo primo scribunt. An aliquid huiusmodi hæretici sibi arrogabunt?

Nonum. Atqui non modò Reges Gallici dederunt è suis posteris Imperatores Occidenti, sed Orienti etiam. Nam Balduinus Primus & Secundus, Robertus, Petrusque Constantinopolis Imperatores ab Hugonis Capeti genere sunt profecti, ut apparet.

Dècimum. & felicitatis non exigua pars est illa, è suis nepotibus habuisse, qui sanctis adnumerati sint, & nihilominus iura, dignitatemque regiam cum maiestate retinuerint. Talis namque fuit Rex Sigebertus è Clodovei stirpe, cuius vitam scribit Sigibertus Gemplacensis, ac Surius refert tom. 7. Sept. 1. è stirpe verò Hugonis Ludovicus quos Deus innocentia vitæ multisque miraculis

patratis

patratis illustravit. Tales certè nulli à nobis alieni habuerunt vnquam.

Vndecimum. An verò contemnetur illud, quod Episcopi sanctissimi, miraculisque omnino caelestibus ex iisdem regis gentibus prodierunt, quibus quidem viris nullum munus diuinitatem cordibus eorum insidentem testificans deerat. Huiusmodi fuit sanctus Arnulphus Episcopus Metensis, qui maternum genus ad Clodoveum refert, & eius vitam Surius habet tom. 4. Aug. 16. & qui cum Dodam habuisset in matrimonio antequam sacris initiaretur, è suis liberis posteros habuit Carolum Magnū, nepotesque illius. Huiusmodi similiter existit sanctus Ludovicus Episcopus Tholosanus, cuius vita refertur à Surio Aug. 19. tom. 4. Cum sit itaque scriptum, *Gloria patris filius sapiens*: an non hi tales erunt, suorumque parentum felicitatem augebunt?

Duodecimum. Adnumeratur & illud humanis bonis, & quidem singularibus ac præcipuis, esse in causa, ut bona studia literarum disciplinarumque amplificètur, quòd scilicet illud à Platone dictum sit verissimum, felices fore illas Respublicas, quæ vel à philosophis regerentur, vel ab amicis philosophorum. Notissimum porrò est, à Carolo Magno, promouentibus id etiam successoribus illius, publica gymnasia doctrinarum liberalium Parisijs ac Ticini aperta, quod nos signo x x i v. de peritia Catholicorum docuimus: ex illo studia huiusmodi dilatata per omnem Europam. Nunc autem Caroli Magni exemplum secuti sunt posteri tam Galliarum, quam reliquarum regionum reges, verbi gratia Hispanici, curarunt, ut in Indiis extremis vel ad Orientem vel ad Occidentem sitis huiusmodi gymnasia excitarentur.

Dècimum tertium. Cumque certissimum sit ante ortum Christum fuisse in Galliis aliquos reges, vel qui omnibus eius locis, vel pluribus dominarentur: certè nulli eorum nepotes affertur possunt, qui gesserint aliquid insigne in primis ac memorabile, aut huiusmodi sanè, quale plurimi ex istis tribus regis familiis prognati. Haud negamus autem fuisse Reges aliquos non obscuros, sed illud asserimus, ex eius deinde liberis nullum fuisse præcipua laude celebrandum. Quin eorum nomina vix memoria prodita sunt. Nominis autem celebritas pertinet ad humanam felicitatem. Quamvis hoc quidem com-

K 5

mune

mune sit omnibus propè Europæ regnis, Italia, Græcia, adiacentibusque insulis exceptis, vt nullum proferre illa Regē possint, cui posteri fuerint egregiis factis ante alios illustres.

Decimum quartum. Quid verò illud? an non maximè felicitatis? Quicumque ex istis tribus familiis prognati vnctique & coronati totius Gallia regnum sunt allecuti, numquam per apertam vim sunt illo spoliati cum ià regnatum sit annos M. XC. VI. quod sanè paucissimis contigit. Hæreticorum certè, atque alienorum à nobis nullum tale produci potest, qui Regum posteri fuerint hac in re tam fortunati, quod signo de infelici hæreticorū posteritate aperietur.

Decimum quintum. Sic etiam nulli regiæ genti euenit, vt tam nobilem regionem Europa excoluerit, omnibusque bonis ornarit, vt Clodouei, ac Pipini nepotes. His enim debetur, quòd Germaniæ latissima prius horrentia cœperint exornari, terræ excoli gentes ad ciuile viuendi genus informari, ex quo scilicet adnate pontifice Romano cœperunt in iis exstrui monasteria, in quibus monachi possent efferatos populos perducere ad humanitatem, barbaros, & omnis disciplinæ litteraturæque ignaros bonis artibus instruere, quod maximè procurauit Dagobertus, & eius filij, mox Carolus, & eius nati, quod nos sequenti libro, vbi agemus deducen- tis Germaniæ bonis, aperiemus. Atqui hoc tantæ felicitatis est ab antiquis habitum, vt ob eam causam multos diis inferuerint. Audi Horatium, qui sic ad Augustum:

*Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux
Post ingentia facta Deorum in templa recepti,
Dum terras, hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros adsignant, oppida condunt.*

Decimum sextum, Eisdem similiter debetur, vt nobilissimum in Europa regnum excitarint, quale numquam legitur ab vlla regia gente excitatum. Quale verò hoc? An Gallicum, quod Clodoueus? In Europa sanè, ex quo mundus est conditus, numquam legitur exortum tale: & tamen ab orbis exordio vsque ad annum Christi quadringentesimum nonagesimum quintum, quo Rex Clodoueus Christo se dedit, numerantur anni quater mille sexcenti, ac plures. Italia totius nullus vnquam post

breue

breue Ostrogorthorum tempus Rex fuit, neque similiter Græciæ, nisi Alexandium Magnū dicas. At ille haud reliquit vllum totius Græciæ Regem. An non igitur gēs Clodouei fortunata, cui contigit nobilissimum regnum in Europa fundasse? An verò dicemus Germanicum regnum nobilissimum?

Decimum septimum sit igitur illud, quòd Caroli familia dedit initium regno Germanico. Ludouicus enim Ludouici Pi, filius, & Caroli Magni nepos, primus Germaniæ totius Rex est dictus anno DCC. XL. vt quidam scribunt, ex illo fuit aliquis semper Germaniæ Rex vel ex omni; vel ex maiori parte per annos DCC. XLIX. An verò hoc paruum? Producatir itaque ex aduerso, qui post tot annorum millia fuerit aliquid simile in Europa allecutus?

Decimum octauum. Sed ecquando auditum fuit ad Reges Gallicos in extrema Occidentis parte constitutos venisse ab vltimis Persarum locis honorificas legationes, maneræque nobilissima, missa à potentissimis Regibus? Anno namque, vt Rhegino scribit. DCCC. XI. Aaron Persarum Rex ad Carolum Magnum dona amplissima adiectis nobilibus legatis misit, elephantem, præter vestes, ait Eghinartus in vita Caroli, & aromata, & ceteras Orientalium terrarum opes. Hæc ille. Tenebat verò Aaron imperio suo totum penè Orientem. Quamuis ad Carolum Magnum & Constantinopolitani Imperatores Sarracenicique Reges in Hispania, & Africa dona miserint. Ad Ludouicum porrò Regem ex vltimis Asiaticæ Scythiæ terris Erchaltus Cham Tartarorum Rex Christianus effectus legatos misit, cum Cyprum is appulisset in expeditione Hierosolymitana, quod referunt Gaguinus lib. 7. & Vincentius lib. 13. cap. 91. Sed & ante hæc Anastasius Imperator Orientis ad Clodoueam misit cum legatione honorificentissima, amplisque muneribus, & Patriciatus Romani dignitate, vt primū in Europa post Imperij Romani casum Catholicum Regem meritò, quantum posset, honestaret, illustrissimi regni, ac per tot sæcula potentissimi auctorem, cuius sepulchro iure Rheimigius Sanctus, hoc carmen inscripsit:

*Diues opum, virtute potens, clarusque triumphis
Condidit hanc ædem Rex Clodoueus, & idem*

Patricius.

*Patricius, magno sublimis fulsit honore,
 Plenus amore Dei contempsit credere mille
 Numina, quæ varijs horrent portenta figuris,
 Mox purgatus aquis, & Christi fonte renatus
 Fragrantem gessit infuso chrismate crimen,
 Exemplumq; dedit: sequitur quod plurima turba
 Gentilis populi, spreto quæ errore suorum.
 Ductorem est cultura Deum, verumq; parentem,
 His felix meritis superavit gesta priorum
 Semper consilio, castris, bellisq; tremendus
 Hortatu Dux ipse bonus, ac pectore fortis
 Instructas acies firmavit in agmine primus.*

Hæc sanctus vir versibus, ut tempora ferebant, non incul-
 tis ad summam vix inuenias Regum progeniẽ, ad quam
 è tam remotis locis tam magni Reges, atque Imperato-
 res varijs temporibus mittere dona & legatos curarint.
 credo è longinquis aliquando ad alios missa huiusmo-
 di, sed non à Regibus & Imperatoribus tantis. Hoc au-
 tem pertinere, ad dignitatem, quæ felicitati humanæ ad-
 numeratur, nemo est qui diffiteri possit.

Decimum nonam. Eidem non immeritò est adscri-
 bendum, quod in Francorum Rege fuerit Auriflammula,
 id est vexillum flammulis aureis conspersum, quæ
 quoties in summis regni periculis aduersus hostes est
 educta, victorias nobilissimas Francis peperit, ut iam
 mirum non sit omnino, si Sarracenis, Phrisijs, Northmã-
 nisq; in Gallias, cum copias incredibiles adducerent,
 irrumpentibus, numquam tamen illas in potestatem re-
 digere potuerint, sicuti neque valuerunt idem perficere
 gentes vllæ exteræ Christianorum per mille ac nona-
 ginta sex annos. est porrò auriflammula dedicata S. S.
 Dionysio, Rustico, & Eleuterio regni Gallici patronis.
 Multra ad hanc pertinentia refert Massonus in vita Phi-
 lippi Augusti.

Vigesimum. Neque vero familias hæc regias parũ
 viderur illustrare, quòd induxerint perpetua consuetu-
 dine in mores, non modò ut Reges certò ritu vngerentur,
 quod tamen non nisi inter bona humana siue par-
 ua, siue magna quispiam reputaret, sed vngantur huius-
 modi oleo, quod cælitus esse missum narretur, ut Galli-
 ca Regi cani illud possit, quod Regius vates de Regum
 Rege scriptum reliquit:

Accingere

Accingere gladio tuo, super femur tuum potentis-
 sime.

Species tua, & pulchritudine tua intède prospere pro-
 cede, & regna.

Propter veritatem, & mansuetudinem, & iustitiam
 deducet te mirabiliter dextera tua.

Dilexisti iustitiã, & odisti iniquitatem: propterea vn-
 xit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ confortibus
 tuis.

Ampullam porrò olei cælitus missam fuisse volunt
 Aimoinus lib. i. cap. 16. quem sequuntur Henricus Er-
 phordiensis, & S. Thomas de regim. principum, cap. 2. Id
 aliquo modo diuinitus accidisse vult his temporibus pro-
 ximus Gregorius Turonensis lib. 2. cap. 31. reuera autem
 fuisse ampullam à columba mirabiliter delatam vult
 grauis author Hinchmarus Archiepiscopus Rhemensis,
 qui ante annos propè DCCC. vivebat, in vita Remigij,
 quàm Surius recitat tom. i. Ianuar. 13. Quòd igitur hæ-
 tres Regum profapia diuinitus oleo misso, qualitercun-
 que id acciderit, vncti semper fuerint non nisi cæleste
 munus est, cuidam felicitari adscribendum.

Vigesimum primum si itaque nõ inueniri è tota an-
 tiquitate inter alienos à nobis eiusdem regni Regum
 progenies vllas tantæ vetustatis, ac tam pugnacium &
 tam iustorum simul. Vix enim fieri potest, ut aliquis sit
 manus promptus, ac bellator, idèque iusti tenax. Quin
 ille vates voluit hæc inter se dissidere, pugnacem, & iu-
 stum respondere autem sibi, bellatorem, & ex legem: sic
 enim canit:

*Aut famam sequere, aut sibi conuenientia finge:
 Scriptor honoratum si forte reponis Achillem,
 Impiger, iracundus, inexorabilis acer
 Iura neget sibi nata, nihil non arroget armis.*

Quòd si quis ignarus antiquitatis neget Clodouei, Pipi-
 ni, Hugonisq; posteros fuisse tam iustos, legat signum
 de pietate, de intestinis hæreticorum cædibus, turpissi-
 mis alienorum progressus, ac certo cognosceret, reuera
 esse, ut asseueramus, bellicosos verò fuisse, quamuis ne-
 mo diffiteri possit, tamen id etiam liquebit è signo de
 prudentia & fortitudine militari.

Explican-

Explicantur euentia felicia agnationum, qua imperium sunt in Germania consecuta.

CAP. V.

Post Caroli nepotes, quinque agnationes præ ceteris Imperatoriam dignitatem consecuta, diuque potita sunt, quarum posteritati nulla similis est post Caroli Magni gentem ex alijs, quibus eadem dignitas contigerit in Occidente, aut Oriente, si humanæ felicitatis partes potissimas contemplemur, ac pensemus: vna res superantur ab aliquibus, amplitudine scilicet Imperij, & alijs, quæcumque eam consequuntur. Alioquin lōgo in teruallo distant omnes à felicitate nostrarum. Hæ porro quinque connexæ sunt vinculo affinitatis inter se, ita vt nulla ex eis interciderit, sed propagatæ sint ab illarū vetustissima, deriuatioque consanguinitatis ad nostra tempora producat. Ex his antiquissima est Saxonica, quæ Caroli Magni stirpi cohæret, & cum illa continuatur, exordio per illā deducto à Clodouei nepotibus ac per hos ab antiquissimis Regibus Burgundionum, atque ita per huiusmodi agnationum cohætionem decurrit ad ætatem nostram.

Prosapia Imperatorum Saxonica gentis.

Vuidichindus Saxonum Dux florebat Carolo Magno imperante anno DCCC. vt Regino, Vuidichindus, Sigibertus, ac postremò Crätzius testantur: hic genuit Vuigbertum.

Vuigbertus è filia Ratbodi Frisorum Ducis suscepit Vualbertum, & Brunonem.

Bruno Ludolphum.

Ludolphus ex Odda Luitgardam nuptam Ludouico Arnulphi Imperatoris filio, Brunonem Saxonum Ducem, Danchuonth, & Otthonem.

Ottho Saxonix Dux è Luitgarda Arnulphi Imperatoris filia Brunonem, Ludolphum, Tæmarum, Richardim coniugem Marchionis Austriæ, Luitgardam, Babam, & Henricum Regem.

Henricus I. Germanix Rex cognomento Auceps è Mithildi genuit Flauium, Rixam, Adelhaidem, Mithildim Abbatissam in Quintilingiburg, Brunonem Archiepiscopū Coloniensem, Gerbergam coniugem Ludouici

Regis

Regis Francorum, & ex hoc matrem Lotharij Regis item Francorum, Henricum Rixosum Saxonix Ducem, cui ex Iuditha filia Arnulphi Mali Bauariæ Ducis soboles fuit Heruigis soror Burchardi Sueuiæ Ducis, & Hæricus Hezelus, à quo è Bertha Lotharingix Ducissa prognati Ghisela vxor sancti Stephani Hungariæ Regis, Bruno Episcopus Augustanus, & Henricus Imperator sanctis adscriptus.

Idem porro Henricus auceps habuit filium Otthonem Magnum.

Ottho Magnus Primus Imperator, qui ex Editha filia Edmundi Anglorum Regis habuit filios Gulielmum Archiepiscopum Moguntinum, Ludolphum primogenitum, qui defuncto ante patrem ex Idda filia Hermani Ducis Sueuorum proles fuit Ottho pater Brunonis, qui dictus est Gregorius V. habuit similiter ex eadem coniuge Luitgardam vxorem Conradi Franconiæ Ducis, è quibus Ottho pater Cunonis, & ex hoc auus Hermani, qui ex Adelhaidem suscepit Conradum Imperatorem patrem Henrici II. Imperatoris.

Idem præterea Ottho ex Adelhaidem filia Rodulphi Ducis Burgundiæ suscepit Otthonem II.

Ottho II. qui è Thiophania suscepit Otthonem, & Alysiam.

Ottho III sine liberis decessit, suffectusque illi Henricus Germanix rex secundus, & Imperator Primus.

Henricus Primus ex eadem agnatione vt ostendimus supra, qui virgo permansit ac sine liberis decessit anno millesimo vigesimo quarto. Igitur agnatio Vuitichindi rerum potita est in Saxonia ducentos quinquaginta annos, atque etiam plures: Germanix verò regnum consecuta est anno, vt notat Hermannus Contractus, nongentesimo decimo nono: sic itaque regum nomen tulit anno ceteresimo quinto, habuit autem quatuor Imperatores.

Secunda Prosapia Gibellinorum superiori inserta.

Conradus Franconiæ Dux è Luitgarda filia Otthonis I. Imperatoris genuit Otthonem.

Ottho Cunonem Franconiæ similiter Ducem.

Cuno Sigefridum, Eberardum, & Hermannum.

Hermannus ex Adelhaidem Geberardum Episcopum Ratisponensem & Conradum Imperatorem, qui Henrico Primo successit.

Conradus

Conradus Primus Imperator è Ghisela Elia Lotharij Francorum Ducis genuit Beatricem coniugem Bonifacij Marchionis Thufciæ, matremque Mathildis illius Magnæ, quæ tot ditiones sancto Petro reliquit in testamento, & Henricum secundum.

Henricus secundus Imperator ex Agnete filia Ducis Aquitaniæ liberos habuit Itham nuptâ Leopoldo Quinto Pulchro Marchioni Austriæ, Iuditham Regi Hungariæ, Mathildim Rudolpho Sueviæ Duci, Regique Germaniæ electo, & Henricum Tertium.

Henricus Tertius filios habuit Conradum Regem Italiæ, designatumque Germaniæ, qui patri haud fuit superstes, Sophiam coniugem regis Hungariæ, Agnetem Leopoldi VI. Austriæ Marchionis, & hoc defuncto Friderici Comitis Staufen. & Henricum IV.

Henricus Quartus sine filijs decessit annom. c. xxvii. sic igitur Germaniæ Regnum, dignitasque, & potestas imperatoria resedit in hac familia per annos centum ac tres.

Tertia Profapia Sueuorum superiori inserta.

Fridericus Comes Staufen. habuit in matrimonio Agnetem filiam Henrici Tertij, & sororem Quarti, ut testatur Ottho Frisingensis lib. i. ca. 8. ob id factus Sueviæ Dux, genuitque filios Fridericum, & Conradum.

Conradus Imperator creatus anno millesimo centesimo trigesimo octauo sine filijs decessit.

Fridericus I. Imperator electus annos M. C. LII. nepos Conradi Imperatoris ex fratre. Hic ex Beatrice genuit Fridericum Ducem Sueviæ, Otthonem Comitem Burgundiæ, Philippum, qui à nonnullis Germaniæ Rex est creatus. Sophiam vxorem Marchionis Montis ferrati, Beatricem Abbatissam in Quintelinburg. & Henricum V.

Henricus V. Imperator Siciliæ Rex è Constantia filia Rogerij Siciliæ regis habuit Fridericum secundum.

Fridericus II. Imperator è Iole suscepit Conradum Regem Germaniæ à quibusdam creatum, & è Constantia filia regis Castellæ Henricum qui similiter ad idem regnum fuerat antea designatus, nothos verò filios habuit Manfredum, qui Regnum Siciliæ tenuit, & è cuius filia Constantia nupta Petro Aragoniæ regi nati sunt Iacobus, Fridericus, Alphonfus, Iolanda, & Entium Sar-

diniæ

diniæ regem qui cauea ferrea inclusus obiit Bononiæ è Cōrado autem rege est ortus Conradinus, ex Hērico autem, ut quidam volunt, natus Fridericus Austriæ Dux Neapoli obruncati, & in his hæc agnatio defecit, perpetuata in regibus Aragoniæ per fœminas, Constantiam scilicet, & eius nepotes, è quibus Austriaci.

Quarta Profapia Austriacorum superiori inserta.

Austriacorum qui nunc latissime regnant, ita ut ex tota antiquitate proferri nulla gens possit, quæ tantam nacta sit Imperij amplitudinem, genus quidam referunt ad Romanos, voluntque è Petri Leonis Romani nobilissima familia prognatos Austriacos. In his est Naclerus scriptor Germanus. Quidam verò sic eorum genealogiam texunt.

Luthardus Comes Habsburg genuit Betzonē, hic Rathbodum, à quo Berengarius Pius, inde Ottho, ac Otthone Verernerus, cui filius Albertus Diues, à quo Albertus Comes Habsburgensis, atque, ut ait Cuspianus, Langrauius Alfatia, præfectus Argentinensis, cui coniux fuit Comitissa Cyburgi filia Hermanni senioris Comitis, è quibus Rodolphus Primus.

Rodolphus Primus electus est Germaniæ Rex anno millesimo ducentesimo septuagesimo tertio, ex Anna Comitissa Hohenberg septem mares, totidemque fœminas suscepit, primum Rodolphum, secundum Fridericum, tertium Hartmannum, quartum Rodolphum Secundum, quem pater Ducem Sueviæ creauit, illique vxorem dedit Agnetem Otthocari Bohemiæ Regis filiam, è quibus natus Ioannes occidit Albertum Primum Imperatorem patrum suum, quintum Albertum Primum Austriæ Ducem, sextum Hartmannum Secundum, septimum Carolum. Filiarum verò prima fuit Euphemia, secunda Gutha nupta Venceslao Bohemiæ Regi, tertia Mathildis Ludouico Palatino Rhœni, è quibus Ludouicus Quartus Imperator, quarta Agnes Alberto Saxonæ Duci, quinta Catharina Hermannō Marchioni Brandeburgensi, sexta Anno Otthoni Baurariæ Duci, septima Clemencia Carolo Martello Regi Siciliæ, ac Neapolis.

Albertus Primus Imperator ex Elisabetha filia Mainardi Comitis Carinthiæ & Tyrolis suscepit Rodolphum Mitem, Henricum Placidum, Otthonem Venustum, Leopoldum, Agnetem coniugem Andree Regis

Pars ij. Thom. 2.

L

Hungariæ,

Hungariæ, Elisabettham Ducis Lotharingiæ, Annam Hermannii Marchionis Brandenburgensis, Gurtham Comitum Othingen, Catharinam, Fridericum Tertium Imperatorem, cui ex Elisabettha filia Iacobi Regis Aragoniæ nati sunt Fridericus, Elisabettha, nupta Iohanni Bohemiæ Regi, & Anna Poloniæ Regi, denique idem Albertus genuit Albertum cognomento Sapientem, qui ex Iohanna filia Alberti Bauariæ Ducis habuit filios Margaritam coniugem Meinardi Bauariæ Ducis, Catharinam monialem, Fridericum Splendidum, Albertum Austriæ Ducem, patrémque Alberti Ducis Austriæ, & ex hoc auum Alberti Secundi Imperatoris, & Leopoldum Probum.

Fridericus Tertius Imperator, de quo diximus supra.

Albertus Secundus, de quo similiter diximus supra.

Leopoldo Probo è Viridi filia Barnabæ Ducis Mediolanensis orti sunt Elisabettha vxor Comitum Goritiæ, Leopoldus Superbus, & Herneftus Ferreus, cuius filij scribuntur Rodolphus, Leopoldus, Anna, Catharina vxor Marchionis Badensis, Margareta Friderici Saxonie Ducis, Albertus Misericors, deniq; Fridericus Quartus.

Fridericus Quartus Imperator, qui è Leonora Portugallensi suscepit Chunegundem nuptam Alberto Bauariæ Duci, & Maximilianum Primum.

Maximilianus Primus è filia & hærede Caroli Burgundionum Ducis, genuit Philippum, qui è Iohanna filia & hærede Ferdinandi Hispaniarum Regis habuit filios Carolum Quintum & Ferdinandum Primum Imperatores, Leonoram nuptam Emanueli Portugalliæ Regi, deinde Francisco Franciæ, Isabellam Christierno Danorum, quorum neptis fuit Maria Scotorum Regina, materque Iacobi nunc regnantis: Mariam Ludouico Hungarorum, Catharinam Iohanni Portugalliæ Regibus.

Carolus Quintus, qui ex Isabella filia Emanuelis Regis genuit Mariam coniugem Iohannis Portugalliæ principis, matremque Sebastiani Regis, Iohannem vxorem Maximiliani Secundi, & Philippum Secundum Hispaniarum Regem, præterea verò Iohannem Austriacum, & Margaretam matrem Alexandri Parmensium Ducis:

Ferdinandus Primus cui sunt ex Anna vxore filij Carolus, Ferdinandus, & Maximilianus Secundus, Helena, Visula, Barba, Margarita, Leonora, Catharina, Magdale-

na,

na, Maria, Anna, Isabella.

Maximilianus Secundus, qui è Iohanna suscepit Rudolphum Secundum, Albertum Cardinalem, Ernestum Maximilianum, Matthiam.

Rudolphus Secundus, qui nunc Imperio potitur.

Quinta prosapia Lutzelburgensium superiori inserta.

Henricus Comes Lutzelburgensis è Beatrice Comitissa Hannoniæ genuit Henricum Septimum Imperatorem, Vualtramum Comitem, & Balduinum Archiepiscopum Treuerensem.

Henricus Septimus Imperator habuit è Margarita filia Ducis Brabantie Iohannem Bohemiæ Regem, ac filias tres è quibus vna exstitit coniux Ludouici Palatini Rheni. Iohannes autem Bohemiæ Rex è Beatrice filia Ludouici Secundi Borbonij suscepit Venceslaum, & Iohannem Comitem Lutzelburgensem, ex Elisabettha verò Carolum Quartum Imperatorem, Venceslaum Ducem Brabantie, & Comitem Lutzelburgensem, Iohannemq; Henricum Marchionem Morauie, cui filie fuerunt Margareta vxor Henrici Bauariæ superioris Ducis, Guttha Philippi Valesij Franciæ Regis, & Anna Orthonis Austriæ Ducis.

Carolus Quartus è Iohanna siue Anna genuit Venceslaum, & Sigismundum Imperatores: habuit & filiam Elisabettham coniugem Iohannis Galeatii Ducis Mediolanensis, è quibus orta Valeria vxor Caroli Franciæ Regis. Venceslaus Primus qui ob ignauiam communi decreto fuit Imperij dignitate spoliatus.

Iodocus cognomento Barbatus Imperator electus Iohannis Henrici proles absque liberis è vita migravit.

Sigismundus Primus Rex Bohemiæ, & Hungariæ, cui fuit è Barbara coniuge filia Elisabettha nupta Alberto Austriaco Imperatori, è quibus Austriaci nunc regnantes atque Imperantes.

Atque hæc Lutzelburgensium agnatio post Austriacã venit ad Imperium, ante illam verò desit in maribus, propter feminas tamen in Austriacis perpetuatur.

Illarum porro agnationum, aut aliarum, quæ in Germania imperarant, cum plurima sint euenta felicia, illud a nobis primum proponetur, nullum fuisse Imperatorem in Germania, cuius adhuc consanguinitas non daret: quãuis enim in defecerint agnationes ipsæ maribus deficientibus,

L 2

deficientibus, tamen per feminas alij agnationibus coniunctas consanguinitas est perpetuata. & de quinque his est à nobis probatum, ac testes habent probatissimos Vuitichindum, Reginonem, Hermannum Cōtractum, Sigibertum, Marianum Scorum, Vrspergēsem, Crätzium, Naclerum, ac post hos Irenicum, Cuspianū, Vuolfangum Lazium libro de gentium migrationibus. Aquibus etiam discimus sex alij Imperatoribus Germanicis, qui non fuere ex istis quinque agnationibus, hoc etiam diuinitus concessum, vt eorum consanguinitas vigeat, ita vt nullus sit Germaniæ Rex, cuius cognatio non persistat. Ex his primus est Lotharius, cuius filia Gertrudis vxor Henrici Superbi Bauariæ Ducis, ac deinde Henrici Ducis Austriæ, è quibus genus Bauariæ Ducum, Rhenique Palatinorum, vt è Vuolfangi libro septimo apparet. Secundus est Ortho Quartus filius Henrici iunioris Superbi Bauariæ Ducis, cuius cognatio est eadem cum superiori, & permanet adhuc. Tertius est Gulielmus Guntherus Holandiæ Comes, cuius filia Beatrix nupsit Ferdinando Tertio genuitque Alphonsum Decimum, & ex his Reges Aragoniæ, & Castellæ, vt ostendimus suprà, adhuc manent. Quartus est Rupertus, & si Imperatoribus eum velis adnumerare. Quintus erit Ludouicus Quartus, qui sunt è consanguinitate Ducum Bauariæ, Comitumque Palatinorum Rheni. Sextus est Adolphus Comes Nassau, qui ex Imagina suscepit inter alios Mithildim coniugem Rodulphi Comitis Palatini Rheni, è quibus electores Palatini, & in his Rupertus Imperator. Sed quando non videtur aliquibus omittendus Rodolphus Sueviæ Dux, qui fuit aduersus Henticum Tertium creatus rex, & eius cognationem constat haud interuisse, eius namque filia Anna nupta Bertholdo Zaringiæ Duci propagauit eius progeniem, quam texit Lazius libro octauo. Sic igitur, quod admirabile sit, nullius Imperatoris Germani cognatio intercudit, quamuis agnatio sit extincta, quod sanè non est nisi maximæ felicitatis, quam neque Imperatores illi prisca Romanorum, neque Constantinopolitani sunt sortiti.

Secundum. Quin neque vllius Germani posteritas est intermorta, nisi Orthonis Quarti, cuius nulla superfuit proles, quæ progeniem propagaret: ceteri omnes, quicumque fuerunt, posteros reliquere, quorum con-

sanguinitas

sanguinitas non interierit, vt à nobis est explicatum.

Tertium. In Occidente præterea nullus fuit Imperator, aut in Oriente, cuius posteris toties eadem potestas dignitasque Imperatoria contigerit. Gens namque Austriaca numerat è suis, vt aperuimus, Imperatores decem, quod nulli agnationi contigit ex quo Imperatoris maiestas exorta primas inter mortales in rebus prophanis moderandis tenere cepit: & tamen sumus supra annos mille sexcentos ac triginta, ex quo Imperatoris nomen ac potestas celebratur inter mortales.

Quartum. Similiter nulla regis alicuius progenies proferetur ab orbis fabricatione, cuius posteris tot fuerint, nomēque & potestatem vel regni alicuius illustris, vel nobilioris principatus per tot sæcula retinuerint, quot huiusmodi quilibet Imperator Germaniæ diuinitus est sortitus, vno excepto Orthone Quarto, cuius tamen à maioribus ducta consanguinitas durat. vt enim vidimus, siue à Carolo Crasso, aut paulo inferius ab Arnulpho Caroli Magni nepote, siue ab Orthone Primo ducas initium, quilibet agnationis alicuius primus Imperator habuit posteros, quorum soboles vel regni, vel imperij, aut dominatus alicuius nobiliorem gradum hucusque semper retinuit,

Quintum. Quocirca non nisi diuinum videtur, qui fieri potuerit, vt cum tot exstiterint Reges & Imperatores in Germania iure electionis non iure sanguinis consecuti tantam maiestatem, tamen sanguine sic inter se deuincti fuerint, vt nullum ciere possimus, quem vinculum affinitatis saltem cum superioribus sequentibusve non astringat: neque tamen, quod omnes norunt, Germania vel exigua regio, vel paucos habet principes, quibus antiqui, ceteraque etiam nunc gentes à nobis alienæ regum nomen attribuisent, quando vel tenuis oppiduli dominis illud attribuebant, & hodie Mahometani, ac reliquæ nationis tribuere solent. Hæc verò omnia pertinent ad humanam felicitatem.

Sextum. Quòd si proponas tibi ante oculos posteritatem cuiuslibet regis, aut Imperatoris à nobis alieni, quæ tam diu persistit, vt quilibet Imperatoris alicuius Germani ab Ecclesiæ nostræ complexu non eiecti posteritas durauit, videasque quo è posteris vtriusque fue-

L 3 rint

rint à suis consanguineis interfecti, cognosces paucissimos Germanicorum Regum nepotes, qui fuerint in cætu Ecclesiæ nostræ, à suis interemptos, plurimos ex aliorum liberis. quin si agatur de iis, qui regium nomen tulere, aut Imperatoris, vnus Albertus è nostris à suo nepote fuit occisus per tot secula. Nam Fridericus Secundus à Manfredo filio suffocatus aliisque ipsius liberis à suis de medio sublatis fuerant illi ante per Pontifices Romanos excommunicati. Hanc autem collationem facere possumus facillimè, si inspiciamus signum de pietate xxxviii de intestinis alienorum cædibus lxxi felici exitu nostrorum Regum lxxxix. & infelici hæreticorum Regum, quod infra subiiciemus.

Septimum. Sed qui verba facimus de is, qui fuerint à suis occisi? Nam si nos eadem signa consulamus, scriptoresque, quos adducimus in medium, legere velimus cognoscemus certissimo, nullam Regum ab orbe condito posteritatem à nobis alienam quæ tam diu permanferit, exstitisse, cuius tam pauci nepotes fuerint ab extraneis necati, quæ signis etiam superioribus apparent.

Octauum. E cuius porro Regis quæso consanguinitate ab orbis exordio tot Reges prodierunt, & quidem potentissimi, quot è qualibet Imperatoris cuiusvis profapia: nam si attentè scripta legimus, cognoscimus è feminis saltem quinque agnationum, quas delineauimus prognatos Poloniae, Hungariae, Bohemiae, Daniae, Angliae, Galliae, Hispaniae, Lusitaniae, Siciliae, aliarumque regionum illustrissimos Reges.

Nonum. Neque est, quòd hic dicamus illud toties à nobis repetitum, è familia Austriaca exortos Reges, qui latissimè omnium, quicumque vnquam fuerunt, si telluris amplissima spatia, quæ potiuntur, metiri velis, dominentur: ea porro Germanica est, & ex Imperatoribus Germanicis prognata.

Decimum. Spectat & illud ad humanam felicitatem, diuinissima quæque celebritatem nominis conciliantia cælitus nancisci. Quocirca Henricus Primus, cui tanta diuinitus sanctitudo concessa est, vt in coniugio illibatam virginitatem conseruauit, non attulit ille ab humanis rebus profectam beatitudinem suis, sed à superis deductam gloriam, splendoremque suæ profapiae nobilitatis modo quodam mirabili, & diuino, quod sanè nul-

la gens

la gens à nobis aliena suis Regibus attribuere potest.

Vndecimum. Quam obrem non illud prætereundum, Imperatores Germanicos, si totam successionem ipsorum spectes, mius recessisse à præscriptis iustitiæ legibus, quàm seriem quamlibet alienorum à nobis vel Imperatorum vel Regum, quod liquet è signo de vitiositate alienorum quinquagesimo secundo. Nam reuera si qui fuerunt ex Imperatoribus Germanicis vitiosi (quid enim, si inter tot aliqui fuerint aliquando?) sunt illi communi decreto, consilioque maturo spoliati tanto gradu, non per factiones ac seditiones, sed per legitimos iuris legumque modos, vt contigit Carolo Crasso, Adolpho, Venceslao: vel etiam quasi putrescentia membra præcisi sunt ex Ecclesiæ corpore, veluti Henricus IV. & Fridericus Secundus: vt appareat hac parte vitiositatis eos ad Imperatorum Germanicorum seriem speciatim non pertinere, quod de communi sententia illorum, quibus id iuris erat, loco sint moti ob vitiositatem. idque non ita contigisse aliis est manifestum, ne scilicet asseuerare possint, & malorū Regum successionem, quāuis improbarentur ab ipsis, ad eos non pertinere.

Duodecimum. Sic igitur videmus Germanicorum Regum posteros omnium fuisse maximè religiosos, vt nulla alienorum à nobis regum progenies iis comparari possit, excitataque ab illis fuisse amplissima & locupletissima monasteria & templa, quibus eorum memoria commendetur immortalitati, non vanis & inutilibus constructionibus, qualia sunt pyramides, horti pensiles, Mausolea, Theatra, Circi, Naumachiae, & quæcumque sunt huiusmodi multa nihil aliud in animis, hominum creatura, nisi inanitatis ac stolidi stuporis futilia spectra, non vti templa & monasteria religionem pietatemque cordibus humanis ingenerantia, ac penitus insignentia in recessibus intimis eorum: vt iam non sit hæc felicitas inanis gloriæ, sed promouentis homines ad diuinas virtutes, & acta virtutum sanctissimis monumentis.

Decimum tertium. Quam obrem sicut Francis Regibus à Pipini stirpe prognatis è magna parte cultus Germaniæ quondam squallentis & horridæ, nunc autem tot ædificiis & vrbibus ornata debetur, quòd ipsi dederint, nitium perpoliendæ, & hac parte illustrandæ Germaniæ. postquam scilicet Carolus magnus eam suo subiecit

L 4 imperio,

imperio, & in vnius regni formam redegit, sic nulla Regum stirps & agnatio tanta terrarum spatia pulcherrimis in Europa structuris & oppidis nobilitauit, quanta sunt ope Germanicorum regum, ceteris etiam promouentibus, & adnitentibus, nobilitata, verbi gratia in Pomerania, Prussia, Liuania, finitimisque terris: cum tamen sciamus innumeros aut Reges, aut Duces, Principesque veros, & eorum liberos in Germania fuisse ante Ottonem Magnum, à quo vsque ad orbis exordia numerantur propè annorum quinque millia.

Decimum quartum. An non autem pertinebit ad humanam felicitatem, tot gymnasia omnium disciplinarum, vel sumptibus suis ab istorum Regum posteris fuisse inter Germanos excitata, vel auxilium dedisse quoquo modo, vt excitarentur? Certè felicitatis humanæ potissima pars & essentia collocatur in animi bonis. Homo namque hac parte homo, quod animo præditus sit & ornatus, non agresti & inculto, sed ad omne bonarum doctrinarum genus expolito. Quanti porrò hæc sint atque vt nostri antiquis præstent in his rebus, explicabitur signo sequenti.

Decimum quintum. Maxima laus igitur debetur ijs Imperatoribus, qui ab istis, quos supra recensuimus prognati monasteria condiderunt, è quibus educi monachi perduxerunt ad humanitatem tot populos effertos, ac belluinis moribus horrentes in Septentrione, quod tot Reges, qui ante Christi doctrinam in Germania per pontificios haud disseminatam per tot sæcula fuerunt numquam præstitère, quamuis antea tot annorum millia numerentur exacta.

Decimum sextum cum verò sit maximè felix videre, aut regius vates, filios filiorum suorum, atque ob id felicissimum sit Imperatoribus hisce Germanicis, quod romanis illis præcis haud contigit, perpetuatam fuisse ad nostra tempora illorum progeniem, siue exigua fuerit illa numero, siue magno, certè si cum perpetuatione sit etiam coniuncta liberorum multitudo, qui consentiant inter se, vnanimesque sint, neque infeliciter è medio tollantur, illud inter humanam felicitatem supremum meritò reputabitur: cum verè dixerit Dauid: Filij tui sicut nonellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ. Dixit appositè, oliuarum, quod ea sit pacis nuncia,

quasi

quasi nihil sit miserius, quam si pater videat filios inter se rixari, bella gerere, aut id futurum præfagiat: quod accidere Mahometanis plurimorum filiorum parentibus aperuimus, signo LXXI. de intestinis alienorum cædibus, cap. IX. sic etiam luctuosum plurimos quidem liberos habere, sed videre eos ab hostibus necatos, vt de Priamo canebat ille:

Quinquaginta intus thalami spes tanta nepotum.

Imperatoribus autem Germanis aliquot fuit magna liberorum multitudo pacifice vnà viuentium, qui nullas ab hostibus cædes sunt perpeffi: verbi gratia, Rudolpho Primo quatuordecim: Alberto Primo viginti duo filij fuerunt, Ferdinando Primo tredecim, aliisque pluribus plures quibus autem non fuit tanta proles, quæcunque illa fuit, sat est, si perpetuata sit per fœminas, quando per mares non potuit. Meritò igitur Mauricij Imperatoris vxor, qui simplicem per dirisionem vocauit Gregorium Magnum, lugebat ducem natorum cædem veluti infelicitatem magnam versibus illis:

O ego mille modis regum miseranda duorum

Mauricij coniux, filia Tiberij:

Edocui Regina satis, fœcundaq; mater,

Quam sint multorum commoda sceptræ Ducum.

Militis infidi iaceo, populiq; furor,

Et mecum coniux, progeniesq; iacet.

Ne misera Niobes ego sum vitale cadauer.

Plurane Cisseis, plura Iocasta iacet?

Esto, iure pater: cur pignora parua necantur?

Humani prorsus nescia turba doli.

Non iam Roma meis carpes à frondibus vmbra.

Eruta Threicio stirps Aquilone iacet.

Hæc itaque sunt euenta felicia Imperatorum Regumque Germaniæ qui permansere in Ecclesia, quo ad eorum posteritatem.

*Explicantur euenta felicia posteritatis Hungaricorum,
& Bohemicorum Regum.*

CAP. VI.

Germanico coniuncta sunt Hungarica & Bohemica regna, quorum Reges & sanguine sunt inter

L 5 se con.

se coniuncti, & illa post Imperatorem Sigismundum conuenere semper in vnum vsque ad ætatem nostram. Capiamus igitur ab antiquiori, si regium nomen spectare velimus, initium, ab Hungarico nimirum, cuius sanè Reges à Noë ex annalibus Hungaricis nominatim gradatimque per consanguinitatis posteritatem à parentibus in filios deductam recenset Bonfinus li. 9. Decad. 1. Sed huius quidem profapie admirabilis fides sit penes ipsum Bonfinum, qui & ipse agnationis istius perpetuam seriem non cessat admirari, vel penes Hungaricos scriptores. Nos hinc eam describere haud curamus, satis habentes certiora scriptis mandare. Exordiamurque ab anno nongentesimo, quinquagesimo, quo Toxis vivebat.

Toxis Hungarorum Rex, è vetustissimo Hunnorum genere natus (inquit Bonfinus Decadis 2. lib. 1.) genuit Geysam, qui è Sarola suscepit sanctum Stephanum primum Regem, cui è Geysela Imperatoris Henrici filia natus est sanctus Emericus & Geysela, quæ nupta Gulielmo fratri Sigismundi Burgundiæ Ducis, peperit Petrum Regem secundum. Idem Toxis genuit Michaëlem, cui sunt è Rhussa nati Ladislaus Caluus & Vazulus, at Ladislao Bela Sextus Rex, & Andreas Tertius Rex pater Salomonis quinti Regis, & Adelahis vxor Vratislai primi Bohemiæ Regis.

Sanctus Stephanus Toxis filius sine maribus superstibus è vita migravit.

- I. Petrus filius Geyselæ sororis sancti Stephani vsque vltima prole defunctus.
- II. Andreas Primus de cuius filiis est dictum, inter quos est Salomon sequens.
- III. Salomon qui sine vlla sobole est defunctus, filius Andree I. ex Agmunda Ruthena.
- IV. Bela primus filius Ladislai Calui, nepos Michaëlis, ac pronepos Toxis, cui è filia Miecislai primi Poloniæ Ducis, aut Regis nati sunt Geysa Magnus pater Calomanni Regis, & Almi necnon sanctus Ladislaus primus Rex, Lápertus, ac duæ filia, altera nupta Zelemiro Dalmatiæ Regi, altera Otthoni Marchioni Moraviæ, post Belam nonnulli interponunt Geysam Magnum, sicut etiam mox Ladislaum Secundum, eiusque fratrem Stephanum.
- VI. S. Ladislaus, cuius filia Pyrisca fuit vxor Emanuelis

Constan

Constantinopolitani Imperatoris.

Calomannus, cui nati sunt Adelahis vxor Boruorij Bohemiæ Ducis, Stephanus Secundus Rex, Nicolaus, Ladislaus, & Borichius Notus.

Stephanus Secundus, cuius nulla proles fuit.

Bela Secundus Almi filius, Geysæ Magni nepos ac Belæ Primi pronepos, qui ex Helena Vri Macedonis filia liberos habuit Geysam Secundum Regem, Ladislaum, Stephanum, Almum.

Geysa Secundus genuit è filia Minoslai Ruthenorum Principis Stephanum Tertium, Belam Tertium, Arpad, Geysam.

Stephanus Tertius nullis liberis fuit.

Bela Tertius è sorore Philippi Gallie Regis suscepit Constantiam coniugem Præmislai Otthocari Bohemiæ Regis, & Emericum Regem, & Andream Hierosolymitanum Regem.

Emericus Belæ Tertij filius è Constantia Aragonia suscepit Ladislaum Tertium vel Secundum Regem.

Ladislaus Tertius aut Secundus nullam progeniem reliquit.

Andreas Hierosolymitanus è filia Marchionis Estensis genuit Stephanum, cui è Thomasina Maurocena Veneta filius fuit Andreas Venetus Rex, è Gertudi verò filia Bertoldi Moraviæ Ducis sancta Elisabettha vxor Lætgrauij Thuringiæ, & Calomannus Haliziæ Rex in Russia, ac Bela Rex.

Bela Rex è Maria, vt quidam volunt, Imperatoris Constantinopolitani filia genuit Cuncgundem nuptam Boleslao Pudico Poloniæ Regi, & Stephanum Quintum vel Quartum Regem.

Stephanus Quartus vel Quintus filios habuit Ladislaum Quartum, & Mariam nuptam Carolo Claudio Regi Sicilia, è quibus Carolus Martellus Rex.

Ladislaus Quartus absque vlla sobole migravit è vita. Atque hic interponitur à multis Venceslaus Bohemiæ Rex, & Ottho Bauariæ Dux.

Carolus Martellus è Clementia Rodulphi Imperatoris filia genuit Carolum Robertum.

Carolus Robertus ex Elisabettha filia Ladislai Lotheci Poloniæ Regis genuit Andream Regem Neapolis, patremque Caroli Parui, quem Forgatius interfecit, auumque

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

XIII.

XIV.

XV.

XVI.

XVII.

XVIII.

XIX.

XX.

Ladislai

- XXI. Ladislai regis Neapolis, Ludouicum Regem.
Ludouicus Rex suscepit Hedwigim coniugem Vladaislai Jagelloni regis Poloniae, Mariamq; Sigismundi Imperatoris nati è consobrina Ludouici Regis, Anna filia Bulconis Ducis Suidnizensis in Silesia.
- XXII. Sigismundus cum Maria coniuge, qui è Barbara filia Ducis cilię genuit Elisabettham nuptam Alberto Austriaco Imperatori.
- XXIII. Albertus vna cum Elisabettha, quibus orti sunt Anna vxor Gulielmi Saxoniae Ducis. Ladislaus Rex & Elisabettha coniux Cazimiri Poloniae Regis. Post obitum Alberti quidam delegere Regem, quod Elisabettha praegnans esset, Vladislaum Polonum cognomento Varnensem.
- XXIV. Ladislaus Alberti filius posthumus absque progenie defunctus, Matthiasque Huniades est illi substitutus.
- XXV. Matthias Rex, cui nulli post obitum liberi forent, vocatus ad regnum Vladislaus filius Cazimiri, & Elisabetthae, quam diximus ortam ex Alberto Imperatore, & Elisabetta nata è Sigismundo.
- XXVI. Vladislaus ex Anna Gandala Vascone genuit Ludouicum, & Annam nuptam Ferdinando Imperatori.
- XXVII. Ludouicus in praelio caesus à Turcis ad Mochaz, nulla sobole relicta decessit.
- XXVIII. Ferdinandus maritus Annae, cui se obiecit Ioannes Sepusius à quibusdam Rex creatus, è Ferdinando autem natus Maximilianus, & ex hoc Rudolphus.
- XXIX. Maximilianus.
Rudolphus: de quibus in genealogia Austriacorum.
- XXX. *Genealogia Ducum Regumq; Bohemicorum.*
Genus Regum Bohemicorum sic recenset Cromerus lib. 3. Praemissus Rusticus Bohemorum siue Dux, siue Rex, genuit è Lybussa Nezamistum, cui filius Muata successit: hunc proles Voien excepit. post hunc filij cremofistus & Vratislaus, hic Lucensem, ille misso Vissegradensem principatum partitione facto susceperunt. Vratislao Vratislaus, Cresemisso Neclan filij successere. Hic deinde defuncto fratre, & ex eo nepote ad Hosiuitum filium ditiones suas trasmisit: huius filius est Boruorius sequens.
- Circiter annum octingentesimum nonagesimum Boruorius Bohemorum dux Christo nomē dedit, & è Ludimilla

milla Slauborij Metnicensis filia genuit Spitigneum, Boleslaum, Vratislaum.

Vratislaus è Drahomira Lucensi Venceslaum martyrem sanctum, Boleslaum Sæuum, & Præmisslaum.

S. Venceslaus martyr ac virgo.

Boleslaus Sæuus è Brena filios habuit Strachyquā monachum, Alladam monialem, Dombrauam coniugem Miesconis, aut mieislai Poloniae Ducis, & Boleslaum Pium.

Boleslaus Pius ex Hemma prognata, è principibus Saxonis suscepit Boleslaum.

Boleslaus, cui nati sunt Jaromyrius & Vdalricus.

Jaromyrius.

Vdalricus è Beatrice Rustica genuit Bretislaum.

Bretislaus Primus Marchio Moraviae ex Iutha siue Iuditha Otthonis Rusi Imperatoris genuit Spitigneum Ducem, Vratislaum Olumuzij dominum, Regemque Bohemiae primum, Conradum Brunæ dominum, Otthonē Znoymæ, Jaromirium Episcopum Pragensem, & Otthoni quidem è filia Belæ Regis Hungariae Suatoplucus Quartus principes, & Ottho Niger filij fuere, & huic quidem natus est Venceslaus Quintus Interrex, illi Suatoplucus.

Conradus Brunæ dominus è Valpurgi suscepit Vdallicum & Leopoldum.

Leopoldus Conradum Marchionem, qui tribuitur vxor Palatina Bauarica, ab aliis Maria Henrici Quinti Caesaris filia.

Vdalricus Vratislaum, cui fuit coniux Vasilca, alias Basilia Ruthenici principis filia.

Vratislaus regio nomine nobilitatus ab Henrico Tertio, hic ex Adelehilde Andreae Regis Hungariae filia genuit Bretislaum, Boruorium, Boleslaum, Iuditham Vladislao primo principi Poloniae post abrogatos Reges nuptam, ex alia Suataua filia Boleslai Audacis Poloniae regis Vladislaum, filiamque nuptam Vicberto Lusatiae Marchioni, è quibus orti Venceslaus Marchio Lusatiae, Sobieslaus, & Henricus principes ex ordine Lucenses. Sed quamuis Vratislaus regiam dignitatem tulerit, eius tamen successores per annos sexaginta regio nomine neglecto, soloque principis titulo contenti fuerunt, sūt vero sequentes,

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

XIII.

Bretis-

XIV.

Bretislaus, Boriuorius, & Vladislaus Vratislai filij, Svatoplúsque Otthonis Znoymæ domini. & Bretislao quidem sunt orti è Lucretia principis Rhenani filia Vladislaus iuuenis ductor copiarum in Italia, Boriuorio è sore Leopoldi Auftriæ Ducis. Iaromirius, Sobieslo principi Lucensi, ex Adeleida filia Colomanni Regis Húngariæ Vladislaus, Maria nupta Leopoldo Auftriæ Duci, Sobieslaus, Vdalricus, cui filius Spitigneus à Præmislaus Otthocarum excæcatus.

XV.

Vladislaus, Vladislai filius, Vratislai primi Regis nepos repetita regia dignitate à Friderico primo coronatus fratres habuit Theobaldum, Henricum Episcopum Pragensem, sororem Friderico bauariæ Duci nuptam, coniuges duas Gertrudim Conradi Cæsaris filiam, & Iuditam, Langrauij filiam, liberos quinque, Fridericum primum Interregem, qui ex Elisabettha suscepit filiam Petro nepoti Emanuelis Imperatoris Constantinopolitani desponsam, Svatoplucum, cuius vxor exstitit filia Geysæ secundi Regis Hungariæ, Albertum Archiepiscopum Saltzburgensem, Vladislaum Morauiz Marchionem, Premislaum postea Otthocarum.

XVI.

Post hunc Interreges fuère, id est, Fridericus II. Vdalricus Sobieslai Lucensis filius, tertius Sobieslaus frater, quartus Conradus Leopoldi Znoymensis filius, quintus Venceslaus Otthonis Nigri filius, sextus Premislaus Vladislai filius postea Otthocarus, septimus Henricus Episcopus Pragensis Vladislai Regis filius, octauus Vladislaus Marcho Morauiz Vladislai Regis filius.

XVII.

Premislaus Otthocarus Vladislai Regis filius tertius Rex è Constantia Belæ Tertij Regis Hungariæ filia genuit.

XVIII.

Venceslaum Otthocarum Quartum Regem & Annam Henrico secundo Pio Henrici Barbatii principis Vratislai & Poloniæ filio, qui à Tartaris est cæsus, nuptam præterea verò filias, è quibus vna collocata est in matrimonio Otthoni Marchioni Brandenburgensi, alia Vdalrico principi Carinthiæ, Agnes monialis. Porro Venceslaus Otthocarus è Chunigundi filia Philippi Suedi Regis Germaniæ à nonnullis creati Otthocarum Quintum Regem.

XIX.

Otthocarus Quintus Rex è Chunigundi Roscislai Bulgariæ Regis filia suscepit Agnetem Rudolpho Duci

Sueuiæ

Sueuiæ Rudolphi primi Imperatoris filio nuptam, è quibus ortus Ioannes Alberti Imperatoris interfector, Venceslaumque Sextum Regem, è concubina Nicolaum Ducem Oppauensem cum tribus filiabus nuptis Varrembergo, Straconicensi, & Crauato.

Venceslaus è Iuditha Rudolphi primi Imperatoris filia genuit Venceslaum Septimum Regem, ex Elisabetta filia Premislai principis Poloniæ maioris Annam Hærico Carinthiæ principi, & Elisabettham Ioanni filio Henrici Septimi postea regi Bohemiæ Octauo, è quorum progenie sunt Austriaci, nuptas. Habuit etiam Præpositum. Vifegradensem spurium.

Venceslaus iunior decessit absque prole.

Postea nonnulli Interreges fuère, Henricus Carinthiæ princeps Annæ, Rudolphus Agnetis mariti, ad Fridericum filij Alberti Imperatoris.

Ioannes Henrici Septimi Imperatoris filius è Ioanna Venceslai filia suscepit Carolum Quartum Imperatorem, patremque Venceslai & Sigismundi Imperatorum.

Carolus Quartus, qui ex Anna filia Bulconis Ducis Suidnicensis in Silesia genuit Venceslaum, ex Elisabetta verò filia Bugislai Ducis Stetini Pomerani, neptique Cazimiri Poloniæ Regis, & consobrina Ludouici primi Regis Hungariæ, suscepit Sigismundum.

Venceslaus sine sobole migravit è vita.

Sigismundus, qui è Barbara filia comitis Ciliæ genuit Elisabettham, quæ nupsit Alberto Austriaco Imperatori.

Albertus & Elisabetta coniuges, de quibus in Austria eorum genealogia, ex ijs Ladislaus posthumus, & Elisabetta coniux Cazimiri Regis.

Ladislaus sine progenie defunctus est.

Incidunt hic Georgius Podebrachus, Matthias Huniades Hungariæ rex, & Elisabetta Cazimiri coniux, Albertique filia, vt diximus, ducens originem à Boriuorio per suo consanguinitatis gradus.

Vladislaus Rex Cazimiri filius, & Elisabettræ, cui ex Anna Gandala Vascone filij sunt Ludouicus & Anna vxor Ferdinandi I. Imperatoris.

Ludouicus à Turcis ad Mochaz interfectus sine vlla posteritate, sic igitur eius soror cū marito est vocata ad regnum.

Ferdinandus vir Annæ, è quibus fecundissima Au-

striacorum

XX.

XXI.

XXII.

XXIII.

XXIII.

XXV.

XXVI.

XXVII.

XXVIII.

XXIX.

XXX.

XXXI.
XXXII.

striacorum progenies, ac felicissima, inter quos sunt reges & Imperatores sequentes.

Maximilianus, ac post ipsum Rudolphus.

Rudolphus filius Maximiliani.

Illud igitur primum sit felicitatis diuinitus concessæ euentum in his duobus regnis nunc in vnum regem coeuntibus, seruata tamen amborum distinctione, posteritati tamen Boruorij & Geysæ, quod adhuc per annos septingentos plus minus illa duret quamuis in maribus intermorta, per fœminas tamen ita propagata, vt parentes succedentium non ignorentur. Quod si quibusdam contigit alienis à nostro cœtu, vt eorum posteritas persistat, eorum tamen maiores nominatim fieri non possint, vt verò istorum possint, id pars gloriæ ac splendoris existimatur, quod ad eam felicitati adscribitur, vt Aristoteles dixerit honorem esse nescio quid diuinum, Regesque antiqui pyramidibus, mausoleis, obeliscis, & aliis molibus attollendis nihil aliud exquirerent, nisi vt ipsi posteritati cum suis nepotibus commendarentur: & tamen, vt per tot annos series nepotum, quos ipsi sunt sortiti, texatur, nulli sunt assecuti.

Secundum. Sed hoc exiguum sine dubio reputandum, nisi accederet illud etiam, posteros istorum Regum Boruorij & Geysæ Reges fuisse, & quidem regionum latissimarum, non oppiduli alicuius tenuis, quales antiquitas multos habuit, ac veluti maximos ostendat.

Tertium. Illud accedit, quod ex eorum sanguine ac fœminis prognati sunt totius Europæ clarissimi ac potentissimi Reges & Imperatores Orientis & Occidentis, qui que in Africa & Asia ditiones amplissimas potiatur, in Indiis Occidentalibus & Eois. nam quantum ad Imperatores Orientis, discimus è Gregora lib. 7. Andronico Paleologo fuisse vxorem Hungaricam, reginamque Vngariæ, è qua natus est Michaël filius Imperator, cuius verò hæc fuerit proles, nondum potuimus expiscari.

Quartum. Ita vt desenerit eorum progenies non in abiectos, sed in nobilissimos Austriacos, quibus nulli Reges exorti sunt vnquam pares in potius tot ac tantis terrarum spatiis ac regnis. sic igitur aliorum mortalium proles ab altissimo interdum felicissimæ posteritatis gradu deiicisolet, allidique hami, vt vilis ac prostrata iaceat, redacta ad homunculos nullarum virtutum & opum.

vel

vel aberit in nihilum prius euanescentes, vt aperietur signo de infelici posteritate alienorum.

Quintum. Sic verò amarunt inter se liberi istorum, vt quod sapius repetere non pigebit, nullus à nobis alienus cœtus proferre possit in medium Reges, regumque simul liberos tamdiu regnantes, qui magis amarint inter se, & minus sint aduersus semetipso præliati, bella exercuerint, paucioresque è suis propinquis regnandi causa necarint, quod signo de pietate xxxviii. cap. ii. est explicatum.

Sextum. Et quod huic est quodammodo connexum, nulla Regum series ab eodem stipite procedens ac tamdiu regnans adducetur ab vllis à nostra doctrina alienis, quorum tam pauci fuerint à suis subiectis interempti, quod supra capite primo fusiùs est enarratum.

Septimum. Aut etiam tam pauci fuerint ab hostibus necati, qui que, vt repetimus, tam diuturnis regnis atque etiam nobilibus præfuerint: quod magis mirum videri debet, cum Regibus istis sæpè bella fuerint cum populis Borealibus finitimis, qui non nisi ad prælia & cædes olim nati ac facti videbantur.

Octauum. Quamuis autem Romano pontifice semper iacitante, ac iugiter promouente omnibus modis debeat Germanis ex magna parte, quod Hungaris ac Bohemis tradita sit ab initio humanitatis disciplina, vt ostendimus signo de cura Papæ in Catholicis tuendis. LXXXI. cap. V. progressus tamen humanitatis, quam feritate antiqua abiecta induerunt Hungari & Bohemi, referri debet accepta maximè posteritati istorum Regum, pietatem Christianam, moresque humanitatis plenissimos vitæ suæ exemplo, factisque consignanti, cum verissimum sit illud:

Totus ad exemplum Regis conuertitur orbis?

ac bene scripserit Plato, qualis in Rep. principes, tales esse solere reliquos ciues

Nonum. Hinc non nisi felix istorum Regum posteritas iudicanda est, quod regiones incultæ olim, nullumque habentes ædificiorum splendorem, ac magnificentiam, nunc & cultissimæ sint, & structuris nobilibus ornatis euaserint opera illius, quod capite deducens Germaniæ bonis libro sequenti aperietur. Quocirca maximè deplorandum nonnullas Hungariæ terras, &

Pars ij. Thom. 2.

M

quidem

quidē præcipuas abductas in Turcarum potestatem, postquam peruaserūt eas hæreticæ opinionēs, cum sciamus à Turcis vastitatem, squalloremque omnem locis, quæ occuparint, inferri

Decimum. Quis verò vnquam Rex potuit, aut quæ Regum posteritas vt istorum valuit animos mortalium sic vnà colligare, vt in vnâ doctrinæ cælestis sententiæque vnus consensionem per tot sæcula coterint. Regesque posterì à maioribus nihil omnino vel disenserint, vel dissentire voluerint suosque subiectos in idem conuenientes habuerint? quod nulli à nobis alieno cœtui sed nostro soli contingere docuimus initio tertij libri.

Vndecimum. An non etiam felix istorum progenies, quod Geysæ quidem posteritas Stephanum, Emericum, Ladislaumque è suis, Boriuorij verò duos Venceslao habuerit sanctissimos viros, quorum diuinissimam pietatem Deus miraculis orbi toti manifestam fecerit, celestesque illis honores à tot mortalibus anniuersaria celebritatis die per tot secula tribuantur?

Duodecimum. Sic ex istis sanctissimis viris maxima felicitas deriuatur in consanguineos suos, quod Emericus, Ladislaus, atque alter Venceslaus castissimam vitam duxerit, virginitatemque sint perpetuam tutati: præterea verò Venceslaus vitam sciens volensque posuerit pro Christi religionē, quæ non nisi singulari felicitati debet adscribi. Hæc nanque & augent sanctimoniam, laudesque ex illa proficiscentes amplificant, extolluntque incredibilem in modum, quæ simul in eorum successores consanguineos, ac maiores redundent. Quod autem dicimus à Ladislaio virginitatem seruatum, potest id quidem non temerè affirmari, si sequamur aliquorum sententiam. Sunt enim, qui velint ab eo Pyriscam prognatam, quæ nupserit Imperatori Constantinopolitano, quem vult esse Emanuelem Bonfinus lib. 4. Decad. 2. sanctissimus certè quidem vir fuit, ac nisi virgo, tamen castissimus sine dubio semper permanfit.

Explicantur euenta felicia posteritatis Polonicorum Regum.

CAPVT VII.

Polonicorum

Polonicorum Regum gesta & euēta post alios summa diligentia doctrinaque Martinus Cromerus descripsit, à quo nos quæcumque hîc legentur, collegimus, & ordine suo disposuimus. Post aliquot itaq; Polonorum Duces, refert ille Miesconis, siue Miecislai, qui primus è Ducibus Polonorum nomen Christo dedit, agnationem. Priustus sub annum MCC. L. vii. bat, è quo genitus Ziemouitus habuit filium Lescum, à quo ortus Ziemomyllus pater Miecislai.

Miecislauus I. Christo se dedit anno nongentesimo sexagesimo quinto, & è Drambouuca filia Boleslai Bohemorum Regis suscepit Boleslaum, sic igitur Regum Polonicorum Bohemoicorumque cognatione inter se connectantur.

Boleslaus I. è Iuditha filia Geysæ Hungarorum Regis genuit Miecislauum II. sic etiam consanguinitates Hungaricorum, Polonicorumque Regum inter se copulantur. Atque hic primus regium nomen tulit.

Miecislauus II. habuit è Rixa coniuge Cazimirum I. filiâque, quæ nupsit Belæ Hungarorum Regi atque hæc est secunda connexio harum gentium Regiarum.

Cazimirus I. è sorore Iaroslai Rhussorum principis, filiâque Annæ sorore Basilij, & Constantini Basilij Macedonis nepotum Imperatorum Constantinopolis, quæ Dobrognecam vocauit genuit Boleslaum, Vladislaum Miesconem, Otthonem, & Suentochnam.

Boleslaus II. cognomento Ferus, in quo intercidit regium nomen, cuius filia Suatana nupsit Vratislao Bohemix Regi, vnde Bohemici Reges.

Vladislaus I. frater è Iuditha coniuge suscepit Boleslaum, è Sophia sorore Henrici Quarti Imperatoris filiâ tres. præterea verò è concubina Sbineum nothum.

Boleslaus III. Chriouustus è Sbilaua filia Suento pelci principis Chiuuensium genuit Vladislaum, Suentoflaum, Iudithamque nuptam Stephano filio Colomani Hungarorum Regis. duxit & Adelaidam sororem Henrici Imperatoris, filiâque aliam collocauit in matrimonio Magno Nicolai Danorum regis filio. habuit & Henricum Cazimirumque Semdomiriensium Ducem sobolè suum, è Magni tamen cōiugio nulla exstitit proles, vt è Saxone & Ioâne Magno docemur. Boleslai præterea soboles fuit Boleslaus Crispus ortus anno millesimo

M 2

centesimo

centesimo vigesimo octavo.

Vladislaus II. ex vxore Christiana Henrici IV. Imperatoris filia natos habuit Boleslaum, Miecislaum, Conradum Lasconogum & Boleslao quidem est ortus Dux Vvratislauensium Henricus Barbatas, qui è sancta Heduigi fuit pater Boleslai, & Henrici Pij, ex Henrico autè Pio, & Anna Orthocari Bohemiæ Regis filia procreati Boleslaus Caluus, Hêricus Cōradus, & Vladislaus.

Boleslaus IV. Crispus filius Chriousti, eiecto superiori Vladislao, ex Anastasia Vvlepodimiri Haliciensium principis filia genuit Boleslaum, & Lescum Album.

Miecislaus senex Vladislai II. filius filios habuit Otthonem, & Vladislaum Lasconogum. Otthoni autem natus est Vladislaus Sputator.

Cazimirus II. filius Boleslai Chriousti, cuius progenies est Lescus Albus, Conradus, & Adelehis ex Helena vxore. Conrado coniux fuit Solomea Præmissi Posnaniensium, & Calissiensium Ducis filia, è quibus Lescus Niger, Ziemomistus Casmirus, Vladislaus Locticus, & Zicmouictus.

Lescus filius Cazimiri è Grimis laua filia Iaroslai Rhuffici Ducis genuit Boleslaum Pudicum, & sanctam Salomeam, de qua Cromerus lib. 9.

Vladislaus Lasconogus eiecto Lescō superiori.

Boleslaus Pudicus Lesci filius.

Lescus Niger filius Cazimiri Cuiuiensium Ducis, fratrisq; patruelis Boleslao Pudico, vt vult Cromerus li. 10.

Præmissus Posnaniensium Dux, qui titulum regium reduxit anno M. C. C. XCV. inter mortuum M. LXXIX.

Vladislaus Locticus filius Conradi, nepos Cazimiri II. ex Heduigi genuit Cazimirum Magnum. Hic interponitur Venceflaus Bohemiæ Rex.

Cazimirus III. Magnus, cuius filia tres fuerunt, ex his Elisabettha nupta Carolo Hungariæ Regi protulit Ludouicum: atque hic defecit agnatio Priusti inter Polonos Reges sub annum millesimum tercentesium septuagesimum, perstitit annos quingentos viginti, in Ducibus tamen Massoniorum, & Cuiuiensium perseueravit, vt Cromerus scribit lib. 13. Consanguinitas etiam in Regibus haud defecit tum Polonicis, tum ceteris aliarum rerum. Anna porrò Cazimiri Magni, alia filia nupsit Vvillhelmo Cilia Comiti, & Heduigis Rome

ro:ex

ro:ex Anna est Barbara coniux Sigismundi Imperatoris. Ludouicus, cuius filia Maria Hungariæ Regina & Heduigis Poloniæ.

Vladislaus Iagello è Sophia Andrea Cuiuiensium Ducis filia protulit Vladislaum cognomento Varnensem à Turcis caesum, & Cazimirum.

Vladislaus Varnensis sine filiis obiit.

Cazimirus Quartus ex Elisabettha Alberti Imperatoris filia suscepit sex filios, & septem filias, Vladislaum, Cazimirum, Ioannem Albertum, Alexandrum, Sigismundum, Fridericum Cardinalem, & Vladislaus quidem fuit Hungariæ & Bohemiæ rex, de quo in superioribus genealogiis est dictum. Fœminarum duæ præreptæ immatura morte Heduigis Georgio Duci Bauriæ, Sophia Friderico Marchioni Brandeburgensi, Barbara Georgio Saxonæ, Anna Friderico Segniciensium & Bregensium Duci vxores fuerunt. In hoc autem Cazimiro Quarto repetita est consanguinitas Miecislai Primi, vt supra docuimus capite primo, ita vt regnum Polonicum perpetuetur in posteris Priusti per annos septingentos, ac plures.

Ioannes Albertus absque progenie decessit.

Alexander eodem modo.

Sigismundus Primus è Bona Sfortia genuit Sigismundum Augustum, Sophiam Henrico Brunsvicensi, Catharinam Ioanni Duci Finladiæ, nunc Sueciæ Regi, Annam Stephano Battorio Regi nuptas,

Sigismundus II. Augustus sine liberis è vita decessit. Post hos interseruntur ex aliena consanguinitate Reges duo sequentes.

Henricus Valesius filius Henrici Secundi Francorum Regis.

Stephanus Battorius maritus Annæ.

Sigismundus III. filius Ioannis Regis Sueciæ è Catharina filia Sigismundi I. cui Deus optimo, & Catholicæ religionis integerrimo propugnatori omnem felicitatem largiatur, regium ius reduxit ad consanguineos Vladislai Iagellonis, & Miecislai.

Primum sit igitur euentum felicitatis diuinitus concessæ Miecislai I. posteris, quod nulla Regum posteritas ab orbe condito fuit in Sarmatia, quam nunc Poloniam vocamus, è qua fuerint tot agnationis eiusdem Reges.

M 3 len

seu supremum nomine Ducum principis locum tenentes in Sarmatia, quot ex agnatione Micislai I. inter Poloniae principes Christiani, & tamen ab orbe condito ad Micislai numerantur anni à nonnullis quinquies mille quinquaginta tres.

Secundum. Quin in tota Europa nulla gens fuit à cultu nostro aliena, quæ tot agnationis eiusdem posteros habuerit tantarum regionum siue Regio nomine, siue alio supremam potestatem designante principes, ut agnati è Micislao.

Tertium. Quod si asseueremus per tot annorum millia à mundi fabricatione haud extitisse Reges à nostra doctrina dissidentes, quorum posteri consanguinei tam latis terrarum spatiis præfuerint, id falsum non erit: quod tum è capite primo libri huius, tum è signo de infelici alienorum posteritate apparebit,

Quartum. Nulla Regum posteritas à nobis aliena fuit ulli tam diu regnans, cui contigerit habere Reges tantæ sanctitatis, aut etiam filios, quante fuit Cazimirus Primus aut Cazimiri Tertij, vel ut alij numerant, Quarti filius Cazimirus, qui ne virginittatis puritatem summam violaret, mori maluit, quam desinere esse virgo.

Quintum. Neque similiter ulli posteritati Regum à nostra doctrina dissentientium fuit ullus Rex agnatus, qui perpetuum cum sua coniuge castitatem pudicitiamque usque ad mortem conseruarit. Tantæ autem virtutis habere filium, non nisi maximæ felicitati adscribi potest. Talis autem fuit Poloniae supremus princeps Boleslaus Pudicus qui cum anno millesimo ducentesimo trigesimo nono Chingam siue Chunegundim filiã Belæ Quarti Hungarorum Regis uxorem duxisset, eam non attrigit, mutuoque consensu perpetuam continentiam vouere ambo obiit Boleslaus anno millesimo ducentesimo septuagesimo nono, cum quadraginta annos, res Polonicas moderatus esset.

Sextum iam verò Sarmatæ, finitimi que, illis populi ante Micislai Primum nullis erant humanis moribus, & humanæ societatis colligationem conformatis ornati, quod nos signo de gentibus efferis ad humanitatem perductis attrigimus, ac fusiùs sequenti libro, capite de ducentis Germaniæ ac Septentrionis bonis, doce-

murq;

murq; è secundo, tertio, & quinto decimo Cromeri libro, præterea verò è Radeuici lib. 3. cap. 1. quauis reuera hic Radeuicus videatur nobis nimirum diminueret statum, resque Polonorum. sic namque ille: Terra (Polonorum) utique naturalibus firmamentis ornatissima, natio tam propria feritate, quam vicinarum contiguitate gentium pene barbara, & ad pugnandum promptissima. aiunt enim eius maris, quod illius terræ littus alluit, tales esse prouinciarum habitatores, qui famis tempore semet deuorent, & cum perpetuis rigeant algoribus, ideoque nullam possint agriculturam in quibusdam locis exercere, venationibus, & mortibus dediti sunt. Omnes autem piraticam exercent, & insulas Oceani Hyberniam, & Britanniam Daciam quoque inquietant, licet in alio litore reperiantur. Talium, ut assolet, nationum vicinia non nihil atrocitatis tamquam de rubiginoso ferro cariem sibi Poloni affricuere. Vnde nec principibus suis fidem, nec natura propinquis inueniuntur gratiam conseruare. hæc quidem Radeuicus, quem sicuri putamus de finitimis Poloniae populis, qui nunc eidem parent, vera dicere, sic veremur cum non nihil Polonis, qui tum Germanis Imperatoribus aduersabantur, esse iniquum scripsit hæc ille ante annos quadringentos, ac ferè quadraginta, quo tempore Poloni sine dubio humaniores erant, supra illud haud negari potest efferos fuisse. Ut autem sic humanitatis leges imbiberint, ac iam nulli nationi cedant, innuera vincant, pluribus quidem cælitus datis acceptum ferri debet, maximè verò principibus eius summis è Micislao prognatis, siue Regum ferent illi, siue Ducum nomen. Et hoc igitur ad felicitatem posteritatis istorum Regum pertinebit, quod tam latè diffusas nationes in Septentrione moribus tam cultis expolierint. Miram vero id perfectum de Micislai consanguinitatem, quod intra annos quinquies mille quinquaginta tres, qui numerantur à quibusdam post mundi fabricationem, ad annum nongentesimum sexagesimum quintum, quo Micislai Christo se dedit, nulla Regis alicuius posteritas efficere potuit.

Septimum. Sic etiam nulli Regum posteritati à nobis alienæ concessum fuit, ut tam lata in Septentrione, eisdemque cæli Borealis tractibus terrarum spatia domibus, villis, arcibus, monasteriis, templisq; magnificentissimis,

M 4

oppidi

oppidis, urbibus exornarit, ac munierit, ut consanguinitas Miecislai, siue agnatio Jagellonis, quæ duæ in vnâ deinde cognationem coeuntes vsque ad Henticum Valesium maximè inter Polonos rerum sunt potitæ, & vtraque nunc agnatio conuenit in Sigismundum Tertium, qui ab antiquissimis Gotthorum Regibus, ut vult Ioannes Magnus, originem generis habet. Legimus sanè apud Herodotum lib. 4. à Dario in Sarmatiæ confinibus, ac propinquis locis octo vrbes ingentes extructas: sed quas post enersas restatur Herodotus ætate sua. sed quid octo urbibus cum tot ac tantis, quæ passim nunc in Polonia visuntur? Vrbes antiqui vocabant etiam quæ nunc quidam minus Latinè castra appellant, ciuitates prisca sunt, quæ proprium iudicem, perpetuosque incolas, & vniuersitatis procuratores ordinarios habebant.

Octauum. Quid autè dicemus de gymnasij omnium bonarum disciplinarum publicis, collegijsque, in quæ iuuenes liberalibus doctrinis instituendi nulla mercede admirantur, & quæ istorum Regum virtus aut extulerit, aut extruente iuuerit? Testatur Cromerus anno M. CCC. LXXI. à Cazimiro Rege missos ad Vrbatum V. legatos, qui impetrarent, ut Cracouiæ noua Academia institueretur, impetratumque est quod petitum fuerat, & nobilissima in illa vrbe sunt excitata ædificia ad hanc rem, tota deinde res perfecta est per Vladislaum Jagellonem. sic itaque per duos Reges agnationum duarum in vnâ postea consanguinitatem coniunctarum gymnasium fuit in ciuitate regia omnium bonarum artium constitutum. Quanti verò hæc gymnasia sint præ antiquis, libro sequenti, vbi agitur deducendis Germaniæ septentrionisque bonis, aperietur. Illud nunc expendisse sit satis, tot annorum millia ab orbe condito vsque ab istos Reges præterisse, neque tamen tanti vllis fuisse, ac tantum boni ab vllis profectum, quid dico in Poloniam? sed neque in vllas Septentrionis terras, quin orbis totius. Nam quæ gymnasia prisca erant, ea non abundabant tot magistris, artiumque cunctarum præceptoribus, ut nostra.

Nonum. Sed nobis non est opus nostrorum felicitatem comparare hisce in rebus cum dissidentibus à nostro cultu, quando nulla agnatio, consanguinitasque Regum,

princi-

principumque supremorum tam late diuque dominata legatur, & à qua prognati pauciores è suis occiderint propinquos, quàm Miecislai, & Jagellonis, quod capite primo libri huius, & signo de pietate xxxviii. cap. ii. apparet.

Decimum. Verùm quid hæc adducimus in medium, cū neque à subiectis populis fuerint tot è summis Poloniæ Principibus occisi, quot alienorum à nobis Regum, qui tam diu & tam late rerum sint potiti, quod tum è locis adductis, tum è signo de infelicitate alienorum posteritate constat.

Vndecimum. Ac veluti, quod suprâ examinabamus, nulli Regum posteritati tam diu, ac tam late dominantium fuit vllus Rex similis quo ad integritatem vitæque innocentiam Cazimiro Primo, & Cazimiro Quarto Tertij, Quartiue filio, & quo ad castitatem præcipuè Boleslaus Pudico, sic etiã si vniuersos Reges, principesque supremos Poloniæ conferas cum alicuius regni Regibus à nostra religione dissentientibus, qui ditioni tam amplæ ac tanto tempore præfuerint, videbis non esse, qui tam iusti fuerint, ac temperati, ut Poloniæ principes summos.

Duodecimum. Cui rei subijcietur illud reuera admirabile. Polonici regni forma est huiusmodi, ut respublica sit potius dicenda, quàm simplex regnum, similis Spartæ in qua Reges erant qui ciuibus in libertate quadam iusta viuentibus iura administrarent, aut etiam Carthaginiensi, de quibus nos libro decimo, capite octauo, signo de amicicia XLI. disputauimus. Hanc autem Polonici regni æquabilem rempublicam ex optimatum, populi vniuersque pulcherrima moderatione constatam libris duobus describit Martinus Cromerus. Quocirca Polonorum Regum posteritas non nisi maximè felix, cui summo iure per tot annorum sæcula Reip. post romanam, nisi me fallit, omnium potentissimæ moderato iure contigit præsidere: quod quidem nulli Regum posteritati legimus accidisse.

Decimum tertium. Cumque pars non minima felicitatis existimetur, Reges plures ac magnos consanguinitate coniunctos habere, maximè verò si ex eadem stirpe, quamuis feminis intercedentibus, deducantur, non potest non valde felix reputari tum genus Miecislai, tū

M 5

Vladislai

Vuladislai Iagellonis: ex eorum namque nepotibus, aut neptibus prognati sunt Imperatores Occidentis, atque Orientis, Regesque omnium quicumque fuerint in Europa potentissimi. Nam quantum pertinet ad Imperatores Orientis, cum Ladislao Sancto filia fuerit Pyrisca nupta Manuelli Comeno, ut Coniatus etiam scribit in Annalibus suis, ex illa genita est Maria uxor Alexij Imperatoris designati. At Ladislaus S. est ortus à Bela Rege, & eius coniuge filia Micislai Secundi. sic itaque Alexius Imperator fuit pronepos Micislai Secundi. De reliquis vero Regibus Europæ & Imperatoribus Germanis idem colligere nullo negotio poterit non indiligens lector à genealogijs in medium productis.

*Explicantur euenta felicia Regum Suecorum,
Danicorum, & Noruagiensium.*

CAP. VIII.

Consequens est ut accedamus ad nobilissimas Regum Danicorum Suecorumque prosapias: & quando finem fecimus supra in Polonis, quibus nunc imperat Sigismundus tertius Ioannis Sueciæ regis filius, exordiemur à consanguinitate Suecorum, subiiciemusque illi progeniem Danicorum: altera namque est alteri, ut ostendemus, inserta ita, ut sese mutuo affinitatis nexu, ac perpetuatione continuare videantur, secumque adducere in eandem consanguinitatis deriuationem Regum Noruagiensium vetustissimam prolem, ut aperiemus. Hi verò sunt Sueciæ Reges.

Biornus Sueciæ rex nonagesimus octauus, ut vult Ioannes Magnus, est is, cuius progenies & consanguinitas adhuc perpetuatur: vixisse videtur, quantum colligimus ex eodem Ioanne, circiter annum septingentesimum quinquagesimum.

Alaricus Biorni filius genuit filiam Sigritham, quam Gormo Primus Daniæ Rex uxorem duxit, quod præter Ioannem testatur antiquus Danicarum rerum scriptor Saxo lib. 8. & ex illa genitus est Gotricius, seu Godefridus, à quo deriuantur per suos consanguinitatis gradus, qui nunc rerum potiuntur Danici Reges. Alarico præterea filius fuit Biornus sequens.

Biornus

Biornus est quem à Sueciæ regibus primum vult Christo nomen dedisse Ioannes Magnus lib. 18. capite primo & sequentibus, opera S. Anscharij Episcopi Bremensis. Post hanc nullum scio à Regibus istis prognatum regnasse in Suecia, sed horum stirps continuatur in Danis, & à Danis reperetur in aliquibus Regum, qui subiiciuntur.

Bratemundus Sueciæ Rex.

Syuardus.

Herotus filiam genuit, quæ nupta Regenero Daniæ Regi, ac Syuardi Noruagensium Regis nepoti, protulit Rathbartum, Vuarthnum, Syuardum Biornum, Agnerum, Iuarum, à quibus Syuardus regnum Daniæ ad longam nepotum suorum seriem transmisit, ut ostendemus à Saxone, ita ut in hoc vno copuletur consanguinitas Regum Danicorum, Suecorum, & Noruagiensium: sed agnatio tamen Heroti diu regnavit in Suecia, ut aperietur. Viuebat verò Herotus circiter annum octingentesimum vigesimum.

Carolus.

Biornus. horum nullos posteros Reges fuisse scimus. Ingeuallus, siue Ingellus Heroti superioris aut filius (inquit Ioannes Magnus) ut nepos.

Olauus Ingelli proles.

Ingo I. filius Olauui, cui fuit uxor filia regneri Daniæ Regis.

Ericus Primus Ingonis filius.

Ericus II. Erii superioris soboles Segerfel dictus.

Ericus Tertius Segerfelis Erii filius cognomento Aorsel.

Olaus, siue Iacobus cognomento Schotchonung, quæ vel fratrem, vel filium Regis Erii Tertij Aorsel volunt esse scriptores, hic Christianam religionem à superioribus Regibus non admissam neque cultam & coluit primum, ac reuocauit.

Amundus Annosus Olauui siue Iacobi proles.

Amundus Amundi Annosi Regis progenies à concubina.

Haquinus Rufus, quem Regibus nominatis haud inuenio propinquitatis vlllo vinculo coherere.

Stenchillus Olauui, siue Iacobi Schotchonung ex sorore nepos ad antiquam Heroti consanguinitatem, vel extincta, vel non adepta amplius regnum Heroti agnitione

tionem

tione regnum idem reduxit, sic igitur Heroti agnatio in Amundo videtur intercedisse, ex hoc autem Stenchillo an fuerit soboles non est mihi compertum. quamobrem cognatio Heroti perpetuatur in Daniæ Regibus, ac repetitur in Suetiæ Regibus, ut aperietur.

Ingo II. pater S. Guthæ, ut scribunt Ioannes Magnus lib. 18. cap. 10. & Saxo lib. 11. Halstanus frater Ingonis superioris.

Philippus Halstani Regis progenies.

Ingo Tertius Philippi filius, cuius filia Christiana nupsit Erico Sancto, ut tradit Ioannes Magnus li. 19. ca. 1. & Margarita Nicolao Danorum Regi.

Ragualdus, quem superioribus agnatum vel affinem non legi.

Magnus Nicolai Danorum Regis filius è Margareta filia Ingonis Tertij. Sic igitur consanguinitas Ingonis in hoc Rege Suetiam repetijt, ac similiter Heroti: Nicolaus enim genus ducit à Regnero, cuius vxor fuit Heroti, & ab his est propagata soboles Regum Danicorum: sed huius Magni nullam sobolem regnasse post ipsius obitum comperio, quamuis legamus habuisse in matrimonio Boleslai Criousti filiam.

Suercherus primus è nobilissimo Comitum genere natus.

S. Ericus Quartus Induardi filius è Suetica nobilitate.

Carolus Suercheri Primi proles.

Canutus S. Erici filius.

Suercherus II. Caroli soboles, & Suercheri Primi nepos.

Ericus V. è Canuto natus, & ex hoc S. Erici regis nepos.

Ioannes Primus Suercheri II proles.

Ericus Balbus VI. Erici V. filius, ac pronepos Erici Sancti, ut habemus è Ioanne Magno lib. 19. ca. 14. Atque in hoc defecit agnatio Erici Regis.

Vualdemarus Erici superioris è sorore nepos, qui conjugem duxit Sophiam Danici regis filiam, & ex ea suscepit Richesam nuptam postea Primislao Pomeraniæ, ac mox etiam Poloniæ Duci ac Regi.

Magnus II. Vualdemari frater ac nepos Erici Balbi, ex Hednigi Holsatiæ Ducis filia genuit Birgerum, & Vualdemarum, & Ingeburgim postea coniugem Erici Danorum Regis.

Birgerus

Birgerus Magni filius ex vxore Merita suscepit Magnum, & Euphemiam Alberto Magnopolensi nuptam, è qua Albertus, Henricus Magnus.

Magnus Tertius ortus ex Erico, quem Birgerus occidit, & è sorore Regis Erici Danorum. hic Albertus Crätzius ponit duos Magnos, patrem, & filium, sed Ioannes Magnus vnum dumtaxat.

Albertus Euphemie & Alberti Magnopolensis proles, & ex Euphemia nepos Birgeri Regis.

Margareta Regina Daniæ, & Vualdemari Tertij Daniæ Regis soboles eiecto Alberto, & capto. Hæc genus ducebat à regnero Rege, cuius liberi ab Heroti Sueciæ Regis filia sunt prognati. Atque ita per hanc etiam regnum Sueciæ redit ad consanguineos antiquis Herotis. obiit Margareta anno millesimo quadringentesimo vn decimo, ut quidam volunt.

Ericus Septimus è Ducibus Pomeraniæ nepos Margarete ex sorore, ut Ioannes Magnus testatur.

Christophorus Erici Septimi è sorore nepos, & Bauriæ Dux, ut auctor idem scribit.

Carolus Canuti ex antiquis Gotthorum Regibus originem ducens, inquit Ioannes Magnus libro vigesimo tertio, capite primo, quique ex Finlandia natus illustrissimum parentum suorum sanguinem clarissimis virtutibus atque insigni eruditione illustravit, ut auctor idem scribit lib. 22. cap. 14.

Steno Sture I. Caroli regis è sorore nepos genuit Suantonem Regem & Carolum patrem Gostauri regis.

Suanto parenisque Stenonis II.

Steno Sture II. filius Suantonis. A Carolo vsque ad hunc interponuntur aliqui Daniæ Reges ob varias electiones, ac bella propter eas exorta.

Gostaurus Erici Caroli proles, ac Stenonis I. nepos, cuius filij sunt Henricus, Carolus, Ioannes.

Henricus regno expulsus, & sede deiectus à fratre Ioanne.

Ioannes, qui nunc regnat, pater Sigismundi III. Poloniæ Regis ob Catholicam pietatem laudatissimi, è Catharina filia Sigismundi I. ac Bonæ Sfortiæ.

Genealogia Regum Danicorum superiori coherens, & inserta per affinitatis consanguinitatisque nexum.

Saxo

Saxo texit genealogiam regum Danicorum, quorum sanè nepotes haud multi legantur, nisi post Haraldum Gormonis patrem, à quo nos exordiemur, eiusque cognationem perducemus vsque ad Christophorum Tertium, quem nonnulli volunt obijce anno millesimo quadringentesimo quadragesimo octauo. Haraldus autem viuebat anno septingentesimo quadragesimo, quam nos colligere possumus. sic igitur hæc cognatio regum Danicarum potita eo annos septingentos & octo, cuius daret eadem consanguinitas, vt aperiemus, atque ita præest annos octingentos quinquaginta duos.

Haraldus ex ordine nostro primus Daniæ Rex Gormonis pater, quamuis alioquin quartus eius nominis.

Gormo è Sigritha Alarici Sueciæ regis filia genuit Gottriciam, seu Godefridum, cuius meminit Aimoinus, & qui bella aduersus Pipinum Caroli Magni patrem gessit. Hunc autem Gormonem vult Saxo non ignarum fuisse rituum Christianorum, Christo tamen dedisse nomen non affirmat.

Gottricius, seu Godefridus pater Olauæ II. nobis autem primi.

Olauus II. seu primus.

Hemmingus quem Vuolfangu Lazius Olauis filium facit, subicit hoc Saxo.

Syuardus Ring. III. nobis autem primus, filius Syuardi regis Noruagensium è filia Gottricit, seu Godefridi.

Regnerus I. Syuardi superioris filius ex Heroti filia Thora suscepit Rathbardum, Vuarthuum, Syuardum, Biorum, Agnerum, Iuarum, è quibus Biorus Noruegiæ rex fuit.

Haraldus II. aliene stirps inuadit regnum, vt Saxo tradit li. 9. & Aimoinus lib. 4. cap. 3. & sequentibus.

Hæc interponitur hic ex alieno ortus sanguine, qui de medio mox est sublatus, ac liberi regneri rerum Danicarum potiti sunt.

Syuardus II. regneri filius ex Heroti filia protulit Ericum.

Ericus II. & iuxta ordinem nostrum primus, & Haraldus filij Syuardi, si credimus Laziis, sed contra vult Saxo, Ericos scilicet duos fuisse, alterum Syuardi filium, alterum verò Haraldii fratrem, & ab hoc eiectum Ericum Syuardi filium, mox oborta bella inter Ericum Haraldii

fratrem,

fratrem, & Guthormum Haraldii filium, quibus ambo se interemerunt. sic ille lib. 9. quibus de medio sublatis regnum rediit ad Ericum Syuardi prolem, qui quidem Ericus primus fuit Christianus ex hac agnatione, vt idè refert libro 9. quamuis Haraldus antea Christo nomen dedisset, sed Christi cultum mox abiecit, vt idè scribit.

Canutus I. Erici Primi, seu Secundi filius è filia Guthormi, Haraldiique nepotis. Atque hic rursus Laziis inducit alium Ericum. Saxo autem secus scribit.

Frotho Canuti filius, Christianus, qui misit ad Agapitum Papam petens, vt mitteret, qui in Dania Christi cultum propagarent.

Gormo I. vel secundus alijs, cognomento Anglicus Frothonis superioris proles.

Haraldus Tertius è Gormone nat⁹, & Gormonis pater.

Gormo II. qui è Thira filia Hedeldradi Anglorum regis genuit Haraldum, atque Canutum, vt Saxo scribit. Aduersus hunc ait Helmoldus bella gessisse Henricum Primum Germaniæ regem, patremque Otthoni Magni.

Haraldus Quartus, quem, si sequimur Helmoldum, vidit Ottho Magnus, victūque sibi vnà cum regno ipsius subiecit. Quin Haraldus vnà cū Gunnilda coniuge Christianæ se religioni omnino addixit, Otthoque ipsius filium Suenonem ex aquis baptismi eduxit, & nomine ex vtriusque appellatione composito Suenotthonem vocauit. Hæc ille lib. 1. cap. 9.

Sueno I. siue Suenottho pater Canuti.

Canutus II. pater Gunnildæ vxoris Henrici Imperatoris, & ex Gunilde, inquit Laziis, filia Henrici Quarti Imperatoris pater Haraldii Angliæ, Canuti Daniæ, ex Emma filia Ethelredi Angliæ regis, & ex Aluira filia richardi Ducis Northmannorum Suenonis Noruagiæ Regum, denique Suenonis ex Hestritha, quamuis in vxoribus eius dissentiat ab alijs Polydorus Virgilius lib. 7.

Canutus Tertius, Canuti superioris filius, ac Magni, Suenonisque regum parens.

Magnus Canuti Soboles,

Sueno II. Magni frater, Canuti que Secundi filius è pellicibus genuit Gormonem, Haraldum, Suenonem, Omondum, Vbbonem, Olauum, Nicolaum, Bioronem, Benedictum, Canutum, Ericum, Siritham coniugem Guthstaldi Slauorum Ducis.

Haral-

Haraldus V. filius Suenonis superioris.

S. Canutus IV. Haraldus frater, Suenonisque soboles, qui genuit Ingertam coniugem Fulconis Sueci, Benedictum, Canutum, ex Ingerta & Fulcone natus est Birgerus Sueciae Dux, Cæcilia vxor Erici Gotthorum præfecti, è quibus Carolus, & Canutus. Porro Canutus martyr et iam fuit.

Olauus frater S. Canuti, & parricida.

Ericus Primus similiter S. Canuti frater è Botildi suscepit Canutum, nothos habuit Haraldum, & Ericum.

Nicolaus eodem modo frater S. Canuti è Margareta filia Ingonis, Sueciae Regis protulit Magnum Sueciae Regem.

Ericus II. contra Nicolaum per seditionem delectus.

Ericus III. superioris Erici proles.

Sueno III. Erici III. frater, & Secundi filius.

Vualdemarus I. cognomento Magnus S. Canuti filius, quem vult Lazius regni, vt aiunt inuestituram accepisse ab Henrico Sexto Friderici Primi filio: genuit autem Vualdemarus Canutum, & Vualdemarum, præterea vero filiam, quæ nupsit Adolpho Quarto Holsatia Ducis: hinc Holsatia Comites, de quibus Lazius lib. 9.

Canutus V. filius Vualdemari Primi.

Vualdemarus II. Canuti Quinti proles, & pater Erici sequentis, Abelis, & Christophori.

Ericus Quartus Vualdemaro ortus.

Abel Vualdemari Secundi progenies.

Christophorus I. horum frater è sorore Ioannis & Gerardi Comitum Holsatia protulit Ericum Quintum.

Ericus V. pater Erici VI. & Christophori. I.

Ericus VI.

Christophorus II. filius Erici Quinti, ac frater vterinus Ioannis Holsatia Comitum, patèrque Vualdemari III. & Otthonis.

Vualdemarus III. pater Margaretae, quam collocauit in matrimonio Regi Noruegiae Aquino.

Margareta, quæ sine liberis decessit.

Ericus VII. Pomeranorum Dux Margareta è sorore nepos, eiusdemque filius adoptiuus, vt Ioannes Magnus scribit.

Cristianus, siue Cristiernus I. Comes Holdenburgi: & Delmenburghi maternum genus ducens ex antiquis

numis

simis istis Daniae Regibus, vt apparet è Lazio libro nono in genealogia Comitum Holsatia. Nam sicut ipse scribit, Adolphus Tertius Holsatia Comes è sorore Vualdemari Daniae Regis genuit Adolphum Quartum, hic Gerardum Primum, Gerardus I. Gerardum Secundum, hic Adolphum VII. Adolphus VII. Gerardum, cuius filia nupta Theodorico Comiti Oldenburgi suscepit Christianam, siue Christiernum hunc Daniae Regem: qui, vt scribit Christianus Cilicius libro primo belli Dithmarsici, protulit Margaretam coniugem Scotiae Regis Iacobi Tertij, matremque Iacobi Quarti, cuius filius Iacobus Quintus genuit Mariam Stuardam, quæ peperit Iacobum Sextum nunc regnantem. Rursus idem Christianus suscepit Ioannem & Fridencum Primum Daniae Reges.

Ioannes Daniae Rex, cuius filij Franciscus puer obiit, Elisabetha nupsit Electori Brandenburgensi, & Christianus II. Rex Daniae.

Christianus II. qui genuit Christianam coniugem Ducis Mediolanensis, ac post hunc Ducis Lotharingia, Dorotheam Friderici Electoris Palatini vxorem, Ioannemque, qui puer è vita migravit. pulsus est re gno Christianus hic, & Fridericus eius patruus illud arripuit.

Fridericus protulit Elisabetham nuptam Vualtrico Duci Obotritorum, Sophiam Duci Prussiae, Ioannem Ducem Holsatia, Adolphum, Fridericum, quem fecere Episcopum Bremensem, Hildesensem, & Sleuicensem, & Christianum Tertium Regem.

Christianus Tertius, è quo filij Dorothea coniux Ducis Luneburgensis, Anna Augusti Electoris Saxoniae, Ioannes Dux Holsatia, Magnus, cui datus Episcopatus Torpatensis, & Fridericus I. Rex.

Fridericus Secundus Rex.

Ex his apparet regnare consanguinitatem Haraldus in Dania octingentos quinquaginta duos annos, cui cohaeret, atque inserta eo consanguinitas Regum Suecorum, quod Herori Regis Suetia filia nupta Regnero Daniae Regi produxerit hanc Regum successionem per suos gradus. nunc accedamus ad Noruagienses.

Norugiensium Regum genealogia superioribus coherens, & inserta.

Vult Saxo Grammaticus li. 9. Norugiensium Reges originem ducere ab Haidano: is autem filius fuit Fro-

Pars ij. Thom. 2.

N

thonis

thonis è Signe vxore, nepos Olau, pronepos Ingelonis, abnepos Frothonis, atnepos Fridleui Danix Regum, Fridleuus verò hic habuit vxorem Froghertam filiam Amundi Noruagienſium regis, vt idem ſcriptor lib. 6. refert. Quocirca ſi fides adhibenda Danico ſcriptori Noruagienſium res quandoq; mordenti (quod ei fidem conciliare poteſt) vetuſtiſſima eſt cognatio regum Noruagienſium. Amundus namque ille videtur fuiſſe Auguſto imperante, ita vt conſanguinitas Amundi regnet annos circiter mille ſexcetos: ſcribit enim Saxo, qui ante annos propè quingentos viuebat, Noruagienſium Reges, qui ætate ſua rerum potiebatur, originem ſuam repetere ab Haldano, & Amundo, quorum hic Noruagienſibus, ille Danis regio, nomine ac poteſtate Imperabant. Nos iſte antiquiſſima omittentes ſatis habebimus oſtendiſſe, ne longam ſeriem regum toties texamus, regnerum, qui regia poteſtate Danis præfuit, vt aperuimus, fuiſſe Syluardi Noruagienſium regis nepotem. amplius etiam diſcimus è Saxone Grammatico Noruagienſium Danicorumque regum cõſanguinitates vtrinque deriuatas, ac ſæpius Daniæ Reges fuiſſe & Noruegiæ ſimul, eorum ſucceſſionem diſtinctam ſingillatimque diſpoſitam recenſet propriis libris Albertus Crantzius. In his Olauus fuit vir ſanctiſſimus, vt teſtatur Polydorus Virgil. lib. 7. Angliæ hiſtoriæ ad finem fuit hic Olanus Magni Regis Noruagienſium pater, cui deſuncto Haraldus ſancti Olau fratereſſit, vt idem lib. 8. refert. Hic autem nos Noruagiẽſiũ Regũ mirabiliſſima euẽta in primis ad maximã inter mortales felicitatẽ pertinẽtia ſic aperiemus.

Nortmannis ſunt è Noruagienſibus, ſolebantque à priſcis ſcriptoribus inter Danos connumerari: quod facit Eghinartus in vita Caroli Magni: id verò accidebat, quòd vel Danis aliquando eſſent ſubiecti, neque cogniti ſatis, vt Dani noſtris locis propinquioreſ iſſque cõmixti in expeditionibus bellicis pro eadẽ gẽte aut eiuſdẽ parte reputarẽtur, & aliquo modo forẽt, vt è Saxonis vetuſti ſcriptoris libro quinto, ſexto, & octauo apparet: ij ſub annũ octingẽteſimũ maximè in Gallias irrumpe pere piraticis excuſionibus cœperunt. Ex eodem namque Saxone diſcimus Reges olim Boreales Danorum maximè Noruagiẽſium, & Nortmannorum ſolitos fuiſſe filiis ſuis imperia maris ac terræ partiti. Quicumque

igitur

igitur ex iis moderationem maris accepiſſent, in alienas terras ad nauigabant, prædaſque agebant. Hinc Eghinartus Caroli magni ſcriba ſic in eius vita ait, *Vltimum, quod contra Northmannos qui Dani vocantur, primo piraticam exercentes, deinde maiori claſſe littora Gallia, atque Hermania vaſtantes, bellum ſuſceptũ eſt. Quorum Rex Godefridus. (de hoc egimus in genealogia Danicorum Regum) adeo vana ſpe inflatus erat, vt totius ſibi Germania promittere poteſtatem, Friſiam quoque, & Saxoniam, haud aliter atque ſuas provincias aſtimabat. Iam Abotritos vicinos ſuos in ſuam ditionem redegerat. hæc illæ. Anno deinde, vt notant Rhegino, qui hiſ temporibus viuebat, & Sigtibertus, octingenteſimo octuageſimo ſeũdo, Godefridus, & Sigehfridus Northmanorũ Reges in Gallia conſedere, Godefridoque data eſt coniux Giſla filia Lotharij Regis Francorum è ſtirpe Caroli Magni, anno octingenteſimo octuageſimo quarto, ſequenti tamen eſt occiſus Godefridus, vt Rhegino tradit.*

Anno deinde octingenteſimo nonageſimo quinto, vt Crantzius notat, Rollo Taucredi Magni filius, teſte Lazio, in Angliam primò, dein ſequenti in continentem nauigans, Galliarum terras, quæ Northmanniæ nomen acceperunt, occupauit, duxitque vxorem Opem, vt Polydorus vocat libro Angliæ hiſtoriæ primo, ſive Papam, vt Crantzius lib. 11. cap. 22. Noruagiæ nominat, filiam Berẽgarij Bellonacorum Comitum. Scriptores Normanni volunt ab hoc Rollone, qui dictus eſt in baptiſmo Robertus, ductam Giſlam Lotharij Regis filiam, vt Polydorus ſcribit, idem confirmat Fazelus libro ſexto Decadit poſterioris Crantzius primo Rollonis huius vxorem facit Papam, mox autem cap. 28. Giſlam Caroli Simpliſis Regis ſororem atque ita priore deſuncta duxit ſeũdã, quòd affirmat ipſe. E prima tamẽ ſuſceptus eſt Vvilhelmus. Huius igitur ſanguinis à nobis ponetur primus Tancredus Magnus, & ordine ſuo numerabuntur ſequentes.

Tancredus Magnus pater Rollonis, ſeu Roberti.

Rollo ſeu Robertus, à quo ortus Vvilhelmus.

Vvilhelmus ſuſcepit Richardum.

Richardus Vvilhelmum Richardum, & Emman, quæ nupſit Etheldredo Anglorum Regi, inquit Polydorus li. 6. & ex iis geniti Alſtedus, & Eduardus Sanctus. Eadem

N 2

porò

porrò Emma, defuncto Etheldredo, nupsit Canuto Magno Daniæ Regi, protulitque Canutum Daniæ Regem, & Gonnildam conjugem Imperatoris Henrici. Sic igitur ex ista Nortmannorum consanguinitate orti Dani, & Anglici Reges.

Richardus II. procreauit Richardum III. Robertum, Vvilhelmum monachum, Alisiam conjugem Reginaldi Britannia Comitis, Aleonoram Barduini Comitis Flandriae, & aliam Nauarra Regis, vt scribit Polydorus lib. 7.

Richardus III. sine prole decessit.

Robertus superioris frater, pater Vvilhelmi Regis Angliæ, & Tãcredus Comes Anteuille, cognomẽto Magnus.

Tãcredus, qui ex duabus vxoribus duodecim liberos genuit, vt Fazelus Decade posteriore lib. 6. scribit, quem magis sequimur, quàm Lazium, quòd ille profert hac in re antiqua Regum diplomata à se lecta: è prima, cui Moriella nomen fuit, Sarnum, Gotifredum patrem Comitis Roberti, Drogonem primum è Nortmannis in Apulia Comitem, Vvilhelmum Ferrebriachium è quo Richardus, & Rainulphus, Vnifridum Secundum è Nortmannis in Apulia Comitem, à quo ortus Baielardus Tertius Apuliae Comes. ex eodem Tãcredò nati Malgerius, Alberedus, Tãcredus, Vvilhelmus Comes S. Nicandri, patèrque Comitis Roberti, Frumentinus Robertus Guiscardus, qui anno millesimo sexagesimo Dux Calabriae & Apuliae factus est feudi nomine à Nicolao II. deinde ab Alexandro II. & Gregorio VII. Ab hoc Roberto Guiscardo natus est Bohemundus, qui fuit princeps Tarentinus, & mox Antiochenus, & Constantia filia Philippi Francorum Regis procreauit Bohemundum Secundum principem Antiochenum, qui ex Hali filia Balduini II. Regis Hierosolymitani genuit Constantiam nuptam Raymundo filio Vvilhelmi Comitis Pictauiensis è quibus Philippa vxor Hemfredi, Arabiae Petrae, & Syriae Sobal domini, Bohemundus Tertius princeps Antiochenus, & Maria vxor Manuëlis Conneni Imperatoris Constantinopolitani, vt habet Tyrius lib. 21. cap. 13. Ab eodem Tãcredò natus est Rogerius Siciliae Comes.

Rogerius I. Siciliae Comes procreauit Simonem & qui post hunc Siciliae praefuit Rogerium.

Rogerius II. primus vtriusque Siciliae Rex, qui è Bea-

trice

trice protulit Constantiam, ex Albiria Henricum, Tãcredum principem Tarentinum, Rogerium primogenitum, qui ante patrem decessit relicta filia Constantia, qua nupsit Henrico Sexto Imperatori, genuitque Fredericum Secundum Imperatorem, à cuius progenie foeminae sunt Reges Aragonenses, & Austriaci: ex eodem Rogerio primogenito natus Tãcredus, de quo mox agemus. Denique è Rogerio primo Rege est ortus Vvilhelmus Rex patri superstes.

Vvilhelmus Rogerij Regis I. filius è Margareta filia Regis Nauarrae procreauit Robertum principem Capuanum, Henricum, Rogerium qui ante obitum patris decessit, & Vvilhelmum cognomento Bonum.

Vvilhelmus Bonus sine liberis decessit, regnumque peruenit ad Tãcredum Rogerij Regis primi nepotem.

Tãcredus genuit è Sibylla Rogeriũ, qui patri superstes nõ fuit, Alceriã, Cõstantiam, Mydoniã, & Vvilhelmum.

Vvilhelmus Tãcredi filius ab Henrico Sexto Imperatore, qui Constantiam duxerat vxorem, atque ob eã regnum ad se pertinere asserbat, captus, oculisque ac virilibus est priuatus: ex eo regnarunt Sueuici, de quibus in genealogia Imperatorum Germania, mox Franci, postremò Aragonenses, nunc Austriaci, quibus est consanguinitas à Nortmannis istis.

Quod autem diximus supra Mariam filiam Constantiae & Raymundi nupsisse Manuëli Imperatori Constantinopolitano, hinc factam, vt è sanguine Northmannico quantum ad matrem fuerit Alexius Manuëlis Imperatoris filius, & ipse Imperator. Quocirca mendum videtur esse in Annalibus Choniatae li. 4. in quibus est Mariam fuisse filiam. Itaque principis Antiocheni: reponendum namque est Raymundi.

Primum sit igitur euentum felicitatis à Deo concessum tribus hisce prosapiis Sueticorum Danicorum Noruagiensumque Regum, quòd ab ipsius orbis fabricatione haud leguntur in iis locis tot eiusdem consanguinitatis Reges vnquam regnasse, quod liquet quantũ ad Danos, & Noruagienfes è Saxone, quantum ad Sueticos tum è Saxone, tum è Ioanne Magno. Singillatim verò texi ex ordine illorum seriem Cranzius propriis libris, sed quia multis in locis putamus illum labi, & aberrare à vero, idcirco propius rei veritas apparebit è Saxone,

N 3

& Ioannes

& Ioanne magno.

Secundum. Amplius affirmamus in tota Europa nullam fuisse gentem, quæ dissenserit à nostro cultu, & agnationis eiusdem tot Reges procreavit, quot Danica, & Noruagienfis. De Suetica non possumus hoc affirmare propter Heroti posteros, qui nomen Christo hoc dederunt, nisi vsque ad Olauum, siue Iacobum.

Tertiū. Illud, tamen admirabilius de Danicis, ac Noruagienfis affenerari potest, per tot annorum millia toto orbe terrarum non legi cognationem Regum, qui tam diu imperitarint, quam diu Danici Reges, ac Noruagienfes; ab ætate namque Augusti vult Saxo libr. nono inter istos intercessisse affinitatem, & ad illud tempus reduci profapiam Noruagienfis Regum, qui Saxonis ætate viuebant, quæ perpetuata est in Danis, in Noruagienfis extincta defuncto Aquino Margaretae marito circiter annum millesimum quadragesimum, ex illo Noruagienfe regnum in vnum Regem conueniēs Danici sanguinis, Danico semper coniunctum fuit, vt testatur Albertus Crätzius Sueciæ li. 5. c. 33. Quod si quis ambigat his in rebus, existimetque hoc fieri posse, vt Saxo antiquitates istas bona fide scriptis mandarit, cum nullus vius litterarum fuerit apud populos Boreales ante Christi cultum receptum, & idcirco necesse sit prisorum facta & euenta obliuioni tradita fuisse. Respondemus in primis in more fuisse apud plerasque gētes barbaras (barbaras voco, nō ex loco, sed ex moribus & inciuili agrestiq; vita) vt maiorū facta carminibus attexerēt, eaque memoriæ mandarent, ac posteris per manus accepta traderent, quod Cornelius Tacitus lib. de moribus Germanorū, & Annalium secundo, Egginarthus in vita Caroli Magni, Iornandes opere de Gotthis testatur. & quamuis fabulosa multa possent iis adifigere, Saxo tamen is est in historia sua vt facillē Noruagienfis res extenuet, atque ita verisimile nō est tantam rem de iis voluisse scriptis consignare, quorum solet euenta potius obscurare, quam tantopere extollere, atque illustrare. Hoc igitur maximè facit ad Noruagienfis Regum felicitatem, per tot annorum in secula semper cognationis eiusdem Reges habuisse.

Quartum. Quamobrem longè admirabilissimum videtur illud, istorum consanguineos Reges adhuc tam

late

late in istis locis imperitate, siue agamus de Noruagienfis, siue de Danicis, aut Sueticis. & quando ostendimus Danicos Noruagienfesque Reges imperante Augusto inter se affinitatem, contraxisse, hinc fit ex eo tempore haud intercidisse vtriusque consanguinitatem regiam post annos mille sexcentos. Nam Saxo testatur Noruagienfis Reges suum genus referre ad Haldanum addepotem Fridoleui Danicæ regis, cuius vxor nata erat ex Hamundo Noruagienfis Rege, idemque lib. 9 scribit Reges Noruagienfis suo tempore originem suam retulisse ad Haldanum, ac proinde etiam ad Amundum, qui imperante Augusto rerum potiebatur. Illud tamen ex eodem scriptore colligitur, aliquando Hamundi posteros cognatos vel regno exactos, vel eo non potitos, mox tamen ad illud iterum peruenisse.

Quintum. Nulla regum successio memorari potest eorum, qui Christi, verique Dei cultum neglexerint, aut ignorarint, qui tantæ sanctitudinis Reges habuerint, quantæ fuit Olauus Noruagienfis Canutus Danorum, & Ericus Sueticorum Reges innocentissimi, sed neque vllis eorum contigit habere filias tantæ puritatis ac sanctimonie, quantæ existit Giutha.

Sextum. Similiter nulla regum consanguinitas tam diu regnans ac tam late inter alienos à nobis afferri potest, quibus Reges fuerint, qui pro religione, quæcumque illa fuerit, animo libenti vitam profuderint, vt Sueciæ, Noruegiæ, Daniæque Regibus fuit: Canutus enim, Ericus, & Olauus pro Christi cultu sunt ab impiis occisi.

Septimum. Quocirca his contigit, quod nulli à nobis alieno Regi contigisse affirmari potest. Nam cum Catholica Ecclesia suos habeat studiosos è qualibet celebriori gente prognatos, magnamque per omne sæculum terrarum partem sua religione semper occuparit, hinc fit vt Martyrologia ex institutione antiqua quotidie legantur in plurimis atque innumeris locis, neque sit vlla ferè gens, quæ non habuerit, habeatve aliquos, qui illa legant. At in iis quotannis recensentur sua die nomina Canuti, Erici, Olau, simulque caelestes iis honores habentur: & Erici quidem memoria celebratur sacro 15. Kal. Iun. Canuti. 7. Id. Ianuar. Olau 4. Kal. Augusti. Quauis enim prisca diuinos honores dederint aliquot vel impuris ac flagitiosis Regibus suorū, vel Imperatoribus,

non tamen per tot sæcula, ac tot in locis simul hoc contigit. Nam fabulosi antiquorum Dei, qui in terris dicti sunt imperia vel regna tenuisse, ecquando sunt illi in Indiis Occidentalibus, extremisque Orientalibus, quæ cõficiunt orbis tertiam partem, culti? Atqui nunc aut in singulis earum locis, aut in plerisque Martyrologium legitur, & iis cælitus, qui sectione illa memorantur, quotannis sacri honores merito tribuuntur: in quibus est Olauus Noruegiæ, Canutus Daniæ & Ericus Sueciæ Reges non modò suum nomen, sed agnationem totam, consanguinitatemque præterea suis factis illustrantes. Quod si quis velit in dubium reuocare vllò modo quæ asserimus, propter antiquos quosdam reges diis annumeratos, vt Herculem, Liberum, & quicumque sunt huiusmodi, certè è toto Aquilone Rex proferri non potest, cui tantus, tot in locis, per tot sæcula cultus sit à tot mortalibus vnquam tributus.

Octauum. Quanta porrò feritas esset olim Borealium populorum supra mare Belthicum, quod Daniam, Sueciam, Noruegiamque alluit, qui ignorat, legat sequentem librum, capitibus deducens Germaniæ bonis, ac videbit illos olim fuisse omnibus bonis propè natos. At qui Regibus istis, eorumque consanguinitati debetur, vt tot nationes ad Aquilonem positæ deposuerint agrestes belluinosque mores, & cum figura, quam habebant humana, mores simul humanos assumpserint, ac deserint iam pridem bestiis esse quam simillimi, & affines: vt non immerito ex vrsò dicat eorum quosdam prognatos gentilis eorum Saxo, informi scilicet quodammodo & effigie, & vita.

Nonum. Quis verò ignorat præterea regiones Daniæ, Sueciæ, ac Noruegiæ nullis vrbibus olim, nullis ædibus, ædificiisve ornatos fuisse, quod Iornandes libro de Getis, aut Gothis testatur, nunc verò secus esse: ita vt nihil iis locis desit aut ad ornamentum, quoad natura cæli & terrarum ferre potest, aut ad institutionem commerciorum, viteque humanæ societatem colligendam, propulsandas incursiones hostium, ciuiumque & incolarum salutem & vitam tuendam, quæ sanè omnia, postquam Reges illi præcepta Christianæ vitæ didicerunt, sic præstiterunt, vt non iam solitudinum vastitatumque sint domini, neque vt aiebat ille vates, teneat immania saxa & in

aula

aula specularum, specuumque se iactent, sed in vrbibus celeberrimis per consanguineos olim Reges ad suorum posteritatem beatitate humana replendâ constructis, ita vt in oris Aquilonaribus ab orbe condito nunquam fuerint vlli Reges, quibus talia sint bona diuinitus concessa.

Decimum. Sic etiã videbis nepotes ac posteros istorum Regum magis inter se amasse, ac minus aduersus suos prælia gessisse, si temporibus tempora, eorumque diuturnitate compares, quàm quosuis alienorum Regum liberos, ac posteros. & id quidem, si de Borealibus agatur, liquet è Saxone, qui ab antiquissimis temporibus texit Danicorum, Noruegicorum, Sueticorumque Regum genealogias, & euenta, è quibus licet cognoscere mutuis olim cædibus inter se priscorum Regum filios atrocissimè sæuisse, & nihil aliud iis curæ fuisse, & eorum subiectis quàm bella & strages mortalium: quæ sanè omnia maximè interturbant, ac tollunt humana bona, & felicitatis euenta. Nam verè de beato canebat ille vates:

Non excitatur classico miles truci,

Nec horret iratum mare.

Vndecimum. Quis verò inficietur inter bona maxima reputari, a suis posteris prodire maximos ac potentissimos Reges? Atqui hoc sanè sic accidit Danis, Noruegicis, ac Suecis Regibus, vt ab illorum consanguinitate connexas ostenderimus Regum totius Europæ potentissimorum cognationes, Imperatores Orientis, atque Occidentis, ita vt pertigerint ab extremis terræ partibus ad extremas quodammodo illius oras, quin orbem totum consanguinei ipsorum complectantur imperio: patet enim è superioribus insertas his Austriacorum genealogias, quorum dominatus adeò latus est, vt ei similis vllus ex antiquitatis latebris expromi, aut nominari non possit.

Duodecimū. Verū enim verò Suetici Reges cognationis à nobis propositæ posteros, ac gētis propriæ Reges maximis Europæ Regnis dederūt, quale esse Polonicū cūcti sciūt: Sigismūsus nāque III. Suetici Regis Ioannis est Proles Poloniāque iure regio tenet. Noruegicæ autē Galliarū nobilissimæ parti, Sicilia, amplissimisque Neapolis ditionibus ipsi denique ad Orientem procul positæ Sy-

N 5

ria,

riæ, Antiochiæque principes summos dederunt. Northmanni enim de suo nomine & Northmanniam dixerunt, & moderati sunt, nobilissimum Siciliæ, ac Neapolis regnum primi excitarunt, Antiochiamque totius Orientis olim metropolim longissimè à patriis maiorum suorum sedibus remotam summa sic cum dignitate tenuerunt, ut clarissimus Orientis Imperator Emanuel Comnenus expetiuerit iis esse cognatus, & ex ipsorum consanguinitate posteros suos propagare. Quæ cum tot sint, ac tanta, nulli Regum prosapia à nostra doctrina abhorrenti hucusque contigerunt.

Explicantur euenta felicia posteritatis Scotticorum Regum

CAP. IX.

Ioannes Leslæus Episcopus Rossensis historiã Ducum Regumve Scotticorum post alios texit. est verò inconfesso apud omnes Scotticã gentem ex Hybernia ad nauigasse in Britannia, parti que illius magis ad Aquilonem spectanti nomen dedisse. Quo tempore hoc definitè contigerit, haud disputamus. Illud ad rem nostram maxime pertinet quæri potest, ecquando nomen Christo dederit. Leslæus id attribuit Donaldò Regi, quod is primus ex illius siue Ducibus, siue Regibus, Christi doctrinam sit amplexatus. regnare cepit anno ceteresimo, nonagesimo septimo, Christo se addixit cc. lxx. ac frater fuit Sathraëlis & Ethodij Regum, nepos è sorore Mongalli Regis. Nos ut ambiguitates cunctas euitemus à Reuda, seu Rithari Bedam sequentes exordiemur. Is circiter annum trecentimum sexagesimum in Britannia nouissimam partem venit, auctore eod. post hunc Polyd. ponit Eugenium I. siue proximè hic successerit Reuda, siue longè post, haud anxie nimium scrutamur, Eugenium I. Leslæus ait regnasse anno ccc. lxx. Variant alij scriptores hac in re. Nos donec certius aliud occurrat, interim Lesleum sequemur, qui Eugenium hunc à Donaldò illo genus deducere non dubitanter affirmat.

Eugenius primus Fincormi Regis filius sine prole cessit, regnumque iniuit post eum Fergusus Secundus Fincormi Regis pronepos, Erthi filius. Ethodij nepos. Fergusus Secundus genuit Eugenium Secundum & Con-

stantinum

stantinum Reges, quibus absque sobole defunctis regnum venit ad Dongardum fratrem istorum ex eodem fratre. Dongardus filios habuit Congallum, & Conranum Reges ex ordine rerum positos.

Congallus genuit Eugenium III. Conuallum patrem Chennenti, & Chinatillum.

Conranus Aidanum.

Aidanus Eugenium IV. parentem Ferquardi, à quo Ferquardus Eugenij pater, & L. Fiacrus.

Eugenius IV. præter superiorem Ferquardum suscepit præterea Donaldum genitorem Muldundi & Dongardi, à quo Eugenius V.

Donaldus Eugenij proles.

Muldundus absque sobole migravit è vita.

Eugenius V. filius Dongardi procreauit Ambichelethum patrem Mordaci, & Eugenium VI.

Eugenius Sextus suscepit Dongallum, & Erfinum.

Erfinus Guillerethum, & Fergusum Tertium, & Achaium.

Fergusus Tertius sine liberis est defunctus.

Achaius Erfini filius, & Fergusij frater genuit reges ex ordine Conuallum, Alpium, & Dongollum patrem Gregorij Regis.

Alpinus Donaldum, & Ghennedum Reges.

Chennedus Ethum Constantini Tertij patrem, à quo Constantino natus est Indulphus parens Culeni & auus ex hoc Constantini IV. Regum, & Constantinum II.

Constantinus II. protulit Donaldum VI.

Donaldus Sextus Duffum, & Chennetum III. Reges.

Chennetus Grimum, & Malcholmum Secundum, Reges.

Malcholmus Secundus Beatriem, & Doadam. Atque hic intercudit agnatio Donaldi, quem Leslæus affirmat vixisse anno centesimo nonagesimo septimo, Malcholmus extinctus est m. xl. sic igitur illa perstitit annos octingentos quadraginta tres. Postea consanguinei à feminis regij sanguinis prognati regnarunt. Nam Doadam genuit Machabeum Regem patrem Luthaci, Beatrix autem Duncanum.

Dunchanus Malpholmi II. è Beatrice filia nepos, genuit Malcholmum III.

Malcholmus Tertius habuit uxorem Margaretam Sanctam sororem Edgari Angliæ Regis, è qua suscepit Mathildem Maria nuptam Eutachio Comiti Boniæ Celticæ, à

quo

quo Reges Portugallenses, & Hierusalē, Lotharingieq; Duces duos Edmundos, Erthebedū, Regesq; Edgarū IV. & Alexandrum I. sine filijs defunctos Dauidemque.

Dauid. I. qui genuit Henricum. I.

Henricus I. Malcholmum IV. Regem, qui sine filiis è vita Migravit, Margaretam, Adamā, Dauidemque, cuius ex alia Margareta neptis fuit Deruongela, & ex hac pronepos Ioannes Baliolus Rex, ac rursus eiusdem ex Isabella filia nepos fuit Robertus Bruscius pater Dauidi Secundi Regis, de quibus agetur infra. Idem porro Henricus suscepit Vuilhelmum Regem.

Vvilhelmus Rex procreavit Margaretam, Isabellam, Ioannem, & Alexandrum II.

Alexander Secundus Alexandrum Tertium.

Alexander Tertius Alexandrum, Dauidem, qui sine filiis obierunt, Margaretamque nuptam Noruegiae Regi, è quibus alia Margareta. post Alexandrum verò Tertium regnavit Ioannes Baliolus, post hunc Robertus Bruscius pronepos Henrici filij. Atque ita agnatio Duncan Regis, qui regnare cœpit anno millesimo quadragesimo, desit in Alexandro Tertio, qui defunctus est anno millesimo ducentesimo octuagesimotertio, rerum potita est iure Regio annos. CC. XLIII.

Robertus Bruscius post Ioannem Baliolū Regē, Rex est factus anno millesimo trecentesimo quinto, genuitq; Mathildam, Margaretā, Marioretamque Roberti II. Regis matrem coniugēque Vvaltheri Stuarti, & Dauidē II. Dauid II. Rex obiit absque prole.

Robertus II. Stuartus regnare cœpit anno millesimo trecentesimo septuagesimo primo, & eius adhuc agnatio rerū potitur post annos ducentos ac viginti. ex Euphemia Robertus hic genuit Dauidem, Elisabetham, Robertillam, & Robertum, ex Elisabetha verò altera coniuge Robertum Ducem Albaniae, Alexandrum Comitem Fiforti, ac Robertum Tertium.

Robertus III. qui genuit Iacobum I.

Iacobus primus Leonoram coniugem Ducis Austriae, Margaretam Ludouici Franciae, vt vocant, Delphini, ac Caroli VII. Regis Franciae, & Iacobum Secundum.

Iacobus II. è Maria Ducis Geldriae filia Iacobum Tertium filiamque nuptam Gomiti Araniae, è quibus longa series nepotum.

Iacobus

Iacobus Tertius è Margareta Regis Daniae filia, vt in Regum Danicorum genealogia fuit explicatum, suscepit Iacobum IV.

Iacobus IV. è Margareta Henrici VII. Regis Angliae filia Margaretam matrem Henrici Stuarti mariti Mariae Scotorum Reginae, & Iacobum Quintum.

Iacobus V. è Maria Ducis Guisae filia Mariae Reginae.

Maria Regina, quam falcissimis criminibus oneratam securi percussit iussit Elisabetha Angliae dicta Regina, quod Catholica foret, ac fidem Catholicam diu seruasset, & quae post obitum Francisci Secundi Franciae Regis ac primi mariti nupta Henrico Stuartho Iacobi V. è sorore nepoti peperit Iacobum Sextum.

Iacobus Sextus, qui nunc rerum potitur, cui Deus Catholicam mentem largiri dignetur, de quo non ineleganter quidam vates.

*Scotia sis felix, cui mater Regia Regem
Indonis, atque animi protulit eximij:
Qui se maternae fuerit pietatis amator,
Tum te felicem terq; quaterque canam.*

*Genealogia Anglicanorum Regum superiori cohaerens,
atque inserta.*

Anno vt adnotauit post alios Polydorus Virgilius li. 4 Angliae historiae, quingentesimo vigesimo primo Cerdicius Anglosaxonum Occidentalium Rex in Occidentali Britanniae parte regnum constituit, quod eius posterii ex ordine exceperunt. Cenricus, Ceaulinus, Celricus, Ceoloulphus siue Quichelmus, qui ex istis primi nomē Christo dederunt, Cynigillus, quem Berinus Italus Episcopus Christo conciliauit, Cenouachus, Elcuinus, Centuinus, Cedoualla, qui Romam veniens, & à Sergio pontifice baptizatus in æ de Sancti Petri est humatus, Inas qui insulae partem, quam tenebat, tributariam S. Petro, Apostolicaeque sedi constituit, Romamque veniens monachum professus est, cum regnum Ethellardo consanguineo suo tradidisset, post quem ex ordine regnarunt Cuthredus, Sigibertus, Cineuolphus, Britrichus, & horum consanguineus qui totius insulae dominatum tenēs Angliam dici voluit, Egbertus, à quo nos exordiemur.

Egbertus anno 800. regnare cœpit, regio sanguine natus, & à superioribus ortū ducens genuit Ethelulphū.

Ethelul-

Ethelolphus cum subdiaconus esset, Leonis Papæ auctoritate à vinculo religionis solutus, ex Ospurga vxore suscepit Ethelbaldum, Ethelbertum, Ethelredum, & Alfredum Romamque veniens Anglorum, scolarum ab Offa Merciorum Rege conditam restauravit.

Ethelbaldus absque prole defunctus.

Ethelbertus eodem modo.

Ethelredus sine liberis decessit.

Alfredus Romam profectus ab Hadriano II. coronatur. hoc regnante anno D. CC. LXXXVII. Northmanni duce Rollone in Angliam, mox verò in Gallias venerunt. suscepit ille ex Etheluita Edouardum seniore, Adeluoldum, Alfredam, Ethelgeram, siue Elgimam, & Etheluitam.

Edouardus I. ex Edgina procreavit Adelstanum, Edmūdum & Eldredum.

Adelstanus sine sobole migravit à vita.

Edmundus eius frater ex Elgida filios habuit Eduinum, & Edgarum.

Eldredus frater Edmundi.

Eduinus filius Edmundi, qui regno est deiectus ob ablegatum Dunstanum Abbatem.

Edgarus ex Alfreda procreavit Edouardum, ex Alfreda Edmūdum, & Etheldredum.

Edouardus II. Sanctus ac martyr obiit sine prole.

Etheldredus ex Emma filia Richardi Ducis Northmanniæ procreavit Alfredum, & Edouardum Tertium Sanctum, & ex Ethelgina Edmūdum patrē Haraldum.

Edmundus protulit Edmūdum, & Edouardum patrem Edmūdi, Edgari Margarete Christianæ, hic interponitur Canutus, Haraldus, & Canutus sanguine Danico prognati.

Alfredus Etheldredi proles dolo Goduini necatus.

Edouardus III. Sanctus frater Alfredi.

Haraldus filius Edmundi, ac nepos ex hoc Etheldredi aui Regis: hic occisus est in acie à militibus Gulielmi Northmanni anno M. LXXVII. atque ita in eo defecit agnatio Cerdicij, & qui ex illo genus trahebat, Egberti: duravit annos D. XLVI.

Gulielmus Northmannus nepos amitiuus Edouardi III. Sancti, è Mathildi Comitissæ Flandriæ filia procreavit Richardum, qui iuuenis obiit. Robertum Northmanniæ Ducem, Gulielmum Rufum, & Henricum I. Reges

Cæci

Cæciliam monacham, Constantiam coniugem Alani Britanniæ Ducis, Adelam Stephani Blesensium Ducis. è qua Stephanus Rex. Gulielmus Rufus absque filiis excessit à vita.

Henricus primus frater Rufi è concubina (ut vult Polydorus, dissentit Lazius, ortumque tradit è Mathildi Regis Scotiæ filia, nos sequimur Polydorum) tulit Robertum Glocestriæ Comitem, & è legitimo thoro Mathildim nuptam Gaufrido filio Fulconis Comitis Andegavorum, Turonum, & Carnomanorum, è quibus natus est Henricus Secundus, hic autem Fulco est, à quo è filia Balduini Comitis Fladriæ natus est Balduinus Tertius Rex Hierosolymitanus, & alij nonnulli hinc prognati.

Stephanus filius Stephani Comitis Blesensium genuit è concubina Gulielmum Northum Comitem Northfolchiæ, & Eustachiem ex Mathildi.

Henricus II. filius Gofredi Comitis Andegauensis, ac Mathildis, fraterque Gaufridi, & Gulielmi regnare cepit anno millesimo centesimo quinquagesimo quarto, ex Aleonora genuit Henricum, Richardum, Gaufridum patrem Arruri, & Ioannem, Mathildim coniugem Henrici Saxoniarum Ducis, è quibus Ortho Imperator, Aleonora Alphonsum VIII. Castellæ Regis, matremque Blacem è qua natus S. Ludouicus, & Ioannam Gulielmi Siciliæ Regis.

Ricardus sine liberis decessit.

Ioannes ex Isabella procreavit Henricum Tertium, Richardum, Ioannam nuptam Alexandro Scotorum Regi, Isabellam Friderico Secundo Imperatori, Aleonoram Gulielmo Comiti Glocestriæ.

Henricus Tertius ex Aleonora filios habuit Edouardum agnationis huius primum, Edmūdum Comitem Lancastriæ, Margaretam nuptam Alexandro Scotiæ Regi, Beatricem Duci Britanniarum.

Edouardus Primus ex Aleonora priori coniuge procreavit filios Ioannem, Henricum, Alphonsumque patri haud superstitibus, Edouardum II. Aleonoram coniugem Ducis Barri, Ioannam Gilberti Comitis Glocestriæ, Margaretam Ioannis Ducis Brabantiarum, Elisabetham Hūfredi Comitis Herefordiensis, Mariam monacham, è Margareta secunda vxore Thomæ, Edmūdum, & Margaretam.

Edouardus Secundus protulit ex Isabella Edouardum Tertium, Ioannem Helthamium, Aleonoram quæ nondum nubilis obiit, Ioannamque nuptam Dauidi Scotorum Regi.

Edouardus

Edouardus Tertius è Philippa vxore genuit Edouardum patrem richardi regis Guglielmum, qui puer obiit, Leonellum Clarentiæ, Ioannem Lancastræ, Edmundum Eboraci, Thomam Glocestriæ Duces, Mariam Ioannis Britannia Ducis vxorem, Isabelam Bedfordiæ, Margareram Pêbruchi Comitibus locatas. Edmundus porro Dux Eboracensis genuit Edouardum Rutlandiæ, & Ricardum Cantabrigiæ Comites: hic ex Anna pronepti Leonelli Clarentiæ Ducis, nepti Philippæ, filia Rogerij, quæ sola supererat è genere Leonelli primogeniti, genuit Ricardum cognomento Plantagenetam, cuius ex vxore Cicilia liberi fuerunt Guglielmus, Henricus in pueritia, Ioannes, & Thomas in iuuentute defuncti, Anna, Elisabetha, Margareta, Visula, Edouardum postea regem IV. Edmundum Comitem Rutlandiæ, Georgium Glocestriæ, & Ricardum Clarentiæ Ducis. At Ioannes Lancastræ Dux è prima coniuge suscepit duas filias, in his Philippam, quæ Ioanni Lusitanæ regi nupsit, vt Polydorus libro 20. scribit: alij namque produnt Henricum, credo quartum naram existisse è secunda vxore Costantia Catharina locatam Henrico filio Ioannis Castellæ regis.

Ricardus II. nepos Edouardi III. ex Edouardo primo genito suo sine filijs decessit.

Henricus Quartus Dux Erefordiensis, ac filius Ioannis Lancastræ Ducis, vt Polydorus lib 25. testatur consanguineus Ricardi, per vim deiecto Ricardo regnumque illi concedente, factus est rex, è Maria coniuge sustulit filios Henricum V. Thomam Clarentiæ, Ioannem Bedfordiæ, & Humfredum Glocestriæ Duces, Blancham nuptam filio Ducis Bauariæ, Philippam Daniæ regi.

Henricum V. è Catharina filia Caroli VI. Franciæ regis genuit Henricum VI. Eidem verò Cathariæ filij fuerunt Edmundus Richemondiæ, & Gaspar Pembrugi Comites. Edmundus porro iste genuit è Margareta filia Ioannis Sômerseti Ducis Henricum VII. ruli eadem Catharina Edmundum, & Gasparem ex Ouino Tydeno viro nobilissimo inter Vallos qui suum genus referebat ad Cadoualladrum vltimum Britannorum regem, qui Romæ decessit ab Anglis eiectus, vt refert Polydorus li. Angliæ historiæ. 3. & 4. Iniuit regnum Cadoualladrum anno CCCCLXXXVIII. ante ipsum regnauerat eius pater Caduollo & ipse Christianus, quæ cum ita sit

Anglicanorum

Anglicanorum Regum consanguinitas, rerum potitur supra annos mille centum & amplius.

Henricus VI. è Margareta filia Renati Comitis Andegauenfium genuit Edouardum, sed ante mortem regno deturbatus est ab Edouardo IV. filio Ricardi, & ex hoc nepore aui Edmundi Ducis Eboracensis, ac filij Edouardi III.

Edouardus IV. ex agnatione Henrici II. suscepit ex Elisabetha vxore Edouardum Principem Vuallia, & Ricardum Ducem Eboracensem, Elisabetham, Cæciliam, Annam, Catharinam, Brigidam, è concubina Arturum.

Ricardus III. frater Edouardi IV. per summum scelus interfecti filij Edouardi IV. Rex Angliæ est creatus, & ab Henrico VII. occisus.

Henricus VII. de quo diximus in Henrico V. filius Edmundi, ac nepos Cathariæ vxoris Henrici V. fraterque vterinus Henrici VI. duxit vxorem Elisabetham filiam Edouardi IV. regnare cepit anno millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto. sic igitur agnatio Henrici II. regnauit vsque ad hoc tempus ab anno M. C. LIV. quod est annorum spatium tercentum triginta duorum, consanguinea tamen gens hucusque regnat. Henricus autem Septimus superstites reliquit ex Elisabetha filios tres, Henricum VIII. Margaretam & Mariam. Margareta nupsit Iacobo IV. Scotorum Regi, de quibus est dictum supra.

Henricus VIII. coniugem duxit Catharinam, quæ fratri ipsius Arthuro ante patrem defuncto fuerat desponsa, ex ea suscepit Mariam, mox à Catholica fide deficiens hac repudiata duxit Annam Boleniam, è qua nunc regnans Elisabetha. Cum verò ob adulterium caput obtruncari iussisset Annæ Boleniæ, cepit vxorem Ianam Seimeram, quæ peperit Edouardum VI. & paulo post partum defuncta est.

Edouardus VI. veneno sublatus, vt Lazius testatur lib. 3. à Duce Nordumbriæ, sine filij obiit adolescens.

Elisabetha, cui Deus det bonam mentem, vt sceleribus antiquis deleris possimus meliora ipsius facta laudare, horumque splendore pristina dissipentur & euanescant, quod optamus, ac Deum precamur.

Primum verò euentum felicitatis pertinens ad hæc regias posteritates à nobis illud proponetur commune

cum superioribus Regum successionebus, non legi ullam Regum à nostra doctrina dissentientium cognationem, quæ tamdiu regiam dignitatem potestatemque tantam in suis posteris conseruat, ut hæc Anglicanorum, Scotticorumque Regum: hoc autem pertinere ad felicitatē quis negabit? No uit ille vates, qui scripsit Mæcenatis laudes decantaturus:

Non quia, Mæcenas, Lydorum quicquid Hetruscos.

Incoluit fines, nemo generosior est te.

&: *Tyrrhena Regum progenies.*

Et alius sublimiori versu inducens in Elysiis campis Anchisen, qui cum filio Ænea loquatur, felicitatemque ipsius hac in re positam iactabundus ostendet:

Nunc age Dardaniam prolem, quæ deinde sequatur

Gloria, qui maneant Itala de gente nepotes.

Illustres animas, nostrumque in nomen iuras

Expeditam dictis, et te tua fata docebo.

Quod si Deus veluti magnum quiddam Dauidi pollicetur futurum, ut de fructu ventris eius ponatur Rex super ipsius regiam sedem, quantum reputabitur hoc quod tractamus, cum paruum foret Dauidis regnum præ istis, nec tam longa series nepotum ipsius regnare.

Secundam. Neque similiter vlla Regum stirps à nostris decretis abhorrens in medium poterit produci, qua tot tantisque Reges in tam remotis locis tam diuturno tempore propinquos & affinitatis vinculo coniunctos habuerit, ut istæ, quæ, ut vidimus, Gallicos, Lusitanicos, Hispanicos, Germanos, Danos, Noruegientes, & omnium potentissimos latissimeque dominantes Austriacos Reges affinitate sibi deuinxerunt.

Tertium. Illud autem longè fortunatius est habendum, quod ab istis posteritatibus Anglicanorum Scotticorumque Regum prognati sunt Reges omnium potentissimi, Imperatoresque illustrissimi. Nam fieri potest, ut affinitate cohæreant inter se aliquæ Regum cognationes, quarum tamen altera non deriuetur ab altera vllomodo. Verbi gratia, si duæ filia Philippi Regis nubant, altera quidem Regi Germaniæ, altera verò Regi Poloniæ: qui nascentur ex istis duobus matrimoniis, propinqui erunt inter se secundo cognationis gradu, neuter eorum tamen ab altero prognatus dici potest, sed ab Hispanico Rege, ac liberis ortus meritò dicetur

Hoc

Hoc verò multo felicius, quam solius affinitatis gradu attigisse vllum Regem atque hoc est, quod Anchises cū filio gloriatur, *qui maneant Itala de gente nepotes*. Quid verò hic ista minora adducimus? Hoc illud est, quod ipse Deus veluti quoddam maximum, ac propè diuinum pollicetur Abraham: *Reges de lumbis tuis egredientur*. Atqui multo propinquius istud pertinebit ad Scotticos, Anglicosque Reges, è quibus prognatae fœminæ protulerunt Imperatores Occidentis, Lusitanicos Reges, Hispanicos, Danicos, Italicosque in Sicilia, & Neapoli, è quibus prodierunt ceteri in Europa præstantissimi Reges, & Orientis Imperatores.

Quartam. Quod si nos Anglicanorum vel Scotticorum principum, quicumque possent memorari ante Christi doctrinam receptâ, facta perscrutari vellemus, certe nullos proferre possumus è tota antiquitate, qui sint istis feliciores, ex vlla stirpe à nobis aliena, aut tot tantaque tamdiu præstiterint in vlla Europe regione, quot ac quanta illius consanguinitatis posteris patratuot. Sed, ut alia, quæ domi forisque egerunt, hic omitamus certè nullus ex Anglia Scotiaue Rex vumquam prodiit, qui sit ausus adornare tam remotam expeditionem, atque armis ea parare inter exteras gentes, ac longè postas, ut Richardus Primus, qui cum maximis copiis in Syriam contendit, & inter alia Cyprium cepit, in regni formam redexit, illamque Guidoni Lusignano, à quo sunt orti Cypri Reges vsque ad Iacobum, potiundam dedit, ac donauit, ut inter alios refert Choniatas li. I. cap. I. ad finem.

Quintam. Quis porrò producet vllam Regum profapiam à nostris abhorrentem decretis, quæ insulam tam magnam, vel etiam regionem tot urbibus oppidisque, & castris ornari, aut aliis edificiis illustrari, ut iste Regum consanguinitates, quod Iornandes libro de rebus Geticis refert? In virgeis antea casis habitabant, agresti, in cultoque viuendi genere siue Angli, siue Britanni, idque ætate illa. Inunc, & inuise Angliam & Scotiam, & aude, si potes, istud, affirmare. Potuerunt variæ Regum vullo inter se vinculo propinquitatis conuictorum successiones aliquid simile in aliis regnis præstare, sed iis non erat eadem consanguinitatis, istis erat eadem, Hoc enim signo nos agimus de felici Regum

O 2

Catholicorum

Catholicorum posteritate, & genealogiis.

Sextum. Atqui hoc est nullius momenti, si confideremus quid istæ profapiæ Regum perfecerint in animis Anglorum Scotorumque excolendis, & ad omnes liberales disciplinas exponendis: nam cum monasteria per illos ædificata fuerint commoda, ex ijs viri litteratissimi prodierunt, qualis Beda ex antiquis Anglis, è Scotis verò Ioannes, & Albinus, siue Alcuinus, per quos Carolus Magnus in Occidente publicas Academias omnium doctrinarum primus aperuit Parisiis, ac Ticini. In Anglia verò duæ sunt nobilissimæ Academiae, Oxoniensis, & Cantabrigensis, de quibus sic Georgius Coriata:

Et duo sunt totum gymnasia nota per Orbem,

Oxonium studijs florens mihi ducis alumna

Regis opus: tuasq; illustris Rex Cantaber ædes,

Magnificè florens sacris Academia Musis.

Et Oxoniensem quidam volunt ab Alredo Rege excitatam, Cantabrigensem verò à Sigiberto Orientalium Anglorum Rege plurima verò sunt collegia in illis instituta, in quibus iuvenes erudiuntur gratis ab omnes bonas disciplinas. In Scotia verò tres sunt Academiae publicis, S. Andree, Aberdonensis, & Glasgouensis, de quibus Middendorpius lib. 2. de Academiis ad finem. Proferatur itaque Regum à nobis alienorum consanguinitas vlla, quæ talia tantaque præstiterit inter populos olim tam rudes ac barbaros. Nam qui quantique viri in omnigenere doctrinarum prodierint ex istis locis, qui ignorat, is planè est historiarum literarumque imperitus.

Septimum. Necessè porrò est dicamus liberos istorum Regum maximè inter se amasse, si comparentur alijs à nostro cultu alienis, quod constat, quia non tot à suis perempti, quot inter eos, qui abhorruerunt à nostra religione, & quorum facta sint litteris vel Græcis, vel Latinis quoquomodo illustrata (de his enim loquimur semper, cum facimus has comparationes hic, aut alibi) & quorum sint exitus memoriæ proditi: quot tum è signo de pietate, de intestinis alienorum cædibus, de felici exitu Regum Catholicorum, infelici hæreticorum liquet, tum verò quia profapiæ istorum tam diuturnum tempus durant non excisæ domesticorum aut extraneorum cædibus, regiamque potestatem tam ma-

gnam

gnam ad suos propinquos, ac nepotes transmiserunt quod non contigit alienis.

Octauum. Quocirca necesse est etiam sint hac parte felices istæ cognationes, quod populos nactæ sint subiectos, à quibus neque sint adductæ ad interitum, neque regia dignitate sint earum posteri spoliati: quod accidit alijs Regum posteritatibus à nostro cultu alienis, & aliquo modo necesse est acciderit, cum tanta regna tamdiu nullæ sint potitæ.

Nonum. Huic aliud est consequens, exteros Reges numquam per tanta temporum spatia, ac tot sæculorum decursum, sic valuisse, vt istorum Regum consanguinitatem solio deicerent. vt enim Dani per aliquod tempus insula sint potiri, rediit tamen illa ad Anglicorum Regum nepotes, & ex iis ad Northmannos affines transmissa regia potestas, & ab istis eodem iure affinitatis ad Henricum Secundum, natione Gallum, sed Anglorum consanguineum.

Decimum. Neque verò id mirandum cuiquam videri omnino debet. Nam si Reges isti nostri conferantur cum Regibus alienis à nostra religione, hac etiam parte feliciores: quod si aliquorum tam longam seriem capias, non inuenies (modò facta ipsorum sint comperta) qui tam iusti fuerint, ac temperati, vt quicumque ex istis Catholicici fuerint, quod constat è signo LVI de turpissimis alienorum progeßibus cap. XIV. & sequentibus, ac signo de temperantia amicitia, & pietate.

Vndecimum. Sic etiam nulla Regum profapia à nostris decretis dissidens hanc sibi felicitatis partem vendicare potest, quod protulerit Reges tantæ sanctitatis quantæ fuerunt Edouardi duo inter Anglos, aut tantæ innocentæ, quantæ Marcholmus, & eius vxor Margareta Sanctis abscripta, vt est in martyrologio IV. Id. Iun.

Duodecimum. Non est igitur, quod in comparationem vocemus vllos, si pensare velimus dona diuinitus concessa Regibus Anglicanis interuentu ac meritis à Christo Deoque deriuatis S. Edouardi III. qui celeste hoc priuilegium transmisit ad suos posteros Angliæ Reges, vt manuum tactu sanent strumas, annulisque certo ritu consecratis membrorum stupori medeantur vt Polydorus Virgilius testatur lib. 8.

Ex his omnibus apparet quanta sit regiarum cogna-

O 3

tionum

tionum felicitas inter Catholicos, è quibus ceteras etiã diiudicare possemus. quæ felicitas scilicet pensanda est remoto luxu, & intemperantia, in quibus si ponatur illa, sine dubio superamur à cunctis. Reliquum foret afferre genealogia Imperatorum Orientis, sed quia paucae sunt earum, quæ non habeat hæreticos, & si quæ sunt, ex nepotum seriem non admodum longam producant, idcirco reiicimus istas in signum de infelici posteritate alienorum à nobis.

FINIS LIBRI VIGESIMI PRIMI.

DE SIGNIS ECCLESIAE DEI, LIBER
VIGESIMVS SECVNDVS,
SIGNVM XCIII

Decens felicitas Catholicorum.

Cum Deus omnibus bonis, quæ merito ac sine vlla sceleris labe desiderari & expeti propter ipsum Deum possunt, Catholicam nationem ad virtutes assequendas amplificarit, hinc colligitur in nobis esse Ecclesiam Dei.

CAPVT I.

HORTATUR Dauid populum Dei, vt ipsum laudet, quòd eum manierit vndique, ita vt sit instar domus suis seris vndique obstructæ, in quam nemo inimicorũ possit irrumperè, quin longè arceat ab eius consinibus hostes omnes, vt eius pacem inturbare haud possint, & qui in Ecclesia sunt, quasi in vrbe quadam pacati & secuti summa tranquillitate fruuntur, adipe vero frumenti cuncti satientur, & omnibus ad extremũ bonis circumfluant. Hæc diuinus vates omnia complectitur psalmo illo, qui incipit, *Lauda Hierusalem Domi*

num.

num. Rursus eadem varicinatur idem ventura Ecclesiae *Psal. 71*
Dei post Christi aduentum: *Orietur, inquit, in diebus eius iustitia & abundantia pacis, donec auferatur Luna.* non igitur ad exiguum tempus, & mox ait futurum, vt in summis montium verticibus, qui steriles esse solent, tanta sit frumenti copia, vt fructus eius extollatur super Libanũ: *Erit firmamentum in summis montium super extolletur super Libanum fructus eius.* Nam quod in nostro codice est firmamentũ, in Hebræo est pugillus frumenti, in Chaldæo fulcimentum panis, cuius (vbi in verticibus montium sacus fuerit, acervos ait tam sublimes fore, cum pugillus antea foret, vt Libanum superent. Hinc Isaias sic inducit Deum loquentem ad Ecclesie alumnos, *Letamini cum Hierusale, & exultate in ea, omnes, qui diligitis eã, gaudete cum ea gaudeo vnuerſi, qui lugetis super eã, vt sugatis & repleamini ab vberè consolationis eius, vt mulgeatis, & delitijs affluatis ab omnimoda gloria eius.* Quia hæc dicit Dominus. *Ecce ego declinabo super eam quasi fluum pacis, & quasi torrètem immudantem gloriam gentium* (non igitur verba facit omnino de æterna beatitudine quæ non fugitur à gentibus,) *quam sugatis: ad vbera portabimini, & super genua blandientur vobis. Quomodo sicut mater blandiatur, ita ego cõsalabor vos, & in Hierusalem consolabimini.* hæc Deus: eadẽ porrò non modò à nostris varibus, sed à Sibyllis etiam prædicabantur olim futura. Nam quis ignorat, quæ *Vigilius* cecinit ex oraculis earum? quæ ne putes tantummodo spectare ad eam felicitatem qua superis diuino munere adscripti perfruemus, vbi cecinit ille fore omnia plenissima triãquillitatis, iustitiæ, summæquæ vbertatis que ad fruges.

Isa. cap. 9.

*Molli paulatim flauescet campus arista,
Incultisq; rubens pendebit sentibus vna,
Et duræ quercus sudabunt roscida mella:
Ceteraque ad humanum victum necessaria, subiicit:
Pauci tamen suberunt prisca vestigia fraudis,
Qua tentare Tethym ratibus, qua cingere muris
Oppida, quæ inbeant telluris insidere sulcos.
Alter erit tum Typhys, & altera, quæ vehat Argo
Delectos Heroas, erunt etiam altera bella,
Atque iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles.*
En, ait, in tanta felicitatis, quam Christus aduehet Ecclesie suæ in terras, affluentia, fraudes aliquas tamẽ futu

ras, futura etiam num bella, remotissimasque hominum nobilissimorum navigationes ad bella. Illud tamen certum, maximam Catholicæ Ecclesiæ felicitatem futuram quo ad bona etiam terrena, quatenus facere possunt ad virtutes capessendas, promouendosque ad illas infirmiores homines è nostris: alioquin non facerent ad felicitatem humanam, cuius essentia, ut ita loquamur, ac potissima pars in virtutibus collocatur, sed potius perducerent ad infelicitatem. Quocirca ne diciamus, distinguendum nobis est, qualisnam futura sit hæc felicitas Ecclesiæ Catholicæ præsignificata, cum scriptum sit, *Omnes, qui piè viuere volunt, in Christo Iesu persecutionem patiuntur*: Et, *Si me, inquit Christus, persecuti sunt, & vos persequentur*. Nonnullaque sunt nobis adnotanda, ac primum felicitatem hanc longè ponendam ab illicitis voluptatibus, ab omni libidine & luxu: in his enim feliciores, si modo felicitas est hæc, Catholicis Protestantibus hæretici qui ad cælestem beatitudinem nulla honesta actione aut voluntate esse opus contendunt, satis esse affirmantes Christo fidere, ieiunia nulla volunt, nulla continentia paupertatis, obedientia, aut aliarum virtutum vota. Hac etiã parte Mahometani, Sine, Romani antiquitus, aut alij huiusmodi Catholicis beatiore. Secundum sit illud & hæreticis, & singulis etiam populis à veritate Catholica alienis posse obtingere & euenire etiam felicitatis aliquam partem, qua cunctis videantur præstare, sed illa si nostræ comparatur, exigua, & breuis, & quæ cum peruenerit ad summum, protinus miserabiliter euanescat: ut apareat illud verum, *Velut somnium surgentium Domine imaginem illorum ad nihilum rediget, & delicti eos dum alleuarentur: & quomodo facti sunt in desolationem. subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam*. ac mille huiusmodi, neque verò felicitas hæc est opum immensarum, sed solummodo rantarum, quanto decent eos qui non omnino sunt abstracti à terrenis, sed maiori ex parte sunt abstracti & terrena hæc expetunt propter ipsum Deum virtutesque in illum referendas. Tertium è Catholicis, qui semper in diuini sunt defixi & cælestibus penitus adducti, ij respicere terrena omnia, delicias omnes aspernari sæpè solent, sequi dura & aspera vel in delicijs ipsis, ut monachi plurimi, religiosi ac sancti viri, quiq; remotissimas oras adeunt, ut inter afferas gentes

Christi

3. Tim. 23.
Ioan. 15.

Psal. 72.

Christi cultum latè propagent: aut si qui alij se tormētis ac cruciatibus spōte deuouent exēplo Christi, ut eius munere ac merito humano generi Dei gratiã cōciliēt. Isti proculdubio diuinissimi viri, Ecclesiæ Catholicæ altissima fundamēta longè sublimiorē felicitatis gradū tenēt, euolāt isti ad supera, & ab hominū conspectu subducuntur in excelsis cælestium bonorum penetralibus collocari, de quibus ait Dauid: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti scientibus te, perfecisti eis qui sperant in te, abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum*. Quin hi sunt, qui cum videant infirmitatem plurimorum Catholicorum quibus haud tantum roboris est ac virtutis, ut pati ac sustinere aspera valeant, ardentissimè expetunt omnia in se infausta & aspera deuolui, quo ceteris bene ac feliciter sit, caritate maxima inflammati nimirum viri, & heroes. *Nos stulti, inquit isti cum Paulos ad alios Christianos, propter Christum, vos autē prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autē ignobiles: vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cedimus, & instabiles sumus, & laboramus operantes manibus nostris. maledicimur & benedicimus, persecutionem patimur & sustinemus, blasphemamur & obsecramus, tanquam purgamenta huius mundi facti sumus omnium peripsa usque adhuc*. Ac tales sanè fuerunt Antonius ille Magnus, Basilus, Benedictus, Franciscus, Dominicus, Ignatius Loiola, Innumerique horum sectatores, qui eligunt cum Christo esse stulti, quo ad hominum quorundam opinionem infirmi, ignobiles, esurientes, sitientes, nudi, opprobriorum pleni, iniurijs obnoxij, instabiles, & veluti mundi huius purgamenta, ut ceteri habeantur prudentes, fortes, nobiles, diuites, honorati, gloriosi: sic enim Paulus ait: *Christus propter nos egenus factus est, cum esset diues, ut illius inopia nos diuites essemus*. Quamobrem felicitas hæc de qua agimus, est Ecclesiæ quidem Catholicæ, sed ut seruiat Christi doctrinæ amplificandæ propter infirmos ac paruulos, quibus ait idem: *Lac potum dedi non escam, nondum enim potestis*. ob istos Christus offert se vltro inimicis suis, modò sinant ipsos, vti & Apostolos adhuc infirmos olim illæsos abire: vult enim blandiri ipsis, ait Isaias, tāquā paruulis lac sugētibus. Ad hos Dauid inquit, ne imitentur flagitiosos, quāuis eos videant

O s bonis

Psal. 30.

1. Cor. 4.

2. Cor. 8.

1. Cor. 3.

bonis terrenis abundare, sed spem ponant in Domino, bonitatis vestigiis insistant, fore enim, ut aliquando diuitiis pascantur, quas habere tanquam non habentes optimi viri possunt, parari ubi opus est abijcere pro Christo, qui illas interdum non volentibus, aut certe non magnificientibus largitur. His positis, asserimus Ecclesie summam propter hosce diuinitus felicitatem contingere, cui si prosperitas aliorum conferatur, cunctis pensatis, exigua sit, ac breuis. Illud tamen repetimus ne cui forsitan excidat memoria, non singulis ex Ecclesia hanc felicitatem contingere, quod neque deceat, sed aliquibus, neque istis aliisve semper, sed aliquando, neque hæc in primis bonis numerari, sed in omnium potestremis, quin aliquibus neque bona reputari, & esse quasi illis impedimento futura ad maiora tendentibus, ac verò diuina. Quod ut euentissimè appareat, nonnulla subiiciemus, & in primis ad hanc rem faciunt quatuor illa, quæ supra latè explicauimus, nempe amplissima Regum dona, opes copiosæ longinquo aduectæ, Regum Catholicorum, & familiarum Regiarum felicitas: à quibus conficitur omnino summam esse Catholicorum felicitatem, sed propria adhuc quædam producemus. Quartum sit igitur illud, ab ipsis Ecclesie nascentis incunabulis diuinitus fuisse prouisum, ut in ea forent aliqui viri & nobilissimi, & opibus maximè præstantes, ut ab illis aliorum posset inopia subleuari: quamuis enim non multi nobiles, non multi potentes & diuites in ea fuerint, aliqui tamen extiterunt. Entibi primus ille è gentibus ad Christum traductus Cornelius, cuius maxima laus erat in elemosynis distribuendis. Hic è familia Corneliorum, è quibus vna Romæ nobilissima inter omnes erat, ut è Fuluij Ursini viri doctissimis scriptis apparet, originem ducebat, & Cæsareæ morabatur, quæ Syriæ Pælestinae metropolis erat. Pudentis meminit Paulus atque hæc familia similiter Consularis, ut è Fastis apparet. Idè Claudiã quandã nostrã scribit, atque Claudiorum gens Imperatores dedit Tiberium & Neronem Claudios, ex eodem Paulo cognoscimus Christum cultum à Clementibus: at Dion scribit Clementem fuisse Domitiani patruelẽ, Suetonius addidit, eius filios fuisse ab eodẽ sibi designatos successores, sed ab incepto destitisse, quod Clemes esset Christianus, atque ob id occidi iussus, at

*Quod argu-
menta à supe-
rioribus peti-
ta.*

que-

que ut videas, vel ijs temporibus magna fuisse Christianos felicitate, narrat Lucianus, qui Paulum vidit, quendam finxisse se Christianum, ut in carcerem coniectus elemosynis Christianorum collocupletaretur: quod profusissima essent in captiuos ob pietatem, atque ita tunc, vel qui infelices reputantur, fortunati maximè erant quo ad externa bona: sic enim Lucianus hostis noster. Post hæc considera Ecclesie Catholice numquam contingere Reges ullos, aut Imperatores tot flagitijs cooperatos; quot olim gentibus à Christi cultu alienis, per quos eueniebat, ut plerumque subiectis, neque vita, neque honor, neque opes vllæ essent in tuto. Licet enim nostri interdum mali, nullo tamen modo quales plerique omnes antiqui. An non supra ostendimus optimus eorum peiores pessimis nostrorum? Quinquaginta & octo Imperatores è quibusdam numerantur Romanorum, vix octo ex istis inter bonos reponas. An non supra testimonia clarissima prouimus, quibus palam factum eos flagitiosissimos fuisse, non homines, sed monstra turpissima ad humani generis perniciem nata? Non est quod eadẽ repetamus. Idemque apertissimè ostendimus de principibus hæreticis. Quamobrem necesse est populos Catholicos maximè esse felices, tum quia Reges eorum felicissimi, tum quia per eorum integritatem fit, ut quieti ac tuti viuant, à nullo metuant, vel exiguis contenti. Nam quis non horreat post tot annorum sæcula ad nomen ac memoriam Tiberij, qui Augusto successit, qui nihil intactum à turpissimo quouis libidinis genere reliquit, qui Galliarum, Hispaniarum, Syriæque, & Græciæ principes omnes bonis nulla de causa per summi sceleris calumniam spoliavit, qui que in amicos, matrem filios & consanguineos cunctos, ut Suetonius testatur, scruuit crudelissimè. De Caio verò, & Caligula, Claudio, Nerone, Galba, Otthone, Vitellio, Domitiano, Adriano, Lucio Antonino, Commodò, Pertinace, Iuliano, Seuero, Caracalla, Macrino, Diadumeno, Heliogabalo, Maximinis, Valeriano, Gallieno, Aureliano, Carino, Numeriano, Diocletiano, Maximiano, Maxetio, Maximino, Licinio. Quid attinet eadẽ repetere quæ supra recẽsuimus? & ab istis sanè Imperatoribus sæpè maiora mala inferebatur ijs qui à Christo erant auersi, quàm Christianis: illis namque amplissima, tunc opes erant, in quas inhæbant

*V. arg. ab Im-
peratorum Re-
gumq; Catho-
licorum inte-
gritate.*

Imperato

VI. Quod o-
pes Imperij
Rom. ad Ca-
tholicos trans-
lata.

Imperatores, & scelera multa, quorum prætextu spoliari omnibus possent, inuidiæque crudelitati ac libidini paterent aliorum. ne idem ex hac causa obtingeret Christianis, illud officiebat, quod cuncta in pauperes erogarent. Ex quo factum, ut Romani Pontifices in primis ad necem quærentur ab Imperatoribus, quo ad eos veluti ad pedes Apostolorum amplissimæ opes, quibus egenis subveniretur, deferrentur, ut è vita Laurentij apparet, epistol. Dionysij Corinthij, quam signo de confirmatione attulimus, alijsque multis. Idcirco primus impetus potissimum tunc erat in Papas. Quod si quem capiunt amplissimæ ille opes Imperij Romani, is secum consideret vniuersas ad Imperatores ac Reges Catholicos ad extremum peruenisse, ac tot tantaque superiorum Imperatorum facinora, à quibus nihil erat tutum, sublata, & quamuis post aliquot annos Imperium Occidentale conciderit, tamè ij Reges, qui illud discerpserunt, Ecclesiæ se Catholicæ adiunxerunt, quæ postquam passa est Imperij Orientalis defectionem, eodem tempore adeptas est latissimas Borealium gentium supra Rhenum & Danubium regiones, mox amplissimas Indiarum Occidentalium & Orientalium terras & opes. Atque hinc etiam colligere possumus Ecclesiæ Catholicæ summam felicitatem, cui contigit in Europa quidem duplo ampliora loca excolere ad omne humanitatis, ac terrenæ etiam (licitæ modo) felicitatis genus, in Indijs verò Occidentalibus, atque Orientalibus tertiam propè orbis partem. Nonne olim cuncta supra Rhenum & Danubium inculta, horrentia, inuia, latrocinijs & prædationibus perpetuis infesta, nullæ populis certæ sedes, quod se quotidie plerique illorum mutuo expellerent, ut quisque viribus atque armis magis valebat, neque oppida illis vlla, aut agrorum cultus, & termini, iam præda, venatu, ac pecoribus victus omnis, quod supra apertissimè ostendimus, & infra adhuc illustrissimè aperietur, singillatimque explicabitur? Ut nunc illa nitent, ut peccata omnia degunt? Pauca sanè, si antiquis nostra comparentur, ijs in locis superfuere prisca fraudis vestigia, vbi prius erant sentes & dumeta, nunc, si locus fert, vitis, & vua, aut aliæ quin arbores speciosæ, ac fructiferae, ut verè dici queat: *Incultisq; rubens pendebit: sentibus vua.* Vbi laustra erant ferarumq; antra & stabula, nunc agri amæni ssimi, ville

elegantif-

elegantissimæ: ut falso dictum non sit: *Et dura quercus suaabunt rosida mella.* Nam quid de vastissimis Indiarum Occidentalium regionibus dicemus? in quibus alicubi tantas feritas, ut ipsi parentes filios alerent qui adultiores facti, ac pinguedine de industria distenti occiderentur, & ab ipsismet genitoribus comederentur? in quibus innumera hominum millia quotannis dæmoni sacrificabantur, nulla lex, nullus mos paulo humanior, disciplina nulla, aut ars nobilis vigeat? An non isti nunc præ antiquis illis fortunatissimi? Age verò rem proprius adhuc attingamus. Intra ostendemus, & apertius explicabitur, idcirco in aliquas prouincias irruptione factam ab efferis nationibus, per quas incolæ pristini, aut bonis omnibus spoliati, aut miserrimo tyrannidis iugo oppressi, deietive etiam, quod illi vel propter hæresim, vel propter contumaciam desciuerint ab Ecclesiæ Catholicæ mādatis. Nunc ostendamus quantā sit nationum Catholicarum felicitas in ijs, quæ spectant ad irruptiones barbaricas. Ioannes Leo in Africæ descriptione narrat immillos ante plurima sæcula à quodam pontifice M. homerano ex Arabia in Ægyptum & Africam innumeros Arabas, qui ex illo occuparunt quicquid est ab Euphrate vsque ad Oceanum Atlanticum intra Atlantis montes, Lybiæque, & Ægypti deserta. Degunt isti in tentorijs, & sparsi per montes, & agros continenter prædationes exercent, ita ut nihil sit incolis ab illorum rapturatum, ac viatores habeant necesse perfidia militum secum ducere, ac magnis copiis quas carauanas appellans, iter habere, quod sua tueri possint. Hæc Arabum, quos antiqui Scæritas vocabant, irruptio contigit ante annum octingentesimum ex quo scilicet Sarracenorum principatus, qui in vno pontifice erat, quem Califam nominabant, & ab extremis Persici Imperij finibus, Asiæ ferè toti dominabatur, Africæ, Hispaniæ, atque insulis aliquot mediterranei maris, in plures Reges est diuisus. Omnes igitur illæ regiones ab Euphrate ad Atlanticum mare perpetuis Arabum prædationibus omnino habentur infestæ, ut nihil incolis ac viatoribus per istos iam supra annū octingentesimū sit securū. At in Asiæ reliquas regiones ab anno sexcētesimo tres gētes efferatissimæ irruptionem fecerunt, à quibus omnia occupata, & populi prisca ferè ad interuersionem deleti, reliqui omnibus

bonis

VIII. à barba-
ricis irruptio-
nibus & præ-
dationibus.

bonis nudati, tyrannideque durissima oppressi. Ac prima quidem Sarracenorum fuit, qui sub annum septingentesimum quadragesimum, Ægyptum, Syriam, Persidem, plurimasque finitimas Asiæ prouincias in suâ potestatem adduxerunt, ut è Miscella & Cedreno apparet. erant tunc omnia in illis locis hæreticorum plena, ut alibi ostendimus. Huic affinis est Corozanitarum qui anno octauo & nono Copronymi: is est à Christo nato DCC. XLVII. in Asiæ subiecta loca se effuderunt, atque omnes ferè Sarracenos è cognatione Maruam, qui annos iam centum & plures dominati fuerant in Perside, & adiacentibus locis, trucidarunt, ac paulò post anno iisdem Copronymi XXI. qui est Christi DCC. LXII. Turcæ egredi cœperunt à Caspijs portis & omnia ferro, & flammis vastantes, cuncta prædari vsque ad Iberiam, & Armeniam, ut è Miscella liquet. Secunda irruptio est ipsorum Turcarum, qui circiter annum nongentesimum octuagesimum, imperante Basilio Porphyrogenio, cuius genus est à Basilio Macedone, Persiam, finitimasque regiones occuparunt, imperante autem Monomacho, cum Michael Græcorum Patriarcha Catholicos excommunicare est ausus, Asiam totam subegere, ut è Zonara, & Curopalate apparet. Tertia est Tartarorum qui, ut Hayto Armenus scribit, è Scythia mouerunt anno millesimo ducentesimo quadragesimo quarto, totamque Asiam vsque ad extremos Sinas, & Indos occuparunt, Turcarumque res in Persia, Syria, Armenia, Cappadocia, Ciliciaque funditus euerterunt, sedesque posuerunt in ijs locis, ac regna noua fundarunt, haud multo post annum millesimum trecentimum, quarum rerum meminere etiam Marcus Polus, Gregoras, Ioannes Villaneus, & alij. Horum porro Tartarorum nonnullis Reges Christiani fuerunt, & alij ex iis eodem tempore in Poloniam & Hungariam irruptione facta toto triennio cuncta ferro & igni vastarunt, donec omnes aut extincti, aut eiectioni, aut denique capti à nostris. sed in Asiæ locis non ita. In his namque diuissimè confederunt barbarica tyrannide cuncta opprimentes. Est autem diuersa hæc irruptio Tartarorum ab ea, quæ longè post contigit duce Tamerlane circiter annum millesimum trecentimum nonagesimum quintum. Hi namque Tartari postea Tamerlane defuncto victi

Miscel. lib. 2.

Hayt. li. I. ca. 4. §. 1.

Mar. Pol. li. I. S. Greg. li. 8.

Crom. Bonfi.

con c

cuncta amiserunt: sed à superioribus omnia inferuitutem squalloremque redacta populis priscis ferè ad internecionem deletis. Obseruandū præterea tercentesimo quoque anno ferè ab huiusmodi truculentis nationibus Asiæ loca pleraque occupata sedibus fixis, populos miserissima tyrannide oppressos Anno namque DCC. Sarraceni, millesimo Turcæ, M. CCC. Tartari cunctas Asiæ regiones adduxerunt in potestatem, iurisdictionibus prius aliquot oppugnationibus, & occupationibus factis. Atque hæc quantum ad Asiam, cum hæreticorum iam plena esset. Nunc ostendamus, quorū sit annus, ex quo Occidentis oras, quæ magis Romani pontificis fides fuerat secutæ, populi isti truculenti non ita inuaserrunt ut domicilium in eis diu posuerint. Aduentus Longobardorum in Italiam, cum Venetiæ, Istriæ, Liguriæ, Rauennæq; Episcopi subiecti ab obedientia Romani pontificis defecerant, incidit in annum quingentesimum sexagesimum tertium, ex illo nulla efferat natio in illa domos suas collocauit supra annum iam millesimum & vigesimum quintum. Atqui Galli exciderunt Romanam, totamque Italiam diu sunt populati anno urbis conditæ. CC. LXIII. ex quo si numeres annos vsque ad aduentum Longobardorum, colliguntur nongenti nonaginta septem, sed anno octingentesimo septimo antequam Longobardi Italiam caperent, Heruli Odoacre duce, cum Zeno, & Momyllus Augustulus hæretici ambo imperarent, ac paulo post Gotthi, qui populi ambo mox victi ac deleti à nostris in confederunt 910. ab vrbe à Gallis euerfa. Igitur Italia felicior ex quo Imperium Romanum concidit, quam prius hac parte. Nam cum stabat illud efferat nationes crebrius occupant eam: postea non ita. Ex irruptionibus itaque barbaricis, quibus populi bonis omnibus spoliari solent, apparet quanta sit gentium Catholicarum felicitas, siue Africam respicias, in qua nihil tutum ab Arabibus, siue Asiam, in qua res intra annos nongentos confedere efferatissimæ nationes, siue ipsam Italiam omnes autem miseræ, quæ populo alicui possunt accidere rolerabiles præ illis, quas afferat iste gentes, ubi sedes alicubi figunt, inducere solent. inspiciamus reliquas Europæ terras. Post Francos nulla gens Gallias occupauit, parua tantum partem Northmanni: atque annus est supra millesimum, & centesimum,

con c

ex quo Franci Gallias in suam potestatem redegere, tantumdem ex quo Angli Britannias, octingentesimus ex quo Sarraceni Hispanias. quæ omnia contingere cum populi illarum regionum hæresibus se adiunxissent, ut ostendimus alibi: sicuti etiam Græciæ contigit. Maior itaque hac parte Catholicorum gentium felicitas nunc, quam Romano Imperio florente: sed proculdubio neque illo stante cum Italis bene agebatur quo ad ipsorum bona, ut agitur, ex quo illud est euersum. Notissimum namque, vñtatissimum fuisse Romanis ab ipsa vrbe condita colonias deducere, & agros eorum, quos vi expugnant ac rebelles senserant, militibus distribuere & assignare. quamobrem tota Italia coloniarum plena, sicuti & ceteræ propè provinciæ, à quarum indigenis optimi quinque agri & domus auferbantur, militibus dabantur. quin incidentibus ciuilibus discordiis, earundem coloniarum agri, & vrbes cum suis domibus contrariæ partis militibus assignabantur. Hinc Appianus & Dion testantur Italiam propè vniuersam ab Octauiano distributam. militibusque assignatos eius agros, populus multis deletis. Nam cum decreto Triumvirali colonias decem & octo deduxisset, mox duodeviginti post Antonium deuictum, quare factum, ut non agri duntaxat inimicorum, sed & aliorum, militibus concederentur: notum namque illud,

Veteres migrate coloni.

&: *Mantua va misera nimium vicina Cremona*

&: *Impius hæc tam culta noua milia miles habebit.*

Igitur quo ad externa bona pessimè actum cum Italis & ceteris Reipublicæ Romanæ subiectis ab vrbe condita propter hanc consuetudinem deducendarum coloniarum qua priscis colonis cuncta eripiebantur, & sæpius incidentes discordias ciuiles. Quales deinde forent Imperatores, ex quo in illos est Reipublicas translata dictum. Atque ut adhuc videas Romæ quam malè & ipsi ciues haberentur in iis, quæ ad externa bona spectant, illud est in memoriam reuocandum fuisse ciuibus Romanis eam consuetudinem, ut nisi debitor creditori satisfaccret, à Iudice addiceretur ei, qui nisi intra tempus præstitutum solueret, poterat secari, interim verò vinciebatur, & operas dabat, flagris ut cumque cædi poterat, ut è Gellio, Dionysio, Linoque apparet: quocirca sæpius in

vrbe

vrbe concitatae seditiones a plebe ob eam rem. Lex erat hæc duodecim tabularum à Græcis, ut reliquæ desumpta, abrogata dicitur postea sub annum, ut quidam volunt, quadringentesimum sexagesimum septimum. eadè verò propè lex nunc apud Sinas viget, & haud dissimilis illi Iudæis erat. Nunc apud Christianos, qui non habet in ære, bonus cedit, ac liber est, quamuis ignominiam quandam subire videatur. Quocirca infelicitas summa erat Italis ac Romanis antiquitas quo ad externa bona. Nam quod gentes quædam transmigrationibus suis efficiebant, ut alienigenas patriis sedibus expellerent, id Romani coloniis deducendis agebant, quibus ipsos interdum Romanos alterius partis omni respoliabant, etiam si partem nullam secuti erant, ut Mantuanis accidisse Virgilius deplorat. Præterea verò, iisdem pessima diu conditio & consuetudo fuit nectendi debitores, eosque in vinculis habendi (& id apud multas gentes vsitatum notans Christus dixit in Evangelio) miseri tortoribus traditi nouissimum quadrantem soluerent, ac miserè perirent. Neque illud Catholicis in minima parte felicitatis ponendum, quod cuilibet ferè nationi suus est princeps, Hispanis, Gallis, Anglis, Scotis, Italis, magna ex parte Germanis, Bohemis, Hungaris, Polonis, Danis, Suecis, nam quibus eadem gentilitatis coniunctio, iisdem maximum solarium, si videant suæ gentis aliquem summo loco præsidere, & quodammodo suum reputant quod illis est concessum. Hinc etiam fortunatos se possunt Catholici reputare, quod inter suos sint tot principes minores, quibus suæ sunt iurisdictiones in castris aut vrbebibus hæreditariæ, quorum plurimos antiqui non modò regulos, sed maximos etiã Reges vocassent. Atque hoc facit, ut Catholicæ nationis gubernatio temperata sit è triplici illo genere principatum, vnius optimatum & populi, atque ob id optima. Eodem spectat quod Episcoporum, quibus sunt amplissima opes, dignitas omnibus patet, qui viam sibi ad illam virtute duce fecerint. Idcirco videmus euehi ad illam humillimo interdum genere natos, quos gloria doctrinæ ac rectè factorum commendavit. Quid quod suprema inter Christianos potestas nulli præcludit ad se aditum? Nam quo loco ætate nostra nati Sixtus Quintus, Pius Quintus Itali, Hadrianus Sextus Belga, ut anti-

Pars ij. Thom. 2.

P

quos

Supr. lib. 5. ca. 11. signo XVI.

IX. à more deducendarum coloniarum Romanis vsitato.

Dion. lib. 5.

X. à lege Romanorum in exigendo ære alieno.

Gel. li. 20. c. 1.

Math. 5.

XI. quod cuilibet nationi suus ferè princeps.

XII. Quod tot inter nos principes.

XIII. ab Episcoporum dignitate.

XIV. à pontificia sede.

XV. à religio-
forum militū
caetibus.

XVI. à benefi-
ciis Ecclesia-
sticis.

XVII. caeti-
bus hominum
religiosorum.

XVIII. ab ijs
quæ Catholi-
ci gentibus
innumeris tra-
diderunt ad
opes ferendas.

quos omittamus? Neq; illud omittēdū, quod inter nos plurimi sint religiosorū militū cætus, quibus diuissima prædia inter eos distribuēda qui spectatæ fortitudinis in bello signa dederint, & in acie aduersus hostescerto tēporis spatio steterint: quamobrem vt aliquis sit pauper, bellica tamen gloria sibi vnde maximè dicitur comparare potest. Huiusmodi sunt milites Hierosolymitani sancti Ioannis Baptistæ, Theutonici sanctæ Mariæ, sancti Iacobi, Mauritij, & Lazari, Stephani, aut si qua sunt eius generis. Hinc referri possunt prædia innumera, quæ beneficia vocantur, atque Ecclesiasticis viris distribuuntur pro meritis & dignitate cuiusq;: ita vt quiuis sperare possit, vbi ad aliquē virtutis gradū peruenerit, aliquid futurum vnde sibi bene ac feliciter esse viuenti possit. Quocirca innumera adhuc inter Catholicos sunt hominum religiosorū familiæ, quibus plurimi sunt proventus in commune collati, iis eadem mensa, idem cibus, idem vestitus, vt si quis omnino mendicus non habet vnde se tueatur, modò Christianè & integrè viuere cupiat, eò confugere possit, & eorū societati se addicere. Atque horum diuersissima instituta, vt quiuis sibi possit satisfacere, ac datur facultas ex vna in aliam familiam migrandi, modò ad quam sit transitus sit arctioris regulæ & Sanctioris quodammodò vitæ. Neque verò mirandum si tot Ecclesiæ Catholice alumnis Deus bona sit largitus: nulli namque genti contigit, vt tot exteris gentibus aperuerit viam, qua iuste possent abundèque ad vitam societatemque humanam necessaria & vtilia sibi comparare, vt Ecclesiæ Catholice alumnis. Quatuor namque deerant olim Borealibus populis, & Indis Eois, & Occiduis, quibus sanctissime homines sibi necessaria & vtilia acquirere possunt. Agricultura, ratio eruēdi fossilia, aut alia pretiosa, verbi gratia, metalla, gēmas, innumere artes rerū paradarum aut conseruandarum, quibus opus est ad vitam, societatemque humanam tuendam, & nauigantium mercatura. His factum, vt ipsi collocupletentur, & alios etiam collocupletare possint, neque, vt prius, raptò viuant, sine legibus, sine vllō vinculo humanæ coniunctionis, sed si velint possint sibi consulere ac suis sanctissima ratione, & laudabili industria, ni malint cum multis nostrorum, qui pauperiem summam vident, vt liberius & expedi-

tios

tius diuinis possint vacare, instituta religiosissima profiteri. Atque ita siue velint homines pauperrimam vitā degere, possunt, sin aut abundè, aut parçè habere eodem modo licet, neq; cuiquā sit iniuria. Quod si quibus hæc aut sufficiat, videas nulla ferè oppida Catholicorū paulo celebriora, in quibus nō sunt ædes hospitales ægrotis aut infirmis hominibus alendis, qui sibi victum parare haud valent, neque vnde viuant habent: similiter vix est locus vllus inter Catholicos, in quo non sit aliqua societas instituta ad subleuandi inopiā aliorū. Sunt inter alias etiā gentes hæc, sed solummodo in celeberrimis vrbibus, & in iis, neque tot neque tanta. Ad bona externa pertinet, & quidē maximè, orbē terrarū Catholicū neq; tot, neque tātis, vel terræmotibus, vniuersalibus, vel pestibus vastari, vt olim contigebat. Id sic esse nos certissimis historiæ monumētis, vltimo signo, & LXXII. palā faciemus, vbi aperietur, terræmotus, ac pestes, vniuersales magnas tū maximè extitisse, cum summi principes profani, Imperatores nimirum, bella mouerūt aduersus summos principes sacros, pōtifices scilicet, alias non ita. idq; ex oraculis diuinis ita contingere aperiemus. Denique beneficia maximè diuina sunt aliquibus prouinciis Catholicis cælitus apertissime concessa, vt sciamus aliis locis alia data, quod è signo LXXIII. constat, quamuis ad ea nō aduertatur animus hominū quorundā prisca illa magnificētium, quippe qui temporis acti laudatores sint ex eorū numero, de quibus est dictū:

— Nemo, quam sibi sortem

Seu ratio dederit, seu fors obiecerit, illa

Contentus viuit, laudat diuersa sequentes.

Quo teneam vultus mutantem Protea modo?

Nimiram sunt isti mulieribus similes, quæ, vt ille Comicus ait cum velis nolunt, cum nolit rursus volunt, instabiles, versipelles, qui vt Luna (ait Salomon) mutantur. Nos autem vt omittamus terræmotus, pestesque vniuersales non tam crebrè vt olim contingentes, vt suo signo aperuimus, quid esse in causa dicemus, quod postquam Britannia amplissima insula cultum Christi est amplexata, neque venenatum gignat animal, neque aliunde illatum nutriat? Idem concessum narrant insulæ Augiæ in lacu Constantiensi sitæ præcibus Episcopi Dirini. Hybernia ex illo tempore hoc amplius habet, vt

XIX. ædes ho-
spitales.

XX. ab infre-
quētia vniuer-
salium terre-
motuum ac pe-
stium.

XXI. à benefi-
ciis quibus-
dam diuinis

Munst. lib. 3.

quælibet in ipsa insula res nata mihi valeat aduersu
venena: Athanati id insulæ tempore Solini attribueba-
tur, Hybernæ verò, quàm vocat ille Iuvernâ, nullo
modo, Melitæ concessum vt eius glebæ idem possint. At-
qui diligentissimè prisci insulas istas descripsere, nihil
earum prætermiserunt: harum rerum nulla mentio apud
illos. Audi aliud de Britannia. Producebat olim lupos
tanta copia, vt Rex Edgarus antiquitus imperarit Ludo-
ualfo. Vallorum Regulo vectigalis nomine singulis an-
nis lupos trecentos, tempore autem Polydori Virgilij,
qui summa fide res Anglicas scripsit, antequam desci-
sceret à nobis Henricus VIII. non modò nullus in An-
glia lupo, sed neque animal maleficum, vulpe excepta.
Quòcirca licet etiam credere regiones alias Catholicarum
gentium diuinis beneficiis maximè amplificatas,
vt Soles iis melius niteant, quod aiebat ille de Augusti
temporibus. Atque ideo mirandum nullo modo videri
debet alicui res nostras attentius examinanti, & cum
priscis conferenti, quod Plinius tanquam miraculo pro-
ximum refert (vt demus esse verum quod ait, nam pluri-
ma aliorum mendacia inuitus interdum refert) in Italia
regione octaua Vespasiano Augusto centenum anno-
rum census esse homines L. V. centenum denum homi-
nes L. V. II. ceterum vicenū quinū homines duos, centenū
tricenū quinū aut septenū totidē, ceterum quadragenum
homines tres. Hæc Plinius: scribit enim Polydorus idem
passim repetiri in Anglia plures, qui viuāt annos ceterum
decem, & nonnulli centum viginti, ego harum rerū nul-
lo modo curiosus scrutator noui, ne longius ab eam, En-
gubij, quæ est patria mea, duas vetulas, quarum vni fuit
ætas annorum centum sexdecim, alteri centum duode-
cim, senem centum quatuor, neque tamen vrbis situs sa-
tis est salubris. Sed quid dicemus de Ioanne de Tempo-
ribus, siue Stampis, quem referunt grauissimi aucto-
res, Nāgiacus Gāguinus, ac post eos Nauclerus, & Igna-
tius, vixisse annos CCC. LXI. nam fuit armiger Caroli
Magni, vitamque protulit vsque ad Carolum VII. iunio-
rem Franciæ Regem? Quis abrogauit scriptoribus hinc
fidem, & Plinio magis habebit? Verum nihili hæc facia-
mus. *Ætas enim* (Salomō inquit *senectutis vita immaculata*,
optandumque Catholicis eripi quam primum ex ærum
nosa hac vita & ad superose uolare, & in ea permanere

Polyd. Virgi.
lib. 1.

Plin. lib. 7. ca.

49.

Gang. lib. 9.

re

res bene pensantibus nullo modo beneficij loco, repo-
nendum: dies enim annorum nostrorum in ipsis septua-
ginta anni, si autem in potentatibus octuaginta, & am-
plius eorum labor & dolor, verè canit David. Vt sciamus
tamen suis Deum neque ista interdum denegare, am-
plissimè supra omnes largitur, vel nolentibus. An non
putamus sanctissimo viro Romualdo, qui annos centum
viginti vixit, graue, & molestum quodammodo fuisse
non quamprimum dissolui, vt cupiebat, & esse cum Chri-
go? An non idem Symeoni Episcopo Hierosolimitum,
Dionysio Areopagita, Quadrato, Ignatio, quibus vitæ
cursus dicitur longissimus fuisse? Nos igitur ad alia tran-
eamus: & quando nobis est sermō de felicitate quoad
bona externa, ad eam rem faciunt innumera inuenta ad
humani generis comoditatem pertinentia, quæ Catho-
licis debentur, de quibus egimus cum de peritia Catho-
licorum locuti sumus, ad quæ reuicimus Lectorem. His
verò omnibus, quæ diximus, illud exempli gratia satis
erit adiecisse, Latium visum priscis multas ob causas fe-
licissimum inter omnes regiones. Atqui Plinius tradit
ex antiquo Latio quinquaginta tres populos deletos æ-
tate sua: quòd si numeres annos à primis Latij cultori-
bus latè diffusis vsque ad Plinium, & rursus à Plinio vs-
que ad nos, videbis vtrunque temporis spatium haud
multū inter se differre, sed à Plinio vsque ad nos, neque
à Latij populis, quod sciamus, duo periire. Nam qui que-
so, quantum verò discriminis inter quinquaginta tres,
ac duos? Sed vt finem faciamus, illud erimus cōtenti ad-
didisse, Christū in paupertate natū, in paupertate vitam
duxisse, in paupertate à principio cū Apostolis fuisse, ni-
hilominus vt infirmorū simul personā susciperet, ad ex-
tremū oculos habuisse, cōuiuuiis, cenaculisq; magnis v-
nā cū suis exceptū, regis honoribus excultū à populo, &
quod magis videtur mirandū, passus est pedes suos vngi
vngueto nardo pistico. Atqui Athenæus docet, id cū fie-
ret, in summis deliciis reputatum, ac Plinius veluti mi-
raculi loco scribit, Otthonem monstrasse Neroni, vt pe-
des vnguento liniret, Xenophon autem id muliebri ait
fuisse. Quid, quòd vnguenti istius pretium erat denario-
rum trecentorum, quam summam colligunt quidam
fuisse aureorum plus minus 40. Id si Papa fieri sibi per-
mitteret exemplo Christi, hui quantum vociferentur

P 3

hæreticis?

hæretici? Hæc sanè Christus sibi præstari sinit propter homines infirmioris virtutis. obseruemus Dei mandata cuncta præ illis nibili sint, omnia pro abiectis reputemus, cetera interdum permitti possunt ne turbemur, & Ecclesiæ summa felicitas est in externis bonis, non tamen vt præmissimus, voluptariis, sed necessariis, ac decentibus. Quocirca concludendum videtur, Ecclesiam Catholicam propter aliquos infirmioris virtutis homines aut vsus humanos diuinis cõiungendos, esse felicissimam quo ad externa bona, vt aliquando futuram est prædictum, ob amplissima Regum dona, opes copiosas è longinquo aduectas, Regum Catholicorum ac regiarum gentium prosperitatem, eorundem integritatem, Romani Imperij celsitudinem, quæ se ipsi subiecit, innumera loca per suos exulta irruptionem barbaricarum coërcitionem, sublatam coloniarum deducendarum cõsuetudinem rigidissimas leges exigendi æris alieni abrogatas, principes omnibus ferè nationibus suos communicationem iurisdictionum supremorum Episcopatum, Pontificiæ dignitatis cœtus innumeros religiosorum, militares ordines, ditissimos, fundos locupletes communium beneficiorum, traditas innumeris nationibus artes opum frugumque parandarum, hospitales ædes egenis curandis, & infirmis alendis passim excitas, infrequentiam terræmotuum, pestiumque vniuersalium, diuina beneficia Catholicis quibusdam regionibus præcipuè concessa, nobilissima denique inuenta ad humani generis coniunctionem maximè tuendam, quæ omnia nulli adfuisse nationi vnquam, nemo est, qui iure inficiari possit.

Enumerantur ducenta Germania ac Septentrionis bona quæ celitus illi sunt communicata, ex quo sequitur auctoritatem fidemque Pontificis Romani.

CAPVT II.

Clarissima fient omnia superiora, si recenseamus singillarim, quæ bona contigerint Aquilonaribus populis, ex quo Papa procurante Christum coluere, & Papæ auctoritatem suam secuti, sic namque luce meridiana

illustrius

illustrius fiet, à Christi cultu, Ecclesiæque Catholicæ studio bona cuncta pendere, vt ex oraculis diuinis supra ostendebamus. Totum verò tractatum distinguemus in sua capita, & quantum fieri poterit ordinem seruabimus, & suum cuique bono locum decenter attribuemus. Sit igitur primum caput, ac primi capitis primum bonum, pertinens ad superstitiones fugatas.

EXPULSIONE DÆMONIACI CULTVS. Et quidem necesse est eos, qui commenticios deos venerantur, Deoque indigna imponunt, dæmonibus, quibus illa indigna cõueniunt, eum cultum tribuere, sed hoc commune est Borealibus cum singulis propè gentibus antiquis. Proprius autem dæmonas colere dicitur, qui colit inferos ipsos, quasi participes diuinitatis supremæ. Sic etiam priisci colebant Plutona, ac manes, & talium scelerum figmenta, sed omnium maxime flagitiis istis addictæ erant illæ gentes, quæ in maiori existimatione & honore habebant inferos ipsos. Huiusmodi erant Galli, Britanni, Germani. Cæsar lib. 6. Gallici belli refert Gallos Druidum sententias secutos, gloriari olim solitos se à Plutone inferorum Deo prognatos. Druidæ porro, vt ibidem testatur Cæsar, hanc à Britannis disciplinam acceperunt, non est enim propositum nobis hic agere de Gallis, obiter autem tangimus hæc ad eos pertinentia, quòd à Britannis sint accepta & cõsona moribus Germanorum. Germani verò se à Tuiscone antiquissimo deorum volebant ortos: hunc non è celo sed è terra natum prodebant, vt Tacitus in principio libri de moribus Germanorum scribit. Ad tales itaque deos Galli, Germani, ac Britanni suum genus, veluti nobilissimum referri volebāt, perinde ac si illos diaboli filios dixisset. Vt verò agnoscerent tantam stultissimæ gloriationis stoliditatē, contigit ex quo studio pontificum Romanorum Christum colere cœperunt,

EXPULSIONE CULTVS EFFERATI. Plurimis olim populis in more erat homines diis sacrificare. E Plinio discimus lib. 30. cap. 1. ante ortum Christum centesimo plus minus anno vetita huiusmodi sacrificia à Romanis in aliquod Italiæ locis. Tiberij Cæsaris principatu refert idem sublatum fuisse in Galliis huiusmodi sacrificiorum genus, de quo & Cæsar idem latè. Hinc de Gallis & Germanis Lucanus.

Et quibus immittis placatur sanguine dno

Theutates, horrensque feris altaribus Hesus.

Theutates est Mercurius, ut docet nos Livi^{us} libr. 6. 3. Decad. qui litasse humanas hostias Gallos ac Germanos testatur Cæsar & Tacitus locis adductis. hunc enim potissimum colebant gentes istæ, quod iidem tradunt. Quin aliqui legunt Theutanes, & inde dictos Theuton^{os} volūt. Mercurius porro ab antiquis dictus est, *θευσι* id est, inferus, siue terrenus, Homer^{us}que in Odyssæa, & Lucianus apud inferos illum statuunt. Hinc Claudianus:

Atlantis Tegeæ nepos commune profundis

Et superis numen, qui fas per limen utrumque

Solæ habes, geminoque facis commercia mundo.

Iam verò non modò à Gallis, Germanis, ac Britannis est humano sanguine Mercurio litarum priscis temporibus, sed Procopius libro belli Gotthici secundo scribit, Francos ætate adhuc sua non omnes putò, sed aliquos in eadem consuetudine permanisse. In vita Bonifacij I. Archiepiscopi Moguntini habetur, à Germanis nonnullis etiam Christianis solita vendi fuisse mancipia, quæ diis immolarentur. Diethmarus libr. 1. refert, Northmanos, ac Danos quotannis mense Ianuario sacrificasse diis homines nonaginta nouem, idque durasse usque ad Henrici I. Germaniæ Regis ætatem. Idem de Lithuanis libr. 15. Cromerus tradit, ut autem Boreales non ita inter se, & in humanum genus immolando atrocissimè seniant, euenit post Christi cultum disseminatum inter ipsos opera pontificum Romanorum.

III.

C E S S A T I O S T O L I D A R V M C O N S V L T A T I O N V M. Commune olim propè gentibus fuit, ut ex auguriis consilia caperent, quæ tamen viri prudentiores contemnebant ac deridebant, in agendis rebus ducem rationem sequentes. At si quæ gentes auguriis ducebantur, & ex iis deliberabant, ex fuerunt Boreales Lampridius, ut nescio quid magnum de Alexandro Mammææ dicat, Valcones, inquit, & Hispanos, & Pannonios in aruspicina vicit. Tacitus libro de moribus Germanorum scribit Germanos ex hinnitu equorum solitos fuisse in rebus grauissimis deliberare. Illud autem præcipuæ stoliditatis argumentum, quod addit fœminas adhibitas in consilijs, ac de illorum sententiâ res diffiniri solitas. Plurarchus

ait

ait libro de fœminarum virtutibus, de Celtis loquens. Quod de hinnitu equorum retulimus, idè tribuit Diethmarus Leuitiis populis. De fœminis consultatricibus idem prodit Cæsar. Nota est historia Veledæ Germanicæ mulieris, de qua Stadius lib. 1.

Non vacat Arctos acies, Rhenumque rebellem

Captivæque preces Veledæ, cui maxima nuper

Gloria.

Paulus Diaconus libr. 4. rerum Longobardorum scribit Germanis adhuc eandem fuisse consuetudinem, ut à fœminarum consilio penderet, paulò ante sua tempora. In vita Bonifacij Archiepiscopi Moguntini habetur ætate ipsius Germanos fuisse deditissimos aruspicinæ, sortilegijs, cantionibus, præstigijs. Eadem de Lithuanis Cromerus tradit.

IV.

C E S S A T I O E F F E R A T A R V M C O N S V L T A T I O N V M. Verùm si ferenda non sunt quæ diximus, multò minus efferati Borealium mores tolerandi, quos statim subiungemus. Strabo inquit libro septimo, à Cimbris, quos facit eosdem cum Cimmerijs, sicuri & Diodorus libr. 5. cap. 9. ductas in exercitu fuisse mulieres, quæ captiuis per castra strictis occurrebant gladijs, eosque humi sternentes, ad æreum pertrahebant craterem, & ascenso pulpito, tollebant hominem, ac super lebere iugulabant, profusoque inde in craterem sanguine, cum stillaret, vaticinabantur: alia, nonnulla refert idem libro quarto atrocium diuinationum genera. Addit Tacitus, Germanos consuesse captiuum producere armatum patrio more, qui pugnaret aduersus alium Germanum Germanicè armatum. Vter vicisset, à sua gente victoriam stare portendebat. Tantæ feritatis vestigia remanserunt æuo nostro in committendis duellis: hic enim mos ex Aquilone deductus, ut duobus pugnantibus veritas ac iustitia victoriæ partis alterius attribueretur. sustulit hunc morem non benè antiquatum post multas pontificum leges Concilium Tridentinum sess. 25. ca. 19. Hæc autem quando sublata, nisi postquam pontifici Romano adhæserunt Boreales, ac Germani?

L I B E R A T I O A S T O L I D I S S V P E R S T I T I O N I B V S. Boreales populos olim superstitionū genere stultissimo abundasse inter alios apparet. Quantus ab iis cultus falsis deis adhiberetur, testatur Cæsar lib. 6.

P

5

Tacitus

Tacitus de moribus Germanorum, Plin. lib. 16 ad finem. Natio est, inquit Cæsar, omnium Gallorum admodum debita religio, atque ob eam causam, qui sunt affecti grauioribus moribus, quique in præliis, periculisque versantur, aut pro victimis homines immolant, aut se immolaturos vouent. Hæc Cæsar. Nihil habent, ait Plinius, Druyda, visco, & arbore, in qua gignatur, sacra tium. Hæc ille: qui deinde addit viscum ab illis appellatum omnia sanantem, & aduersus omnia mala valere ab iis præditum, & creditum. In vita Bonifacii Archiepiscopi Moguntini habetur, illa adhuc ætate Germanos lignis ac fontibus immolasse. Eadem de reliquis Septentrionis populis Saxo Gramaticus, Diethmarus, Cromerus, ceterique scriptores. Verum multæ gentes Aquilonaribus populis præstiterunt in diuinitate tribuenda adiectissimis rebus Aquilonares hoc præstiterunt, vel quod ab indignissimis rebus quasi diis ipsis omnium malorum depulsionem proficisci existimabant, viscum namque non vna aliqua re, sed omnibus sacratione colebant, & aduersus omnia mala potentior: vel hoc etiã stolidi superstitione præcelluisse sunt visi, quod homines immolabant diis istis, vt arboribus, ac fontibus. Tanta porro veneratio Gallorũ fuit erga viscũ præcis temporibus, vt quãuis illa sit omnino sublata tamẽ illius adhuc vmbra quedam, & quasi tenuis fumus à Britannis erumpens, & acceptus remanserit publica quædam contestatione consignatus ad memoriam sempiternã. Hodie namque cuncti Galli clamant initio anni au gny. l'an neuf. id est, ad viscum, annus nouus, qua de re Ouidius:

Ad viscum Druyda, Druyde clamare solebant.

Rursus ob arborum cultum Druydæ Britanni & Galli nemora abstrusa incolebant, quasi in deorum recessus hoc modo sese abdidissent. Lucanus. lib. 1.

Et vos barbaricos ritus, maremque finistrum.

Sacrorum Druyde positus repetitis ab armis:

Solis posse Deum & cali nomina vobis,

Aut solis nescire datum: nemora alta remotis

Incolis lucis.

CESSATIO MAGICARVM SUPERSTITIONVM. Persæ sibi primas vindicare visi sũt apud antiquos in magia, damnatisque artibus, quæ circa non nisi magiæ peritus rex eligebatur apud illos. Et nihilominus tanta olim sceleris istius erat celebritas in Bri-

tannia,

tannia, vt hinc ad Persas fluxisse videri possit, inquit Plinius li. 20. ca. 1. Neque in Britannia sola, sed in Septentrione toto ideo, vt ostendimus. Quamobrem nõ modo liberatus est Septentrio cum Germania à magiæ impio iugo postquam pontificem Romanum colit, sed à dirissimo, omniumque maximè primo, & portentoso.

CESSATIO MAGICARVM CRVDELITATVM. Inter horrenda flagitia, quæ admittebantur olim, fuit & illud, homines immolare ad magicos vsque: ea de re apud antiquos nõ semel est mētio. Hoc scelere abudabat olim Britānia, & si qua illi finitima regio eundem morem retinebat, vt supra de immoladis hominibus & efferatis consultationibus verba faciebamus. Audiamus Pliniũ loquẽtẽ li. 30. ca. 1. DC. LVII. Demũ anno vrbs Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Crasso Coss. Senatusconsultũ factũ est, ne homo immolaretur palatũ, in tẽpus illud sacra prodigiosa celebrata Gallias vtique possident, & quidem ad nostram memoriam. Tiberij namque principatus sustulit Druydas eorũ, & hoc genus vatũ, medicorũque, sed quid ego hæc comemorẽ in arte (magica) Oceanum quoque transgressa. & ad natura inane peruecta? Britannia hodieque eam attenitẽ celebrat tantis ceremonijs, vt dedisse Persis videri possit. Adeo ista toto mũdo confesere quãquam discordi, & sibi ignoto. Non satis estimari potest, quãtũ Romanis debeatur, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere religiosissimũ erat, mundi verò etiã saluberrimũ. hucusque Plinius: E cuius verbis colligitur, à Britānis nõ modo ad vsũ magicũ fuisse immolatos homines olim, sed etiã videtur innui pro cibo fuisse illis humanã carnẽ, quod in more positũ fuisse ætate sua populis Polonicæ gẽti finitimis mare Balthicũ versus testatur Radeuicus li. 3. ca. 1. An nõ igitur summũ beneficiũ Romani Pontificis auctoritas præstitit Septentrioni toti, à quo depulit hanc feritatem, qua mortales sese mutuò mandebant.

Bona pertinentia ad religionem.

CAP. III.

VNIUS DEI CVLTVS. Sublatis igitur antiquarum superstitionum tam scedis flagitiosisque abominationibus, ex quo Papa Eleutherius in Britanniam misit, Fugatum, & Damianum, Celestinus

autem

autem Palladium, & longè post, antiquato ob hæreses enatas Christi cultu in ijs locis, Gregorius Magnus Augustinum, Mellitumque, Gregorius verò II. in Germaniâ Bonifacium, Nicolaus Magnus in Bohemiam, Cyrillum, & Methodium, Pontifices deinde alij alios, quod abundè explicauimus signo de fidei propagatione: hinc factum, vt omnes isti populi conuenerint in vnus Dei summi, à quo cuncta sint creata, pendeantque ex omni parte, cultum: ita vt ex illo tempore gens quælibet ad Aquilonem posita supra Rhenum Danubiumque dicere de seipsa verè possit: Beatus populus, cuius Dominus Deus eius, populus, quem elegit Dominus in hereditatem sibi.

IX.

INCREDIBILIS ANIMORVM IN DIVINA FIDE AC DOCTRINA COLLIGATIO. Suprà namque libr. 2. ad finem, & initio tertij, signoque de vna fide fuit à nobis explicatum, Catholicis esse animorum connexionem prorsus admirandam, Quilibet enim Catholicus est hoc animo, vt iadubitatè credat omnia quæcumque ab Adam creato pro indubitatis habita sunt per omnes ætates à populo Dei, aduersetur, his contraria, præterea verò paratus est credere omnino vsque ad vitæ ipsius effusionem quæcumque in posterum statuentur ab ijs, qui Ecclesiam Dei referunt, Episcopis vniuersis rite conuocatis, aut Pontifice Romano: quin paratus est obedire omnibus sanctionibus, quæ rite ab iisdem promulgabuntur, & in mores inducentur, Nemo porro est in Ecclesia Catholica, qui sibi omnino soli habendam fidem possit arrogare. Pontifex enim summus necesse habet in ijs, quæ sunt æternæ veritatis, haud discedere vllò modo à superiorum Pontificum Conciliorumque decretis, & vnanimi totius Ecclesiæ consensu, neque potest quidquam repugnans ijs definire. Ecclesia porro Catholica complectitur omnes ætates, nam nunquam non illa fuit: complectitur omnes nationes. nulla namque est natio, quæ non aliquando dederit, aut per aliquos suorum datura sit nomen Christo, & in Ecclesiæ Catholicæ complexum conuolatura, vt signo de Ecclesiâ Catholica aperuimus. Ex his fit, vt animus cuiuslibet Catholici, cum nemo sibi soli in illa vlla in re credat, sed alter alteri deferat, insinuet se in animos omnium nationum, omniumque ætatum, colligenturque

omnes

omnes animi Catholicorum mutua cuiusdam fidei & obedientiæ vinculo constringente cuncta tempora, cunctas regiones, agentes, & in corporibus innumeris vnus vniuersorum quodam modo mirabili, ac diuino existat animus. Hinc etiam dilucidè apparet, in ijs, quæ spectant ad religionem, nobis esse veram sapientiam. Nā sapientiæ cælestis dūtaxat est hoc opus, vt tot in vnū tam mirabiliter consentiant. Quæ autem, inquit S. Iacobus, defursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens. Ex hac mirabili animorum coniunctione cuncta bona enascuntur: vt iam dicere Septentrio possit, Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare (in Ecclesia, & domo Dei) fratres (nam quiuis è nostris est ferè alter, ac frater alterius respectu) in vnum spiritum consensus huius vnanimis. Sicut vnguentum & suauitas quælibet in capite, vel principio ætatis cuiusuis, vel principis effusum, descendit in barbā, barbā Aaron: à summo enim Pontifice exorditur iucundissima hæc animorum connexio, neque est in Ecclesia Dei, qui vel minimus sit, & instar pili in barba diffusi, vel abiectus, terramque spectans, & contingens, vt ora vestimenti, ad quem non pertingat, est autem veluti ros copiosus, qui ab altissimo monte, qualis Hermon, defluit in coherentes montes, & iuga collium subiecta, veluti Sion. Ex hac igitur animorum coitione, & intima conglutinatione Deus vult omnibus bene esse, ac benedicere, quin vitam cælestem sempiternamque concedi, vt ex subiectis apparebit.

Cap. 3.

X.

INNVMERA SANCTISSIMORVM VIRORVM MULTITUDO. Nam quis, quæso, posset vita diuinissima viros cuiusuis conditionis, aut si de pueris etiam velimus agere, cuiusuis ætatis, nominatim, recensere, quos Hybernia, Scotia, Britannia, Germania, ac Septentrio totus in lucem dedit? Nos erimus itaque contenti illustriores tantum referre, & suis locis ordine decenti disponere. quocirca hoc caput debetur viris sanctis, qui dum degerent in terris nullam sunt affecti vel profanam vel sacram dignitatem, gradumve honoris primarium, Ac talis fuit in Britannia, quam nunc Angliam vocamus, Vuingalocus, qui vixit annò quingentesimo octuagesimo, Ethbinus, cuius natalis dies celebratur XIV. kal. Nouembris, Chillemus, Vua-

laricus

laricus, Vuandalinus Scoti & S. Columbani discipuli, qui claruit anno sexcentesimo quadragesimo, Altanus Anglus DC. L. Ofuinus, Balthfridus, Lebuinus, Baldericus, Vuillicus, qui floruit anno septingentesimo vigesimo, Eberardus, qui in solitudine S. Meginradi Martyris ad Syluam vmbrosam vixit vna cum Gregorio quodam Regis Anglicani filio sub annum nongentesimum quadragesimum quintum, Candedus monachus Fontanelensis, Adelbertus Epfernacensis, Albertus Mediolanensis, Paternus natione Scotus monachus coenobij Paderbornensis, quos omnes refert Trithemius libro de viris illustribus ex ordine B. Benedicti, emuneruntque insigni vitæ sanctimonia, & miraculis diuinitus nobilitati fuerunt. Eorum gesta qui velit cognoscere, consulat auctores, quos idem citat, aliquot ex eis Surius etiam suis locis recenset. His succedunt, quos dedit ordo S. Domini, in quibus est Conradus Theutonicus, qui virgo decessit, Henricus, qui ita migravit in conuentu Vlmenfi anno millesimo trecentesimo sexagesimo quinto, Petrus è Confluentia, Iacintus Polonus, cuius admiranda gesta supra omnes naturæ vires innumera narrantur, qui decessit anno millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo: Franciscus etia, Gualterus Teutonicus, Laurentius Anglus, quæ sanctus ipse Dominicus familiæ suæ aggregauit, Robertus Saxo Magdeburgensis, Albertus Teutonicus, Conradus Constantiensis, Guinandus, Volandus Argentinensis, Gualterus Merseburgensis, Helgerus Seruatus Theutonicus, Paulus Hugarus, Britius Anglus, è cuius tumulo scatere oleum narrat Leander Albertus Bononiensis, Henricus Polonus è coenutu Vratislauensi, Encardus, Hermannus, Arnoldus, Gulielmus, Gualterus Theutonicus, Ioannes Dacus, qui vixit in conuentu Rostildensi sub annum millesimum quadringentesimum, Andreas Noorth, Ioannes Vitworth Theutonicus, Steno Dacus in conuentu Scarenfi, qui decessit anno millesimo quadringentesimo octuagesimo secundo, Matthias item Dacus in Rosehildensi, qui obiicit M. CCC. XC. Mauritius è regio Hungarorum sanguine prognatus, Paulus Cracouiensis, Iacobus Alamannus Vlmenfis, Nicolaus Batavus. Horum verò acta plenissima innocentia, cælestique integritatis ac miracula diuina narrat Seraphinus Razius. Sequuntur hos religiosi è familia

sancti

sancti Francisci, quos late recenset laudatissimus ille Franciscus Gonzago propriis libris, è quibus huc exscribere cuncta huiusmodi non est necesse.

SANCTISSIMI VIRI VIRGINITATIS PURISSIMÆ INTEGERRIMI CVSTODES, IIDEMQVE AVT REGES, AVT REGVM FILII. tales autem fuere Cazimirus Cazimiri Tertij Poloniae Regis, Magnique Lithuaniae Ducis filius, cuius sanctitatem, testificantia miracula multa sunt edita & eduntur adhuc ad eius sepulchrum, quod post alios testatur Cromerus in oratione funebri Sigismundi Primi, Emericus Stephani V. Regis Hungariae filius, cuius vitam refert Surius tom. 6. Nou. 5. Eduardus Angliae rex, qui quamuis matrimonio foret alligatus, vna cum coniuge virginitatem colere vsque ad vitæ diem supremum voluit, anno autem M. LXVI. migravit è vita, Venceslaus item Bohemiae rex, qui DCC. C. LXV. anno decessit, de quo Dubrauius latè. Post hos sunt ex ordine inferiori innumeri, quos referri super sedemus, vt nimiam prolixitatem lectori non obijciamus. Ex his autem qui fuerint, & quot fortis cuiusuis alij, facile cognoscere possumus. In amplissima naq; regione vnus Rex, innumeri subiecti, & Regibus quidè nulla nõ adest occasio, quæ transuersos in libidinem possit illos agere, ceteris non ita. Virginitatem porrò illabatur corporeque & animo tueri tota vita, id verò est mortales in terris degentes, corporique alligatos, superi mentibus, & ab omni corporeæ concretionis vinculo solutis prorsus æquari, si cetera adsunt sanctitudinis opera. Hi namque sunt, qui, vt ait in Apocalypsi Ioanes sequuntur agnũ quocũque ierit, quasi nullũ propè diuinitatis arcanũ viris huiusmodi occultetur. Igitur Septentrio meritò potest gloriari in diuinissimo religionis, ad quã ceteræ virtutes morales referuntur, bono, & paucissimis nationibus cõcessũ legas, quodq; post annorũ millia multa ab orbe cõdito neque ipsi cõtigerat, neq; innumeris regnis cõtigisse scimus: gloriari autè potest, ex quo pontifici Romano adhæsit.

INNVMERI VIRGINVM SACRARVM CHORI. Germania, totusque Septentrio haud poterat ostentare vel vnã virgunculã, quæ Deo totã se deuouisset, sumãq; sui corporis puritatẽ cõsecrasset, priusquã Pontificis Romani auctoritati pareret: quod quidem

maximè

XI.

XII.

maximè mirandum per tot annorum millia ab orbis fabricatione haud illi datum, sed neque ceteris nationibus à vero Dei cultu alienis. Nam, quæ Vestales erant Romanis illæ post annum trigésimum exactum poterant nubere, & quamvis plurimæ haud nubere, verum tamen nulla lege erat animo concipere desiderium nubendi, aut quoquo modo coeundi, saltemque se oblectandi impuris cogitationibus, ac spectris huiusmodi obscœnis, à quibus mentem pulsari sæpè sentimus, & aduersus quæ necesse habemus arma castitatis expedire, vt illa procul abigamus, & intra pudicitia candidissima sepra commoremur: ita vt bene Ioannes Cassianus acutissimus vitiorum cognitor, & inquisitor statuerit, fieri haud potuisse vt antiquis illis tota vita adfuerit vera castitas corporisque, & mentis. Vt vt res sit, Germania certè ac Septentrio neque vnā potest ab orbis creatione è suis virginem, ciere, quæ se Deo totam dederit, antequam Pontificem Romanorum fidem sequeretur. Quocirca frustra quærimus, an Septentrioni contigerit vnquam per tot annorum millia virgo sanctitate illustris: nam si neque virgo verè adfuit, quomodo virgo præterea sanctitatis vltius eximia diceretur adfuisse? iam verò postquam perductus est ad Christi cultum, Romanorum Pontificum studio, plurimæ illum virgines mirabiliter ornarunt, illarum verò numerum solus ille scit, qui nouit multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat. Vide quantum discrimen: per tot annorum millia Septentrio neque vnā verè virginem, quæ se Deo tota vita consecrarit, nominare potest, antequam Pontifici Romano obediret, postea verò tot, vt Deus trinus & vnus, aut qui Deum penitus intuentur, earum numerum sciant.

XIII.

VIRGINES SANCTITVDINIS ADMIRANDÆ. Diuinum munus perpetua mentis ac corporis Deo dedicatum virginitas, sed longe diuissimum, si præterea sit illi adiuncta reliquarum virtutum. non mediocri quædam, sed excellentissima præstantia: tales autem plurimas Septentrio produxit, ex quo secutus est Pontificem Romanum. Huiusmodi namque fuerunt Milburga Mildreda, Miluida Mirualdi filia, de quibus Polydorus lib. 4. fuit Fara Abbatisa monasterij Hibrigensis, quæ clauit anno sexcētesimo quadragesimo

Francogota

Francongora sexcentesimo sexagesimo, Edilberga filia Annæ Regis Orientalium Anglorum, Iutta cū filia Gertrude monasterij Niuellensis fundatrix sexcentesimo quinquagesimo, Edilburga Abbatisa monasterijs Beretingsis, Edeldrudis filia Annæ Regis Anglorum sexcentesimo octuagesimo, Hilda filia nepotis Eduuini Anglorum Regis sexcentesimo trigésimo, Irmina filia Dagoberti Regis fundatrix monasterij, quod Horreum, seu vulgo Oëren Treueris vocatur, anno septingentesimo decimo, Modesta Treuerensis sexcentesimo octuagesimo, Seuera Abbatisa S. Symphoriani Treuerensis, Athela filia Dagoberti Regis Abbatisa Treueris monasterij, cuiusdam Thecla Angla Abbatisa monasterij, quod eius frater Bonifacius Moguntinus Archiepiscopus construxit in Germania iuxta Moganum in Eizingenno, Lioba Angla, quæ præfuit monasterio, quod idem Præsul condidit in Biscofischeimo anno septingentesimo trigésimo, Amalberga, quam Carolus Rex coniugem sæpius & ardentè expetiuit septingentesimo septuagesimo secundo, Anastasia & Basilissa Abbatisæ Horrei Treuerensis septingentesimo sexagesimo & octuagesimo, Mathildis soror Hærici Imperatoris primi & Brunonis Archiepiscopi, Colonienfis Abbatisa Sancti Seruatij in Saxonia nongentesimo nonagesimo, Vuibradis monialis Sancti Galli nongentesimo vigésimo, Vualburgis Anglica Abbatisa in Heidenhemo Eistatensi soror sancti Vuillibaldi septingentesimo quinquagesimo, Benedicta Abbatisa in Suuestrensi cœnobio, Nortburgis monialis Capitolij Colonienfis, Hadeloga Abbatisa monasterij Rinchingensis, Landrada Leodiensis, Vualtrudis Castrilocensis, Gladefinidis Metensis, Lutrudis Corbeiensis, Cæcilia Abbatisa in Suuestris, Richardis Imperatrix quæ post obitum Caroli Crassi viri Christo se deuouens virginibus sacris præfuit, Iutta soror Meginhardi Comitis Spanheimensis millesimo centesimo trigésimo sexto, Hildegardis admiranda Iutte discipula millesimo ceteresimo sexagesimo, Elisabetha Abbatisa in monasterio Schonaciensi millesimo centesimo sexagesimo quinto.

Adelheis Abbatisa Vilecensis tempore Hereberti Archiepiscopi Colonienfis: eius vitam refert Sur. tom. 7. Febr. 5.

Pars ij. Thom. 2.

Q

Brigida

Brigida Scota anno quingentesimo decimo, octavo,
vel quingentesimo vigesimo secundo. Sur. tom. 1. Feb. 1.
Catharina Sueca filia S. Brigidae anno millesimo tre-
centesimo octuagesimo primo. Sur. tom. 2. Martij. 22.
Elisabettha Regis Hungarie filia. tom. 6. Nouemb. 19.
Ermelende Virg. tom. 5. Oct. 29
Hidrigis Poloniae Ducissa. tom. 5. Oct. 15.
Hunegundis. tom. 4. Aug. 25.
Iandrada. tom. 4. Jul. 8.
Margareta filia Regis Hungariae. Ian. 28. tom. 1.
Margareta Scotiae Regina. tom. 3. Jun. 10.
Maria Oegniacensis. tom. 3. Jun. 23.
Maxellendis Virg. & Mar. tom. 4. Jul. 30.
Monegundis. tom. 4. Jul. 2.
Noitburgis. tom. 5. Oct. 31.
Liduina. tom. 2. Apr. 14.
Ludmilla Bohemiae Ducissa, & Martyr, tom. 7. Sep. 16.
Lutgardis. tom. 3. Jun. 16.
Lutrudis. tom. 5. Septemb. 22.
Opportuna Virg. tom. 2. April. 22.
Ostha Virg. & Mart. tom. 5. Oct. 7.
Rictaudis Martianensis. tom. 3. Maij 12.
Uualburga, tom. 3. Maij 1.
Brigida Sueca.

XIV.

Tales habuit olim nonnullas Oriens, & Graecia, nunc ve-
ro quas potest nominare? quas Africa producet suas?
quas Moschouia?

**VIRGINES SANCTIMONIA SIMVL
DOCTRINA SCRIPTISQVE EDITIS
PRÆSTANTES.** Admirabiles simul, & omni me-
moriam mortaliū laudatissimæ fuerūt virgines aut mu-
lieres illæ, quæ scriptis editis ingenij virilis non effe-
minati clarissima monumēta protulerunt in lucem. Sed
illæ vt plurimum, si quas alieni à nobis cæcus ediderunt,
libidini, aut aliquo vitio deditæ fuerūt, nō enim cecina-
infulse vates illæ Satyra tertia, haud sibi feminā placere.

--qua curtum sermone rotato

Torqueat enthymema.

Verum Germania, ac Septentrio, non modò doctas
quasdam fœminas, sed inuiolatæ virginitatis integerrimas
custodes, amplius autem virtutibus diuinis præstan-
tissimas, sanctitudineque illustrissimas produxit in lu-

cent.

cem. Nam tales fuerunt quinque illæ, quarum memini-
mus signo de spiritu præ. ū 37. li. 9. cap. 12. Rosuida, Eli-
sabettha, Hildegardis, Gertrudis, Mechtildis, Brigida Sue-
ca, quamuis hæc vidua exstiterit.

Quocirca mirandum sit maximè tot aunorum millia
elapsa nunc esse, neque produci posse è toto Septentrio-
ne vel vnam similem virginibus istis, antequam Ponti-
fici parent populi Boreales. Quin neque ex orbe toto
nominari potest vlla virgo, cuius exstent tanta pietatis
doctrinæque ad omnem bene instituendæ vitæ morum-
que formandorum rationē libri, quales exstent istarum
virginum. An non igitur paruissè Papis est præclarum?
nunquid simile est hæreticis vllis, qui fuerint vnquam?
Aduocetur omnia Græcia optimarum disciplinarum
magistra & parens, & proferat si quidē potest fœminam
suam, cuius exstent tantæ pietatis scripta moribus, vitæ-
que innocentis exemplis illustrissimis ac diuinis obigna-
ta. Numquid igitur Germania, Saxonia, Scotia, Suetia
præstabit altrici, ac matri artium bonarum? Ita sanè
nunc & voca barbaros Boreales. An Barbari, quibus
virgines ac mulieres rãæ? Voces quātū vis Barbaros, isti
Barbari præstabunt omnium mortalium sapientissimis. Tan-
ti scilicet est obedire Pontifici Romano.

**VIRGINES AC MULIERES PROPHE-
TIÆ DONO ADMIRABILES.** Huiusmodi
est è Suetia Brigitta & Helena viduæ, & de hac Ioannes
Magnus lib. 19. cap. 7. è Germania Hildegardis, è Scotia
Mechtildis, quarum plurima habentur oracula scriptis
mandata, eorumque nonnulla nos retulimus signo de
spiritu prophetiæ plerūque earum præterea, quas supra re-
tulimus, dum vixere, plurima consilio prædixerunt, vt
ex earum gestis ac vitis, quas Surius libris suis attexuit, ap-
paret. Habet antiquitas sanè admirabiles illas Sibyllas, è
quibus aliquot diuino reuera spiritus afflatæ fuerūt: in
quibus vt obscuraret falsa eiusdem nominis apellatione
demō illustrissimam sanctitatē, mortalesque ad impietate
vitiaque pertraheret, emisit fœminas olim nonnullas
immerito nomine Sibyllas dictas, quæ plena impietatis
turpitudinis, & ambiguitatis oracula fuderūt. Sed perle-
ge quæso istarum, quas nominauim⁹, scripta perlege, & co-
gnosce acta, ac videbis omnia cælestis omnino pudicitie
plenissima, virtutes præterea cunctas sic in illis enitere, vt

Q 2

nihij

nil supra propè dici, aut excogitari possit. Producantur quæso talè nō dico hæretici omnes, quicūque fuerint ab orbe condito, sed vniuersæ nationes à Christi cultu alienæ (nam quæ Sybillas cælesti, non dæmoniaco flamine inspiratas veluti suas nominabunt, illæ non erunt à veritate religionis abhørentes) talem quæso inquam fœminam producant, qualem in prædicendis futuris fuisse istas Germanas, ac Boreales ipsarum libri, ac vitæ manifestò declarant. An forsàn illas efferemus quæ mactandis hominibus atrocissimum in modum prælagite ventura inaniter ac falsò olim se iactasse capite superiori est à nobis explicatum? Nemo hoc sanæ mentis homo audebit effutire. En igitur quanti est hucusque Papis obedisse.

XIV.

FOEMINÆ ORDINVM RELIGIOSORVM INSTITVTICES. Hoc verò multo diuinius esse videtur. Nā si qua res est, quæ soleat animos effœminare, ea proculdubio fœmina in primis esse dicitur. Huius esse nemo negat virtutum neruos incidere, deliciis voluptatibusque appetendis emollire & corrumpere. Verùm Germania, & Septentrio, ex quo Papæ auctoritatem sequi cœpit, tales produxit fœminas, quæ regulas viuendi seuerissimas præscripserunt, exemplo vitæ propriæ consignarunt, innumeratque ad idem perduxerunt, & quod mirum sit, non vno loco, sed plurimis, non vno sæculo, sed plurimis hæc tâta fœminæ istæ admirandæ præstiterunt. Talis quippe existit Irmina, quæ Treueris Horreum monasterium fundauit circiter annum septingentesimum decimum, Athela quæ aliud in eadem ciuitate: has sequuntur Anglici sanguinis ornamenta diuina, Thecla, quæ virginum sacrarum monasterium fundauit, ac rexit in Einzingenno in Germania iuxta Moganum, & Lioba, quæ similiter aliud construxit, ac gubernauit in Biscofesheim, ambæ sorores Bonifacij Apostoli Germanorum, circiter annum septingentesimum trigesimum, de quibus agit tum Trithemius libro de viris illustribus ordinis sancti Benedicti, tum verò is, qui vitam sancti Bonifacij scripsit. His succedit soror sancti Vuillibaldi & ipsa Angla Vualburgis, cuius refert Surius tom. 7. Maij 1. Mathildis soror Henrici Imperatoris, quæ monasterium S. Seruatij in Saxonia edificauit, ac moderata est. An verò te tacitam præteri-

bimus

bimus Brigita, maximum ac singularissimum non modò Suetiæ, sed Septentrionis etiam totius ornamentum? Ex te namque prodiit ordo non modò fœminarum, sed etiam virorum religiosorum, qui floruerunt non in Suecia solum Gotthia, Noruegia, Dania, Germaniaque omni, sed in Anglia etiam, adde in Italia ipsa, quæ tuerur adhuc in multis vrbibus, & quidem nobilissimis tuæ regulæ monasteria, quibus degunt innocentissimæ vitæ tum suis locis fœminæ, tum suis item viri perpetuo castitatis, paupertatis, atque obedientiæ voto sponte deuincti.

REGINÆ REGVMVE AVT IMPERATORVM SORORES AC FILIÆ ORDINVM RELIGIOSORVM AV-

XVII.

CTRICES. Hoc autem multo diuinius est superioribus. Nam fœminæ cum sint ad molliem quandam procliuēs, tum verò potissimum sunt, vbi nanciscuntur occasiones, quibus affluere deliciis illæ possint, Quòd si non modò voluptatibus se haud dedant, verùm vitæ durissimæ, ad quam perducant alias exemplo suo diuinorum contemplationi vacaturas, ne singularem præcunctis istæ laudem merebuntur. Gallia, quæ prius omnibus etiam, quas recitauimus, Laudibus olim cum toto Septentrione destituebatur, prima omnium Maximas Reginas produxit, quæ abiectis terrenarum rerum cunctis deliciis vitæ seuerissimæ ob amorem meditationemque rerum cælestium se deuouerent, & intra monasteriorum sepra includerent. Principatum tenet itaque Radegundis, quæ de consensu Clotharij viri, cui primo totius Galliæ dominatus obtigit, recedēs, Pictauij monasterium construxit, austerissimamque cum plurimis virginibus ac fœminis vitam, quam Fortunatus Episcopus Pictauiensium & eius alumna Bandomina describunt duobus libris, traduxit: habetur à Surio tom. 4. Augu. 13. Eius deinde exemplum secuta est Ediltrudis coniux Egfridi Regis Anglorum, quæ tamen virginitatem seruans illibatam, impetrata à marito licentia, in monasterium se abdidit, præfuitque deinde alij monasterio, quod edificauit ipsa in regione Elege: ei postea defunctæ successit Sexburga & ipsa coniux Earcomberty Cantuariorum Regis, quæ refert Beda lib. 4. c. 19. historiarum. Harum similiter exempla sunt amplexatæ Edilberga filia Annæ Regis Orientalium Anglorum, Irmina, & A-

Q 3

thela-

thelâ filiz Dagoberti Francorum Regis, de quibus inter alios Trithemius libro de vitis illustribus ordinis sancti Benedicti. Post autem longo intervallo floruerunt eadem laude Mathildis Hêrici I. Imperatoris soror, quæ monasterium Sancti Seruatij, cui præfuit ipsa construxit. Post hanc est Heduigis Poloniæ Ducissa, (tunc enim Poloniæ regium nomen intermiserat) quæ vnâ cum Marito Hentico perpetuam continentiam Deo vouens, monasterium Trebnicense condidit, & in eo sanctitate vitæ illustrissima vixit, quod Cromerus lib. 7. tradit, ac vitam sanctissimæ sceminae refert Surius tom. 5. Oct. 15 miracula innumera referens, & in his oracua plurima illius. sed longè ante has exstitit filia Boleslai Bohemiæ Regis cognomento Sæui, & alterius Boleslai Pij soror, antea quidem Mlada dicta, postea verò de iussu Ioannis Papæ Maria, quæ Deo suæ virginitatis voto nuncupato Pragæ in æde sancti Gregorij vitam sancti fsimam truxit, eius meminit Dubrauius lib. 6. Neque verò tantæ laudis expers Hungarorum stirps regia fuit. Belæ namque Regis filia Margarera ordini Prædicatorum sese addicens virginitatemque deuouens, monasterio sese condito includit, ei que præfuit omnes vitæ suæ annos, quod Seraphinus Razius scribit, & Garinus in eius vita quam Surius refert tom. primo Ianuarij vigesimo octauo. His adnumeranda est Ragnildis Sueciæ Regina, cuius corrupt ad Telge prope Australem partem iacus Meler sepultum iacet. Denique Brigida & ipsa regij sanguinis fuit, quæuis Regis filia, soror, aut coniux non fuerit, vt superiores. Hæ sunt igitur ex Anglia Scotia, Germania, Bohemia, Hungaria, Polonia, Suet. aque regiz stirpis, admiranda sceminae ordinum sacrorum auctrices, quæ monasteria construxerunt virginum sacrarum gubernarumque illa sanctissimis institutis, exempla diuinissima celestis innocentiæ præbentes, in quibus deinde monasterijs vsque ad ætatem nostram vel maiorum nostrorum per multa sæcula virgines integerrimæ floruerunt. Quocirca quid petamus ab hæreticis, vt aliquid simile à suis factum nobis ostendant, quando neque cunctæ nationes, quæ toto orbe, toto æuo, quod ab Adamo vsque ad nos est exactum, quidquam tale somniando adumbrarint, quale contigit Septentrioni, ex quo Romanis Pontificibus optemperare cœpit.

INNUMERA

INNUMERA FOEMINARVM MARTYRVM MULTITVDO. Nihil mortalibus est vita iucundius, nihil morte acerbius, si humanitatis communẽ sensum spectes: omnia tolerabilia existimatur, cū vita indiscrimen vocatur. Quod sicut cōtingit imbecillitas animi, scemina illa cōtingere solet, vbi quid tritius oculis obiicitur. & tamen Germania, Septentrioque totus innumera potest sceminarū vim proferre, quæ libens scemine mortem oppetierint pro Christi cultu aut virtutis Christianæ decore, vna Britannia, vna die dedit huiusmodi viraginum vndecim millia, quæ cū in Gallias adnauigarent, nupturę gentilibus suis, qui confederat in iis locis, & colonias ducere cogitabant, quo tempore Maximus Tyrannus occuparat Imperium, captę fuerunt à Piratis Hunnis, quos aduersus Maximum Gratianus Imperator auxilio aduocarat, teste etiam sancto Ambrosio in relatione ad Valentinianum: cū verò illi virginibus inferre vim vellent, eaq; cōstantissimè obsisterent. Vrsula admonere à Barbaris obruncatæ sunt obseruandam pudicitiam, cū non videret illi, quibus vsibus ipsi illæ seruire possent, nisi exsatiendę libidini, & barbarica rabie impelleretur ad exercendam truculentiam in eas, quæ captæ desiderijs impuris obsequi nollent: ita rem tradit Polydorus Virgilius libro tertio Anglicę historię, & Gaufridus Episcopus Asaphensis, cuius liber de rebus Britannicis extat in bibliotheca Vaticana numero DCCC.XLIV. Neq; verò Britanni puellas gentiles videntur voluisse sibi adiungere in matrimonio ea de causa solùm, quia cunctis ea solet esse natura, vt patria quæque magis exoptet. & colonias ducere vellent, sed etiã quod Borealibus populis hic semper mos fuerit, vt in bellum cum suis vxoribus proficiscantur, quod Tacitus libello de moribus Germanorum, Cæsar libro primo de bello Gallico, Strabo libro septimo tradunt, Cupiebant igitur & istorum quicumque sedes figere in Gallis haud voluissent, ducere coniuges, quas in bello fidas socias haberent, cū Maximus genere Britannus Galliis domitis Imperiũ Romanum sibi subiicere, ducens exercitũ suorum Britannorum secum somniaretur. fuere porro virgines Britannæ maximè omnium castitatis amantes. Hinc legimus abscisis sibi naribus aliquando vultum deturpasse, vt concubitu illarum barbari abhorrent, &

Q 4

ab

ab ipsis violandis abstinere. Hunni verò, in quorum manus Britannicæ virgines inciderunt, omnium populorum petulantissimi sunt semper visi, ut refert Saluianus Massiliensis de prouidentia Dei libr. 4. & 7. eosdem verò fuisse crudelissimos, exemplo sit Attila illorum Rex. Nihil autem facit ad rem, quo fuerint ipse loco interfectæ, quamuis in mari fuerint comprehensæ, nam quid obest, quin isti Hunni in terram descenderint, ut vrbes à Maximo deuictas caperent, spoliarent, ac vastarent, & ad efferatissima barbarici terroris sæuitiæque simul edenda exempla, Britannosque examinandos, virgines minus obsequentes, interficerent, earumque truncos de industria relinquerent in aliquo patenti loco? Ad summam quantum virtutis insitum fuerit pectoribus fæminarum Septentrionis, ex quo Eleutherius in Britanniam misit Fugatum & Damianum Romanos, ex hoc vno exemplo facile perspicitur. neque enim poteris è tota antiquitate, è toto orbe simile fortitudinis exemplum proferre. Neque verò reliquæ Septentrionis regiones tanto supremæ virtutis, quæ est vitam pro Christo & honestatæ profundere decore caruerunt: quod adeo verum est, ut & primarij loci fæminæ id fortiter præstitisse legantur: Ludmilla Bohemiæ Ducissa, ut vocant, ex istis fuit, quod post alios Dubrau. lib. 4. scribit, & Surius tom. 7. Septemb. 16. verum enim verò in exordiis ipsis fidei Christianæ nulla est Aquilonis natio, exceptis Polonia, & Liuania, aut huiusmodi similibus populis qui semel susceptum Christi cultum mox populariter commotis gentibus excindere nõ sit. conata. Quo sanè tempore oportet ut fæminæ multæ ob veram pietatem fuerint occisæ, quando integræ ciuitates ac internecionem sæpè dabantur, quod capite sequenti ostendemus. Interim sanè liquidò patet, quantum roboris adiectum sit fæminis in Septentrione ad officia virtutum præstanda. quod quidem contigit ex quo pontifices Romani per suos ad Christum traduxerunt illius gentes. Nam quæ natio fuit ab orbe condito vsquam toto orbe terrarum, quæ tanti roboris fæminas extulerit in luncè? Vide queso, quid asseuerem, petamque. Haud ego ostræ ætatis, vel omnium superiorum temporum cunctos hæreticos appello sed omnes vbique positas, quouis illæ tempore fuerint, nationes à nobis alienas, ut producant tantæ

fortitudi-

fortitudinis fæminas è suis. Quid autem dicemus de iis, quas recensuimus nostro sæculo ex Anglia prodiisse ad finem tomi primi.

In superiores autem præclarissimas virgines Vrsulam, socialque ipsius, sic ingenio ad omnes bonas artes felici & erudito Ioannes Franciscus Bordinus nostræ Congregationis Sacerdos:

*Dum mare, dum terras summo despectat, Olympo
Omnipotens rerum genitor, crispantia vasti
Oceanum cernit sulcantes dorsa carinas,
Candida virginem portantes pondera cætus
Littus ad Armoricum, classis dux Vrsula tantæ
Cornubia prisca prognata è sanguine Regum:
Quam sequitur iungenda proci formosa iuuentus
Condictas meditans tædas, pactosq; Hymenæos.
Ut vidit, prædæ confestim victus amore
Sic fatur, Nam pulchra viris mortalibus ista
Lilia conueniunt? cur non caelestibus hortis
Inserimus? cur non nati dignanda superbo
Connubio? Tales roseo sibi namque cruore
Delegit sponsas natus, postquam æthere ab alto
Virginis in gremio mortales induit artus,
Pascitur ille rosas inter, canisq; ligustris
Oblectat visum, & florentia lilia fert is
Intexit, violisq; comas flauentibus ornat.
Sydereæ igitur sedes, lucemq; perennem
Accipiat dilecta cohors, atque ima relinquens,
Æterna mecum regnans in pace quiescat.
Vix ea fatus erat, celeri cum flamine venti
Inceptum auertunt cursum: paruosq; Britan-
Pergere quo remis tentant, & pectore toto,
Frustratosq; viros post terga relinquere longè
Compellunt, coguntq; alias appellere ripas.
Hic vbi Germanas oras, humilemq; Thiellam
Peluit Oceanus, Rheniq; ad saxa bicornis
Vertitur, atque Vbios anfractibus interclusos
Implet Agrippina Romana Colonia campos.
Huc tandem fessam post multa pericula classem
Subducunt nauta. Ac placide dare membra quieti
Dum cupiunt, vacuoq; parant succurrere ventri,
Impertit en subito fessas cum milite naues
Pictorum Dux Melæa ferox, Gaunusq; superbis*

Q5

Imperi-

Imperitans Hunnis, qui fortè hæc littora circum
 Ambibant, res exosi nomenq; Britannum.
 Hic ubi virginibus naues conspexit onustas,
 Ac varijs gemmis argenti pondus & auri
 Permixtum videt, atque hostes inimicq; signa
 Agnoscit, prædam sævus meditatur, & ultro
 Diripiunt alij gazas, alijq; pudori
 Virgineo infideas tendunt. heu dira cupido,
 Quo ruis in præcep? heu dura heu barbara corda
 Quo vos tartareus furor incitat? hæcine vestra
 Gloria militiæ? muliebrem perdere sexum,
 Et probro maculare fidem. violare pudorem
 Tentatis? nec vos Superum pia numina terrent?
 Interea ingenti tacti formidine nautæ,
 Et socij, quis tota gregis concredita cura est,
 Palantes fugere omnes, petiere latebras,
 Illa hostis rabiens iam iam se euadere posse
 Desperant, letumq; sibi, vel damna pudoris
 Cari instare vident, nec iam spes vlla salutis:
 Continuo teneras tendunt ad sideras palmas.
 Et Castis Superos votis precibusq; fatigant,
 Suffusæq; genas lacrymis oculosq; nitentes
 Prosterunt sese, & late loca quæstibus implent.
 At Regina graui mentem perculsa dolore
 Spem simulat, socias hortatur, fidere Christo
 Imperat, & mortem suadet præponere culpa.
 Non locus hic lacrymas, inquit, sed fortia poscit.
 Eia agite, & niuei quæ sit nunc cura pudoris
 Sponte feris monstrare viris, sint peruia ferro
 Pectora, sint vno nunquam temeranda furore.
 Inde ad crudelis vultum conuersa piratas
 Intrepida hæc loquitur, Vestram ne credite prædam
 O miseram nam sacræ Deo est hæc victima magno.
 Integer hic cæcis, desit non vna coronis,
 Sed cingant omnes rutilantia tempora gemmis.
 Sitq; illis thalamus calum, sit sponsus Iesus,
 Virgineosq; choros ducens sit pronuba mater.
 At tu summe pater, qui terras, æthera pontum,
 Perpetuo regis imperio, quem Tartara, quem mors
 Cocytusque, Erebusque tremunt, vinculusque cathenis
 Ac ternis pauet, ipse nigri Rex ferreus Orci:
 Ultorem is sceleris te assertoremque pudoris

Sentiat

Sentiat, & nostro victus certamine cedat.
 Hæc tibi nos palmas, atque hæc Rex magne trophæa
 Erigimus late, sit tanto hæc ripa triumpho
 Nobilis, ac testes spaciola hæc littora Rheni,
 Ne strag; perpetuum venerentur busta nepotes.
 Dixit, & amplexu caras dignata sorores
 Prima suo gaudens sacrauit membra Tonanti
 Excipiens iugulo gladium: quam deinde sequuntur
 Mox alia, pulchramque hilares occumbere mortem
 Certatim properant, tepidi fluit vnda cruoris,
 Misceturq; vnâis, penetrat pia victima calum,
 Atque olea frontem, & palma redimita virenti
 Æthereis comitata choris optata reuist
 Atria fulgentemq; polum, flammantiq; astra.
 Inde ad conspectum magni genitoris, & altum
 Accedit solium, claraq; insignia palma
 Illius ante pedes pulchra sub nube reponit.
 Dulcia de hinc sponsi delibans oscula IESU
 Amplexus inter castos mellitaq; verba
 Æternas recipit sedes, auroque beato
 Perficitur, tantoq; refert condigna labore
 Præmia, quæ nulli sit fas æquare loquendo.
 Nec minus interea cineres ad littora Rheni
 Collegere sacros, superum vi & numine moti
 Indigenæ, atque aras illis, templumque superbum
 Ædificant, dant thura focus, & ferta sepulchro
 Florida multa ferunt, & numerata magna quotannis
 Insuper & votis damnant, & vota reportant.
 Nunc tu igitur veneranda polo, venerandaq; terris
 Atque deo coniuncta cohors, res aspice nostras,
 Germanosq; tuere tuos, patriosque Britannos,
 Da priscam renouare fidem, atque extrudere monstra
 Et spurca odisse, immiti, quæ Tartarus antra
 Immisit terris simenta, atque vnica Petri
 Decreta amplecti, puro quæ gurgite Tybris
 Transmittit, totumque diu sunt sparsa per orbem,
 Æthereaq; olim cali regione biari.
 INNUMERI MARTYRVM EXERCITVS.
 Hoc vt benè percipiatur, illud explicabo, quod antea non obseruatum, scribèdi hæc mihi nunc, & mētē priuscorū tēporū euentus in cunctis Boreæ regionibus percurrit, occurrit, Post annū septingentesimū seculo. s. octauo

Bonifacius

XIX.

Bonifacius primus Archiepiscopus Moguntinus in interiori Germania Christi cultum stabilivit: ex illo nulum sæculum fuit (nouem verò numerantur vsque ad hoc labens) in quo non exstiterit aliqua regio Septentrionis, quæ contenderit vel in suis, vel in proximis regionibus omnem Christi cultum prorsus excindere, vel autum corrumpere, idque non modo scriptis, & concionibus, sed etiã seditioibus, & armis. Ex quo factum est innumerum in iis locis martyres exstiterint, qui sanguinem pro Christi cultu fuderunt. Septingentesimo namque & septuagesimo sexto anno Saxones nomen Christo dederunt, ut scribit Regino, ex illo septies cultum Christi abiectum, & qui in fide Christi constantes erant, occiderunt, ac septies ad mentem rediere, donec anno octingentesimo quarto duodecimum iam victi à Carolo Magno ex maxima parte in Franciam sunt translati. Hæc Regino tradit.

Nono sæculo Cyrillus & Methodius Bohemos Christo conciliarunt, & post non multos annos iidem Bohemi suos gentiles, qui constantiores erant in cultu Christiano, seditioe concitata interemerunt, ut libro quarto Dubrauius scribit, quæ rursus est renouata à Boleslao Sæuo, ut idem persequitur libro quinto. iterum verò cū præflet iis S. Adelbertus Archiepiscopus Pragensis, plurimi è Bohemis Christi cultu abiecto bellum mouerunt in gentiles suos Christianos, innumerisque ex illis interfecerunt, ut idem libro sexto narrat, in his quinque fratres S. Adalberti.

Sub decimum deinde sæculum, cùm Dani iam Christo nomen dare cœpissent, & eorum Rex Frotho Agapitum Papam legatos misisset petens, ut eo proficiscerentur, qui Danos ad cultum Christi perducerent, eius pronepos Gorino Rex & ipse Danorum crudelissimum in omnes Christianos bellum mouit, plurimosque ex iis interemit, ut Saxo libr. 9. scribit. Rursus autem post multos annos obituq; Haraldus regis Christiani, Sueno filius eius, ubi regni habenas cepit, in Christianos, eorumque sacra omnia atrocissimè sæuit, quod idem libr. 1. scribit, & Helmoldus in chronico Slauorum libr. 1. cap. 15.

Vndecimo sæculo Slavi à cultu Christi, quem tunc amplexi deficientes, innumeros è nostris occiderunt, ut refert, Helmoldus libr. 1. ca. 16. & sequentibus per autem

nostrorum sunt ab impiis interfecti, ut eorum nomina vix libro comprehendi possint, inquit idem. Iterum verò cùm iam redissent iidem Slavi ad fidem, mox Christum cœperunt auersari, sumptisque armis cunctos penè Håburgenses, Sturmarios, & Holfatos ad internecionem ceciderunt, ait eodẽ libro Helmoldus cap. 14. Similiter Hungari à fide deficientes. Andrea Rege constituto, & eiectò Petro, plurimos è christianis occiderunt, quod Bonfinus & Cromerus testantur.

Duodecimo sub annum M. C. II. cùm regnare cœpisset Boleslaus Tertius cognomento Criuostus, Prussi à Christiana religione, quam iam fuerant amplexati, defecerunt, ad eamque rursus iidem rediere sub annum M. C. LXIII. ut Cromerus libr. 6. scribit, sed mox armis sumptis innumeros è nostris alienati à Christo interfecerunt. Similiter è Liouibus multi ob religionem Christianam perempti, martyrij palmam sunt assecuti, ut refert Arnoldus libr. 7. cap. 9. Eodemque S. Sigifridus Archiepiscopus Eboracensis, in Gotthiam Suetiamque nauigauit, eiusque nepotes tres ab impiis occisi, ut refert Ioannes Magnus libr. 17. cap. 10. Olauus autem Noruegiæ Rex à suis Noruegiensibus ob fidem Christianam regno est depulsus, multi que ob id è nostris occisi, ut refert idem Ioannes Magnus libr. 18.

Decimotertio Ladislaus IV. Hungariæ Rex sub annum M. CC. LXXVIII. cum plurimis suorum desciuit à cultu Christi, plurimi que ob id è nostris interfecti. Christiani præterea innumeri Suecorum necati in confinibus à populis Borealibus à christi cultu alienis, quod Ioannes Magnus persequitur libr. 19. & 20. similiter Mindacus Lithuaniam Dux Christo se addixit anno 1252. ac regium nomen à Papa impetrauit, mox autem christi cultu abiecto, christianis infestissimus fuit, ut crom. libr. 9. tradit.

Decimoquarto, Lithuani abiecto christi cultu haud destiterunt plurimis bellis & incursionibus plurimos christianos in Prussia & finitimis Poloniae terris interficere, quæ latè describit cromerus libr. 10. & 11. in quo narrat anno M. CCC. XXV. filiã Ducis Lithuaniae in sacra christiana concessisse, vocatamque Annam nupsisse cazimiro Vvladislai Regis filio, dotis autem nomine nihil aliud datum, nisi innumeram captiuorum Polonorum multitudinem, qua factum, ut inculta prius

Bonfi. Dec. 1.
li. 2. Cro. li. 4.

Polonia

Polonia redierit in antiquis decus. Ibidem scribit virginem quandam Deo sacram, cum non posset impetrare à Lithuano milite, ut intactam ipsi virginitatem seruaret, rogasse ad extremum ne sibi vim faceret, se cum docturam, qui corpus eius nullo vnquam ferro vulnerari posset: quod cum discere ille percuperet, iugulum ei foris puella præbuit, ut in se rei mirabilis periculum faceret. credulus Lithuanus stricto gladio caput eius amputauit, sic illa libidinem barbari superauit, stuprumque honesta morte laudabiliter euasit. Anno autè MCCC. LXXXVI. Iagello Dux Magnus Lithuanorū vna cum tota gente Christo se deuouit, ductaque vxore Heduigi filia Ludouici Regis Poloniae, dotis nomine regnum Poloniae accepit, Lithuanique ex illo vsque ad nostrum seculum perstiterunt in fide. Sic igitur in Europa vix vlla superfuit regio, in quam Christi cultus non induceretur vsque ad huius seculi finem, exceptis Lapombus quibusdam sub ipsa propè Arcto sitis. Similiter hucusque nulla gens fuit in Septentrione, quæ contempto Christi nomine non abiecerit eius doctrinam, & in Christianos arma sumpserit, interfeceritque plurimos ex illis.

Decimo quinto. Hucusque Septentrionis aliquæ gentes in quemuis Christi cultum sæuierunt, conataque sunt illum prorsus exscindere, nullumque ipsi honorem, quicumque nis foret, dari volebant, quod tamen ad eò non perfecerunt, ut magis ac magis in Aquilonaribus terris Christi religio sit amplificata, & ex aliis in alias gentes propagata, ut apparet. Quocirca dæmon aliam cœpit inire rationem, qua Christianam veritatem tolleret è terris. id verò aggressus est per hæreticos pestilentissimos Hussitas. Anno namque M. CCCC. VIII. Ioannes Hussus, & Hieronymus Pragensis in Bohemia cœperunt excitare hæresim Wicleffi Angli, quam obrem forte non ipsi hæresiarchæ, sed Wicleffus. tantus porro Hussitarum furor exarsit in Bohemia, tantaque commouerunt incēdia, ut incredibile sit, quot Catholicorum millia trucidarint, quot nobilissimo regno vastitates intulerint vsque ad annum propè M. CCCC. XCIII. quæ late explicat Du brauius à lib. 23. vsque ad 32.

Decimo sexto seculo, quod est præsens, impius Lutherus è Saxonia quibusdam latebris erupit, ac terribissimum virus effudit in omnes Aquilonis oras, inde tot

hære

hæreses enatae, ut non sint tot capita, quot illæ. Hæreticorum porro flagitiosissimi sectatores innumeros è catholicis occiderunt, quorum nos aliquot enumerauimus signo de perpetua martyrum successione, & sanctitate Ecclesiae nunc militantis. Et sanè nullo seculo tot ac tanti è nostris per hæreticos sunt interempti, ut hoc nostro. Necesse verò est nostræ doctrinæ aduersarios esse hæreticos vel suo iudicio. Nemo namque ex ipsis est, qui non variarit in decretis religionis, aut secutus sit aliquem qui variarit, ut ostendimus signo de vna fide. Similiter est necesse ut doctrinæ veritas haud sit inter istos. Veritas namque vna est, ipsorum verò sectæ innumerae, & nemo ex illis in vna sententia perstiterit, aut ei, qui in vna sententia perstiterit, adhæret.

Cum vero nostra Ecclesia semper in iisdem decretis ad æternorum veritatem pertinentibus immobilis per tot secula permanerit, sine dubio veritas est à nobis, cuius est illud proprium sibi constare, quod aperuimus signo II. de vna fide. Verum qualiacumque sint hæc, cum conitet è tot signis, quæ libris hisce explicamus, nos esse ex Ecclesia, necessariò colligitur, quicumque è nostris à Protestantium sectatoribus sunt occisi, eos esse reuera martyres. Cuiusque laudabile semper sit habitum vitam ponere pro quouis virtutis officio, Moraliū verò virtutū potissima, ac nobilissima sit religio: nostræ verò Ecclesiae religio ex omnibus appareat diuinissima, certè isti nobilissimum virtutis munus explerunt, sanguinisque proprii profusione pro signarunt: ut testatissimum sit cunctis, ex Ecclesia nostra nullum non maximum bonum inter Aquilonares gentes profectum.

Ex his rursus, quæ disseruimus, detecta est apertissimè dæmonis fraus ac rabies in Aquilone. Nam postquam non potuit per multa secula facere, ne christi doctrina inter populos Boreales disseminaretur, id ad extremum contendit, & aggressus est, ut eam variis hæresibus contaminaret. sed institutum prosequamur.

REGES MARTYRES. Laudatissimum sanè vitam ponere pro veritate, religione à tota antiquitate vnanimi cōsensu recepta, & culta, qualis est nostra: sed longè laudabilissimū, si Reges hoc agāt. Ut enim priuatus hoc agat, maximam quidē bonum, perquam maximum Reges. ille namque haud tot illecebris rerum terrenarum

humanarum

humanarumque retinetur irretitus, quibus ei sit iucundum permanere in vita, at Reges nullis non rebus affluunt, quibus eorum sensibus sit suauissimum diutissimè eam traducere ac tueri. Quocirca habebant Septentrionis gentes, quo maximè gloriantur, & quod paucissimis secundum eos sit à Deo concessum, nimirum, ut nullum prope sit regnum earum, quod non aliquem martyrem eiere è suis Regibus possit: Noruagia gloriatur Olauo, Sueria Erico, Dania Canuto, Bohemia Venesslao, Anglia Eduardo & Edmundo Regibus, qui temporibus antiquis pro Christi cultu in suis regnis propagando sunt occisi.

Ex hoc & superioribus colligitur necessariò, dæmonem maximè in Septentrione aduersus Christi doctrinam debacchatum sæuissimè, quando neque Regibus percerit, quod aliis regnis haud contigisse scimus.

XXI.

REGINÆ MARTYRES. Et quando superbia Porum, qui oderunt Deum semper ascendit, ut ait David à sam. 73. hinc ad extremum dæmon haud temperauit

Regnis, quod per tot sæcula nunquam fuerat auditum, nostro enim Maria Scotiæ Regina iussu Elisabethæ ex Anna Bolenia natæ, est necata: de Mariæ verò Regine audibus, & Apologia dictum est signo LVII. Verum, quamuis dæmon in Septentrione sic abstulerunt è visceribus humanis humanam diuinamque pietatem, Christus ex aduerso hoc maximum laudabilissimumque bonum dedit Septentrioni, ut Scotia haberet martyrem Reginam, Regis filiam, coniugem, & matrem, & que non modò in Scotia, sed in Galliarum nobilissimo regno imperauerit viuens. Hoc sanè bono nulla natio, nullum regnum sese efferre toto orbe ab ipsius exordio potest.

XXII.

IMPERATORES SANCTI. Anno ante Christum natum quadragesimo secundo Imperium Romanum est constitutum: ex illo Imperatoria maiestas in toto orbe per annos mille sexcentos triginta duos prestitit omnibus alis profanis: cumque plerumque duo fuerint Imperatores, quorum alter Orienti, alter verò Occidenti imperarit, & ex iis multi fuerint omni virtutum genere florentes, nullus tamen ex iis tantæ fuit innocentia, ut meruerit adscribi sanctis diuinitusque miraculis sanctitatem vitæ consequentibus, & ante & post

obitum

obitum fuerit illustratus. Sola Germania iactare se potest in Henrico I. Imperatore, Rege autem secundo, cuius sepulchrum scribit Ottho Frisingensis lib. 6. cap. 27. & hodie crebris miraculis celebre habetur.

XXIII.

IMPERATRICES SANCTÆ. Similiter sola Græcia poterat ostentare hucusque Imperatricem Sanctarum numero adscriptam, Pulcheriam scilicet Augustam Theodosi Magni genere Hispani neptem. Sed ne Germania, Septentrioque videretur tanto bono destitui, dedit Deus, ut haberet Chunegundem Imperatricem Henrici primi vxorem diuinissimis virtutibus excellentem Sanctarumque cœtui merito annumeratam, cuius vitam Surius refert tomo 2. Mar. 3. & Chunegundim, de quo mox agemus.

XXIV.

IMPERATORES ET IMPERATRICES AMBO VIRGINES IN MATRIMONIO. Hoc autem Græciæ negatum, quin toti orbi, ut habuerit Augustamque simul, qui vnanimi consensu delatum ex vtero materno virginitatem in ipso etiam matrimonij nexu, in ipsis matrimonij diuturnis maximisque illecebris, vsque ad obitum conseruarint illibatam. Coëant igitur omnes quæcumque sunt nationes ab ipsius orbis fabricatione, toto orbe terrarum, & producant, si quidè possunt, tantæ potestatis ac maiestatis principem virum, qui non modo vsque ad coniugium, sed in ipso cōiugio vsque ad mortem tutatus fuerit intactam virginitatem vnà cum coniuge sua. Per tot annorum millia tantæ virtutis tantus princeps nullus existisse dignoscitur. Hoc igitur cælesti munere se potest extollere supra omnes gentes Germania, ex quo Papæ sanctissimi auctoritatem, fidemque est secuta.

In hunc verò Henricum II. Germaniæ Regem, & Imperatorem I. Chunegundimque ipsius vxorem sanctitate tanta admirandos sic excellenti ingenio poëticisque studiis florens Iulius Cæsar Stella:

*Felix sorte tua, quæ se Germania tecum
Comittat pars orbis, & in certamina laudum
Desendat, regio ante alias sublimior omnes?
Non quod amica feris mutisq; natantibus apta,
Et Cereri dilecta, nec importuna Lyæo
Tot loca, tot gemmis grauidos, auroq; fluentes
Omnifero gremio montes alis: inclita quamquam*

Pars ij. Thom. 2.

R.

Hæc

Hæc bona sunt, reliquis sunt & communia terris:
 Sed te quod titulis vnâ maioribus auxit
 Omnipotens: neque enim quos tu fecunda dedisti.
 In lucem, regio vlla viros per sæcula tales
 Quamuis longa tulit, pacis sic artibus illos
 Suspexit insignes, bellique laboribus Orbis:
 Quos sileam vt tacitis (quis enim tot maxima gyro
 Claudat facta breuis?) nunquam, quem docta priorum
 Carmina præteriere, meis indictis abibit
 Henricus titulo, sed nunc virtute secundus:
 Qui primus tamen Imperij lucratus honores.
 Ceu si virginitas omnes seruata per annos,
 Et populis diuisum auri graue pondus egenis
 Parua forent, sancta pro religione tuenda:
 Italiam iuga ferre rudem, & lauosque secundis
 Contudit, infregitque armis, quum aspice quantum
 Fauert Augusto Superum clementia Regi
 Huic primum sacro tadarum fœdere iuncta
 Chuneunda potens animi matrona virilis,
 Sexum oblita suum, moresque imitata maritos
 Virginitum nulla temeravit labe pudorem:
 Non dulces Veneris curæ, consorsque voluptas
 Coniugij, & cara sperati à stirpe nepotes
 Edomuere mares horrenda in virgine, sensus.
 Vincebas Henrice armis felicibus hostes,
 Tuque alti Regina animi minor esse marito
 Deditata tui vincebas pectoris hostes.
 Quod sauos armis Henrice subegeris hostes,
 Partem miles habet, tormentaque bellica laudis,
 Quæque dat euentus rerum fortuna secundos.
 Quod te ipsam, sensusque tuos inuicta domaris
 Virgo, tua est laus omnis, in hoc pars debita nulli est.
 Quinetiam luxus, vrbisque exosa superba
 Funum, & opes, & delicias, vbi peruia sacris
 Virginitibus, nullique virum penetrabilis esset
 Ampla domus, & implum edificas, castaque carterua
 Te facis ipsa ducem, clausaque in sede recondis.
 Saluete illustres animæ, quæ digna laborum
 Præmia sub pedibus nubes, Lunamque videtis,
 Solemque, stellasque, & inanem luminis Irim.
 Si viuis quæ cura fuit, post, fata superstes
 Durat adhuc, vobis & adhuc Germani cordi est:

Ergo

Ergo agite, & lapsis regni succurrite rebz,
 Olim orbis quod vester erat, concedat vt omnis
 Ira, furorque Dei, quæ damna tot intulit illi
 Sic merito, & maiora dabit, ni numina vestra
 Mota prece in melius mentem mutata reflectant,
 Et nubem excutiant, quæ crassa obducta tuenti
 Visum hebetat: ab ne castissima Chuneunda,
 Ah ne Henrice tuæ fortissime desice genti:
 Reddite nunc patriæ lucem, nascentibus olim
 Quam vobis dedit illa, facisque extinguite flammæ,
 Quæ septem tot regna vorat subiecta Trioni:
 Vt reuocata suæ Germania parcere famæ
 Vestra per ad summos vestigia tendat honores.

IMPERATRICES SANCTÆ ORDINUM RELIGIOSORVM AVCTRICES. XXV.
 Huiusmodi fuit Richardix Imperatrix vxor Caroli Crassii Augusti Germaniæque Regis quæ post obitum mariti in monasterio à se constructo sacris virginibus præfuit, & in sanctas relata cultu anniuersario celebratur XIV. Kalen. Septemb. quod scribit Abbas Trithemius libro de viris illustribus ordinis S. Benedicti. Hanc sequitur Chuneundis, de qua supra locuti sumus. Hæc enim similiter defuncto viro, cum laminas ferri candentes manibus illæsis conrectasset ad comprobandum suæ virginitatis intactum florem, in monasterio à se constructo virginum sacrarum nobilissimum conuentum prudentia singulari est moderata. eius vitam Surius refert tom. 2. Martij. Igitur Germania non modò diuinitus accepit hoc bonum, vt haberet regij sanguinis sanctissimas fœminas quæ religiosos ordines gubernarint, primaque in aliquo loco constituerint, sed Imperatrice etiam nobilissimas diuinissimæque vitæ. quod sanè maximè ad Septentrionis laudem pertinet. Nunquid enim non laudandæ Imperatrices istæ, quæ se totas cælestibus contemplandis ac procurandis deuouerunt, aliasque ad id exëplo suo perduxerunt, & edocuerunt ipse, locaque in id exstruxerunt, in quibus eadè sectatæ mox aliæ per multa sæcula vixerunt? Quæ porrò regio Septentrioni in huiusmodi bono se cõparabit, quod habuit ex quo Papæ obtinuerunt? REGES SANCTI. Ne qua vetò laus ex vlla parte deesset Borealibus terris, præter Imperatores sanctos, Reges virginitatis dono illustres, aut martyrij, produce

XXVI.

R 2

alios

alios etiam Reges, qui quamvis talia non fuerint fortissimi, sanctitudine tamen admirabili præstiterunt, pluribusque miraculis editis à Deo sunt nobilitati. Anglia namque præter duos Eduardos, & Eadmundam martyrem, de quibus meminimus supra, merito sese effert in duobus Echelbertis, Osualdo, Chenelmo, Richardo. Atque huius quidem corpus Lucæ in S. Fridiani requiescit. Regno namque dimisso ad Apostolorum limina visenda in Italiam venit, ac Lucæ est defunctus, eius autem sepulchro hoc epitaphium legitur incisum stylo antiquo compositum.

*Hic Rex Richardus requiescit, sceptrifer almus.
Rex fuit Anglorum, regnum tenet iste polorum.
Regnum dimisit, pro Christo cuncta reliquit.
Ergo Richardum nobis dedit Anglia sanctum.
Hic genitor sanctæ Vvalburgæ virginis alma.
Ecce Vvillebaldi Sancti simul & Vinibaldi:
Suffragium quorum nobis regna polorum.*

Amen.

Istius porro filij Vvillebaldus, & Vinibaldus, socij fuerunt Bonifacij Archiepiscopi Moguntini in perducenda ad Christum Germania: Vvalburga verò constituit in eadem Germania monasterium virginum Deo sacrum, de quibus Trithemius libr. de viris illustribus.

Eodem modo Bohemia, præter Venceslaum martyrem, merito est cur maximè gaudeat ob alium Venceslaum regem sanctitatis admirandæ, de quo Æneas Sylvius postea Pius II. diligens rerum Bohemicarum scriptor, cap. 28.

Hungaria sese extollit Stephano ac Ladislao regibus item sanctis, de quibus Bonfinus latè, Polonia Cazimiro.

XVII.

PRINCIPES SANCTI. Similiter præter eos qui Regio sunt nomine inter gentes Boreales honestati, fuere minoris gradu excellentissimi viri, quos antiquitas Reges & quidem maximos appellasset, qui fuerunt altissimæ sanctitatis. Inter alios est Lupoldus, siue Leopoldus Austriæ Dux, qui mortuis quatuordecim dicitur vitam restituisse, & alia patrasse miracula diuina, cuius vitam Surius refert tom. 7. Nouemb. 15. Hunc sequeretur Emericus S. Stephani Hungarorū Regis filius, & Sclauoniæ Dux, cuius vitā descriptā habemus à Surio

tom. 6

tom. 6. Nou. 5. Sicut autem nobilitatur Hungaria Emerico, & Austria Leopoldo, sic Polonia Cazimiro, Cazimiri Tertij Poloniæ regis filio, cuius aliqua gesta refert Cromerus in oratione funebri Sigismundi. 3.

PONTIFICES SANCTI. Sed nūquid Aquilonis loca solis hinc gloriabantur? aut nunquid Deus hæc illis duntaxat bona ad religionem sanctitatemque vite pertinentia dignatus est largiri, ex quo Papæ obediuerunt? Atqui sanctissimos etiam Pontifices produxit. Nā qualis quantusque Leo Nonus, Victor II. Stephanns IX? de quibus apud Platinam in vitis Pontificū, Hermannū Contractum, qui Leonis IX. tempore fuit, Leonem Hostiensem, Trithemiumque de viris illustribus S. Benedicti. An huiusmodi aliquid habuit Germania, antequam Christo nomen daret, Pontifici romano obediret?

XXVIII.

ARCHIEPISCOPI SANCTI. Quis verò possit Archiepiscopos omnes sanctimonia præstantes, quos Germania & Septentrio produxit enumerare? Enumeremus tamē aliquos, quorum vitas refert Surius: Colonienſium quidem Annonis Decemb. 4. tom. 6. Brunonis Octob. 11. tom. 5. Cuniberti Nouemb. 12. tom. 6. Engelberti Nouemb. 7. tom. 6. Euergisti Oct. 24. tom. 5. Heberberti Mart. 16. tom. 11.

XXIX.

Treuerensium Materni tom. 5. Oct. 10. alterius Materni, de quo Cæsar noster in adnotationibus ad Martyrologiū Sep. 14. Hildulphi Iul. 11. tom. 4. Nicetij Oct. 1. tom. 5. Valerij Ian. 29. tom. 1. Maximi Maij 29. tom. 3. Moaldoi Maij 12. tom. 2. Huberti Nouemb. 3. tom. 6. Lambertini, de quo Ado in Martyrologio Sep. 18. Basini, de quo Trithemius libro de viris illustribus ordini S. Benedicti.

Moguntinorum Bonifacij Iun. 5. tom. 3. Lulli Oct. 16. tom. 5. Maximi Nouemb. 18. tom. 6.

Bremensium, Anscarj, remberti, Adalgarij, Vnni, Adalberti, de quibus Trithemius eodem libro, Vvillebardi Nouemb. 8. tom. 6.

Magdeburgensium Nortberti. Iun. 6. tom. 3.

Vpſalensium Adaduardi, & Stephani, de quibus Ioannes Magnus lib. 17. cap. 15.

Pragensium Adalberti April. 23. tom. 11.

Hybernæ, præter Palladium, & Patritium, Malachiæ. Nouemb. 5. tom. 6.

Dubliū. Rumoldi. Iul. 1. tom. 7. Vuironis Maij. 8. to. 3.

R 3

Canina

Cantuariensium Anselmi. April. 21. tom. 2. Ceadda. Mar.
2. tom. 2. Theodori, Sep. 19. tom. 5.
Thomæ, Decemb. 29. tom. 6.
Dunstani. Maij. 19. tom. 3.
Edmundi. Nouemb. 16. tom. 6.
Egelnori, de quo Trithemius.
Elphegi. April. 19. tom. 2.
Laurentij Febr. 2. tom. 1.
Lanfranci.
Eboracensium. Ioannis Maij 7. tom. 3.
Vuilfredi Octo. 12. tom. 5.
Sigifridi, de quo Ioannes Magnus lib. 17. cap. 18.
Gnesnensium post Robertum.
Adalberti Pragensis. April. 23. tom. 2. Crom lib. 3.
EPISCOPI SANCTI quorū gesta Surius describit.
Traiectensium, Amandi Februar. 6. tom. 1. Vuillebro.
di Nouemb. 7. tom. 6. Friderici Iul. 18. tom. 4.
Frisingensium, Corbiniani Septem. 8. to. 5. Kiliani Iul.
8. tom. 4.
Augustanorum, Vldarici Iul. 4. tom. 4.
Bambergensium, Otthonis Iul. 11. tom. 4.
Misnensium Benonis Iun. 16. tom. 7.
Hildesiensium Beruardi Nou. 20. tom. 7.
Herbipolensium Burchardi Octob. 14. tom. 5.
Argentinesium, Florentij Nou. 7. tom. 6.
Monasteriensium, Lugderi Mart. 26. tom. 2.
Ratisponensium, Vuolfangi Octob. 31. tom. 5. Alber-
ti Magni, de quo Raphaël Razius, cum plurimis alijs,
quos esset infinitum nimis enumerare.
ABBATES SANCTI superioribus succedūt Ab-
bates sanctimonix laudibus, ac rebus præclare gestis
illustrissimi. recenseamus aliquos: nam singulos vt affe-
ramus, fieri nō potest. Colombanus, cuius meminit Sur.
Nou. 22. tom. 6. illum sequitur Gallus discipulus, de quo
idem Oct. 18. tom. 5.
Adelhardus Iun. 2. tom. 1.
Richardus Septem. 15. tom. 5.
Robertus Anglicanus Iun. 7. tom. 3.
Poppo Ian. 25. tom. 1.
Gerardus Bremensis Oct. 3. tom. 5.
Vuolphelmus Bruuilerensis April. 22. tom. 2.
Furseus, Foilanus Abbates Chaob Herffuburgi.

Leodeboldus

Leoboldus fundator Floriacensis cœnobij.
Ceadda Abbas Lestighaensis.
Bercharius primus Abbas Altiuillarensis.
Catta, & Boifilius Abbates Mailrosenses, quibus suc-
cessere Curbertus, & Oduualdus.
Egbertus discipulus S. Columbani Hiberni multorū
monasteriorum pater inde Adamannus.
Adelmus Meidubiensis, Vuilhelmus Abbas monasterij
Danici
Benedictus Abbas SS. Petri & Pauli in Anglia, cui suc-
cedunt Ceolfridus, Beda.
Sturmus Primus Abbas Fuldensis, quem sequuntur in-
numeri ex ordine eodem.
Bernus primus Abbas Cigniaccensis. Post hos sunt ab-
bates sancti monasteriorum Hirsaugiensis, Spanheimen-
sis, Corbeiensis, & Lobiensis, alij, quos Trithemius recē-
set: ab his, & horum posteris Septentrio totus, & ad fi-
dem Christi, & humanitatis cultum perductus, vt signis
de propagatione fidei libro quarto retulimus.
VIRI SANCTITATE, AC DOCTRINA SIMVL ILLVSTRISSIMI. Cū scriptum
sit: Scientia inflat, caritas ædificat: sæpè fit, vt qui scien-
tia sunt eminentes à sanctimonix viis longissimè recē-
dant. Quòd si quos extollit doctrina, non obliuiscantur
illi tamen modestiæ, neque intumescant vllò modo, ij ta-
nè supra omnes sunt laudandi. Tales autem multos è
Septentrione producere possumus, ex quo Pontificibus
Romanis obedire cœpit, recenseamus aliquos, qui & do-
ctissimi fuerint, ac simul sanctissimi.
Beda, de quo Surius Maij 10. tom. 3.
Anselmus Archiepiscopus Cantuar. Apr. 21. tom. 2.
Adelmus, de quo Trithemius li. de scriptoribus Eccl.
Adamannus. Idem.
Egelnotus Archiepiscopus Canauriensis.
Leo Papa IX.
Guilielmus Abbas Hirsaugiensis, Philosophus, ait
Trithemius, & astronomus, musicusque insignis vita &
conuersatione sanctissimus, quippe qui multis legitur
coruscasse miraculis.
Ratbodus Episcopus Traiectensis, de quo Trithemius.
Stephanus Episcopus Leodiensis
Smaragdus Abbas.

XV XII

R 4

Abbo

Abbo Floriacensis Astrologia peritissimus, idemque martyr.

Bruno Episcopus Herbipolensis, cuius sunt in omnes psalmos multa scripta.

Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis.

Rubertus Abbas Tuitiensis.

Rubertus Abbas Limpurgensis.

Iordanus Saxo ordinis S. Dominici, cuius vitam Seraphinus Razius describit.

Ioannes Friburgensis, & Episcopus Bosnensis, Theologus, Philosophus, & Iuriconsultus insignis.

Alexander Halensis, cuius vitam scripsit Petrus episcopus Porti.

His si quis addat Henricum Harphium Minoriam, Dionysium Richetium Carthusianum, Ioannem Láspergum, Ioannem Thaulerum ex ordine Prædicatorum a nullo reprehendendus, ab omnibus laudandus esset.

Albertus re & cognomento Magnus, Philosophorum coryphæus.

Henricus de Kalkal Carthusiensis.

Henricus Suso ex ordine Prædicatorum.

Ac de his omnibus Trithemius. Nunc omnia sæcula exacta ab orbis fabricatione inspiciantur, & è Septentrione vnus superioribus similis producat, quin ex omnibus gentibus ab Ecclesia sancta alienis. Vt enim proferri possit pari, vel etiam maiori doctrina, sanctitate quidem nemo erit, qui nominetur. Sed postquam Septentrio Papæ leges obseruat, tot ac rãtos ille produxit.

RELIGIOSORVM ORDINVM AVCTORES. Inter virtutes morales primæ dandæ meritò videntur ipsi religioni, quòd hæc actiones nostras in Deum referat. Quamobrem qui cætus religiosorum moribus ac legibus ad puritatem mentis, & corporis, fluxarum rerum despicientiam, diuinarum desiderium, veritatisque assecutionem perducentibus informant, exemploque vitæ stabiliunt, ij maximè laudandi, beatiq; sũt illi populi existimandi, quibus huiusmodi viri quasi cælitus demissi contingunt, idque habere est quoddam maximè supremum bonum. Neque hoc igitur Septentrio caruit, ex quo Papæ obedire cœpit. Ex Hibernia namque prodiēs Colúbanus multa in Gallijs, & Germaniæ finitimis locis, quin in ipsa Italia, quã propinquior est Gal-

lijs,

lijs, monasteria construxit: in Gallia certè Corbense cõdidit, è profecti monachi alterum in Saxonia Corbeïense monasterium excitarunt, à quo sunt in lucem dati Anscarius, Rhembertus, Adelgarius, Vnnus, Adalbertus, Vilhadus Archiepiscopi Bremenses, qui terras supra mare Balthicum positas in Dania, locisque finitimis, doctrinæ Christianæ lumine illustrarunt, At Germania duos ordines, quibus distincti sunt mores, rem Christianam maximè promouentes, Carthusianum, & Præmonstratensem dedit: anno namque de quorundã sententia M. LXXXIV. Bruno Coloniesis Carthusianos legibus instruxit. Nortbertus autem Magdeburgensis Archiepiscopus ordinem clericorum Præmonstratensium excitauit circiter annum millesimum centesimum vigesimum quintum. In Hungaria verò sancti Pauli primi eremite nomine institutus est alius ordo. At Fridecici Primi ætate à Theutonicis in Syria funditus est ordo Theutonicorum, qui Friderico II. imperante in Prussia quam deinde totam Christo acquisuere, sedem fixerunt, vt è Cromerio nos docuimus, signo de cura Papæ tuendis Catholicis regnis, alter item quid dictus Eniferorum, à quibus Liuania deuicta quique Theutonicis postea sese coniunxerunt, vt ex Arnolde Lubicensi ibidem docuimus. Longè autè post istos Brigida Sueua, eorum qui S. Basilij leges sequi dicuntur, ordinem tam mulierum, quam virorum, legibus proprijs firmavit ac latè nõ modò in Septentrione, sed in Gallijs & Italia propagauit.

CULTVS CHRISTIANI AMPLIFICATORES. Quod si Christi cultus nihil non boni continet, è Germania ac reliquo Septentrione maxima bona exstiterunt, ex quo loca illa Pontificias leges obseruant. Vt enim latè explicamus signo VI. cap. I. de propagatione fidei, postquam Palladius à Cælestino Papa missus Hibernos, & Scotos, Augustinus verò à Gregorio Magno Anglos, ambo Romani, Romanæque Ecclesiæ presbiteri, qui tum Cardinalium locũ tenebant, ad Christum perducere, monasteriaque multa condiderunt in Hibernia & Britannia, inde Scoi & Angli emissi in Germaniam venere. Nã Gregorius II. Bonifacium Anglũ in Germaniam misit, qui multis Episcopatibus erectis, ac monasterijs conditis, eas regiones Christo adiecit. sic Anscarius, Rhembertus, Adelgarius, è Corbeïa Saxonica

R 5

profecti

XXXIII.

XXXVI.

profecti Daniam Christianis moribus excoluerunt, Sigifridus Archiepiscopus Eboracensis Suecos, Ottho Bambergensis Pomeranos, Nicolaus Anglus S. R. E. Cardinalis Noruegos, Meinardus Liuoniam, ceterique Septentrionales populi reliquas Aquilonis plagas, ut fusius eo capite explicamus. Sic itaque Pontifici Romano obedientia exhibitae hoc Septentrio debet, speciatim vero Cardinalibus, quales Palladius, Augustinus, & Nicolaus fuerunt, ut tantos Euangelicæ doctrinæ præcones ac propagatores dederit in lucem, per quos populi efferatissimi ad omnes humanitatis artes ac studia sunt perpolitati. Cumque tota antiquitas toto orbe nullum prædictis similem produxerit, Aquilo vero tot emiserit, id non nisi Pontifici Romani diligentia potest adscribi, per quam factum, ut isti talia patrarent, postquam Roma misit, qui Septentrionem Christo conciliarent.

XXXV.

RELIGIOSORVM SOLITARIII COE-
TUS A GERMANIS CONSTITVTI. Diximus supra in vniuersum, religiosorum coetus à Germanis quibusdam fuisse excitatos legibusque firmatos. Sed nunc illud est speciatim considerandum, quod solitarij quaedam coetus ab illis sunt auctore Brunone excitati sub annum millesimum octuagesimum quartum. quanta vero sit istorum laus, è quinque perspicui potest: ac primum sit illud. Antiqui nostrarum rerum scriptores mirificis præconijs extollunt anachoretas, ut Græco vocabulo vocant, aliquos, qui se cellis includebant tota vita, atque ubi possunt duos tresve istorum toto alicuius ætatis decursu nominare, magna se litteris mandasse arbitrantur: neque sanè falluntur, aut fallunt. Homo namque id maximè appetit, ut in societate plurimorum vitam traducat: feræ in Syluis & antris solè degunt, quæ verò ex illis prudentiæ quandam partem vel effectus ostendunt, gregatim præ ceteris viuunt, ut elephantes, grues, & si quæ sunt huiusmodi, quasi proprius ad humanam naturam videantur accedere. Homo delectari solet frequentissimis ciuitatibus, mortaliumque celeberrimis conuentibus, ac multitudine: à quibus tamen aliqui subducere se interdum soliti sunt ingenio præstantissimi viri, ut veritatis inquisitioni rerumve naturalium & caelestium contemplationi, similibusve studiis interiori conatu dare operam possent, quod cunctis sa-

pientibus

pientibus est visum semper maximè laudandum. Hinc Cicero vocauit eos qui se ab hominum frequentia segregant, ut inuestigandæ veritati dent operam præstanti ingenio viros, quibus id solum dicit licere. Cum sit igitur magnum, duos, tresve huiusmodi, non quales Cicero, qui neque mente poterat concipere excellentiam nostrorum describit, sed quales reuera sunt nostri existisse, atque ob id veluti rem memorandam posteritati tradant Sozomenus, Theodoretus, Socrates, Euagrius, Palladius, SS. Hieronymus. Gregorius Magnus, Gregorius Turonensis ætate sua duos tresve fuisse, qui se in abditas cellas abstruderent. Bruno Coloniensis vir cælo delapsus cætus hominum talium primus ab orbe condito est ausus instituere maxima Germanicæ nobilitatis laude, ut essent. scilicet qui ab omnibus terrenis rebus omnino abstracti, toti in rerum diuinarum contemplatione & obtutu defigerentur, quamuis Romualdus etiam sit hoc aggressus, sed non tanto, ut apparet, vel exitu, vel conatu, secundum sit illud. Sic Bruno Germanus feliciter est hoc ausus, ut non in Carthusia sola, agri Gratianopolitani loco, hoc perfecit, sed in Anglia, reliqua Gallia, Germania, Italia, Hispania, aut si quæ sunt aliæ regiones, quæ cœtus habeant huiusmodi virorum celeberrimos. Tertium. neque verò vna ætate aut sæculo id ille diuino munere est affectus, ut instituti sui plurimos diuersis in locis imitatores habuerit, sed quinque iam sæcula exacta numeramus, quo tempore innumeri prodierunt tantæ laudis viris ex ordine ipsius. Quartum. Hinc factum, ut pauci ordines religiosorum sint, qui tot è suis cedere possint, à quibus adeò caelestium contemplandorum ratio sit illustrata, ut à scriptoribus Carthusianis, qui vias omnes perueniendi ad summum contemplationis rimati, atque exactissimè perscrutati, maximum ceteris aditum mox aperuere ad explicanda mysteria, quibus progredi mens ad altissima quæque facilius possit. Atque ut omittamus alios, referamus solos Germanos, neque omnes tamen, sed ætati nostræ propinquiores. Igitur quales, quæso, quantique Ludolphus Saxo, Henricus de Cosuelda, Ioannes Teneramunda, Hermannus Petra, Henricus Hailia, Gerardus Stredamus, Bartholomæus Ruremundensis, Iacobus Lunterburchius, Iacobus Mosander, Dionysius Richelius, Ioannes Hagen siue de Indagine, Ia-

cobus

cobus Guytrode, Henricus Pirus, Henricus Prudes, Henricus Arnoldi, Ioannes à Lapide, quem Trithemius inter præcipuos gymnasij Tubingensis auctores ponit, Vuernerus Roleuinchius, Laurentius Surius? Quintum. iure attribui posse videtur Carthusianorū familijs, quod nunquam sic eorum mores à primæua institutione sunt collapsi, vt eorum leges in deteriore faciē, nedū viuēdi normam, sint immutatæ. Quod multis ordinibus non ita contigit, qui longè ab antiqua puritate, vel saltem vitæ austeritatæ visi sunt deflexisse. Tale igitur ac tantū bonum diuinitus obtigit Germanis, ex quo Papæ auctoritatē sequuntur, quale tota antiquitas non habet per tot annorum millia toto orbe terrarum. id verò est diuinissimum, ordo namque hic contemplationi diuinorum maximè est addictus, in qua præcipuè posita est nostra suprema felicitas, vel de ipsius Aristotelis profani scriptoris sententia libro Ethic. 10. & Methaphis.

XXXVI.

ORDINES RELIGIOSORVM MILITARES. Sicut autem Carthusiani potissimum contemplationi cælestium vacant, & ab omni actione foras prodeunte sunt præcunctis remoti, atque id in summis bonis est numerandum, sic si qua sit familia religiosorum, quæ propter eundem Deum, cui seruire debent omnia, maximè dedita sit honestæ, vtilique actioni quam moderetur in singulis norma religionis, illa multis erit laudibus celebranda. Nulla verò functio foras magis dare se videtur, quam militaris, quia scilicet vinitatur, agat, contendat, & compellat aduersus homines obistentes. sicut itaque Germanis obtigit maximum bonum, quod intimas hominū partes excolit & ad summū virtutis extollit, ab ordine Carthusianorū dimanans, si iisdē maximum bonū diuinitus euenit, ad summā virtutis perducēs, qua corporis vires in externa prodeūtes perficiuntur, in Deū, quæ proximè religio spectat, relatæ. Anno nāq; M. C. XCI. quidam ciues Bremenses, ac Lubecenses, qui Danici sanguinis habentur à multis, apud Acam construxere ædes hospitales ægrotis excipiendis & curandis, ordinēque instituerunt sanctæ Mariæ Theutonicorum, quem nonnulli tradunt à cælestino III confirmatum, teste Polydoro libr. 7. de inuentoribus rerum. Primus ordinis magister fuit Henricus Vualpotus. Ij deinde in Prussiam concessere Gregorio IX. adnitente, eamque christo ad-

ieccere

ieccere. Post hunc exortus est alter ordo Ensisferorum ad Liuoniam capiendam, à Bremensibus, & ipse, quantū colligere ex Arnoldi libr. 7. cap. 9. possum, constitutus: in vnum deinde ambo ordines coierunt, nomenque Theutonicorum sanctæ Mariæ ille retinuit. Huius illud est peculiare, quòd cum plurimi exstiterint ordines religiosorum militares, Hierosolimitanorū, Tèplariorum, S. Iacobi, christi, sancti Mauriti, sancti Lazari, solus hic duas amplissimas prouincias christianæ pietati acquisiuit, Prussiā, & Liuoniā, mortalēsque efferatissimos excoluit ad omnes humanitatis, ac politioris vitæ actiones. Hoc autem maximum bonum, quod nulli genti, si illud huiusmodi sit, ab orbis exordio contigit, est Germaniæ datum ex quo Papæ iussa sequitur, Lutheraniæ impietatis turbo deiecit, ac ferè funditus euertit.

XXXVII

CLERICORVM REGVLARIVM SODALITATES. Ac ne quis putet Germanos & Aquilonares ad extrema quædam ferri, cum maximè inter se differre, ac remota esse videātur opera inrima contemplationis, quæ sibi preponunt agenda Carthusiani, & opera bellica, quæ sibi efficienda constituerunt Theutonicis milites, interiectam quandam mediāque Deus voluit à Septentrione exoriri religiosorum sodalitatem regularium clericorum Præmonstratensium, quā Nortbertus excitauit, ac formauit. Hi non minus actionibus inimis, quàm externis, æqualiter genus humanum iuere. Quocirca nihil non ad religionem diuinam faciens Germaniæ ac Septèrioni Deus dedit, atq; ita dedit, vt ex eius alūnis emanaret in omnes, ex quo Papæ auctoritatē sequi cœpit. Ac veluti Dania vel ei finitima regio gloriari potest ob Ensisferorū, Theutonicorūque militares sodalitates, sic Germania prima, quæ Nortbertum protulit Præmonstratensibus suis: at Germania secunda cui colonia attribuitur, vnde ortus est Bruno. carthusianis: denique Suecia, quæ Brigidam dedit, suis etiam religiosis, qui scemina sanctissimæ instituta sequantur.

Ex his apparet, quot, ac quanta bona ad religionis sanctitatem pertinentia Deus Aquiloni sit largitus, ex quo Papæ obedire cœpit: quæ magis elucescent, si cum malis capite superiori comprehensis conferantur, expendanturque cuncta singillatim, quod nos ex parte fecimus, & comparentur hac in re Boreales populi cum Græ-

cis

cis, Africanis, & cunctis populis Orientis, qui ab Ecclesia Catholica & obedientia Pontificis Romani descivere, & nullam non religionis ruinam maximo omnium nostrorum dolore infelicissime fecerunt.

Bona proximè consequentia religionum

CAP. IV.

XXXV III.

PLVRES PONTIFICES Pontificum Romanorum tanta semper fuit potestas, ut eisdem terminis continerivisa sit omni tempore, quibus orbis habitati ac peruij spatia sunt comprehensa, quod ostendimus signo de prudentia politica xxxi r. cap. 3. Quocirca & hoc bonis Germaniæ magnis & Septentrionis annumerabitur, tot è suis dedisse Pontifices summos, qui latissime consua sua iurisdictionis porrexerint, Romani verò pontifices è Germanico sanguine sunt hi, Gregorius V. Bruno antea vocatus, Otthonumque Imperatorum affinis anno nongentesimo nonagesimo quinto, natione Saxo, qui electoribus Germanis ius creandi Imperatoris è Germanica gente largitus est: Clemens II. qui Suidigerus vocabatur, ac Bambergensis Episcopus fuit, sanguinisque Saxonici, ut Hermannus scribit. MXLVII. Damasus II Episcopus Brixinensis M. XLVIII. Leo IX. qui Brunovocabatur, Leucorumque Episcopum prius agebat, hic Sanctis ob res diuinè gestas innocentiamque summam est adscriptus anno millesimo quadragesimo nono: Victor II. Episcopus Eistatensis nomine Gebehardus millesimo quinquagesimo quinto. Stephanis IX. Gothifredi Thuscæ Ducis frater, fridericus antea dictus, millesimo quinquagesimo septimo, Hadrianus VI. Batavus, si quidè Bataviâ velim^o Germaniæ adscribere, millesimo quingentesimo vigesimo secundo. Ante hunc autè fuit millesimo centesimo quinquagesimo quarto, ex Anglia Hadrianus IV. qui Nicolaus antea dicebatur, Norwegamque Christo, cum Cardinalis esset, acquisiuit, quod post Saxonem tradit Ioannes Stella in chronico suo, & Platina in vita ipsius. Angliam verò Borealibus tertis annumeramus. Omnes hi summi Pontifices octo. Quocirca cū pertineat ad cuiuslibet regionis nobilitatè maximos ex se principes edidisse, Pontificatus verò, de quo agi-

mus,

mus, sit huiusmodi. ut siue multitudinem populorū quibus dat leges, siue temporis, quo perstitit, diuturnitatè, siue eius diuinissimam potestatem contempleris, nihil illi humanum compari possit in terris, hinc fit Germaniam, Borealeque oras nobilissimum consecutas bonū, ex quo Papis auscultarunt.

CARDINALES PLVRIMI. His Papis meritorè subiungentur Cardinales, qui quando non pauci extiterunt ex Aquilonaribus plagis, nos aliquot nostræ ætatis, vel à nostra ætate non admodum remotos recensuisse nunc erimus contenti è Polonis, & Anglis: infinitum namque esset Germanos enumerare, à quibus insignè aliquot beneficium præstitum fuerit ipsorum patrijs locis, aut aliqua in re fuerint excellentes. Ac primus offert se Sbignæus Cardinalis, & Episcopus Cracouiensis, qui decessit anno millesimo quadragesimo quinquagesimo quinto, de quo sic Cromerius lib. 23. *Per hoc tempus Sbignæus Cardinalis, & Episcopus Cracouiensis, cū Sandomira. Quadragesimam ferè omnem arctiore abstinentia peregisset, ac die Palmarum nomine apud Christianos celebri publice sacris operatus esset, sequenti verò die Conestolij Cancellarij exequijs peregisset, ex lassitudine morbum contraxit: cruoremque exputans præfocato anhelitu postridie, quæ prima dies Aprilis erat, vitam cum morte commutauit, cum triginta duos annos Episcopus fuisset, vixisset sex & sexaginta, vir magnus, pupilorum, & viduarum patronus, in egenos liberalis, Ecclesiæ vindex, atque defensor acerrimus, Reipub. studiosus, & constans aduocatus, minarum periculorumque contemptor. Hic Sandeciæ nouæ collegium sacerdotum cum prælatis instituit: facultates suas omnes egenis, & studiosis adolescentibus, & Academia, ecclesijs item, & monasterijs, propinquis præteritis, testamento legauit. Inde domus per ampla, quæ Hierusalè vocatur, studiosorū cōubernio, Ioannis Duglossi cura, studioque, exedificata Cracouia, ceteraque omnia voluntati eius supræmæ cōueniēter impleta. hæc Cromerius.*

Sequitur hunc Stasnislaus Hofsius, cuius innocentissimam vitam descripsit Stasnislaus Rescius, vir eruditione, ingenio, fideque præstanti, doctrinam scripta declarât,

In Anglia duo propè nostra ætate floruerunt, Ioannes Fischerus, de cuius gestis ac beneficijs egimus signo LVII. ac Reginaldus Polus doctrinæ & integritatis summæ Maiorū nostrorū memoria vixit Hêricus Episcopus Vintoniensis de quo sic Polydorus lib. 23. *Vir(erat) multo*

frugalissi

XXXIX.

frugalissimus, qui res Anglicas sæpè afflictas, consilio, & opibus iuuandas maximè omnium curauit, & mox: Vnus omnium erat, cuius & consilio, & opibus quibus valebat, ita Henricus (Rex) iuari potuisset, vt depulso animi periculo facillè in perpetua pace domi fuisset.

Sed omissis quibuscunque maximè pertinet ad nationis dignitatem, è suis aliquos habuisse, quibus potestas fuerit eligendi illius Pontificis, cuius legibus pareant tot gentes, Ecclesiæque toto orbe diffusa. Id est maximum inter huiusmodi bona, quæ mortalibus contingant, & ab omnibus maximum reputatur, quod sanè plurimis nationibus non obtrigit. Aquilonaribus autem datum, ex quo sedi Apostolicæ adhæserunt.

**HONOR SACERDOTALIS IN CON-
SESSV, ET IN ELIGENDO IMPERATO
RE.** Ostēdimus suprâ cōuenire iure naturali gentiū, diuinoq; vt in omnibus vsquequaq; sacra præ sint profanis, ac leges illis præscribant, veluti terrena videmus à cælestibus regi, eorūq; infima à supremis. Quin orbes superi quò sunt propinquiores orbi omniū summo, eo minus ab eius motione recedūt, minimoq; interuallo in diuersam partē voluūt, quòd scilicet, qui Deo maximè similiter appropinquant, sacris eius motionibus, quæ per sacerdotes in humanū genus deriuātur, præcūctis aliis subiiciātur. Quocirca & Germani, ceteriq; Aquilonares hac parte in primis excelluerūt, vt præ reliquis gētibus sacerdotū præsulūque sacrorum primas esse voluerint. Hinc electio Regis, qui post ea futurus est Imperator, ad tres præcipuè Archiepiscopos spectat, Moguntinum, Treuerensem, Colonensem. id verò institutum, ex quo Germania parit Pontifici Romano. Similiter electio Regum Bohemiæ, Hungariæ, Poloniæ, Sueticiæ, Daniæ, Angliæ, Scotiæ, si quando ex istis aliqua iure hæreditario delata non sunt ad successores, spectat primo loco ad episcopos, deinde ad ceteros regni proceres: quin haud habetur vllus Rex in iis regnis, nisi ab Archiepiscopis supremis coronetur, vt docuimus signo LXXVI. Vt igitur sacris viris detur primus locus reuera non in speciē quamdam simulatæ ac fucatę religionis, quod hæretici faciunt, est maximum bonum.

XLI.

**COLLEGIA MAGNIFICA INSTITV-
TA SACERDOTVM.** Hinc aliud emanauit, fre-

quentia

quentia nimirum collegiorum sacrorum in quibuslibet vrbius magnificentiam splendoremque in rebus diuinis præferentium. de Deo namque ac rebns eius illud est scriptum: Dominus regnauit, decorem indutus est, & confessio, & pulchritudo in conspectu eius. Natura verò ita cōparatū videmus, vt mēs nostra nihil omnino percipere possit, nisi à sensibus illud expiscetur. Quocirca rerum diuinarum splendorem, magnificentiamque quanta sit illa, non addiscet absque externis istis. Sic enim Deus etiam cælestia voluit esse per quàm fulgentissima, pulcherrima, nobilitatisque cuiuslibet plenissima, vt ex admiratione illorum raperemur in admirationem simul cultumque exhibendum rebus à sensu seiunctis, & nos quàm fieri posset imitemur ipsum non intimo dumtaxat virtutum decore, qui præ cunctis est à nobis expectendus, sed externa etiam dignitate, ac maiestate sacerdotum conuenientium ad honores laudesque Deo præstandas in vnum. Paucissimi namque sunt, qui contemplari arcana mysteria abditumque illorum decorem sensus humanos effugientem possint absque aliquo huiusmodi rerum adminiculo externo. Sed & alia vtilitas est hinc profecta, quòd attributa sunt istis collegiis ampla bona, quæ in communi posita, non immerentibus, sed honorifico ac laudabili gradu præstantibus tribui solent, ita vt etiam possint egentes in opiam subleuare, virique nobiles auitam dignitatem tueri. Atque hoc nō adfuit populis Borealibus certum statumque, nisi postquam Pontificis auctoritati pareri cœpit.

EPISCOPORVM NOBILITAS, AC POTESTAS. Ex hoc similiter fonte manauit aliud bonum. non enim prius qui sacra curabant, & antistitum quouis loco erant inter Boreales vel tantæ existimationis potestatisve, quantæ ex quo Pontifici Romano student: id verò esse bonum magnum, tum patet è superioribus, tum verò magis liquebit è subiectis. Quamuis enim Cæsar in commentariis suis testetur inter Gallos plurimū Druidas potuisse, haud tamen asserit, vel ab eis Regestotius nationis electos, aut gradu deiectos, vt ostendimus factum sæpè à præsulibus nostris signo septuagesimo sexto de admiranda progressionē sacre potestatis. Atque vt legamus viris religiosi delatum maximè ab aliis gētibus, haud tamen tantum, ac tam diu, vt à

XLII.

Catholicis ac Romano præsuli subiectis: quod conuenire iuri naturali, gentium, diuinoque explicauimus signo septuagesimo quinto de præstantia sacre potestatis. Quin id populis maximas affert utilitates. Nam cum viri sacri minus aberrant à iustitiæ viis, vt aperuimus signo de religione trigesimo quinto, hinc multis è Regibus & imperatoribus, ob scelera patrata, inertiamque, è gradu à nostris sunt deiecti, vt signo de admiranda progressionè sacre potestatis est explicatum septuagesimo sexto: quod facit, vt qui virtutis amore non fecere officium suum, saltem faciant poenæ formidine, dum timent exspoliari dignitate, ac potestate sua.

Sed & aliud est in Germania & ex parte in Polonia & Borealibus quibusdã regnis spectans ad Episcoporum præstantiam. Multi namque ex illis sunt in suis ciuitatibus Imperij principes, & in profanorum gubernatione speciatim leges præfigunt populis subiectis, atque ita non modò sacris, sed etiam profanis præfunt, hi verò à quibusdam dicuntur esse Episcopi.

Moguntinus.	Rigensis.
Coloniensis.	Constantiensis.
Bambergensis.	Ratzenburgensis.
Leodiensis.	Osnaburgensis.
Spirensis.	Ratisponensis.
Curienfis.	Basileensis.
Treuerensis.	Brixienfis.
Salzburgensis.	Bisuntinus.
Herbipolensis.	Eistertensis.
Vuormatiensis.	Hildelhemensis.
Argentinenfis.	Frisingenfis.
Augustanus.	Monasteriensis.
Tridentinus.	Patauensis.
Bremensis.	

ABBATVM NOBILITAS, AC POTESTAS ac ne quid excellent deesset religioni ac pietati Germanorum, sed illa in omnes partes illustrissima resplenderet. post acceptam per Põtificios ministros Christi fidem & illis est hoc diuinitus datum, vt Abbates quosdam suorum vellent in confessibus publicis ac Põpulis maximæ honorari, quin eis amplissimas iurisdictiones esse voluerunt, nomenque & iura principum imperij. habere. Hi verò sunt quatuor in primis, Fuldensis, Cä-

pidonensi

pidonensis, Vilsiburgensis, Murbacensis. quibus inter Germanicos Proceres sunt primæ sedes. Sequuntur hos alij, è quibus exstiterunt maximi in omni re laudabili excellentesque viri, verbi gratia, Hirsaugienses, quorū gesta Trithemius conscripsit, Corbeienses, quibus Dania veræ pietatis cultum debet, Spanheimenses, Sancti Galli plurimi que huiusmodi per omnes tractus Borealiū regionum Catholicorum studio excitati, quos nimis longum foret singulos recensere. Atque horum sanè Abbatum præclara gesta plurimis habentur monumentis consignata, vt periti norunt. Cum verò sint omni hæc laude digna, nec nisi in magni bonis numerari possint, Boreales verò populi nihil simile habuerint, an tequam Pontificias leges amplecterentur, necesse est doctrinæ hæc pietat. q; Catholicæ referant accepta, quæ sanè plurimis regionibus defuere, & adhuc aliquibus defunt, splendor autem magnificentiaque extensa bonis humanis non minimis annumeratur.

MONASTERIA ILLUSTRISSIMA. Ac ne putemus Abbates hosce aut alios cum suis monachis, quod antiquitus Germani solebant, in tuguriis habitasse, passim videas in Aquilonaribus terris amplissima excitata monasteria à Catholicis principibus, vt qui in illa se abdebant, honestè possent alij, & educari ad omnem disciplinarum liberalium informationem, morumque honestatem. In his porrò monasteriis floruerunt semper vsque ad hæreticorum tempora bonæ artes, ingeniaque summa. Hinc videas, ex illis prodiisse excellentissimos in omni doctrinarum genere viros, vt ostendemus capite sequenti. Tanta verò fuit adhuc utilitas illorum, vt magnificentissimæ urbium Borealiū sint ædificatæ propè ista monasteria, quod impius Munsterus adnotauit lib. 3. Germaniæ ciuitates quomodo temporum successu fuerunt exstructæ, & nos ostendemus cap. 6. Interim satis sit in vniuersum dixisse hoc olim bonum Germaniæ non adfuisse, sed postquam missi à pontifice legati venerunt ad illas oras, excitauit Bonifacius monasterium Fuldense, Eistertense, ac multa alia, de quibus in ipsius vita.

INNVMERA MONASTERIA. Et quando hoc est maximum bonum Germaniæ collatum, ex quo Papæ cœpit obtèperare, vt ex eius fructibus apparet, sine

S 2 dubio

XLIV.

XLV.

dubio, quo latius porrigetur, eo fecundius ac felicitius. In oris autem Borealibus tam multa fuerunt monasteria, ut in vna Anglia dicantur eorum mille ab Henrico Octauo fuisse in profanos vsus conuersa, quod auctor libelli de origine schismatis Anglicani refert, & haereticus quidam librum composuit, in quo innumera recenset monasteria Germaniae, eaque summam describit, & a quibus fuerint excitata narrat. sic è Bonifino Hungarica multa, è Cromero Polonica, è Dubrauo Bohemica, ex Olauo Magno Suetica, è Crantzio & Saxone Danica & Noruegica multa hic recitare possemus: sed quando res est clara, non abutemur orio, Lectoris, aut nostro in iis recensendis.

XLVI. DITISSIMA MONASTERIA. Similiter huiusmodi monasteriis magnas opes adesse, est effectus animi, qui haec largiatur, ad diuina maximè propensum, religionemque amplificari cupientis. Ut autem monachus aliquis aliquando non bene utatur opibus paratis, laici certè, ut nos Christiani vocamus, plerumque iis licentius ac luxuriosius abutentur. signo namque de religione trigesimo quinto aperuimus, examinata hinc Ecclesiasticorum paucitate, & illinc aliorum multitudine, plures esse ex Ecclesiasticis sanctitate praestantes viros, quam è reliqui populi cœtu quocirca magis abutetur alij vel opibus, vel rebus quibuslibet, quam sacri viri. Adde huc, maius esse illud bonum, quod pluribus est commune, quam quod paucioribus: at bona monasteriorum magis in commune conferuntur, quam reliquorum, pluribus illa seruiunt, quam ista. Quocirca in vniuersum verè diffiniri potest, melius esse, ut monasteria sint ditissima, quam laicorum domus, quod hi priuato studio magis impellantur, quam Abbates, qui quamuis interdum propria curent, ac quarant, non ita tamen, ut profanarum rerum profani domini, & administratores. Et hoc igitur bono caruit Germania ante praestitam pontifici Romano obedientiam cui referre acceptum & istud reuera debet.

LXVII. TEMPLA MAGNIFICENTISSIMA. Iam verò qui magnificentiam Germanicorum templorum splendorem ve meritis laudibus possit exornare? nos cuiusdam Noruegiensis mentionem fecimus signo de magnificentia XLV. nonnullorum maximam dignitatem refert damnatae memoriae Munsterus in sua Geographia

testatur

testatur Aeneas Sylius in Bohemia sacras aedes adeo magnificas esse, ut Bohemia cuius regioni hac in re videatur praestare: & sanè res ipsa testatur. In Praga namque audiui de multis, qui viderunt, esse templa omnium, quae viderint, aut legantur, magnificentissima. Maiorum quidem nostrorum aetate Italica templa Germanicam structuram maximè referebant. Carolus Magnus primus videtur fuisse, qui splendidissimum templum in Germanico solo excitauit Aquisgrani, in qua vrbe Regiam sedem constituerat, ac plerumque morari solebat, quod scribit Eghinartus in eius vita. Sicut autè magnificentia domorum bonis humanis adscribitur, sic diuini aliquid praeterea videtur habere magnificentia templorum, quod haec scilicet Deo sint dedicata, ac proinde diuina, quo sanè Germania gloriari non potest, nisi ex quo Papam colit: antea namque nihil huiusmodi poterat ostendere, aut nominare.

INNVMERA TEMPLA. Vocabant porro antiqui templa non quilibet aedes sacras, sed quae augustiores iis viderentur. quod autem dicimus augustiores, tale est, ut nullus sit Germaniae, & Borealium plagarum vicus paulò insignior, in quo non sit aliquod huiusmodi templum, quod antiqui augustissimum vocassent. Id liquet è Pausaniae libris, quibus nobilissimas quasque Graeciae regiones describit, vrbesque, & eorum templa, è quorum delineationibus cognoscimus & pauca antiquis & angusta, si quidem comparentur nostris, fuisse templa, quod autem Graeciae pertinens ad ornatum splendoremque aedificiorum deerat, id sibi nullus locus poterat abrogare. Nos quae forent olim Romae templa, quot, ac quanta, diximus signo de magnificentia quadragesimo quinto.

Aquilonaribus terris ut essent aedes aliqua, nulla certè templa erant, nunc tot, ut in Anglia dicatur Henricus Octauus temerasse dena templorum millia: & quidem si quis tractus illos inuiseret, ita comperiret, ut dixi: qui non potest, interroget peritos, aut ex illis oriundos. Munsterus certè in sua Germania imagines urbium celebriorum depingit, in quibus licet intueri, & plura unicuique vrbis, & plena splendidioris templa, quae non extirpasse olim, veluti nemo propè ignorat, sic sic à nobis dilucidum fiet cap 6 libri huius.

XLVIII.

XLIX.

XLIX.

ORNAMENTA TEMPLORVM. Quis verò persequetur opulentissima & pulcherrima ornamenta templorum? Nos quædam pertinentia ad hanc rem diximus signo de amplissimis Regum donis, ubi egimus etiam de Caroli Magni largitionibus, quibus moriens multa templa exornauit. Illud verò est certum, nostræ ætatis hæreticos incredibili rapacitate præcipientes agi, quod videant è sacrilegiis templorum direptionibus in Aquilonaribus terris mirabiliter se collocupletandos. Henricus Octauus hæreticus, cum sancti Thomæ Martyris Anglicani nobilissimum monumentum donariis omnibus spoliavit, inde auexit illorum tantam copiam, ut vigintisex plaustra bouum fuerint onerata auro, argento, lapidibus pretiosis, ac vestibus sacris. Eadem sacra fames auri sacri Hussitas olim compulit ad expilanda Bohemica templa, ut Æneas Syluius ac Dubrauius testantur. Scriptores Germanici hoc in primis Germaniæ laudi tribuunt, quòd ornamentis templorum sint illustrissima, quod perspicere potest ex iis, quæ reliqua facta sunt. Quòd si inter humana bona non vltima recensentur ornamenta domuum profanarum, diuini aliquid habebunt Deo dicata, qualia cum non haberet olim Germania, mirabiliter abundare cœpit postquàm fidem sequitur pontificis Romani.

L.

OPES ECCLESIASTICÆ MAXIMÆ. Et ob easdem similiter causas iactare se meritò possunt tum Germani, tum Boreales cuncti, quod in vniuersum sacræ opes sint inter eos maximæ. Eidem facit, quòd in Germania, Hungaria, Bohemia, Poloniaq; Episcopi deligunt Reges, & primi in consensibus publicis cum splendore comitatu visuntur. Ac ne multis nos hac in re lectorem moremur, Irenici verba abducemus lib. II. ca. 10. *Verum dempto, inquit, etiã illo, quo regnamus (nos Germani) Imperio nulla gens totius orbis Germanis religiosior est. Testantur primò id tot delubra honestissima, tot insignia altaria, quibus nihil in tota Francia, Italiâque respondent, sicuti Æneas Syluius ait. Verum non auctoritate opus est, quotidianis id oculis subiectum est. Nam quicumque Galliam aut Italiam viderunt, nullo pacto Germani istorum delubra conuenire testantur. Dracontius ille prætulit Ecclesiam diuæ Virginis eremiticam diclam penè (Romanis exceptis) Italiæ vniuersæ. Quid autè Hussitanorum infanias Ecclesiasticis Bohemorum ornamentis speciosissimè, quid nobis*

bi l. 10.

bilissimè referente Ænea Syluius, Tot demum sacerdotibus scætes Germania, tanta rerum diuinarum opes, tot urbibus, prouincissq; constant Episcopatus, quorum quinquaginta numero recitat Æneas. Nec Gallia duces tantis referuntur opibus, quibus tantum Ecclesia nobilitatur Germania. Hæc Irenicus meritò ostendens quasi non paruum bonum Germaniæ Ecclesiasticas opes. Ea dem propè de Scotis Lesleus, de Polonis Cromerus, de Suecis Olagus, de Danis Saxo, de his, ac Noruegiensibus Crantzius narrant.

LI.

THEOLOGIE MINENTISSIMI. Ac ne putemus externa quædam dumtaxat bona collata Germaniæ, postquam pontifici Romano adhæsit, ostendamus è Septentrione existisse Theologos eminentissimos, qui subtilitate ac soliditate doctrinæ possint quibuslibet æquari. Nam quales & quanti quæso Beda, & Alexander Halensis, ac Nicolaus Lyranus Angli, Ioannes Scotus, & Scotici generis, Albertus ille Magnus, innumerique alij, quos Trithemius recenset? qui quantum Staniſlaus Hosius Cardinalis Polonus, cuius ille non poterat meminisse? Nos attulimus multos supra cap. 3. Hic illud sit satis dixisse, vnum Dionysium Richelium Carthusianum esse instar omnium. Septem namque illum summa vnus præstitit, quæ ab vllò Catholicorum hucusque præstita non videmus. Nam primo loco in singulos diuinæ scripturæ libros erudita commentaria composuit, quæ priscis haud cedant. Secundo singulas quæstiones ad Theologiam spectantes argumentis in vtramque partem doctissimè propositis disputans commentariis editis in Sententiarum libros, Tertio quidquid pertinet ad excolendos mores omnium mortalium, cuiuscunque sint illi conditionis, sexus, ac status, singillatim genera illorum distinguens, & informans propriis libris est complexus. Quarto, quæcunque pertinentia ad contemplationem cælestium rerum variis operibus est diligentissimè & latissimè persecutus. Quinto aduersus Sarracenos, & alios quosuis fidei Catholicæ hostes volumina sua speciatim composuit. Sexto homilias, ut vocant, edidit in festos sanctorum dies, Euangeliorumque occurrentium lectiones. Septimò, Apocalypsim dedit in lucem, qua sibi plurima futura diuinitus ostensa narrat, & in his Germaniæ Septentrionisque, quem nunc lugemus, infelicissimum casum. Deceſsit

S 4

autem

autem tantus vir anno millesimo quadringentesimo septuagesimo primo. Quid igitur haud mirificè gloriatur Germania tanto viro, quantum sanctimonia simul ornatum vix protulit vllas ætas, vlla gens ab orbis ipsius fabricatione?

Age verò producamus admirabile his in rebus euentum. Scimus ab antiquis veluti rem magnam posteris traditam, cæcum fuisse Homerum: quidam reuocant hoc in dubium. Alexandria Hieronymi ætate iactabat se Didymo cæco, eodemque doctissimo scriptore: non immeritò isti quidem. Sed quid si è Septentrione producamus tres huiusmodi admirabilissimos viros sæculi huius, qui nihil non caluerunt? Qui verò fuerint isti, & quanti, meis verbis non recitabo. Audiamus Trithemium.

Nicasius de Voerda Mechiniensis natione Teuthonicus, patria Brabâtinus, captus à tertio ætatis suæ anno oculis, & ob id elementorum quoque omnium naturaliter penitus ignarus, velut grande miraculum secundum nostræ ætate Dydimum Alexandrinum exhibuit, dum in omni doctrina, & scientia tam diuina, quàm humana eruditissimus euasit. Nam in Gymnasio Coloniensi, vbi & mortuus est, iura publicè docuit: libros vtriusque iuris, quos nunquam vidit, auditu didicit, tenuit mente, apertè recitauit. In Vniuersitate Louaniensi gradum Magisterij in artibus primò suscepit, scholas aliquantò tempore in Mechlinia rexit: deinde ad Louaniū reuersus in sacra Theologia Licentiatus constituitur, & singulari dispensatione Apostolica sacerdos ordinatur, prædicat publicè, audit confessiones, ad altare ministrat, Euangeliū cæcus coram omnibus (mente vtens pro libro) recitat: tantum ad altare diuina per se non celebrat. Postremò in Coloniensi Academia omnium doctorum consensu Doctor Canonici iuris factus est, & legum quoque Imperialium cautus interpret, edidit celeberrimum opus, quod in eadem vniuersitate Coloniensi multis excipientibus extraordinariè legit, ac scripsit.

Super Institutis lib. 4.

Super Sententias lib. 4.

Sermones varios lib. 1.

Quæstiones diuersas. obiit anno millesimo quadringentesimo nonagesimo primo.

Carolus Phernandus natione Theutonicus Brugis

oppido

oppido Flandriæ ortus, à parua ætate captus oculis, & ob id elementorum quoque penitus ignarus, tantum sui miraculum præbet, vt velut alter Homerus poëta, musicus, philosophus, & orator celeberrimus euaserit, diuinarum quoque scripturarū sagacissimus interpret, carmine excellens & prosa, ingenio subtilis, eloquio disertus, vita & conuersatione integerrimus, qui à Rege Gallorum publico donatus stipendio, in celeberrimo gymnasio Parisiensi multo tempore litteras humanitatis egregiè docuit, & auctores complures pulcherrimè exposuit. Demum contemptis omnibus, mundum cum suis stipendiis deseruit, & antè biennium fermè ordinem D. patri nostri Benedicti intrauit, in monasterio propè reformato, quod Casale Benedictum appellatur, situm in quadam sylua densissima, decem à Bituricēsi ciuitate fermè milliariis distâre, in quo vsque hodie perseuerat, magno feruens zelo animarum, adè vt dispensatione Apostolica Leuita ordinatus verbum Dei cum maximo omnium fructu & admiratione publicè prædicet. scripsit tam metro, quam prosa, multa præclara volumina, quibus nomen suum posteritati commédauit. In decertationem metricam Ruperti Ganguini, de purissima Conceptione sacre Dei genitricis & Virginis Mariæ opus elegantissimum.

Commentariorum lib. 1.

Laudes ordinis Carmelitarum lib. 1.

Odorum in laudem Christi lib. 4.

De Conceptione lib. 1.

Carmen Iambicum de eadem.

Orationum de Conceptione lib. 1.

De sancta Catharina lib. 1.

Epistolarum lib. 11.

Carminum lib. 1.

Elegiarum de contenaptu mundi lib. 1.

Hucusque Trithemius. nunc loquatur Genebrardus, qui sic in suo Chronico sub annum millesimum quingentesimum quinquagesimum, Marcello sedente:

Robertus Mancop Scotus à puero cæc⁹ vsque eò in litteris Parisijs profecit, vt Theologia doctor, Romæ creat⁹ Archiepiscopus Amachanus, deinde Legatus à latere in Hybernia fieret.

Quid hic Græcia dicet, aut Italia, quæ se populis cunctis interdum præferre, neque forsan iniuria, videtur?

An poterunt tres cæcos tantæ doctrinæ à suis in medium Theologos proferre? Quid appello Græciam, vel Italiam? cunctæ regiones quæ sunt in vniuerso orbe terrarum, è toto æuo tales ac tantos cæcos haud producent. Atqui hoc habent Aquilonares, ex quo parent pontifici Romano.

INNVMERA SCRIPTA THEOLOGICA. Maxime laudis est eminentissimos Theologos genuisse: sed illud præterea videtur adiciendû, Germaniam & Britanniam multitudine scriptorum Theologicorum certare cum qualibet prouincia vel hisce in rebus florentissima. Si consideremus tempus ex Bonifacius à Gregorio II. fuit in Germaniam missus, id esse verissimû colligere quiuisset facillimè potest è Trithemij libro de scriptoribus Ecclesiasticis, in quo multo plures tum Theologos, tum Theologorû libros è Germania & Britannia prodisse cognoscat, quâ forsân è duabus aliis quânis alioquin litteratorû abundantissimis prouincijs, aut regnis. Hoc autem quis negabit esse ingens bonum.

CONCIONATORES SACRI. Quid autè de concionatoribus eloquentiæ diuinæ plenissimis dicemus? Recensere illos esset operis infiniti legat, qui volent chronicon ordinis sancti Francisci editum è Francisco Gonzaga Episcopo Cephalœdensi, aut aliud scriptum à Marco Episcopo Porti Lusitano, legat historias ordinis prædicatorum compositas à Seraphino Razzio Florentino, & verissimum, quod dicimus, esse cognoscat. Quid verò isti concionibus sacris effecere? Illud profecto, quod cunctæ gentes à nobis alienæ earumque clarissimi oratores quicumque vniquam fuerint ab orbe condito, quamuis illius singulas regiones perscruteris, haud effecerunt, vt scilicet multis contemptis oppulentissimis non modò patrimonijs, sed ditionibus, ac regnis nihil facientes cunctas dignitates, auersati omnes delicias arctissimis se viuendi legibus astringerent. An hoc effecit Lutherus, & Calvinus, qui nihil non obscenitate sua deturpant? Nullus cætus à nobis alienus habet vllos tantæ puritatis, obedienciæ, paupertatisque obseruantes, vt Ecclesiæ Catholicæ vniuersitas id effecit inter Aquilonares eloquentia sacrorû concionatorû, quæ Regine, Regesque, Imperatrices, & Imperatores summi summa sanctitatis operamiraculis consignata præstiterunt, vt explicauimus supra

pra

præ capite superiori, ad illud reuicimus Lectorem.

CONSILIA VNIVERSALIA. Per aliquot secula soli Græciæ datum fuit, vsque ad annum scilicet octingentesimum septuagesimum, vt quidam numerant quæ in suo solo Concilia vniuersalia habuerit, ad quæ conuenerint ex omni celebriori natione aliqui Episcopi in vnam doctrinam & fidem coeuntes, octo verò habuit. Ex illo paulatim desciscens à Pontificis Romani auctoritate, nihil simile est sortita. Vt autem notauimus signo XIV. nullus mortalium cætus gloriari potest, quamuis imperia summa fuerit nactus, & omni conatu contenderit, vniuersale Concilium vel vnum coegisse, solis hoc Catholicis, seu pontificis Romani studio est datum, vt ex omni insigniori gente numerent aliquos suorum, à quibus Concilia huiusmodi in vnam fidem conspirantia confici possint. At Germania, quot toti antiquitati, quæ fuerit à nobis aliena est negatum, id diuinitus est assecuta, vt vniuersale Concilium in suis terris congregauerit, illud autem est Tridentinum, cuius sanctiones sequuntur extremi Indi, & Æthiopes, neque est celebrior vlla gens, è quâ non sit aliquis eas complectens, & colens. Quis verò inficiabitur huiusmodi vniuersalem consensum prorsus esse diuinum? qui negauerit, legat quæ notauimus ad finem libri secundi, & initium tertij, & nostræ non poterit assentiri.

Bona pertinentia ad disciplinas liberales.

CAP. V.

LITTERARVM COGNITIO, ET VSVS. Inconfesso est apud omnes doctos antiquis Germanis ante disseminatam inter eos fidem Christi, & antequam pontificis Romani dictum sequerentur, nullam fuisse litterarum cognitionem & vsum, sine quibus consentiunt cuncti sapientes, hominem belluæ instar esse. Hæc sunt verba ipsa Cornelij Taciti, libro, quo multa Germanorû præclara recēset, & quæ de Germanorû moribus inscripsit: *Litterarum, inquit, secreta viri pariter ac femina ignorat. hæc ille. & ante: Colebant carminibus* (quod vnū apud illos memoriæ & annaliū genus est) *Tuisconē deū tera editū, & filium Mānū,* Hinc nullus, antequam Bonifacius Motinæ diocesi præficeretur à Gregorio II. è Germanis

scriptor

Scriptor ab orbis fabricatione reperiri potest. Accessisse in Germanicas terras Græcos aliquando, nonnulli volunt, & inscriptiones quasdam lapidibus incisas, reliquifse. Id etsi non omnino admittat Germanicarum rerum diligens indagator, ac scriptor earum verax Cornelius Tacitus, aut etiam potius rideat, tamen fieri potest. Græci namque ex antiquo tempore multas oras collustrant, atque ut erant appetentissimi gloriæ, non est inue-
rissimile lapidibus incidisse memoriam sui aduentus. Ut ut tamen res sit, non minus hoc fecit Germanos litteratos, quam si quis ex incisione lapidum litteras inculpi-
mentibus humanis: quod si quis dicat, magna præbebit acuti ingenij argumēta. Quocirca qui fuit è Germanico sanguine primus scriptor inquirenti non alius occurrit primus, quàm Vvalafridus Abbas sancti Galli: verum Trithemius non audet hoc affirmare, atque idcirco ait, ut dicitur, natione Germanus. Illud erit certius, si dicamus fuisse Haimonem Episcopum Halberstatensem ex Abbate Hirsfeldensis cœnobij ordinis S. Benedicti, cuius exstant eruditissimi libri: decessit verò anno octingentesimo trigésimo quarto. Illud erit admirabilius, è Germanis vsque ad annum millesimum ac propè centesimum nullos fuisse scriptores, nisi monachos, ex eo vsque ad Sigismundum, qui auorum nostrorum memoria vixit, paucissimos etiam fuisse, qui non fuerint, & ipsi monachi, aut alioquin ex numero Ecclesiasticorum, seu sacrorum.

Priscis Britannis non eandem fuisse inscitiam literarū, credibile est, quæ fuit Germanis, & nihilominus ipsi haud possunt vllum scriptorem cire è suis, cuius opus aliquod superfit, nisi Bildam Christianum, qui vixit sub aduentum Anglorum in insulam. Postquam verò Augustinus Romanus à Gregorio primo missus ad Anglos Christo cōciliandos, monasteria multa excitauit, plurimi doctrina & ingenio præstātes viri ex illa insula prodierunt, sed omnes propè monachi vsque ad tempora auorum nostrorum: ita ut nihil non monachis debeant Aquilonares. Ad summam, postquam populi Septētrionis Romano pontifici obedire cœperunt, cum nullum prius vsus litterarū haberēt, nihil illis defuit ad omne politioris litteraturæ genus. Id tāti est quāti est esse hominem, non pecus, fides igitur Papæ, ac Papa à pecoribus

illos

illos homines fecit. Hoc an aliquid sit, pecora non possunt æstimare, soli homines æstimabunt.

LINGVARVM MULTIPPLICIUM STVDIA. Neque literas non solum Germani acceperunt à Papistis, quales meritò nos esse gloriamur, quicquid insauientes garriant hæretici, sed multiplicium linguarum, quibus ipsi delectantur, studia. Quamobrem multi è Borealibus sunt exorti, qui Latine, Græcè, Hebraicè, Chaldaicè, Syriacè, & Arabicè sciunt. Edant si quidem possunt, an ante aduentum Bonifacij in Germaniam, vel Augustini in Angliam fuerit, aliquis ex eorum gente sciens vilius celebrioris linguæ: postea verò istorum tanta est multitudo, ut numero comprehendi non possit. Quod autem memorandum sit, qui primus Græcè inter Germanos scierit, Trithemius nominat non virum, sed virginem doctissimam simul ac sanctissimam Rosuidam Saxoniam Gandesheimensis cœnobij, quam dixit vixisse eo tempore, quo nonnulli inepti fabulantur Ioannam Papissam fuisse, circiter annum scilicet DCCC. LV. Hæc porrò Rosuida scripsit Latino sermone comœdias sex, de gestis Otthonum Panegyricum, versu exámetro. Quamobrem necessariò fallitur Trithemius, Ottho namque III. Otthonis Inepos obiit anno millesimo quarto, neque potuit Rosuida vixisse anno octingentesimo quinquagesimo quinto, si vel Otthonibus imperantibus, vel quod maius est, mortuis florebat. Scripsit etiam Rosuida in laudes B. Virginis elegiarū, & exameron lib. I. In sanctum Dionysium, Gangulphum & alios plura. sed è Germanis qui hoc sæculo maximas linguarum, politiorisque doctrinæ laudes sit assecutus, est Rudolphus Agricola, de quo elegantissimè Hermolaus Barbarus Cardinalis designatus est loquutus:

Inuida clauserunt hoc marmore fata Rudolphum

Agricolam Phrisij spemque decisque soli.

Scilicet hoc vno meruit Germania laudis

Quicquid habet Latium, Græcia quicquid habet:

HVMANORVM DISCIPLINARVM STVDIA. Neque defuit igitur, postquam Papæ obedire cœperunt, Germanis humaniorum doctrinarum scientia, & vsus, ut apparet, quod si hæ dicuntur ob id humanæ, quod reuera per illas sumus homines, ut aiebat Ci-

cero,

cero, quæ gratiæ Papis, ac Papistis, non dicam referri aut
 agi, sed meritæ haberi possunt à Germanis? Vt autem
 fuerint ipsis in aliqua scientia viri eminentissimi, quod
 ostendemus, omnes tamen doctrinas, humanitatesque,
 & linguarum studia videtur excellenter assecutus Nico-
 laus Cusanus, qui decessit anno millesimo quadringen-
 tesimo sexagesimo quarto, de quo sic Trithemius. Nico-
 laus de Cusa Episcopus Brixinensis, & sacrosanctæ Ecclesiæ Ro-
 manæ tit. S. Petri ad Vincula, presbyter Cardinalis natione Theu-
 tonicus ex diœcesi Treuirensi, vir in diuinis scripturis eruditissi-
 mus, & Theologorum sui temporis facile princeps, atque in sacu-
 laribus litteris egregia doctus Philosophus, Rhetor, & Mathema-
 ticus celeberrimus, ingenio subtilis, & eloquio disertus, trium
 linguarum Hebraicæ, Græcæ, & Latine peritus, vita & conuer-
 satione integerrimus, & singulariter deuotus, animarum salutis
 amator sincerus, & feruidus. Hæc ille. Opera porro tãti Car-
 dinalis enumerauimus signo de peritia XXXIV. ad finē.
 Post Rudolphum merito huic succedet ætate posterior
 Conradus Celtes, de quo sic idem: Conradus Celtes Pro-
 tucius natione Theutonicus ex Francia Germaniæ oriū-
 dus, vir vndequaque doctissimus, philosophus clarus, or-
 rator facundus astronomus, & cosmographus insignis,
 & poëta laureatus, diuinarum quoque scripturarum non
 ignarus, vtriusque linguæ peritus, ingenio excellens, e-
 loquio disertus, scripsit tam metro quam prosa quædam
 præclara opuscula, quibus memoriam sui posteris com-
 mendauit, de quibus mihi pridem legit subiecta ad Ma-
 ximilianum Romanorum Regem clarissimum in vtram-
 que M. Tullij Rhetoricam.

Epitomes lib. 1.

De laudibus eloquentiæ lib. 1.

De arte versuum lib. 1.

De condendis epistolis lib. 1.

De situ Norimbergæ lib. 1.

Epistolarum, & epigrammatum varia.

Peregrinationum Sarmaticarum lib. 1.

Carminum lib. 4.

Amorum lib. 4.

Panegyricorum Duci Banariæ lib. 1.

De vita Sancti Sebaldi lib. 1.

Orationum lib. 1.

Vixit anno millesimo quadringentesimo nonage-

simo

simo quarto.

Hunc sequetur alius, de quo sic Balthasar Verlinus
 Colmariensis, Is est Arnoldus Haldrenius Vesulienfis vir sin-
 gulari vita sanctimonia, atque sacra scriptura exacta cognitione
 conspicuus, linguarum quoque trium, Hebraicæ, Græcæ, & Lati-
 næ peritissimus, perinde carmine valens: ac profusa tanta fuit humi-
 litate vt opera varia (sicut accepimus ab amicis eius) quæ tum cõ-
 scripsit, tum correxit, in publicum non euulgarit, præter hæc pau-
 ca. Macrobius castigauit adhuc adolescentior, us, quæ è Græcis
 desiderabantur, quantum fieri potest, appositis. Eandem operam
 adhibuit Diomedis antiquo Grammatico instaurando, item alijs
 quibusdam minus notis libellum edidit de decem præceptis Deca-
 logi super illud Evangelij, Si vis ad vitam ingredi, serua manda-
 ta. item alterum contra Hagiomastigas, præfationes, epi-
 grãmata Græca, & Latina, argumenta in quatuor librorũ
 singulas distinctiones sen: etiãrum singulis distichis ex-
 pressa, ac præfixa commentariis Dionysij Carthusiani.
 Atque hæc de Haldrenio Vesulienfi Balthasar Verlinus.

SCHOLÆ FREQUENTES. Neq; putemus
 Germaniæ ac Septentrioni superiorũ bonorũ seminaria
 fuisse arida, & ieiunia, Nã nulla vrbs, nullus est propè di-
 xerim vicus, cui nõ sit publica mercede cõductus, qui Grã-
 maticã, Rhetoricã, Poëticãq; Latinè & Græcè doceat pue-
 ros, & adolefcētes. Id quãti sit, hinc perspice, quod Roma-
 nis rebus florētib. imperatēq; Claudio, Romani tamen
 haud habebãt, qui publicè Græcas litteras in vrbe docerēt,
 atq; oð id filios suos Massiliã Græcorũ coloniã mitte-
 bãt, vt illas ibi assequerētur vnã cũ ceteris disciplinis,
 quod Strabo libr. 4. Iustinus 43. scribunt. Quin Eusebius
 in Chronico refert, imperate Domitiano primũ Romæ
 Quintilianũ publicæ mercede cõductũ ex Hispania rhe-
 toricã docuisse. Atqui nũc nullã poteris in Septentrione
 urbẽ nominare, cui non adsit humaniorũ litterarum Rhe-
 toricãq; publico stipendio honoratus magister. In Polo-
 nia porro vel ipsi rustici litteras Latinas callent, cuncti
 ex infimas plebe: vt iã videatur in illas oras Latium cõ-
 migrasse, linguãque Latinam melius à Polonis teneri,
 quam à plurimis Latini soli alumnis, atque è solo Lati-
 no oriundis. An non igitur hoc maximi faciendum bo-
 num post doctrinam Romani pontificis receptam?

STVDIA PHILOSOPHIÆ. Verum non in
 hisce rudimētis verborũ linguarũque substitit largit: s
 diuina

LVIII.

LIX.

diuina per pōtificum Romanorum, siue pontificiorum, atque vt nobilissimo nomine nūcupemus nosmetipsos, Papistarum manus in Aquilonares effusa. Ad philosophiæ nanque intimos recessus & penetralia pertigerūt, nō volaticam quandam philosophorum sectam, sed solidiorē, veritatīque tenaciorem perscrutati, Aristotelis scilicet, quem merito aiebat Cicero orationis aureum, non plūbeum flumen fundere lib. 4. Academicarum quæstio. *Nam quis, inquit alibi idem, omnū doctior? quis acutior? quis in rebus vel inueniēdis, vel iudicādis acrior Aristotele fuit?* hęc ille libro de Oratore, & in Bruto *Aristotele*, ait. *nemo neruosior in scribēdo. & : Aristoteles est singulari vir ingenio, & propē diuino.* Tuscul. quæst. li. 1. *qui mentis acie omnium rerum vim naturāque vidit.* lib. 1. de Diuinat. & nihilominus in illius libris errata nōnulla per nostros deprehēsa apertissimē, & solidissimē cōfutatā Boreales etiā reiecerunt: ita vt absque vlla vel tenuissima nubecula contemplari per pontificios ipsam veritatem ē Cimeriis tenebris erutam Germani, Angli, ac reliqui Boreales valerent. Quid verò est Philosophia, nisi (vt inquit idem Cicero libro de Ora.) omnium mater artium, donum, & inuentum deorum? & in Tusculanis, mater omnium benefactorum, & benedictorum, medicina, & cultura animi? & de Orat. sine qua nec genus & speciem cuiusque rei cernere, neque eam diffiniendo explicare: nec distribuere in partes possumus, nec iudicare quæ vera, quæ falsa sunt, neque cernere consequentia, repugnantia videre, ambigua distinguere. Sicut igitur auctore Paulo, inanis Philosophia respuenda, sic solida, de qua nobis est sermo, amplectenda: vt meritò S. Iustinus dixerit in dialogo cum Tryphone, *Sine philosophia nemo rectam rationem intelligit, oportetque omnem hominem philosophari, & hanc præcipuā functionem ducere, nam philosophia felicitatem parit.* & in Apologia secunda hanc ait in iudiciis sequendam. *Verè est enim illud, inquit, dictum sapientis cuiusdam, nisi magistratus ac subditi philosophentur, non fore fortunatas ciuitates.* hęc sanctissimus martyr.

LX.

PHILOSOPHIA SVMMI. Ob id videmus ē Septentrionis regionibus philosophos summos exitisse: nam qualis & quantus Albertus ille cognomenro, ac re ipsa Magnus? qualis Ioannes Dūs Scotus? Alexander Halensis Anglus? Quamuis in Dialecticis Rudolphus Agri-

cola

cola: sed omitemus ne Ioannem Bacconum Anglum, Gabrielium Bielium Germanum, Henricum Gandauensem, Petrum Danum, Alanum de Insulis, Henricum Bruxellanium, Franciscum Maronis, Ioannem Danchum, Simonem Spirensē, Ioannem Eligerum, Thomam Argentinensem, Marsilium Ingenium, Conradum ē Montepuellarum, Hugonem ē Sietstadt, Thomam Vualdensem, Heimericum Campensem, Nicolaum Cusanum, Henricum Gorrichemium, Stephanum Hoëstium, Ioannem Tinctoris, Ioannem Beetziū, Ioannem ē Lutria, Ioannem ē Lapide, Aquinum Suecum, Gulielmum Copum, Bartholomæum Arnoldum, Ioannem Cæsareum, Martinum Polichium.

ASTROLOGIA. Neque verò defuit Aquilonari bus locis Astrologiæ doctrina, quæ motus orbium cælestium contemplatur, eorumque in corpora subiecta efficientiam tradit, & quam maximi faciendam vtilissimamque esse, nemo est qui diffiteatur, vt meritò Latinus ille poëta dixerit.

*Me verò primum dulces ante omnia Musæ
Accipiant, caliōs vias, & sydera monstrant,
Defectus Solis varios Lunæque labores,
Vnde tremor terris, qua vi mara alta tumescant,
Obicibus ruptis, rursusque in se ipsa residant,
Quid tantum Oceano properent se tingere Soles
Hyberni, vel quæ tardis mora noctibus obstet*

Hanc sanè, antequam Papis obtemperarent, populi Boreales non agnouerunt, aut paucissimi illorum sciebant, quid illa esset, & quænam methodus tantæ doctrinæ assequendæ.

ASTROLOGIA SVMMI. Neque tamen est putandum à populis Septentrionis Astrologiam summis labris esse degustatam. Nihil namque est, quod ad eam pertineat, quod illi non perceperint, amplificauerint, & perduxerint ad summum fidem facit Beda Anglus, Hermannus Contractus, Marianus Scotus, Albertus natione Danus, qui de calculo lib. 1. Tabularum Astronomicarum lib. 1. Calendarij lib. 1. scripsit circiter annum millesimum trecentessimum, Henricus Bruxellanus monachus Hassigemensis, qui de ratione computi edidit li. 1. Calendarium de incensionibus lib. 1. Ioannes Danchius Saxo, qui composuit, Canones Eclipsales lib. 1. Cano-

Pars ij. Tom. 2.

T

nes

LXI.

LXII.

nes Tabularum libr. 1. De astrolabio libr. 1. de incensio-
nibus li. 1. claruit anno millesimo trecētesimo trigesimo:
Ioannes Eligerus è Gonderisfeuen, qui scripsit de com-
positione Astrolabij libr. 1. de vtilitate Astrolabij libr. 1.

De vtilitate Quadrantis libr. 1.

De Magnete libr. 1.

De astrogeometro libr. 1.

Floruit anno millesimo trecētesimo quinquagesimo.

Ioannes è Regio monte, cuius exstat.

Calendarium libr. 1.

Ephemerides libr. 1.

Contra Gerardum Cremonensem libr. 1.

Epistolaram ad hæc pertinentium libr. 1.

Albertus Prutenus, cuius habentur,

In Theorica Georgij Purbachij libr. 1.

Ad Ephemeridas Chonispergi, libr. 1.

Ioannes è sacro Bosco

Rupertus Liconiensis } de sphæra,

Albertus Pighius, cuius leguntur.

Astrologiæ defensio, & in Prognosticatos quædam,
Andreas Stiborius Boius, cuius sunt in manibus stu-
diosorum.

Liber instrumentorum Astronomicorum primi & se-
cundi mobilis cum canonibus propriis, & veteribus.

Clypeus Austriacus, in quo d Astrolabio.

De quadrantibus.

Introductorium in sensibilem Astronomiam, cum
variis astronomicis picturis, & Calēdario astronomico.

Gemma Phrisius cuius extant opera multa.

Georgius Collimitius Tansferus, cuius sunt,

De naturis & proprietatibus planetarum cōpēdium.

De ratione dierum criticorum.

Artificium de applicatione Astrologiæ ad Medicinā
& de conuenientia earumdem.

Georgius Purbachius, cuius extant Theoricę Plane-
tarum opus nobilissimum.

Nicolaus Copernicus Prutenus, qui composuit admi-
rabiles libros de reuolutionibus corporum cælestium,
tabulasque Prutenicas dictas.

Ceteri præterea, de quibus infra agemus.

LXIII.

ARITHMETICA. Nume: andi ars, quanto sit mor-
talibus vsui, qui nescit, is profectò in syluis dicetur enu-

ur

tritus. Nam verè dixit Plato in Epinomide, & septimo
de Rep. prudentiam, atque adeò humanitatem omnem è
mundo tollere, qui Arithmetica è vita tollant: cum si-
ne ea neque publicæ, neque priuatę res constare possint:
eámque esse vestibulum & aditum ad reliquas doct. i-
nas percipiendas. Hanc excultam, aut in aliquo existi-
mationis gradu positam fuisse apud Boreales, non legi-
mus, aut scimus, quin contra est certissimum neque v-
sum litterarum fuisse apud illos. Post Christi legem re-
ceptam postquam Papistæ esse cœperunt, & hanc simul
illi sunt assecuti.

ARITHMETICI SVMMI. Ita verò sunt as-
secuti, vt peruenerint ad illius excellentiam summam.
nam quos suprâ enumerauimus, fuere omnes Arithme-
ticæ scientissimi. Arque vt omittamus multos, qui de
Arithmetica peritissimè scripserunt, è quibus esse verif-
simum quod dicimus, apparet, vnus sit instar omnium
Christophorus Clavius Bambergensis, cuius habemus
opus hac n reptæclarum,

LXIV.

GEOGRAPHIA. Geographiæ porrò quid scire po-
terant, cum nulla inter illos disciplina esset? Quantæ
sit hæc vel vtilitatis, vel iucunditatis, qui ignorat, is non
artium bonarum dumtaxat, sed omnis sensu: expers ef-
se cunctis peritis videbitur. Et hanc igitur postquam
Pontifici Romano adhæserunt, ab ipsis perceptam vidi-
mus, & experimur.

LXV.

GEOGRAPHI SVMMI. Ita verò perceptam
cognoscimus, vt præstantissimi è Septentrione Geogra-
phi prodierint. Talis quippe est Gemma Phrisius, Abra-
hamus Hortelius, Petrus Appianus ac si qui sunt alij, quã-
do tot sunt, vt eorum numerus ac nomina nos faciliè præ-
terire, ac memoriam fugere possint.

LXVI.

DIOPTRICA. Sed quanti quæso est illud, orbium
superorum, stellarumque spatia, & interualla nostris o-
culis metiri, magnitudines altitudinesque rerum distan-
tarum è paruulis seu foraminibus, seu rimulis certò de-
prehendere? An hoc est aliquid exiguum & ignobile?
Nihil est in quo clarius quanta sit ingenij nostri vis per-
spici possit. Et hoc igitur bonum Septentrioni diuini-
tus est communicatum, ex quo Papæ cœpit obedire.

LXVII.

DIOPTRÆ SVMMI. Sic porrò est communi-
catum, vt exstiterint ex eo excellentissimi in huiusmodi

LXVIII.

LXIX. doctrina viri. Tales enim tuere omnes, quos supra enumerauimus, quorum ne vnum quidem poterat proferre antequam Papis se subiiceret.

METEOROSCOPIA, ET METEOROSCOPI SVMMI. Quamobrem neque illi defunt Meteoroscopi summi, quos quamuis re ipsa compleximus bonis superioribus, tamen, quia multi non ab re hæc distinguunt, idcirco visum nobis est distinguere. Huc autem propriè spectant astrolabia, planisphæria, quadrantes, annuli que astronomici, de quibus Purbachius, Ioannes è Monte Regio, Gemma Phrisius, Ioannes Stoflerinus, alii que multi.

LXX. DIOPTRICA INVENTA. Quod diximus excellentissimos è Septentrione viros existisse, id non modò constat è libris, quos supra à Borealibus editos recensuimus, sed etiam ex illo, quòd inde oriundi nobilissima tanti artificij inuenta dederunt in lucem. Verbi gratia Petri Apiani habemus Folium populi, Petri Beauvardi, Gemmæ Phrisij, Ioannis Dryandi, Burchardi Mythosij, denique Ioannis Taithnierij varios annulos, rursus Gemmæ Phrisij radiû astronomicum, Ioannis è Monte regio Torquetum, baculum que astronomicos.

LXXI. GEOMETRIA. Superioribus merito adnectetur Geometria, cuius, sicut omnis disciplinæ liberalioris, ac litteraturæ, ignari erant omnino olim Septentrionales, postquam verò Põtificis leges ac decreta accepere, cum iis simul & hanc nobilissimam fructuosissimam que sunt affecuti.

LXXII. GEOMETRÆ SVMMI. Affecuti que sunt adeò, vt summos è suis viros eminentissimos ciere possint. Dioptrica namque inuenta huic in primis rei seruiunt, vt agros, montes, alia que huiusmodi metiri, ac partiri commodè possimus, Arithmetica que adhibere ad locorum multiformia spatia diuidenda, & in vnam figuram redigenda, vt summam superficiæ totius facile colligere possimus, & inæqualia cum planis comparare obliqui que lineis, & in curuis comprehensa in directas protendere, & omnia coæquare suis commodè numeris possimus. huc speciatim spectat quadratum Geometricum Purbachij.

LXXIII. GNOMONICA. Quid verò de Gnomonica dicemus, quæ ex umbra directi styli quota sit hora colligere

nos

nos docet? Nam quantas hæc vtilitates pariat ad omnes nostras, actiones, opera que, nemo sanè ignorat, nisi qui nullius est actionis, aut operis, quod hominem mente præditum deceat exstat Petri Appiani Horoscopium, & absolutissimum Gnomonices volumen Christophori Clauij è Societate Iesuitarum, quo nil melius videtur excogitari posse.

LXXIV. GNOMONICA INVENTA. Hinc idem pulcherrima quædam nobis inuenta dedit in lucem, quibus assequi facilius & expeditius horarum numerum temporis que interualla possemus, de quibus nos signo de peritia Catholicorum xxiv.

LXXV. MATHEMATICA, ET MATHEMATICI SVMMI IN VNIVERSVM. Denique cum nihil non ad Mathematica spectans intactum reliquerint Aquilonares, nihil ab illis sit omissum, quod non didicerint, ac multis scriptis illustrissimis que inuentis nobilitarint, in vniuersum principia elementa que præstantissimæ disciplinæ tradidit, & commentariis editis explicari Christophorus Clavius Bambergensis, alij porrò etsi non omnia principia, quædam tamen aut explanarunt, aut conclusionibus inde deductis amplificarunt, veluti Nicolaus Cusanus, cuius extat de Mathematicis complementis lib. i. de Mathematica perfectione lib. i. de Quadratura circuli lib. vnus. Ioannes tholosus nonnulla etiam talia diulgauit. Sic Ioannes Taithnierius libellum scripsit de demonstratione proportionû motuum localiû cõtra Aristotelem, sectatores que illius.

LXXVI. HISTORIA, ET HISTORICI. His autem placet subiicere historiam, historiarum que scriptores. Boreales olim cum nullum haberent vsum litterarum, nullos similiter habebant, quos legere possent libros, scriptorum que monumenta, quibus acta maiorum mandare possent, impolita tamen quædam carmina componebant, quibus soliti erant attexere gesta, que voluissent ac nomina Regum: vel quorum liber suorum. Hinc Tacitus, *Celebrant, inquit, (Germani carminibus antiquis, quod vnum apud illos memoria & annalium genus est, Tuistonem Deum terra editum, & filium Mannum, & Eginarthus in vita Caroli Magni, Barbara & antiquissima carmina, quibus veterum Regum actus & bella canebantur scripsit, (sic igitur antea scripta nõ erat) memoria que mandauit. & Iornandes de Got-*

his. in *præcis eorum carminibus penè historico ritu recolitur.* Iulianus præclare in Antiochico vocat hæc agre stia carmina similia clangoribus auium asperè clamantium. Hinc ortum est, vt incredibilia deliramenta versibus, hisce temerè compositis cōtinerētur de antiquitatibus Aquilonarium populorum, qualia Saxo initio historiæ Danicæ, Ioannes Olaus, Gotthicæ, Lesleus Scoticæ, proponunt: vt meritò derideat atque exhibeat Ila Polydorus Virgilius libro de historia Anglica. Verùm postquæ gentes Septentrionis Papæ adhæserunt, Catholicamque veritatem doctrinamque sunt amplexatæ, simul etiam fabulosa ista vetustatis somnia reiecerunt, suorumque gesta veracioribus scriptis consignarunt. Ac sanè talis est Beda, Anglus Rhegino Germanus, Saxo grammaticus, Dabus, Vuitichindus Saxo, Dodechinus, Arnoldus, Labeus Schafnaburgēsis, & his antiquior Hermānus, Cōtractus, Otto Frisingēsis, Naclerus, Albertus Crantzus, Laurentius Surius. Sed hos omnes diligentia rerum scriptarum delectu, sermonis ornatu, dispositione temporum, & omnibus ad hæc necessariis superarunt Cromerus, qui de rebus Polonorum, & Dubrauius, qui Bohemorum historias composere. Quamobrem quid non Aquilonares Catholicis debent, quibus acceptam referre debent omnem suorum memoriam, veritatemque rerum ab illis gestarum? Quod si historia, vt inquit Cicero libro de Oratore, est testis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuncia vetustatis, quæ prius Septentrionalibus tempora erant, quæ vitæ magistra, quæ veritas, quæ memoria, quæ vita, quæ vetustas. Præclarum est (ait Gregorius Nazianzenus ad Nicopolim) mentem historiarum cognitione instructam ac refertam habere. Historia enim conglobata quædam & coaceruata sapientia est, hominumque multorum mens in vnum collecta. Sic igitur cum Borealibus antea nulla esset vitæ magistra, lux veritatis, memoria, vetustas, nisi fabularum, & figmentorum poëticis quibusdam, ac pessima conditis versibus comprehensa, postquam Pontifices Romanos secuti sunt, abundè illis fuit cōglobata & coaceruata sapientia, & quasi hominum multorum mens in vnum collecta.

LXXVII.

MEDICINA. Post hæc præclaras disciplinas succedet medicina, quæ rati facta est ab antiquis, vt eius

utilitas

utilitas (inquit Cicero Tusculan. quæst. li. 5.) *Deorum immortalium sit inuentioni consecrata.* Hæc cum nulla esset olim Borealibus, si certa illius præcepta, rationemque multiplicem multiplicium morborum curadorum spectes, postquam Catholici esse cœperunt, qui prius vsu quodam cæco, quod est *ἐμπειρικῶν*, medicina vtebantur, nunc ordine ac via in omni morbo medendo procedunt.

MEDICI PRÆSTANTES. Hinc inter eos medici non mediocres, sed qui præstariibus anumerari possint, extiterunt, qualis merito dicetur Dodonæus alijque multi, quorum non exiguus numerus vsque ad nostra tempora floret in Septentrione.

HERBARIA. Sic etiã vires herbarum singillatim cognoscere, & ad omnem ægrotantium curationem sanitatēque adhibere nouerunt. Talis quippe Dodonæus, alijque multi hac in re sine dubio peritiores antiquis, quibus, vt quædam cognita fuerint, doctrina certè quidem, nulla fuit.

MEDICA INVENTA EX HERBIS. Quo circa in Valesiæ montibus plurimas herbas colligunt Germani, quas longo vsu, ac plurimis euentis comprobato cognouerunt habere efficax remedium, si ægrotis suo tempore modoque curandis adhibeantur. Enumerat has Geographus quidam libr. 3. Geographiæ suæ gentianam mutrinam, danmargam, spicam Celticam, ostrutium, squillum, selligenam, astrentzem, monreziblen, ebernutz. Sic in aliis regionibus aliæ sunt deprehensæ, quas non faciliè reperias alibi. Nam suis locis suas esse res, quæ non alibi reperiantur, nemo diffidetur. Harum porrò facultates non bene prisca illi perceptas habere potuerunt, quod populis Germaniæ ac Septentrionis olim nullæ essent certæ sedes, sed ab aliis aduentibus alij crebris cōmigrationibus expellerentur, vt infra ostendemus. ex quo fiebat, vt è nascentium è terra efficacitatem neque percipere possent, neque experiri, Medicinæ namque ars, vt aiebat in principio Aphorismorum Hippocrates, est longa, rerum verò occultæ ac perpetuæ, qualitates non nisi multis experimentis dignoscuntur, quæ experimenta facere non possunt homines in ijs locis, in quibus firmas sedes non habent. Accedit huc, quod olim Boreales terræ colendæ hand operam dabant, atque ita neque aduertere vel ipsos oculos poterant ad herbas.

LXXVIII.

LXXIX.

LXXX.

T 4

MEDICA

LXXXI.

MEDICA INVENTA EX ARBORIBVS. Ab iisdem Borealibus data sunt in lucem desumpta ex arboribus inuenta medica. Verbi gratia, qui domos è laricibus, quæ frequentissimæ sunt in Germania, compositas inhabitant, tuti sunt à lepræ contagione. Aqua similiter ex eis destillata valet aduersus eundem morbû: multa verò sunt huiusmodi, quæ Dodonæus recet. Ex eisdem similiter arboribus exoritur fundus, è quo conficitur agaricum tum valens aduersus multa mala, tum verò aduersus capitis dolores.

LXXXII

MEDICA INVENTA E GVMMI Ex his ventum ad medicinas gummatas per eosdem proditas in humani generis vtilitatem. Ex iisdem namque laricibus educunt Aquilonares ligno terebrato resinam, quæ mirificè valet ad omnia vulnera & innumeros morbos.

LXXXIII.

MEDICA INVENTA EX ANIMALIBVS, CETERISQUE REBVS. Verùm si quis vellet hæc omnia per Aquilonares, ex quo Papæ legibus obsequuntur, in maximas mortalium plurimasque vtilitates comperta enumerare, nimis illis esset prolixus. Mathiolum potest consulere in commentarijs suis ad Dioscoridè, certissimoque quod dicimus ille cognosceret.

LXXXIV

MVSICA. Quid porrò de musica dicemus? Hæc enim liberalibus artibus solet meritò adnumerari. Notū verò illud antiquum, Scytas non esse musicos, quod vites ac duros ad virtutes inflectat, emoliat, atque informet, vt hæc disciplina. Hinc illi dixere, ab Orpheo sylvas, lapides, ac feras, quo vellet, cantu deducta omnia, quòd ille scilicet agrestia feraque, & lapidea corda cātu, quòd voluisset, moueret, ac pro arbitrio tractaret. Id sic esse in dijs hodie nostri experiuntur. Mirū nāque, quātū capiuntur gentes illæ vocibus ad numerū sonorum, suauitatem que ingenerandam compositis, ita vt paulatim delentis, in consuetudinemque nostrorum se dantes, nostra admirentur, excipiant, & colant. Ab hac olim sic aberant Boreales populi, vt abierit in prouerbiū, quod supra dicebamus, Scytis nō esse tibicines: Scythiam porro antiqui nominabant, quidquid est regionum supra Danubiū. Quin cum versibus quibusdam suis maiorum facta intexeret, ea condebant ad asperitatem similia clangoribus auium duris, vt è Iuliano supra referamus. Nunc an sit inter

eos

eos hæc ars, & è subiectis apparebit, & ex eo, quo Polydorus narrat, in Hibernia non esse vllum qui musicè non sciat.

MVSICI LIBRI ET EXERCITATIONIS. Ob id videas librorū musicorū copiā nulli propè esse maiorem, quam in Germania. Quin in templis nullibi videbis esse musicorum, vel maiores vel frequentiores propè choros, quam in Septentrione, nisi tamen ex quo hæreses in ijs locis abundauerunt, sunt hæc aut amissa, aut imminuta. Testis est Ioannes Diaconus Gregorium Magnum curasse, vt in Ecclesia Gallicana cantus suo decori ac dignitati restitueretur, ex illa porrò in Germaniā maximè defluxit cantus: & Gallia Belgicè portionem quandam scimus adscribi Germaniæ secundæ, vt videamus hoc bonum speciatim peruenisse in Septentrionem à Pontificibus ipsis Romanis.

MVSICA INSTRUMENTA. Quin instrumenta musica, quæ præstantiam quandam videantur habere, plerumque fabricantur qui in Italiam veniunt è Germania secundæ: id cuncti norunt, quòd scilicet excellentissimi sint isti artifices earum rerum, peritissimi que musicarum. Præterea verò sacra æra, quas vocamus campanas, sic in illis oris temperantur, vt ex altissimis turribus harmoniam suis numeris absolutam per longa aëris spatia cum magna audientium voluptate canant.

MVSICI SVMMI Idcirco musici exstiterunt è Septentrione non mediocris notæ, sed excellentissimi, & qui nulli cedant. Talis quippè est Orlandus Lassus.

PICTVRA. Non relinquenda nobis vllæ modo est pictura, quæ sanè politiores mortalium cœtus, ad humanitatemque exultos visa semper fuit hominibus ingenio præstantibus exornare. Hanc esse in Germania & Septentrione sicut negari non potest, sic olim non fuisse, necesse est vt dicamus, quando nullo ars illis paulo liberalior, quamuis alioquin necessaria videatur, vt scriptorum testimonio, ac certissimis monumentis apparet.

PICTORES EXCELLENTE. Enimuero postquam Papis obediunt, non modò pictura inter Septentrionales, sed pictores etiam præstantes. Audi Iacobum Vuympfelingium, qui sic cap. 68. rerum Germanicarum, Nostrates, inquit, quoque pictores esse omnium præstantissimos vel ipsa experientia, quæ rerum magi-

T 5

stra

LXXXV.

LXXXVI.

LXXXV.

LXXXVIII

LXXXIV.

stra est, apertissimè docet. Icones Israël's Alamanni per
vniuersam Europam desideratur, habeturque à pictori-
bus in summo pretio. Quid de Martino Schon Colma-
riensi dicā, qui in hac arte fuit tam eximius, ut eius depi-
ctæ tabulæ in Italiā, in Hispanias, in Galliam, in Britan-
niam, & alia mundi loca abductæ sint? Exstant Colma-
riæ in templo Diui Martini, & Sancti Frācis, præterea
Selestadij apud Prædicatores in ara, quæ Diuo Sebastia-
no sacra est, imagines huius manu depictæ, ad quas de-
pingendas exprimendasque pictores ipsi certatim con-
fluunt: & si bonis artificibus, & pictoribus fides adhi-
benda est, nihil elegantius, nihil amabilius à quoquam
depingi reddique poterit. Eius discipulus Albertus Du-
rer, & ipse Alemānus hac tēpestate excellentissimus est,
& Nurembergæ imagines absolutissimas depingit, quæ
à mercatoribus in Italiam transportantur, & illic à pro-
batissimis pictoribus non minus probantur, quàm Par-
thasij aut Appellis tabulæ. Ioannes Hirtz Argentinen-
sis non est omittendus, qui dum in humanis esset, apud
pictores omnes in magna fuit veneratione. hæc ille.

XCII.

PLASTICE, STATVARIA, IMPRES-
SIO IMAGINVM. Huic subiicietur plastice, statua-
ria, imaginumque impressio, quas artes non fuisse olim
Borealibus certò scimus & è priscis statuis, plasticis, im-
pressivæ imaginibus apparet: esse ex quo Papis obsequū
tur, nemo vel ignorat, vel negare potest. Hinc idem Ia-
cobus: In plastice, hoc est figulina arte, quæ ex terra si-
militudinis itidem fingit Germani præstātes sunt, quod
ipsa figulina vasa, & plurima vasorum fictilium genera
quæ modò humanæ vitæ sint vsui, indicant & demon-
strant, hæc sunt, quæ vel Corebus Atheniensis figulina
artis inuentor ad mirari possit & laudare.

XCIII.

ARCHITECTURA. Quid verò de architectu-
ra dicemus? quæ tanta fuit ætate maiorum nostrorum,
ut templorum structuræ in Italia fierent ad exemplum
Germanicorum, & nos signo de magnificentia retulei-
mus: insigne Borealis architecturæ exemplum: restetur
verò Æneas Syluius in Bohemia tam nobiles esse ædiū
sacrarum molitiones, ut in Italia vix simile aliquid repe-
riatur. *Idcirco sunt meos*, inquit ille, *iudicio Theutonici mirabi-
les Mathematici, omnesque gentes in architectura superant.* Et
Iacobus Vuympfelingius in epitome rerum Germanica

rum

rum capite sexagesimo septimo, *Argentinese*, ait, *templum
& turris in eo adificata abundè demonstrat. Hac vna structura ni-
hil in vniuerso orbe crediderim esse pretiosius, nihil excellentius.*
*Quis satis mirari, satis laudare potest Argētīnēsem turrim, qua
celatura, status, simulachris, variarūq; rerū effigie omnia Europe
adificata facile excedit: turris altitudo excedit numerū quingēto-
rum & quindecim cubitorum. miraculum est tantam molem in
tam altum attolli potuisse. quid si isti à laudatis auctoribus lau-
dati artifices remuiscerent, Scopas, Rhodias, Ctesiphon, Archime-
des? profecto in Architectura disciplina se victos esse à nostris
vel palam faterentur, atque hoc opus Dianæ Ephesie templo, &
pyramidibus Ægyptiacis, atque his omnibus, quæ inter septem
miracula adnumerantur, longè anteferent. hæc ille.*

Eam sic alius Geographus describit: *Habet quoque ciui-
tas ista nobile & ingens quoddam opus, cui simile nec in Ger-
mania, neque in Italia, aut Gallia reperitur, nempe sumptuosissi-
mam illam turrim, quæ anno Christi millesimo ducentesimo se-
ptuagesimo septimo inchoata est, atque viginti octo annis ferè vs-
que ad fastigium est consummata. Hac ab ipsis fundamentis vsq;
ad supremum culmen quadris & pulchrè figuratis lapidibus est
erecta. Erumus de Steinbach prima posuit fundamenta, ideam
ipsam concepit, atque architectum ad consummationem eius egit.
Vbiq; aëri, & vento est peruisa, patetq; ascensus eius quatuor
cochleis, ubi verò crassities eius in fastigium incipit acuminari, ibi
octo consurgunt cochleæ. supremus nodus, qui inferius vix modij
magnitudinem habere videtur, tantus est, ut capacitas eius reci-
piat quinque aut sex personatos homines, longitudo eius habet pe-
des geometricos quingentos septuaginta quatuor, artificium eius
olim adnumeratum fuisset septem miraculis mundi. sic iste.*

En igitur quo Boreales, quibus, antequam Papam ve-
nerarentur veluti Christi vicarium, nullæ domus erant
omnia informia & inculta, ut mox ostendemus, perue-
nerint artificiosis structuris. Hæc turris videtur templū
Beli superare. Illi vna scala, huic quatuor. Illa non qua-
dris, vndique lapidibus fuit ædificata, hæc quadris illa
non pulchrè figuratis, hæc pulchrè figuratis. De celsitate
quæstio foret. Herodotus enim octo turribus super-
impositis subiectam, primam fuisse ait altitudine simul
& crassitudine stadij, non altitudine sola, aut crassitudi-
ne, reliquarum turrium non scribit sublimitatem. Quæ-
obrem nō erat tantæ celsitudinis, quantum fingunt non
nulli, putantes Herodotum loqui de altitudine sola,

CIII

cum tamen huic coniungat crassitudinem. Præterea verò adijciunt ex ingenio suo, reliquas turres fuisse longitudinis eiusdem, de qua Herodotus nihil dicit, igitur non immeritò septem miraculis adnumerari sic possit, ut illam superari ab hac turri iure quivis affirmet.

XCIV.

HOROLOGIORVM FABRICATIO. Quis verò hic admirari satis queat horologiorum fabricationem? Id fuit inventum Geberti, qui postea Pontifex factus dictus est Sylvester II. quod Erfordiensis testatur. Quam verò sint in eorum compositione præstantes Germani, qui ignorat, is rerum ante oculos quorumvis positarum profus est ignarus. quam similiter sit ingeniosa illorum structura, is cognoscat, qui scierit antiquos nullis horologijs usus, nisi ex aqua, aut qui projectione vmbrearum signaret horarum mutationes. loco primorum succedere inuenta à nobis, & è pulvere minutissimo aridissimoque confecta, & intra duo vascula vitrea sibi superimposita, & in medio foramen angustum, per quod ex vno in alium pulvis transeat, habeantia.

XCV.

INVENTIO TYPOGRAPHIÆ. Hæc autem longè sunt minora pro nobilissima typographia inventionem, qua fit, ut tot libri, tam facilè, tam brevi, maximo operarum sumptuumque compendio dentur in lucem typis impressi. Huius inventionis laus Germaniæ debetur. Friderico namque Tertio imperante sub annu M. CCCC. XL. Ioannes Gusemberg Argentinae hoc dedit ex ingenio suo primus in lucem: inde Moguntiam veniens inventionem præstantissimè absoluit. Inde Sixtus Runsiger Argentinensis anno M. CCCC. LXXI. illud Neapolim detulit. Vdalricus autem Romam. Quocirca Beroualocus sic in tanti inventionis, Germaniæque laudem:

O Germania muneris repertrix,

Quo nihil utilius dedit vetustas,

Libros describere quæ doces premendo.

Hæc Iacobus in Epitome cap. 67. & Fulgosius li. 8. ca. 11. Ferunt libros sancti Augustini de ciuitate Dei, & Lactantij Firmiani de diuinis institutionibus, fuisse primos qui typis excuderentur, ut vult Volateranus. Quod autem nonnulli scribunt, & hanc artem Sinis prius fuisse, Iouiusque id asserit, haud quaquam mihi verum videtur. Nam Marcus Polus Sinarum nobilissima quæque recenset, huius rei mentionem nullam facit. Præterea cum

fuerit

fuerit in ijs locis diu versatur, & vnà cum multis alijs Venetias redierit, sine dubio tale inuentum Venetijs protulisset, ut erat homo ingeniosus, & ad singularia cuncta vtiliaque publicis rebus attentus, nisi quis velit longè post discessum Marci Poli talia Sinis contigisse. Quod si est, quid obest, quin vel è Germania fuerit ad Sinas hoc importatum, vel duobus in locis à diuersis idem sit excogitatum, aut etiam prius à Germanis, deinde à Sinis? Certissimum namque est artificiosis rebus elaborandis à catholicis cunctos superari. Et hoc igitur Germani habent ex quo Papæ doctrinam sequuntur.

DISCIPLINARVM LIBERALIVM GYMNASIA PVBLICA. cum prius quod supra è Tacito referebamus, Germanis nullus fuerit usus litterarum, nulla ars paulo ciuilior, postquam Papis adhærent, non modò excultissimi euaserunt in liberalibus disciplinis, & excellentissimi, sed etiam gymnasia publica aperuerunt, in quibus essent publico stipendio conducti magistri liberalium doctrinarum, aperuerunt autem Germani & Septentrionales hæc gymnasia plurimis in locis, ita ut plura sint illis, quàm toti orbi quodam Romano.

OMNIVM DISCIPLINARVM LIBERALIVM PVBLICA GYMNASIA. Sic verò aperuerunt, ut nullam liberalem disciplinam reliquerint, quæ non per eorum magistros traderetur. Hoc verò est adnotandum, quod olim florentibus Romanorum vel quarumvis gentium rebus, non essent, vlla in regione orbis huiusmodi gymnasia. Medicinæ namque publicos magistros nullibi olim legimus existisse, sicuti neque Chirurgiæ, Anatomices, Cosmographiæ, neque similiter Hebraicæ linguæ: neque credo, Græcæ simul, & Latinæ, Vbi nãque vnus præcepta tradebatur, alterius omittebantur, aut certi, perpetui publicique magistri fuisse non leguntur.

TOT OMNIVM DISCIPLINARVM GYMNASIA. Accedit huc, quod non duo triue in Septentrione sunt huiusmodi gymnasia excitata, sed longè plura. Anno millesimo namque trecentesimo octuagesimo octavo de Urbani VI. concessu ac privilegijs colonense erectum, & religiosè quatuor ordinibus mendicantium ad Papam missi sunt, qui id impetrarent. Inde millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono.

Pius

XCVI.

XCVII.

CXVIII.

Pius II. Basileense excitavit, Bonifacius II. ac Pius IX. Brphordienſe. Alexander VI. & Iulius II. Francfordienſe, Albertus Auſtriacus Irriburgenſe milleſimo quadringentefimo, quinquageſimo vel milleſimo quadringentefimo ſexageſimo, Pius II. Ingolſtadienſe milleſimo quadringentefimo decimo, idem Pius Lipſenſe, quod exornavit maximè Georgius Saxonix Dux Catholica doctrinæ integerrimus propugnator, Martinus Quintus Lonanienſe milleſimo quadringentefimo vigefimo ſexto, Dietherus Iſemburgus Archiepiſcopus Moguntinū milleſimo quadringentefimo octuageſimo ſecundo, Carolus V. Pragenſe milleſimo trecentefimo ſexageſimo, Martinus V. Roſtochienſe M. cccc. xix. vt Geographus quidam ſcriptum reliquit, Eberhardus Probus Vuitenbergſum Dux primus Tubingenſe, Fridericus II. Vienſe M. cc. xvi. quod poſtea collapsum Ferdinandus primus inſtauravit, Fridericus primus Vuitenbergenſe M. d. ii. Ioannes Epicoſopus Vuitzburgenſe M. cccc. i. ii. Antonius Perenottus Cardinalis Biſuntinum, Ortho Truchſes item Cardinalis Dillinganum, Rupertus ii. Heidelbergenſe. M. ccc. xlv. ſcribitque Triche-mius huius gymnaſij auctorem primum fuiſſe Marſiliū Ingenium, qui deinde carthuſianorum familiae ſe addi-xit. Exſtat & Marpurgenſe anno milleſimo quingenteſimo vigefimo ſexto fundatum, & Treuirēſe, cuius exordia prima ignorantur, Duacenſe à Philippo i. Hispaniarum Rege, Gridualdenſe in Pomerania ab Vratiſlao Nono milleſimo quadringentefimo quinquageſimo ſexto.

Atque hæc quidem gymnaſia omnium diſciplinatum publica ſunt inter Germanos. His ſuccedunt Anglicana, Oxoniēſe ab Aluredo rege fundatum anno dccc. lxxi. Cantabrigenſe à Sigiberto, vt quidam volunt, Rege conſtructum anno dc. xxx. His ſubiiciemus Scotica S. Andree Anno milleſimo quadringentefimo undecimo erectum, Aberdonienſe ab Elphinſtonio Epicoſo Aberdonienſi excitatum anno milleſimo quadringentefimo octuageſimo. Glaſcouienſe, cuius auctor nobis non exploratus. Poſtrema erunt Polonica, cracouienſe à cazimiro Rege, conſtructum M. ccc. lxi. Poſnaniēſe, cuius initia nos ignoramus. En igitur, quot omnium diſciplinatum liberalium ſunt in Septentrione gymnaſia publicis ſtipendiis conſtituta, & conſeruata, ex quo Pa-

pæ aucto-

pæ auctoritatem fidemque colit. Horum verò quodlibet eſt huiusmodi, vt tale tota antiquitas non habuerit, quod liquet è capitulo ſuperiori.

COLLEGIA INNUMERA AD ALEN-DOS ERVDIENDOSQUE GRATIS IV-VENES IN OMNIBVS LIBERALIBVS DISCIPLINIS. Vt autē quilibet agnoſcat, quàm facilis & expedita ſit per noſtros omne doctrinarum liberalium genus percipiendū via parata, & quot quantæque cōmoditates inſtructæ, in omnibus iſtis gymnaſijs contubernia quædam conſtituerunt domibus amplis comparatis, in quæ ſe reciperent iuvenes ſtudioſi, gratiſque alerentur & edocerentur. Sicut autem pleraque gymnaſiorū, quod liquet è ſuperioribus, conſtructa ſunt a præſulibus ſacris, ſic huiusmodi contubernia, vt quilibet agnoſcere poteſt, ſi quis vrbes inuiſat, in quibus ſunt, & hæc inueſtiget, ab iſdem ſunt excitata, ac ſortata, quod ex parte adnotavit Iacobus Mildendorpius libro de Academiis. Ex quibus conſicitur ab Eccleſiaſticis viris magis ſpectari, ac procurari vtilitatem honeſtatemque publicam, quam à ceteris, & ab ijs pendere in primis, quæcūque faciunt ad animi noſtri bona & ornamenta.

MAXIMA LIBRORVM COPIA. Quis verò poſſit enumerare quanta in omnibus Germaniæ Boreæque; vel exiguis oppidulis copia ſit librorum? En quanta rerū viciffitudo. Cognita prius, aut ſaltē perceptæ erant Aquilonariuſ litteræ, nulli illis libri, nunc tanta iſtorum paſſim eſt abundantia, vt diſſeminetur toto orbe terrarum Francofurri, Baſileę, colonia, cracouia, Poſnania, ceteriſque in locis editi & excuſi codices vſque ad extremos remotiſſimofque Indos deferantur. Tanti eſt Papis adhæſiſſe.

PUBLICÆ LOCUPLETISSIMÆQUE BIBLIOTHECÆ. Poſtremum locum tenebunt Bibliothecæ ampliſſimæ, ac publicis vſibus deſtinatæ, ac paratæ, quæ copia & nobilitate librorum non cedant vſlo modo Alexandrinæ, quam Philadelphius, & Palatinæ, quam Octavianus inſtruxit. Inter has celeberrima eſt, quæ in Gotthæ ciuitate Viibi viſebatur apud cœnobiuſ religioſorum ex ordine ſancti Benedicti, cuius meminit Geographus quidã libro quarto, ſcribitque habuiſſe librorū vetuſtiſſimorū, recentū namque ratio nõ

habetur

XCIX.

C.

CI.

habetur) duo millia. Vilnæ, quæ Metropolis est Lithuanæ, locupletissimam bibliothecam Polonici Reges instruxerunt. Illustrissima est quam pararunt Austriaci Reges Viennæ, & quam Fuccharii principes animo regio Augustæ Vindelicorum. Verùm nullum inter Boreales gymnasium publicum, in quo non sit aliqua huiusmodi. Quin cum plurima sint, passimque dispersa per Septentrionem à nostris excitata monasteria, nullum ferè ex illis est, cui non sit, aut olim fuerit amplissima bibliotheca: tale erat Corbeiense, Hirsaugiense, Fuldense, ceteraque à nobis suprâ commemorata. Nam quod alibi adnotauimus, monachi litteras à disciplinas in Septentrionem perduxerunt, ac promouerunt. Tot igitur, ac tanta Septentrio sortitus est è doctrina, & fide, quam secutus est, pontificum Romanorum, complectentia mentis humanæ quodlibet bonum, & ornamentum.

Bona pertinentia ad corpus

CAPVT VI.

CII.

CERTÆ POPVLORVM SEDES. Attingimus illa, & in primis illud ponatur, quod plerumque Germanicis populis olim nullæ erant in diuturnum tempus certæ sedes: vbi namque impetus incedisset animis eorum, furorque agitasset, ex aliis in alias regiones exciti vniuersi commigrabant, & in quas commigrassent, ex iis expellebant vi, quicumque in illius sedes habuissent. Sic enim Strabo lib. 7. *Sueuorum natio, vt superius dixi, partim intra partim extra syluam (Herciniam) habitat, Getarum contermina genti. Sueuorum quidem gens amplissima, è Rheno si quidem vsque ad Albi peruenit fluuium, eorum portio etiam trans Albi loca depascitur, quemadmodum Eumondori, & Lancosargi, nunc autem isti trans fluuium in fugam compulsi exciderunt. Commune autem est omnibus, qui hunc tractum incolunt, vt aliò facile migrent, & propter victus tenuitatem, & propter agrorum ignauiam colendorum, & propter inopiam pecuniarum. Cumque in tugurijs habitent, in diem habent suppellectilem, plurimamque è pecoribus trahunt alimoniam, sicut & Nomades, eorumque instar domestica in carris tollentes instrumenta, quocum-*

qu

*que fors tulit & opinio, suis cum armentis couertuntur. Sunt autem & alij Germania populi indigentia magis laborantes, Cherusci, Catti, Gamabri, Chattuarij, ad Oceanum præterea pertinentes Sugambri, Chaubi, Bueteri, Cimbri, Cauci, Caulei, Campsiani, ceterique complures. Hæc Strabo. Cæsar autem libro sexto, *Agricultura, inquit, non studet (Germani) maiorque pars victus eorum in lacte, caseo, carne consistit. Neque quisquam agri modum certum, aut fines habet proprios: sed magistratus ac principes in annos singulos gentibus cognationibusque hominum, qui vnâ coierunt, quantum eis, & quo loco visum est attribuunt agri, atque anno post aliò transire cogunt. Ciuitatibus maxima laus est, quam latissimas circum se vastatis finibus sedes habere. Hoc proprium virtutis existimatur, expulsos agris finitimos cedere, neque quemquam propè audere consistere. Mela verò sic de Sarmatia libro tertio capite vndecimo: *Sarmatia intus, quam ad mare latior, ab ijs, quæ sequitur Vistula amne discretam, qua retro abit vsque ad Istru flumè immittit. gens habitu armisque Parthica proxima, verum, vt cali asperioris, ita ingenij, nõ se vrbi bustenens, & ne statis quidem se debet, vt inuita uere pabula, vt cedes, & sequens hostis exigit, ita res opesque secum trahens. At Horat. de ceteris populis ad Boream positis, quos antiquitas comuni nomine Scythas vocauit, sic Ode 24. lib. 3,***

*Cumpestres melius Scythæ,
Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Viuunt, & rigidi Geta:
Immetata quibus iugera liberæ
Fruges, & Cererem ferunt,
Nec cultura placet longior anuca*

Hinc idem lib. 1. Od. 35. Scythas appellat profugos. Et sanè Borealibus populis nullo in loco diuturnas fuisse sedes inde constat, quod Aquilonarium gentium commigrationes extiterunt frequentissima, vsque ad illud scilicet tempus, quo Christi religio fixas in illis terris sedes habere cœpit, procurantibus id Papis: perinde ac si instabilitatem superstitionum animorumque nihil cerrum omnino firmumque credentiam sequeretur instabilitas locorum. Eadem cum superioribus tradidit Herodotus hic longè antiquior, quem ob id historiæ parentum Cicero vocat. sic autem ille lib. 4. *Nullæ sunt eis (Scythis) vrbes, nulla mœnia exstructa, domos secum ferunt singuli: equestresque sunt sagittarij non pane victitantes, sed ex pecoribus, pro domibus plaustra habentes, quidni imbelles alioqui futu-*

ri, & ad dimicandum inhabiles? Hęc ille. Atque ut videas olim Scytharum nomine ex magna parte comprehēfos Germanos, quorum nomen esse recens testatur Cornelius Tacitus libro de moribus Germanorum, Herodotus eodem loco Istrum dicit esse omnium fluminum primū, quod in Scythia nascatur: at illud in confinibus Germaniæ Rhætici Alpibus, quæ nobis sunt propiores, nasci, nemo est qui ignoret. Quod igitur Irenicus ait à Germanis ortos Scythas, perinde est, ac si dicat à recentibus exortos antiquos. Neque verò dicat aliquis, nomen esse nouum, non gentem. Nam vidimus iam priscis vocatam Scythiam, quam Danubius, siue Ister fonte cursuque sui fluminis præterfluit. Certissimumque nobis est oriri ex Alpibus iisdem Danubium, qui longissimo lapsu tendit in Orientem, Rhenumque, qui in Occidentem Septentrionemque vergens influit in Oceanum breuiori cursu, quibus duobus fluminibus Germania continetur. Similiter est certissimum è diuinis scripturis, Iapheti nepotes, à quibus Europei prognati sunt, quod capite sequenti aperiemus, ex Oriente in Occidentem profectos, non contrà. Quamobrem si vetustatem spectemus, vetustiores, ac priores illi populi, qui sunt Orientaliores nobis, ac Germanis, atque ita non è Germanis Scythæ, sed è Scythis, qui magis ad Orientem pertinent, Germani exorti, Hinc Strabo 11. *In medio Europæ*, inquit, *contigui sunt Scythæ, & Sarmata. Græci verò scriptores vniuersos Septentrionales Scythas, & Celto-scythas dixerunt. Qui verò ipsos prius distinxere, qui iuxta Euxinum, Istrum, & Adriam habitant, Hyperboreos, Seuromatas, & Arismaspas dixerunt.* Hęc ille, & Diodorus Siculus idē scribit libro antiquitatum 5. cap. 9.

CIII.

INDIGENTIA CIBARIORVM SVBLATA. Tanta porrò fuit Aquilonaribus olim populis suprà Danubium Rhenumque indigentia, ut ad victum nihil propè haberent, nisi carnes, caseum, lac: quod quidem nos suprà è Cæsaris libro sexto, & Strabonis septimo retulimus: idemque Cæsar lib. 4. ait Sueuorum maximam gentem inter Germanos non frumento, sed lacte viuere, ac pecore. & Cornelius Tacitus, Potus, inquit, est (Germanis) humor ex hordeo & frumēto in quādam similitudinem vini corruptus. proximi ripæ & vinū mercatur. Cibi simplices, agrestia poma, recens fera, aut lac concretum. at Pomponius Mela lib. 3. c. 11. *Vitū*

ita

ita asperi, incultiq; (Germani) ut cruda etiam carne vescantur, aut recenti, cum ingentem in ipsis pecudum ferarumq; corijs, manibus, pedibusq; subigendo renouarunt. Appianus Alexandrinus in Celtico addit Germanos in necessitate pabulis ciborū loco uti. Hinc olim Scythæ dicti sunt à Sioi ab Homero Iliados lib. 13. quòd scilicet omnium maximè carerent iis, quæ pertinent, ac parari solent ad vitam tuendam: Scythis verò Europæis diximus annumeratos olim Germanos. Eadem Cæsar de Britannis lib. 5. *Interiores, ait, plerique frumenta non ferunt, sed lacte & carne viuunt, pellibusque sunt vestiti.* Hęc ille, qui paulò suprà explicauerat interiora Britannia ab iis dumtaxat occupari, qui in insula nati sunt, reliqua ab illis, qui prædæ, ac belli, inferendi causa ex Belgio transissent.

Idem libro tertio de iis, qui Rheni loca proxima Oceano dicuntur habitare: *Vbi Oceano, inquit, appropinquat Rhenus in plures disfluit partes, multis, ingentibusq; insulis effectis: quarum pars magna à feris barbarisq; nationibus incolitur, ex quibus sunt, qui piscibus, atque ouis auium viuere existimantur.* Nunc quanta sit omnium cibariorum Septentrionalibus abundantia, cuncti sciunt. Id autem contigit ex quo Papæ doctrinam sequuntur.

CIV.

FOEDITAS IN OMNI CONVICTV AMOTA. Hęc autē, quā diximus olim fuisse inopiā rerū Septentrionalibus, sequebatur grauis in toto cōvictu feditas. sic enim Tacit⁹: *In omni domo nudi ac sordidi in hos artus, in hæc corpora, quæ miramur, excrescunt: sua quemque mater vberibus alit, nec ancillis ac nutricibus delegantur. Dominum ac seruum nullis educationis de icijs agnoscat. Inter eadem pecora in eadem humo degunt. Est tegmen omnibus, sagum fibula, aut si desit, spina confertum, cetera in teçti totos dies iuxta focum atque ignem agunt, & ad finem Peucinatorum, Venedorumq;, & Fennorum nationes Germanis, ac Sarmatis adscribam dubito: quamquā Peucini, quos quidā Bastarnos vocāt, sermone, cultu, sede, ac domicilijs, ut Germani agūt, sordes omniū ac torpor procerū cōvictibus mixtis nonnihil in Sarmatarū habitū fedatur. & mox: *Femys mira feritas, fæda paupertas, nō arma, nō equi, nō penates: victui herba vestitui pelles, cubile humus.* Mela autē sic de Britānis li. 3. c. vlt. *Inculi omnes, atq; ut lōgius à cōtinēti absūt, ita aliarū opū magis ignari, tātum pecore, ac finibus ditēs. Tales igitur olim Septentrionales, at postquā Pōtificibus Romānis adhesere, nihil propè ex cultius cōreplere.**

CV.

ÆDIFICATIO DOMORVM. Neque mirum cuiquam videri debet, si Boreales olim populi tanta erant fœditate in communi conuictu. Nullas enim domos habebant tuguria solum quædam maximè deformia è luto cõposita, vel specus defossas. Tacitus: *suã quisquedomum spatio circûdat, siue aduersus casus ignis remediũ siue inscitia adificandi. Ne cæmentorum quidem apud illos aut regularum vsus; materia ad omnia vtuntur informi, & citra speciem aut delectationem.* Quædam loca diligentius illinunt terra ita pura, ac splendente, vt picturam ac lineamenta colorum imitetur. Solent & subterraneos specus aperire, eosq; multo insuper sumo enerare, suffugium hyemi, & receptaculum frugibus. Hæc ille, eadem Seneca libro de gubernatione mundi: *Germani, inquit erant in æris sedibus, sunt apud eos perpetua hyemes, solum infæcundum, nulla ades, venationibus viuunt: vbicumque nos fessos laboribus deprehendit, cubant sub frondibus, aut in speluncis foueisve: non habent domos, sed casas solijs & culmis contentas. Incole circumaguntur choriæantium more in congelato mari, victitantes carne ferina, gens nuda, & pellibus solum ferarum vestita, & propterea vilis despectaq; ab omnibus.* Hactenus ille. at Mela de Sarmatis: Atque ob sæua, inquit, hyemis assidua, demersis in humum sedibus, specus aut suffosa habitant, & vt cæli asperioris, ita ingenij, non se vrbus tenent, & ne statis quidem sedibus, vt inuitauere pabula, vt cædes, & sequens hostis exigit. Herodianus in Maximino scribit, nullas fuisse Germanis domos, quas nisi è superioribus tradidimus descriptas.

Ac ne quis putet post Herodianum immutatos Boreales aut mores, aut rerum naturam fuisse, audi Iordanum, siue Iornandem genere Gothum vel Alanum, qui Iustiniani temporibus superuixit: sic igitur ille de Britannis: *Incolti aequè omnes populi, Regesq; populorum. & mox: Virgeas habitant casas, communia tecta cum pecore: syluæq; illis sæpè sunt domus.* De ceteris autem Septentrionis nationibus suprâ Germaniam, Germanicumq; mares sicis, *Hic gentes, ait, quæ carnibus tantum viuunt. & mox: Hi omnes ex his rupibus quasi castellis inhabitant ritu belluino.* Hæc igitur scriptor natione Alanus, quo tempore Angli Britannias occuparant, exactiq; iam fuerat Italia Gotthi: quæ clarius è subiectis explicabuntur.

CVI.

VRBIVM ÆDIFICATIO. Nam Germanis ac Britannis inconfesso est nullas olim fuisse vrbes: qua-

les

les nunc in Septentrione vniuerso admirabiles visuntur. Audiamus in primis Cæsarem de Britannis loquentem, qualia quondam forent oppida Britannis, lib. 5. *Oppidum autem, inquit, Britanni vocat, cum syluas impeditas vallo fossaq; munerunt.* Et Strabo lib. 4. *Eorum vrbes, ait, sunt nemora: latissimos enim circos deieclis obstruunt arboribus, vbi constructis tugurijs, & ipsi pariter, & armenta stabulantur.* Hæc isti, quæ confirmantur iis, quæ attulimus è Iornande, qui vixit paulo ante illa tempora, quibus in Britanniam misit Gregorius Magnus Augustinum, Mellitum, Iustum, & Paulinum. Cum legimus igitur in Britannia & Septentrione fuisse pagos, aut vrbes, intelligendum nobis est, nihil aliud eas esse, nisi virgeas casas simul iunctas, in quibus vnà cum hominibus pecora stabularentur, aut syluas, quales ait Iornandes, quod ita tamen ego interpretarer, vt negandum non sit, aliquas domos iis fuisse non ita deformes. In Germania sanè suprâ Rhenum Danubiumq; ciuitates omnes scimus ædificatas, ex quo Bonifacius à Gregorio II. missus Germanos ad Christi cultum perduxit, idemq; de ceteris Septentrionis vrbus nemo potest d. fiteri. Ac ne quis mihi fidem possit abrogare, abducam verba Irenici Germanici scriptoris, qui quantum potest honoris, ac laudis id omne tribuit patriæ, gentiq; suæ: ita vt sæpè à veritatis præscripto recedat, quod tamen est homini condonandum. sic igitur ille lib. 9. cap. 18.

Præmissio capite à conditoribus plurima Germanorũ loca traxisse nomina testati sumus: verum quia sæpius destructa sunt nominum pluralitatem adsumperunt. Temporibus consulum nulla vrbs alicuius opinionis aut nobilitatis Germaniæ exsuperauerat, quemadmodum in superiori capite reteximus. Quod autem de Tebotibus Vangionibus, Nemeribus apud Cæsarem legimus, nulla alia ratio est, nisi quod huius tempestatis populi id apellationis rulerint, non ciuitates: verum villas incolentes. Nec desunt scriptores, qui Iulium Cæsarem multos & nobilissimas vrbes in Germania auspiciatum scripserunt, vt Hermannus, qui Lunemburgum, Sundfeldium Merzburgum, Magdemburgum, Ilenburgum, Saterburgum, Volgast, atque nobilissima Saxoniae oppida instaurasse Cæsarem conuincit. Nostri etiam temporis annales Oppenheim, Indelburg, & Rheni ciuitates à Cæ-

V

3

fate

care exortas finxerunt. & ij omnes apud me fide carent. fuit enim Cæsar popularibus autis, atque opinioni vulgi studiosissimus, ambrosiosissimusque, qui & cetera in Germanis egregia gesta ab obliuione deperire non passus est. si igitur vel aliquid ab ipso elaboratum fuisset, quod memoria dignum extitisset, proculdubio commentariis suis inferuisset. Non pauci etiam sunt, qui tot vrbes Germanias ab Augusto, alij à Druso Nerone, alij à quodam Grano eius fratre, alij Coloniam à Traiano sumpsisse exordia hallucinantur. Ego verò vsque ad Antonini Pij tempora nullam alicuius præstantiæ ciuitatem fuisse no ui, nisi Coloniam, Soliturnum, Tabernas, Treuerim, & Austrasiæ oppida quædam, quorum meminit ipse Cæsar in itinerario, & Claudius Ptolomæus eiusdem temporis assertor in sua Geographia. Habeo quoque persuasissimum ea ætate non ciuitates extitisse, vix villas ac pagos retulisse. Dum enim Argentinensium litteras antiquitate etiam modesta præditas perlegimus, videmus eam vrðem vix tantum spatij in recessu habuisse Ottho num temporibus, quantum oppidum ignobile. Eadè ratio de Moguntia, Vvormatia, Spira, Nuremberga vulgatur, quæ tamen Henricotum temporibus incrementa sumpserint. Traianus, vt Dion Prusiensis auctor Græcus testatur, duas copiosissimas vrbes Daciæ, quæ & hodie Danubio adiacent, exorsus est, ac facillè inducor illas primas Danubij ciuitates extitisse. Inde Constantini ac Iuliani temporibus, vt annales fide digni asserunt, à duobus Sueuiæ oppida temerè munita sunt, quæ nunc imperio parent, in quorum numero Rauenspurg, Vlma, & alia. Inde Attila vniuersæ Germaniæ destructor, Basileam, Vvormatiam, Argentinam, Ratisponam, Nurembergam, Iuuauiam, Coloniam, Iuliacum, & alia oppida penitus destruxit, quæ partim à S. Ruperto Episcopo auspiciis Theodoni Bauariæ Ducis, & aliorum Episcoporum restituebantur. Pipinus inde atq; Carolus Magnus ciuitates in tantum auxerunt, tot Episcopatibus præditas effecerunt, quemadmodum ante eos Dagobertus. Maior itaq; pars totius Germaniæ à Francorū Regibus, sub quorum imperio erat, atque à Caroli progenie Germania incrementū & initiū sumpsit, vt priuatim de qualibet ciuitate, dum mētio erit copiosius exequemur. Tēpore etiā trāslationis Imperij ad nos ciuitates Germaniæ

copiosiores

copiosiores redditæ sunt. Huius autem argumentum id ferebatur. Hungari enim Henrici I. sæculo totam Germaniam populationibus atque incursionibus deprædantes amplissimarum vrbiū eiigendarum causæ extiterunt. Quelibet enim natio ob metum Hungarorum percussa, omnes eorum facultates ad instructionem vnius vrbis, & vt ad sedes illas tutiores eorum res transportarent, contulerunt. Itaque oppida primo exigua eorum insensu locupletiora euaserunt. Omnes tunc Norici ad Nurembergam, vt ad vnicum refugium, ac asylum, relictis paruis coloniis aufugerunt, Bauari ad Augustam, Iuuauiam, Ratisponam, Alsatenses in Argentinam, Constantiam, vt ad anchorā sese recipientes, sui tutelam comprehenderunt, aduectis illis, quæ ad salutem requirebantur. Ea igitur tempestate nullum erat temerè munitum oppidum quod ab Hungaris remanserit incolume. deuictis inde Hungaris, Ottho primus Saxoniarū ciuitates erexit, multo, Germaniæ Duces, atque Marchiones initiauit, inter quos Henricus Primus Brandenburgensis Marchio, Bruno similiter frater Otthonis Brunsvicum auspiciatus est. Inde à diuersis Germaniæ principibus diuersa oppida sunt condita. Ludouicus Bauariæ Dux Lantzbut: Ingolstadt exordiebatur, Ernestus Monachum, Hermanus oppidum Badens Eppingen, Bachenau, Bertoldus de Zeringen duo, Friburga vnum in Otlandia, alterum in Brisgauia, Fridericus I. Sueuiæ oppida, Fridericus sui nominis secundus Ellselingen, Hailprum, & Reutlingen muro inuestiuit, & tūc pagos in ciuitates deduxit. Sic demū vrbes Germaniæ penè omnes esse recētes cōstat nec vetustate quadā, vt Indiæ & Græciæ præditas. Licet etiā Germanica natio cūctis antiquitate prior totū mūdū penè, si cū priscorū æuo decertamus præcesserit, instruendis tamē vrbiū penè posterior esse cognoscitur. Hęc scriptor Germanic⁹ natione, & in suæ nationis laudes quasi libet propēs⁹ mazimè, atq; effusus. En igit, vt postquā Pape in Germaniā miserūt Episcopos suos, postquā Germania Papis studere cepit, vrbiū simul ædificationē sit naeta.

PROPVGNA CVLA, ET MVNITISSIMÆ VRBES. E superiori Irenici testimonio liquet, olim nulla Borealibus propugnacula fuisse, nullas vrbes munitas: nūc autē tot sunt, vt vix vlla regio tot vnquā possit enumerare. Quod si quis ignorat, interroget earū

V 4

regionum

CVII.
CVIII.

&

regionum peritos, inuisat eas, nisi peritis adhibere fidē velit. Passim nāque occurrūt prāter vrbes disposita multis in locis castella, & propugnacula, quæ nulla vi possunt expugnari. Hinc Turcarum Rex cūm facile vi o prelio adduxerit in potestatem Syriam, Arabiam, Ægyptū, Mamaluchis extinctis, haud tamen ē Germania quidquam potuit expugnare, quamuis id sēpē sit aggressus, ac bis Germanorum florētissimos exercitus, ex quo sunt in hæresim lapsi, miserimē quod ē Iouio liquet, fuderit, ac profligari, Vienna ne quidquam tentata, & oppugnata, quod aliās non ita contigisse, tum constat ex iis, quæ Irenicus, vt suprā adduximus, ait, tum ex iis, quæ capite sequenti adducemus.

CIX. CX.
CXI. CXII.
CXIII.

VRBIUM MULTITUDO, FREQUENTIA, PVLCHRITUDO, AMPLITUDO, COMMODOVS SITVS. An verō excitatæ in Germania & Septentrione pauca vrbes, an raris in terris, an deformes, an exiguae, an situ incōmodæ? Inōne multæ frequētes, pulchræ, amplæ, situque mirabilem in modū cōmodæ? Numquid ignota loquimur? Exstant geographicae tabulae doctissimorum virorum, exstant diligentissimæ descriptiones Borealium locorum. Antonius Pincus Gallica, Iulius Ballinus Italica, Georgius Bruno Latina lingua exhibuerunt nobis quamplurimas tabulas regionum, urbium, oppidorumque cum suis imaginibus, ac descriptionibus impressas Europæ, Asiæ, Africae ac noui orbis: hæ sunt in promptu & in manibus habentur, bibliothecisque hominum præstantium doctrina. In his contemplari quiuis potest quot ac quantæ sint specie, magnitudine, rebusque ad omnes vsus humanos opportunis instructissimæ vrbes in Septentrione: quæ quidem conditæ sunt, ex quo Romano pontifici ad hæserunt populi istorum locorum, quod suprā sic esse ostendimus ex Irenico, & idem patet ex hæretico quodam Geographo, qui sic lib. 1. Germaniæ ciuitates quomodo temporum successu exstructæ: *Iam suprā, inquit, diximus olim nulla, aut valde pauca in Germania veteri fuisse ciuitates, multos pagos, & loca rusticarum domorum extensa in longum spatium, qualia adhuc inueniuntur in nigra, & partim in Ottonica sylua. Hi enim pagi coagmentati, & in vnum veluti corpus redacti longè post excreuerunt in ciuitates & oppida. & ad finem: Notandum quoque hic Hunnos & Hungaros multarum ciuitatum in*

Germa

Germania causam fuisse vt extrueretur, quæ aliis nunquā muris septa fuisset. Nā qui impia illa gentes sepius erūperet sub Rege Hærico primo, anno. f. DCCCC. XL. & perderet Germania incendio, rapina, atque gladio, coadunati cuiuslibet regionis populi exstruxerūt munitissimas ciuitates, in quibus sua tuto reponeret, conseruarentque à direptione hostiū. Cūque postea Ottho Primus cassis Hungaris triumpharet, condidit multas in Saxoniæ ciuitates, & constituit multos per Germaniam principes, qui & ipsi in suis ditionibus ceperunt edificare oppida, vt infra suo quoque dicturus sum loco. Hoc mirum est, quod aliquot præclaræ vrbes breui tempore adeo ciuitate, dignitate, & potentia creuerunt, vt cum florētissimis aliarum gentium certare videantur. hæc ille. Iam verō in Prussia & Liuania conditæ sunt vrbes, ex quo Gregorio IX. Romanis pontificis auctoritate Theutonici milites in Prussia sedes habere ceperunt, quod libro septimo ad finem tradit Cromerus, à quo & habemus Lithuaniam cum finitimis oris fuisse olim, nihil aliud, nisi longissimum terrarum tractum, qui densissimis & asperrimis syluis horreret, quod Cromerus nos docet tum lib. 15. tum ceteris quos de rebus Polonorum scripsit. Tot igitur vrbes tanta celebritate, dignitate, magnitudine, & ad omnes res opportunitate Septentrio consecutus est, ex quo Papam sequi ceperit, cū prius in latissimis illius plagis cuncta syluis ferarumque iustris, dumetis, ac senticetis horrerent, paludibus inuia, & omnibus rebus squallorem facientibus deformosissimum quibuslibet aspectum præberent. Illud autem non pigebit reperere, plerasque Septentrionis vrbes iuxta monasteria, conditas quod à monachis scilicet ad omne bonū populi olim Boreales inculti & agrestes instituerentur. id tradit impius Munsterus lib. 3. Geographiæ in descriptione Lucernæ.

EMPORIA NOBILISSIMA, NVNDI
NÆ, MERCATURA, MERCATORES
DITISSIMI. Hæc numerentur in postremis bonis,
vt Germaniæ nunc sint emporia nobilissima, nundinæ, ac
mercatores opulentissimi, sic mercatura non tenuis, ac
sordida, sed maxima vndique ad omnes vsus humanos
apportas, & aliò suis è rebus ad quosuis populos iuua-
dos exportans, sint illi denique non sordidi mercatores,
verū qui per suos institores exercent in vtilitatem
publicam communemque amplissimas negotiationes

CXIV. CXV.
CXVI. CX.
VII.

V

Vt enim

Vt enim mercatura nō est laudāda, cū quis ad lucrū dū taxat est attentus, sic vbi bonū publicū spectatur, commerciaque humanę societatis hac ratione qualitercumque conseruantur, neque improbanda, & plurimas continet proprię nationis vtilitates. Hinc Salomon in diuinis libris aliquo modo laudatur, quōd classē maximam instruxisset, quę adueheret ē longinquis regionibus pretiosissimas merces. Et in Proverbijs magnopere commendatur illa mulier, *quę facta est quasi nauis institoris de longē portans panem suum, considerauit agrum, & emit eum, de fructu manuum suarum plantauit vineam, accinxit fortitudine lumbos suos, & roborauit brachium suum, gustauit, & vidit, quia bona est negotiatio eius. non extinguetur in nocte lucerna eius.* Hęc diuinus scriptor. Et sanē, quamuis ignobiles apud aliquas nationes habeantur mercatores, ac negotiatores, iidem tamen ad ciuitatum magnarum, regionemque celebriorum dignitatem tuendam, vitęque nobiliores vsus sustinendos omnino necessarij, neque sint ijs Respublica vlla insignior aliquo modo potest esse, quod nemo comuniū rerum tractandarū paulo peritior fatetur. Obseruat sanē S. Ioan. Chrysostomus in suis commentarijs sanctissimo viro Iobo fuisse quādam multorū diuersorumque pecorum negotiationem.

Cū prius itaque Germania populis efferatis abundaret, qui se mutuis bellis attereret, vt Seneca libro de gubernatione mūdi, Cornelius Tacitus & Strabo litteris prodiderūt, præterea verō nulla haberet in signia cōmercia rerum cōmutandarū, quibus Reipublicę dignitas, statusque honestas cōmendaretur, ex quo tamē auctoritatē Papęse qui cępit, scimus emporia nobilissima in Septētrione floruisse semper, ac florere, verbi gratia, in Anglia Lōd. nū, in Germania secūda Antuerpiā, in prima Frācofurtū, Lubecū, Hāburgū, in Dania omnes propē vbes eius maritimas, Iulinū in Pomerania, in Prussia Dātiscū, in Lituonia Rigā, in Suetia Stocholmiū, in Gotthia, Lodhufiā, Malmogiā, Sudercopiā, in Noruegia Saltzburgū, sic in Polonia, Rhuffia, Lithuania, ceterisque locis Boreā respicientibus. sūt huiusmodi plurima, quę nō est opus referre. In his nūdinaę quęstuosissimę, & lucra maxima afferentes, mercaturaque ē ditissimis hominibus earum regionū semper exercentur. Hinc Augustę Belzari, & Facchari per institores suos, quasi Salomonis imitatores amplissimas

opes

opes tuentur sine vlla nobilitatis illustrissimę iactura vel offensione.

FOECYNDITAS TELLVRIS, AGRICULTVRA, VINETA, VIVARIA, NEMORA EXCVLTA, VILLÆ. Atque hęc quidē quantum ad ea, quę negotiationis in primis comparantur, vnde nobilitas simul ac dignitas familiarum, ciuitatumque celebritas, nationūque splendor solet oriri. Sequitur hęc genus aliud honestissimę acquisitionis, quę constat, ex agricultura, ex qua simul amabilis laudabilisque voluptas percipi solet. Et olim quidē Germaniæ ac Septētrionis solum sterile infecūdūque erat sit vnanimi consensu scriptores Latini & Gręci tradiderunt, ē Latinis quidem Seneca Hispanus libro de gubernatione mūdi, Cornelius Tacitus Italus (qui tamen satis ferax esse dicit aliquo modo, vt ostendemus) Iornandes Gotthus, Mela Hispanus li. 3. cap. 2. *Terra, inquit, ipsa Germania multis impedita fluminibus, multis montibus aspera, & magna ex parte, syluis & paludibus inuisa.* At Herodotus Halicarnassensis ē Gręcis primus li. 4. latē Scythiæ Europę regiones enumerat quibus olim Germania continebatur, & quę desertę forent, quę feraces, singillatim recenset, ita vt pleraque Septētrionis loca desertę & inculta scribat. eum sequuntur ceteri, Strabo lib. 7. (fuit autem Strabo patria Ponticus, siue Cappadox) Procopius Cæsariensis Syrus oratione quartam. de Iustiniani edificijs, Ister, ait, fluius, oritur in Celtarū, qui nunc Galli vocātur, cōfinio circumfluit autem multas regiones vt plurimū desertas.

Hęc igitur isti, vt iam nemo de veritate dubitare possit, quantum pertinet ad sterilitatem telluri ingenitam. Nunc contrā esse fertilitatem mox ostendemus. Quod si culturam spectes, vix, ac ne vix etiam fuit vlla olim Germanis, ac Borealibus populis. Quin populi omnes maximas circa se solitudines efficiebant, ita vt Cæsar lib. 4. scribat ex vna parte Sueuis vacasse agri circiter millia passuum sexcenta, idcirco Procopius ait ab Istro irrigari desertas regiones, quicumque tamen ē Borealibus seruebant, iis, vt ait Horatius libro tertio, Ode 24. cultura longior annua non placebat, quod Tacitus & Cæsar. lib. 4. scribunt. Quamobrem rectē Horatius idem cuncta hęc respiciens dixit:

Quid Germania quos horrida parturis?

Vivebant

CXVIII.

CIX. CXX.

CXXI. CXXII.

CXXIII.

Vinebāt autem plerique omnes Boreales carne, lacte, ca-
seoque, vt supra bono CII. & CIII. explicauimus: alio-
quin cum soli vbertate & amplitudine nullis laboribus,
ait Tacitus, contendebant. Verū postquam Pontifici-
bus Romanis obsequi cœperunt, non modò ferax est hu-
mus, sed agriculturæ scientia & vsus inter Boreales est
admodum præstans. Hinc aliquibus in locis etiam vine-
ta sunt, vt in Alsatia, quam vocant, terrisq̃e quas Rhe-
nus irrigat, & in alijs Noricorum & Bauarorum regio-
nibus in Hūgaria, Austria, Morauia, Bohemia deniq; ipsa.

Quid illud? ait Germaniam Tacitus impatientem
fuisse arborum frugiferarū: quis verò id dixerit, ex quo
Pontificias leges est amplexata? Hinc enata tria sunt,
nimirum viuaria animalium latissima, quin etiam ne-
mora ad omne voluptatis ingenuæ genus exculsa, & cō-
sita, denique magnificæ pulcherrimæq; villæ, in quibus
qui degant, illud sibi iure occini possint audire:

*O fortunati nimum, sua si bona norint
Agricola.*

Et aliud Lyrici:

*Beatus ille, qui procul negotijs,
Vt prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis
Solutus omni fœnore.*

Hinc Vuympfelingius, *Vt multas, ait, Germaniæ regiones o-
mittamus, Alsatia fertilitatem prosequamur: ea, tametsi Germa-
niæ portiūcula est, tamen aeris temperie, soli fertilitate, aquarum
copia, nemorum salubritate, Cereris ac Bacchi abundantia, omniū
rerum vbertate affluentissima, quæ merito cella penuraria, & Ger-
maniæ nutrix nominari potest. Ægyptus, Sicilia, Italia, Hispania,
sicut receptissimi auctores tradiderunt, sunt quidem regiones vber-
rime, fertilissimæq; frumenta tamen, & vna, quæ illic colligun-
tur, crassa sunt & pingua, & sciti saporis, minimè tamē duratu-
ra, quæ tamen apud nos ad sexagesimum vsque annum in corrupta,
illese, sincera, pura, & ad mortalium vsu accommodatissima
permanent. hæc ille cap. 21.*

PECORVM, ET EQVORVM SPE-
CIES VTILIOR. His merito subijcietur illud. Ne-
mo ex antiquis scriptoribus negat, Borealib. magnā fuis-
se plerumque pecorum, equorumq̃e multitudinem, sed
illa fuisse exilia & ieiunia Tacitus affirmat. *Pecorum fœ-
cunda, ait (Germania) sed plerumque improcera, ne armentis qui-*

dem

*dem suis honor, aut gloria frontis. & mox: Equi nec forma,
nec velocitate conspicui. hæc ille. Atqui nunc longè secus,
ita vt bene Lipsius dicat in adnotationibus ad Tacitū,
peccora Batavia aut Frisia palmam proceritatis & formæ
poscunt contra omnia Europa.*

AVRI, ARGENTI, FERRI, ÆRIS, CV-
PRI, OMNIVM QVE METALLORVM FO-
DINÆ INNVMERÆ. Sed numquid hic finis? vi-
dimus olim Borealibus negatum plerumque quidquid
vel terra vel negotiatio ad vsus aut necessarios, aut cō-
modos vitæ tuendæ, parare posset. Quid quod metalla
vt plurimum nulla illis erant, non aurum, argentum, fer-
rūmq̃e, aut aliud huiusmodi? de auro testantur Athe-
næus, & Iustinus historicus. *Argentum, inquit Tacitus, &
aurum propitijs, an irati Dij negauerint, dubito. Nec tamen affir-
mauerim, Nulla Germania venam argentum aurūmq̃e gignere.
quis enim scrutatus est? possessione & vsu perinde haud afficiun-
tur. & mox: Nec ferrum quidem superest, sicut ex genere telorum
colligitur: rari gladijs, aut maioribus lanceis vtuntur. hæc ille:
quæ verba nos sic intelligimus, vt exiguam Germanis
harum rerum copiam credamus olim fuisse, nihil verò
fuisse, nullo modo asserendum. Nunc verò abundan-
tissimas Borealibus populis esse fodinas auri, argen-
ti, ferrique cuncti sciunt. An non etiam cupri, æris,
omniūmq̃e metallorum innumeræ? Ecquis hoc igno-
rat? Hæc sunt, ait quidam nomina sordinarum in Furtel-
bach: Puteus S. Vuilelmi, Raumpapump, S. Ioannes Fur-
stenbau, ferreum ostium, Vlmenium symposium,
sanctus Martinus, Tres putei, Clibanus, sanctus sanguis,
Malleolus cultus sociorum.*

In valle Surbetz sanctus Michaël, Viride nemus, san-
ctus georgius, argenti oppulentia.

In valle Prahegetz sanctus Philippus, sanctus marti-
nus, Vitis, Abies viridis, Armo mons sanctus guilielmus.

In veteri valle Echirch, beata Virgo ad Frigidum mō-
tem sanctus Iacobus.

Quid verò dicemus de fodinis Comitatus Tyrolensis,
Saxoniae, Bohemiae, Hungariae, Transyluaniae, Poloniae,
totiusque Septentrionis? Hinc celtæ:

*Proinde metalliferos extollens vndique montes.
Argentūq; aurūq; ferax, varusq; ne metallis
Plurima perpetuis effundens munera venis,*

Forna-

CXXVI.
CXXVII.
CXXVIII.
CXXIX.
CXXX.
CXXXI.

CXXIV.
CXXV.

*Fornacesq; cauas, liquidus quibus aestuat ignis
Brontis opus, Steropisque, gerens liquefacta metallo
Extendit varias vbi ferri lumina formas.*

& Coruinus de Polonia:

Terra fœcundis nimium debiscit

Plena metallis.

Et post:

Æra inexhaustis tenebrosa venis

Et simul surgit rudis impoliti

Lamina plumbi.

Ac ne verba videamur dare, satis sit aliquas Noruegici, Suetici, Gotthicique regni produxisse. Igitur in Noruegia propè conuentum Ringariche eruitur abundantissimè argentum, in Suundharlangh cuprum. At in Suecia ad gradus 52.15. & 62.30. toto tractu sunt montes auri, argenti, æris, ac plumbi feraces. Coperdalia ducatus est quasi vmbilicus Schondia totius, in eo vallis est cupri: totus verò tractus habet plurimas fodinas argenti, cupri, & chalybis. In Gotthia porrò est oppidum Tingualla super lacu in quo sunt, optimi ferri fossiones, & propè Aduidh vicum ferri, & æris. Iam de Britannia nihil est quod hac in re dicamus.

Quis igitur nunc dicat deos vel iratos vel propitios aurum, argentum, ferrumve Germaniæ aut Septentrioni negasse? Et hæc igitur habent Boreales, postquam Põtifici Romano adhæserunt.

CXXXII.
CXXXIII.

GEMMARVM ET ELECTI FODINÆ. Prosequamur adhuc reliqua huiusmodi. Aliquas olim Germanis æquè omnibus gemmas non modò cognitatas fuisse, sed aliqua ex parte in honorificos vsus possessas, est admodum verisimile. Nam Solinus cap. 22. ceruicias eis & smaragdum fuisse tradit, & adamantem Plinius lib. 27. & onichè, calaidè, topaziū li. 36. cap. 7. & 8. Nunc autem tanta harum copia, vt Celtes hæc verba protulerit: In Herciniæ montibus iaspides, & diuersa marmorum genera sunt. Fluuijs etiam margaritarum & auri feracibus Germania plena est.

Electrū quidem, quod succinum vocauerunt, antiquis cognitissimum fuit, tanto autem fuit in pretio, vt referat Solinus Neronem dicere solitum, sine succino voluptatem nullam futuram. Mulieresque olim gestabant illud loco maximi ornamenti: sic namque Ouid. lib. 2. Metamorph.

Inde

Inde fluunt lacryma, stillataq; Sole rigescunt

De ramis electra nouis, quæ lucidus amnis

Excipit, & naribus mittit gestanda Latinis.

Nunc verò tanta illius est copia, vt nullo ferè sit in pretio. Abundantissimè namque aduehitur è Prussia: & quâuis insignes habeat vires gratissimūque aspectum, ob affluentiam, tamen haud magnæ est existimationis,

CRYSTALLI, FOSSILIVM QVE ABUNDANTIA, INGENIOSISSIMI FOSSORES, AC MACHINÆ AD CUNCTA HVIVSMODI ARTIFICIOSISSIMÆ. Iam verò quid de crystallo dicemus, de quouis fossiliū genere, de fossoribus ipsis arte & ingenio præstantibus, machinisque innumeris ad fodinarum varios vsus per Boreales inuentis, & conditis? In Valesia regione speciatim solet abundè inueniri crystallos, maximè verò iuxta Rhodani fontes, sed tum de crystallo, locisque illam gignentibus, tum de copia maxima omnium fossilium, scientia singulari fossorum, machinisque admirabilius ad hæc excogitatis atque constructis à Borealibus populis, diffusè Georgius Agricola libro de natura fossiliū & metallis, Olafusque Magnus de gentium Borealium moribus: quæ sanè contigerunt illis, ex quo Pontificia placita sunt amplexati.

CXXXIV.
CXXXV.

THERMÆ Neque Thermæ à nobis sunt obtegendæ filètio: incredibilis namque & propè diuinus est vsus illarum ad sanitatem corporum tuendam, fugandūque omne morborum genus. & olim quidem sicut in Septentrione cuncta sordebant, neque populis erant diuturnæ alicubi sedes, sic neque vsus Thermarū, neque ipsæ Thermæ aut notæ erant, aut vlla experientia compertæ. At postquam Deus vnà cum Catholica doctrina Romani Pontificis superiora quæ recensuimus bona Septentrioni est largitus, & hoc ita communicare voluit abundè, vt sicubi scateant ille in Septentrione præ cunctis scateare apertissimum sit. Et quidem Badenses Thermæ sunt omnium mortalium fama celeberrimæ. fontes verò sunt alibivirium mirificarum, quorum nonnullos recenset Irenicus libro octauo capit. 4. qui sic ad extremum concludit: *Varias planè vires natura in fontibus ceteris Germanicis ostendit, ad quas tradaendas si occuparet, maiores haberem occasiones pendè, quam Plinius, & æque mirabiles. hæc ille.*

CXXXVI.

Geographus

Geographus quidam multas refert, Leucenses mirifica^s aduersus multos morbos, Fabiarias in Heluetijs. Aquigranenses, Fiderenses in Pretigogia, Geppingenses, Minenses, Seyerlingenses apud Egram, & alijs in locis alijs de quibus proprii scriptores.

CXXXVII.
CXXXVIII.
CXXXIX.
CXE. CXLI.

LINA NOBILISSIMA, LANIFICIUM, AVLEA, SERICEA ARS, ARTIFICIA. QVE OMNIS GENERIS INNUMERABILIS omnibus ad extremum subiiciuntur quaecumque spectant ad linorum confectionem, texturam, lanificium, praestantissima Aulæa, artem sericeam, denique ad cuiusvis generis artificia cuncta. Boreales enim gentes olim carebant omnibus his ad honestatem necessitatesque vitae incidentes necessariis. Sic enim Tacitus de Germanis Borealiū praestantissimis: *Quoties bella non ineunt, non multum venatibus plus per otium transigunt dediti somno ciborum fortissimisque ac bellicosissimisque nihil agens, delegata domibus, & penetibus, & agrorum cura feminis senibusque, & infirmis cuique ex familia. Ipsi habent: mira diuersitate naturæ, cum iidem homines sic amant inertiam, & oderint quietem.* hæc ille quod autem Cæsar ait vitam Germanorum esse in venationibus, eosque in iis esse multos, nisi velimus à Tacito illum dissidere, dicendum est respectu cuiusvis alterius exercitationis Germanos in venationibus fuisse multos respectu otiositatis non ita. Quamobrem quidquid illis erat à bellis vacuum tempus, vel venationi dabant, vel otio, sed otio magis, si Tacitum contraria Cæsari dicere nolimus asseuerare. Ut ut res sit, nulla Aquilonaribus olim preclara ars. Et tamen quis ignorat sine artificibus vrbes aut politiores viuendi formam dignitatemque nullo modo stare unquam posse? Quamuis enim soleant haberi artifices ignobiles, incredibili tamen ac prorsus necessario sunt bono ciuitatibus conseruandis, & amplificandis. Quod si mortales sint absque illis inertiae dediti, facillime ac breuissimo tempore cuncta subuertuntur. Verum namque dixit ille:

Otium & Reges prius, & beatas

Perdidit vrbes.

Eccl. 33.

& Ecclesiasticus: *Multam malitiam docuit otiositas.* Cum vero in cunctis excellent Aquilonares, in lina conficiendis, quis ignorat quanti sint Batavi, in lana Angli, in aulæis Belgæ, qui Germaniæ secundæ adscribuntur, in se-

ricels

ricels operibus Germani omnes? quibus omnium sanè artium excellentiam singularem nemo neque debet, neque reuera negare potest. Horum verò nihil erat antequam Gregorius Primus in Angliam misisset Augustinum, Mellicum, Iustum, Paulinumque Italos, Gregorius autem Secundus in Germaniam Bonifacium, sociosque eius Anglos, qui monachi fuere omnes.

Non illud est tamen vilo modo prætereundum, quantum spectat ad telluris naturalem feracitatem, fuisse hæc & præcis temporibus Britannia, atque aliquot insulis maxima ex parte, quod è scriptoribus liquet, Mela, Solino, & alijs.

Vt autem cuncta ad hoc caput pertinentia testimonio geographi Germani hæretici consignemus, afferamus eius verba Geographiæ tertio libro. sic igitur ille:

Fuit Germania terra ab initio auctore Cornelio Tacito, in vniuersum aut syluis horrida, aut plaudibus infæcunda, aspera celo, tristis cultu, conspectuque, humidior, quam Gallia, ventosior, quam Noricum, & Pannoniam aspicit, frugiferarum arborum & omnis culturae impatiens, pecorum fæcunda, sed plerumque improcera. Ne armentis quidem suis honos aut gloria frontis. Numero gaudent, eademque sola & gratissima sunt, opes. Argentum & aurum propterea, an irati Diu negauerint, dubito, Nec tamen affirmauerim nullam Germaniæ venam argentum aurumve gignere. quis enim scrutatus est? Haud his dissimilia scribit Seneca in lib. de gubernatione mundi: Germani, inquit, errant incertis sedibus, sunt apud eos perpetua hyemes, solum infæcundum, nulla ades, venationibus viuunt: vbicunque nox fessos laboribus deprehendit, cubant sub frondibus, aut in speluncis foueisque. Non habent domos, sed casas solijs & culmis contactas. Incole circumaguntur chori. Tantum more in congelato mari carne ferina victitantes, gens nuda, & pellibus solum ferarum vestita, & propter ea vilis, despectaque ab omnibus. En tam miseram regionem inhabitauerunt maiores nostri: taliaque scripserunt de Germania Iulius Cæsar, Tacitus, Seneca, Liuius, & alij Romani, qui tamen tanta iactura suæ Reip. totque annis contenderunt pro ea sibi subiicienda. Si fuit tam misera & inops terra, tot paludibus & cœnosis locis oppleta, tam inculta, tam horridis syluis obducta, ut quid tam diu luctati sunt pro ea? Certè minoribus expensis acquisissent latissimam & ditissimam Asiam (cuius tamen bonam partem subiugarunt) quam squallidam illam & cœnosam, ut

Pars ij. Tom. 2.

X

vocant,

vocant, Germaniam. Cūque hodie omnia cernamus in Germania longè aliam habere faciem, quippe quæ neque Italiæ, neque Galliæ cedit in fertilitate, sed neque Hispaniæ, & omnia contraria his inueniantur, quæ memorati scripserunt auctores, quomodo eos excusabimus? Illi penitus extenuarunt, & obscurauerunt (hoc est omnino ridiculum) terram nostram, nos verò videmus eam regionem esse amœnissimam, pulcherri-
 tidissimisque urbibus, castris, & pagis exornatam, & ex-cultam. Habet cælum latis clemens, campi fertilitatem optandam. Sunt colles aprici, nemora opaca, frumentorum abundantia, vitiferi montes, clarissimi amnes, Rhenus, Danubius, Moganus, Albis, Neccarus, Sala, Odera, & multi alij fluij, & riui limpidissimi totam terram rigantes: sunt fontes dulcis aquæ, sunt thermæ calidæ, sunt mineræ salis plurimæ: metallorum item fertilitate nullis cedit terris. Vniuersa Italia, Gallia, & Hispania argentum ex Germaniæ negotiatoribus ferè omne habent, metallaque nõ parum multa nec auro est priuata. Hæc cum ita sint, necesse est, memoratos scriptores aut mera mendacia somniaque, litteris mandasse, aut cælum, regionumque naturam (hoc verum) mutatam. Certè si hodie eorum quisquam ab inferis resurgeret, atque oculis intima regionis nostræ contemplaretur, numquid non multum miraretur? ac quid diceret, si videret, quanta nunc est locorum salubritas, cæli humana temperies, vbertas soli, vini frumenti que quanta copia, arborum consuetudines, quis splendor urbium, templorū sacra, & erga Deum religio urbanitas ciuium, vestitus hominum, rei militaris peritia, apparatus bellicus, ceteraque ornamenta Germanorum? Profectò nõ diceret terram informem, asperam, cælo tristem cultu: videret sanè quàm verum sit illud, quod dicitur sæpius bonam materiam cessare sine artifice. Nam etsi aliis regionibus mitior hyems sit, fructusque nobiliores, minus tamen æstus temperatus est, vnde & frugum corruptio, adde animalia venenosa, & alia ad humani generis perniciem intentissima. difficilis satis erit iudicatu, quæ cuique prouincia comparanda sit, quæ anteferenda. Sunt quidam auctores Phisici, qui opinantur ex reuolutione cælestium virtutum, & per hoc temperiei mutatione regionem fecunditatem mutari in sterilitatem, & sterilitatem rursus infœcundita-

tem

tem, idque adeò, vt vbi nunc est mare, aliquando terram, & vbi terra, illic maria, fuisse affirmant. Sterilem autem fieri fecundam terram, indicant etiam Romani scriptores, qui queruntur non eandem esse suarum terrarum fecunditatem, disputantque de eo, nunc etiam terra senescat, effœtæque reddatur senectute, vt animalia. Quæ mutatio facta sit in terra Chanaam, scimus. Natura rerum infirmis elementis subiectarum est fragilis, corruptionibus & mutationibus exposita. nihil est tam splendidum & magnificum, quod non redigatur ad nihilum, & in cõtemptum veniat. Dominus solus immutabilis manet, & qui in eo sunt, vnum cum illo facti. In Asia, & Africa, aliisque memorabilibus locis iam multa iacent neglecta, infrugifera, & deserta, quæ vix serpentibus iam alimentum præstare possunt. Vbi fuerunt ingentes ciuitates, atque populosissimæ? vbi est iam Babylonia? vbi Ninive? vbi Troia? vbi Thebæ? vbi Carthago? Athenæ? & reliquæ vrbes? de quibus tam magnificè loquuntur historiæ. Ecce rerum humanarum miseram & instabilem conditionem. quid miseri extollimur? qui cæsi inflammamur in tam caduci rebus? Babyloniæ vrbis amplitudo & altitudo nota est, sed vrbi fuerit ignoratur locus. Est iam habitatio sirenum, draconum, & veneficorum animalium. Ægyptus, quæ ex Nili inundatione paradisos erat, iam suas laudes non tuetur, nec responder colonis suis. Quid igitur mirum si ex Germaniæ eremo factus est hortus omnibus ad necessitatem & voluptatem facientibus plantis confusus? Sed nos rectius id Domini Dei nostri tribuimus benignitati, si quidem Domini verbo obediunt omnia elementa, faciunt omnia hæc iuxta iussum & imperiū Domini exercituum. Hoc benedicente, & aperiente manum suam, terra fert fructum suum, fertilitateque omnia replentur: maledicente & manum claudente, sterilis redditur terra, & omnia pereunt. In hunc modum solet esse vicissitudo in donis Dei, mutanturque sic artes, animi, ingenia, & regna, fierique solent mortales post varia dona & victorias successusque arrogantes, & molles, vitiiisque inquinantur infinitis. Quare post longam patientia non perpetuò ferens Dominus Deus malitiam hominum, ingratos punit, subtrahit consueta beneficia. Sic propter peccata populi mutata est fertilitas

X 2

teritæ

terræ promissionis, & quæ prius fluebat melle, vino, & lacte, iâ vix spinis & tribulis ferendis est habilis. Notum est quales fructus potissimum vuas, in testimonium & signum Israël, Iosue, & Caleb ex illa tulerint, terra, quæ iam est desolata, deserta, & colono prorsus non respondēs. Sicuti etiam Sodoma & Gomorrha ante benedictionem omnibus rebus abundauerunt, vt iure habitæ sint paradisi, & pinguedinis domus: sic si verum est Germaniam aliquando fuisse barbaram, horridam, & infœcundam, semper tamen bellicosam, aliisque populis, fortio-rem, quemadmodum consuevit esse gens laboribus indurata, & exercitata, parumque civilibus moribus imbuta: Dominus tamen iam tandem quoque hanc terrarum orbis partem respexit, ita vt ex verbo & gratia Domini vix vnquâ fuerit regio vel fertilior, magisue habilis ad omnes genus fructus producendum, vel felicior ingeniorum animorumque bonitate, magnitudine & præstantia. Quibus enim gentibus in vlla cedit arte, vel ingenio? Fuerunt quidem olim secula apud Ægyptios, Grecos, & Romanos eruditione & artibus excellenter dotata & excolta: sed temporis iniuria, quæ omnia consumit, artes & homines interciderunt. Id quod sine dubio nobis euenire potest, si ingrati fuerimus Domino Deo omnium bonorum largitori: hæc ille.

Qui ridendus omnino, dum conatur ex parte in dubium reuocare an Germania priscis temporibus fuerit adeo sterilis, cumque id non audeat, ad extremum, quod est verum, diuinæ prouidentiae id adscribit. Ridendus est, inquam, maximè cum dicit à Romanis scriptoribus (sic enim loquitur) Germaniæ terram extenuatam, & obscuratam. Linius enim, quem citat, Putauimus fuit, Seneca Hispanus. quid autem dicemus de Pomponio Mela similiter Hispano, Strabone Cappadoce, Herodoto Asiatico, Procopio Syro, Iornande Gottho ac ferè Germano, qui omnes, quod suprâ retulimus, eadem tradunt? Crediderim tamen feracitatem Germaniæ contigisse non omnino ex immutatione cæli ac telluris, sed ex ipsa etiam cultione, qua factum, vt plurimæ paludes sint exsiccate, itinera aperta, syluæ prius horrentes explicatæ, ex quibus aër factus sit liberior, ac ventis perflantibus multo purgator: vt omitamus innumera, quæ faciunt ad bonitatem locorum, in quibus humana industria, studium-

que

que plurimum sibi potest vindicare, cur enim somnietur insulsus iste vbertatem fuisse eandem Germaniæ (nam cetera haud negat) nihil aliud ipsa abducit in medium, nisi quod dubitat: certò namque affirmare non audeat, contra tot seculorum, & omnium celebriorum gentium, quos habemas, scriptores, quorum plerique hæc propriis oculis vsurpare potuerunt, aut ab huiusmodi sanè testibus hæc accepisse, cum distet ipse ab ætate illorum vt minimum mille ac centum annorum spatio, tot enim numerantur propè ab eo tempore, quo Iornandes vixit, vt plurimum, bis mille annis plus minus quæ colligantur ab Herodoti temporibus, qui Scythiæ Europeæ, cui Germania adnumeratur, recenset singillarim loca deserta aut culta. Sed ab alia veniamus.

Bona pertinentia ad prudentiam, fortitudinemque militarem.

C A P. VII.

INVNDATIONES GENTIVM REPRES CXLII.
SÆ. Priscis temporibus, quidquid est Septentrionis intra Rhenum, Danubium, Tanaimque, & Oceanum, vsque ad Arcticum polum, nihil aliud videtur fuisse, nisi latus quidam campus, qui ab aliis atque aliis subinde gentibus in illum continenter irrumpentibus occuparetur, expellerenturque ipsi populi, à quibus haud multò antè fuisset ille detentus. Germani quidem tribus maximè rebus valebant, incredibili omnium periculorum vitæque contemptu, omnium durissimorum maxima tolerantia, & ingenti militum numero. At ipsa regio munita erat tribus aliis de causis, quod inuia foret ob paludes, syluas, & montes asperrimos, quod populi singuli in confinibus regionum longè lateque pertinentes vastitates de industria solerent adducere, vt Cæsar ac Tacitus scribunt, quod nullas haberent domos, in quibus bello captis inimicorum copiæ vel hyemare possent, vel à cæli inclementia se tueri. A plurimis autem gentibus superabantur Germani bellicis artibus, & armorum copia, vt clarissimè apparebit. Non igitur mirum, si Germania incurvationibus ac vastationibus omnium pateret, aliæque

atque

atque alia subinde gentes irruptionibus factis, & expulsis prioribus incolis. vel ad internecionem deletis, illam vel omni vel ex maiori parte occuparent.

Prima sit igitur irruptio in Germaniam Cimeriorum, siue Cimbrorum: Strabo namque Cimbras ac Cimerios eisdem facit libro septimo, & Plutarchus in Mario huius migrationis meminit ille ibidem. siue autem profecti sint prius Cimbrica Chersonesso, quæ nunc Dania vocatur, siue è Cimerio Bosphoro, non est presentis argumenti. Illud certum, loca Herciniæ sylvæ, quæ immensa erant, vt è Cæsaris libro sexto liquet, & quibus potissima Germaniæ pars continebatur, quòd nondum foret vllò loco extirpata, fuisse ab illis detenta, eodem teste. Verùm de his latè Vuolfangus Lazius libro tertio Migrationum.

Secunda est Boiorum, qui Cimbras expulerunt. Boij verò sunt Gallicani, tradit hoc Strabo ibidem, à quibus Boiemos aliqui volunt ortos. Quin Taurisci, Scordisci, Teuriscæ Gallici sanguinis fuere omnes, Germaniæque regiones multas potiti sunt. Itaque Polybius testatur ætate sua Gallos à Pyreneis montibus tenuisse omnia vsque ad Tanaim, pontumque Euxinum. atque hoc est, quod ait Cæsar libr. 6. à Gallis in Germania plurimas colonias deductas.

Tertia est ante hanc, quod Boiorum diximus, cum scilicet Taurisci è Galliis emigrantes in Germania sedes fixerunt. Hi namque prius, quàm Boij, sunt ad Boreales oras profecti, vt Strabo diligentissimus antiquitatis indagator libro septimo tradit. Tauriscos porrò in Alpibus Italiam versus habitasse Plinius refert libro tertio, capite decimo nono, præterea verò in Carpathiis montibus, vt discimus è Ptolomæi li. 3. c. 8. tabula. 9. & Plinius libr. 3. cap. 12. narrat Tauriscos, quos Gallicæ gentis facit, habitasse à tergo Claudij, qui mons est Pannoniæ. Rursus autem Strabo libr. 5. vult hos loca Danubio proxima incoluisse, deletosque vnà cum Boiis à Boiobista Getarum Rege. E Stephano præterea & Ptolomæo colligi potest Taurunum, quod erat in confluentibus Istrum & Savi conditum, vbi nunc est Alba Græca. Describit idem Ptolomæus aliam ciuitatem in Norico Mediterraneo à Tauriscis dictam Teurniam, vbi nunc volunt esse Racheradium, & Taurus mons. Quam

obrem

obrem latissimas regiones Taurisci tenuerunt, Rhetia, Norici, Styriæ Carniæ, & Pannoniæ.

Quarta est Scordiscorum, quos Athenæus libro quinto reliquias ait fuisse Gallorum, qui Brenno duce Delphos diripuerunt? quo defuncto Bathanatus iis præfuit, & in vtraque Danubij ripa collocavit, & vsque ad Pannonias, Thracas, & Illyrios confinia prouexerunt cis Istrum, ex altera verò parte trans Istrum, vsque ad Mæcios, Triballos, Getas, Bastarnas, ac Tyrageras, quod colligitur è Plinij libro tertio capite vigesimo quinto, Byzantio libro de vrbibus, Liviò Decadis quartelibro decimo. Strabone libro septimo. & Appiano in Illyrico.

Quinto est Heluetiorum, quos Gallici sanguinis esse scribit Tacitus, & habitasse olim non in ijs, quibus nunc habitare dicuntur, locis, sed inter Herciniam suam, Rhenum & Mænum amnes: quocirca & latiores olim sedes Heluetiis, & magis protense Boream versus, quàm nunc adscribebantur.

Sexta est Sueuorum, quam libro quarto Cæsar ait esse longè maximam Germanorum gentem, & Strabo amplissimam vocat, Tacitus verò scribit occupari ab illis maiorem Germaniæ partem. Et hanc quidem Iornandes è Scandinavia profectam dicit, nisi tamen nobis audendus sit Tacitus longè antiquior Iornande, qui narrat: ipsos Sueuos genus suum retulisse ad Semnonas, Gallici sanguinis autem Senones sunt, quos & Semnonas putamus. Quòd sint è Gallorum stirpe facit, quòd cum remotiora multo Germaniæ loca fuerint à Galliis occupata, multo probabilius est hæc Sueuorum viciniora, & maximè cum dicat Cæsar colonias à Galliis ductas in oras Rheno propinquas, at Sueuorum regio minus abest à Rheno, quam Tauriscorum, & Scordiscorum, sua èt idem nominis affinitas. Adde Sueuorum Senonumque illius ætatis eosdem mores è Polybij namque libro 2. habemus quæ fuerint Senonum studia, vitæque degendæ rationes, vt scilicet in pagis habitarent, qui nullis mœnibus cingerentur, humi cubarent, agriculturæ ex aliqua parte darent opem, ita tamen vt pascuis potissimum delectarentur, & idcirco lacte & pecore magis vescerentur: quæ conueniunt omnia Sueuis, vt Cæsaris libro quarto docemur. Verùm siue è Galliis,

X. 4

siue

sive è Scandinavia sint orti Suevi, in Germaniam ce rre ex alijs terris irruerunt. Accedit ad hæc: quod Senones hi fuerunt, à quibus Roma est capta, & qui Brenno duce in Græciam peruenerunt, & mox in Pannonias, ac Noricum regressi sunt, quod & in Illyrico docet Appianus, & è quibus Scordisci, vt ostendimus, aliquam Germaniæ partem tenuere. Vt vt res sit, Suevi aliunde in Germaniam commigrarunt.

Septima est Herulorum, qui Cymbros è Chersonesso expulerunt, peruagatiq; sunt diuersis temporibus Germaniam totam, modò in his, modò in illis locis per aliquod quamuis non diuturnum tempus consistentes, quod è Trebellio in vita Claudij, Iornande, Tacito, Paulo Diacono cap. 12. & seq. de historia Longobardorum liquet, Procopio lib. 2. & 3. belli Gotthici.

Octaua est Longobardorum. Nam Paulus Diaconus genere Longobardus hos populos è Scandinavia in Germaniam profectos scribit, qui tamen Cornelij Taciti ætate iam proprias in Germania sedes habebant, quod etiam constat è Ptolomæo.

Nona est Rhetorum. Anno namque ante ortum Christum quingentesimo octuagesimo septimo, cum Romæ regnaret Tarquinius Priscus, vt colligunt multi, Gallorum copiæ Belloueso duce venientes in Italiam Tuscos late dominantes ab infero vsque ad superum mare expulerunt. Tusci verò expulsi Rhetum secuti in Arpiibus inxta Rheni fontes confederunt, Alpibusq; Rhetijs nomen dederunt, vt scribunt Linius deca. 1. li. 5. Iustinus lib. 20. Plinius libr. 3. cap. 10. De his latè Ægidius Ischudus proprio libello.

Decima est Danorum, qui relicta Scandinavia è propriis Herulos sedibus eiecerunt, vt Iornandes refert, & Daniæ nomen fecerunt. Idcirco necesse est ab Herulis Cimbros è Chersonesso illa, quam nunc Daniam vocamus, factos esse profugos.

Vndecima est Ostrogothorum, qui in multis Germaniæ locis constiterunt, sedibus tamen non admodum diuturnis, vt Iornande apparet,

Duodecima est Visigothorum, qui variis & ipsi in locis diuerso tempore Germaniæ ac Septentrionis terras occuparunt: quæ quoniam latè persequitur, & optimè omnium Iornandes libro proprio de rebus Geticis, siue

Gotthicis,

Gotthicis, è nos erimis contenti lectorem reiecit.

Decimatertia est Turcilingorum, qui similiter irruere in Germaniam, & per aliquod tempus in illa commorati, sunt. Odouacer namque Rex Herulorum Turcilingorumq; simul fuit, & cum mouit in Italiam; cepitq; illam, in Norico ac locis finitimis iamdiu sedes habebat, quod è Iornande constat. Procopio libro de bello Gotthico, Eugippo Odoacris æquali in vita sancti Seuerini, quam retulit Surius tom. 1. Ianuar. 8. hos aliqui volūt esse eosdè cum Turingis, quos Tacitus priscis Germaniæ populis nō adnumerat, vt neq; Francos.

Decima quarta est Rugorum, quos Eugippus idem collocare videtur propè Noricum, & quæ nunc adiacēt Viennæ Austriacæ regiones, eorumq; Reges Flacitheū, Felertheūq; Arianos recenset. Hos deinde expugnatos Odoacer in Italiam duxit, Vuidomarus deinde in Noricum Germaniamq; ex Italia, quo tempore Maximum Iuanientem Episcopum cum quadraginta Christianis occidit, vt est in Metropoli Salesburgensi.

Decima quinta est Scyrorum, quos & in Germaniam profectos è Scytia narrat idem Iornandes duce Vvinnulpho. Hi deinde fuerunt auxilio Chunimundo Regi Sueuorum pugnantia aduersus Gothos. Ab his Scyris dictos putat Styrios, & Scyriam Vvolfagus Ladius li. 12.

Decimaseptima est Burgundionū, quos è Scandinavia descendisse vult Iornandes, & significat Eutropius libro duodecimo. *Igitur, inquit, Valentinianus Saxones, gentem in Oceani littoribus & paludibus in viis sitam, virtute atque agilitate terribilem, periculosam Romanis finibus irruptione magna mole meditantem, in ipsis Francorum finibus oppressit: Burgundionum quoque nouorum hostium cepit nomen nouum, qui plusquam octuaginta millia, vt fertur armatorum ripæ Rheni fluminis insiderant. Hos quondam subacta Germania interiori à Druso, & Tiberio adoptiuis filijs Cesaris, per castra dispositos in magnā coaluisse gentem, atque ita etiam nomē ex opere presumpsisse: quia crebra per limitem habitacula constituta, Burgos vulgo vocant, eorumq; esse preualidam & perniciosam manū Galliarum hodieq; testes sunt. hæc illæ. Ex Ammiani libr. 18. & 28. colligimus hos tempore ipsius habuisse sedes, vbi nunc est Palatinatus inferior, & Marchionatus Badensis, nunc scimus in Gallia Sequana commorari.*

X

5

Decima-

Decima octava est Gotthorum, quos è Gallia in Germaniam commigrasse Tacitus refert: atque ita Gotthi à gotthinis distinguuntur.

Decimanona est Saxonum, quos aliunde in Germaniam venisse non modò Eutropius, vt retulimus, narrat, sed & Vvitichindus lib. i. gestorum Saxoniorum.

Vigesima est Hunnorum. Hos certum est Attila Rege plurimas pluribus irruptionibus Germaniæ vastitates attulisse, & vsque ad ætatem Caroli Magni, qui eos deleuit, in Pannonia commoratos, quod Eghinartus, illius scriba in vita refert, Ademarus, Regino, ac reliqui his posteriores. *Attila sanè quamdiu vixit, inaudita (inquit, Iornandes) ante se potentia solus Scythica & Germanica regna possedit: hæc ille, qui subiicit ex Hunnis aliquos in parte Illyrici ad castrum Martenam habitasse, alios in Dacia Ripensi, vel extremo Scythiæ minoris, aut ad maris Pontici litus.*

Vigesima prima est Gepidarum, qui fuis Hunnis post Attilæ mortem visi sunt occupasse maxima ex parte quæcumque Hunni potiebantur, vt ex eodem Iornande habemus. Iustiniano deinde imperante, loca Vistulæ flumini vicina ab Auaribus & Longobardis oppressi tenuere, quæ gepusæ nomine ab ipsis deducto, sunt vocata, vt Vvolfgangus, libro vndecimo adnotauit. Sed latissime Gepidarum facta, vastitates, & migrationes persequitur Procopius libro tertio belli gotthici, & primo Vandalico, narratque suo tempore cis ac trans Istrum sedes adhuc illis fuisse.

Vigesima secunda est Vandalorum. Hos è Scandinavia ducere suum genus vult Iornandes, & primas in Pannoniis sedes à Constantino concessas habuisse: qui deinde interiori Germaniæ peragrata, in Gallias, Hispanias, Africamque commigrarunt. ibi regnum constituent, rerum potiti sunt annos amplius ceterum, donec aut deleui omnes, aut abducti in seruitutem à Belisario: quæ Procopius libris de bello Vandalico narrat, facitque Vandalos Gotthici generis omnes.

Vigesima tertia est Anglorum, qui vnà cum Saxonibus in Germaniam profecti multo tempore in illa constiterunt, donec in Britanniam traicientes, insulæ nomen dedere, quæ sanè omnia persequitur Beda libro Anglicæ historiæ, & Vvitichindus gestorū Saxo-

nicorum

nicarum initio.

Vigesima quarta est Abrotidorum, qui gente Slauiica sunt, diuque cum Germanis ad confinia pugnarunt. Tandem verò data sunt eis à Carolo Magno sedes trans Albim: è quib. Saxonas deducēs in Gallias trāstulit: quæ Regino narrat anno octingentesimo quarto, loca porrò trās Albim vsque ad Vistulam Germaniæ adscribuntur.

Tot igitur variarum gentium fuerunt antiquis temporibus commigrationes in Germaniam per annos mille ac ducentos, tot enim numerantur ab omnium vetustissima, quæ Rhetorum fuisse videtur: nam supra id tēpus nulla exstat antiquitatis memoria. Sic nulla vñquā fuit ætas, qua non in Germaniā noui populi terras occuparēt, incolasq; pristinos aut delerent, aut spoliaret.

Mirabilissimū sit igitur hoc, post annū octingentesimū quartū per annos propè octingentos nullū populū exterrū in Germaniā commigrasse. An nō hoc maximū? quid ad hæc dicemus? Hæc profectò contingere ex quo Germani auctoritatem Papæ sequuntur. Iam verò Britannia maritima Cæsar narrat ætate sua exterorū fuisse, qui natos ex insula in intimas eius regiones vi cōpulerant. Post annos deinde quadringentos quinquaginta aut amplius Scoti Pictique illius partes Aquilonares occuparūt. Post hos Angli & Saxones è Germaniā profecti Britannos propè omnes ad interuentionem dederunt, quod in vita Augustini refert Beda. Tantas verò insulæ clades attulere, vt viginti & octo ciuitates, quæ in illa erant, castellaque innumera diruerint, vt idem li. i. ca. i. Anglicæ historiæ scribit. Atque hoc est, quod Iornandes ait, Britannia omnia fuisse inculta, ac virgeas cæsas ætate sua. Et hoc igitur erit admirabilissimum, post annos mille nihil tale accidisse insulæ illi, ex quo. s. August. Mellitus, alijq; à Gregorio magno missi, Christo eā cōciliarūt,

NVMQVAM TOT MILLIA GERMANORVM CAPTA. Hæc sunt Pauli Diaconi verba lit. i. cap. i. histor. Longob. *Ab hac ergo populosa Germania, sæpè innumerabiles captiuorum turma abductæ meridianis populis pretio distrahuntur* hæc ille. Id sic fuisse, sit clarissimum. Nam primo loco Marius anno vrbs conditæ DC. LI. apud aquas Sextias octuaginta millia Cimbrorū, Theutonū, Tigurinorū, Vmbronūque cepit. Florus in Epit. LXVIII. scribit quæ fuisse nonaginta millia. Secundo Marius

idem

CXLIII.

idem sequenti anno pugna commissa ad Arhesim fluvium vel in agro Verseleni eorum cepit sexaginta millia. Tertio C. Cæsar anno sexcentesimo nonagesimo sexto Aduaticorum quinquaginta millia vendidit, aliorum verò, quos cepit, numerus multo, ut creditur, maior haud refertur: quæ constant è libro secundo belli gallici. Quarto Augustus (vetustiora namque litteris non sunt mandata) Germanorum quadringenta millia in seruitutem abduxit, & per gallica in primis rura dispersit, quod Eutropius in eius vita narrat. Quinto M. Aurelius Antonius tot eorum millia cepit, ut Iulius Capitolinus scribat infinitos ex illis in solo Romano collocatos. Sexto Maximinus Thrax, eodem teste, tot eorum millia redegit in seruitutem, ut ad senatum scripserit, fore ut Romana sola ad eos capiendos non sufficerent. Septimo Aurelianus innumeras eorum copias, quæ se in Hispanias Italiamque effuderant, partim deleuit, partim cepit. Octavo Claudius Imperator, prognatus Constantius, cum pugnasset aduersus Gothos, ut postea dicemus, ac populos Boreales, eorum tot captiuos abduxit, ut ipse scripserit ad Brocchum, quod refert, in eius vita Iulius Capitolinus: *Tantum mulierum cepimus, ut binas ac ternas mulieres victor sibi miles possit adiungere, & mox: Plerique capti Reges, capta diuersarum gentium nobiles feminæ: impleta barbaris seruis, senibusque cultoribus Romanæ prouincie.* Nono Probus, qui dictus est omnium gentium barbarum victor, tot eorum millia cepit, ut præter alios captiuos bellis gerendis haud idoneos sexdecim millia tyronum abduxerit, scripseritque ad Senatum: *Omnes iam barbari vobis arant, vobis iam serunt, & contra interiores gentes militat.* hæc ille, qui addit tantum prædæ abductum fuisse à Germania, ut nihil in illa relictum fuerit, nisi nudum solum. Decimo, quod multa tempora complectitur, ac multas huiusmodi clades, enumerauimus supra viginti quatuor bellicosarum gentium migrationes in Germanicas terras, è quibus antiquos incolas expellebant, aut eos delebant, quibus sanè temporibus necesse erat multa Germanorum millia in seruitutem redigi, & abduci. Postremo dicitur multo maiora his in rebus intulisse detrimenta Imperatores, de quibus capitulo sequenti agemus, videri possunt. Nobis sit satis hæc in medium produxisse, quibus illud adnumerabimus, non tandem putare cetas

esse

esse eodem cum Gothis: sed siue iidem sint, siue diuersi, sic eos à Dacis distinguit Strabo lib. 7. ut Getæ pertinuerint in Orientem ad Pontum, Daci verò in Occidentem vsque ad Istri fontes. Quæ si admittimus, necesse est dicamus & à Dacis Germaniæ loca aliquando occupata. Istri enim fontes sunt in intima Germania: nisi ad sentiamur asserentibus Dacos & Danos haud differre, quod Polydoro Virgilio placet, horumque eandem migrationem faciamus. Illud ad nostram rem pertinens adiicit idem, seruos antiquis idcirco vocatos plerumque Getas, ac Danos, quod captiuus ex istis nationibus fierent: ut videas esse verissimum, quod Paulus Diaconus, ut supra retulimus, scriptum reliquit de gentibus suis, ne dicas eum liuore suffusum talia de Borealibus memoriæ prodidisse. Rogo igitur quemuis paulo peritiorum, ecquando sit auditum, postquam Germani pontificem Romanum sequuntur, tot illorum millia fuisse abducta in seruitutem, & an dici possit de Germania aut Septentrione nunc illud, quod asseuerat Paulus Diaconus, innumerabiles captiuorum turmas abripi, ut prælio distracta seruiant populis Meridionalibus? Numquam sanè similia sunt de Germanis audita post cultum Christi receptum, nisi postquam pontifice Romano cõtempo Lutherum ceterasque hæreses sequi cœperunt, ac Turca in eorum regiones incursum, à quo tamen nullo unquam modo tot hominum millia capta omnes cognoscunt.

NUMQUAM TOT MILLIA GERMANORVM AVT BOREALIVM OCCISA.
Sed superiora videbuntur tolerabilia, si considerare velimus, quæ nunc subiiciemus, diuersis scilicet temporibus ab anno vrbis DC. LI. vsque ad Pipini & Caroli Magni æratè, tantas Borealium gentium, totque trages editas fuisse per annos circiter octingentos, quantas postea nullo modo factas aliquis cognoscet, per annos totidem. quod ut clarissimum fiat, hic eas singillatim recensebimus.
Prima strages est, cum C. Marius anno vrbis DC. LI. Cimbrorum, Teutonum, Tigurinorum, Ambronumque ducenta millia occidit ad aquas Sextias: Plutarchus id refert in Mario, Florus in epitome 68. Orosius, ceterique scriptores. contigit hoc anno ante natum Christum centesimo, natus enim dicitur septingentesimo quinquagesimo primo.

CXLIV.

Secund.

Secunda est earundem gentium sequenti anno siue ad Athesim fluuium, siue in agro Vercellensi, vel etiam utrobique, caesaque ex iis centum quadraginta millia: quod auctores iidem tradunt eodem Mario duce cum Catulo collega perfectum. De hac verò Cimbrorum strage sic Iuuenal. Satyr. 3.

*Hic tamen & Cimbro, & summa pericula rerum
Excipit, & solus trepidantem protegit urbem:
Atque ideo postquam ad Cimbro, stragemq; volabant,
Qui numquam attigerant maiora cadavera, cornu,
Nobilis ornatur lauro collega secunda.*

Tertia est anni sexcentissimi nonagesimi quinti, cū Cæsar Heluetiorum, Rauracorum, Bororum, Tulingorum, Latebrigorum partim prælio interfecit, partim cepit ducenta quinquaginta octo millia, ut è lib. i. belli Gallici apparet.

Quarta est anni eiusdem cum Cæsar idem pugna commisit cum Germanorum Rege Ariouisto, gentiumque Germanicarum caesa sunt octuaginta millia, ut in Cæso. Cæsare Plutarchus refert.

Quinta est anni sexcentissimi nonagesimi sexti, qua numerus incredibilis Belgarum, qui Germaniæ secundæ adnumerantur, Germanorumque aliorum auxilia ferentium sunt interempta. Inter Nervios dumtaxat ex hominum millibus sexaginta, soli dicti sunt superuisse, qui arma ferre possent, quingenti: ex Aduaticis autem qui à Germanis prognati erant, hominum qui superstites è prælio fuerunt quatuor millia paulo post caesa, vendita verò millia quinquaginta, ut idem scribit lib. ii.

Sexta est anni sexcentissimi nonagesimi octavi, cum Germani Vsiptes, & Tenchtheri, Rheno trajecto in Gallias irruerunt, habentes hominum quadringenta viginti millia, ut scribit lib. Commentariorum 4. Cæsar. Ex his quadringenta millia interfecta à Cæsare tradit Plutarchus in eius vita, & colligi potest idem numerus occisorum è libro adducto Commentariorum.

Septima est plurimorum bellorum. Anno namque Urbis septingentesimo vigesimo quarto, Octavianus Cæsar triumphauit de Pannoniis, Dalmatis, Iapygibus, & Gallis, ut auctor est Dio, & Sigonius in factis adnotauit. quamobrem necesse est, ut prælia commissa fuerint aduersus istas gentes annis superioribus, victoriæque

relata.

relata. Rursus anno septingentesimo vigesimo quinto M. Licinius Crassus, Bastarnas, Dacos, Getas, Sueuos acie vicit, ac profligauit, quod Dio testatur, & Florus in Epitome lib. i. 14. Et anno septingentesimo vigesimo septimo, geri cepit bellum à Druso Claudio & Tiberio Nerone aduersus Rhetos, Vindelicos, Pannoniosque, & Dalmatas: & Rhetos quidem, Vindelicosque plurimo cum ipsorum sanguine perdomitos, inquit Velleius. Sequenti deinde anno, cum germani obruncassent Quintilium, Drusus cuncta peragrata germania, vsque ad Albim, omnes eius partes perdomuit: plurimo cum earum (scribit Velleius excidio. Durauere hæc bella per octo propè annos, interfuitque illie Velleius, qui refert hominum qui in Romano conspirauerant amplius octingenta millia fuisse, excisamque germaniam, Eutropius autem ingentes Germanorum copias caesas. Ac post bella Punica nullum grauius bellum contigisse Romanis auctores volunt. Numerum tamen occisorum nemo tradit, captiuorum tantum refert Eutropius fuisse quadringenta millia.

Octaua est imperante Tiberio, quam germanicus attulit bellas aduersus Cheruscos, Catthos, Angriuarios, aliasque germaniæ nationes. Tanta verò hæc fuit, ut referat lib. 2. annalium Tacitus, vno prælio ab hora quinta diei ad noctem cæsos germanos à Romanis, ac decem millia passuum repleta fuisse cadaveribus occisorum. Altero autem cum tota die pugnatum foret vsque ad vesperam, legiones Romanæ, inquit ille, ad noctem cruore hostium satiate sunt: quocirca positis trophæis sic fuit inscriptum: DE BELLATIS INTER RHENVM ALBIMQUE NATIONIBVS EXERCITVM TIBERI CÆSARIS EAMONVMENTA MARTI ET IOVI, ET AVGVSTO SACRAVISSE. Quamuis igitur interfectorum numerus haud recensatur, maximum tamen fuisse, ac superioribus parem loquidissimò ex adductis constat.

Nona est imperante Nerone cum Chattorum & Anfibariorum gentes ad interitum deletæ sunt: accidit ad anno ab vrbe condita octingentesimo secundo, ab ortu Christi quinquagesimo primo, data verò sunt ad interuersionem Anfibarij quidem compulsi in fugam à

Roma

Romanis & inter varios hostes à variis interfecti, Chattorū verò ab Hermunduris, Chattorum porrò tanta fuit clades, vt equi, viri, cunctaque victa sint omnino deleta. Ex voto contigere ista strages eadem estate, vt refert Cornelius Tacitus lib. 13. ad finem.

Decima est imperante Antonino, aduersus quem sumptuerunt arma Aquilonarium hominum nongenta septuaginta quinque millia ex ipsius epistola inter opera Iustini constat. Eorum partim cæsi sunt, partim capti: interfecti autem tot fuerunt, vt Iulius Capitolinus hæc retulerit in scripta: *Pannonias ergo, Marcomannis, Sarmatis, Vandalis, simul etiam Quadis extinctis, seruitio liberavit.* hæc ille ostendens tot ex istis nationibus interemptos, vt extinctæ illæ dici possent. Et sanè Marcomanni videntur delerum cum multis aliis gentibus, quorum neque vlla facta, neque nomina litteris prodita sunt. sic enim scriptor idè: Marcomannos in ipso transitu Danubij deleuit, & prædam provincialibus reddidit. gentes omnes ab Illyrici limite vsque ad Galliam conspirauerant, vt Marcomanni Narisci, Hermūduri, & Quadi, Sueui, Sarmatæ, Latringes, & Buri, hi, aliiq̃ cum Victoualis, Sosibes, Sicobotes, Rhoxolani, Bastarnæ, Alani, Peucini, Costoboci. ita Capitolinus. *Quæro igitur, ecquando post hæc fuerint audita vlla gesta, vel propè nomina Latringum, Burorum, Sosibum, Sicobotum, Victoualorum, Costobocorum. Cui scilicet ad interuentionem sunt dati. Hinc Eutropius comparans huiusmodi bellum cum Punicis: Bellum Marcomanicum confecit, quod cum his Quadi, Vandali, Sarmata, Sueui, atque omnis barbarica commouerat: multa hominum millia interfecit. sic ille.*

Vndecima est imperante Maximino, sic enim Iulius Capitolinus: *Ingressus igitur (Maximinus) Germaniâ Transrhenanam per CCC. vel CCCC. millia barbarici soli rivos incendit, greges abegit, prædas substulit, barbarorum plurimos interemit, militem diuitem reduxit: cepit innumeros, & nisi Germani per annes, & paludes, & sylvas confugissent, omnem Germaniam in ditionem Romanam, redigisset.* ita Capitolinus. at Herodianus: *Germanos in paludes ac sylvas illos quidem cõfugisse, sed verentibus (hæc sunt eius verba) Romanis eodem hostes insequi, primus Maximinus equo paludem ingressus, quem quidem etiam supra aluum equis voragine hauriretur, magna vi repugnantes barbaros contrucidauit. Quare exercitus reliquus pu-*

dore

dore instinctus, ne prodere pugnantem pro se Imperatorẽ. videretur: ausus & ipse paludem ingredi, multiq̃, vtrinq̃ ceciderunt: ita tamen, vt nullus penè (nota hæc verba) barbarorum fuerit reliquus dimicante insigniter Romano principe. *Quare & stagnum cadaueribus oppletum, & palus sanguine confusa pedestris prælij naualem faciem præfereret.*

Duodecima est imperante Claudio, qui tercentum viginti millia Borealium gentium interfecit, quod in eius vita Trebellius Pollio refert.

Decimatertia est imperante Claudio, qui innumeros ex Aquilonaribus populis (quod Flavius Vopiscus tradit) in Italiam sese effundentes, & in alia loca occidit: ij fuere Gorthi, Alani, Roxalani, Sarmatæ, Franci, Sueui, Vvandali, Germani.

Decima quarta est imperante Probo, qui quadraginta millia Germanorum qui Gallias fuerant ingressi, interfecit: alios præterea multos tum Sarmatas, tum ceteros occidit, quod Flavius Vopiscus in eius vita refert.

Decima quinta est imperantibus Diocletiano & Maximiano, cum à Constantio Cæsare sexaginta millia Alemannorum, teste Eutropio lib. 9. sunt interempta: sed antè à Maximiano Chaibones & Heruli sic ad interuentionem delerunt, vt cladem relictis domi coniugibus non profugus aliquis è prælio, sed ipsamet victoria nunciaret. inquit post alios Sigonius lib. 1. anno 286.

Decima sexta est imperante Constanrio cum Iulianus scilicet Germanorum centum viginti millia interfecit partim ferro, partim fugatos, & in Rheno submersos, quod Zosimus libro tertio scriptum reliquit. atque hoc est, quod Eutropius ait, ingentes Alemannorum copias à Iuliano fuisse extinctas. at Sextus Aurelius sic: *Iste Iulianus, in Campis Argentoratensibus apud Gallias cum paucis militibus infinitas hostium copias deleuit. Stabant acerui hostium montium similes: fluebat cruor fluminum modo: captus Rex nobilis Chonodomarius, fusi omnes optimates, redditus limes Romanæ possessionis: ac postmodum cum Alemannis dimicãs potentissimum eorum Regem Badomarium cepit.* hæc ille: eandem pugnam cædemq̃ Ammianus describit lib. 16: mendum tamen videtur esse in numero occisorum, vt ex abductis scriptoribus liquet, Adicienda huc esset Sarmatarum maxima cædes, quã describit Ammianus li. 17.

Decima septima est, vt multas minores omittamus,

imperante Honorio, cum Stilicho Gotthorum Borealiūque gentium ducenta millia in montibus Fesulanis partim cepit, partim verò interfecit. & Zoymus lib. 5. vult à Stilichone occisa hominum quadraginta millia, pugnamque trans Istrum commissam. sed ita vt nos diximus, rem gestam fuisse tradit Augustinus libro de ciuitate Dei 5. Orosius, ceterique multi.

Decima octaua est imperante Valentiniano Iuniore, cum Aëtius in Campis Catalaunicis Attilam vicit, qui secum duxerat Aquilonarium populorum septingenta millia: hinc Sidonius horum temporum in scriptor alloquens Galliam.

---subita cum rupta tumultu

Barbaries totas in te transfuderat Arctos

Gallia pugnacem Rugum, comitante Gelono,

Gepida irux sequitur. Scotum Burgundio cogit,

Chunnus, Bellonotus, Neurus, Bastarna, Thuringus,

Bruclerus, vluosa quem Nicer abluuit vnda

Prorumpit Francus.

Cæsa porro sunt ab Aëtij militibus ac sociis Aquilonariū cētū sexaginta duo millia, præter nonaginta millia Gepidarū, & Francorum, qui cōgressi armis inter se vulneribus mutuis conciderunt. accidit id anno quadringentesimo quinquagesimo primo.

Has igitur Borealium strages nobis retulisse sit satis, & vsque ad hæc tempora narrationem perduxisse, ne simus prolixiores, post has enim subiici possent alia plures, vt cum Iustiniani duces Vandalos omnes in Africa, & Ostrogotthos in Italia ad internecionem deleuerunt ingenti multitudine populos. Quod si de Britannis agamus, hoc vnum dumtaxat afferemus, ab Anglis cunctos propè Britannos antiqui generis extinctos, quod Beda refert in vita Augustini, quam recitat Surius tom. 3. Maij 25. pauci remanserunt, quorum reliquæ in eam partem insulæ, quæ Vallia dicitur conclusæ fuerunt. Insula porro tota vastitatibus cuiusuis generis est ab iisdem repleta, ac deformata, vt auctor idem scribit Anglicæ hystoriae libro primo.

Cum tot igitur ac tantæ Borealium populorum strages editæ fuerint intra annos quingentos quinquaginta vnum, peto à quibuslibet peritis, vt post tot secula exacta, postquam scilicet Germani & Aquilonares pontifi-

cibus

cibus Romanis obedire cœperunt per annos propè mille ostendunt, an fuerit vnquam similis eorundem cædes edita, quamuis Hungari, Northmani que multas Germaniæ clades attulerint, Tartari Poloniæ, & Hungariæ. nunc verò Turcæ & Hungariæ & Germaniæ nihil non acerbum & hostile sint machinati & machinari adhuc non desistant, ac meruendum maximè sit, quod Deus auertat, ne cadant regiones istæ ob contemptam pontificis Romani auctoritatem, religionemque Catholicam penè prostratam, in antiquas calamitates. Tanti scilicet est, Papam sequi, ac venerari. Sed veniamus ad maiora.

NVLLVS IMPERATOR GERMANIÆ AB EXTERIS OCCISVS. Ab Augusto vsque ad Imperij Occidentalis casum numerant aliqui (nam diuisa est annorum numerandorum, quæ à diuersis inicitur, ratio) quingentos annos: intra hos multi numerantur Imperatores Romani ab exteris hostibus occisi. Verbi gratia Decius à Gotthis est interfectus, Iulianus à Persis, aut ab aliis alijs. In Orientali porro imperio, quamdiu Constantinopoli stetit ab anno quadringentesimo septuagesimo sexto, quo corruit Occidentale, neque alteri amplius alterum fuit adiunctum, vsque ad millesimū quadringentesimum quinquagesimum tertium, quo fuit euersum similiter Orientale, per annos nongentos septuaginta septem. plurimi eodē modo Imperatores ab extraneis inimicis fuerunt occisi, in his Valēs à Gotthis, Necessarius Generalis à Bulgarorum Rege Chrumo, Alexius Ducas Murzuphlus à Latinis, Cōstantinus Paleologus à Turcis. At è Germanicis Imperatoribus hucusque nullus legitur ab exteris in acie necatus, cum sint anni exacti MCC. xv. à Carolo Crasso, qui primus omnium Germaniæ Rex, Regisque Germaniæ Ludouici filius, & in Germania natus imperare è Germanicis cœpit anno octingentesimo septuagesimo sexto. Et hoc igitur Germania faustum felixque sortita est cum pontificibus Romanis obsequatur, vt nullus è suis Imperatoribus fuerit ab hostibus exteris in bello interfectus, quod non est assecutum vel Orientale, vel Occidentale Imperium, cum diuturno tempore dicitur alibi conseruisse.

NVLLVS GERMANIÆ REX AB EXTERIS OCCISVS. Multi fuere Germaniæ Reges, neque tamē

Y 2

v el

CXLV.

CXLVI.

vel absolutè Imperatores, uti sunt cum coronati fuerint à Pontifice Romano, vel Imperatores electi, quales vocantur nunc qui fuerint vocati Germaniæ Reges, & à pontifice Romano confirmati, cum tamen ante multos annos neque Imperatores absolutè, neque electi dicerentur, sed Germaniæ Reges tantum. Ex his igitur nullus interfectus ab exteris unquam. Germaniæ verò totius regum primus inuit Ludouicus Ludouici Pij Imperatoris filius anno, ut quidam volūt, octingentesimo quadragesimo, vel octingentesimo quadragesimo primo, & Imperator non fuit, veluti neque cum Carolomannus, qui à principio Rex Bauariæ fuit, Ludouicus etiam, filius Arnulphi Imperatoris, & si qui similes estimari debent. Est igitur hoc maximum Germaniæ bonum, quod contigit illi, ex quo Papis obedire cepit per annos DCC. XLIX. quod plurimis regnis haud contigisse, nemo ignorat, & clarius explicabitur à nobis capitulo sequenti.

CXLVII.

NULLVS GERMANIÆ REX AVT IMPERATOR AB HOSTIBVS EXTERIS CAPTVS. Hoc igitur multo admirabilius, non modò ab exteris nullum Germaniæ Regem fuisse occisum, sed neque captum. Ottho sanè Tertius anno nongentesimo octuagesimo secundo in Calabria à Græcis ac Sarracenis acie victus, cum se nauis commisisset, à piratis, qui forer ignorantibus captus, continuò, si credimus Martino Polono, cum Probus Cæsius Episcopus adcurrisset cum suis nauas omnes quadraginta numero interfecit, alij volūt, non agnitum pecunia statim redemptum. Sed vel piratæ non vocantur propriè hostes, vel hi non erant exteri, aut captus non dicitur, qui continuò fuerit dimissus. Ad summam non nisi bonum singulare hoc contigit Germaniæ postquam Pape caput esse subiecta, cum sciamus aliquos olim Reges illi fuisse, qui fuerint ab hostibus aut capti, aut interfecti. Casar cômètariorum li. I. meminit Ariouistijs, Tacitus Segimeri, Marobandi, Flauij, Ammianus lib. 16. Chonodomarij, Vestralpi, Vrij, Vrsicini, Serapionis, Horarij, lib. 14. Vadomarij, lib. 30. Marciani: Spartianus ait, ab Hadriano datum Germanis Regem Horum verò omnium multi vel abducti in alienam potestatem, vel occisi. Magnum fit itaque per tot secula quibus Germania Papis obediuit, non habuisse Imperatorem, Regem, qui remanserit in potestate inimico-

rum

rum, cum tamen sciamus ex ipsis Imperatoribus Romanis antè Constantini ætatem Valerianum fuisse à Persis captum, in Oriente autem multo post Diogenem à Turcis.

NULLVM IMPERIVM DIVTIVNIVS INTER TOT BELLICOSAS GENTES.

Si qua fuit unquam regio præcellens imperatoria dignitate à bellicosis nationibus circumfessa, hæc sine dubio est Germania: à duabus enim partibus Septentrione & Oriente cum latissimè protendatur, finitimos habuit populos, qui nihil aliud sciebant ac meditabantur, quam bella & cædes: & verò ita necesse erat, cum nulli doctrinæ, & arti nauarent operam: atque ita, quod deceret illis in ceteris disciplinis, id totum in ferocitate, præliorumque perpetua tractatione ponebatur: Ut igitur Orientale imperium vetustiora exordio nactum durarit etiam diuturnius tempus, non ita tamen ferocibus populis illis circumdatum fuit, angustioribus enim terminis Græciæ continentem claudi sciamus, quam Germaniæ, cum maiori ex parte illam circumfluat mare multo latius quam Balthicum, quod à Septentrione priscam Scandinauiam separat à Germanicis terris. Hinc quæ gentes euerterunt imperium Romanum, non nisi ab Aquilone profectæ & Scandinauia: in Gallias Franci, in Britannia Angli, in Italiam Turcilingi, Heruli, Ostrogothi, Longobardi, in Hispaniam Visigothi, Africamque Vandali se effuderunt. At ubi consedit in Germanicis oris imperium seu postquam Germani leges Pont. Ro. acceperunt, haud potuere populi Boreales quamuis omnium ferocissimi proferre imperium, quod in Germania conqueuit.

NULLVM IMPERIVM TOT EFFERAS AC BELLICOSAS GENTES COERCUIT, ET COMPRESSIT. Tatum verò abest, ut Aquilonares, quânis multitudine mortaliū incredibili ferociaque cunctis præstaret, euerterint Imperatoriâ dignitatē in Germania, ut cõtra Germani bello fregerint illos, & quominus effractis cõfinitū repagulis irruperent, cohibuerint semper, & arcuerint. Post enim pontificia placita recepta ostendimus supra cap. 141. inundationes gentium repressas. Repressæ verò sunt, quod Germani fregerint armis, quin multas subiecerint imperio, tributariasque fecerint ut Pomeranos, Prutenos, Lio-

CXLIX.

Y

3

nas

nas, Rugos, multasque Slauorum regiones, quas ex Hel-
moldo colligere ac recensere possemus, quod Græcis
haud cōtigisse, è Paulo diacono, Zonara, Gregora, & Cho-
niataliquet. at Romani bellicosissimas illi quidem om-
nium nationes domuerunt, sed peritia magis bellicarū
rerū, quam ferocia & indomitis animis valētes. Quam-
obrē licet Germanos ipsos sepius vt ostēdimus, vicerint
& contulerint coërcere tamen haud potuerūt, quin post
aliquod tēporis arma sumerent, & inexpugnabiles, & in-
fractos animos efferrent.

CL.

NULLA GERMANIÆ REGIO AB EX-
TERIS CAPTA, ET POSSESSA. Iā verò cūm
suprà sit à nobis apertissimè explicatum, nullas exteras
gentes in Germaniæ terris fixisse sedes, ex quo pontifi-
cia iussa colere cœpit, illud hic adiicimus, neque abdu-
ctas ab iis fuisse vllas Germaniæ regiones in suam pote-
statem. At hoc est multo maius. Illud enim tantum fa-
cit vt habeamus ac potiamur loca patria, hoc præterea
vt nostri nobis, ac quodammodo nos ipsi imperitemus,
& iura dicamus, atque ita ex aliqua parte cuncti reges
simus. Tanti scilicet fuit hucusque esse Papistas.

CLI.

NULLA VRBS GERMANIÆ IN ALTE-
RIVS EXTERI DOMINATVM REDA-
CTA. Quid quod neque vrbs vlla Germaniæ fuit ha-
ctenus in alterius dominatum potestatemque redacta:
Multæ fuerunt expugnatæ aliquando à Nortmannis &
Hūgaris, sed subitis incursionibus, mox autē rediēre
in antiqua iura patriæq; & auitā libertatē. Hæc itaq; sunt
dona cælitus concessa, ex quo Paps Germani parent.

CLII.

REGES BOREALES TRIBVTARIIFA-
CTI. Sed tamen hæc satis nullo modo sunt. Illud enim
maius Germaniæ Deus est largitus, vt fecerit sibi tribu-
tarios totius Aquilonis primarios Reges, ac principes:
sic namque Helmoldus Lubecensis, qui viuebat anno
millesimo centesimo sexagesimo octauo, lib. 1. cap. 1. An-
naliaum Slauorum: *Polonia Magna Slauorum prouincia, cuius
terminum in Ruſiæ regnum dicunt connecti, & diuiditur in octo
Episcopatus, quondā habuit Regem, nunc autem Ducibus guber-
natur: seruit & ipsa, sicut Bohemia, sub tributo Imperatoris ma-
iest. hæc ille de Polonia & Bohemia, De Hungaria verò
sic Hermānus Cōtractus anno millesimo quadragesimo
quinto: Petrus Rex (Hungariæ) Henricū Regem in festinitate*

Pent

*Pentecostes ad se inuitatū magno paratu suscepit & maximis mu-
neribus donauit, eiq; regnum Pannoniarum, principibus Hūgaro-
rum fidelitatem illi & successoribus eius iuramento firmantibus,
reddidit: quod tamen ab eo ipse dum viueret possidendum recepit.
& anno millesimo quadragesimo septimo: Præterea An-
dreas, qui regnum Petri obtinuit, iam crebro legatos supplices mi-
serat (ad Imperatorem) regnum se ab Hungaris coactum susce-
pisse confirmans, de Petri sese iniurijs excusans: quiq; aduersus
eum coniurauerant, partim à se trucidatos, partim Imperatori
tradendos denuncians, suamq; Imperatori subiectionem, annum
censum, & deuotam seruitutem, si regnum se habere permitteret,
mandans. hæc ille. Ottho autem Frisingensis lib. 6. cap. 28.
In primordio regni eius Conradi Primi, qui regnare cœpit
anno millesimo vigesimo quinto) Boleslaus Polonorū Dux,
qui ab antecessore suo Henrico nouiter subactus fuerat, à regno
diuidi, Rexq; per se vocari molitur. Qui nō multo post moriēs Mie-
sconē filiū suū successorē reliquit: Is dū patrē imitari cogitaret, in
superq; fratrem suū Otthonē expulisset, Rex tā profugū in patriam
reducturus, quā de cōtumace regni iniuriā vindicaturus, in Po-
loniā procinctū mouet. Miesco Regis impetū ferre nō valēs, fra-
tē quibusdā regni insignibus, ad Vtricū Boiemēsiū Ducē, qui &
ipse tūc tēporis hōis regni fuerat, fugit: quem cū Vtricus Regi
dare & sic ad gratiā eius redire vellet, ipse vt erat serepissimus,
eū hoc modo à perfido Duce recipere noluit. Ottho verò liberè Du-
catu potitus, diadema, quod pater eius ad ignominia regni illicite
fecerat, Regi misit, seq; per omnia ditiori eius subiecit. Ipse verò
non multo post fraude armigeri sui vita priuatus est. at Miesco à
Rege exul factus ad Imperatorem supplex venit, interuētūque Re-
gine diuisa in tres partes prouincia, tertiam partem ipse obtinuit.
Ex hinc prouincia illa Regibus nostris sub tributo seruire cogno-
scitur. hæctenus Ottho Frisingensis, qui viuebat anno mil-
lesimo centesimo quadragesimo sexto, testificans adhuc
suo tempore Poloniam tributum soluisse Imperatori-
bus Germanis. Rufus idē li. 7. c. 19. de Imperatore Lo-
thario loquēs: *Inde, ait, in Saxoniā diuersēs, Polonorū Ducē, cū
multis muneribus obuium habuit, quē tamē nō antē dignatus est
suo cōspectui præsentari, quā tributū duodecim annorū, hoc est
quingētā libras, ad singulos annes persolueret, & de Pomeranis
ac Rugis homagiū sibi faceret, subiectionēq; perpetuā sacramēto
cōfirmaret. Regēq; Daniæ insignū subiectionis ad decore Imperia-
ris reuerētia gladiū sibi sub corona portare fecit, atq; ab Hūgaro-
rum Rege terrore percusso multa & magnifica munera suscepit.**

Y 4

hæc

hæc Otrho. Rursus idem lib. 2. de gestis Friderici Imperatoris cap. 5. narrat Regem Daniæ creatum à Friderico primo in controuersijs enatis inter duos, eidem Friderico iurasse fidelitatem, vt aiunt, & hominum. & libr. 3. cap. 24. narrat à Rege Daniæ missos nuncios, qui uerent & acciperent ipsius nomine inuestituram regni ab Imperatore. Sed & Saxo significat aliquo modo Daniã Germano Imperatori subiectam lib. Danicæ historiæ 14. Apparet igitur Imperatori Regique Germanico tributum soluisse Aquilonares Reges, ex quo Germania Pontificis doctrinam colit? antea namque quis legit idem fuisse actum? Conduxit autem gentibus Borealibus esse tributarias, vt scilicet indomitæ antea, & omnis disciplinæ impatientes, affuiscerent & exteros reueri, ac pauere, donec Regi suo magis obedire quod prius uolebant, & discerent, ac uellent. Bene enim decreuit in Politicis Aristoteles, expedire nonnullis si melioribus seruiat, vt ab eis beneficia recipere expeditius possint, quæ non ira facillè, aut etiam nullo modo consequerentur: sicut etiam uidemus, & quotidiana experientia docemur, plurimos in aliorum clientelam se conferre, vt inde multa emolumenta percipiant. Germania lōge prius quæcumque ad humanitatis cultum pertinebant admisit, quam ceteri populi Boreales: antequam reciperet, profuit illi parere Regibus Gallicanis, postquam recepit paruis suis sic Aquilonaribus profuit obedisse Germanis, antequam mores efferos ac barbaros exuerent, humanioresque artes perciperent, ex quo percipere, in libertatem se antiquam vindicarunt, quod ijs temporibus contigit, quibus Fridericus Secundus habuit omnino in animo sedem Pontificiam Romani præsulis radicitus extirpare, & ad hoc factiones Gibellinorum Guelphorumque induxit in Italia, quod ostēdimus signo LXXXI. de cura Papæ in Catholicis tuendis ca. 4. & 5. & signo XIX. de spiritu prophetiæ ad finem. Sicut igitur Deus prouidit vt Aquilonares Reges Germanis tributa penderent, cum Germanis Reges maximè Pontificibus Romanis Christi vicarijs erant subiecti, sic cum defugere illius auctoritatem minuerēque, & contemnere cœperunt, idem Deus eorum vires dignitatēque imminuit ac fregit, vt scilicet cuncti sciant ab obedientia præstita Pontifici Romano hæc cælitus Germanis concessa.

DILATATA

DILATATA LINGVÆ, GERMANICÆ CONFINIA. Natura comparatum scimus, vt quilibet sua velit latissimè, quantum fieri potest, se porrigere, quod tum reliquis in rebus, tum verò in ipsius patriæ linguæ vsu contigit. Amant omnes si plurimi uelint uti lingua ipsorum putantque id facere ad dignitatem: & reuera multas etiam simul habet utilitates ad eam comparanda. quibus humanam vitam tueri possimus. Hinc ostendimus signo xx i. de generibus linguarum, cunctis nationibus, quæ summa sunt imperia nactæ, id vsitatum fuisse, vt uoluerint protendere pro uiribus vsu suæ linguæ. & hoc igitur ad Germanorum spectabit decus, dilatasse terminos Germanici sermonis. in Carnis enim, Rhetijs, ac finitimis locis prisco tempore Germanicè non loquebantur, & Germania solum reputabatur supra Danubium, Rhenumque: nunc autem cis utrumque flumen scimus plurimas gentes Germanicè loqui, ex quo Germani Pōificè Romanū reuerentur.

ARS MILITARIS IN COPIIS INSTRVENDIS. Aquilonares populi cunctis gentibus præstitisse uidentur ferocitate, ac multitudine bellatorum, sed acies instruere, ordinesque varios exercituum pro diuersitate locorum, & hostium, nihil omnino sciebant, incompositis agminibus ferebantur aduersus obuios inimicos. Acies, inquit Tacitus, per cuneos componitur. eadem tradit idem li. annalium i. nunc, & si potes audeas asserere non esse Germanis summam peritiam componendi varias exercituum formas & acies.

ARMORVM BELLICORVM COPIA. Quin neque olim Germani erat ferri, aut vlla paulo sufficientior copia telorum. sic enim Tacitus libro de moribus Germanorum, Ne ferrū, inquit, quid est superest, sicut ex genere telorum conspiciatur. Rari gladijs, aut maioribus lanceis utuntur: hastas, vel ipsorum uocabulo phreamas gerunt angusto & breui ferro, sed ita acris, & ad vsu habili, vt eodem telo, prout ratio pascit, vel cominus, vel eminus pugnent: & eques quidem scuto frameaque contentus est, pedites & missilia spargunt, pluraque singuli atque in immensum vibrant, nudi, aut sagulo leues. nulla cultus iactatio: scuta tantum lectissimis coloribus distinguunt. paucis lorice: uix rari aut alteri cassis aut galeæ. hæc ille. Nunc adeat qui Germaniam, Septentrionēque totū,

Y 5

& inspi-

CLIII.

CLIII.

CLV.

& inspiciat, an vni tantum militi, cum procedunt exercitus in praelium, sic cassis, & galea, an equites sint contenti scuto, frameaque, an paucis sint loricae, & videbit equites cum suis equis totos ferreos, peditibus thoraces formalia, cassesque suos, non amplius nudo, aut sagulo leues. An vero nunc rari gladijs, aut lanceis maioribus vtuntur? nemo est qui ignoret cunctis esse militibus gladios, cunctis praelongas hastas. Dic, si potes, ferrum non superesse Septentrioni, cum nullus propere terrarum tam spatiosus tractus tot ferrarijs, vt Septentrio scateat, atque habundet, postquam Pontifici Romani parere cepit.

CLVI. **INVENTIO BELLICARVM MACHINARVM.** Boreales igitur, quibus ferrum non superat olim, quorum raris erant gladij, aut lanceae maiores, qui nudi plerumque in bella procedebant, vix vni erat aut alteri cassis, nunc sane ex omni parte ferro laminisque ductilibus mirabiliter obtecti aduersus hostes pergunt. An hoc illis dumtaxat in bello? Nunquid non inuentum est Germanorum tormentum illud igneum, quod bombardam vocant? Refert Caesar admiratus supra modum Gallos & in stuporem conuersos, cum viderent a Romanis machinas quasdam praegrandes facillime moueri. Atqui si nunc Romani illi ex inferis erumperent, ac viderent inuentum Germanorum, quanto stupore defixi tenerentur, vt omnia sua deriderent, ac negligerent? Anno millesimo trecentesimo octuagesimo, vt adnotauit Iacobus Vuimpfelingius in epitome rerum Germanicarum capite sexagesimo quarto, repertum est hoc fulmineum telorum genus a Bertholdo Schuartzo, siue Niagro, vt scriptum reliquit Herbutus lib. 11. Polo. cap. 6. Numquid itaque nunc Aquilonares nudi descendunt in praelia? numquid ijs ferrum non superest? ferrum non est eis satis, igne fulminibusque suis iam nunc in hostes prorecti feruntur. Tanti est paruisse Pontificibus Romanis & in eorum tutela conqueuisse.

CLVII. **ARMORVM BELLICORVM FABRICATIO.** Quocirca regio ferè nulla est, vbi artificiosior militarium telorum cuiusuis generis & copiosior sit fabricatio, quam in Septentrione, ac praesertim Germania: ita vt, qui volunt exercitus integros, eosque ingentes instruere, & armare, si quidem possint, ex ijs oris

curent

curent aduehi omnia pertinentia ad quamlibet armaturam. id quoniam cunctis est notissimum, non erit quod pluribus verbis explicemus.

Bona pertinentia ad Imperij maiestatem.

CAP. VIII.

CLVIII. **IMPERII REGVMQUE MAIESTAS,**
 Ex quo Augustus Imperatoriam maiestatem terris intulit, & cunctis mortalibus suscipiendam colendamque constituit, nihil est habitum per annos mille sexcentos atque etiam plures inter humana bona spectabilius, ac praclarus. Hoc autem Deus ipse voluit ab ipso Pontifice proxime in Germanos proficisci. Nam constat inter omnes scriptores, neque est homo vllus sanae mentis, qui neget Occidentale Imperium excisum in Occidente post Momylli Augustuli deiectione, quae contigit anno quadringentesimo septuagesimo sexto, a Leone Tertio Pontifice Maximo rursus excitatum, collatumque Carolo Magno Francorum Regi anno octingentesimo primo: sic namque Constantinus Manasses in annalibus Graecis, vbi narravit, Leonem, a propinquis Hadriani Papae seditione concitata: non modo sede destrusum, sed vrbe etiam depulsum, petiisse auxilium a Graecis, quo frustra implorato confugisse ad Carolum regem Francorum ab eoque benigne acceptum, moxque solio & vrbi restitutum: *Tunc, inquit, vicem Carolo referens, Romanorum Imperatorem eum renunciat: neque tantum corona caput eius cingit more Graecorum, verum etiam legibus Iudaeorum: vsus a capite ad pedes totum oleo perungit. & Zonaras in vita Constantini & Ireneus, Roma, ait, profusus Franci potiti sunt, Carolo a Leone coronato, & Romanorum Imperatore appellato, & mox: Francorum Dux Carolus Imperator Romanorum a Papa Leone, vt dictum est, appellatus missis ad Irenem legatis nuptias illius ambuiuit. Cedrenus autem sic in eorundem vita: Venerunt, inquit, etiam a Carolo, quem Leo Papa Roma coronauerat, legati ad Irenem.*

Paulus item Diaconus, qui aetate ipsa Caroli Magni vivebat li. 23. historiae miscellae, Ceterum, scribit vicem Carolo recompensas (Leo) in imperatorem coronauit eum in templo S. Petri Apostoli, perungens oleo a capite vsque ad pedes, & circumdans Imperatoria veste, atque corona, VIII. Kal. Ianuarij, Indi. ix.

Ademarus

Ademarus eodem modo, qui fuit æqualis Carolo Magno, sic lib. 4. inter historias Aimoini, vel Annonij: Ipse autem Carolus, inquit, die sacratissima natalis Domini ad Missarum solennia audienda basilicam beati Petri Apostoli cum fuisset ingressus, & coram altare, ubi ad orationem se inclinauerat, adfisteret, Leo Papa coronam capiti eius imposuit, cuncto populo Romano acclamante Carolo Augusto à Deo coronato Magno & pacifico Imperatori Romanorum vita, & victoria Eghinartus similiter, qui scriba Caroli fuit, sic in ipsius vita: *Ultimi aduentus sunt* (Caroli Romam petentis) *non solum hæ fuerunt cause, verum etiam quod Romani Leonem multis affectum iniurijs, erutis videlicet oculis, linguaq; amputata, fidem Regis implorare compulerunt. Idcirco Romam veniens propter reparandū, qui nimis conturbatus erat, Ecclesiæ statum, ibi totū hyemis tempus protraxit: quo tempore Imperatoris & Augusti nomen accepit: quod primo tantum aduersatus est, vt affirmaret se eo die, quāuis præcipua solennitas esset, ecclesiam non intraturum fuisse, si Pontificis consilium præscire potuisset.*

Eadē cū superioribus referūt A do temporibus his vicinus in chronico suo ætate 6. R. Hegino li. 1. r. anno 801.

Secundo loco hæc clariora fiunt, quia postquam Iustinianus Romam recepit è manibus Gotthorum, nullus Romæ Senatus fuit, quod omnes Senatores quicumque ijs temporibus erant, à Vittige & Theia Gotthorum Regibus interfecti fuissent, locūque Senatus tenebat Pontifex romanus cum suo clero, ita vt illi ius esset recipere, aut reijcere imagines Imperatoris electi in Oriente, ac proinde electum vel admittere, vel respuere. id liquet è cap. 1. li. 11. epistolarum sancti Gregorij, & ex ijs quæ nos latè recitauimus li. 10. c. 13. signo XLII. de liberalitate, Quin Papa cunctas propè res auctoritate sua in Occidente administrabat, vt aperuimus ibidem.

Tertio, quod ubi res exigit, Pontifex romanus noluit admittere in Occidente electos Imperatores, ipsos imaginesque ipsorum non accipiens dedacruit, Occidentemque auertit ab ipsorum obedientia, Constantinus enim Papa anno septingentesimo decimo secundo imaginem Philippici Iconomachi Imperatoris Romæ vetuit admitti, aut ipsū pro Imperatore haberi. sic enim Paulus Diaconus, qui temporibus his proximus fuit li. 6. ca. 11. *Quapropter statuunt cum Papa populus Romanus, ne nomen Imperatoris heretici, aut chartas, cui figuram solidi, seu nu-*

mismatis

*mismatis suspicerent. Vnde nec effigies eius in Ecclesia introducta est, nec nomen ad Missarum solennia prolatum. Gregorius autem Secundus Leoni Iconomacho Imperium in Occidente abrogauit, omniāque iura ademit. sic enim Miscellæ auctor lib. 21. Pollebat Germanus ceu contra bestias pugans aduersus Pheronymum hunc Leonem, & fautores eius, in seniori verò Roma Gregorius sanctissimus vir Apostolicus, & Petri Apostolorum principis confessor verbo & actu coruscus, qui remouit Romam, & Italiam, nec non & omnia tam Reipublica quam Ecclesiastica iura in Hesperijs ab obedientia Leonis, & Imperij sub ipso constituti. & Zonaras tom. 3. in vita Leonis, *Qua de causa inquit, Gregorius, qui tum Roma veteris Ecclesiam gubernabat, repudiata societate præsidij noua Roma, nec non eorum qui illum sequerentur, illos vnā cum Imperatore synodico anathemate obstrinxit, & vectigalia quæ ad id vsque tempus Imperio inde pendebantur, inhibuit. hæc ille. Hinc factū, vt Romani Pontificis potestati cuncta ad vrbis romanæ gubernationem dominatūque spectantia ex hoc tempore fuerint commissa omnino & subiecta, vt aperuimus libro decimo septimo signo septuagesimo sexto de admiranda progressionē sacræ potestatis, capite quinto. ob id etiam Romani Pontificis erat conferre patriciatus Romani dignitatem, quæ supra erat post Imperatoriam, quod pater Imperatoris existimaretur, quicūque illam consecutus fuisset, & in Senatū Romanum deligeretur, vt habetur in formula patriciatus apud Casiodorū lib. 5. formula. 2. & in institutionibus Iustinianit. 12. li. 1. Hinc Hadrianus Primus Carolū Magnum patricium creauit.**

Quarto. Quo circa translata in Pontificem Romanum Romani Imperij potestate & diuino, quod illi semper adfuit, & humano etiam iure, cum Leo Tertius Carolū Magnum voluit esse Imperatorem, sic in effectu apparuit id totum spectare ad Papam dumtaxat, non etiam ad Populū Romanum, vel quemuis alium, vt quamuis Romani sæpius conati sint extorquere à Papa, vt quem vellent ipsi, faceret Imperatorem, numquam tamen potuerint id assequi: quod nos aperuimus signo octuagesimo primo de cura Papæ in tuendis Catholicis lib. 19. ca. 4. Quin aliquando conati sunt alijs persuadere, vt ab ipsis acciperent hanc potestatem, non à Pontifice, neque tamen, quod cupiebant, sortiri potuerunt,

cū in

cum notissimum cunctis foret, id totum pertinere omnino ad Papam. Refert enim Ottho Frisingensis lib. 2. de gestis Friderici I. cap. 21. Romanos persuadere id conatos Friderico I. qui respuit ac derisit eorum postulata, & à Papa voluit elegi, & coronari Imperator. Hinc Germani Reges cum non possent à vero Pontifice, qui cum dissentirent, accipere hanc dignitatem, pseudo pontifices ipsi creabant: quod egit Ludouicus Bauarus, cum Romæ coronatus est à Petro Corbariensi. Adde sæpè à Papis vocatos Germaniæ Reges Romam ad accipiendâ Imperij dignitatem; cum dissentirent à Romanis, & ad Romanos coërcendos, ac puniendos.

Quinto Sic autem id totum pertinet omnino ad Papam, vt nisi is olim manu sua Imperatoriam coronam capiti Regis imposuisset, ijs neque Imperator absolute, neque, electus Imperator vocaretur. Hinc tam Gallici, quam Italici, & Germanici sanguinis Imperatores olim singuli Romam petebant, vt ab ipso Pontifice coronarentur. id è Luitprando, Reginone, Heimoino, & Hermanno Contracto scriptoribus priscis apparet, qui nullum vocant Imperatorem, nisi ex quo Papa illum coronauit, solum vocant regem. Hinc etiam videmus ab istis diuersos notari anno regni seu Gallici, siue Italici, aut Germanici, ab annis Imperij aut patriciatus in eorum litteris ac diplomatibus, quod. s. quamuis essent Reges Germaniæ aut alterius regionis, non tamen essent vlllo modo Imperatores. Verbi gratia Aimoinus li. 5. cap. 1. refert litteras quasdam Caroli, datas, VI. Kalend. Aprilis anno v. decimo regni nostri, & quinto patriciatus. mox alias datas Nonis Nouembr. anno decimo nono regni nostri, & patriciatus decimo tertio. Sigonius refert lib. 8. de regno Italiæ conradi Imperatoris diploma, in cuius fine est: *Anno D. Conradi Regis XIV. Imperatoris XII. actum Colonia. & aliud Henrici, in quo legitur, Anno autem D. Henrici Tertij Regis, Imperatoris Secundi, ordinationis eius vigesimo, regni quidem decimo, Imperij autem tertio. Actum Goslarie.* similia leges aliqua apud alios referentes diplomata aut litteras Imperatorum.

Sexto. Hinc multi Germaniæ Reges fuerunt, qui neque se ipsos Imperatores vocarunt, neque vel à suis, vel ab alijs vocati fuerunt. talis fuit, viuente Lothario Primo Imperatore Ludouici Pij filio. Ludouic⁹ rex Ger-

mania

man. x. & carolo caluo, filij Ludouici partiri sunt inter se Germaniæ regiones Regum titulo, vt inter alios refert Ottho Frisingensis lib. 6. cap. 6. Eodem modo Ludouicus & Zuendebaldus Arnolfi filij numquam se Imperatores appellarunt, similiter neque Conradus, & Henricus Auceps. Hic verò vt est auctor Vuitichindus Saxo, qui temporibus his viuebat, libro primo gestorū Saxoniorum, eum ei (hæc sunt verba Vuitichindi) offerretur vnctio cum diademate à summo Pontifice, qui eo tempore Herigerus erat, non spreuit, nec tamen suscepit: *Satis, inquit, mihi est, vt præ meis maioribus Rex dicar, & designer diuina amiuente gratia, ac vestra pietate: penes meliores verò nobis vnctio, & diadema sit. tanto honore nos indignos arbitramur.* hæc scriptor Saxonicus de Henrico patre Otthonis Primi æquali suo. eadem referunt Urspergensis, & crantzius, ille anno nongentesimo vigesimo, hic li. 3. Saxonie ca. 2. Ob hæc tres Imperatorum successiones eiusdem nominis habemus Henricorum, Conradorum, Ludouicorum, qui in diplomatibus sui nominis Imperatores à se numero distinguunt, ac prætereunt quicumque fuerunt ante ipsos Germaniæ Reges, neque tamen eos faciunt Imperatores, quod à Papa talem dignitatem non accepissent: Henricus enim sanctus se primū nominat Imperatorem, & ita nominatur ab alijs, & eximit Henricū Aucupē: illius consuetudinē sequuntur sex alij Imperatores, singuli prætereuntes illū Germaniæ Regē primū. similiter habuimus Conradū Imperatorem primū, qui se primum dicit Imperatorem, successitque Henrico sancto, & fuit Germaniæ Rex eius nominis secundus, & tamen se vocat Imperatorem Primum: de illo inter alios Ottho libro sexto, capite vigesimo octauo, & vigesimo nono. Idem tertio loco dicimus de Ludouicis, qui numeratur quinque, nisi velimus eximere Bauarū: & hi cū numerū nomini suo adscribunt, de medio tollunt duos Ludouicos, qui ante ipsos Germaniæ Regis solo titulo potiti, Ludouicū Ludouici Primi Imperatoris filiū, & Ludouicum Arnolfi. Sic igitur decem Imperatores, nimirū septem Henrici, vnus Conradus, duoque Ludouici, qui fuerant omnes Imperatores, ac Germaniæ Reges, testantur Romani Pontificis esse adscribere & annumerare Imperatoribus Germaniæ Reges. Henricorū porrò sepulchra Spiræ aiunt inuisi, ijsque

agnatos

signatos esse numeros Imperatorum ut dicimus ex ipsis primis temporibus, ut iam lapides ipsi hanc veritatem clament, ac restificentur.

Septimo loco sit illud, quod rem de qua agimus propius attingit, Otthonem Primum Germaniae Regem à Pontifice Romano Ioanne duodecimo primum similiter inter Germaniae Reges fuisse Imperatorem et eatum. sic enim Luitprandus Ticinensis lib. 6. cap. 6. *Romam veniens (Ottho Primus) miro ornatu miroq; apparatu susceptus ab eodẽ summo Põtifice & vniuersali Papa Ioãne vnctione, suscepit Imperij.* eadẽ tradit Regino li. 2. anno nongentesimo sexagesimo secundo, Scotus, Lambertus Schafnaburgensis, Sigibertus, qui dissentit in annorum numero ab aliis, & DCCCC.LXII. notat, Ottho Frisingensis lib. 6. c. 22. Urspergensis, Iacobus Vaymphelingius, Nauclerus ceterique omnes Germanicarum rerum scriptores, quorum verba abducit proprio in hanc rem libro Robertus Belarminus.

Postremo possunt illa abduci, quae signo de cura Papae in Catholicis tuendis octuagesimo primo, lib. 19. cap. 4. 5. & 6. & signo de admiranda progressionem sacrae potestatis septuagesimo sexto, cap. 4. lib. 17 explicauimus: nimirum à Pontifice Romano hanc dignitatem Occidentem restitutam, Regesque maximos & Imperatores Orientis ab illo sibi eam dari multis modis contendisse, euectos, ac deiectos ab ipso Imperatores, Deumque maximis euentis Romani Pontificis voluntatem & auctoritatem consignasse, tamenque habuisse, ut cuncti nimirum hoc à Pontifice Romano pendere intelligerent.

Sic igitur Septentrioni Germaniaeque obuenit tanta maiestas à Papa, idque proximè Deo cuncta haec disponente. Sic etiam regia dignitas ab eodem collata Hungariae, Poloniae, Angliae, Scotiaeque Regibus, ut signo septuagesimo sexto aperuimus, neque abnegata Bohemiae, Danicae, Suetiaeque, ad quorum dignitatem facit in Septentrione non Germaniae dumtaxat Regi fuisse aliquando subiectos, sed qui Rex quidem Germaniae sit, amplius autem Pontificia auctoritate Imperator.

TANTA IMPERII DIUTURNITAS. Hoc etiam bonum Germaniae contigit ex quo Papae auctoritatem sequitur, ut in ea tanto tempore constiterit Imperatoria celsitudo. Romae permansit usque ad annum

quadringente

quadringentesimum septuagesimum sextum, cum prius incepisset in Augusto annis XLII. qui adiuncti superioribus conficiunt D. XVII. in Gallicis Regibus ab anno octingentesimo, vel octingentesimo primo, usque ad Carolum Caluum, qui defunctus est D. CCC. LXXVII. per annos LXXVI. vel. LXXVII. quauis post ea anno D. CCC. IX. Ludouicus Prouinciae Rex à Benedicto Sexto creatus fuerit Imperator, sed sequenti captus ac necatus est Berengario Rege. Rursus in Italicis Regibus haec dignitas permansit euecto ad illam Berengario ab anno octingentesimo octuagesimo octauo, usque ad D. CCC. XXIII. per annos xxxv. sed in Germanicis ab anno D. CCC. LXII. usque ad hanc aetatem: ita ut post Graecos Germani soli tanta tantae maiestatis diuturnitate merito gloriari possint.

TOT IMPERATORES INDIGENAE. Non tamen hoc bono, quod non in minimis inter humana reputatur, Graeci poterunt se gloriae, quod Imperatores semper indigenas sint illi sortiti, quomodo Germanis accidit, inter quos sui semper sanguinis Imperatores sunt rerum potiti. Nam & Comitatus, siue Ducatus Lotzelburgensis, è quo fuit Henricus VII. Germaniae secundae attribuitur. Quis verò hoc neget ad amplitudinem dignitatis, ac nominis pertinere?

TOT IMPERATORES EX EISDEM FAMILIIS IN EANDEM CONSANGVINITATE COEVNTIBVS. Illud etiam spectat ad comparandum decus, ex eisdem familiis in eandem conuenientibus consanguinitatem tot Imperatores in lucem dedisse: quod aliis non euenisse ostendimus signo de felici posteritate Catholicorum XCII. cap. 5. lib. 21. & de infelici alienorum. Igitur non modò habet Germania, postquam Papae obedit, Imperatores, sed ex eisdem familiis tot habet in eandem cognationem coherentibus, ut id maximè mirandum cunctis videri possit.

TANTA DIUTURNITAS IN TANTA AMPLITVDINE REGNORVM, AC REGIONVM. Graecis diuturnior fuit Imperatoria potestas: desijt namque illis anno M. CCCCLIII. incepit. CCC. XXX. durauit annos M. C. XXIII. non tamen ijs fuit tanta ac tam diu simul regnorum regionumque amplitudo, nam supra Danubium nihil diu possedere, post

Pars ij. Tom. Z annum

CLIX.

CLX.

CLXI.

CLXII.

annum septingentesimum nihil in Africa, Illyrio, & Pannoniis, ut è Zonara liquet, post millesimum & quinquagesimum nihil in Asia, nisi quod postea per nostros in expeditione facta recuperarunt. In Europa sanè nunquã post Imperij Occidentalis casum tantum tenere quantum Germanici Imperatores, quibus, ut apparet, tributã pendebant Hungariã, Poloniã, Dania, Bohemiã que Reges, Germaniam, quãta quanta est, totam possedere, Italiã feudorum nomine maximam partem, & Galliã belgicã non parvam per annos sexcentos ac plures. Ut res sit, (demus enim Græcos hac in re præstare) Germanis certè quidem nunquam fuit tanta amplitudo Imperij, quanta ex quo Papis obsequuntur.

CLXIII.

ET TOT IMPERATORIBVS TAM PAUCI OCCISI. Explicauimus signo LIII. de intestinis alienorum cædibus lib. 12. & de pietate xxxviii. lib. 10. cap. 2. quã fuerint inter se efferi antiqui Reges, & alieni à nobis, in quibus hæretici numerantur similiter signo de felici Catholicorum posteritate xcii. & infelici alienorum xcvi. quot ex Imperatoribus antiquis & hæreticis fuerint occisi, quot è nostris, dilucidũ que fecimus paucissimos è nostris, plurimos ex alienis, si comparentur nostris, fuisse vi extrinsecus illata peremptos. & hoc igitur bonum contigit Septentrioni, ex quo auctoritatem Pontificiam colit.

CLXIV.

TAM PAUCI DELECTI AB IMPERATORIA REGIAQUE POTESTATE. Suprà li. 20. c. 8. signo de felici exitu Regum Catholicorum ostendimus quot ex Imperatoribus Constantinopolitanis hæretici fuerint occisi, quod Imperio spoliati: è Germanis Imperatoribus hi solũ sunt solio deiecti, Carolus Crassus, Attauolphus, Venceslaus, Hêricus 111. Ottho 1v. Fridericus 11. ex quo Germania cœpit post obitum Ludouici Pij Imperatoris habere vnum Regem, qui fuit eius filius Ludouicus. iniiit ille regnum, ut quidam volũt, anno octingentesimo quadragesimo. Stetit itaque Germanicum regnum hucusque annos septingentos quinquaginta & vnum, ac sex dumtaxat Imperatores Imperatoria dignitate spoliati, quamuis Fridericus 11. eã vi retinere sit conatus, neque spe sit ille omnino deiectus. At in Constantinopolitano Italicoque lógè secus accidisse scimus. Nã quod ostēdimus signo de intestinis alienorum

norum

norum cædibus LIII. lib. duodecimo, Romani Imperatores cuncti vsque ad Constantinum, demptis septem, sunt interfecti per eos plerũque, qui post illos inuaserũt Imperium, similiter è Constantinopolitanis octuaginta septem, ut aliqui recensent occisi, aut alioquin Imperio spoliati sunt quadraginta per eos, qui arripere Imperium sunt machinati, quod signo de felici exitu Catholicorum Regum LXXXIX. lib. 20. à nobis est explicatum. & hoc igitur bonũ Germaniẽ cõtigit, ex quo Papã colit.

CLXV.

REX VNVS GERMANIÆ TOTIVS. Prius temporibus vni Regi subiectam fuisse Germaniam totam non legimus, nisi forsan Attilã, ut videtur in Iornandes lib. de rebus Geticis. ac postquam Pontificias leges amplecti cœpit, vni semper obediuit, excepto illo tempore quo Carolomannus, Ludouicus, ad Lotharius filij Ludouici Regis, & ex hoc nepotes Ludouici Pij Imperatoris illam sunt inter se partiti, quod tamen non diu fuit. Post hæc reliqui Germaniẽ principes vni paruerunt omni tẽpore, id si quis neget esse bonum, facilè sic esse cognoscet, si secum reputet an bonum sit vnum corpus in plura membra disseccari. Quod autem dicimus de Germania, dici ferè potest de Dania, Suecia, Polonia, Bohemia nobilissimis regnis.

CLXVI.

OMNIUM LATISSIME REGNANS IMPERATOR. Ad laudẽ præterea Germaniã maximam facit, quod habuerit Imperatorem, qui latissimè omnium, quicumque ab orbe condito fuerint vnquam, regnarit. is est Carolus Quintus, qui non modò Italiã magnam & optimam partem, Germaniã totius latissimos tractus, Belgium, Burgundiam, Hispanias, sed amplissimas Occidentalium Indiarum regiones Imperio continuit, ita ut ab orbis fabricatione non exstiterit vllus Imperator, aut etiam Rex vsque ad ipsum, qui tam latè fuerit dominatus. & hoc igitur bono Germania se iactabit, ex quo Papã studet.

CLXVII.

FAMILIÆ REGVM LATISSIME DOMINANTIVM. Hinc Austriaca gens est propagata, ex eãque Reges prodierunt, qui latissimè adhuc dominantur, ita ut orbis propè tertiam partem suo iuri subiecerint. Talis enim religionis Catholicæ decus immortalis filius Caroli Quinti Philippus Secundus, cui felicissimam longissimamque vitam largiri Deus omnia diu-

CLXVIII.

nitus in eum caelestia dona largissimè profundens dignetur.

REGIARVM GENTIUM LONGÆ SVCCESIONES. Cùm verò toti Septentrioni haud fuerint per tot annorum millia, quæ numeramus, exacta à mundi exordio vllæ regiarum familiarum satis longæ successiones, an nō hoc maximo inter humana bona poterit iure gloriari, quòd ex quo Pontificias leges est amplexatus Bohemicos, Hungaricos, Polonicos, Danicos, Suecos, Noruegienses, Scotos, Anglos, Germanicosque Reges potest nominare, quorum maiores ex eadem cognatione semper eandem potestatem sint adepti: quod ita esse nos explicauimus signo de felici posteritate Regum Catholicorum libro superiori.

CLXIX.

TOT TANTIQUÆ REGES IN VNAM CONSANGVINITATEM COEVNTES. Hoc verò est longe admirabilissimum, & quò videatur etiam respicere versiculus ille David: Ecce Reges terræ congregati sunt, conuenerunt in vnum. tot scilicet, tantisque Reges siue Germaniæ, siue totius Septentrionis conuenisse in vnã consanguinitatem, cui cohæreant etiam reliquæ Europæ Reges, Imperatores Orientis, & Occidentis, principesque maximi, ac Reges, qui potentissimos in Africa & Asia principatus sunt potiti. Id certè per tot annorum millia ante Christi doctrinam inter Aquilonares disseminatam non modò Germaniæ ac Septentrioni haud acciderat, sed neque totius terrarum orbis vlli parti: quod euenisse tamen Catholicis Regibus, vt coherint in vnã cognationem, dum inseritur alteri altera, aliisque deriuatur ab aliis, & hæc illi adglutinantur, & inter se inuicem cunctæ progressu temporis connectuntur, superiori libro fuit à nobis abundè explicatum.

CLXX.

IMPERATORIÆ FAMILIÆ. Neque illud est à nobis omissendum exstare in Germania tot Imperatorias familias nō ignobiles, sed quæ cum maximo decore, sui que status amplitudine nobilissimis ditionibus præsent, ita vt antiquis meritò, quicumque ex illis existunt ætate nostra, potentissimi Reges vocati fuissent, & adhuc vocarentur ab externis nationibus, inter quas supremi gradus nomina, quale est inter nos Regis, communicatur quibuslibet principibus, quibus vrbs paulo nobilio

CXXI.

nobilior, aut etiam quandoque inter aliquos mediocris obediat. Id autem neque Græcis contigisse, neque Italiæ, quamdiu fortitæ sunt istæ Imperatoriam potestatem, nemo est qui ignoret.

IMPERATORES CVNCTI IN VNAM COGNATIONEM CONNEXI. Cui meritò subiicietur & illud singulos, qui fuerint in Germania Imperatores, aut sobolem reliquisse, ex qua liberi qualitercumque extant, aut eos prognatos ex aliqua gente, quæ sit incerta in aliquam Imperatoriam familiam, ita vt etiam singuli coeant ad extremum, cohæreantque in vnã consanguinitatem, dum vel alius Imperator ab alio exoritur, vel ab eius liberis, siue sint illi mares, siue foeminae, vel ab iis habet ortum, qui ciere possint aliquem è suis maioribus Imperatorem, donec ad extremum cuncti cohæreant in vnus consanguinitatis nexum. Hæc patent è superiori libro. Id autem neque Italiæ contigit, neque Græciæ, quamdiu nactæ sunt illæ in suo solo confidentem imperatoriam maiestatis splendorem. Pertinere verò ad humana bona cuncti norunt, qui vident mortales propè singulos, qui coniugio sint alligati. id contendere, vt vel ex ipsis superstes sit aliqua soboles, vel è sua consanguinitate, cui velint etiam maximam, quantum fieri potest, esse coniunctam dignitatem. Hoc autem voto, in quo bonum ponitur, quòd homines appetant, nemo ex Imperatoribus Germanis est frustratus, vt libro superiori est explicatum. Et hoc igitur bonum Germania suæ felicitati adscribet, ex quo Papis obedire cœpit.

FAMILIÆ PRINCIPVM TAMDIU CONSERVATÆ. Eiusdem porrò argumenti est, tot tantorumque principum, quorum maiores factis egregiis sint illustres, familias ingenti cum decore fuisse conseruatas, & adhuc post multa secula conseruari in toto Septentrione: quod Germaniæ ac Septentrioni prius nullo modo poterat contingere ob migrationes variarum gentium frequentes, populorumque strages & excisiones, quas supra singulis ætatibus obrigisse dilucidè explicauimus. Quæ verò sint hæc, qui volet cognoscere, legat Vvolfgangum Lazium de gentium migrationibus, ac discet genealogias principum Germanicorum Borealiumque vetustissimas, legat Cromeri historias de rebus Polonicis, Boufini, de Hungaricis, Saxonis de Dani-

cis, Ioannis Magni de Sucticis, Crantzij Daniam, Noruegiam, Vandaliā, Sueciam: persecutus est hæc etiam latè in sua Geographia quidem damnati nominis scriptor. Atque hæc sanè Septentrioni non acciderant, antequam pontifici pareret.

CLXXIII.

ORDO NOBILITATIS DISTINCTVS.
Sed quando nihil deformius confusione, nihil indecentius iis rebus, inter quas nullus est ordo, vt meritò dictū sit de locis inferis, *Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*, ob id in Septentrione videas ordinem nobilitatis esse in primis distinctam, suū que locum cuilibet assignatum. quod scier, qui confessus publicos in eorum conuentibus vniuersalibus, quas vocat Diætas, fuerit contemplatus. Qua in re non erit proposito dissonum recitare, quod egit Fridericus Imperator, recitat que Choniatas, cum potentissimis copiis instructus in Græciam peruenisset, & Isaacius Angelus Imperator insolentius eius legatos cognatosque tractasset, ac mox ipse ad Fridericum nuncios misisset, & ipsos (hæc sunt Choniatae verba) *sibi adsidere iussit: nec ministros, coquos, & equisones eorum astare passus est. Qui cum decere negarent, vt ministri Regi maximo adsiderent, satis esse, quod suis dominis honos & haberetur, non destitit, sed innitos etiam illis adsidere coegit: quo facto Romanos (sic ille Græcos semper appellat) subsannabat: & innuebat eos neque virtutis, neque generis habere rationem: sed vt subulci porcos omnes siue pingues, & pretij maioris, siue macilentos in eandem haram compellerent, ita Romanis etiam sine discrimine quosuis ad stare oportere. hæc ille.*

CLXXIV.

NOBILITAS FAMILIARVM SPARSA IN ITALIA, AC MVLTIS ALIIS LOCIS.
Neque minimæ illud laudi Germania ac Septentrio sibi ducet, quod multæ familiæ, quæ magnum nobilitatis gradum tenent, per Italiam, Galliam, Hispaniam, Britanniasque sunt sparsæ. In Italia pleræque insigniores familiæ principum sunt à Germania deductæ, quod liquet è libro Francisci Sansouini, quem de nobilibus Italię gentibus composuit. In Galliis Hugonis Capeti posteros è Saxonia volunt aliqui profectos, vt libro superiori diximus Northmannos est inconfesso è Noruegia profectos, ex his præclarissimæ adhuc in Northmannia familiæ vigent Francos aliqui volunt è Germania deductos, negant id alij, De Anglis nemo est qui dubitet è Ger-

mania

mania, in Germaniam verò è Scandinauia, quod supra explicauimus appulisse. Visigotti in Hispanias è Gothia venerunt, & quamuis eorum tota opè nobilitas fuerit extincta, cum Rodericus fuit à Sarracenis cum suo exercitu fusus & occisus, aliqui tamen superstites fuerunt. Nullis tamen in regionibus Germaniæ & Scandinaviæ nobilitas ita confedit, ac permansit, vt in Italia, tum propter Germanos ipsos, tum propter Longobardos, ac Northmannos. Illud autem non prætereundum, illarum dumtaxat nationum, quæ pontificis Romani doctrinam sunt secutæ, superfuisse nobiles familias. Nam scimus Vandalos ad internecionem casos à Belisario, Ostrogottos tum ab hoc, tum à Narsese, quod è Procopio liquet, Visigottos à Sarracenis & Mahometanis: ita vt soli Angli, Franci, Germani, Northmannique nobilitatem suarum gentium superstitem in Anglia, Gallia, & Italia, pontificis Romani obedientiæ debeant acceptam. Nunc igitur ad alia transeamus.

Bona pertinentia ad prudentiam civilem, iustitiam & temperantiam.

CAP. IX.

I V R I S . P R V D E N T I A R E S T I T V T A P E R GERMANOS REGES. Conuenit optimè institutis ciuitatibus, quod tradidit in Politicis Aristoteles, vt quàm paucissima & minima comitantur arbitrio, liberæque iudicum potestati. Vix enim fieri potest, vt in re præsentis sensus hominis ac mens haud moueantur aliqua perturbatione, quam vel indignatio concitarit. Quocirca scriptis legibus gubernari cætus hominum, cunctasque iis res, quantum fieri potest, diffiniri, id maximè facit ad optimum statum. Et Christianis quidem in iis quæ pertinent ad vitia & virtutes, pro lege fuit, quodcumque spectans ad informandos mores, instituentosque illis homines, vel in lege veteri scriptum fuit, vel in noua, In aliis quicumque cætus hominum subiecti erant Imperio Romano, quamdiu stetit illud, Romanis legibus regebantur, post illius autem casum variis Regum constitutionibus in iis terris, quas diuersi Reges occuparunt, vt Hispaniis, Galliis, Britanniaque. Sed postquam Longobardi magnam partem Italiæ

CLXXV.

Z 4

inuasert,

inuaserunt, desitum est è legibus Romanis sententias ferri: quin leges ipsæ nullibi propè reperiuntur scriptæ, donec anno, vt notant, M. C. XXXVII. Lotharius Imperator Amalphi capta Pandectas Iuris inuenit, & ex eo quæstiones emergentes terminari iussit. Cumque ad continendos homines in officio, prohibendas iniurias, rixas amputandas, optimam cunctis sit visum dici ius ex illis, in mores est inductum, vt cunctæ lites ex earum legum præscripto deciderentur. Laus igitur hæc Imperatoribus Germanis, ex quo Papæ obediunt, omnino debetur, vt legibus Romanis, quæ prudentissimis viris visæ sunt semper optimæ, viam is. Sed huic succedit aliud bonum.

CLXXVI.

IVRIS PRVDENTIA TOTI FERRE ORBI CATHOLICO RESTITVT ANE que verò hoc bonum confinibus angustis regionum continetur: non modò namque Italia & Germania legibus hisce vtitur, sed Gallia, Hispania, latissimæque Indiarum Occidentalium & Orientalium regiones, ita vt multo amplioribus nunc spatiis locorum ius dicatur ex antiquis Romanorum constitutionibus, quamuis aliqua sint in iis correcta ab æquitate Christiana, quam cum stabat imperium Romanum & hæc igitur laus est Lotharij Germaniæ Regis, atque Imperatoris optimi, ac fortissimi simul.

CLXXVII.

IVRA FEVDORVM SANCITA. Hæ leges feudorum, quibus nunc totus orbis Catholicus vtitur, prisca erant ignoræ, sunt verò inductæ à Regibus Germanis, ac Borealibus, per eaque æquabile quoddam ius est sancitum inter supremos Reges, ac Principes cum minoribus subiectis, &que proceribus, quibus aliqua sit in certo homines vel iurisdictione, vel imperium. Earum porro incredibilis est utilitas, quod scilicet ex eis fiat, ne summi principes nimium sibi blandiantur, & indulgeant in ditionibus quibuslibet distribuendis, sed habeant necesse legibus obsequi, quas tollere non est facile, quod subiectorum procerum soleant esse maximæ opes, ac vires, aduersus quas per iniuriam, vel arbitrium quoddam volubile non est tutum Regibus ac principibus summis aliquid moliri, ita vt dici possit, per huiusmodi feudorum decreta prisca incognita, esse inductam quandam temperationem principatus, qui est vnus, &

optima-

optimatum, ex qua fit, vt si quid ex vnus dominatione malignitatis exoriri possit, id totum coerceatur ex eiusmodi temperatione, ne foras sedet, aut fibras agat. Hæ verò feudorum leges editæ sunt, ex quo Papæ obediunt Septentrionales.

IVRA FEVDORVM à TOTO ORBE CATHOLICO RECEPTA. Vrsapræterea cunctis tãta in feudorum constitutionibus recipiendis ac stabiliendis utilitas, vt multo pluribus in locis sint illæ admittæ, & moribus vsuq; corroboratæ, quàm Romanorum ius ciuile. In Angliæ namque, Scotiæ, Daniæ, Suediæ, Poloniæque latissimis regnis feudorum leges sunt receptæ. Obseruandumque nobis maximè illud videretur, post hæc leges feudorum receptas regna magis valuisse aduersus externos hostes, neque Septentrionem vel Europæ terras Catholicæ religioni addictas adeò paruisse barbaricis irruptionibus, vel hostilibus incursionibus, ea de causa, quòd cum proceres, quos nominamus Duces, Marchiones, Comites, Barones Dominos habeant, multa oppida, & castra, quæ sint ipsorum propria, magis ob id ea munerunt, & amplificarunt, quantum fieri poterat, quàm si non ipsorum propria fuissent, cum natura videamus ita comparatum, & in more positum, vt quiuis vigilantior sit ad sua, quàm ad aliena. atque hoc, quod nunc dixi, obseruauit Irenicus, ac damnati nominis Geographus, quorum verba supra recitauimus, cum de urbium Borealium ædificatione verba fecimus. Et hoc itaque bono gloriabitur Germania, ex quo Papæ studet.

CLXXVIII.

TAM PAVCI IMPERATORES AC REGES FLAGITIORI. Quòd si nos velimus Septentrionalium res non generatim, sed speciatim magis perpendere atque examinare, & singulos Reges regni cuiusuis à nobis alieni comparare cum singulis Regibus nostræ religionis, qui ex Ecclesia nostra fuerunt inter Boreales gentes, certissimò cognoscemus aut minus flagitiosos nostros in vniversum, aut certè magis ad omne virtutis genus institutos: quod palam fiet, si nos legerimus signum de pietate xxxviii. aut de impuritate alienorum quinquagesimum primum, cum sequentibus libri duodecimi.

CLXXIX.

TAM PAVCI EFFOEMINATI. Ex iijf-

CLXXX.

Z 5

dem si-

dem signis apparebit nostros minus effœminatos fuisse, ac minus intemperantes, quod etiam constabit è signo de temperantia XLVI. lib. II.

CLXXXI. TAM PAUCI VEL SCHISMATICI,
CLXXXII. VEL HÆRETICI. Similiter pauci è Germanis Imperatoribus, aut etiam Regibus Aquilonis, si comparentur aliarum regionum Regibus, aut Imperatoribus Constantinopolis vel hæretici, vel schismatici fuerunt, quod ex eisdem signis nobis liquere potest.

CLXXXIII. TAM PAUCI QUI PER SEDITIO-
NES INVASERINT IMPERIVM. Eodem modo paucissimi respectu alienorũ fuere, qui per seditio- nes, occiso aut expulso superiore aut Rege, aut Imperatore invaserint eorũ locũ, quæ colliguntur ex iisdem signis.

CLXXXIV. NULLVS IMPERATOR SEDE DE-
IECTVS, NISI DE COMMUNI PRIN-
CIPVM DECRETO. Quin illud est admirabile, nullum in Germania spoliaram fuisse Imperatoria potestate, aut dignitate, nisi de communi publicoque principum decreto, quod prius fuerit sancitum, sic exutus Carolus Crassus, Henricus Tertius, Ottho Quartus, Fridericus Secundus, Attaulphus, Venceslaus. Hoc autem longè admirandum, post tot sæcula, annos nempe septingentos & quinquaginta plus minus, nullum Germaniæ Regem fuisse deiectum solio, nisi sententia communi accedente, cum tamen plerique omnes Romani Imperatores vsque ad Constantinũ post obitum Neronis sapius interfecto ab ipsis successoribus Imperatore fuerint imperium per militarẽ vim consecuti: quod accidit etiã pluribus in imperio Cõstãtinopolitano, ut aperuimus signis supra adductis, & patet è Zonara, Choniata, Gregora, & Chalcocondila scriptoribus Græcis.

CLXXXV. IN EADEM FAMILIA SEMPER IM-
PERIVM SEMPER CONSERVATVM,
QVAMDIU FVIT ALIQVIS APTVS. Ob id videmus ab electoribus semper, aut etiam plerumque quod in rebus humanis ac mutabilitati subiectis est respiciendum, fuisse ex eadem familia delectum successorem, si quidem fuisset aptus aliquis ex illa. Quo circa quamdiu superstes fuit aliquis è Caroli prole, nemo extraneus adscitus. Post eam devenit regnum ad Saxonicos, in iisque permanfit vsque ad Henricum Secũ-

dum R. 6

dũ Regẽ, & Imperatorẽ I. deinde ad Gibellinos, ac Suevos. postea ad Austriacos, & Lutzelburgenses, quibus quoad agnationẽ extinctis in Austriacis imperiũ cõsedit. Ceteri his interiecti & pauci fuerunt, & quo tempore ex eadẽ familia incertũ videbatur, an adeo idoneus reperiretur.

TAM CONCORS ELECTIO IMPE-
RATORIS ET REGVM. Quamobrẽ si vel antiquas electiones Regũ in Septentrione, quorũ memoria pervenerit ad nostros vel aliorũ siue Imperatorũ, siue Regũ, quicũque eueherentur ad regiã potestatem iure electionis, spectemus, cõpertissimũ nobis fiet, electiones Borealiũ, ex quo põtificibus Romanis adhærēt maximè omniũ cõcordes esse. id apparet è signo de magnitudine animi quadragesimo quarto, li. I. de summa pace Catholicorum xc. li. 20. ca. 10.

ELECTIO TAM LEGITIMA IMPE-
RATORVM ET REGVM. Sicut autem fuerunt electiones hæ maximè concordēs, sic etiam maximè omnium legitimæ fuerunt, quod nimirum non fuerint per vim manumque militarem superiores occisi ab iis, qui regnum conarentur arripere tam crebrò, ut in ceteris regnis, quod non tam flagitiosi eueherentur, & qui plerumque possent hæreditarijs opibus ingenioque & industria civili ac bellica tueri tãti imperij aut etiã regni dignitatẽ, q̄ è signis, quæ supra attulimus apparet.

TOT CIVITATES PROPRII CIV-
IVSDAM IVRIS, AC LIBERALITA-
TIS. Accedit ad bona superiora, quod in Septentrione tot sunt civitates proprii cuiusdam iuris, ac libertatis, ut non tot olim populi fuerint in ea, quot nunc vrbes huiusmodi, præter illas, quæ Principibus suis subiiciuntur. Ex his verò liberis vrbes quas Imperiales vocant nonnullæ Imperatorem tamquam Dominum quendam venerantur, quædam nihil eius quidem iussa morantur, in necessitatibus tamen Imperij haud solent deesse, & hæ potissimæ sunt fœderatæ vrbes Heluetiorum, Quæ verò vocantur Imperiales hæ sunt.

Aquisgranum.	Argentina.	Biberach.
alen.	Augusta.	Bisuntium.
antuerpia. sed hæc pro-	Basilea.	Bopatrum.
prio nunc domino pa-	Berna.	Buchorn.
ret.	Bernheim.	

Bosingen.

CLXXXVI.

CLXXXVII.

CLXXXVIII.

Boslingen.	Macdeburgium.
Campensis.	Memmingen.
Curia.	Metis.
Colonia.	Moguntia.
Cosmaria.	Mulnhusen in Turingia.
Confluentia.	Mulnhusen in Saxonia.
Dauentria.	Nordhusen in Thuringia.
Dortmundt in Vvestphalia.	Norimberga.
Dunchelspuel.	Meumagen.
Duera in Brabant.	Norlingem.
Egra.	Odernebm.
Erdfordia.	Offenburg.
Eftingen.	Oppenheim.
Francfordia ad Mogannum.	Pffulendorff.
Francfordia ad Oderam.	Rauenspurg.
Fridburg in Verderoia.	Ratisbona.
Friburgum in Brisogia.	Rosenburg.
Gelnhausen.	Rosseim.
Gengen.	Rosuilla.
Gottingen.	Reutlingen.
gruningum in Frisia.	Sangallum.
gamund in Sueuia.	Sahafusa.
Goslar in Saxonia.	Sceftadium.
Hagenoia.	Solorurum.
Hala in Sueuia.	Strafburg, alias Argenti- na.
Hala in Turingia.	Spira.
Helprum.	Sfchuuinfart.
Hamberga.	Treueris.
Heidesfelt.	Tigurum.
Iffnem.	Vbertingen.
Ingelheim.	Ulma.
Kausbuern.	Vvangen.
Keifersperg.	Vveid iuxta Drauum.
Keiferslautern.	Vvesel superior.
Kempren.	Vvesel inferior.
Landacuc.	Vvertzlar Hassia.
Leuchirch.	Vuil in Sueuia.
Lubecum.	Vveiffemburg.
Lucerna.	Vuiminia.
Luneburgium.	Vormacia.
	Vvinsheim.

Atque

Atque hęc sunt Imperij ciuitates, quamuis earum nõnullę fuerint alienatę, in his Nouiomagam, Oppenheim, Ingelheim, Keiferslautern, & aliquot alię. Vt vt res sit: antequam Germania & Septentrio coleret pontificem Romanum, ciuitatibus huiusmodi Imperialibus nullo modo se poterat iactare. Tales præterea sunt alię multę in regno Polonico, atque alibi inter Aquilonares terras.

TOT PRINCIPATVS IN VNVM CONVENIENTES, Quid verò dicemus de tot nobilissimis principatibus tam concordī & vnanimi consensu in vnum coeūtibus? Hoc enim mirabile, quòd cùm facilè soleant inter principes viros, quibus est in alios perpetua iurisdictio, aut imperium merum, mixtũve, exoriri dissensiones, & bella, quibus sit, vt in plura discerpantur imperia, & regna, tandẽmque ad nihilum redigantur, nihilominus imperium Germanicũ, regnaque Borealia tamdiu steterint, permanferintque non modò inuicta, sed etiam tantum fastigium dignitatis ac potestatis cõseruarint. Quod enim Respu. Romana, & Imperium, similiter autem & Constantinopolitanum tanto tempore tutata sint maiestatem quamdam vimque in omnes potentissimam, non videtur ita mirum, cùm cuncta respiceret vnus voluntatẽ, cuncta ab vnus nutu penderent, neque vlli foret aut perpetua iurisdictio, vel imperium merum, mixtũve in alios. At in Aquilonaribus locis (quamquam sit hoc commune vniuersis propè Catholicis gentibus) secus est, innumeri sunt principes, quibus amplissimę sunt ditiones, imperia lata, ita vt breui fortissimas innumerasque militum copias conuocare, & quo velint ducere possint. Et hoc igitur illis adest, ex quo Papis parent.

PUBLICIS CONVENTVS TOT POPVLORVM. Quid verò dicemus de publicis tot populorum conuentibus, quę solent toties, vbi quid grauius acciderit, agitari à Germanis, vt de communi consilio ad boni communis procurationem res decernantur, & expediantur? An non hoc magni faciendum? In plurimos olim populos erat diuisa Germania, in cętusque illis suo separatim coibant, vt in vnum verò omnes nullo modo, quod è Cornelio Tacito liquet, & è tot exterarum gentium commigrationibus, de quibus egi-

mus

CLXXXIX.

CXC.

mus supra. Quod dicimus de Germania, idem possumus asseuerare de Bohemia, Hungaria, Polonia, Dania, Suecia, Scotia, Anglia: quod sanè contigit istis, ex quo pontificibus Romanis adherent.

CXCI.

TOT GENTIVM INTER SE OLIM
SÆVIENTIVM TANTA CONCORDIA.

Atque hæc multo mirabiliora videri possint, si reuocemus in memoriam, quàm truculenter inter se olim Germaniæ gentes sæuierent vsque ad internecionem. Nam quid de ceteris Borealibus dicemus, quibus erat vsitatum captiuos sacrificare, ex occisorum capitibus pateras fabricari, & ex eis in lætioribus quibuscunque conuiujs vinæ ad hilaritatem maximam in maxima atrocitate iactandam bibisse? quod de Longobardis testatur Paulus Diaconus libro secundo, cap. 14. nam cetera recensere hic non est opus, infra explicabuntur loco suo: hic illud sit satis recitasse è summa crudelitate, quæ vigeret inter Aquilonares olim, ventum fuisse ad concordiam summam respectu vel antiquæ diritatis, vel exteriorum inter se pugnantium, idque ex quo Septentio pontifici Romano adheret.

CXCVI.

TAM DIUTERNA CONCORDIA. Nūquid autem concordia huiusmodi fuit exigui temporis? An non annos iam durat octingentos, & amplius? licet enim multa bella sunt sæpius exorta inter Germanicos principes & populos, inter Aquilonares etiam gentes, quamuis hæc non dederint christo nomen à tempore tam antiquo, non tamen huiusmodi bellorum fuit tanta atrocitas, neque se oppugnarunt inuicem nationes Boreales ad internecionem, vel tam truculenter diritanti, exempla ediderunt: quod tum liquet è superioribus, tum verò è subiectis. Hæc autem contigere, vt inter se non aded sæuierint, ex quo Papæ doctrinam sequuntur.

CXCVII.

OPTIMATVM RESPUBLICA OPTIME TEMPERATA GERMANIA TOTATA AC MAGNA SEPTENTRIONIS PARS VIDETVR. Quocirca non videtur in Germania ac Septentrionis magna parte Gubernationis esse aliam formam, quam temperata ex vnus summo principarum & optimatum consilio ac potestate, idemque Bohemiæ, Hungariæ, Poloniæque, & aliquot alijs regnis accidere periti harum rerum cuncti norunt.

TOT

TOT GENTES EXCVLTÆ AD HVMANITATEM. Hinc etiã cū supra Danubiū ac Rhenū cunctæ gētes efferatissimis effermentibus, vt alibi docuimus signo vigesimo octauo de gētib; feris ad humanitatē perductis, & illustrius adhuc id infra fiet, nūc videas oēs esse expolitas ad omne humanitatis genus, ex quo pontifici Romano adherent.

CXCVIII.

TOT GENTES AD CHRISTI CVLTVM PERDVCTÆ. cūque nulla lex humanitatis studia magis adducat, amplificet ac stabiliat, quàm christi eam Septentio pontifici Romano accepta debet referre, vt latè explicauimus signo de propagatione fidei VI. li. 4.

CXCV.

LATROCINIA SVBLATA. Vt aut magis elucescat quæ diximus, illustrissimūque fiat, quanta nūc sit in iustitia, prudētia, ac tēperantia inter Aquilonares, ex quo Papæ ductū sequuntur, illud in memoriā doctorū reuocabimus, Borealibus olim populis, ac præcipuè Germanis latrocinia nō modò permessa, sed etiã laudatissima fuisse, ac perpetua: sic enim Mela li. 3. c. 2. *ius in viribus* (Germani) *habent adeo vt ne latrocinij quidem pudeat: tantum hospitibus boni mitesque supplicibus.* & Cæsar li. 6. ca. 5. *Latrocinia* (apud Germanos) *nullā habēt infamiā, quæ extra fines cuiusque ciuitatis fuit: atque ea inuētutis exercēda, ad desidia minuēda causa feri prædicant.*

CXCVI.

Vt igitur aliqua sæper inter oēs populos exstiterint, latrocinia, neque possint omnino illa radicitus extirpari, Infamia tamē plerūque habetur, & sauerius puniuntur: quod Borealibus contigit, ex quo Papæ doctrinā sequuntur, cū tamē antea secus foret. Hinc piratæ innumeræ inter eos erant præcis temporibus, vt è Saxone apparet.

CXCVII.

LIBERTAS HOMINVM STABILITA. Ac ne putemus in more positum fuisse apud Aquilonares olim, vt quilibet latrocinari liceret, ac proinde nulli opes vllæ in tuto essēt, neque fuisse hac in re solūmodò vllū iustitiæ locū, ostendamus, quo loco singulis esset libertas. Atque vt omittam innumeræ in Borealibus copias olim solitas ab exteris in seruitutē, & supra ostēdimus, nūc explicemus, qui mos iis iniquissimus foret aduersus liberalitatē gētiliū suorū. Hæc sūt Taciti vba li. de morib; Germanorū: *Ale* (quod mittere) *sobrj inter serua exercēt tāta lucrādi perdēndis temeritate, vt cū omnia defecerūt extremo, ac nouissimo iactu de libertate & de corpore cōtēdit.*

Victus

Victus voluntariam seruitutem adu: quamuis iunior, quamuis robustior, alligari se ac venire patitur. Ea est in re pernicacia: ipsi fidem vocant, seruos conditionis huius per commercia tradunt, ut se quoque pudore victoria exsoluant. hæc ille. Quamobrem prauis mores inter Germanos olim vigeant non modò, ut opibus facillè gentiles suos spoliarent, sed etiam libertate.

CXCVIII.

VITA MAGIS IN TVTO COLLOCATA. Quid autem de vita ipsa dicemus? hæc enim sola supererat, quæ saltem magis in tuto aduersus iniquas consuetudines in Germania collocarentur. ostendimus namque opes ac libertatem pessimis abusus obnoxias. At qui si de seruis agatur, ita idem Tacitus: *Verberare seruum, ac vinculis & opere coercere, rarum occidere solent, non disciplina & seueritate, sed impetu & ira, ut inimicum, nisi quòd impune. hæc ille. quantum verò ad liberos, sic idem: Suscipere tam inimicitias, seu patris, seu propinqui, quam amicitias, necesse est, nec implacabiles durant. luitur enim etiã homicidiũ certo armatorũ ac pecorũ numero, recipitq; satisfactionem vniuersa domus vtiliter in publicũ, quia periculo fores inimicitie iuxta libertatẽ, hucusq; Tacitus. Videas igitur duplex malum inter Germanos olim: primũ, quòd cuiuslibet esset necesse suscipere inimicitias propinquorũ: secundũ, quòd homicidiũ tam facillè lueretur, neque pœna capitis in homicidiũ constitueretur. Sic enim spe veniẽ nemo nõ facillè ad peccandum prolabebatur. Nunc per leges pontificis Romani haud licet inimicitias gerere. Per leges autem ciuiles pœna capitalis in eos constituitur, qui quemquam occiderint, ut pari scilicet delicto par pœna respondeat. Sic itaque pœnæ formidine deterrentur homines à flagitiis perpetrandis, & vita auferenda aliis, atque ob id illa magis in tuto collocatur. omittimus, quòd olim Germania tot irruptionibus aperta ac peruisa illud patiebatur, ut nulli non periculo vita cuiuslibet exposita subiceretur. hinc strages ille ingentes, quas enumerauimus supra, quibus nulla similis euenit postquam pontificis Romani placita sequuntur Germani.*

CXCIX.

FERITAS SVBLATA, ET HVMANITAS ADDVCTA Tria sunt bonorum genera, externa corporis, & animi. Ad externa pertinet facultates, in quibus vidimus Germanos maxima inopia laborasse vsque ad indigentiam cibariorum, vestiu, ceterarumq;

rerum

rerum huiusmodi. Quod autem tenuè & valde exiguum erat illis, id totum per malos mores nullis legibus obnoxios latrocinis patebat, ut capite 196. fuit explicatũ. talis itaque erat conditio Borealium quo ad externa bona quo ad bona verò corporis, cum potissima sint vita ac libertas, aperuimus capitulis superioribus, quo loco essent ista apud Aquilonares, quam scilicet obnoxia cunctis iis periculis per iniquitatem iustitiæ contrariam, intemperantiam, atque ad eò imprudentiam, de quibus est sermo, per quæ possent facillimè auferri. Reliqua sunt animi bona. Quo ad hæc igitur, ostendimus nullas liberaliores disciplinas, aut ciuiliores artes fuisse populis priscis Aquilonis duæ virtutes illis erant, rara adulteria, & rara mendacia vocemus virtutem vitij, carere: non enim malè scriptor ille:

Virtus est vitium fugere, & sapientia prima

Stultitia caruisse.

His demptis, incredibilis erat illis animorum ferocitas, præterea verò feritas immanis & belluina. Atque hæc obtegebatur partim superstitione impia cum scilicet homines sacrificabant, partim verò indignatione hostili, aut impetu truculento: qua fiebat, ut exuerent homines, induerent ipsissimas, feras. Veniamus ad exempla, ut cognoscamus, quam nulla essent prudentia, iustitia, ac temperantia cuncti Boreales, contra verò quanta sint ex quo pontificibus Romanis adhærent, & diximus quidem ex Cornelio Tacito, quanta illorum foret atrocitas in seruos suos. Nunc reliqua explicemus, & quod omni simus signo de gentibus efferis ad humanitatem per ductis vigesimo septimo, libro septimo, capite tertio, hic aperiamus, Hunni in Sarmatiam, Germaniamque, & Pannonias irruerunt, quod testantur Iornandes libro de rebus Geticis, siue Gothicis, Procopius de bello Gotthico, & postremò Bonfinus, libro tertio, & nono, Nicolaus Olahus in Attila: in Bauaria præterea confederunt Hunni, & maximè qui ex his sunt olim Hauares dicti, à quibus Bauariam nonnulli dictam volunt, quasi mutata aspirationis nota in B. litteram, qua de re Vvolfgangus Lazius lib. 7. de gentium migrationibus. Eisdemque faciunt cum Hungaris, nam & moribus fuisse iisdem deprehendantur. sic autem de Hunnis istis Ammianus lib. 31. *Hunorum, inquit, gens monumentis veteribus leuiter nota, ultra pa-*

Parsij. Tom. 2.

A a

ludes

ludes Meoticas glaciale[m] Oceanum accolens, omnem modum fe-
 ritatis excedit. Vbi quoniam ab ipsis nascendi primitijs infantum
 ferrò sulcantur altius gena, vt pilorum vigor tempestiuus emer-
 gens corrugatis cicatricibus hebetetur, senescunt imberbes absque
 vlla venustate spadonibus similes. compactis omnes firmisq[ue] mem-
 bris, & optimis cervicibus prodigiosè deformes, & pandi, vt biped-
 es existimes vestias, vel quales in commarginandis pontibus effi-
 giati stipites dolantur incompte in hominum figuras. sic & in sua
 vita vi si sunt asperi, vt neque igni, neque saporatis indigeant ci-
 bus, sed radicibus herbarum agrestium, & semicruda cuiusuis pe-
 coris carne vescantur, quam inter femora sua & equorum terga
 subsertam (hic idem mos hodie Tartaris) fotu calefaciunt
 breui. & mox: Nemo apud eos arat, nec stiuam aliquando contin-
 git. Omnes enim sine sedibus fixis absque lari vel lege aut ritu sta-
 bili dispalantur semper fugentium similes cum carpentis, in qui-
 bus habitant, vbi coniuges ex villis vestimenta contexunt, & co-
 eunt cum maritis, & pariunt, & ad usque pubertatem nutriunt
 pueros: nullusque apud eos interrogatus respondere, vnde oritur po-
 test alibi conceptus. natusque procul, & longius educatus. Per in-
 ducias insidi inconstantes, ad omnem auram incidentes spei noua
 per quam mobiles, totum furori incitatissimo tribuentes. In consul-
 torum animalium ritu, quod honestum, inhonestumue sit, penitus
 ignorantes, flexiloqui, & obscuro, nullius religionis vel superstitio-
 nis reuerentia aliquando destituti, auri cupidine immensa flagran-
 tes, adeo permutabiles, & irasci faciles, vt eodem aliquoties die à
 socijs nullo irritante saepe desciscant, itidemque propitientur nemi-
 ne leniente. Hoc expeditum, indomitumque hominum genus exter-
 na prandandi auuiditate flagrans inmani per rapinas finitiorum
 grassatum & caedes ad usque Achaïam peruenit. hæc Ammia-
 nus consonans ijs, quæ de Hungaris recitauimus signo
 de gentibus efferis ad humanitatem perductis vigesimo
 septimo, li. septimo, scripta à Reginone: quibus adde-
 mus quæ scribit Radeuicus libro primo capite trigesi-
 mo primo, Sunt autem prædicti, inquit, Hungari facie terri,
 profundis oculis, statura humiles, moribus & lingua barbari &
 feroces: & iure fortuna culpanda, vel potius diuina patientia sit
 admiranda, quæ, ne dicam hominibus, sed talibus hominum mon-
 stris tam delectabilem exposuit terram. hæc scriptor ille, qui
 temporibus Friderici I. viuebat.

Neuri, Geloni, & Agathyrsi Plinio sunt Sarmatiæ po-
 puli lib. 4. cap. 12. ad finem, similiter & Herodoto vetu-
 stissimo scriptori lib. 4. De his ita Ammianus idem qui

tempo

temporibus Valentis viuebat: Inter hos, ait, Neuri mediter-
 ranea incolunt loca vicinis verticibus celsis, quos præruptos, gelu-
 que torpentes Aquilones astringunt. post hos Vidui sunt & Gelo-
 ni perquam feri, qui detractis peremptorum hostium cutibus in-
 dumenta sibi, equisq[ue] tegmina conficiunt, bellatrix gens, Gelonis
 Agathyrsi collimitant interstincti colere caruleo corpora simul &
 crimes, & humiles quidem minuti, atque varis, nobiles verò latius,
 fucatis, & densioribus notis. Post hos Melanchlanas & Anthro-
 pophagos palari accepimus per diuersa humanis corporibus victi-
 tes, quibus ob hæc alimenta nefanda desertis, finitimi omnes longa
 petiere terrarum. Ideoq[ue] plaga omnis Orienti æstiuo obiecta, vs-
 que dum venit ad Seras, inhabitabilis transit. hucusque Am-
 mianus, cui quantum ad Anthropophagos similia scri-
 bit Radeuicus, qui imperante Friderico Primo vixit, de
 gentibus supra Poloniam ad mare Balticum sitis, eius
 verba nos adduximus signo de gentibus efferis ad huma-
 nitatem perductis, ibi & retulimus ex Procopio, popu-
 los, qui supra Istrum tẽpore ipsius habitabãt, more bel-
 luino vixisse. Floruit Procopius tempore Iustiniani sub-
 annum Christi quingentesimum quinquagesimum. Ope-
 re præteritum verò est notasse, quos vocat Ammianus Vi-
 dinos esse meo iudicio Vinidos, & ita legendum credide-
 rim: quos quidem cognatos esse cum Slauis scribit Ior-
 nandes & latè explicat Gromerus lib. 1. cap. 11. & 12.

Slau autem sine Slauini populi sunt è quibus orti Po-
 loni, innumeræque gentes affines, quibus eadem linguæ
 coniunctio, morumque similitudo. His porro fuerunt
 huiusmodi instituta, quæ recensebimus afferentes in me-
 dium verba ipsa scriptorum. sic itaque de Slauis siue Sla-
 uidis, qui cuncta loca vsque ad Istrum ceperant, Proco-
 pius libro tertio: Quos verò obuios (Slauini) habuissent, non
 ense, non telo occidere, vel armorum genere aliquo consueto, sed a-
 cutissimos in terram palos figentes summa vi miseros superimpo-
 nere summumq[ue] pali & id præcutam per inferiorem pudendam-
 que partem trudendo, & per viscera adigendo, interiora excrucia-
 re. constat his sanè aliud tormenti genus excogitatum: nam & ad
 fudes quernas crassiores altius in terram defixas pedes manusque
 captiuorum deligant, fuste deinde caput diuerberantes, veluti in
 canes, serpentesve, & eiusmodi cetera desaniendo, morte cõficiunt.
 Alios verò cū bobus, pecudibusq[ue] & id ceteris genus, quos abigere
 domū nõ satis comode præsenio possunt, locis arctioribus coercendo
 igne inclementiss cremant. hæc Procopius de immanitate

Slauorum in quolibet innoxios edita narrat. Ac ne putemus eos omnino meliores effectos temporis decursu, audi quod scribit Helmoldus libro primo capite quinquagesimo tertio: *Fuit præterea, inquit, Slauorum genti crudelitas ingenua, aturari nefaria, impatiens utij, vexans regionum adiacetia terra marique, quanta enim morium genera Christicolis intulerint, relatu difficile est, cum his quidem viscera extorsissent palo circumducentes, hos cruce affixerint, irridentes signum redemptionis nostræ, sceleratissimos enim cruce affigendos aut amant. Eos autem, quos custodia munitur pecunia redimendos, tantis tormentis & vinculorum modis electant, ut ignorantibus vix opinabile sit.* hæc Helmoldus, qui Slauis adnumerat Polonos iam tum Christianos, opimisque moribus imbutos, Vandalos, Vinidos, Vuilinos, Pomeranos, Herulos, vel Heueldos, Leubuzos, Vuilinos, Stoderanos, Vuilzos seu Laticos, Lingnones, Vuarnauos, Obortitos, Ranos, Rugianos, cum plurimis insularum Balthici maris habitatoribus. supra porro narrauimus cap. CXLII. Abrotidos fuisse generis Slauici, & in Saxoniam translatos à Carolo Magno.

Vult Helmodus Herulos esse à Slauinorum progenie, quibus autem forent institutis vitæ sic Procopius lib. I. I. bel. Got. *Cõstat sanè supra Istrum flumè quondam hos. (Herulos) habitasse, & ea fuisse credulitate, & superstitione detentos, ut multos esse deos putarēt, eosdemque per homines sacrificijs ac litationibus placari religiosum esse, ac pium arbitarentur, legibus autem multis, ac varijs, ut ceteri homines, non eundem fuisse in modum vsos: siquidem nec senescentibus suis, nec morbo effectis vita frui apud hos fas erat in posterum, sed ubi primum ex his quisquam siue cõsensisset, siue infirma corporis valetudine caperetur, protinus cogebatur à propinquis efflagitare, se ut quanto ocius ex humanis delerent. Tum illi lignorum in altitudinem strue ingenti congesta, desuperque ut in summo fastigio impositum hominem morti iam destinatum, Herulorum quempiam mittunt, ut pugione conficiat, sed sanguinis illi propinquitate alieni: non enim fas erat propinquis aliquis, & necessarius, ut hunc interficeret. Vbi verò, qui hominem illum occidit, ad eos descendit, mortuo illi cognatione iuncti, ab infimo ac summum culmen pyram in censa, ubi flamma demum resedit collecta è rogo iam ossa sub terram ocius condunt. Erulo itaque viro defuncto, necesse erat vel vxor ipsa, quæ virtutis existimationem aliquam fuisset ad id tempus adeptæ, si sibi gloriam in posterum relinquere vellet, laqueo*

apud

apud viri sepulchrum non longè post vitam finiret: ei verò, quæ se non ita gessisset, relinquebatur de cetero ignominia nota, odijque in viri propinquos commebatur. His Eruli pro vetusto eorum more legibus utebantur: hæc Procopius qui cum mox eorum nonnullos Christo se dedisse Iustiniani opera scribat, & mores ex aliqua parte mutasse addit tamen: uapte ingenio infidi sunt, & habendi semper ac rapiendi cupiditatibus inhiant finitimosque violare quàm maximè student, quum nullum his dedecus ea res ferat, impiosque item & detestabiles coitus et si cum alijs multis, cum viris tamen & belluis impudentius habent, atque omnium perditissimi sunt, & cum malis malè perdendi. hæc tenus Procopius qui narrat deinde plures ex eis in varia discessisse Vult Lazijs libro vndecimo, fuisse Herulis linguam Theutonicam, posteritatemque ipsorum constitisse in Meclaburgensi ditione: & duodecimo contendit habuisse sedes in Austria, Norico, Rhetijs, Dalmatia, exceptis credo ijs, quos in insulam Thulem scribit profugisse. Procopius eodem libro.

Thulem insulam putat Lazijs fuisse Procopio Irlandiam. sed id cõstat esse è duobus falsum: nam quam Procopius Thulem vocat, ait esse decies maiorem, quàm sit Britania, deinde addit Scritifinos in ea sedes habuisse non stẽque illi esse dierum naturalium triginta quinque. Quamobrem cum de vocabulis non sit curandum, necesse est dicamus Procopij Thulem non esse aliam, quàm Scanziam, siue Scandiuauiam, qua continentur Noruegenses, Danorum Gothorumque magna pars, Sueci, & quicumque pertinent vsque ad flumen Onegam, quod à continenti diuidit Scanziam, ex vtraque parte in mare influit, totumque hunc terrarum tractum redigit in insulæ formam; in quo sunt & populi Scritigni. De vniuersis verò incolis, quos, vocat Thulitas, sic idem Procopius scribit, Alijs verò in rebus Thulitæ omnes non magnū in modum à ceteris mortalibus differunt. Deos siquidem ac demonas plurimos colunt, celestes partim, venerentur, partim aëreos, & qui terræ ac mari præsideant, & eiusmodi alios, qui in aquis, ac fontibus, fluuiisque versari traduntur, hisque frequentissimè immolant cuiusuis generis hostias Sed victimarum apud hos potissima, vir aliquis est, quem omnium primū in prælio ceperint. hunc nimirum mactado Marti sacrificant, ut quem deorum maximum ducant. Sed ea apud hos est immolandi

A 2 3

consuetudo

consuetudo, ut non solum hostiam macerent, sed in arborem prius hanc viam suspendat, indeque inter senticeta & vepres proiectam sic variis, ac miseris modis excruciendo conficiant. Atque hæc satis de Borealium feritate, qui cupit reliqua poterit è signo 38. cognoscere.

Anglis erat aliud feritatis genus, quod Sidonius epist. 6. lib. 8. refert. Nam cum continenter illi piraticam exercerent, & prædas agerent, priusquam de continenti, inquit, in patriam vela laxantes, hostico mordaces anchoras vado leuent, mos est remeaturis decimum quemque captorum per equales & cruciarias penas plus ob hoc tristi, quod superstitioso ritu necare. Superque collectam turbam periturorum mortis iniquitatem sortis equitate dispergere. hæc ille. Atque hæc satis videntur ad propositi capituli explicationem. Equibus palam fit quantam feritatem exuerint Aquilonares; ex quo Pontificis legibus parent, quam tamen haud deposuerunt illæ Septentrionis gentes, quæ sunt à nobis alienæ ut Tartari, Circassi, Moschouitæ, ceteræque in eadem cæli plaga degentes.

NULLÆ REGIONES BOREALI POLO SIC PROPINQVÆ, AC TOKBONIS ORNATÆ, ET EXCVLTÆ. è superioribus autem facillimè colligere possumus nullas esse terras Aquiloni subiectas, quæ sint tot bonis excultæ, ut hic terrarum tractus, qui Romani Pontifici parer. Mirabilissimum namque est, ab orbis exordio per tot annorum sæcula nihil tale locis, quæ recensuimus contigisse vnquam boni, longè autem superat omnem modum admirationis exstare adhuc innumera terrarum spatia in Septentrione, quæ quòd Pontifici Romano haud obediunt, similia bona ob id nõ sunt adsecuta, quin pleraque illis non modò tot careant cælestibus donis ad animorum virtutes spectantibus disciplinas liberales corporumque ornatum, sed præterea sint inculta, & horrentia, neque tot ædificiis, neque tot tantarumque ciuitatum splendore, magnificentiaque diuinitus illustrata, ut terræ Septentrionis Pontifici Romano subiectæ, & obediæntes. Quòd ut clarissimum fiat & appareat nihil à nobis temerè effutiri, proponimus illud in primis, tractum regionum, de quibus agimus, distare ab Æquinoctiali circulo gradibus quadraginta sex, & pertinere vsque ab Boream per gradus quadraginta quatuor, rursus eundem tractum

sumpto

sumpto initio ab extremis Angliæ littoribus vsque ad confinia Moschouitarum, & Tartarorum protendi ab Occidente in Orientem gradibus quinquaginta septem. Angliæ namque partes magis Occidæ incident in gradum decimum tertium, Liouoniæ verò, ac Lithuanie, quæ sunt finitimæ Tartaris, ac Moschouitis, incident in gradum sexagesimum. Cumque diuidatur circulus ille, quæ Græco nomine parallelum vocamus, in tercentum sexaginta gradus à Geographis, ex his vbi dempseris quadraginta septem adscriptos, reliqui erunt tercentum & tredecim. Quocirca sexuplum est amplius telluris in Septentrione quod Pontificia scita non sequitur, eidemque subiectum est cæli plagæ, ac præterea supersunt tredecim gradus, sexuplo namque maior est numerus tercentum graduum numero graduum quinquaginta, & alterius ad alterum ratio est veluti vnus ad sex. Mirabilissimum sit itaque tanta terrarum spatia nunquam peruenisse ad illum cultum magnificentiamque urbium, & ædificiorum, ac tot tantaque præterea bona ab orbis ipsius constitutione, ad quantum & cultum & splendorem scimus peruenisse illam Septentrionis partem, quæ Pontificem Romanum colit. An non ita? Numquid ista nos à nobis comminiscimur? Audiamus ipsos scriptores, qui propriis ista oculis vsurparunt. Lithuanie Liouoniæque finitima est Moschouia, quam diligentissimè ac summa fide descripsit Antonius Posseuinus vir excellentis ingenij, doctrinæ ac pietatis, qui diu fuit in ijs locis. & singula accuratissimè obseruauit. sic igitur ille commentario de rebus Moschouiticis: *Constat trecenta millia passuum in eius (Moschouitici Ducis) ditione iter fieri, in quibus incola nullus iam superstes sit: pagis ipsis exstantibus quidem, sed vacuis. & mox: iam verò, quod inter Casanum & Astracanum est interuallum, id vastissimum est, rarissimis sana incolis: ut qui vltrocitròque comitant, vel qui ab ipso principe mittuntur, sæpè menses integros nullo alio cibo, quam piscatione ac venatu absque vilo pane vitam sustentent. Ac ciuitates, quæ frequentia & nobilitate celebriores habentur, erant cis Tanaim Moscua, Smolencium, Nouogardia, siue Nouogrod, Plescouia, Tueria, vltra verò ad Septentrionem Vologda, ad Orientem autem Casanum, & Astracanum, quod Iouius & alij Citracam vocant: quamuis inter istas Iarostaniæ, & Alexandri Slobodam, atque eiusmodi quosdam alias connumeret, quæ tamen rectius oppida dixissent, nisi quod*

Aa 4

arces

arces habent pro more gentis haud contemnendas. Verum enimvero mirum dictu, quot alijs illis vel popularium centena millia, vel nobilium, quos Boiaros vocant, decades nullum quidam attribuantur: quos secuti, qui res illas memoria mandarunt, Albertus Campensis (is quem V. B. mihi in Moschouiam discedenti legendum tradidit) vel idem Iouius (qui ex Demetrii cuiusdam Mosci relatu commentariam confecit, quem huius principis parens ad Clementem VII. misit) nescio quem scopum veritatis attigerint. Idem vero & alij fecere, qui legationibus functi inde reuersi sunt. Credo ita, quod mosci consuetudinem in colligendis hominibus, perq; arcium primas, & loca, editiora disponendis, cum principum legati quasitissimis honoribus excipiuntur, haud satis intellexerant: res autem a nobis longius distitas commemorando (vti mos est) praeter veritatem extollerent. licet etiam fieri poterit, vt minus a vero aberrarent, quod superiore parentum nostro aetate, Mosci (vt diximus) minus bellis exerciti, minus morbis tentati, neque tot cadibus imminuti, & pauciores item in arcibus impositi non ita orbas domos posteris reliquerint. Id vero de Mosci regia, qua, vt dixi, Moscua est, certum est, triginta hominum millia, pueris, sexuq; utroq; numerato, hoc tempore non censerit. Nam quantumque ciuitatis species aduenti incurrit in oculos, accedenti tamen proprius (ne dicam postea ingresso) ipse domus multum terra spatium occupant: platearumque ac non vnus fori amplitudo, ambituq; ipse sacrarum aedium (qua ad ciuitates ornandos potius, quam ad cultum exstructa esse videntur, cum toto pene anno plerumq; sint clausa) certiore veritatis fidem efficiunt. & erat sane eodem hoc principe augustior ac numerosior Moscua, sed anno presentis seculi septuagesimo a Tartaris concremata, incolis plerisque incendio absumptis, res omnis in angustiores terminos adducta est. Exstant vestigia maioris circuitus, vt qui octo vel nouem fortasse fuisset, iam vix quinque millia passuum impleat: cum & boues, & vacca, ceteraque id genus animalia (nota urbis regiae splendorem) qua quotidie ducuntur ad pascua, in domibus ciuium habentur, quarum pleraque sepibus & viminibus circūsepta faciem nostrarum rusticarum referunt. Sed in ipsis duabus Moscua arcibus, quarum altera alteri haeres, splendidus quiddam est. alteram enim insigniora aliqua templa ex latere confecta (cum reliqua templa ciuitatis lignea sint) palatiumque principis, alteram vero nouae officinae, qua suas plateas suis quibusq; opificijs distinctas habent, vt cumque exornant. At cum eadem officinae exiguae sint (vide tenuitatem regiae urbis) vniusc; Venetae officinae plus mercium appareat, quam in Moscua

integra

integra platea seruetur: neque vero easdem ferè incolant, quippe per domicilia in ciuitate habent, rem, quantum sit, non obscure indicant. Smolencum autem, Nouogardiam, & Plescouiam eodem populi numero censerit putauerim: vt certè summum viginti hominum millia earum singula (cum bellum non est) habeat. At quidquid amplius praesferunt, frequentiores tamen esse haud puto, easdem nempe ob causas quas dixi, & ob aedium, ac domorum ingentia spatia. Sed legatis aduenientibus, rustici, qui in pagis agrisque habitant, principis iussu adcurrentes (vti supra expositum est) frequentiam ostendunt. Iam vero multo minor Tueria populis est, qua procul maxime, & insignis ciuitatis speciem praebet, verum manibus cincta non est, licet non exiguum domorum numerum circūquaque habeat, vt qua belli damna excursionisque hostium minimè senserit, qua res fecit, vt & Vologda, & Casanū, & precipue tractus ille, qui magis ad Septentrionem vergit, hominibus abundet. Sed & quidquid huius est rei, ac quantumcunque terrarum Moschus a Lithuania ac Linonia finibus vsque ad mare Caspium, vel ad Lappos, vel ad Ceremissas, ceterasq; potius vastitates, quam populos, obtinet, gratis sane dictum est, inde ducenta, trecentave equitum millia in aciem educi, aut Tartarorum quoque infinitam esse multitudinem, quam, cum Moschus velit, in expeditiones emittere possit. hucusque Possuinus.

Talis est igitur totus ille terrarum tractus, quem possidet Moschouitarum Dux, qui ab Occidente in Orientem protenditur per gradus triginta plus minus, nimirum a sexagesimo vsque ad nonagesimum gradum, ab Austro autem in Boream per gradus propè triginta sex, aut etiā plures.

Qualis porro sit principis gubernatio, quae illius felicitas, audeamus eundem Possuinum loquentem: Cum in vnum ipsum principem (Moschouiae) omnia congerantur, ciuitates, oppida, pagi, domus, agri, praedia, syluae, lacus, flumina, honer, ac dignitas, nihil in tam vasto terrarum tractu non maximum videri potest earum virium, & opum, quibus polleat: quae & maiores aestimari poterat tum, cum quies ab armis commercia redderet liberiora. Linoniaq; florebat, & ipsa Balthici maris nauigatio erat frequentior. At vero istis sublatiis, vel imminutiis, eadem quoque imminui necesse fuit, quamuis nec species maiestatis diminuta sit, & thesauros habere princeps ingentes existimetur. & MOX: iam ciuitatum aut prouinciarum reguli nulli sunt, quos Duces apud nos vocare mos est. eo tamen nomine ad existimationem sibi, seu potius principi conciliandam, siue ad praefecturas vtuntur: verum res ipsa deest. E Tartaris quidam,

A a 5

qui fidem

qui fidem principi huic in expugnandis Casanensibus ad Rutenum ritum & schisma accedens præstitit, cum etiã partem quandam suæ ditionis reliquisset, Columnam oppidum, & alia nonnulla accepit: sed penè merum imperium manet apud Moschum, præter aliquos redditus ei attributos, ac demendos, ubi libuerit. Pagos & agros sicui addicit, ij ad posteros nõ perueniunt, ni confirmentur à principe: cui tamen rustici ex fructibus inde tributum & operas pendunt, uti & domino faciunt: reliquum, quãtulumcũq; est, victui suo reseruant, aut eximunt. Ea re fit, ut nemo fere dicere possit sibi quidquam esse propriũ, & (velit, nolit) quisque ab nutu principis pendeat. Sicui plura sunt, tanto magis se deumctum agnoscit: opulentior autem factus, tanto sibi metuit magis: quippè ad principem, sapè omnia recidunt. Inde autem existit sine commodũ, siue cautio nullus ut audeat hiscere: transferendũ autem familiis, vel hominibus ad varia præsidia potius relegandis, quàm mittendis, prædicantur coniurationum via. licet siquid huiusmodi præferat, nex in tales homines, filios, filias, rusticos quãtũvis innocios (obserua crudelitatem) haud semel patrata sit. Et retulit mihi ex eius aulicis vir nobilis, cum villas quasdam obtinisset, ne domos quidem ligneas tegere, aut reficere per aliquot iam annos sibi licuisse: rustici enim, ad quos id pertinebat, oneribus à principe pressi, nec respirandi facultatem habuerant. Sunt verò quadraginta Germanæ familie earum, quæ ex Liuonia abducta fuerant, quæ Moscuæ ad opificia iussu principis olim subsisteret: reliquæ permultæ Casanum & aliò amandatæ sunt. Ab his exigitur pecunia quotannis, qui sanè, vexatione dante intellectu, honorificentissimè Pontificem Maximum iam appellabant, nihilque mihi nõ obsequij summi exhibebat: recordati quid Apostolica sedis Liuonia olim tribuerit, & quanta pace fruere tur, quibusve nominibus, tanquam Reip. Christiana, propugnaculum ipsamet prouincia vocata sit: cum Catholicos & legitimos suos agnosceret principes, ac præcipuè cum à Romano Pontifice penderet. & rursus. Honor autem principi tantus ab omnibus defertur, quantum vix cogitatione intelligi potest. Ab ipso, si non credunt, certè ita crebro fatetur, se vitã, salutẽ, omniq; habere, ut & gratia Dei, & clemẽtia Magni Cesaris, seu Regis, & Imperatoris (sic enim principem vocat) cuncta tribuere putetur: & verberari, ac prope modum morientes id loco beneficij sese interdum dicant accipere. gens ad seruitutẽ nata potius videretur esse, quàm facta, nisi plerique captiuitatẽ illã cognoscerent, filioque, & quidquid aliud habet, illico necatum, perditumq; iri scirent, si aliò emigrarẽt, à pueris quidẽ eidẽ viuendi modo assueti, quasi naturam induerunt ut ea om-

nia sui

nia sui principis maximè extollant, seseq; viuere, & rectè valere, si viuat, ac rectè valeat princeps, asserant, deq; alijs, quantacũque vident, hæc non magni æstiment. hæc Poisseninus.

Ex his colligitur, quanta sit felicitas in ijs locis, quæ Pontifici Romano hucusque paruerunt in Septentrione, & quanta sit in alienis calamitas, ac miseria. Verum quando Moschouitẽ ditiones diximus incipere à gradu quinquagesimo quarto in Boream protenso, & nobis est sermo de locis quæ distent ab æquinoctiali circulo gradibus quadraginta sex, ostendamus reliquas regiones minus Aquilonares, quas tenent qui vocantur Circassi, Mengrelli, Albani, Iberes, Georgiani que, eisdem subiectas conditionibus infelicitatum, aut etiam maioribus, quibus illæ, quas recensuimus. Si quis enim legat Itinerarium Iosaphæ Barbari, cognosceret quidquid regionis intercipitur à mari Caspio & Euxino, nihil habere, quod comparari possit vlli loco Germaniæ, vel Angliæ, & Hungariæ eidem cæli plagæ subiecto. id patet è ca. 17. par. 1. & 16. 23. par. 2. Quocirca sic idem cap. 25.

Quidquid inquit, à mari Caspio vsque ad Euxinum recta tendentibus occurrit, quod est miliarium quingentorum, si lineam dirigere vellemus supra ipsam tellurem per aëra, est montium plenum valliumque: & alicubi quidem bene habitatur à nonnullis locorum dominis, per quorum ditiones nemo audeat iter facere ob iminentia certa qui latronum pericula, plerisq; verò in locis habitatio nulla apparet. hæc ille. at Ambrosius Contar. c. 11. Mengellorũ terras ait esse steriles, & infœcũdas, homines similes belluis, quorũ regioni Deus nihil boni contulerit.

Post Moschouitas & mare Caspiũ pergẽtibus in Orientẽ vsque ad vltimos Seras, quæcũque occurrunt in eodẽ terrarũ, quæ delineauimus, tractu, possidetur à Tartaris, ac nemo est, qui neget cuncta loca esse inculta, & horretia, Tartaros verò efferis moribus homines, & ad vastitatem malaque quodãmodo institutos. Quin immensè passim atque inuiaz describuntur solitudines. Verbi gratia ad latus Oriẽtale maris Hyrcani est oppidũ Mágusta, hinc vsque ad Shaysurã viginti dierũ itinere nullæ sunt hominũ sedes, aquæ summa vbique penuria. à Shaytura vsq; ad Bogar par itineris interuallum latrociniis est infestum. Hujc alia solitudo Lopis vocata succedit, cuius latitudo est itineris triginta dierum, longitudo totius anni ut vult Marcus Polus lib. 1. cap. 35. Postea peruenitur

ad

ad alia deferta Carachorani, quæ pertransiri nisi quadraginta diebus non possunt, vt idem testatur capit. 40. Suprà hæc sunt solitudines Apastachiti: post Carachorani est regio, quam vocamus Cataij, & magna ex parte est in eadem cæli plaga; quæ adscribitur Germaniæ Britannæ, Pannonijs, & his locis, quæ sunt istis finitima, & ad Orientem posita eidemque cælo subiecta. Differt autem Cataij regnum à regno Chinæ, vt ex Itinerario Martini Ignatij Franciscani constat, patetque regi Christiano, cui nomen erat Emanueli, vt idem narrat in Itinerario suo ca. 12. ac refert Haito Armenus ca. 5. Cobilam Tartarorum Regem Cataio præfuisse, & in illo ædificasse ciuitatem Ionis, Christianumque fuisse: is verò est, qui ad Clementem Quartum legatos misit, petens ab ipso doctores, qui cum Christianam pietatem docerent, vt ostendimus li. 4. Sig. VI. de fidei propagatione cap. 11. An verò Emanuel genus ab illo ducat, haud est nobis exploratum: cābalu certè regia Tartarorum fuit in ijs locis, cui diximus ibidem datum Archiepiscopum cum decem Episcopis suffraganeis à clemente Quinto. Hoc autem regnum videretur ornatum magnificis vrbibus, atque ædificiis, ita vt forsan aliquibus Germaniæ locis haud cedat, non ita tamen est magnum, neque sit in Septentrionem protenditur amplitudinis suæ spatiis. Hinc est Oceanus, à quo transitus est ad Indias Orientales, quarum nihil est quod possit Septentrioni Germanico comparari. Ad summam vidimus ab orbis constitutione cunctas regiones eidem climati cum Germania, Britānia, Hungaria, Polonia, Dania, Suecia, Noruegia, Prussia, Lithuania, Liuaniaque subiectas nūquam fuisse excultas, vt hæc terræ, quas recensuimus, ex quo Pontifici Romano parent: vt apertissimum iam sit nobis quantum Septērio debeat illi acceptum referre, quantum scilicet boni inter mortales excogitari potest.

*Breuis conclusio, & confirmatio eorum,
quæ dicta sunt.*

CAP. X

QUOD itaque Saxo Danicarum rerum scriptor satis vetustus li. 12. dixit de patria sua. Nec parum Dania Romanæ benignitati debet, quæ nō solum liber-

tatis

tatis ius, sed etiam exterarum rerum dominium assecuta, est illud reuera quadrat in omnes Germaniæ ac Septentrionis Europæi regiones: vt iam clarissimum sit, quanta fuerit impietate & impudentia Lutherus ille, qui centum grauamina, vt ipse loquitur, quasi à Catholicis imposita Germaniæ, mendacio summo confingens nobis est ausus obiicere, cum verissimè nihil boni sit Borealibus Europæis, quod Pōtificis Romani obedientiæ non sit adscribendum, pro cuius tuitione si quid ijs faciendum præscribatur, id totum bono erat ipsorum. Quod enim crura sustineant corpus, aut truncus ipse caput, graue stolidis videri possit, & abscissionem procurantibus, quæ si contingat, interitus etiam membrorum necesse est vt consequatur. Quamobrem cum non possit intercidere Ecclesia; quoties ab illa populi vlli malis artibus decepti ex vna parte successione faciunt, continuo Deus ex alia conciliat illi & adiungit multo plures, nationes vt explicauimus signo VII. li. 4. & hoc sæculo cum multi à nobis Aquilonares se adiunxerint, incredibilis Indicarum gentium multitudo ad nos nostramque doctrinam concessit. Vt autem cuncti perspiciant ab hæreticis Protestantibus adimi cuncta gentilibus suis bona, tria sunt, quæ prisca Germanis attribuebant, indomitam fortitudinem, rara mendacia, rara adulteria. At post hæreses enatas, & à Luthero ex inferis emissas, elāguit Aquilonarium fortitudo ob effœminatōs mores ab illo inductos, vt explicauimus signo de ignauia hæreticorum LIV. libro duodecimo. Quantum verò ad adulteria, multum fuisse puritatis antiquæ diminutum per istos, ostendimus signo LI. de impuritate, & LVI. de turpissimis progressibus, initio cap. 13. lib. 12. Quod autem spectat ad mendacia, idem confectum per eodē, vt signo eodē in quinto obiecto apparet. Quamuis adhuc ingenuitas illa olim Borealibus, ac præcipuè Germanis innata sine vllō fūco ac fallacis non adeò fuerit per hæreses adempta ijs, qui sunt potius impulsī in errores ab hæresiarchis, quam sint ipsi assertores hæresum tenaces: quod testabatur sæpius mihi hæc inquirenti Syluius Antonianus omnibus bonarum litterarum Christianæque probitatis ornamentis excultus. Sed vt ad totius signi argumentum propositum redeamus, quo asserimus Catholicis esse præ cunctis

decensm

XXIV.

decentem felicitatem, facit ad idem quod latè explicauimus signo de summa pace XC. lib. 20. Nimirum si prisca nostris comparentur, quod nos ibi accuratè egimus, maximam nobis esse tranquillitatem ac tempora respectu antiquitatis pacatissima. Nihil autem facere ad humanam beatitudinem magis videtur, quàm degere in aliqua quietis parte, ac securitate. Verè namque aiebat Cicero, pacis esse dulcissimum ac pulcherrimum nomē, & res ipsa est salutaris. Non alias namque ob causas antiqui multos dijs adscribebant, nisi quod pacata tempora adducerent, bella sedarent. Hinc ille ad Augustum:

*Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux
Post ingentia facta deorum in templa recepti,
Dum terras, hominumq; colunt genus, aspera bella
Componunt.*

Ad eandem felicitatem spectat in Catholicos, cæli tellurisq; naturam in melius esse mutatam, quod nos clarè aperuimus sign. LXXIII. lib. 15. Sed quosdam scilicet offendit vrbs Romanæ agrique diminutū esse splendorem, & cultum: neque aduertunt hæc detrimenta facta, cum Roma pareret Imperatoribus vel hæreticis, vel alioquin Pontifici Romano inimicis. Verbi gratia tunc Romam diruit Totila, cum Iustinianus in custodia detineret Vigilium Papam, quæ post alios narrat, Sigonius libris de Occidentali Imperio. Sed certè non exiguus Romæ splendor, neque tenuis maiestas: quod, quantum ad ædificia, quale sit explicauimus signo XLV. de magnificentia lib. vndecimo, quantum verò ad sacram potestatem, & nunc habet latius pertinentem, quàm vel ipsa vrbs, vel quæuis alia quouis vnquam tempore legatur habuisse, quæ quanta sit, liquet ex eo, quod plures Imperatores ac Reges varijs in locis solio deiecerit ac rursus euexerit, quod enarrauimus signo de admiranda progressionē sacræ potestatis LXXVI. lib. 16. ita vt verè dixerit Leo Papa sermone 1. de SS. Petro & Paulo: *Per sacram B. Petri sedem caput orbis effecta (Roma) latius præsides religione diuina, quàm dominatione terrena, & Prosper libro de ingratis:*

*Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris.
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.*

Quòd

Quòd si hac in re circumspicere velimus euenta vrbiū maximarum, in quibus potentissima ex omni sæculo Imperia confederint, videbimus nullam tandiu stetisse cum tanto vel ædificiorum vel potestatis splendore ac dignitate, quam diu stat adhuc Roma. Viginti autem ciuitates recensentur, quæ summis Imperijs sedes fuerūt, & ante multa sæcula omnes ita conciderunt, vt earum vix vlla restent insignia monumenta. Troia sit harum prima, in qua regnator (inquit Virgilius) Asiæ morabatur: sed ex antiquissimo tempore cani poterat.

— Stetit Ilium, & ingens

Gloria Dardanidum.

Secunda est Sardis Lydorum, Cræsiq; regia. Tertio loco sunt Thebæ illæ Ægyptiæ centum portis celeberrimæ, & Homeri versibus decantatæ: Quarta est Taphnis, Ægyptiorum Regum sedes ambæ olim illustrissimæ. Quinta est Syene. Sexta Meroë, in quibus Æthiopiæ Reges morabantur Septima est Babylon. Octaua Seleucia Syriacorum Regum. Nona eorumdem regia Ninuë. Decima est Persepolis ab Alexandro Magno euersa. Vndecima est Carthago. Duodecima Thebæ Græcæ. Decima tertia Hierosolyma. Decima quarta Sparta. Decima quinta Athenæ. Decima sexta Corinthus. Decima octaua Tyrus. Decima nona Antiochia. Vigesima sit Nicomedia Orientalis aliquando Imperij sedes. Sic igitur quantum video, sola Ecbatana videtur superesse vetustissima Medorum regia, si modò, vt quidam putant, est illa, quam modò Taurisum vocant, & in qua morari solent Persarum Reges. Nunc verò illam audimus à Turcis captam. Cùmque Plinius scribat lib. 6. cap. 14. illam fuisse à Seleuco conditam, facit vt credam fuisse olim subuersam, cum legamus cap. 1. Iudith ab Arphaxado fuisse ædificatam. Multa tamen sunt, quæ tuadere possēt Taurisum non esse Ecbatanam. sed quamuis esse concedamus, non semper tamen in ea consedit summæ alicuius potestatis sedes, aut Romæ est æquiparanda quantum ad ædificiorum magnificentiam & splendorem. Soli igitur Romæ diuinitus est concessum, vt tandiu steterit, & licet in ea defecerit Imperij Romani sedes, constitit tamen pontificiæ potestatis maiestas multo diuiniore, ac latiore, cui subiecti fuere, c sunt Imperatores summi, ac Reges. Agitur porrò

annus

annus ex quo Roma scribitur condita, ut quidam numerant, bis millesimus tercentesimus, ac duodecimus, quantum tempus nulla urbs, cum tanto ædificiorum decore ac tanta potestate unquam duravit. Quod verò quidam conqueruntur vel Italiæ non esse tot urbes, vel eis non esse tot hominum multitudinem, falluntur, si in uniuersum verba faciunt, urbemque dici velint quibus nunc solis est Episcopus, cum præsci urbem dixerint quemcumque locum è domibus priuatorum constantem, quibus publicus spectatim fuerit iudex tractatioque rerum publicarum non spatiis delubrisque communibus, siue is fuerit exiguus, siue amplus, sic enim Cicero lib. de Republica: *huiusmodi, inquit, conuentionem tectorum oppidum, vel urbem appellant delubris distinctam, spatijque communibus. Omnis ergo populorum, qui est talis cætus multitudinis qualem exposui, ciuitas est.* hæc ille. Neque verò antiquis distinguere exactè solent oppida ab urbibus. Plautus in *Perfa*, cum sæpè Eleusipolim vocasset urbem, subiicit postea. *Eleusipolim Perfa cepere in Arabis plenam bonarum rerum, antiquum oppidum.* & Seruius Sulpitius epistola ad Ciceronem, cum numerasset amplissimas urbes euersas, mox ait: *Quæ oppida quodam tempore florentissima fuere. Castra, & castella præscis sunt loca munita, quibus delubra, & spatia communia, priuataque domicilia cum publicarum rerum administratione, & iudice non sunt.* Cicero ad Catonem li. 15. epistolarum. *Vallo & fossa oppidum circumdedit, sex castellis, castrisque maximis sepsi.* Ac talia vocari possunt multa in locis natura aut arte munitis aduersus quascumque hostiles incursiones ædificata: de quibus Virgilius dicit:

Aut montana sedet circum castella sub armis.

Quod igitur quidam volunt urbes esse dumtaxat Latinis, quibus nunc est Episcopus, ij prorsus Latinè sciuntibus sunt ridendi. Quocirca si teneamus quàm nos adduximus distinctionem, vocabulorumque explicationem veram, multo plures Italiæ nunc sunt urbes, quam forent antiquis Imperij Romani temporibus. quod si quis neget, sumat in manus Leandri Alberti descriptionem vel Italiæ totius, vel regionis, prouinciæque alicuius ex illa, & cõferat cum Plinij aut Strabonis descriptione, ac sciet nunc multos plures esse urbes (quas tamen aliqui non satis peritè vocant castra) quàm fuerint Imperio Romano florente: quin nos aliquando collegimus centum triginta

urbes

urbes de sancto, um, qui sunt adscripti cælitibus nomine appellatas, & à Christianis excitatas. De magnificentia ædificiorum foret disceptatio, quam nos absolimus signo quadragesimo quinto, libro vndecimo. Illud hinc addidisse contenti erimus, secundum Romam non fuisse tantam ceteris urbibus Italicis magnificentiam. cui rei fit illud argumento clarissimo, quòd Rauenna erat olim maxima urbs (sic eam Strabo vocat) & tamen idem testatur libro quinto, totam fuisse compactam ligneis ædificiis, & paulo post ait: *Secunda exponatur Liguria in ipsis Appennini montibus, inter Galliam,* (sic enim vocatur hoc tempore) *atque Hetruriam sita, nihil descriptione dignum habens, nisi quòd vicatim vitam agunt, terram arætes asperrimam, fatigantesque ligonibus, immo verò saxa incidentes.* hæc ille loquens de Liguriæ parte ea, quæ est ab eo latere Apennini, quòd respicit in mare Ligusticum. Nunc id quaeso, & dic, si potes, oram Genuensem, præcipuè verò maritimam conflaram è solis vicis. Num quid enim vicus Genua, ac tot insignes urbes? Quod verò spectat ad hominum multitudinem, cum nos hinc agamus de felicitate, non facit illa ad hæc. Quin Aristoteles Politicorum libro septimo, capite quarto, vult non esse admodum magnum mortaliu cætum in ciuitate, quæ futura sit beata.

Illud tamen non omittemus, præscis fuisse vstitutum milliribus adscribere, quicumque arma ferre possent, ac plerumque quibus foret annus decimus septimus exactus, multosque antiqua non benè perpendentes, atque oscitanter ea cum nostris conferentes existimare non tot esse in Italia mortales, quòd non tot educatur in aciem, vel ad bella eant: neque aduertunt, plurimis esse interdictum militia, multis esse odio bellica multo maiori, quàm sæculis antiquis, aut quàm ceteris à Catholica pietate mæsuetudineque alienis, quòd nos signo de summa pace XCI. libro XX. latè explicauimus: quamuis reuera Catholici virginitatis ac pudicitiae summi amatores non ita dent operam proli propagandæ, ut antiqui.

Ad summam, nullus h. minum cætus unquam fuit ab orbis fabricatione è tot nationibus toto orbe diffusis conflatus, in vnã rerum diuinarum doctrinam consentiens, vni que sacrorum pontifici parens, qui tot tantisque virtutibus, in quibus ponitur essentia felicitatis, ornatus, tot ac tanta imperia regnæque cum maxi-

mis opibus sit nactus, ut ac tanta cum celeberrimo laudum splendore administraret, & ad bonum totius humani generis commune dederit in lucem, tamdiuque duraret, ut Ecclesie Catholice populus pontifici Romano parens, quae quoniam necesse erat ut adessent aliquando Ecclesie Dei ex oraculis antiquis, vel propter infirmos & imperfectos alliciendos & confirmandos (qui tamen aliis collati maximè firmi ac perfecti sunt, ut aperuimus signo trigesimo de summa sanctitate) vel ad iustitiam divinam inter mortales aliquo modo explicandam, Christi; & Christianarum rerum in terris dignitatem, quod decebat, amplificandam, cum terrena cœlestibus, splendoremque harum rerum divino servire sit conueniens, ex his omnibus sit nobis esse præ cunctis, dempto rerum luxu, libidine, & intemperantia, decentem felicitatem, & ideo nos esse ex Ecclesia Dei. Quod si quando hæc externa ac fluxa defuerant, aut aliquibus ex Ecclesia desunt, quidquid ex hac parte felicitatis deerat, deestve nobis, reponerat Deus, ac reponit ex alia parte maximarum virtutum, de quibus egimus primo tomo, & in quibus solida & intima beatitudo re ipsa collocatur, ad quas cuncta hæc referri debent.

FINIS LIBRI VIGESIMI
SECUNDI.

DE

DE SIGNIS ECCLESIAE DEI, LIBER VIGESIMVS TERTIVS.

SIGNVM XCIII.

Potestas in demonas.

E potestate, quam potitur in Demonas, colligitur nos esse ex Ecclesia Dei.

CAP. I.

V C V S Q V E à vigesimo libro ad præsentem recensimus signa ducta à subiectis: nunc restat, ut ab inimicis vel imminuentibus sacrum ius Ecclesie desumpta referamus. Atqui nunc in terris præcipue non est nobis collectatio (inquit Paulus) aduersus carnem & sanguinem (id est eos qui carne & sanguine compacti sunt, cuiusmodi sunt homines cuncti) sed aduersus principes & retores mundi tenebrarum contra spiritualia nequitia. nimirum malos demonas Idcirco quicunque sunt à parte demonum, pro demonibus præliatur, iisque; uti ducibus in acie obediunt, Imperare iis nequaquam possunt quibus subiecti sunt. Atqui sunt à parte Dei, atque Ecclesie cœlestisque divini, demonibus imperant, & virtute qua polleant, loco illos pellunt, terga dare cogunt, velint nolint, divini scilicet milites cœlesti robore confirmati. Atque hoc est, quo maximè Apostoli gloriabantur: Domine, inquirunt, etiam demonia in nomine tuo subiciuntur nobis. Quin ipse Christus voluit hoc primū signū esse eorum, qui verā fidē sequerentur: Signa, ait ipse, eos qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo demonia eijciēt. Audin' primū signū? Vin' igitur ex eo dignoscere, qui credāt, nō sibi, quales sunt heretici, qui sua cōmēta, ut à principio dicebamus, sequuntur, sed Christo, qui per Ecclesiam loquitur? inspicite, quinam ex hominibus demonia possint ex obsessis corporibus expellere: &

Marc. ultim.

B b 2

videbis

videbis hæreticis id negatum, quibus nullum robur aduersus eos, quibus ipsis se addixerunt. At Catholicis id cælitus datum passim videmus. Ac benè Christus non singulis hoc datum dixit, neque inquit, Signa eum qui crediderit, hæc sequentur, sed, eos: vt sciamus id non datum singulis ex vniuersitate, sed aliquibus ex illa, quippe qui in primis ex ea præcellant, quasi duces, & antesignani. Libet hîc referre, quod accidisse Luthero referunt Surius & Fridericus Staphylus, qui adfuit ipsi rei. Igitur in Germania habebat quidam filiam sibi ad modum caram, quod vnica esset, & facie non indecora: eam dæmon pessimè cepit exagitare. Cruciabatur intimis, sensibus pater ob eiusmodi ærumnam, neque excogitare poterat, qui filiam liberaret. Tandem venit illi in mentem quidpiam, quod maximam illi spem lætitiæque simul attulit. Statuit eam ad Lutherum adducere, quem credebatur summo cælo delapsam, cui cuncta obedirent, vel ipsi demones Dei contemptores. Nulla mora. Adducit ad hominem cælestem, alacer in eius conspectum cum filia procedit confidentia & gaudio gestiens. At vir ille bonus sibi suarum rerum conscius, modestiam simulâs, nequaquam se ad hoc missum, dicit, vt homines curet, tantum vt veritati testimonium det concionibus, & doctrina sua. Pater opinabatur id ab animi moderatione proficisci: idcirco petere efflagitare, precari, ad pedes accedere, supplices manus tēdere, obtestari, opem diuinam denique implorare. Quid plura? cœpit nouus ille propheta fidem dare dictis, & in aliquam spem venire. Et quid si dæmon vaferrimo consilio abscederet, & mendacia suorum confirmaret mendacij pater? Itaque obfistenti similis homo bellus assentitur, & edicit vt manè adsit vnâ cum puella in sacrario ædis cuiusdam. Ille præ hilaritate exilire, rem manibus tenere, oculos ad cælum tollere, Deo gratia agere immortales, cunctis factum edicere. Itaque maximus hominum fit concursus hora composita ad locum: præstolantur aduentum viri ex altissimis aëstris elapsi. Ille autem gradu maturo incedens, miranda grauitate spectandus, tandem venit ad rem.

Parturient montes, nascetur ridiculus mæus.

Aggreditur opus. Vix effatus cunctis animo defixis, & ecce dæmon ille efferatus puellæ membris infidens, &

quocumque

quocumque vellet, eam flectens, & impellens, continuo manibus ambabus ad fauces iniectis, insiliuit impetu maximo in Lutherum. Qui aderant, primò rem non magni facere, & idcirco apprehensis puellæ brachiis ab incepto abducere conantur. At vbi vident neque omnes simul coniunctos posse obistere, quamuis magna vi niterentur, sed in omnes inuehi, omnes cædere, & ad terrâ prosternere, vnum Lutherum appetere, tum verò conterriti abistere, locū dare. Lutherus ex sanguis, ex animatus, hæc, illâc diffugere, euadere, salutem quærere. Illa perdere, arripere vbi posset, nullam requiem dare, & quod maximum incussit horrorem, fores ingressis omnibus atque ingredientibus antea patuerât, nemo occluserat, & tamen cum Lutherus egredi è sacrario vellet, vt è furentis manibus elaberetur, occlusæ repente apparuerunt. Vbi miser videt aditum sibi omnem fugæ præclusum per ostium, cōuolat ad fenestram quamdam, neque memor fuit ferreis virgis intersectam. Ibi infelix, re perspecta, concidit, auxilium vociferationibus implorauit. Denique necesse fuit, accersere, qui ferro fores, deiicerent, atque aditum patefacerent. quod & factum est, & Lutherus ereptus est immani periculo. Aderat Fridericus Staphylus vir ingenio præstans, qui totos decem annos Lutherum sectatus fuerat, summam fidem dictis eius habens, sed vbi hoc perspexit, alia continuo cœpit cogitare, & dimisso Luthero, ad nostras se partes contulit, & nō modò rem, quæ passim in vulgus emanarat, diuulgauit dictis suis, sed scriptis etiam, quibus acerrimè postea Ecclesiæ Catholicæ veritatem defendit. Simile est hoc illi, quod euenisse septem Scæuæ principis sacerdotum filiis habemus in Actis Apostolorum. Nam cum viderēt à Christianis homines huiusmodi obsessos liberari, conati sunt idem, sed euenit multo secus, quàm putarent. Nam sic in eos inuasit dæmō, vt nudi ac vulnerati effugerent è domo illa, in qua sunt id aggressi. Vt igitur rem concludamus, quotidie videmus à nostris demones expelli è corporibus humanis, ab hæreticis frustra id tentari, ac maximo eorū periculo: quod est clarissimum diuini numinis semper Ecclesiæ nostræ præsentis signum. Nam si id per collusionem fieri dicant, redarguit eos Christus, qui Iudæos idem dicentes aduersus ipsum confutauit. Iam verò à nostris demones effugari ex ob-

fectis corporibus, & ex ipsis quibus infederint locis, sic
 est verum, ut in promptu sit cuius hæc videre, si abdu-
 cat ad nostros aliquem obsessum. In Indiis Occidentali-
 bus ab indigenis passim daemones colebantur honori-
 bus diuinis, illi autem responsa dabant, & spectris innu-
 meris euntes in fraudes inducebant: ex quo nostri in
 illas oras venere, daemones euanescere, illusionibus & ora-
 culis non amplius locus fuit. Multa verò scitu iucundis-
 sima narrat in hæc re Petrus martyr Mediolanensis, qui
 fuit in iis regionibus, & plurima istarum rerum vsu ipse
 cognouit, eadem refert Gonzalus Ouetanus, & in histo-
 ria Indiarum scripta ad Carolum Quintum latè habentur.
 In Indiis similiter Orientalibus cuncti daemones co-
 lebant. Quia inter Sinas & Iaponios erat illud in more
 positum, ut daemones miris cruciatibus exagitarent ob-
 sessos: cumque ab iis exigeretur, ut inde abirent, non
 prius aiebant se discessuros, quam promitteret obsessus,
 se illis diuinis honores daturum. Iure iurando infelix ad
 hæc se obstringebat. quocirca præsentis vexationes li-
 beratus, diabolum depingebat horrenda effigie mon-
 strum, quod flammam spiraret, vndique tenebris obsitum,
 vultu deformi, & huic imagini quotidie thus adolebat,
 quinctiam supplicis in modum ad ipsius pedes accide-
 bat, caput flectebat & omnia signa diuini honoris exhi-
 bebant. Atque hæc in omnibus Sinarum Iaponiorumque
 terris. Quia daemones vrbes ipsas, & vicos, regionesque
 immensis cladibus & vastitatibus fœdabant, prosterne-
 bant omnia. Quocirca cum nostri ad oras illas appuere,
 maximo sunt habiti in honore, quod cuncti viderent de-
 monas nostris torqueri minis, ac verbis fugari, & longis-
 simè expelli. Plurima sanè plenissima voluptatis habentur
 in libris Societatis Iesuitarum ad hanc rem spectan-
 tia. Eadem refert Gonzalus Mendoza in historia Chinae,
 & reliqui Nos supra vbi egimus de Eucharistia in classe
 decima, & de Chrismate nonnulla miracula retulimus,
 quæ faciunt ad præsens argumentum: ex quo concludi-
 mus longè esse hæreticos ab Ecclesia Dei, illam verò esse
 nobiscum.

SIGNVM XCV.

Pœnæ in imminuentes sacra iura.

*De pœnis, quibus Deus Reges & Imperatores alio-
 quin Catholicos, sed aliqua in re pontificia auctoritati
 iniurios est vltus, colligimus quæ sit Ecclesia Dei.*

CAPVT II.

Sæpe Deus multisque in locis edicit, ne quis iniuriã
 sacerdotibus suis pontificibus, & prophetis faciat,
 ne quis omninò suos offendat, alioquin hæc audentem
 non impune abiturum, non impune laturum. *Zachar. 2.*
*Qui tangit vos, (inquit ille) tangit pupillam oculi mei, quia ecce ego leuo
 manum meam super eos, & erunt præda his qui seruebant sibi.*
 En futurum dicit vates, ut qui lædit populum Dei eius-
 dem punientis manum experiatur, & læso in seruitutem
 addicatur. Hinc alibi Deus, *Nolite tangere Christos meos, &
 in prophetis meis nolite malignari. Nam qui vos audit (dixit ad
 discipulos suos Christus) me audit, & qui vos spernit me sper-
 nit.* quocirca si Balthasar ob violata templi vasa imperio,
 & vita scribitur spoliatus, quid putamus illi futurum
 qui iura Ecclesiæ sacra inuerterit? qui exemplo Ananiæ
 & Saphiræ aliquid ex illa detraxerit? An non ille exem-
 plo eorumdem diuinitus mulcabitur? interficietur? Gra-
 uissimum est hæreseos crimen & schismatis, & grauissi-
 ma pœna illud consequitur. Proxima illi sunt nonnulla,
 quæ à Catholicis principibus interdum solent admitti,
 vel res Ecclesiæ, vel iura violantibus, quæ nullo modo
 Deus inulta abire permitit, quamuis ut leuiores sunt, sic
 leuius castigentur. Horum nonnulla exempla apertissi-
 ma referemus, in quibus iustitiæ cælestis temperatio ma-
 ximè elucescit. Initium faciamus ab Imperij Occidenta-
 lis ruina, in qua videbimus illud aliis distributum ob
 eandem causam, quæ Deum Regum Regem mouit, ut
 Assyriorum regna ad Medos, ac Persas transferret,
 quod Balthasar Rex vasa sacra polluere ausus esset.
 Diximus quanta Constantinus Ecclesiæ Catholicæ,
 & Episcopis, in primis autem pontifici Romano

fuerit olim largitus: imminuerunt illa, & penè omnia sustulerunt Constantius, ac Iulianus successores, quamuis quantum ad Ecclesiam Romanam contrarium nihil constituerint, ut suprà est explicatum. Post hos Iouinianus in ipso Imperij initio vita decessit. Qualis Constantij & Iuliani fuerit exitus, explicauimus. Iouiniano defuncto subrogatus Valentinianus, qui Imperij conformem sibi adsciuit Valentem fratrem Arianum, mox etià filium Gratianum. Tribus hisce imperantibus lex lata Ecclesiæ omnino damnosa & prorsus iniqua: hi namque tres constituerunt, ne quid viduæ clericis aut Ecclesiæ possent legare, Valentiniano & Valente III. Consul. qui fuit annus, ut colligunt aliqui, CCC. LXX. atque haud multò post Valentinianus infeliciter admodum, ut scribit Ammianus, Brigittione moritur sub anni CCC. LXXV. finem. Successere illi Gratianus vna cum Valente, rursusque imminuta Ecclesiastica iura. Statutum namque sacerdotes criminum reos ad Illustres potestates trahi posse, Valente V. & Valentiniano Cons. eodemque anno Gotthicis Istrum à Valente collocati in Romano solo, à quibus anno trecentesimo septuagesimo octauo victus, & concrematus. suffectusque; illi à Gratiano Theodosius in Orientali Imperio. Hic Catholicos omnes à Valente Arianos expulsos reuocauit: hæreses ferè omnes ex Oriente exegit, & Ecclesiæ quantum potuit, fauit: quod cum plurima alia testantur, tum quod contigit inter ipsum & Ambrosium.

Post hæc anno CCC. LXXXIV. Valentinianus iunior, impellente Iustina matre hæretica Ariana, Ambrosium Catholicosque omnes Mediolani vexare cœpit: quo tempore Gratianus à Clemente Maximo, qui Imperium à Britannia occuparat ad Lugdunum, victus & occisus. Anno CCC. XC. I. à Valentiniano iuniore constitutus, & illud aduersus Ecclesiæ iura, nequid à Diaconissis legaretur clericis, aut ecclesiis, Diaconissa ne fieret nisi post annum sexagesimum, qui secus fieri permetteret Episcopus, dignitate moueretur: data est lex Mediolani, vbi Valentinianus morabatur, à quo rescriptum manauit. addidit aliam legem, ne monachi in urbibus morarentur, sed in vastas solitudines se abderent, neque redirent nisi ad iudicium vocati. Atque anno sequenti idem Valentinianus apud Viennam laqueo suffocatur ab Argobaste, Im-

peri umque

Lib. 16. C. Th.
de Epif. Eccl.
& cler.

Lib. 16. C. Th.
tit. 23.

Lib. 16. C. Th.
tit. 23.

periumque Eugenius inuasit, quæ Theodosius mirabiliter acie vicit, & Occidentale Imperium Honorio, Orientale Arcadio filiis reliquit anno CCC. XCIV. Ac talis fuit exitus Valentiniani senioris, gratiani, & Valentiniani iunioris, per quos maximè detractum pontificiæ auctoritati. Primus ex his miserrimè decessit, repentina scilicet ira inflammatus, & atrocissimè excruciat, reliqui duo interfecti conciso Imperio, nullis etiam liberis, ad quos illud transmitterent, relictis. Itaque haud multum distant à Constantio & Iuliano, qui eos præcessere. hoc tamen illis præstant, quòd superfuit his amicus, & affinis Theodosius Imperator, qui postea vltus est eorum necem, Atqui solatijs est aliquid, affinem relinquere successorem, non inimicum, quod euenit Constantio, & Iuliano, è quibus Constantius sortitus est Iulianum sibi inimicum successorem, quamuis consanguineum, Iulianus Christianos à se maximè exosos.

Honorius, ut diximus, Imperium Occidentale à patre sibi commissum accepit, sed cum puer esset, Stilicho omnia est moderatus, quamdiu vixit. Ab Honorio autem iura Ecclesiastica maximè diminuta Stilichone viuente: in primis autem statuit, ne Episcopus cognoscere posset nisi causas religionis, anno CCC. CXIX. & licet constitutioni præfixum sit etiam nomen Arcadij, lex tamen est Honorij: data namque est ad Proconsules Africæ, quæ Honorio parebat, & Patauij, quæ vrbs ad ipsum spectabat. & anno CCC. CXVII. ut quisquis ad templa cõfugisset quacumque de causa, abreptus ab altari pœnas grauioribus persolueret, ne clerici, nisi è monachis eligerentur, ut è vicis dumtaxat, vbi sunt Ecclesiæ, quibus præficiuntur, isque clericorum numerus adscriberetur ecclesiis, qui possent è fructibus ecclesiarum pendere tributum. Hæc igitur sancita ab anno CCC. CXV. vsque ad CCC. CXIX. at sequenti qui est CC. Alaricus Gothorum Dux Dalmatiam, Pannonias, Epirumque sceleratissimè vastauit vsque ad Alpes Iulias, & sequenti Italiam vsque ad Thusciam, victu & fugato Stilichone, & CC. VI. Vandali & Alani traiecto Rheno Gallias sunt ingressi, ut scribunt Cassiodorus ac Prosper. Constantinus similiter in Britannia per factionem creatus Imperator Gallias occupat, Arelate sedem figit, cæsis Honorij Ducibus, Hispanias sibi adiungit, & Imperiam tenuit in iis locis vsque

C. Theod. tit.
45. cap. 3. lib.
9. & lib. 16.
tit. 31. & 33.

Cassio. in fast.

ad annum CD. XIII. Vandali, præterea, ut Prospero habemus, Africam cepere anno CD. II. quo item tempore Roma ab Alarico capta & direpta. Sed CD. XIII. Honorius quamuis non omnia, multa tamen Ecclesiastica potestati restituit, interempto de mandato ipsius Stilichone. In primis sanxit ne prædia Ecclesiastica tributis vllis onerarentur, nisi visum fuerit Imperatori ut præstentur aliquid è fructibus, vbi omnes conferunt ob aliquam repentinam necessitatem. Præterea ne clerici, nisi apud Episcopos accusarentur. Ex eo non nihil res eius melius processerunt. Nam cum Gotthi relicta Italia in Gallias successissent, Honorius Constantium misit aduersus eos, Regemque ipsorum Attaulphum, à quo creatus fuerat Augustus Attalus anno CD. XV. à Constantio pulsus in Hispanias Gotthi, captus Attalus, Vandalis in Hispania sedes concessæ, pax facta cum Attaulpho & Vallia Regibus Gotthorum, eisque cis Ligerim, Burgundionibus vltra Rhodanum sedes assignatæ, ac tandem Honorius anno CD. XIII. sine liberis decessit, superstitite tamen Theodosio, qui erat illi nepos ex Arcadio fratre, & Orientis Imperator. sic igitur imminui cepit Imperium Occidentale, ex quo Honorius puer adhuc, Stilichone omnia gubernante, leges adeo sacre potestati iniquas tulit: quarum cum nonnullam iam cepisset abrogare, pacatiora omnia, & minus infelicia tempora est sortitus, Gotthique, Vandali, & Burgundiones assignatis sedibus contenti se illius Imperio subiecerunt. Huius igitur Honorij pœna minor, quam Constantij Iuliani, Valentiniani senioris, Gratiani, & Valentiniani iunioris, à quibus maximè diminutum Ecclesiastico iuri. Nam minus Honorius peccauit, cui puer annorum quindecim Stilichoni cuncta regenda, ut Theodosius pater instituerat, committebat, ac tum leges illæ iniquæ latæ, tum Roma direpta, Imperium laceratum. vbi verò interfecto Stilichone, animum magis ad Imperij curam adiecit, aliquot ex iis legibus infregit, Vandalos Gotthos, Burgundiones, sedibus datis, sibi obsequentes reddidit accepta pace: à quibus tamen gentibus in hæc loca distributis Imperio Occidentali in compedes iniecti, ut in illud possent insurgere cum vellent, quod fecere, ut mox loco suo apparebit.

Honorio defuncto, Theodosius iunior Orientis Im-

perator

C. Theo. li. 16.
li. 50. & 51.

perator Valentinianum Tertium è sorore nepotem suffecit interfecto Ioanne, qui Imperium post Honorij mortem inuasit. Ab hoc Valentiniano sicut euersa Ecclesiastica iura, sic Imperium similiter Occidentale euersum penè funditus, ipse verò miserabiliter interfectus. Hic igitur constituit, ne Episcopus vllius haberet iudicij potestatem neque in ipsos clericos, nisi clerici in ipsum compromittant, si quis è clericis litigantibus dissensit, ad eundem iudicem profanum, clericos à laicis ad iudices profanos, trahi posse: præbyteros quoque, & Episcopos, neminem vllius vrbis inquilinum collegio alicui obstructum fieri posse clericum, aut laicum, multaque alia in detrimentum sacre potestatis, Herculano Cons. eodemque anno Attila irrumpens in Italiam subuersa Aquileia cunctas Galliæ Cisalpinæ & Æmiliæ vrbes diripuit ac vastauit crudeliora patrasset, nisi occurrens ad Padum Leo pontifex illum placasset.

Denique anno CD. LV. Valentinianus cum vim intulisset vxori Maximi, ab eodem Maximo est interfectus, qui ipsius coniugem Eudoxiam sibi adiunxit. Gensericus autem Vandalorum Rex Africa mouens Romam direptionibus & incendiis deformat, innumeram captiuorum multitudinem abducit, prædam ingentem in Africam refert. Ex his hucusque apparet ab Honorio, dum vixit Stilicho, deinde, à Valentiniano maximè omnium Ecclesiasticam potestatem depressam. Quocirca iis imperatibus Imperium Romanum maximè discerptum, à Vandalis Africa occupata, à Visigothis Hispania, ab Anglis Britannia, à Francis Gallia, à quibus excitata regna Ecclesiæ Catholicæ donotissima, quæ adhuc durant, excepto Vandalorum principatu, qui sicut Ecclesiæ Catholicæ nunquam se dedit, sic post aliquod tempus est excisum: ut veritas oraculi illius appareat, Gens & regnum quod non seruerit tibi peribit. Occidentali igitur Imperio in hunc modum conciso, nihil illius erat reliquum, nisi Italia sola, quamuis Maiorianus Galliarum partem, quæ paulo post amissa est iterum, receperit. videamus autem quomodo & ipsa à barbaris & quo tempore fuerit occupata, atque ita Occidentale Imperium funditus euersum.

Anno quadringentesimo septuagesimo quinto Orestes

militum

In Nouel. C.
Theod. tit. 12.

militum magister genere Gotthus Iulium nepotum, quem Leo Primus Occidentem Imperatorem præfecerat, Italia exegit, Momyllumque filium suum creauit Augustum. Præerat Orienti tum Zeno Imperator hæreticus, vt Zonaras annalium tomo tertio scribit, ad quæ spectabat Occidenti Imperatorem dare: atque ita eodẽ tempore, & Occidens, & Oriens nactus est Imperatores hæreticos. Nam Gotthi, è quibus Momyllus omnes Ariani. sed anno sequenti, qui est quadringentesimus septuagesimus sextus. Odoacer Herulorum Rex, Momyllodeiecto. Italiam cepit. Ex eo nullus Occidentis Imperator vsque ad Carolum Magnum per annos ccc. xxv.

Atque ita quod Imperium Imperatoribus quidem Catholicis sed Ecclesiastici iuris violatoribus regnantibus est variè à varijs gentibus dilaceratum, tandem Imperatoribus hæreticis rerum potitis radicitus est extirpatum. In quolibet amplius admirari diuinam providentiam. Nam post tot annos eadem dignitas ac potestas ad eum Regem diuinitus est delata, qui non modò pontificiæ auctoritatis, vt supra vidimus, fuit studiosissimus amator, sed ex illa gente fuit, quæ Imperium Occidentale vnà cum multis alijs maximè discerpens prima ex illis Ecclesiæ Catholicæ se addixit. Quatuor enim nationes potissimum diuiserunt inter se Occidentale Imperium, Vandali Africa occupata, Visigotthi Hispania, Franci Gallia, Angli Britannia. Ex his Vandali & Visigotthi, Ariani, Franci & Angli vt vocant Gentiles. Franci primi è quatuor Catholicam pietatem sunt amplexati. Clodoneus namque Rex Francorum anno c. d. x. c. v. Christo nomen dedit. Angli coeperunt esse Christiani anno d. c. III. Vandali delecti in Africa. Visigotthi in Hispania Catholicam veritatem coluere Recharedo Rege anno d. lxxxvi. Sic igitur Imperium Occidentale concisum, regnantibus Imperatoribus quidem Catholicis, sed pontificiam potestatem minuentibus, Valentiniano Gratiano, Valentiniano II. Honorio, & Valentiniano III. euersumque Momyllò Augustulo in Occidente, ac Zenone in Oriente hæreticis ambobus Imperatoribus, tandem est restitutum à Carolo pontificiæ potestatis, & Catholicæ religionis studiosissimo, vt appareat vltio cælestis in eos, qui de Ecclesiasticis iuribus aliquid au-

deant

deant detrahere, & beneficentia in eos qui illis addere studuerunt.

Quocirca quando ventum ad Francorum Reges, videndum nobis quomodo est ab iis Occidentale Imperium translatum ad exteros, regnumque eorum è familia in familiam transferit. Tres Francorum regni stirpes hucusque numerantur, Clodouci à Moroueo prognati, Pipini, & quæ hodie regnat Hugonis. Vltimi Merouingorum fuere Theodoricus, ac post eum Chilpericus filius Regesignauissimi, Zonara etiam teste. Theodorico viuente Carolus Martellus omnia administravit, de quo sic Frodoardus antiquus Francicarum rerum scriptor: *Hic Carolus, inquit, ex ancilla stupro natus, vt in Annalibus Regum de eo legitur, ceteris qui ante se fuerant audacior, non solum Rhemensis, sed etiam alios Episcopatus regni Francorum laicis hominibus & Comitibus dedit, ita vt Episcopis nihil potestatis in rebus Ecclesiæ permitteret.* hæc ille de Carolo Martello qui tamen à Gregorio Secundo & Tertio Romanis Pontificibus alioquin valde laudatur, vt pius, in litteris, quæ adhuc exstant, & maximè dira nihilominus narrantur visa de ipso post mortem propter huiusmodi sacrilegia. Theodorico successit Chilpericus non modò iners, sed stupidus (sic enim re & cognomento fuit) anno septingentesimo quadragesimo secundo paulo post obitum Caroli Martelli, qui incidit in annum priorem, vt Beda testatur. Pipinus & Carolomannus in maximè curarunt, & contenderunt, vt ecclesijs, Episcopis, & clericis ablata omnia restitueretur: id constat è Synodo Franciæ, quæ Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, & Apostolicæ Sedis Legato, est habita anno septingentesimo quadragesimo secundo, studio Carolomanni Ducis, & Suesionensi, quæ anno septingentesimo quadragesimo quarto est celebrata procurante Pipino Duce: in quarum principio id ante omnia statuitur, vt ecclesijs, Episcopis, & clericis quidquid est ereptum, reddatur. Hoc igitur loco erant sacræ res Merouingis regnantibus, quorum desidia, vt testantur Synodi supra adductæ, proculcabantur illæ, & ab impijs rapiebantur, cùm Deus ab iis regiam potestatem transtulit in Pipinum nequam paternis sceleris imitatore, sed Ecclesiasticæ potestatis assertorem acerrimum, largissimumque amplificatorem, cùm monachum iam Carolomannus

frater

frater induisset. In hunc à Chilperico nullius hominē mentis regem Francorum de auctoritate Zachariæ Papæ est translatus. Hic est Pipinus Caroli Magni pater, qui exarchatum Ravennæ, aliâque plurima Ecclesiæ Romanæ restituit, & ab iniurijs Longobardorum Pontifices Romanos fortissimè defendit. ob has igitur causas à Merouingis, siue liberis Clodouci, in Pipini, & Caroli Magni nepotes Francorum regnum deuenit.

Lib. 5. cap. 15.
41. & 34.

Nunc inspiciamus, quibus de causis à Caroli posteritate tum regnum Francorum, tum Imperium fuerit ad alios delatum. Atqui ex Aimoino constat, supremis Carolingorum temporibus bona Ecclesiastica militibus distribui, & administranda dari solita, Pontificalem verò auctoritatem nullo loco esse habitam: quin hæc fieri cœpta haud multo post obitū Caroli Magni, sic enim clamant Episcopi in concilio Aquisgranensi, quod est habitum sub annum octingentesimum trigesimum tertium: *Principalis potestas diuersis occasionibus interuenientibus secus, quam auctoritas diuina se habeat, in causas ecclesiasticas prosiluit. & in Meldensi anno octingentesimo quadragesimo quinto: Perlatum si quidem est ad nos, quod auditu lugubre, & dictu nefas actusq; horribile, ac nimis triste dignoscitur, quia contra omnem auctoritatem, contra patrum decreta, & totius Christianæ religionis consuetudinem in monasteriis regularibus laici in medio sacerdotum & leuitarum, & ceterorum religiosorum virorum, ut domini ac magistræ resideant, & velut abbates de illorum vita & conuersatione decernant. hæc ibi, & mox: Episcopi petunt à Carolo Ludouici filio, ut ab Ecclesiis vestra ditioni subiectis indebitas consuetudines & iniustas exactio- nes de cetero non exactetis, sed eas ita conseruetis, sicut ordo docet canonicus, & tempore avi & patris vestri conseruata fuerunt. Eadem repetuntur in Consilio Suesionensi, quod coactum fuit anno octingentesimo quinquagesimo tertio, & Valentino item anno octingentesimo quinquagesimo quinto: cum Normanni cuncti vastarent. Nec tamē vniquam cessatam omnino ab huiusmodi iniurijs Ecclesiæ illatis. Ut enim diximus, temporibus supremis Caroli nepotum in Francia diplomatibus auctoritate regia confectis res Ecclesiasticæ militibus administrandæ assignabantur, ut ex Aimoino liquet, ac tum translatum à Caroli posteris regnū Franciæ ad Hugonē Cape-*

Lib. 5. cap. 41.
& 34.

rum

tū anno DCCCC. LXXXVI. cum tamē iure hæreditario pertineret ad Carolum Lotharingiæ Ducem Ludouici Regis demortui patrum, qui anno DCCCC. XCI. relicto Otthone filio Lotharensum Duce, Ottho autem siue liberis M. V. decessit, ut auctor est Sigibertus. atque ita nulli amplius in Gallia principes viri è Carolo Magno superfuerunt. Nunc audimus in Francia Ecclesiasticas res pessimo statu esse. quàm verò miserimè nobilissimum regnum dilaniatur? Faxit Deus, ut omnia sicut absidè precamur tranquilla contingant.

De quo non omittamus duo ad rem maximè pertinentia euentia explicare, quæ Hugonis Capeti familiæ acciderunt. Anno millesimo ducentesimo nonagesimo sexto, Philippus Pulcher exegit à clericis omnium honorum centesimam, mox quinquagesimam. Bonifacius monuit ne id faceret, neve ipse Ecclesiasticas dignitates contra ius conferret. Nuncium Philippus malè accepit. Pontifex Ioannem Cardinalem Gallum misit, qui Regē ad meliorem mentem placidè reduceret. Rex eum mandat custodiri, vetatq; ne quis cum illo colloquatur, litterasve ab eo accipiat, eive reddat. Bonifacius eum per litteras excommunicatum declarat. tabellariū in vincula Rex coniecit. Bonifacius subiectos obedientiæ iuramento soluit. Quocirca Rex iratus tandem clamit, qui pontificem Anagninæ comprehenderent. ij mandata fecere, Anagninæ adducta in potestatem, Papam in sua domo in custodia detinuerunt, donec paulo post eiecti sunt anno millesimo trecentesimo tertio. Quid igitur huic Philippo obuenerit quamuis postea à Benedicto Vndecimo fuerit absolutus: Flandriam viuens amisit, exercitumq; florentissimum prælio commisso, Britanniam Gallicanam coactus est Angliæ Regi restituere. Tres eius nurus impudicissimæ, adulteris ultimo supplicio affectis, regiam familiam dedecore asperserunt, ipse dum venaretur, apro irruente deiectus equo, vita migravit. peste ac fame Gallia vexata, filios habuit quidem successores, non autem nepotes. regia namque potestas ad alios Capeti nepotes translata, quod ab Episcopo fuit antea prædictum. Dantes hunc Philippum vocat ob hæc Franciæ pestem.

Audiamus aliud. Anno millesimo trecentesimo septuagesimo octauo creatus est Pontifex Romæ Urbanus

Sextus,

Sextus, qui cum vehementior videretur in obiurgandis Cardinalibus, & Episcopis, Galli post aliquot menses elegerunt e suorum numero quem Clementem dixere, ab eo stetit Franciæ Rex, ab altero ceteri fere omnes. quid igitur Galliæ contigit? Carolus Sextus, qui fouit hoc dissidium, eiectis in exilium doctioribus quibusque ex vniuersitate Parisiensi, & sapientioribus regni, insaniam cecidit, captusque & abductus est à Philippo Burgundo in Angliam ad inimicum Regem, tota pene Gallia ab Anglis abducta in potestatem, ciuilibus autem bellis miserè est dilaniata, vt Poggius etiã temporis illius scriptor testatur, & latè post alios Massonus lib. 4. Annalium Francorum in vita Caroli VI. Atque prorsus esset de toto Franciæ regno, nisi postquam schisma anno millesimo quadringentesimo decimo septimo sublatum fuit, obiitque Carolus VI. quem nonnulli scriptores miserimum sui temporis Regem vocant, Ioanna horridissima puella M. CCCC. XXIX. cælitus se afferens missam rem Gallicas recreasset, & in meliorem statum reuocasset. en quibus panis diuinitus affligantur Pontificij Iuris inimici. Atque hæc sanè de Francorum regno.

Restat vt aperiamus quibus de causis in Caroli stirpe defecerit Germaniæ regnum Anno octingentesimo octuagesimo septimo Carolo Crasso, vt omnia alia, sic regnum Germaniæ est abrogatum in contentu Triburiensi Arnulphoque Carolomanni filio concessum, Atque hic etiam coronatus est Imperator à Formoso Pontifice anno octingentesimo nonagesimo sexto. Non eodem modo regnare cœpit Arnulphus quo desijt. è Concilio Triburiensi apparet illum Pontificiæ auctoritati initio regni sui plurimum detulisse, vbi verò coronatus est Imperator, omnia sacrilegiis & nefandis facinoribus repleuit, vt Luitprandus testatur. obiitque morbo pediculari miserabiliter absumptus anno octingentesimo nonagesimo nono, ei que filius Ludouicus suffectus, qui vita decessit anno nongentesimo vndecimo. Illo autem regnante, ac post eum Conrado, sic omnia sacra erant venalia, vt Henricus Rex Germaniæ Conradi successor cum videret ab Hungaris, qui Ludouicum Regem caesis innumeris fuderant, omnia in Germania vastari votum Deo nuncuparit, se omni studio curaturum, vt simoniæ

crimen

crimen ex omni Germaniæ regno extirparetur atque ita nobilissimum ex Hungaris victoriam reportauit anno nongentesimo trigesimo quarto. Ludouicus itaque è Caroli stirpe vltimus Rex Germanorum, quamuis Hermanus Contractus, qui ante annos quingentos & quinquaginta vixit, scriptum reliquerit vltimum in Germania è Caroli Magni progenie Regem fuisse Conradum, qui vita migravit anno nongentesimo decimo septimo, cui repugnat Vitichindus antiquior ipso Contracto. quicquid sit, à nepotibus Caroli magni ad alios regnum Germaniæ translatum non aliam ob causam, quam quòd vel eorum scelere, vel maxima desidia res sacrae nullo loco essent. sic enim Luitprandus tradit ab Henrico votum conceptum: *Simoniaca hæresis Deo iniussa, & à beatissimo Apostolorum principe Petro damnata, que ab antecessoribus nostris hætenus est temere custodita, modis omnibus à nostro sit regno expulsa.* Hæc Henricus aperte asserens simoniam temere custoditam ab antecessoribus ipsius, vel quòd ipsi sacra venderent, vel alij de auctoritate ipsorum.

Hucusque apparet Occidentali Imperio maximè detractum, quòd Ecclesiæ iura maximè fuerint imminuta à Valentiniano Primo, Gratiano, Valentiniano Secundo, Honorio, & Valentiniano Tertio Occidentis Imperatoribus: ita vt Valentiniano Tertio imperante nihil ex Occidentali Imperio superesset, nisi Italia sola, quæ deinde in manus barbarorum venit, cum hæretici imperarent, in Occidente quidem Momyllus, in Oriente Zeno, ad quem de more spectabat Occidenti Imperatorem dare. Vidimus ob iniurias Ecclesiæ illatas à duabus regiis familiis, licet Catholicis, Clodouei, & Pipini, regnum Franciæ ad alios translatum. Similiter Imperium Occidentale, ac regnum Germaniæ Caroli Magni, siue Pipini liberis ereptum diuinitus, quòd illi auderent sacrarum sibi rerum administrationem malè arrogare, maximo pontificiæ auctoritatis detrimento. Regnum verò de quo agimus Germaniæ, postquam Caroli Magni genus est extinctum, iure electionis Romanis pontificibus habito dari semper est solitum. Ex illo post hæc nonnulli Germaniæ Reges auctoritati pontificiæ in primis iniquitauerunt, ac primo loco est Ortho Magnus, & eius liberi Ortho Secundus, ac Tertius. secundo loco est Henricus Secundus, tertiusque filius ipsius, ac quartus ex

Pars ij. Tom 2.

Cc

hoc

Rbagin 895.

Lib. 1. c. 91

Lib. 2. c. 8.

hoc nepos tertio est Fridericus primus posteri- que eius omnes. Postremo sit Ludovicus Ba- varus, si mo- do vocandus est Rex, aut Imperator, explicemus qui- bus hi pœnis fuerint cœlitus percussi. Ottho Magnus anno nongentesimo sexagesimo tertio, conuentu Epi- scoporum multorum Romæ habito Ioannem Duode- cimam, pontificatum deiiciendum, Leonemque octa- uum substituendum curauit. Ab hoc ob collatam di- gnitatem ornatus est privilegio pontificis summi or- dinandi, inuestituræque Episcoporum atque Abba- tum. Visi sunt hoc iure Germaniæ Reges quantum ad inuestituras Episcoporum atque Abbatum vsque ad Henricum Quar- tum, qui minus pontificum Ro- manorum compulsus illi renunciauit anno millesimo centesimo vigesimo secundo. & Ottho quidem primus repentina morte est sublatus: Secundus anno nongen- tesimo octuagesimo tertio angore animique tædio (in- quit Sigibertus) deficiens obiit. Tertius tabifico vene- no consumptus, vt idem refer. Sed quantum ad Ottho- nem primum, Vvilhelmus fuit ei filius miræ sanctitatis Archiepiscopus Moguntinus, qui liberè increpuit pa- trem, quòd præter aliam vxorem duxisset Adeleidem cõ- matrem: cumque ob hæc in carcerem missus esset & mox eductus, patri palam prædixit fore vt in die Pentecostes ad causam coram Deo orãdam rationem criminum red- diturus vnà cum ipso adesset. Hoc tradit Petrus Damia- ni Cardinalis scriptor grauissimus, & illi etati proximus, ac post alios refert Sigonius lib. 7. de regno Italia. Exi- tus oraculo respondit. Igitur vt Ottho fuerit alioquin felix, comminatio sanè huiusmodi euentusque subsequen- tus infelicitatem maximã potendit. Calamitatis enim loco reputatur liberos habere post se, quibus vel plera- que, vel omnia sint ærumnosa. Nam Secundi Otthonis quàm miserum fuerit Imperium legat, qui volet, eum qui vitam Adalberti Pragensis descripsit, aut illorum tẽ- porum historias. Tertius sanè non ita calamitosa exper- tus, mors illi tamen dura, & crudelis. Ac veluti omnibus istis Otthonibus mors misera contigisse videtur, sic in ipsis eorum familia prorsus extincta, nullis maribus relictis, regni que Germanici potestas deuenit ad Hen- ricum Henrici aucupis abnepotem, vt è Sigiberto con- stat: hic est Henricus Primus Imperator, secundus

Sur tom. 2.
die 23. April.

Sigiber. anno
M. II.

autem

autem Rex Germaniæ, qui vnà cum coniuge Chune- gunde virginitatem Deo vouit, & sanctissimè vita est defunctus. In eo Saxonica stirps, quàm nonnulli à Vvi- tichindo deducunt, germen defecit: ac sicut regnum Ger- manicæ in hac familia ab Henrico capit, sic defuit in Henrico, Henricus quidem Primus vir sanctissimus le- gendi pontificis Romani potestatem sibi nullo mo- do vsurpauit, neque etiam Conradus eius successor. Non ita Henricus Secundus, qui anno millesimo qua- dragesimo sexto Gregorium Sextum pontificatum pri- uandum Concilio Episcoporum multorum Sutrij ha- bito curauit, ei que suffecit Suidigerum hominem Germanum, qui Clemens Secundus est dictus, vt ex Hermanno Contracto, qui his temporibus vixit, constat. Volunt aliqui scriptores horum temporum, Gregorium Sextum, non iure creatum fuisse Ponti- ficem: Contractus, ait per factionem vimque euectum. Ottho Frisingensis rem secus tradit, nos eam explica- uimus alibi. Henricus porro hic seuerius Dei iudicium videtur euasisse, quòd prope mortem eum vide- ret iratum Deum, quantum potuit ab omni se crimine expiauit, suorum criminum ab omnibus veniam po- scens, cunctis quæ in se patrarant condonans, malè ablata restituens, vt auctor est æqualis horum tempo- rum Marianus Scotus.

Henrico Secundo successit Henricus Tertius puer octo annorum, qui cum contaminatissimis esset mori- bus, à Gregorio Septimo excommunicatus est, & Im- perio priuatus circiter annum millesimum septuage- simum septimum. Quocirca filius ipsius Henricus, qui dictus est Quartus huius nominis Imperator, arma ad- uersus patrem mouit, insignibusque ipsum & Augusta- li dignitate spoliavit, qui ab omnibus destitutus miserimè decessit, & annos quinque corpus eius iacuit insepulchrum. Quantæ autem turpitudinis fuerit, narrant illorum temporum scriptores Do- dechinus, Marianus Scotus, Lambertus Schafna- burgensis, & qui non longè ab his vixit Abbas Vfi- pergensis, & alij. Quocirca Ioannes Auentinus quam- uis hæreticus, & Papis infensissimus, sic nostra æ. ate in Annalibus suis scripsit: *Henricum stupris, amoribus im- pudicitie, & adulterij flagrasse infamia, ne amici quidem negant.*

Oth. lib. 6.

cap. 32.

Sig. LXXXI.

cap. 5.

Lib. 5.

ac talis Henrici Secundi finis infelicissimus. Filius eius Henricus Quartus quamuis multa indigna aduersus Pontifices Romanos fuerit ausus, eorum tamen creatorum sibi potestatem non arrogauit, & inuestituris Abbatum Episcoporumque renunciauit: in eo tamen non modò regia dignitas, sed & familia Gibellinorum dicta, nullis relictis maribus, extincta.

Tertio loco ponebatur à nobis Fridericus I. & eius posteritas. Atqui hic sanè ut erat multis animi ornamentis instructus, minus sibi adsumpsit eorū quæ ad iura pontificia spectant: nã neque vllū decretū fecit nisi in regalibus, quo sibi aliquid adiudicaret sacrarum rerum, quod superiores fecerūt, illud tantum vicio datur quòd cum lis orta esset inter Alexandrum Tertium & Victorē, vter esset legitimus Pōt. fex, ausus est ipse quamuis aliquot Episcoporum Cōcilio aduocato causam diiudicare, & pro Victore arma aduersus Alexandrū sumere anno. M. C. LX. sed crimē agnouit, veniam poposcit, & Alexandrum pace composita coluit anno millesimo centesimo septuagesimo septimo, & ut admissa expiaret, aduersus Saracenos in Oriētem perrexit, acque in Asia dum lauaretur in flumine miserimè vndis est absorptus, suffocatus, ac discerptus, vt qui his tēporibus vixit Gulielmus Nebrigenſis tradit. è quo mendacij arguuntur, qui nescio quæ dicta à Friderico comminiscuntur, dum fauces eius vndis influentibus repletur. Henricus Quintus Friderici filius nihil visus est de Ecclesiasticis iuribus detrahere, aut pontificia auctoritate Non ita Fridericus Secundus filius huius Primi nepos, cui fuit in animo pontificis summi potestatem prorsus excindere, vt alibi diximus. Hic igitur cum tota posteritate miserimè omnium periit. Ipse namque à Manfredò filio est strangulatus, eius filij, Entius à Bononiensibus victus, & captus, caueaque ferrea inclusus obiit, Conradus à Manfredò fratre occisus venenato clystere, Manfredus ipse à Carolo, qui Diui Ludouici frater fuit, in prælio peremptus. Reliquus erat Conradinus Conradi filius, Friderici nepos: atque hic ab eodem Carolo captus, & in publica platea Neapoli securi est percussus. & hic exitus totius familiae à Friderico Primo progenerate, quæ Sueuica est dicta. In qua videas acerrimam Dei vindictam in hostes pontificiæ potestatis.

Quarte

Quarto loco ponebatur à nobis Ludouicus Bauarus qui in venatione repente ex equo cecidit, ac protinus animam emisit, cum venenum bibisset ab amatissima muliere datum, vt Crantzius scribit. Atque hic finis eorum, qui Germaniæ nobilissimū regnū tenuere, & sacra iura sunt ausi violare. Inter quos Fridericus Secundus omnibus longè magis diuinitus est punitus, vt apparet, sicuti etiam magis deliquit, nihil non in pontifices molitus, interitum sacrosanctæ auctoritatis sibi somnians, atque vt erat ingenij vehementis, certissimò promittēs. Quòd si in his esset vllus excusationi locus, Ottho primus, & Henricus Secundus non adeò deliquerunt, quòd Romani temporibus illis in eligendo pontifice cuncta contrabarent. Quocirca & hi mitius puniti.

Dictum est de Imperio Occidentis, regni Franciæ & Germaniæ, quorum nobis exempla satis esse possent ad eorum, quæ proposita sunt explicanda clarissimam cognitionem. Nã singula singulorū regnorū persequi euenta, operis esset ac laboris infiniti. Nihilominus aliqua illustrissima afferamus aliquorum regnorum. Alphonſus Septimus Castellæ Rex anno millesimo centesimo sexto cœpit regnare. is adeò sacra negligebat, vt templa donis suis & ornamentis spoliare non sit veritus, quin ecclesiis ipsis prostabulis vteretur. Itaque dum Fragam oppugnat, ab hostibus de improviso occisus. Incertum quò fuerit eius corpus asportatum, nunquam post ea vitum, creditur à demone ab infera abreptum, quòd Rodericus Toletanus restatur li. 7. cap. 3. & Sancius par. 3. c. 10. Tarapha in vita ipsius. Quid illud? Petrus Quartus Aragoniæ rex anno millesimo tercentesimo trigesimo quinto regnum inuit, Aragonensis Ecclesiæ bona inuasit. ob id à procuratoribus, cum noller diu monitus respicere, ad tribunal Christi die dicta vocatus ad causam dicendam, & die dicta, cum rideret ad huiusmodi minas, ac bene altoquin valeret, vita migravit, quod scribit Vasæus cap. vigesimo. In Anglia quatuor gentes regnarunt, Angli, Dani, Northmanni, ac postremò ij qui adhuc supersunt. ex his Dani tenuerunt insulam ab anno millesimo decimo septimo tantum, vsque ad millesimum trigessimum sextum, per annos scilicet XIX. Postremi Reges eorum fuere Haraldus & Canutus fratres, ille flagitijs omnibus deditus quatuor annos, hic duos postea regnans

Cc 3

inter

inter pocula decessit, regnumque ad Anglos rediit, Eduardum scilicet sanctum, qui illud Gulielmo Northmanno affini suo reliquit. Ipse enim virginitatem Deo cum coniuge sua consecrauit, neque ullam ex se progeniem relinquere curauit. E Northmannis tres rerum sunt potiti, Gulielmus, atque eius filij duo alter post alterum, Gulielmus Rufus, & Henricus: omnes verò pontificiæ potestati infensi fuere, rerumque sacrarum violatores. Gulielmus tamen Primus, & Henricus extremis vitæ diebus resipuerunt. Rufus non ita. diuum namque Anselmum, quod ipsi acriter obstitit, ex insula eiecit, ac non multo post in venatione sagitta in feram emissa transfixus ilico periit. A Danis itaque & Northmannis ob scelera maximè in sacras res admissa videtur ad alios Angliæ regnum translatum, vt è Polydoro Virgilio discimus. ad Francos autem deuenit à Northmannis iure consanguinitatis. Anno igitur M. C. XXXVI. Stephanus Henrici Northmanni Angliæ Regis è sorore Adela nepos Angliæ regnum inuasit, sed cum iurasset viuens vnà cum ceteris Anglis in verba Mathildis filia, atque hæredis ex testamento Henrici Regis, conuenit vt sibi Henricum Mathildis filium adoptaret, ac regni successorem. Quocirca anno M. C. LIII. Henricus Secundus, natione Francus è Comitibus Andegauensibus regnare cœpit, eiusque posteritas adhuc rerum potitur annos iam quadringentos triginta quatuor. Habuit eius genus ortum à fœmina malefica, vt Polydorus Virgilius testatur, quæ in templo coacta ad orare Eucharistiã, subito ex oculis euauit, neque vsquam postea vllibi est visa, asportata creditur ad inferorum tormenta. Primus ex ista familia regnauit Henricus, vt diximus, qui cum conaretur iura sacra maximè violare, ei que obstitit Thomas Cantuariensis, factus est ille postea reus, quasi de iussu ipsius fuerit interfectus Thomas. Quocirca sanctus Bernardus, qui tum vivebat, prædixit fore vt eius posteri, semper inter se digladiarentur, filius in patrem, pater in filium, atque inter se fratres arma sumerent. veritas oraculo consensit, vt ex historijs apparet. quin cum regnarent ex Henrici nepotibus hucusque sexdecim, Elisabetha est decima septima, ex his octo Reges, Richardus, Ioannes Rex pontificiæ auctoritati infestissimus, Eduardus, Richardus Secundus Ioanni in oppri-

menda

menda Papæ auctoritate similis legibus aduersus eam latis, Henricus Sextus, Eduardus Quintus, vel vt alij numerant, Quattus, Richardus Tertius, Eduardus vltimus hæreticus aut veneno aut ferro à suis de medio sublato. Quòd si his adnumeret Eduardum Sextum, quem in tutela sua positum Richardus Tertius patruus, qui regnum mox inuasit, occidit, decem & octo Reges erunt, ex his nouem perempti ab aliis. Hæc verò nulli è Catholicis regnis contigisse apparet, siue vt tot ex eis Reges interempti sint, maximè verò à suis, & tam breui temporis spatio, & ex vna familia, siue vt seditioibus tantis fuerit conflictatum, pugnantibus inter se consanguineis: sicut neque vllum pontificiæ auctoritati magis infensam. Nunc tragœdiæ tantæ finis aliquis expectatur. Ex his, vt arbitror, satis colligi potest, vt omittamus cetera ob nimiam prolixitatem, quæ sit vltio diuina in Reges Catholicos quidem, sed aliqua ex parte pontificiæ auctoritati iniquos, è quibus omnibus conficitur, iuxta oracula antiqua nos esse ex Ecclesia Dei.

SIGNVM XCVI.

Obitus hæresiarcharum inglorij, & infelices.

Ex obitu inglorio & infelici hæresiarcharum, qui prædictus est ab oraculis diuinis, facillimè dignoscimus nos esse ex Ecclesia Dei, ceteros non ita.

CAP. III.

Cum scriptum sit, Mors peccatorum pessima: & pretiosa in conspectu domini mors sanctorum eius: custodit Dominus omnia ossa eorum: vnum ex his non coteretur, & capillus de capite eorum non peribit. ex obitu cuiusque dignosci potest an is ad Ecclesiam Dei pertineat, an ad eorum, quam se odisse protestabatur David. Ac istorum quidem nonnulli sunt principes qui diuinæ scilicet iustitiæ semitas hominibus vel primi

Psal. 33, 15.

Cc 4

docuerunt,

docuerunt, vel obscuratas hominum sceleribus rursus in lucem protulerunt. Sic hæreticorum quidam principes, quidam principum sectatores. Et si principes Catholicæ doctrinæ nonnulli variis cruciatibus afflicti migraverint ex hac vita, atque ita infelix obitus eorum fuisse videatur, si humana spectemus, tamen inglorius non fuit: miraculaque videbimus edita ad eorum supremas reliquias, vindicante Deo ab omni ignominia memoriam iustorum. Ossa quin etiam ac cineres eorum summo sunt habita omnia, ut decet, in honore. At interitus hæresiarcharum fuit inglorius atque infelix. Ut verè appareat dictum: *Mors peccatorum pessima*. Ac ne infelicitas huiusmodi interitus peruersitati hominum ascribi possit, diuinitus plerumque inuicta est in hæresiarchas mors turpis, & calamitosa. Cuius est obuium recordari Apostolorum mortem, atque eorum, qui nostram doctrinam in variis orbis locis disseminarunt, & disseminant adhuc, obitum similiter variis miraculis cælitus illustratum, gloriamque quæ deinde est eos consecuta, quam dum suis doctoribus hæretici aucupantur, ac postea velint, nolint, eis nequidquam contenditibus aspicimus euanescere, cognoscimus certissimò neque homines, neque superos illis facere. Non homines, quorum plerique omnes execrantur & abominantur hæreticorum nomen & memoria, non superos, quorum non videmus vlla elacescere cælitus signa, ad istorum commendationem. Veniamus igitur ad eos, qui fuerit obitus ipsorum contemplemur. Simonem Magum narrant historiæ primum hæreticum ex Ecclesia nostra discessisse. Is teste Egesippo, Irenæo, Iustino martyre antiquissimis scriptoribus, Eusebio Pamphili atque aliis multis, dum Romæ certamen inisset de veritate doctrinæ cum sanctis Petro, & Paulo, in conspectu populi Romani Nerone imperante (qui fuit adeò amicus Magis, ut regnum Armeniæ Tyridati ob artes magicas detulisse Plinius scribat) in aëra elatus, obstupescens cunctis sanctorum Petri & Pauli precibus deiectus, ac terræ allisus obiit. Nulla edita miracula, ossa eius non custodita, nullus honor diuinus, qui permanferit, consecutus. Simonis discipulus fuit Menander: hunc secuti sunt magistrum Saturnius Antiochenus, Basilides Alexandrinus, Basilidem excepit Carpocrates successor,

à quo

à quo Gnostici. De quorum interitu sic Eusebius. Soli magicas Simonis præstigias non ex occulto quidem, ut ille, sed iam in apertum iure proferendas censuerunt & non modò philtris amatoris curiosè ab illis elaboratis, & quibusdam dæmonibus, qui eorum animis nefaria iniecere somnia, quique illis assessores, extirere, verum etiam alijs non disparibus ineptiis se iam tanquàm rebus maximi fere momenti & ponderis nobilitarunt. Porro autem eos, qui ad perfectionem mysterij, immò verò sceleris, quod apud ipsos est, peruenire vellent, omnia quæ sunt turpissima, eorum tamen inuentis, quæ modò docuimus, appositæ congruentia moliri oportere docuerunt. quin etiam addiderunt illos non posse Anglos orbis terrarum principes (sic ij quidem illos appellant) euitare, nisi talibus ac tam infandis mysterijs, quod cuique eorum deberetur, sedulo præstarent. His igitur diabolus, qui ex maleficijs capit lætitiâ, tamquam suæ nequitiae ministris fortè vsus est, quò qui fidem receperant, illorum suasu non solùm in fraudem inducti, ad acerbum adeò & miserabilem interitum quasi constricti abriperentur, verum etiam gentibus, quæ erant, à fide alienæ, copiam & tanquam ansam præberent, sacrosancto Dei verbo perulenter impiæque obtrectandi hæc ille de Simonis asectis. Et alibi ait idem, sectatores eius adhuc suo tempore viuentes non alias solitos pœnas persolvere, quam quas parens ipsorum soluerit olim. Ac speciatim narrat Eusebius, idem quod accidit Simoni, accidisse hæretico cuidam Theodoto. Montanus & Priscilla principes hæresum fuerunt. hos laqueo sibi iniectò mortem consciuisse restatur idem scriptor. Iam qui maximas in orbe turbas excitauit Arius cum constantinopoli in publicum conuentum, cui Constantinus cum multis alijs aderat, hilaris procederet maxima hominum caterna stipatus in via, compulsus naturali necessitate secessit ad aluum purgandam, diuinoque supplicio correptus intestina effudit, & protinus obiit. nihil visum mirabile. ossa eius haud custodita. Manes, à quo Manichæi, viuis à Rege Persarum fuit excarnificatus, quò pollicitus se filio eius ægroto sanitatem restitutum in causas fuisse videbatur, ut ille mortem obiret, atque ita turpissimæ morti est meritò adiudicatus, Ebion balnei improvisa ruina oppressus est, & contritus,

Euse li. 4. c. 7.

Lib. 2. cap. 1.

Lib. 5. cap. 15.

Zen. tom. 3.

Epiphano teste. Donatistæ circumcelliones è turribus, rupibus, & locis huiusmodi semetipfos in præceps dabant, aut alia ratione mortem sibi consciscabant, vt August. scribit. Nestorius lingua vermibus exesa apud Oasim insulam obiit. Photius auctor dissidij inter Catholicos & Græcos omni dignitate spoliatus à Leone Philosopho, & in monasterium Armenianorum relegatus, miserimè decessit. Ambitioso autem nihil accidere potest infelicius, quàm sine honoris esse. Ambitiosissimum verò Photium fuisse constat ex eius gestis. Similiter Gregorius Cyprius Patriarcha Constantinopolitanus, cum rursus Andronico imperante Græcicas hæreses ab inferis euocasset, gradu deiectus infelicitè vita migravit, vt scribit Gregoras libr. 5. Marcus Ephesus itidem, qui consilio Florentino semper obstitit, eructans, ex ore stercora (in huiusmodi namque incidit morbum diris cruciatibus afflictus interit. Atque hic sanè fuit interitus eorum, qui illustrium fuerunt hæresum principes, qui magis Ecclesiam conturbarunt. Veniamus ad auctores hæresum nostri temporis. Lutherus cum vespere lautè cœnasset, ac latus somno se dedisset, ea nocte suffocatus interit, Audiui haud ita pridem compertum testimonio sui familiaris, qui tū puer ille seruiabat, & superioribus annis ad nostros se recepit, Lutherum sibi metipso laqueo iniecto necem miserimam attulisse, sed datam protinus cunctis domesticis rei consciis iusiurandum, ne factum diuulgarent, ob honorem adiecere Euangelij. Oecolampadius ante Lutheri interitum, noctu dum dormiret, improvisa morte est strangulatus. Id cum percepisset Lutherus, Oecolampadio infensissimus, quod ab ipso discessisset, hæresimque nouam protulisset, editis scriptis exclamabat sibi esse exploratissimum, Oecolampadium igneis diaboli telis confossum. Eundem casum subiit Carolostadius, vt affirmat minister quidam Lutheranus in epistola typis excusa. Bucero dicunt animam pene agenti astitisse demona horrendum, qui cunctos astantes timore exanimavit à quo vt animam auheret secum fuerit perculsus: nam lecto derurbatus effusus per cubiculum passim huc illuc visceribus, multisque cruciatibus examinatus exspiravit. Iam Calvinus totos quatuor annos nouem morbis dirissimis (id Beza discipulus eius prima

rius

rius ac studiosissimus scriptum reliquit) miserimè excruciatu interit, cholica, dolore articulorum, calculo, hæmorrhoidibus febris, astmate, hemicranio, pituita, sanguinis vomitione. Demum pediculis vndique scatentibus, vt testatur qui ipsius vitam Gallico sermone scripsit, exesus, infelicissimè ac turpissimè obiit. An putas illi contigisse, quod sancto cuidam viro evenisse tradit Palladius, qui cum teneretur hydropisi, tamen alios ægrotos mirabiliter curabat, ac veluti mortuus Eliseus vitam mortuis restituebat? Nihil minus. Beatum Iordanum ferunt, cum naufragio periisset, multis mirandam in modum saluti fuisse. Numquid huiusmodi de hisce hominibus affirmari possunt? Age verò: Zuinglius & ipse opinionum nouarum princeps in prælio ducens agmen ab Helueticis Catholicis est interemptus, & concrematus: & cum satellites eius iterum atque iterum coactis innumeris copiis vlturi necem doctoris impij, manus conferrissent cum iisdem multo paucioribus, profligati sunt semper, ac cæsi. Profectò si veritatis doctor ille fuisset, ex quo rem bello aggredi est ausus, quasi alter Moyses solis precibus à Deo victoriam populis suis impetrasset. Enimvero cum Calvinistæ Turonis ossa sancti Martini in ignem coniecissent, ad internecionem cuncti à Catholicis miserimè bis fuere concisi, vlciscēte Deo iniurias sanctissimi viri: quoties vlli è Catholicis præcipuæ sanctitatis opinione præstantes in aciem cum militibus aduersus impios quasi antesignani & exercituum ductores ipsi prodierunt, semper exstitere victores: vt cum Petrus ille Hispanus Occidentis populos commouit ad expeditionem sacram, cum Iacobus Capistranus ad Belgradum pugnavit aduersus Turcas. Idcirco vt alias nostri interdum succubuerint, non tamen vbi in aciem prodierunt vlli, qui vitæ integritate cælestisque innocentiæ laudibus floruerint, maxime cum doctrina nostra populis Christianæ religionis ac veritatis imperitis tradenda fuit. Vt cum Clodoveus voto concepro processit aduersus Alemannos; & cum Burgundiones aduersus Hunnos, Rex Manicongi Alphonus aduersus impium fratrem, quæ suo loco retulimus, nunc ad argumentum propositū redeamus. Hi fuerunt exitus hæreticorū, qui primi omnium posteris suis impia inuenta tradiderunt, exitus scilicet inglorij, atque infelices

infelices cælitus in eos inuecti. Nunc animum aduerte ad eos qui nostræ disciplinae præcones fuerunt, & à simulacrorum cultu superstitionibusque impijs vllas natignes ad nostra instituta traduxerunt. Contemplare qui fuerit exitus eorum, quàm modis omnibus admirabilis, honorificus, & ad posteritatis memoriam diuinus. Perlege vitam Rhemigij, qui Francos nobis conciliauit, Augustini, & Meliti, qui Anglos, Patricij, qui Hibernos & Scotos, Bonifacij qui Germanos, Vedasti, qui Attrebatenses, Antimundi, qui Morinos, Amandi, qui Gandauenses, Eligij, qui Nouiomagenfes, Viromandenses, Tornacenses, Flandrenses, Carturiacenses, Vulfrani, qui Senonas, Vullibrodi, qui Traiectenses, Phrisios, Batauos, Flandrenses, Miuan Vendiolæ, qui plurimos Britannos, Columbani, qui Pictos, Finani, qui Anglosaxonas, Felicis, qui Orientales Anglos, Iusti, & Paulini, qui Aquilonares, Berrini, qui Occidentales, Iusti, qui Saxonas Orientales, Seruani, qui Orchadas, Ruperti, qui Theodonem Bauariæ Ducem, innumerisque ei subiectos populos, Otthonis Bambergensis, qui Pomeranos, Stephani Monachi Corbariensis, qui Suecos, Otthincari, qui Silandiam, & Scaniem, Cyrilli, & Methodij, qui Bohemos, Triballos, Slauos, Rhascios, Seruios, Bosnenses, Croatas, & gentes omnes, quæ Vistula Danubio, & Vago fluminibus continentur, Adalberti, qui Prutenos, Proponis, qui Danos, Bernardi Angli, qui Noruegiam, Gerardi Maurique monachorum, ac Stephani Regis Hungarorû, qui Hungaros, Ioannis Isaacii & Matthæi, qui Polonos, Hieronymi Bohemi, qui Lithuanos, Benedicti, Ioannis, Ianei, Christini, Albarij, Bruni, qui Rhufos, Martini Valentini, Aloysij Bertrandi, & aliorum qui Occidentales Indias, Francisci Xauerij, Gasparis, & aliorum qui Orientales. ac videbit omnium istorum mirabiles exitus diuinis prodigijs signisque illustratos, vt verè sciamus pretiosam in conspectu Domini mortem sanctorum, pessimam verò peccatorum, è quibus hæretici Populos à nobis abduxerunt, sancti verò & adduxerunt olim, & quotidie addueunt: vt certò ex his appareat, vbi nam sit Ecclesia Dei.

SIGNVM

SIGNVM XCVII.

Infelix exitus hæreticorum Regem.

Cum prædictum sit infelicem fore exitum hæreticorum Regum, talisque fuerit eorum qui à nobis discessere, hinc fit nos esse ex Ecclesia Dei, non alienos.

CAP. IV.

PLENI sunt diuini libri illarum prædictionum, quibus Deus ait futurum vt impiorum sit aliqua certè felicitas in terris, sed breuis illa, exigua, & huiusmodi, quæ illo tempore concidat, quo maximè videbitur eminere, contra verò bonorum diuturna, & magna. quæ tum maximè extollatur, cum de primi potissimum & extingui videbitur. Id verò sic statuit Deus, vt alliciatur, & confirmetur, quicumque sunt in Ecclesia, vt alibi docuimus, infirmiores. Quocirca & illud est Ecclesiæ Catholicæ signum, infelix & inglorius hæreticorum Regum exitus: sic. n. David canit aduersus illos, alloquens Christum: *Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. & mox: Et nunc Reges intelligite. erudimini, qui iudicatis terram seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore: apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta, & cum exarsit in breui ira eius, beati omnes qui confidunt in eo.* Audistin futurum, vt qui Reges ac terræ iudices Christo non audiunt, breui pereant? Hinc idem ad Christum: *Dominus à dextris tuis confregit in die ira sua Reges, iudicabit in nationibus, implebit ruinas, conquassabit capita in terra multorum.* Viden vt per Deum pro Christo pugnatem sint Reges confringendi, edendæ ruinæ, capita conquassanda? Vidit hoc, & inter oracula sua posuit Isaias multis in locis: nos illud erimus contenti attulisse, in quo ait: *Dabit Deus in conspectu eius (Abraham, qui est vnus ex Ecclesiæ progenitoribus primis) gentes, & Reges obtinebit, dabit quasi puluerem gladio eius, sicut stipulam vento raptam, arcui eius, persequetur eos, transibit in pace, semita in pedibus eius non apparebit.* En futurum vt Ecclesia per Abraham patrem designata Reges obtineat, gladio ipse illi subijciantur, vt puluis pedibus exterminetur

psalm. 2.

psal. 109.

Cap. 41.

necatur

nentur ab ipsius arcu quasi stipula vento rapta, ipsa eos prosequatur, & tamen bellum nullum videatur excitare, quin neque se loco mouere, neque appareat vbi nam figat pedes. Ita sanè. Nam Deus ipse ad extremum Reges hæreticos & impios persequitur, exterminat, delet, & Ecclesia quiescit, loco se quodammodo haud mouet. Hinc quicumque Imperatores, Regesve hæretici, aut excommunicati Ecclesiam impugnarunt, exitu inglorio & infelici vitam concluderunt. In his autem maximè eluxit iustitia, & vltio, quòd exempla illorum maximè illustra forent, & ad imitandum propter auctoritatem cunctis proposita. In priuatos, aut minores principes non ita exeruit iræ suæ gladium Deus, quòd eorum facta minoris essent nocementi. Primus ex Imperatoribus hæreticus fuit Constantius: de morte ipsius sic Ammianus Marcellinus: *Fronte nimio calore venas, vt ne tangi corpus eius posset, in modum foculi feruens, quum vsus deficeret medullarum, vltimum spirans desiebat exitum, mentisq; sensutum etiam integro successorem sua potestatis statuisse dicitur Iulianum: deinde iam anhelitu pulsatus lethali, diuq; cum anima colluctatus iam discessura, abiit è vita.* hæc Ammianus, qui multa de infelicibus præliis à Constantio cum Persarū Rege commissis disseruit, asserens arsisse instar foculi, vt tangi haud posset. Post Constantium Iulianus in prælio aduersus Persas, sagitta, incertum à quo emissa, percussus occubuit. Valens Arianus à Gotthis fusus cum toto exercitu, in tugurium se abdidit, ibique ab hostibus est concrematus. Zeno cum morbo comitiali correptus fuisset, ab Ariadna vxore viuis est sepultus custodibusq; appositis, ne educi posset, vbi euigilauit, manus præ rabie corrodit & decessit. Ab eo Basiliscus similiter hæreticus Imperator vnà cum liberis est trucidatus. Anastasius Eutychanus fuit, & Acephalus, & multis modis Catholicos vexauit, cumq; didisset ex oraculo quòd sibi igne pereundum, cisternam in palatio effodit, in quam subito incendio recipere se posset, sed fulmine improuiso ictus & ambustus interiit. Iustinianus primis decè annis bene de rebus diuinis sensit, secundis maximè rebus est vsus, mox impias manus in Sylueriū Vigiliū q; iniecit, deniq; in hæresim Aphotodocitarū incidit, iamq; promulgadū erat edictū, sed in insaniam verius (ait Socrates) subitoque morbo percussus, è vita migra-

Amm. lib. 21.

Constantinos.

Iulianus. Valens.

Zeno.

Basiliscus. Anastasius.

Iustinianus.

uit.

uit, post illatam vim Syluerio & Vigilio nullo non calamitatis genere exagitatus. Heraclius extremis vitæ annis Monothelita fuit quibus Ægypto, Syriaq; à Sarracenis spoliatus, domestico incestu infamis fertur (ait Cedrenus inguine sursum conuerso faciem suam immingere solitus, nisi vrina ob tabellam vètri appositam fuisset auersa. Heraclionæ Heraclij filio & impietatis heredi nasus præfectus, Martinæ vxori abscissa lingua, ambopriuati Imperio, & in exilium missi. Constans Monothelita in Sicilia ab Andrea domestico suo, dum lauaretur in balneo, est necatus. Iustiniano minori ex hæresi eadem nasus est præfectus, & ipse in exilium eiectus: reliquit hic ab hæresi, & Imperium recepit. Philippicus à Senatoribus nonnullis Imperio & luminibus est priuatus. Leo ex intestinorum morbo animam (inquit Zonaras) infelicer eructauit. Illo imperante Sarracenis Byzantium obsedere, Thraciam larè sunt populati, totam verò Asiam ceperunt: Philippicus autem, Leoq; Iconomachi fuerunt, De Constantino Copronymo inimico imaginum sacrarum sic auctor historia Miscellæ: Copronymus, ait, diuinitus in cruribus est plaga percussus, quæ Græcè ἀνορθὸς appellatur, & hinc febri validissima detentus Adrianopolim rediit à subiectis humeris in lecto delatus, & veniēs Sylimbriā nauim ingressus est, cūq; ad Rotūdū peruenisset castellū, miserabiliter in cheladio moritur clamās, ac dicēs. Viuēs adhuc sum igni inextinguibili traditus. Ita Cōstātinus, cuius cū filius Leo flagitiorū Imperijq; successor coronā gemmis auroq; fulgētē, quam Mauritius Deo dicarat capiti imposuisset, protinus carbūculo enato illud intumuit, ipseq; ardētissima febri correptus expirauit. Nicephorus eorū scelerū cōsors à Bulgaris improuiso noctis incursum est interfectus. Leo 8. Armenus eiusdē sectæ à Michaele Traulo est occisus. Hic similis hæreseos, retentione vrinae, intestinorumq; dolore miserabiliter excruciatu decessit. Theophilus Balbi soboles hostis & ipse imaginum sacrarum acerbissimo dysenteria morbo confectus interiit anno octingentesimo quadragesimo primo. atque hucusque Imperatore: Græci varijs hæresibus infecti: quos & hæreticos fuisse, talemq; exitum sortitos: Zonaras in vita ipsorum tomo annalium tertio testatur, præter alios scriptores qui sunt adducti. Ex hoc cœpit

Heraclius.

Heraclionas.

Constans.

Iustinianus. 2. Philippicus.

Zon. tom. 3.

Leo.

Copronymus.

Leo.

Nicephorus.

Leo VIII. Michael.

Theophilus.

VIIUS

Michaël Stratiotus.

Isaacius Comnenus.
Romanus.
Michaël.

Botoniates.

Andronicus Comnenus.

Isaacius Ang.

virus illud, quo tenentur adhuc iidem Græci, paulatim serpere, disidiumque inter nos & eosdem disseminari in quæstio imprimis de Spiritu Sancto, tum de pontificis Romani potestate: & quamvis Constantino Monomacho imperante Michaël Patriarcha fuerit ausus anno M. LIII Papam cum suis excommunicare, legatione tamen Leonis IX. resipuerit M. LIV. ut Sigibertus adnotavit, constatque exemplis Hadriani IV. qui sedit post annum M. C. LIV. & Basilij Acridani Episcopi Thessalonicensis ab Episcopis sapientioribus Pontifici Romano primas haud denegatas, exstant illæ in Codice iuris Orientalis. In quo simul apparet, Theodorum Balsamonem, qui anno M. C. LXXX. floruit à Græcis ipsis reprehensum, quod nos hæreticorum loco duxisset: at tamen haud negari potest alienato magna ex parte in nos Ecclesiamque fuisse animo. Quocirca & Deus ipse haud satis Imperatoribus Constantinopolitanis amicus est visus post obitum Monomachi. Michaël namque Stratioticus eius successor coactus est infeliciter Imperium deponere, idem contigit Isaacio Comneno, qui post illum imperavit, evasit hoc factum Constantinus Ducas: Romanus Diogenes non ita, qui Imperio & oculis spoliatus, miserabiliter obiit. Michaël similiter abdicare se Imperio & in monasterium se abstrudere est compulsus: eandem prorsus pœnam subiit Botoniates: quæ omnia latè in ipsorum vitis scribit Zonaras annalium tomo tertio. Post hos imperarunt Alexius, Ioannes, & Manuel Comneni, è quibus hic maximè extremis vitæ temporibus visus est Ecclesiæ favere, sit Gulielmo Tyrio credimus. At Alexius, anno millesimo centesimo duodecimo Legatos misit ad Romanos, qui eos collaudarent, quod Paschalem Secundum, cuius se studiosum profitebatur defendissent adversus iniurias Henrici Quarti. Nihilominus exstât eorum multa in Latinos, qui Hierosolimitanâ expeditionem his temporibus adornarunt, malefacta. Ventum denique in apertam discessionem simultatemque anno millesimo centesimo octuagesimo, quo Andronicus Comnenus inuasit Imperium, Latinosque omnes Constantinopoli comorantes crudelissimè trucidavit, in his Ioannem Cardinalem Pontificium Legatum: ipse autem post non multos annos ab Isaacio Angelo peremptus, filij eius Ioannes & Manuel excæcati, & paulo post occisi.

Isaacius

Isaacius ab Alexio fratre & imperio & oculis priuatus, Alexius hic ab Alexio nepote interfectus, Alexius nepos ab Alexio Duca, qui dictus est Murzufus per summum scelus, & insidias est interfectus, Murzufus à nostris ut meruerat, vita priuatus, quæ omnia latè persequitur Choniatas in annalibus suis, vitisque Imperatorum quos adduximus, ut Sigonius libris de regno Italiae. ex hoc Imperium Constantinopolitanum nostri tenuere usque ad Michaëlem Paleologum, qui & nobiscum sensit. Andronicus eius filius non ita, qui ab Andronico nepote deiectus Imperio in multis ærumnis vivens miserimè decessit. Andronicus autem nepos variis Turcarum bellis sic est exagritatus, ut illi omnia Asiae loca vultaque Europæ occuparint, ipse autem septem dies altissimo lethargo oppressus animum efflavit. Cuius quidè filius Ioannes à tutore Cantacuzeno est Imperio priuatus, mox illud ope Turcarum recepit, Cantacuzenumque profiteri monachum coegit, ipse in ita cum Turcis societate, quacumque eorum Rex Amurathes iter faciebat, quasi minister eum sequebatur. Quocirca cum traiecisset hac de causa in Asiam, & Andronico filio Imperium administrandum reliquisset, & hic adversus Turcas arma sumpsisset, victus, & captus à patre Ioanne de iussu Amurathis est omni potestate unâ cum oculis orbatus. Postea verò recepit aliqua ex parte usum illorum, Ioannemque patrem, & Emanuelem fratrem in vincula coniecit, & luminibus priuavit. Post hæc deiectus iterum Andronicus, & Emanueli Imperium commissum, qui Turcis illud tributarium fecit. Huius filius Ionnes nobiscum stetit, & adfuit in Concilio Florentino: ei defuncto successit Constantinus hæreticus, qui à Turcis capta Constantinopoli est trucidatus, finisque factus Imperio Orientali, quæ omnia Chalcocondilas libris octo est complexus, anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio.

Ex his liquidò patet, quàm non modo infelices hæretici Imperatores Græcorum, sed inglorij simul nulla re quæ posteritati eos admodum commendare possit, præclare & magnifice gesta. Nam boni quandoque infelices videntur, sed eorum memoriam Deus ipse apud posterum multis rebus maximè illustrare semper solet. Veniamus ad Occidentis Imperatores hæreticos, aut schis-

Pars ij. Tom. 2.

Dd

maticos.

Alexius Ang

Alexi. Murz

Andron. Pal.

Andron. Pal.

Cantacuzenus.

Andron. Pal.

Ioannes Pal

Emanuel Pal.

Cōstant. Pal.

maticos. In quibus post Imperium restitutum primus se offert Henticus Tertius. Hic ab Henrico Quarto filio suo potestate & honore omni spoliatus, & ab omnibus suis derelictus, in summa calamitate decessit, ac multos annos iacuit insepultus. Post hunc est Fridericus, qui a proprio & ipse filio Manfredo est suffocatus. Ultimus est Ludouicus Bauarus Pontificiæ potestati haud ita ut superiores infensus, qui in venatione equo repente deiectus, humiq; grauissimè allisus, protinus animã reddidit: eum scribit Crantzius, dato veneno à muliere, quam maximè adamabat, periisse, & ob id ex equo lapsum.

Isidorus in Chronico. Victor de persecutione Vandal. Procopius de bello Vandal.

Veniamus ad hæreticos Reges, quorum euenta memoria prodita fuerint: & à Vandalis exordiamur. Inter quos primus Gudericus à dæmone correptus, & diu vexatus, Isidoro teste, interit. Gensericus spectro quodam in somnis, quo sibi eripi regnum viderat, percussus, & exanimatus, paulo post vita migravit, cum Paulino Episcopo Nolano captiuos plurimos ob id reddidisset, ut Gregorius in Dialogo tradit. Hunericum vult Isidorus effusis visceribus instar Arii defunctum, Victor Vticensis vermibus exesum, & in frustra disceptum, ita ut partes corporis, non integrum corpus sepeliri potuerit. Guntamundus Hunerici successor Catholicis amicus fuit, non ita Thrasamundus de cuius tamen obitu nihil acerbum legi. Hildiris à Gilimere occisus. Gilimer ultimus Vandalorum Rex à Belisario victus & captus Constantinopolim ad Iustinianum est missus.

Isidorus in Chronico, Rodericus solertanus, Silius Vassus.

Dictum de Vandalis, dicamus de Visigothis. Horum primus Rex, postquam sedes posuere in Gallia primum, deinde in Hispania, Ataulphus, cui succedere ex ordine Sigericus, Vualia Theodoricus, Turismundus, Theodoricus, Euricus, Alaricus, Geselicus, Theodoricus, Amalaricus, Theudis, Theudisclus, Agila, Athanagildus, Leouigildus, sextus decimus autem Recharedus Catholicus, reliqui Ariani, excepto Athanagildo, ut Lucas Tudenis tradit & Vualia, si Iordano credimus Gregorius Turonensis ait etiã Leouigildum fuisse Catholicum supremo vitæ tempore, negat Gregorius Magnus, consentiunt omnes tamen de consilio voluntateque ipsius Recharedum ad nos concessisse. Omnes porò Ariani, præter

Euricum

Euricum, vel ab hostibus, vel plerumque à seis interfecti: ita ut è tredecim Regibus Visigothorum vnus dampnat, inimici gladium effugerit.

Inspiciamus an idem contigerit Ostrogotthis. Ex his in Italia regnarunt Theodoricus, Athalaricus, Amalasuinthas, Theodobatus, Vitiges, Ildobaldus, Araricus, Totilas, Teias, Ariani omnes: & Theodoricus quidem spectro horribili percussus, & exanimatus, ut refert Iordanus libro de rebus Geticis siue Gothicis, ecubuit; Athalaricus tabe est consumptus: ceteri omnes ab aliis preempti.

Longobardorum Reges multi Arianas partes sunt secuti. Fuerunt hic Alboinus, Clepho, Autharis, Rotharis, Rodualdus, Gundebertus, omnes veneno aut ferro extincti, excepto Rhotari, ut signo de intestinis alienorum cadibus est dictum, superiores his tamen aliquos alij videntur hæretici fuisse, antequam figerent in Italia sedes. Reliqui Longobardorum Reges Catholicis adnumerantur.

Fuere & ex aliis regnis aliqui hæretici. Chilpericus Francorum Rex Sabellianus fuit, ut è Gregorio Turonensi liquet, & hic à Suingifilio sicario apud Calamvicum Parisiorum fuit interfectus. Ladislaus Quartus Hungariæ Rex à fide nostra defecit, & à Cardinali Firmate Legato Pontificio ob id est excommunicatus, & paulo post à Cumanis Tartaris interemptus, quod Bonfinius tradit. Georgius Podebrachus Hussita Bohemiæ Rex hanc pœnam effugit, neque ab aliis est necatus, multis tamen ærūnis confectus ignobiliter decessit. Ante hos in Hispania, ut diximus, Suintilla, & R. hechimirus ob hæresim suo regno deturbati infelicitè obierunt. Vitiza post hos à Roderico preemptus, Rodericus à Sarracenis, qui duo tum schismatici, tum verò hæretici videntur fuisse, ut è Roderico Toleriano, Sancio, Vasso, ac ceteris Hispanicarum rerum scriptoribus apparet.

Qui primus è Regibus hoc sæculo à nobis discesserit, fuit Daniæ Rex Christiernus: hic ob nimiam crudelitatem regno expulsus, mox captus, & cauea ferrea incensus, veneno dato est preemptus, ut Surius scribit. Mansterus damnatæ memoriæ scriptor in sua Geographia tradit post Christiernum regnasse Fridericum, cuique

D d 2

sebiturum

Procopius li. de bello Gothico, Iordanus de reb. Get.

substitutum iure electionis Ioannem, sed hunc expulsum à fratre Christiano, siue Christierno. Henricus Octauus Angliæ Rex hæreticos visus est odisse, sed tamen & ipse hæreticus ac schismaticus fuit, hic duabus vxoribus adulterio notatis, & ob id publico supplicio de iussu ipsius affectis, Anna Bolenia, & Hauarda, infamis, nimia in omnes crudelitate expositus, morboque canceræ diu cruciatus vita decessit. Eduardus eius filius, qui successit, veneno creditur sublatus à Duce Northfolcensi Iocero, qui regni hæredem curauit instituendam filiã, quod Lazius libro de migrationibus gentium notat. Elisabetthæ, quæ nunc regnat, qui futurum sit, euentus declarabit. In Suetia Gustarus Suecorum Rex post annos triginta quinque sui regni est defunctus: de illo successoribusque eius nos egimus signo de intestinis alienorum cædibus 53. libro 12. capite octauo. Ex his constat Imperatorum Regumque hæreticorum, quorum fuerint euenta litteris mandata, non modò infelices, sed in glorio exitus semper fuisse, ac veluti quantum ad corpus hæreticis Regibus malè fuit, sic quantum ad animum constat eos moribus contaminatissimis vixisse, quod ostendimus signo de impuritate quinquagesimo, & vitiositate alienorum quinquagesimo secundo, libro duodecimo, vt apparet, s. eos reuera infelicissimos fuisse, quamuis interdum felices reputantur, quòd sæpe non distinguatur felicitas posita in rerum luxu, intemperantia, libidineque effreni, à felicitate posita in primis in virtutibus ad animum spectantibus, deinde etiam ceteris bonis ad corpus pertinentibus, vel extrinsecus adscitis, quæ faciant ad virtutes capeffendas, in quibus est essentia felicitatis. Sed antequàm caput hoc absoluerimus, hæreticis Regibus, aperiamus quãdiu regnarunt, & vitæ exiguam, breuemque, si comparentur Catholicis, fuisse.

Explicatur, hæreticis Regibus, dum vixere in regno non fuisse vltra annos quadraginta, excepto quòd sciamus vno, vitam longiorem, contra autem multos nostrorum longiorem fuisse.

CAPVT V.

Diuinæ scripturæ oracula falsa esse quicumque dicet, is veluti reuera impius à nobis est execrandus.

us, & abominandus. Quocirca necesse est, in hæreticos Reges, quòd omnium maximè sint dolosi & impij, maximè & præ cunctis illud oraculum quadrer, quòd ait: Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos: rationi verò id conuenit, cum dixerit Deus: Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt sis longæuus super terram. quod quidem præceptum spectat etiam ad præfules sacros, quòd & hi sint nobis patrum loco, cumque hæretici potissimum non colant qui verè sunt patres, sacros scilicet, & reuera à Deo, non à dæmone constitutos Antistites, neque suos dies dimidiabunt, neque longæui erunt super terram. Sed quamuis aliarum gentium Reges aliquando diutius viuant, hæretici quasi flagitiosiores, & in suos patres magis iniurij seuerius hac in re punientur à Deo, breuioraque vitæ spatia sortientur ab ipso. Videamus an ita sit, ab Imperatoribus hæreticis incipiamus. hæreticarumque gentium Reges singulos recenseamus, & quæ fuerint iis vitæ in regno spatia dilucidè ante oculos proponamus, & vix quadraginta annos exegisse, ostendamus, qui terminus in diuinis libris solet pœnitentiæ præscribi.

*Psal. 54.
Exod. 20.*

Imperatores hæretici.

Constantius imperauit annos 24.	<i>Vide Zonara</i>	I.
Valens. 14. mens. 4. dies 13.	<i>in annalibus</i>	II.
Zeno. 17. mens. 2. dies 7.	<i>Choniata,</i>	III.
Basiliscus. 1. mens.	<i>Gregorã,</i>	IV.
Anastãsius. 29. mens. 3. dies 3.	<i>Chalchochon</i>	V.
Iustinianus. 38. mens. 3. dies 13.	<i>dilam.</i>	VI.
Heraclius. 30. mens. 2.		VII.
Iustinianus & Heraclius supremo ætatis tempore inciderunt in hæresim, in eaque migrarunt è vita, hic in Monothelitarum, ille in Aphardocitarum secta.		
Constans 26. mens. 8. dies.		VIII.
Philippicus Bardanes. 2. mens. 9. dies 7.		IX.
Leo Iconomachus. 24. mens. 2. dies 25.		X.
Constantinus Copronymus. 35. mens. 11. dies 18.		XI.
Leo. 4. mens. 11. dies. 26.		XII.
Nicephorus Generalis 8. mens. 8. dies 26.		XIII.
Leo Armenus. 5. mens. 5. dies. 14.		XIV.
Michaël Balbus. 8.		XV.
Theophilus. 12. mens. 3. dies. 20.		XVI.

XVII.
XVIII.
XIX.
XX.
XXI.
XXII.
XXIII.
XXIV.
XXV.
XXVI.
XXVII.
XXVIII.
XXIX.
XXX.

Constantinus Monomachus. 12. mens. 8.
Andronicus I. Comænus. 1. mens. 11. dies...
Isaacius Angelus. 9. mens. 7. paulo minus.
Alexius Angelus. 8. mens. 3. dies. 10.
Alexius Angelus Isaacij filius. mens. 6. dies. 8.
Alexius Murzufus. mens. 2. dies. 16.
Andronicus I. senior Paleologus. 43. plus minus.
Andronicus Tertius iunior. 13. plus minus.
Ioannes Cantacuzenus. 16.
Ioannes VI. Andronici iunioris nepos. 30.
Andronicus Quartus. 3.
Manuel Primus. 30. plus minus.
Ioannes Septimus Paleologus. 3. mens. 6. plus minus.
Constantinus. 8. plus minus.

Apparet è superioribus, nulli hæreticorū contigisse, vt administraret Imperium supra annos quadraginta, nisi vni Andronico Michaëlis Paleologi filio, qui tamen mirum quantis exagitatus fuerit iniuriis atque ærumnis illatis ab Andronico nepote, ita vt ad extremum fuerit in monasterium detrusus, ibique monachum profiteri coactus, quæ latè persequitur Gregoras, qui rebus omnibus interfuit, & Andronici senioris intimus fuit: quocirca longior huic Imperij administratio nihil aliud fuit, nisi diuturnior calamitatum dolorumque perpessio, & conflictatio, His addendus esset, qui in Occidente imperauit.

Momyllus Angustulus annum 1.

Veniamus ad Reges Ostrogothorum Arianos, qui regio nomine multos annos Italiam, finitimasque insulas, Rhætiam, Pannoniasque tenuerunt, quibus præmittimus Odoacrem Herulorum Turcilingorumque Regem, quod is ante Ostrogothos in Italia regnarit.

XXXI.

Odoacer in Italia regnavit annos plus minus 16. mens. 6. dies 11.

XXXII.
XXXIII.
XXXIV.
XXXV.
XXXVI.
XXXVII.
XXXVIII.
XXXIX.

Theodoricus. 13. mens. 5. dies 28.
Athalaricus. 8.
Theodahatus. 2.
Vitiges. 4.
Ildoaldus. 1...
Araricus... menses 3.
Totilas. 11.
Teias. 1.

Procopius li
de bello Got-
thico, & Aga-
thias.

Post

Post Ostrogothos exactos à Iustiniano per Belisarium, Narsetemque, Duces Longobardi similiter Ariani illam tenuerunt: conuenienter itaque illis hos subiciemus, quod fuerint hæretici, aliquot enim Catholici fuerint.

Alboinus Arianus Longobardorum Rex in Italia regnavit annos plus minus 3. menses 6. sed in Pannonia iamdiu creatus regnavit annos 27. menses 6. in Italia & Pannonia simul annos plus minus, vt apparet è paulo Diacono. 31.

Clephis, siue Clepho. 1. mens. 6.

Atheris. 5.

Arioaldus. 12.

Rotharis. 15. mens. 4.

Rodualdus. 6. mens. 7.

Gundebertus. 1. mens. 3.

Post Gundebertum non constat alios Longobardorum Reges hæreticos fuisse, sed ante Alboinum Tado, Vuaccho, Vualtharitus, & Andoinus, qui in interiori Germania sedes collocarant, Ariani fuisse videntur, quibus hæc regnorum spatia fuerunt.

Tado regnavit annos 10.

Vuaccho. 18.

Vualtharitus. 7.

Andoinus. 12.

Longobardis Regibus adiungemus Vandalos & ipsos Arianos, qui nonaginta quinque annos Africam tenuerunt, vt Procopius libro de bello Vandalico testatur.

Gondigifilus regnavit annos, relicto filio Gundericus. 7.

Gundericus in Hispania regnavit plus minus, quod è Procopio apparet, annos 10.

Guntharius Gunderici filius post eum regnavit, vt colligitur è Victore Vicensi libro primo de persecutione Vandalica ad finem, cum puer esset quantum regnarit, non est nobis satis compertum In Africam Vandali venerunt, vt Prosper, qui his temporibus vixit, adnotavit in Chronico, anno quadringentesimo trigesimo: vixit in ea prouincia Guntharius annos aliquod vt Procopius inuit libro primo belli Vandalici, simulque è Chronico Cassiodori apparet, Consulibusque in eo descriptis. Sic itaque præfuit regio nomine Vandalis,

D d 4

cum

XL.

XLI.

XLII.

XLIII.

XLIII

XLV.

XLVI.

XLVII.

XLVIII.

XLIX.

L.

LI.

LII.

LIII.

Paulus Dia-
conus lib. de
hist. Longo-
bardi.

LIV.
LV.
LVI.
LVII.
LVIII.
LIX.

cum Genfericus frater nothus res cunctas administra-
ret, anno plus minus 12.

Genfericus post occisum à fratrem Guntharium 39.
aut etiam plures ita vt hic forsan occulto Dei iudicio
hoc spatium accesserit.

Hunericus annis plus minus. 7.

Gundamundus. 13.

Trafamundus. 14.

Hildericus. 7.

Gilimer.

Vandalicis Regibus subiiciemus, qui è Visigothis
fuerunt Ariani hæretici, Regiamque potestatem sunt
sortiti.

Athararicus regnavit annos 13.

Alaricus 28.

Attaulphus 6.

Sigericus 1.

Vuallia. 22.

Theodoretus 14.

Thurismundus 1.

Theodoricus 13.

Euricus 17.

Alaricus 23.

Gefalaricus 4.

Amalaricus regnavit annos. 5.

Theudius 17. mens. 5.

Theudisclus 1.

Aguila 5.

Atharagildus 14.

Luiba 1.

Leouigildus 14.

Suintila, &

Rechimirus ambo regnarunt annos 2.

His adnumerandi essent Vitiza, & Rodericus, quos
hæreticos fuisse è scriptoribus constat, vt scribit Tole-
tanus lib. 3. cap. 15. 16. & 17. Sancier part. 1. capite. 35. &
37. Vafæus ab anno septingentesimo primo, vtque ad
septingentesimum decimum quartum.

Fuerunt & è Sueuorum Regibus aliqui in Hispania
regiam potestatem nacti, Arianaque labe infecti quos
his adiiciemus.

Remismundus eiusque successores, quorum nomina
ignorant

LXXX.

*Procopius lib
de bello Van-
dalico.*

*Isidorus
in Chronico
Rodericus To-
le. Santius Va-
fæus.*

ignorantur obliuioni tradita, ab anno quadringentesimo
sexagesimo quarto, vsque ad quingentesimum sexagesi-
mum tertium, vt refert Isidorus in Chronico suo.

Atque hi sunt Reges, qui temporibus iis primis post
Imperij Occidentalis ruinam potiti sunt rerum in Afri-
ca, Italia, & Hispania, fidemque Christi rectam relinquen-
tes, hæresibus adheferunt. Hos aliqui sequuntur, qui nõ
ita sunt à nostra ætate remoti, & qui nostro hoc saculo
Protestantium sectæ aut studuerunt, aut alioquin à veræ
religionis cultu malis consilijs recessere, & quorum vi-
ta, dum regnarunt, quadragesimum similiter annum
non excessit: hi verò sunt:

Chilpericus Sueffionum in Gallijs Rex Subellianus,
Catholicorumque hostis, ac Nero, Herodesque ætatis
suæ, vt apparet è Gregorio Turonensi li. 4. ca. 48. li. 5. ca.
44. lib. 6. ca. 46. regnavit annos 14.

Ladislavus Chunnus Hungariæ Rex à Christi cultu de-
scipit, & cum regnum iniisset anno millesimo ducente-
simo septuagesimo sexto, decessit millesimo ducente-
simo nonagesimo nono, vt è Bonfinio Hungaricarum
rerum Decad. 2. li. 8. constat. regnavit itaque annos 23.

Georgius Podebrachus Hussita, & Bohemiæ Rex, vt
tradit Dubrauius libr. 30. historiæ Bohemicæ, regnavit
annos 11.

Christiernus Daniæ Rex, ex quo rectam fidem viola-
uit, vixit in regno annos 3.

Fridericus item Daniæ, Protestantium studiosus 11.

Christiernus siue Christianus ex hæresi eadem, cum
regnare cœpisset anno M. D. XXXI II. obiit millesimo
quingentesimo sexagesimo primo, regnavit 28.

Fridericus II. qui ante duos annos dicitur, obiisse, re-
rum potitus est, annos 38.

Danicorum Regum prosapiam sic descripsimus supra
libro. 2. i. capit. 8. è Christiano Cilicio libr. 1. belli Dith-
marsici.

Gustavus Protestantium sectator, & Sueciæ Rex vi-
xit in regno annos 35.

Ericus eius filius deiectus est regno post annos septē.

Henricus Octavus Angliæ Rex Catholicam pietatē
abiecit anno millesimo quingentesimo trigesimo quar-
to, migravit, è vita millesimo quingentesimo quadrage-
simo septimo in heresi persistēs dominat⁹ est annos 13.

D d s

Eduardus

LXXXI.

LXXXII.

LXXXIII.

LXXXIV.

LXXXV.

LXXXVI.

LXXXVII.

LXXXVIII.

LXXXIX.

XC.

XCI

Eduardus filius eius. 6.

Tot igitur numerantur Reges & Imperatores hæretici, quorum noticia peruenit ad nos, ac memoriæ prodita fuerit. Mirandum sit itaque ex iis nullum ultra annos XL. regnasse, ac peiori loco fuisse illos, quam ceteros Reges ab Ecclesia nostra alienos, quorum multi leguntur supra annos XL. regnis amplissimis præfuisse: quod cum peritis sit clarum, nõ curabimus hic testatius illud efficere. vt sciamus hac parte magis hæreticos exosos à Deo, quam quosuis alios à veritate alienos. Reliquum nobis est explicare, plurimos è nostris Reges & Imperatores supra hunc vitæ terminum regnis maximis potitos, ita vt nullum propè sit illustre regnum, quod non proferat è suis huiusmodi multos.

Imperatores Orientis.

Theodosius iunior imperauit annos 48. mens. 6. dies 13.

Constantinus Octauus Porphyrogenitus 53.

Basilus iunior. 49. mens. 4.

Imperatores Occidentis, ac Germania Reges.

Henricus Tertius regnauit annos 52. mens. 2. dies 16. Fridericus Tertius Austriacus annos 53. mens. 7.

Reges Portugallie.

Alphonfus Primus regnauit annos 46.

Dionysius 46.

Ioannes Primus 50.

Alphonfus Quintus 43.

Reges Castellæ.

Alphonfus Secundus cognomento Castus 41.

Alphonfus Tertius cognomento Magnus 46.

Ferdinandus Magnus 46.

Alphonfus Sextus 43.

Alphonfus Septimus 51.

Alphonfus Octauus 53.

Alphonfus Vndecimus 40.

Ioannes Secundus 46.

Reges Aragonenses.

Ranimirus 40.

Iacobus 62.

Petrus Quartus 51.

Alphonfus V. cognomento Magnanimus 42.

Reges Nauarræ.

Garzias Ximenius. 42. Garzias Ennicus. 44.

Sanctiu

Sanctius Maior. 54.

Garzias Maioris filius 51.

Sanctius Sapiens 44.

Sanctius Fortis 40.

Ioannes Ferdinandi Catholici pater 40.

Reges Galliarum.

Childebertus regnauit annos 59.

Clotharius Primus 51.

Clotharius Secundus. 44.

Carolus Magnus Imperator 46.

Ludouicus Pius Imperator 59. mens. 2.

Carolus Caluus Imperator 44.

Philippus Primus 49.

Philippus Augustus 43.

S. Ludouicus 44.

Carolus Sextus 42.

Anglia Reges, qui toti insula præfuerunt.

Henricus Tertius regnauit annos 56.

Eduardus Tertius 51.

Polonia Reges.

Vladislaus Jagello 48.

Cazimirus filius 45.

Bohemia Reges.

Vladislaus regnauit annos 45.

Venceflaus 55.

His adiungendi essent Scotia, Hungaria, Dania, Sueciaque Reges, sed omittuntur à nobis, quod anni, quibus rerum sunt potiti, vix erui è scriptoribus possint, nobis hos adduxisse sit satis.

Ad infelicitatem præterea hæreticorum Regum facit illud. Nam licet ex iis aliqui in prælio fortes, & in bellis administrandi fiat visi prudentes, & idcirco vel regna vel imperia magna sint adepti, plerique tamen illorum fuere imbelles, atque ignaui, summæque regnorum, que nati sunt, detrimenta subierunt, quod nos explicauimus latè signo LIV. de ignauia hæreticorum lib. XII. Quin ij, qui regna aut imperia bello acquisuerunt, per impiam proditionem perfidiamque plerumque ad illa peruenierunt, aut alijs illa hæreticis ademerunt. Verbi gratia, Zenone hæretico imperante, Odoacer occupauit, Italiam: Theodoricus Ostrogothorum rex occiso per dolum perudiamque Odoacre, Italiam cepit.

Genferi-

Genfericus cum fratre Gunthario, bis aut ter contra fidem datam mouit arma in Africanos, ac Romanos nihil tale suspicantes, fidemque in impio Rege futuram credentes, ut è Cassiodori Chronico, & è Procopij libris de bello Vandalico constat. Iisdem malis artibus Vallia, Theodoricus Primus Visigothi Hispanias ceperunt, quæ latè, ut omittamus alios, persequuntur Rodericus Toletanus, Sancius, & Vasaus. Cum Longobardi Italiæ multa loca ceperunt, illa hæresum plena erant, ut ostendimus signo XVI. de interitu fidei, lib. V. Sic igitur, aut hæretici quæ regna sunt adepti, plerumque per dolum capere illa, proditiōemque flagitiosam, vel eorum magna passi sunt detrimenta. Vtrumque infelicitatis loco ponendum. Felicitatis namque huius vitæ essentia sita est in virtute, cui perfidiam scimus aduersari, & esse oppositam. Regnorum verò pati diminutionem, est externa bona ex parte amittere, quod adscribitur infelicitati. Hinc eodem signo XVI. de interitu fidei fusè explicauimus, quascumque regiones occuparunt vel Mahometani, vel alioquin à recta fide alieni, fuisse illas hæresum plenas, & ab Ecclesia nostra desciuisse. Sic igitur oraculis diuinis est locus Reges Ecclesiæ sanctæ inimici confringuntur, tamquam vas figuli conteruntur, ac veluti dolosi & impij non dimidiant dies suos, & tamquam iniurij in partes, super terram longæui non sunt, & siue nostris Regibus comparentur, siue non hæreticis quidem, sed alioquin à Christi vero cultu auersis, infelices merito vocari debent, non habita scilicet ratione luxus, libidinis & intemperantiæ, quibus rebus ipsi quidem Catholicos vincunt. Quòd si qui ex ipsis visi sunt felices, vel is fuit vnus aut alter, nos autem res humanas diiudicamus ex his, quæ plerumque contingunt: & in gloriam ad extremum decessit, infamisque, quo nihil homini, cui sit ingenium prudens ac nobile miserius contingit, cum gloria, quod aiebat in Ethicis Aristoteles, diuinum quoddam soleat à viris existimari, aut etiam tangatur aliquo è sequentibus malis efficientes homines infelices, de quibus mox agemus.

SIGNVM XCVIII.

Infelix posteritas alienorum.

Ex

Ex infelici posteritate hæreticorum, quòd vitijs omnibus eorum liberi sint contaminati, nullis præclaris factis illustres, maxima regna & imperia adduxerint ad interitum, mutuis se cadibus ad interuersionem deleuerint, & regna à maribus accepta ultra quartam generationem non transmiserint, vbi hæresim fuerit illa amplexata, concluditur inter nos esse Ecclesiam Dei.

CAP. VI.

PRÆCLARA sunt illa oracula diuinorum vatum, quibus apertissime contestantur futurum, ut infelix sit posteritas alienorum: quod quale sit à nobis est explicandum, palamque faciendum clarissime, maximam, sicut oportet, inesse illis veritatem, sic enim David prædicit: Fructum eorum de terra perdes, & semen eorum à filiis hominum. Audin ut Deus sit perditurus è terris impiorum fructus? audin ut sit eorum semen deleturus inter mortales? En igitur, ut non modo hæreticorum Regum sit infelix exitus futurus, sed & soboles eorum futura sit infelix, quam Deus ipse ad extremum cum suis operibus sit extincturus in terris ipsis inter mortales. Hinc idem psal. 36. quo clamat ipsorum felicitatem breuem futuram, temporisque exigui, si quidem compareretur bonorum prosperitati: Qui, malignantur, inquit, exterminabuntur: sustinentes autem Dominum ipsi hæreditabunt terram, & brachia peccatorum conterentur: iniusti punientur, & semen impiorum peribit. Vidi impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros Libani, & transiui, & ecce non erat: quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. Custodi innocentiam, & vide æquitatem, quoniam sunt reliquæ homini pacifico, iniusti autem disperibunt, simul reliquæ impiorum interibunt. hæc ille multis hæc veritatem sensibus humanis rem præsentem respicientibus hominibusque euenta rerum non obseruantibus, varietatemque illorum inter se non conferentibus occultam explicans, & contestans. Ut igitur ad rem veniamus, illud in primis repetere sæpius haud pigebit, Deum, si quando bonos aduersis premit, solere eis pro caducarum rerum largitione contra re-

Psalm. 20.

pendere

pendere excellentissimas diuinissimasque virtutum opes, in quibus essentia felicitatis collocat ur ita vt, quod ad ditamentis deest, ampliori augmento reponatur ex eo quod ipsam felicitatem maximè constituit, & confirmat. Appendices enim sunt quodammodo & adiectiones hæc externa ad humanam solidamque beatitudinè, quæ si ponatur in rerù luxu, libidine, & intèperantia, Catholici superantur à cunctis: nos verò virtutibus omnes superare ostendimus primo tomo, cuius ultimo libro aperuimus quæ suis à nobis esse omnium cõtaminatissimos ac proinde omnium maximè infelices, speciatim verò hæreticos esse imperitissimos, & quorum nihil exstet egregiũ, quod iuuerit aliquando, aut iuuare humanã societate possit, quod liquet è signo LV. de ignorantia hæreticorũ. Quod autè proprius attingit argumētũ propositũ clarissimè aperuimus hæreticorũ Regũ posteros sic inter se, quamuis propinqui fuerint, atrociter & effera- tẽ saeuisse, vt mutuis & intestinis cædibus ad inter- nationẽ se adduxerint: id è signo quinquagesimo tertio constat. quid verò infelicius alicuius liberis potest accidere, quã vt instar Cadmæorũ fratrũ sese mutuo conficiant, & confodiant? Quocirca illud etiam poterit augere istorũ miseras, quòd cum nacti fuerint aliquando à maioribus suis imperia summa regnaque potētissima, vel ipsa plerumque imminuerint, vel etiam prorsus amiserint, & ad interitũ traxerint ignauia sua, quos nos latè persecuti sumus, illustrantes multis exemplis propositam veritatẽ signo quinquagesimo quarto de igna- uia hæreticorum, li. 12. Illud autem memorabilissimũ nunc hic subiiciemus. Suprà iam multos hæreticos Reges & Imperatores recensuimus, & eorum tamen nemo ultra quartã generationẽ vel Imperiũ, vel regnũ, quòd- cũq; illud fuerit, hucũque trãsmisit, cũ inferioris gene- rationis soboles sequitur & ipsa hæreticã prauitatem.

Ezech. 20.

Ego sum fortis, inquit Deus, zelotes, vindicans peccata patrũ usque in tertiam & quartam generationem. Quocirca videre licet ab hæreticis Imperatoribus ac Regibus numquam transmissa Imperia aut regna ultra abnepotes, qui fue- rint autè impietatis hæredes. obseruauit Græci dili- gētissimi omnium scriptores, paucissimos fuisse tyrannos qui ad nepotes suam potestatem transmiserint. Audi Alianum loquentem libro variæ historiæ sexto:

Pulcherrime

*Pulcherrimè à dijs immortalibus comparandum est, vt nudam tyrannidem vsque ad tertiam generationem propagent, sed aut confestim tyrannos tanquam proceras piceas prodant, & extir- pent, aut liberos eorum viribus deuident, ac spoliunt. memoran- tur apud Græcos intra hominum memoriã hæc solè tyrannides vsque ad nepotes permansisse, Gelonis in Sicilia, Lencaniorum in Bosphoro, & Cypselidarum Corinthi. hæc ille: id verò conti- guile olim cognoscimus Samariæ Regibus, vbi à vera re- ligionis doctrina desciscabant, vt ultra abnepotes in eo- rum gente regna non permanserint. Ieroboam namque primus Rex, cum timeret regnum amittere, si populus Hierosolymam, vt lege diuina fuerat præscriptum, ad inuisendum domini templum quotannis iret, simula- cra quædam construxit, ad quorũ cultum dum perge- ret, auocaretur ab vllius vrbis itione. successit huic Re- gi filius solus Nabat, quo duobus post annis interfecto, Baasa Imperium abri puit ablatum liberis Ieroboam, non aliam ob causam, nisi quod fidem Deo præstitam violasset. sic enim scriptum est in diuinis libris, Pecca- uit domus Ieroboam, & euerfa & delera est de superfi- cie terræ. Sed cum Baasa quoque eodem se crimine pol- luisset, dixit ad eum Deus per vatem: *Faciam domum tuam sicut domum Ieroboam filij Nabat.* Hinc filius eius Ela, qui exceperat à patre Imperium, à Zambri est interfectus, & hic etiam Zambri de medio sublatus, & Amri rerum po- titus est, qui similiter eodem se scelere obstrinxit, sicuti & Achab eius filius & hæres, & Archabi soboles Ocho- zias, & Ochoziæ frater Ioram, è quo natus Ochozias pronepos Amri, cuius progenies delera est à Iehu. Idem contigit Iehu, qui postea præfuit Israeli, ac liberi eius, qui regnarunt ordine suo, Ioachaz scilicet, & huius fi- lio Ioas nepoti Iehu. similiter Ieroboam & Zachariæ fi- lio ipsius euenit, quibus extinctis, regnavit Sellam gen- tis alterius, qui successorem solummodo habuit Mana- hen suæ stirpis: ita vt tandem in potestatem Assyriorum redactũ fuerit illud regnũ, nemoque ob violatã fidem in causa religionis Deo obligatam fortitas fuerit è sua fa- milia successores abnepotes.*

Nunc animum aduertamus ad Imperatores ac Reges, qui nostræ Ecclesiæ sic infesti fuerunt, vt aliam sint si- dem secuti. Constantius fuit ex hæreticis primus Imperator: huic progenies nulla, neque item Iuliano,

Valentio,

I. Argumen.

II.

III.

IV.

V.

Reg. 3. cap. 13.

Reg. 3. cap. 16.

Reg. 3. cap. 8.
9. & 10.

Valenti, Zenoni, Basilisco, Anastasio. Heraclius suprema ætate hæreticus fuit. huic filij duo fuere Heracleonas, & Constantinus, è quibus alter post alterum regnavit. Constantino patri successit Constans, huic Constantinus Catholicus atque ideo ne sit oraculo ultionique divinæ locus, nullo modo hæres autæ impietatis Constantino Iustinianus, qui medio imperij tempore hæreticus, primo & ultimo Catholicus fuit. is ab Heraclio quartus fuit. quid nisi Constantinus Heraclij pronepos rectè sensisset unà cum filio suo Iustiniano Heraclij abnepote, veritati non responderet hæreticorum Imperia haud peruenisse ad hæreticos abnepotes. Post hos Philippicus imperare cœpit anno septingentesimo duodecimo, hostis imaginum sacrarum: huic filij nulli fuerunt. Hæresim Philippici renouavit Leo Isaurus qui iniuit Imperium anno septingentesimo decimo septimo: secutus est eum Constantinus Copronymus filius, inde Leo Porphyrogenitus, ac postremò Constantinus Porphyrogenitus tertius à proauo Leone Isauo. Hic autem Constantinus Catholicus fuit, habitaque illo imperante septima Synodus. Post hos Nicephorus Generalis Imperium tenere cœpit anno octingentesimo secundo, Manichæus & Athinganus est habitus, à Bulgaris interfectus habuit filium Stauratium, qui deiectus est à senatu, & ceteris, & Michaël Rangabe Catholicus substitutus. Post hunc fuit Leo Armenius Iconomachus, qui à Michaële Balbo vita & imperio est priuatus anno octingentesimo vigesimo primo: Balbus hic hæreticorum scelestissimus fuit, hostis & ipse imaginum sacrarum, habuit hæredes Theophilum filium hæreticum, & ex eo nepotem Michaëlem Porphyrogenitum Catholicum, in eo genus Balbi defecit. Constantino Monomacho soboles nulla fuit, quo tempore dissidium inter nos ac Græcos magis augeri cœpit, neque Michaëli Stratiotico, aut Isaacio Comneno successoribus. Constantinus Ducas post hos habuit hæredem Michaëlem filium (quamuis aliquo temporis spatio imperarit post Ducam Romanum Diogenem alterius gentis) hunc expulit Nicephorus Botoniates, Botoniatem Alexius Comnenus, huius filius Ioannes, nepos Emanuel pronepos Alexius. Imperatores omnes, Alexius hic miserrimè obtruncatus ab Andronico Alexij superioris nepote, & latini nomi-

nis

nis inimicissimo. Hic verò Andronicus vt meruerat, trucidatus ab Isaacio Anglo. Atque ita Alexius ad abnepotes Imperium non transmisit. Post Isaacium Anglum, qui nobiscum haud sensit, imperavit eius frater Alexius: hunc occidit Isaacij filius Alexius, Alexium Murzulus, post quem nostri Imperium tenuere vsque ad Michaëlem Paleologum, qui Catholicus fuit, non ita Andronicus filius eius, qui imperare cœpit anno millesimo ducentesimo octuagesimo tertio. Atque hic Imperio priuatus est ab Andronico nepote, quod postremò deuenit ad Ioannem, qui interfuit Concilio Florentino, & hoc defuncto ad fratrem Constantinum, qui Andronici senioris abnepotes fuere. Quocirca si Andronicus senior successorem filium habuisset, esset hæreticus Imperator, qui ad abnepotes ordine successionis inter liberos seruato Imperium transmisisset. Atque ita quod ab initio dicebamus, omninò verum esset, nullum fuisse Imperatorem, Regemve hæreticum, qui ultra quartam generationem, siue abnepotes, Imperium regnumve transmiserit: quod sanè magis conuenit prædictioni divinæ, quam ex Deuteronomio supra adduximus, in qua Deus ait, se vlcisci patrum peccata in quartam generationem, quæ proculdubio complectitur abnepotes. sed quando nos postea attentius rem considerantes perspeximus neminem transtulisse ab abnepotes Imperia & regna, successionis ordine inter liberos seruato, idcirco dicimus etià ad abnepotes ea non peruenisse. quid enim, si abauus ceteris liberis de medio sublatis superstes ipse abnepoti tradat imperium, dicitur ad abnepotem transtulisse illud eodem modo, quo si liberi inuicem sibi succederent, ac de manu in manum traderetur Imperium? ac non potius abnepos ille in filij primi locum merito dicitur successit? Quòd si quis ea, quæ prius observata à nobis asserimus, probat magis, nil curò eodem res recidet. Nunc ad propositum redeamus, enumerauimus hucusque Imperatores omnes Orientis hæreticos, ac vidimus neminem transmisisse Imperium ad abnepotes impietatis hæredes, nisi si qui posteriores liberi in locum priorum successere, quod in vna Paleologorum gente contigit. Quòd verò in Oriente euenit, accidit & in Occidente inter eos, qui vel hæretici, vel schismatici Imperatores fuere, vt Henricus Tertius, Fridericus Secundus,

Pars ij. Tom. 2.

Ee

Ludouicus

Ludouicus Bauarus. Ac ne Catholicis idem putemus accidisse, quod Imperium scilicet magis electioni, quam successioni hereditarie innitatur, sunt apertissima exempla & euenta, ac puto plura superessent, si in fide Catholica auorum nepotes perstitissent: sed quando Imperij potestas est in rebus prophanis administrandis summa, vix est, vt homines illam nacti non interdum se efferat, & a pontifice sibi imperari patiantur, maximè vbi maiorum suorum vident nobilitatem, qua fit vt insolentius deinde se gerant, & a summo in quo positi erant gradu diuinius deiciantur.

Basilus Macedo imperare cepit anno octingentesimo sexagesimo septimo, & octauum Concilium procurante ipso celebratum. Huic successere filij Alexander, & Leo, Leoni filius Constantinus, ex hoc natus Romanus puer deinde imperauit, qui relictis duobus filiis Basilio & Constantino decessit: horum mater Theophano imperium vnà cum Nicephoro Phoca, quem sibi virum adiunxerat, primò administravit, deinde cum Ioanne Zimisa, quo defuncto Basilius & Constantinus Imperium, quod nomine & ornamentis hucusque habuerant, postea sunt moderati. Constantino duæ filia fuerunt, Zoe, & Theodora: & Zoe quidem vnà cum Romano Argiropolo marito, deinde cū Michaële Paphlagone, & post cū Michaële Calaphate imperauit, postremò etiam cū Constantino Monomacho, cui nupsit, post obitum Monomachi, & Zoes, Theodora soror sola Imperium rexit annum vnum, menses nouem. Basilius itaque Macedo non modò ad abnepotes Imperium transmisit, sed & ad trineptes Zoem, & Theodoram quæ obiit anno millesimo quinquagesimo sexto. Gens autem Basilij, & in ipsius gente Imperium defecit eodem tempore, quo Græci à nobis palàm desciscere cœperunt. Michaël namque Patriarcha anno millesimo quinquagesimo tertio, imperante Monomacho & Zoe, est ausus Latinos excommunicare, quanuis postea resipuerint omnes legatione Leonis Noni, qui eo tempore sedebat. ex alijs Basilijs posteris nemo hereseos est notatus, quin omnes maximè visi sunt pij, quod non modò apparet ex ijs quæ Zonaras tradit, sed & scriptis Luitprandi Ticinensis, qui temporibus illis vixit, & Græcarum rerum satis peritus videtur, quamuis non nihil à Zonara dissentiat. Videndum

dendum porrò ne doctissimi viri auctoritas fallat, in cuius historiis notatum legitur, Basilium & Constantinum filios fuisse Ioannis Zimisæ, cum constet à Zonara & Luitprando, natos è Romano, qui dictus est Puer.

Ac sicut in Oriente Basilius Macedo, sic in Occidente Carolus Magnus ad abnepotes traduxisse imperium diuinitus apparet. Arnulphus namque vltimus ex eius stirpe Imperator Magni abnepos fuit. E Carolo namque Magno Ludouicus Pius, è Ludouico Pio Ludouicus Germaniæ Rex Magni nepos, ex isto Carolomannus pronepos, Arnulphi pater. Atque hucusque Imperium manserat in alijs Caroli liberis, Lothario Ludouici senioris filio, Ludouico Italiæ Rege, Carolo Caluo, & Carolo Crasso.

Rursus ætate hac nostra Rudolphus Imperator trinepos est Friderici Tertij, ex quo Maximilianus Primus est ortus: & à Friderico Tertio hucusque Imperium in Austriacis ordine interrupto permansit. Sed quamuis Rudolphus sit trinepos Friderici III. in locum tamen abnepotis succedit, quod Maximilianus I. non habuerit Imperij successorem Philippum filium, sed ex eo nepotes Carolum, & Ferdinandum. Quod si à Rudolpho I. Habsburgensi numeremus, pluribus gradibus ab eo distabit Rudolphus II. sed Imperium successionis ordine ac liberorum non seruatò ad eum peruenit. Fridericus namque Tertius ponitur à quibusdam Rudolphi I. trinepos. Sed nos hæc haud persequimur. sat est Imperium continuatum à Friderico Tertio vsque ad Rudolphum Friderici trinepotem.

Illud tamen obseruatione dignum non omittamus. Anno trecentesimo trigesimo Constantinus Constantinopolim consecrauit & fixas Imperij sedes ibi posuit, capta est millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio: regnarunt itaque Imperatores in illa vrbe annos M. C. XXII. Vnus dumtaxat est inuentus, qui ad abnepotes Imperium transmitteret. in Occidente restitutum est Imperium anno octingentesimo primo, stetit itaque annos solummodo DCC. LXXXVII. & duo sunt inuenti, qui Imperium ad abnepotes traducerent: cuius sane rei nihil est aliud in causa, nisi quod Græci Imperatores multi hæretici fuerunt, Occidentales non ita, & tamen inter tot Imperatores Orientis hæreticos

nemo inuentus, à quo per liberorum manus acceptum traditumque Imperium ad abnepotes transiret.

Nunc omnia regna, quæ hereticorum fuerint, circumspiciamus, & an id, quod posuimus, verum sit, discutiamus. Visigothorum Reges in Hispania fuerunt, & Arii doctrinam sunt secuti. hi fuere Alaricus, Artaulfus, Sigericus, Vallia, Theodoricus, Thorismundus, Theodoricus, Ericus, Alaricus, Almaricus, Theudas, Tendefilus, Agila, Atanagildus, Luiba, Leouigildus, & post hos Suintilla, Rechimirus, Vitiza, Rodericus: sunt autem viginti Reges, & nemo illorum nepotes habuit successores, Theodoricus tamen Thorismundum filium sortitus est heredem, Ericus Alaricum filium, nepotemque Amalaricum, Leouigildus Recharedum, & ex eo nepotes, sed Catholicos, auitæ impietatis nequaquam imitatores. quæ omnia tum constant ex Isidori scriptis, tum verò Roderici Toletani, Sancij, & Vasæi.

Reges Ostrogothorum in Italia similiter heretici fuerunt Arii sectatores Theodoricus, Athalaricus, Theodatus, Vitiges, Ildobaldus, Araricus, Totilas, Theias, qui sunt octo: nullus horum successorem filium reliquit, Theodoricus dumtaxat Athalaricum nepotem. In Africa Vandali ex eadem fuerunt heresi Reges sex, Gensericus, Honoricus, Gūdamundus, Transamundus, Hildericus, Gilimer: ex his soli Gensericus Honoricum, Transamundus Hildericum filios regni successores habuerunt, vt de Ostrogothis Procopius libris de bello Gotthico, de Vandalis autem de bello Vandalico refert.

In Gallia Chilpericus Parisiorum Rex, Sabellij decreta secutus, nullam sobolem, cui traderet regnum, reliquit, Galliarum res omnes peruenerunt ad Clotharium II. Chilperici Suesionum Regis filium.

Gregorius Podebrachus Hussita fuit, ac Bohemia Rex, nequaquam potuit illud regnum, quamuis in eo multum laborauerit, ad filios, quos reliquit post se, transferre.

Idem contigit Ladislao, qui dictus est cognomento Chunnus, Hungarorum Regi.

Quòd si Longobardorum Reges intuemur, nemo ex illi regnum nepotibus tradidit: & tamen ex his Ariani vix fuere Alboinus, Clepho, Autharis, Arioaldus, Rotharis, Rodualdus, Alahis. Sed propiora consulamus, & que

sunt

sunt ætatis nostræ.

Henricus Octauus in Anglia hæreticus fuit, ac filiis sanè suis regnum commisit moriès: an verò nepotes vlli sint eo potituri, incertum, spes adhuc nulla.

Christiernus Daniæ Rex ne posset filio regnum tradere, est expulsus, deinde cauea ferrea inclusus, atque enectus ab æmulo & hoste suo: is est qui primus Regum Lutheranam perfidiam sit sectatus. Gustauus Suetiæ rex filios habuit successores, sed alter horum Ericus regno deiectus, alteri Ioanni successor designatus Catholicus filius Sigismundus Poloniæ Rex.

Atque hæc nobis satis esse possint ad ostendendum quod dicimus. Ac ponamus sanè fuisse in aliis regnis ignobilioribus, qui quāuis hæreticus esset, tamē vltra quartum gradum gentis suæ transtulerit regnum, tamen id rarò contigisse, si modò contigit, cognoscemus, idque in ignobilioribus, & obscuris, illustrium namque & maxime cognitorum protulimus exempla. Quòd si Regum Catholicorum contempleris euentu, occurrent familiae eorum, qui possint vetustissimorum temporum patres atque auctores ciere. Verbi gratia, Francis imperauere è tribus gentibus prognati, vel è Clodouei stirpe, vel è Pipini, vel denique Hugonis Capeti, quæ adhuc regnat: his sunt ordines longissimi nepotum. Idem videbis in agnationibus Regum Castellanorum, Aragonensium, Navarrorum, Lusitanorum, Anglorum, Scotorum, Sicularum, Hungarorum, Polonorum, Danorum, Bohemorum, Cypriorum: quorum nonnullis licet non adsit aliquando longa liberorum series, multis tamen adest, & quidem ab antiquissimis ætatibus repetita, vt signo de felici posteritate Catholicorum XCII. latè aperuimus. Quod vel nullis familiis hæreticorum vel vni forsitan, aut alteri ingloriæ & obscuræ contigit. Quid ita? quia Catholici sunt nostri, de quibus Isaias prædixit: Sciatur in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum, omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.

Atque hæc quidem, si paternum Catholicorum Regum velis genus intueri: quòd si maternum, maiora admirari libet. Vt enim hæreticorum Regum posteritas, nulla, quæ regiam potestatem conseruarit, siue maternam, siue paternam consanguinitatem scruteris: sic Ca-

E e

tholicorum

tholicorum stirps altissimas habet radices, quod supra late persecuti sumus. Satis sit nobis hæc indicasse, illudque stabiluisse, hæreticos nunquam regna sua vitra abnepotes transtulisse, Catholicorum verò Reges posse suam genus longa semper serie à Regibus deducere, idque si paternam agnationem respicias, ac multo magis, si maternam. quamvis & aliud longe infelicissimum familiis hæreticorum regum contigerit, quod filij semper in patres, patres in filios, fratresque in fratres plerumque bella gesserint, donec tandem ipsam suam gentem intestinis præliis ad interitum perducentes miserimo exemplo docuerint quanti sit Ecclesiasticæ ac diuinæ potestati parere, quanti illam maximo rebellium malo contempserint. sed nunc ad alienorum Regum posteritates veniamus, ut ex omni parte sciamus quæ sit Ecclesia Dei.

Explicantur euenta infelicia cognationum regiarum, quæ Assyriacum imperium priscis mirifice decantatum tenuerunt, & cum nostris comparantur.

CAPUT VII.

INconfesso est apud omnes peritos, regnum Assyriorum, quod Babylone & Ninive confedit, esse omnium vetustissimum. Hoc enim testatur diuinus scriptor, inquiens: *Chus genuit Nemrod: ipse cepit esse potens in terra, & erat robustus venator coram Domino, & ob hoc exiuit proverbium, Quasi Nemrod robustus venator coram Domino. Fuit autem principium regni eius Babylon, & Arach, & Achad, & Chalde in terra Senaar. De terra illa egressus est Assur, & edificauit Ninuen, & plateas ciuitatis & Chale. Resen quoque inter Ninuen, & Chale: hæc est ciuitas magna, sic ille. fuit autem Chus, à quo Nemrod est genitus, Cham filius, atque ex eo nepos Noë. Sic igitur Nemrod erit pronepos Noë. Videamus autem quonam tempore initium dederit imperio suo. Diluuium contigit anno mundi M. D. C. LXVI. quamuis Græci velint accidisse bis millesimo ducentesimo quadragesimo secundo, durauit annum, & dies præterea decem. Tum Chamo nulli erant liberi. Cum vero longissima foret ætas hominibus illorum temporum, Nem-*

rod

rod autem vir esset cum regnare cœpit, necesse est eum longè post diluuium regnasse. Auctor sanè Seder Olam, quod est Hebræorum Chronicon, vult gentium dispersionem factam post annum à diluuiio trecentessimum quadragesimum. Non enim commodè dici potest per vniuersam terram dispersos latè liberos Noë nisi per aliquot sæcula multam sobolem procreassent, Cum verò Phaleg, quo viuente contigit gentium dispersio, sit ortus annos post diluuium centesimo primo, natusque sit illi postea minor frater Iectan, à quo longè post producta sunt tredecim familiarum capita, quæ venerunt in terrarum diuisionem, ut eodem cap. 11. docemur, sine dubio post plures annos à diluuij celsatione gentium dispersio obuenit, ac verisimillimum est accidisse post annum trecentessimum quadragesimum, & ab ortu mundi millesimum nongentesimum nonagesimum septimum. Quo posito, haud potuit Nemrod, qui post hæc omnia regnauit, imperium suum stabilire, nisi sub annum ab orbis exordio, ut nos colligimus, bis millesimum, quo ferè tempore videtur Abraham discessisse ex Haran cum natus esset annos LXXV. ut est Gene. ca. 12. anno post diluuium, quod ex eodem loco habetur, trecentesimo sexagesimo septimo, post mundi fabricationem bis millesimo vigesimo quarto. E terris porrò Babylonicæ regionis egressus Assur, imperium, quod propriè Assyriorum vocatur, condita illius sede præcipua Ninivæ excitauit. An verò Assur soboles fuerit Sem, vel alterius, quæri forsitan posset. Etenim Gen. ca. 10. Assur signatur filius Sem, & consanguineus Abraham, veluti ex eadem stirpe prognatus, & Assur similiter dicitur egressus è terra Senaar. è qua scribitur & Abraham ætate multo inferior egressus. Huius igitur Assur liberi diu tenuerunt Imperium Assyriorum, Ninivemque incoluerunt, quasi foret vrbs illa antiquissimi maximique simul regni caput. Huius prius nobis quam fuerit præ nostris infelix posteritas est aperiendum, dein verò aliorum, qui ex Assyria quidem fuerunt, sed non ex ipsa Assur cognatione, usque ad illud tempus, quo ex alienis regionibus & sanguine prognati Assyriam tenuerunt, quales Medi fuerunt, ac Persæ. felicitas autem vel infelicitas posteritatis alicuius regis pensanda nobis erit è quatuor, quantum pertinet ad argumentum nostrum.

Primo loco ex imperij diuturnitate, quod in agnatione aut saltem cognatione eadem per aliquot sæcula confideat. Secundo ex amplitudine illius aut maiori, aut diuturniori. Tertio ex honesta laudabiliq̄ue Regum vita. Quarto ex obitu Regū quieto, aut alioquin felici. Quo ad primum recenset Eusebius Assyriorum Reges, tempusq̄ue quo regnarunt: fuisse verò ex eadem stirpe haud refert, an fuerint, mox differemus. sic porrò eos Eusebius refert:

Affur condidit ciuitatem Niniue, vt habetur Gene. ca. 10. hunc Ninum, sicut & ciuitatem, vocant prophani scriptores, regnauitq̄ue ille, vt vult Eusebius, annos 43.

Semiramis Nini vxor 42.

Zameis, siue Ninias, aut Ninus, vt eum vocat Iustinus 38.

Arius 30.

Arafius 40.

Xerxes 30.

Armametres 38.

Belofus 38.

Baleus 52.

Altadas 32.

Manithus 30.

Manchaleus 30.

Iphereus 20.

Mamitus 30.

Sparetus 40.

Ascades 40.

Aminthes 45.

Belofus 25.

Belepures 30.

Lamprides 32.

Sofares 20.

Lampares 30.

Panias. annos 45.

Sofarmus 19.

Mithreus 37.

Tautanes 32.

Tauteus 40.

Tineus 30.

Dercilus 40.

Eupales 38.

Labstenes

Labstenes 45.

Piriciades 30.

Ophrateus 20.

Ophratanes 50.

Oczazes 42.

Sardanapalus 20.

Omnes hi Reges Assyriorum imperarunt in Niniue annos M. CC. XLIII. hæc enim summa colligitur è superioribus: Velleius tamen Paterculus attribuit eis M. LXX. Agathias li. 2. è Ctesia Gnidio M. CCC. VI. & amplius, Diodorus Siculus libro rerum antiquarum secundo ca. 7. M. CD. ac plures, Iustinus M. CCC. Cumque sint illi triginta sex Diodorus tamen Siculus lib. 2. ca. 6. rerum antiquarum è Ctesia Gnidio tradit fuisse triginta, Paterculus triginta tres. Sed quærimus an omnes hi Reges fuerint eiusdem agnationis, vel saltem consanguinitatis Velleius vult id ad eò esse, vt semper filius patri successerit. Sed hoc esse falsum supra ostendimus signo nonagesimo secundo, capite primo de felici posteritate Regum Catholicorum. Hic erimus contenti adiecisse illud. Nam cum velit Herodorus libr. 1. duas inter Assyrios Reginas clarissimas fuisse Semiramidem, & Nitocrim, & illam fuisse hæc priorem quinque ætatibus. Huius autem filium sublatum à Cyro, præterea verò idem scriptor li. de eod. generationi, siue ætati attribuat annos 23. cum scribit Heraclidas tenuisse Lydiæ regnū vsque ad Cædaulem Myrsi per quingētos, & quinq; annos seu per duas, ac viginti ætates, Idemq̄ue rursus libro secundo velit tres hominum progenies centum annis contineri triginta tribus annis diffiniens ætatem. Ex his conficitur Semiramidis posteros non regnasse nisi annos, ad summum, centum sexaginta quinque vsque ad Nitocrim: ita vt bene idem dixerit ab Assyriis regnatum in Asia quingētos viginti annos vsque ad Medos; quòd scilicet hoc annorum numero interiecto comprehendatur anni, quibus imperarunt Semiramis, Ninus, Nitocris, ac filius ipsius, aut si qui sunt vel intermedij, vel istis superiores. Rursus Nitocris ex alia stirpe fuit genus enim Semiramidis in Sardanapalo ac Niniue desijt, Nitocris in Labinito, ac Babylone, si sequi narrationes istorum velimus. quamuis quæ de Semiramide dicuntur clarius mox illustrabuntur.

Ec 5

Quan-

Quantum pertinet ad imperij amplitudinem, Diodorus Siculus, ac Iustinus volunt Asiam usque ad Indos. Æthiopiãque fuisse à Nino, ac Semiramide adductas in potestatem. Inquiramus an hoc consentiat veritati. E Genesi cap. 14. habemus Amraphel Regem Sennar (hæc est regio in qua Ninive, ac Babylon fuerant ædificatæ) Amraphel autem multi volunt esse eundem cum Nembroë Arioch Ponti, siue Elasar, Chodorlahomor Elamitarum, & Tadam gentium mouisse bellum aduersus Bara Regem Sodomæ, Bersa Gomorrhæ, Senaab Adamæ, Semeber, Seboim Regemque Balæ, quod hi scilicet annis duodecim seruissent Regi Chodorlahomor, ac mox ab eo recessissent. Hæc verò contingere, cum nondum peruenisset Abraham ad annum ætatis centesimum, egressus verò esset à Chaldea anno ætatis LXXV. quo temporis decursu scribunt Assyriorum regnum tam latè patuisse. At qui fieri hoc potuit, cum neque totius Palæstinæ Reges parerent Regi Sennar, si velimus illum fuisse vnum ex ijs, qui Assyriorum potiti sunt imperium, & paruerint annis dumtaxat duodecim Regi Elamitarum, quos Babylonicæ regioni videtur adscribere Strabo libro 16. iam (nisi velimus ad miracula quasi ad aram confugere, quod non ita facile faciendum) quæ potentia fuit huiusmodi Regum, quorum copias fudit, ac fugauit Abraham cum trecentis decem & octo vernaculis? Ex eiusdem præterea Geneseos scriptis discimus eodem tempore Pharaonem Ægypti Regem latè dominatum: nulli verò Assyriorum regi fuisse subiectum, facile colligitur non modò Abrahami tempore, sed neque Iacobi, ac Iosephi, cum prouinciæ omnes veniebant, inquit diuinus scriptor, in Ægyptum, vt emerent escas, & malum inopiæ temperarent. Moysè rursus viuentem scimus Palæstinæ tot Reges ac populos Assyriis haud obdidisse, cum illa ab Hebræis fuit occupata, & tamen Syriæ pars est Palæstina. Cumque post obitum Moysis & Iosue, per annos circiter trecentos, Hebræi, & qui supererant Palæstini continenter bella gesserint, numquam legimus Assyrios vel his vel illis opem tulisse, alterumve ex istis populis adiecisse imperio suo, nisi Cusam Rege Mesopotamiæ, vt est Iud. capitulo tertio. Post Iudices autem nonne ipse Dauid Syriam Damasci sibi subiecit, imposueroque tributo, ac præsidio, coëgit obedire? vt

habe-

haberetur Reg. capite 4. & idem similiter ius fuit Salomoni filie ipsius, vt est Reg. 3. capite 4. Defuncto autem Salomone, Sefac Ægypti Rex, qui & Sefostris, Asiam totam, Mesopotamiãque dicitur armis cepisse, quod scribunt Herodorus libro secundo, Strabo 15. 16. & 17. Diodorus libro primo particula secunda, capitulo primo. Sed & ante Sefostrim, & post eum varix leguntur expeditiones factæ à Cymerijs, Scythis, Æthiopibus, & alijs Ægypti Regibus, à quibus Asia fuit occupata: quin Iustinus libro primo, vult Scythas Asiæ dominatos ante Assyriorum imperium mille ducentis annis: quamobrem necesse est Assyrios breui tempore, & intra fines angustos regnasse. Ad summam verè protulit ea verba Dionysius Halicarnassensis libr. 1. *Antiquum illud, ait ipse, Assyriorum regnum retro ad fabulosa usque pertingens tempora modicam quandam Asiæ partem obtinuit.* hæc ille. Scimus autem quidquid Asiæ clauditur mari, consiaibusque Arabiæ, Tigri fluuio, Colchide, & Armenia, propè eiusdem magnitudinis esse cum tota Hispania, vt è tabulis Geographicis apparet, vt sciamus quam soliti sint antiqui amplificare gesta præcorum. Et sanè si Assyriorum tantæ fuissent vires, ac tam latè imperium ipsorum pertinuisset, Homerus, qui nihil celebre omisit in suis carminibus, quod in vlla parte orbis foret, aliquam de illis mentionem fecisset, aut aliquid saltem bellè & appositè fabulatus esset: sed pleraque esse istorum somnia, quæ de Assyrijs iactantur, clarius adhuc aperietur.

Quod ad laudabilem, vel honestam Assyriacorum Regum vitam pertinet, ita Iustin. lib. 1. *Filius, inquit, eius Semiramidis Ninas contentus elaborato à parentibus imperio, belli studia deposuit, & veluti sexum cum matre mutasset, raro à viris visus, in fœminarum turba conseruit. posteri quoque eius exempla secuti, responsa gentibus per internuncios dabant. Imperium Assyrii, qui postea Syrii dicti sunt, annos millesimo trecentesimo tenuerunt: postremus apud eos regnavit Sardanapallus vir muliere corruptior. ad hunc videndum (quod nemini ante eum permissum fuerat) præfectus ipsius Medis præpositus, nomine Arbactus, cum admitti magna ambitione agrè obtinuisset, inuenit eum inter scortorum greges purpuram colo vertem, & muliebri habitu, cum mollicia corporis & oculorum lasciuia omnes fœminas anteciret, pensa inter virgines partiẽtem.* hæc ille:

cui

cui consentiunt Diodo. & alij.

Quantum ad obitum: cunctis inglorium fuisse post Ninum, è superioribus liquet, humanæ autem felicitatis potissima pars est honesta laus, & gloria. Semiramidi præterea contigit alia calamitas, quòd à filio fuit interfecta, cum ipsius illa concubitum fuisset ausa appetere, quod Iustinus li. i. & Agathias secundo tradunt. Sardana-palus porrò vnà cum suis vxoribus ac pretiosissimis quibusque in flammis se amisso imperio coniecit, vt idem Iustinus & Diodorus antiquarum rerum libr. 2. capit 7. scribunt.

Ex his quæ attulimus colligi potest in primis, postquam Constantinus Christo nomen dedit, plerumque semper Ecclesiæ fuisse, qui latius dominarentur, atque etiam nunc dominantur, quam Reges Assyriorum superiores, à quibus Asiæ, modicam partem possessam tradit Dionysius Halicarnasseus, quæ neque vnquam fines Cœlesyriæ, Arabiæ, Mesopotamiæ, minoris Asiæ, Cappadociæ, Mediæ, Armeniæ; Ciliciæque egrederetur: quæ sanè terrarum spatia non superant, quidquid nunc Polonia Rex potitur: cui nò modò Polonia paret, sed Lithuania, Somogitia, Massouia, Volhinia, Podolia, Ruffiæ & Moldaniæ maxima pars, Prussia, Liouonia. Nouem verò hucusque Imperatorum Regumque successiones in Ecclesia Catholica numerantur, quibus amplissimæ fuerunt, aut sunt ditiones plurimum vel annorum, vel etiã sæculorum.

Prima est Imperatorum Romanorum qui post Constantinum ab anno ccc. xli. tenuerunt Occidentale Imperium vsque ad ccc. lxxv. cum Iulius Nepos fuit expulsus: hæc successio durauit annos centum sexaginta tres, vt è Chronico Cassiodori, Zonaraque apparet.

Secunda est Imperatorum Orientis, qui ab anno trecentesimo trigesimo, quo Constantinopolis fuit consecrata, perstiterunt vsque ad obitum Michaelis Paleologi: ex illo enim palam discessere omnino ab Ecclesiæ Catholicæ complexu, vt docuimus signo xv. de vnanimi doctorum consensu. Incidit mors Michaelis Paleologi sub annum millesimū ducentessimū octuagesimū tertium. Hæc itaque successio durauit annos nongentos quinquaginta tres.

Tertia est Regum Gallicanorum Pipini nepotumque

ipsius

ipsum & in Gallijs, Italia, & Hispaniæ magna parte, & in Germania, Pannonijs, Bohemia, Dalmatia, & aliqua Sarmatiæ Daciæque parte. Hæc perstitit in Regib. Gallicanis ab anno dcc. lxx. vsque ad dcc. lxxix. quod Ludouicus Balbus Imperator decessit, per annos centum & nouem, vt è Paulo Emilio, Rheginone, ac Sigiberto constat, tenuitque Gallias, Hispaniæ & Italiæ bonam partem. in Regibus autem Germanicis vsque ad obitum Ludouici, qui filius fuit Arnulfi Imperatoris, defunctus est Ludouicus annos, vt vult Sigibertus, dcc. c. xli. Huic successioni paruit magna Septentrionis pars per annos centum quadraginta duos.

Quarta est regnum Germanicorum, quam si deducas à Carolo Magno, qui post annum circiter septingentesimum nonagesimum, vt habemus è Rheginone, Germaniam totam redegit in potestatem, vsque ad nostra tempora regnasse eam dicemus annos octingentos. huiusquam lata fuerit ditio, nos ostendimus signo XCIII. cap. VII. bono Germaniæ CLII. quin huius ditiois aliquando clientes fuere Cypri, & Armeniæ Reges, vt ostendimus signo lxxxi. cap. V. & nunc etiam, quamuis maxime sit eius potestas extenuata, si feudorum, quæ vocant, iura annumeres, maior est eius ditio, quam fuerit vnquam Regum Assyriorum, quos recensuimus supra, quod è tabulis Geographicis colligi aptissime potest.

Quinta est Regum Danicorum ab ætate Canuti Magni vsque ad Christiannum, qui primus è Regibus Aquilonis ab Ecclesia Catholica desciuit sub annum m. d. xx. Canutus autem Magnus regnare cœpit sub annum m. xv. Tenuerunt hi Reges non modò Daniam, & ante aliquot sæcula Noruegiam, sed aliquando Angliam, sepius etiam Sueciam, Gotthiamque, vt ex Alberto Crantzio apparet: perstitit annos quingentos.

Sexta est Hungaricorum à Carolo Martello vsque ad Ludouicum qui cesus fuit à Turcis ad Mochaz anno millesimo quingentesimo vigesimo sexto Carolus Martellus cœpit regnare sub annum millesimum trecentessimum decimum: permansit hæc annos propè ducentos, ac tenuit plerumque non modò Pannonias, sed etiam magnam Dalmatiæ, & Illirij, Daciæ, Mysiæ, Moldaniæ, Transyluaniæ, Cimmerijque Bosphori partem, vt è Bonfinio liquet.

Septima

Septima est Polonicorum ab Vuladislao Jagellone vsque ad nostra tempora ab anno. s. M. CCC. LXXXVI. per annos ducentos & quinque possidens adhuc amplissimas quas supra retulimus regiones, vt è Cromero liquet.

Octaua est Lusitanorum, qui ab anno M. CD. vsque ad hunc potiuntur latissimas in Africa terras, in Arabia, Persia, Indiacis & vltra Indum & Gangem, amplissimas præterea insulas, quas Oceanus circumfluit à Terrieris vsque ad extremas Moluchas in Oriente sitas.

Nona est Hispanorum, qui ab anno millesimo trecentesimo nonagesimo secundo tenent Italiæ magnam partem, Siciliam, Sardiniam, & haud multo post Belgicam Galliã Burgundiæ comitatum, denique Occidentales Indias, & nunc etiam ex adiunctione quidquid Lusitani acquisuerunt.

His adnumerari possent tres illi Imperatores Tartarorum, qui Christo nomen dedere, vt diximus signo VI. cap. 2. è quibus Cobila quadraginta duos annos regnavit in maximis Cataij Sinarumque regionibus, quod ex Aytone Armeno, & Marco Polo constat, sed his exiguum fuit tempus, quo rerum potiti secuti sunt in Ecclesia nostra. Præterea verò Reges Athiopici, qui diu nobiscum fenserunt, vt ex Aluarsi scriptis docemur.

E dictis apparet, ab ætate Constantini vsque ad Imperij Occidentalis casum semper in Ecclesia Catholica fuisse duas amplissime regnantium successiones, quibus, vt ostendemus nullam proferre potest antiquitas & vlla ætas parem, post Imperij verò Occidentalis casum fuisse vnam Imperij Orientalis, at à Caroli Magni temporibus, anno nempe octingentesimo fuisse duas, vtriusque scilicet imperij. Cum verò Orientale à nobis se abalienauit, excitata est Danicorum ac paulo post Hungaricorum, & mox Polonicorum Regum latissime imperans successio. Nostra denique ætate cum maxime propter hæreses concisa sit Germanicorum Regum ditio, Hispanicorum, Lusitanorumque imperia amplissima videmus, inter quæ exsurgere & attollere sese maxima cum laude celebritatis audet Policum regnum nunc latius, quam sæculis superioribus iura, suæ potestatis ac ditionis protendens.

Ad summam semper in Ecclesia Catholica fuerunt,

qui

qui latius dominarentur, quam Reges Assyriaci, ac plerumque duo Reges eodem tempore è nostris huiusmodi existerunt. Nonnullæ porro sunt calamitates, quæ contigere successioni Assyriacæ, quam produximus, quæ nullis nostrorum Regum prosapiis accidere, quas descripsimus li. 2. r.

Prima est: Nulli Catholico Regi contigit, vt haberet adeò effœminatos posteros suos, vt ista Assyriacorum Regum prosapia.

Secunda: Neque Catholicorum Regum posteritas vlla fuit, quæ tam miserè, ac luctuose deserit imperare, quod scilicet Sardanapalus se, vxores suas: ac pretiosa quæque in flammis coniecerit.

Tertia: Neque similiter vlla Catholicorum Regum progenies exstitit, è qua imperarit aliqua Regina, quæ concubitum filij expetierit, & ab eo fuerit confossa, vt Semiramis narratur.

Sicut itaque lib. 2. r. plurimas Catholicorum Regum prosapias adduximus earumque felicissima euenta plurima retulimus, quæ nulli Regum à nobis alienorum posteris obuenerunt, sic infelicissima huiusmodi mala nostrorum nullis accidere.

Explicantur euenta infelicia quorundam Regum Assyriorum, de quibus est mentio in diuinis libris.

CAP. VIII.

DI v nos tenuit illud sollicitos, neque potuimus adhuc nobis omnino satisfacere in huiusmodi quaestione an Reges Assyriaci, quos diuini libri recensent, sint attexendi superiorum genealogæ, si velimus esse veram, an verò constituent ab his diuersam: nos liberum lectori iudicium relinquemus, quod facit ad propositum nostrum, subiiciemus.

Phul Assyriorum Rex commemoratur Reg. 4. cap. 15. cui quasi potentissimo omnium tunc in Asia dominatiu tributa pendebat Manahem Rex Israel, & Samariæ, vt ipsum tutaretur, ipsiusque regnum aduersus quoscunque hostes. Manahem regnavit annis decem, post eum duos filius eius Phaceia, quem cum Phacee filius Romeliæ, necasset, reru potius est annos viginti, quæ summa

est

est annorum triginta duorum, ut eodem capite habetur. Theglathphalasar Assyriorum Rex bellum mouit aduersus Phacee filium Romeliæ, qui interfecerat Phaceiam filium Manahem positi in tutela Assyriorum Regis, cepitque Aion, Abel domu-Maacha, Ianoë, Cedès, Alor, Galaad, Galilæam, terramque Nephtalim, transtulitque habitatores in Assyriorum terras. Rursus idem Theglathphalasar aduocatus auxilio ab Achaz filio Ioathan, ac Rege Hierusalem, & tribus Iadæ aduersus Rasin Regē Damasci, & Cœlesyriæ, Phaceeque filium Romeliæ Regem Samariæ, adduxit in suam potestatem Damascum, eiusque habitatores transtulit in Cyrenem, ut habetur Reg. quarto, ca. decimo sexto, è quibus colligi posse videtur, Cyrenem, quæ est ultra Ægyptum, fuisse in ditio- ne Assyriaci Regis, si velimus Cyr, ut est in Hebraico esse Cyrenem, neque sit alia Cyrene.

Salmanasar Rex Assyriorum cum tribus annis obsidisset Samariam, misissetque in carcerem Osee Regem Samariæ, & eam cepisset, transtulit eius habitatores in Assyrios & Medos, & collocauit in ciuitatibus Medorū, ut habetur ca. 17. Reg. 4. in Samaria verò transtulit Babylonios, & alios: idcirco, autem mouit in Regem Samariæ Salmanasar, quòd is tributa ipsi pederet, & ad Ægypti Regē suam misisset, & ab eo discedere pararet. Hinc habemus Babylonem fuisse in ditio- ne Salmanasar, Ægyptique Regem suam potentia fuisse metuendæ contigit expugnatio Samariæ sexto anno Regis Ezechia, ut eod. lib. cap. 18. narrant.

Hic forsitan est interponendus Sargon ille Rex Assyriorum expugnetur Ægyptus, & Ætiopia earumque habitatores abducatur in seruitutem, tempore scilicet Nabuchodonosori, aut Cambysis, non post annos tres ab edito oraculo, alioquin Sennacherib id ostendisset, ut alia suorum maiorum gesta apud Isa. cap. 37. Fuisse autem Sargon ante Sennacherib ordo scripti oraculi docet.

Sennacherib Rex Assyriorum quartodecimo anno Regis Ezechia mouit aduersus Hierusalem, quo tempore Tharaca Rex Ætiopum copias maximas in Asiam duxit, & Europam cuncta peruadens, ut est cap. 19. lib. eodem, & prophani scriptores meminerunt huius expeditionis Thearconem nominantes Strabo li. 15. ex Isaia verò c. 37. discimus Sennacherib habuisse regiam sedem

in Niniue, ac superiores Reges fuisse patres ipsius, cum denique interfectum à duobus filiis suis Adramelech, & Sarasar, successisseque illi in regno Asarhaddon filium: & c. 19. Reg. 4. docemur patricidas fuisse in terras Armeniorum. Rursus ex Isaia cap. 39. & Reg. lib. 4. cap. 20. discimus in Babylone eodem tempore regnasse Mero- dach. Baladan filium Baladan amicum Regis Ezechia. sic igitur hoc tempore rex Niniue erat alius à rege Babylonis, hic amicus Ezechia, ille inimicus. Ab anno porro primo Manahem regis, quo dominante Phul Assyriorum rex viuebat, usque ad annum quartumdecimū Ezechia, quo Sennacherib est interfectus, colliguntur anni quinquagintanouem, quo Reges allati, quæ diximus gesserunt. Quanto autem tempore regnarit Asarhaddon, haud liquet. Illud certius, ipsius regnum tunc diuisum, quod in Babylone alter ab ipso dissentiens rerum potiretur, & Armeni non omnino ipsi adhererent, quippe qui receperint transfugas patricidas. Rursus illud certum, defuncto Ezechia, qui presuit annis viginouem, successisse Manassem filium, qui captiuus Babylonem fuit abductus à principibus Assyriorum, qui & Niniue Reges dicuntur, ut habetur, Paralip. 2. cap. 33. Præterea verò post obitum Sennacherib vixit Thobias annis quadraginta duobus, cum staret adhuc Niniue, siue Ninus ut ex eius historia cap. 1. 2. & vlt. colligi potest. Sic igitur istorum Regum cognatio neque lato, neque diuturno imperio potita est, cum Syriam Mediamque non sit egressa. Nam Sennacherib enumerat gentes, quas ipsius maiores abduxerant in potestatem, Isa. c. 37. non admodum multas. Quocirca non videntur esse ex illa stirpe, quam iactant tam latè dominatam: nam sine dubio Sennacherib illam protulisset, & ostendisset cum sua magnitudine ac potentia. Præterea verò illius cognationis successores narrantur omnes fuisse imbelles, & effeminarum, turbis, quales certè non fuerunt isti: atque ita falsum constat esse ex hoc capite, quod aliqui volunt, Semiramidis antiquæ genus regium tam longæuum fuisse. infelicia, quæ nostrorum Regum nulli contigerunt, sicut euentum felicia, quæ nostris data diuinitus ostendimus neque istos attigerunt.

Primum verò infelix euentum, quod itam cognatione percussit, est illud maximè memorabile, & quod nostrorum nullum per tot saecula in tot orbis locis perculit. Nam legimus 4. Reg. 19. vna nocte Assyriorum centum octuaginta millia fuisse occisa, quæ Rex Sennacherib habebat in castris. Nos certè signo nonagesimo de summa pace enumerauimus quæcumque atrocita bella commissa sunt inter Catholicos, & quæ nostrorum maxime vnquam strages edite fuerint, neque tamen simile quidquam vel diuinitus inuectum, vel ab hominibus perpetratum in nostros potuimus inuenire.

Secundum. Sennacherib fuit occisus à duobus filiis suis, Adrameleh, & Sarasar, dum Deum suum præcicaretur in templo. Id autem nulli nostrorum Regum contigit, hæreticis, aut excommunicatis accidit, at in Ecclesie consortio cõsistentibus, nequaquam. Nam quòd impius Manfredus Fridericum Secundum Imperatorem patrem suum strangulauit, ambo tunc erant excommunicati. Neque tamen impius adeò fuit Manfredus, vt in templo fuerit ausus patrem præcantem necare.

Tertium, hac cognatione regnante, quantum colligitur, est euersa Niniue vrbs incredibili magnitudine. Nã Strabo lib. 16. M. nus inquit, post euersos Syros exemplo deleta est. hæc ille, Syros vocans qui in Niniue regnabant, quamuis & Babylonij Syri soleant vocari, vt ostendemus. eadem refert Diodorus è Ctesia Guidio lib. antiquarum rerum 2. cap. 7. Nulla verò vrbs regia, in qua soliti fuerint Catholici Reges aut imperatores fixas sedes habere, tantæ amplitudinis, aut etiam multo minoris fuit excisa vnquam, regnante vilo Catholico, & in illa commorati solito. Nam quòd imperante Iustiniano, cum nobiscum sentiebat, in custodia tamen contra fas omne Vigilium Papam detinebat, Totila Rex Ostrogothorum in vrbs funesta ac dira plurima pertraxit: illa quidem talia fuerunt, vt tertiam partem dumtaxat Romæ subruerit: quod Procopius, qui rebus ipsis interfuit, lib. 3. belli Gothici scribit. Sed quando magna est inter aliquos disputatio an vrbs Ninus seu Niniue regnantibus his, an verò aliis, fuerit deleta, nos hic id decernere superfluum demus, satis habentes ostendisse id attribuendum calamitati vel horum superiorum vel sequentium Regum posteritati.

Explicatur

Explicantur euenta infelicia regiarum cognationum, quæ e Caldeis Babylone regnarunt, & cum nostris comparantur.

CAP. IX.

OMnium quidam vetustissimum est Babylonis regnum, quod liquet è Gene. cap. 10. Post hoc est Nini, siue Niniue & Assyriorum, quod quidem Babylonios habuit sibi diu subiectos, ex quo ab Assur fuit excitatum. è quibus contigit, vt Assyriorum regnum vocetur, quod Nini confedit, & à Babylónico distinguatur, idque non modò in sacris libris, sed & in profanis. Pomponius Mela li. 1. ca. 2. *Super hunc, ait, sunt Parthi, Assyri, & Babylonij.* & Xenophon lib. 1. cap. 5. de Cyri Prædia scribit à Cyro superato esse Assyrios, & alias gentes, & Babylonios. nihilominus vtrumque veluti idem reputatur, & Assyriorum nomine designari solet ob rerum plurimarum coniunctionem, & quia Babylon Nino, siue Niniue subiecta diutissimè fuit. in libris tamen diuinis semper Assyriorum regnum distinguitur à Babylónico siue Chaldeorum Babylonicorum verò Regum, qui post Assyriacos omnium maximè se extulerunt, cognationem refert è Beroso Iosephus libro contra Apionem primo, eam verò nos sic recensebimus, vt opinionum diuersarum auctores in medium producamus.

Merodach Baladã in Babylone regnabat anno decimoquarto Regis Ezechie, vt habetur 4. Reg. 20. & Isa. 39. quibus in locis vocatur hic filius Baladan, eumque putant aliqui esse eundem cum Beleso, cuius meminit Diodorus lib. antiquarum rerum 11. ca. 7. Sed multa huic opinioni aduersantur. An verò post hunc Merodach alij ipsius posterij regnauerint, est incertum. Illud à diuinis scriptis discimus Ezechiam regnasse annos vigintiquatuor, vt est 4. Reg. ca. 18. Manassemque filium ipsius quinquaginta quinque, qui quidem captus est è Ducibus Regis Assyriorum, & Babylonem ductus est. Cumque Rex Assyriorum distinguatur à Babylónico in sacris libris, & suo semper nomine quilibet vocetur, aut Babylone non fuit alius Rex, aut quicumque erat, subiectus Assyriaco erat. Sed cum post Manassem regnauerit Amon annos duos, & Iosias triginta, & vnum, Nechoque Rex

FF 2

Ægypti

Ægypti trigesimo primo anno regni Iosæ mouerit cōtra Regem Assyriorum ad flumen Euphratem. 4. Reg. 23. colligere forsā aliquis poterit etiam reges Nini seu Niniue dominatos Babyloni, quæ sita est ad Euphratē. Ninus enim posita est ad Tigrim, vt Herodotus scribit lib. 1. & venientibus ab Ægypto prius occurrit Euphrates. verisimileque videtur ob id vrbes ad Euphratem sitas in aliena ditione esse haud potuisse, quam Regis Assyriaci. Veruntamen in Charcamis non ad Babylona occurrit Assyriorum Rex regi Ægypti. quod si credendum est Beroso, quem citat Iosephus, supremo Iosæ regis anno Nabulassar in Babylone regnabat: nam post Iosam Ioachaz filius eius præfuit mēsis tribus, inde Eliacim, siue Ioacim frater ipsius annis vndecim, vt est 4. Reg. 23. anno autem septimo Nabuchodonosorus rex Babyloni cum vicit, ac tributo subiecit, quod habetur cap. sequenti. Cū velit autem Berosus Nabulassarū regnasse annis viginouem ante Nabuchodonosorum, hic autem regni sui anno octauo post tres menses ab obitu Ioachim Hierusalem cepit necessariō quartus annus regnantis Ioachim, est primus Nabuchodonosori, & vltimus Nabulassar, atque ita hic supremo anno Iosæ videtur egisse annum regni vigesimum quintum. Cūque ab anno decimo quarto Ezechiae, quo Merodach Babylone potiebatur, vsque ad vltimum Iosæ colligantur anni septuaginta duo; idcirco dicendum anno quadragesimo septimo, postquam Merodach misit munera ad Ezechiam, initum fuisse regnum à Nabulassaro: quamquam Berosus velit regnante Nabulassaro, à Nabuchodonosoro Hierusalem captam abductosque in seruitutem Iudæos.

Nabulassar igitur præfuit Babylone annos viginouem, quamuis anni eius videantur permisceri cum annis Nabuchodonosori filij: & nihilominus Chaldæi numerant à Nabulassari imperio, vt discimus ex Almagesto Protolomæi lib. 3. cap. 10 & libro 11. cap. 7.

Nabuchodonosorus Nabulassari filius Ægyptum, Syriam, Phœnicem, Arabiam, Africæ magnam partem & Hispaniam sibi subiecit, vt è Megasthene in quatuor Indicorum scribit Iosephus. Strabo similiter ex eodem Megasthene scribit, lib. 15. Nabuchodonosorum peruenisse vsque ad Herculis columnas Eusebius item lib. 9.

cap.

cap. 4. ex ipso Megasthene tradit ab hoc Nabuchodonosoro Lybiam atque Asiam deuictam vsque ad Armeniā, & ex Alexandro Polyhistorē addit affuisse auxilio illi in Iudæos mouente Stibarem, sic est in Eusebio, crediderimque legendum, Cyaxarem) Medorum regem cum centum viginti millibus equorum, peditum verò centum octuaginta. Imperauit Nabuchodonosorus annis quadraginta tribus, vt Iosephus è Beroso refert, & Eusebius lib. 9. cap. 1. ex Alexandro Polyhistorē. Illi attribuitur Babylonicæ vrbs ædificatio, quod scilicet illam mirabiliter amplificauerit. Sic enim scripsit Abydenus: *Omnia illa loca (Babylonis) aquis contacta fuisse dicuntur: Belus autem regionem sicasse perhibetur, & Babyloniā condidisse: quæ mœnia aquarum illuione deleta Nabuchodonosorus restituit, quæ remanent ad hæc Macedonum tempora. & post, cū principatum (ait) Nabuchodonosorus accepisset, continuo Babyloniæ triplici muro quindecim diebus muniuit: & fluuios Armachalem, & Acrachanum ab Euphrate ortos obstruxit: paludem etiam effodit viginti passuum altitudinis, parasangarumque quadraginta: portasque in ea fecit, quas Rauotenentes appellabant, quibus apertis Babylonia campos irrigabant, rubricque maris inundationem obstruxit: & Theredonem urbem ad sustinendos Arabū impetus condidit: & in regia pensiles hortos plantauit. Hæc Abydenus. Addit Berosus ab eodem templum Beli excultū, hortumque pensilem constructum, quod eius vxor montanum prospectum desideraret in Medorum regione educata. E quibus cōfici videtur vxorem Nabuchodonosori esse eam quam Semiramidem tum ceteri, tum verò Herod. lib. 1. vocant: ab illa enim dicunt cuncti pensiles hortos exstructos: is verò distare ait à Libinito, quem Cyrus cepit, generationibus quinque tot autem numerantur vsque ad Nabonitum Regem Babyloniæ vltimū. & in Herodoto videntur à librario literæ turbatæ, vt legendum sit Nabonitus, non Libinitus, quem diuini libri Baltasarem vocant. Aut igitur duæ Semiramides, aut vna fabulosa.*

Ad summam Nabuchodonosorus structuris aded magnificis, gestisque à se rebus elatus erupit in ea verba: Nonne hæc est Babilon magna, quam ego ædificauit in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei: quibus dictis incidit in atram bilem mentisque sic emota fuit, vt bestia sibi esse ac bos videretur,

Ff 3

ac

ac non nisi inter ea ver fari, herbasque comedere cum illis vellet annis septem, vt habetur Danielis cap. 4. quibus similia refert Alphæus ex Megasthene apud Eusebium, lib. 9. cap. vlt. de preparatione Euangelica.

Euilmerodachus filius Nabuchodonosori propter iniquitates, & libidines passus insidias, ait Berofus, à marito fororis suæ Nirigliffore peremptus est, cum duobus regnasset annis. Cum verò sic hoc nomen compositum, Euil significat stultum, quod adiectum videtur nomini ob stulta ipsius facta. Hucusque agnatio Nabulassari, aut etiam Merodachi illius, de quo in bibliis fit mentio, & cuius nomen representauit quasi autum Euilmerodachus iste, de quo scribunt eadem cum Beroso Alexander Polyhistor, & Alpheus ex Megasthene, vt Eusebius habet, eius est mentio 4. Reg. 22. & Hierem. cap. vlt.

Neglifar gener Nabuchodonosori regnauit annos 4. de quo nihil habemus, quod referamus.

Labofardachus Nigliffari filius menses nouem: necatus est ab malos mores, quos puer adhuc referebat, vt ait Berofus.

Nabonitus vnus ex interfectoibus Labofardachi, qui apud Herodotum deprauatè, vt putamus, vocatur Labyritus, in sacris autem libris Balthasar, ac necesse est vt sit nepos Nabuchodonosori ex Euilmerodacho. nam Deus apud Hier. c. 27. pollicetur se daturum regnum Nabuchodonosoro filio eius, & filij filio. neque dissentit Berofus, cum dicit hunc fuisse è Babylone ex eadem gente, & regnasse annos viginti septem. Ab hoc Alexander Polyhistor ait, muros Babylonis iuxta fluuium lateribus, ac bitumine constructos, sicuti Herodotus ait à Nitocri plurima facta ad munitionem Vrbs ob metum Medorum, quorum vires maximè in dies augeri videbat, & à quibus plurimum sibi metuebat, distareque ait à Semiramide, quæ pensiles hortos ædificauit, quinque generationibus, sicuti reuera distat ab ipsa adnumeratis ambabus mulieribus vxor Nabuchodonosori, cuius gratia pensiles horti sunt ædificati. Sed in his haud immoramur, & relinquimus indiscussa. Illud clarum à Cyro Persarum Rege, Darioque Medorum fuisse interfectum Balthasarem, captisque Babylona, dum conuiujs indulgeretur, vt Herodotus ait, & habetur Dan. c. 7.

Denique si nos velimus annos horum regum nume-

rare

rare ab ipso Nabulassaro, regnatum est ab iis, vt apparet, annos ceterum quinque. Amplitudo imperij fuit imperante Nabuchodonosoro, neque tamen quamdiu regnauit: quod Ægypti reges, ac Medorum, cum forsan ille incidit in vesaniam, sui fuerint iuris. Sed quantacumque illa fuerit, minor tamen fuit, quam siue Imperatores Christiani stante Imperio vel Romano, vel Constantinopolitano, per annos plurimos sunt potiti, siue quam Carolus Magnus sibi, suisque peperit, aut etiam Germanici Reges, quibus olim cuncti reges Aquilonis erant tribut, aut etiam feudi nomine subiecti: quin eorum clientes aliquando fuerunt Armeniæ, Cipriique Reges vt docuimus Signo LXXXI. Cap. V. Denique minor est innumeris partibus illa, quæ Lusitanici & Hispanici Reges ante multos annos constituerunt, & prudentissimus optimisque Rex Philippus Secundus nunc moderatur, quæ facillimè colliguntur è Geographicis tabulis. Obseruandum porro, Strabonem lib. 15. ex Megasthene referre Nabuchodonosoro fuisse latiora Imperij confinia, quam cuius fuerint: quin Alexander Magnus ultra Cyrenem nihil in Africa possedit, quamuis ad Indos penetrauerit, qui tamen eo defuncto, statim desciuerunt & exiguo tempore illius imperio subiecti fuerunt. At hic peruenit usque ad Herculis columnas, & Hispaniam deuicit. Vt autem minor fuit amplitudo imperij huius, quam nostrorum, quæ nos supra recitauimus, sic etiam longè breuior, regumque consanguineorum successio parè diuturna. Ac veluti defuerunt illis tot euenta felicia, quæ enumerauimus supra obtigisse regibus nostris, sic infelicia multa huic regum cognationi obuenerunt, quæ subiiciemus.

Primum, nulli regum nostrorum contigit, vt in talem vesaniam miserrimè inciderit, in qualem scimus incidisse Nabuchodonosorum.

Secundum, nulli regum nostrorum cognationi contigit, vt tam paucos reges habuerit, & tam multos ex eis occisos: sex enim reges recensuimus, & eorum tres fuerunt interfecti: quot verò è nostris fuerint occisi, ostendimus Signo de felici exitu Regum Catholicorum LXXIX. c. VIII.

Vtigitur hi nostros superarint rerum luxu, intemperantia, & libidine, solida certè quidem felicitate posita potissimum in virtutibus, dein verò in bonis externis decenter ad has facientibus non superarunt.

*Explicantur euenta infelicia cognationum & regiarū,
quæ inter Medos olim, Persasq; deinde in Babylone re-
gnarunt, & cum nostris comparantur.*

CAP. X.

MEDORVM, qui primi scribuntur ab Herodoro Diodoro, & Iustino imminuisse Assyriacum imperium, sic Herodotus genealogiam texit. Nam cum Duce Arbace discessissent illi ab Assyriis, qui quingentis, ac viginti annis Asiam superiorem tenuerant, diuque propriis vsi essent legibus, ac per vicos habitarent, & ob nimiam in libertate viuentium licentiam passim atrocitiam exercerentur, de communi consilio ad coercendos flagitiosos Diocem sibi Regem constituerunt, cum ante annos centum & vndecim descuissent ab Assyriis, vt ex Eusebij chronico apparet.

Dioces igitur condidit Ecbatana, & solis Medis imperans regnavit annos 53.

Phraortes Diocis filius Persas adduxit in suam potestatem, plurimasque gentes Asiaticas: cumque aduersus Assyrios, qui Nini siue Ninive regnabant prælium conseruisset: cum suis profligatus perit: rerum potitus est annis 22.

Cyaxares Phraortis filius Asiam totam trans Halym deuicit, in prouincias distinxit: Cumque obsideret Ninum, à Rege Scytharum Madie filio Protothyæ cum copiis ingentibus in eas oras ingresso signa conferens est victus, Asiæque imperium amisit, quod Scythæ tenuerunt annis viginti octo, amiserunt autem conuiuiis excepti à Medis, & in iis per insidias ac proditionem facti ebrii, ac necati, & Cyaxares illud iterum recepit quod vnà cum Scythis, ac solus est potitus annis quadraginta: post occisos autè Scythas, expugnauit Ninum, cunctaque Assyriis abstulit, excepta Babylonica quadam portione.

Astyages filius Cyaxaris cum percepisset ex interpretatione cuiusdam somnij Cyrum filium Mandanes filia suæ, quam tradiderat vxorem Cambysi Persæ, futurum sibi successorem, imperiique Medici moderatorem, iussit Harpago familiari, vt illum simul ac susceptus esset, domum suam deferret, & clam necaret. cum vero

is puerum

is puerum iussisset educari, ac mox id cognouisset Astyages ira accensus, clam per dolum necari iussit Harpago filium, patrique inscio comedendum apponi, caputque, manus ac pedes, quæ reseruari mandauit, post cibum proponi illi in cista, vt quasi è recõditis bellarijs aliquid in extrema mensa secum asportaret. Cum verò Cyrus in Persiam dimissus ab aui materni imperio discessisset copiis coactis, cum illo conficiens, vicit, cumque cepit, & imperio spoliavit, cum regnasset annis triginta quinque.

Post Astyagem non satis est certum an aliquis regnauerit ex ipsius agnatione. Regnasse inter Medos Darium annos natum sexaginta duos Astyages filium, quo tempore Persis Imperabat Cyrus, & Babylona expugnauit, scimus è cap. 5. & 6. Danielis, eumque nonnulli volunt esse eundem cum eo, quem Xenophon in libris de Cyri prædia vocat Cyaxarem. Negant alij hunc Astyages filium fuisse. Qualitercumque sit res agnatio regia aut defecit in Astyage, aut in eius successore, quantum colligi è scriptoribus potest, sed in Cyro Regum consanguinitas est perpetuata. Quandiu porrò Darius hic præfuerit, est incertum: regnasse ex quo Babylona cepit vnà cum Cyro annum vnum constat è Danielis cap. 9.

Medi Reges igitur, vt Herodotum sequamur à Diocis prognati agnationis eiusdem vsque ad Astyagem deinctum regnarunt annis centum quinquaginta, amplitudo imperij non fuit illis, quanta nunc est Polonicorum Regum. Infelicia verò euenta huius agnationis regiae, quæ nulli nostrorum contigerunt, hæc nobis videntur.

Primumque sit illud. Nulli Regi ex Ecclesia nostra per tot annorum sæcula, cum tot fuerint toto orbe terrarum contigit, vt tanta feritate in infanulum innoxiumque omnino nepotem ex filijs conatus sit sauire, quanta Astyages iste, qui Cyrum mandauit occidi quod præter Herodotum tradidit Trogius ac Iustinus lib. I. Valerius Maximus lib. 1. cap. 7. exemplo 5. inter externa.

Secundum, neque similiter vllus è nostris fuit tantæ diritatis vt filium proponeret parenti suo coedendum.

Atque hæc Herodotus: verum aliter Eusebius, à quo ante Diocem scribuntur regnasse.

I. Arbaces annis 28.

II. Sofarmus 30.

III. Medius 40.

IV. Cardiceas 13

Diodorus autem Siculus longè ab his dissentit, sit enim rexit è Ctesia Gnidio Medorum successionem.

I. Arbaces regnavit annis 18.

II. Mandaucus eius alius 50.

III. Sotarimus 30.

IV. Artynes 50.

V. Arbianus 22.

VI. Arseus 40.

VII. Artynes 12.

VIII. Arrabanus 40.

IX. Afandas, huc Astyages.

Sed hi neque apparent eiusdem fuisse vel agnationis vel cognationis, & iuxta Herodotum supra Duceum cuncti, vel indices, vel in bellis Duces fuerunt, & verò Diodorus Arseum ducem vocat.

Explicantur euenta infelicia regiarum posteritatū, quæ è Persis Babylone imperarunt.

C A P. XI.

CYRVS parente natus haud admodum nobili, è Persis primus Babylone regnavit, Persicumque Imperium latissimè propagavit, cum forent illi ante multum tempus Medis subiecti, ut ex Herodoti lib. 1. apparet. Quod quid est Asia ab India confinibus, Arabia, Egypti, Cholcidis, & ipso mari adduxit in suam potestatem. id verò totum non conficit, quidquid Carolus Magnus, ut ostendimus, potius est in Hispaniis, Italia, Gallis, Germania, Pannoniis, Dacia, Mysia, ac Sarmatia, vel Germanici Reges olim vel Hunc Hispanici possident, quod è tabulis Geographicis apparet. regnavit Cyrus annos triginta, ut vult Eusebius, & Iustinus. Cumque in Scythas movisset, interfectus est vna cum ducentis Persarum millibus, ac tanta fuit clades, ut neque nuntius ex illa superesset. Caput Cyri amputatum in virem humano sanguine repletum concitavit Thomyris Regina iussit, quem hac exprobratione crudelitatis. satia te sanguine quem sicisti, cuiusque insatiabilis semper fuisti. Haud dissimilia Herodotus ac Diodorus.

Camby

Cambyfes Cyri filius Imperio paterno adiecit Ægyptum Æthiopiæque Ægypto finitimæ partem: nonnullas in Ægypto vrbes, & ædificia magnificentissima, molisque admirandas deturpavit, incendit, evertit. regnavit annos novem, si credimus Eusebio: nam septem duraxat annos ac menses quinque attribuit illi Herodotus libr. 3. à Magis est interfectus. eius crudelissima facta refert idem scriptor, & nos aliqua narraimus Signo de pietate XXXVII. cap. 2. decessit autem nulla omnino prole relicta. hæc igitur agnatio Cyri ad annos Imperij quadraginta non pervenit, cuius hæc sunt euenta infelicia, quæ nulli ex Ecclesia Regi contigerunt.

Primum. nulli nostrorum contigit, ut occideretur cum ducentis millibus suorum.

Secundum. nulli agnationi nostrorum Regum, qui talatè fuerint dominati, similiter obtigit, ut duos tantum protulerit Reges, & ambos tam fœdè ab inimicis occisos.

Tertium. neque tantæ immanitatis, ac vitiositatis, quantæ fuit Cambyfes, vlla regum nostrorum cognatio, nedum agnatio produxit.

Magi post Cambysem tenuerunt imperium Persicum mensibus septem, quorum cum multitudinem magnam necasset Darius Histaspis filius, Persis est dominatus annis, ut vult Eusebius & Herodotus, triginta sex. hic haud contentus superiorum Regum ditioribus in Europam ponte Bosphorum iungens traiecit, Thraciamque cum finitimis multis Græciæ regionibus adduxit in potestatem, in Scythia nonnullas civitates cõdidit, & omnium, qui fuerint ante ipsum videtur amplissimè dominatus, fusus tamen est ab Atheniensibus, eorumque sociis in campis Marathonis duce Milciade, interfectaque Persarum millia ducenta, quod scribit Iustinus li. 2. Idem porrò Darius vsque ad Indos Imperium produxit, Getas vicit, ut libro 4. refert Herodotus, cumque ad amnem Terarum venisset, cippum litteris hæc inscriptum crexit.

Teari amnis capita optimam aquam atque pulcherrimam cunctorum annuum continent, atque ad ea pervenit exercitum ducens adversus Scythas vir optimus atque pulcherrimus cunctorum hominum Darius Histaspis filius, Persarum cunctaque continentis Rex.

Post

Post pugnam Marathoniam defecerunt à Dario Ægyptij: defunctus verò est septem liberis relictis, quorum tres antequam Rex esset genuit è Cobrys filia, quatuor ex Atossa filia Cyri Persarum Regis. Sic igitur in eo, & ipsius progenie, Cyri consanguinitas est continuata, ut est apud Iustinum lib. 2. Herodotum lib. 7.

Xerxes Darij filius ac Cyri ex Atossa filia nepos Ægyptum recepit, gubernandamque tradidit Achemenidi fratri suo, quem deinde interemit Inarus Psammetichi filius vir Pænus. Incredibilis multitudinis exercitum duxit in Græciam. latè describit gentes eius Herodotus lib. 7. cum Pythius Lydius ab eo peteret, ut è quinque, quos dumtaxat habebat filios, natu maximum cæteris in bellum abductis, sibi seni reliqueret: illum Xerxes conquisitum patre inspectate medium diffecari iussit, discissique alteram partem ad lævam poni, alteram verò longo intervallo ad dexteram, mediumque inter eas exercitum transire. tantis copiis duorum fluminum Chidori & Onochoni aquæ defecerunt. Pauci ex illis supererunt, victusque Rex Themistoclis virtute mari ad Angustias Salaminias, terra ad Thermopylas, quæ præter Herodotum & Iustinum refert Diodorus lib. 11. cum vxore Darij filij sui incestos amores coitusque exercuit. Mastam fratrem liberisque eius trucidavit, vxorem verò eiusdem amestris coniux Xersis excarnificavit, mammillas secuit, canibusque comedendas abiecit, nares, aures, labra, linguamque præcidit, quod narrat Herodotus ultimo libro. Occisus est Xerses ab Artabano præfecto per insidias, ac scelus, regnavit supra annos viginti, ut refert Diodorus lib. 20.

Artaxerxes cognomento Longimanus patri successit, cum dolo Artabani inductus Darium fratrem natu maiorem necasset, imperavit annos quadraginta, ut scribit Diodorus lib. 11. Eusebius in chronico. ab illo defecerunt Ægyptij: qui tamen postea cum vario euentu bella gessissent, varia pertulerunt. multa præterea gesta ab hoc Rege persequitur Diodorus lib. 11. & 12. Ab illo in Europa nihil possessum liquet ex iis, quæ narrat idem Diodorus.

Xerxes II. præfuit menses duos, si credimus Eusebio, si Diodoro li. 12. annum.

Sogdianus septem Menses. atque hi duo per dolum

regnum

regnum arripuerunt.

Darius filius è pellice Artaxerxis Longimani, & ob id cognomento Nothus superioribus occisus regnavit annos, ut quidam colligunt è Thucydide, qui temporibus his vixit, decem & novem, quamvis Clemens octo annos illius regno assignet, Diodorus lib. 13. non nisi undecim.

Artaxerxes Darij filius, cognomento Memnon ob singularem memoriæ præstantiam, rerum potitus est annos quadraginta tres, ut vult Diodorus lib. 13. Eusebius illi solum quadraginta. huic bellum cum fratre Cyro, quem in acie necavit, aliquando fuit, ut est apud Diodorum lib. 14. Atque hoc regnante, Ægyptus Persis haud obediebat, & à proprio Rege Psammitico alterius Psammitichi nepote gubernabatur, ut idem scriptor tradit lib. 14. deinde ab Acare, & Tacho, qui bellum deinde cum Nectenabo filio fuit, ut ex eiusdem libro 15. ad finem habemus. Quantæ verò calamitates regiam hanc posteritatem prostraverint hoc regnante, verbis Iustino explicabo. sic igitur ille lib. 10. *Artaxerxi Regi Persarum ex pellicibus CXV. filij fuere, sed tres tantum iusto matrimonio suscepti, Darius, Ariates, & Ochus (qui & Artaxerxes est vocatus.) ex his Darium contra morem Persarum, apud quos Rex non nisi morte mutatur, per indulgentiam pater Regem vivum fecit, nihil sibi ablatum existimans, quod in filium contulisset: sincerumque gaudium ex procreatione capturum, si insignia maiestatis sua vivum in filio conspexisset. sed Darius post nova paterna pietatis exempla, interficiendi patris consilium cepit. sceleratus fuisset, si solus parricidium cogitasset: tanto sceleratior, quod in societatem facinoris assumptos quinquaginta fratres fecit parricidas. & mox: Dum patri insidias parat, deprehensus cum sociis, pœnas parricidij diis paterna maiestatis ultoribus dedit. coniuges quoque omnium cum liberis, ne quod vestigium tanti sceleris exstaret, interfecta sunt. Post hac Artaxerxes morbo ex dolore contracto decedit, Rex, quam pater, felicior. Hereditas regni Ocho tradita, qui timens parem coniurationem, regiam cognatorum cade, & strage principum replevit, nulla non sanguinis, non sexus, non atatis misericordia permotus: scilicet ne innocentior fratribus patricidis habetur. hæc ille. E tota igitur antiquitate proferatur vlla Regum posteritas, cuius facta sint literis consignata vel Græcis, vel Latinis, qui tanta infelicitas adscribi possit.*

Artaxerxes

Artaxerxes Ochus, de quo modo verba fecimus, regnavit annos viginti tres, ut vult Diodorus, vel ut Eusebius, viginti sex, hic Phœniciam, Cyprum, atque Ægyptum recepit, ut libr. 16. narrat Diodorus. sed ab Eunucho Bagoa, quod is ob mores truces ac sanguinarios, ait Diodorus populis esset exosus, est interfectus, filiusque illius nam minor Arses euectus.

Artes annis tribus regnavit iuxta Diodorum, iuxta Eusebium quatuor, necatus est una cum tota stirpe regia ab Eunucho eodem: superstit tantum Darius filius Arsani, qui frater Ocho Regi fuit, ut placet Diodoro libr. 16. At Iustinus libr. 10. cui consentit libr. 15. Strabo vult hunc esse superiorum cognatione haud prognatum, sed Codomannum dictum præfuisse primo Armeniis, deinde virtutis ergo adscitum à Persis, Darij nomē adsumpsisse.

Darius ultimus Persarum Rex, qui & Arses, aut Codomannus, iuxta Iustinum, præfuit annis quatuor: à Bello præfecto per insidias est interemptus, quod scribit Diod. libr. 17. Quintus Curtius libr. 5. tanti sceleris participes fuisse cognatos vult eodem loco Diodorus. Post hunc Alexander, & eius successores imperarunt, mox Parthi Arsacidae, ac rursus Persæ.

Hæc igitur Persici Reges, eorumque consanguinitas à Dioco Medo & Cyro Persarum Rege deducta, ut ostendimus: cum tamen agnatio hæc ultima persistit, regia potestatem consecuta & potita, & annos centum nonaginta septem plus minus, ut colligi potest ex iis, quæ sunt à nobis allata. Quibus si velis annos Medorum Cyrique & Cambylis veluti consanguineorum adiungere, tota istorum cognatio regnavit circiter annos trecentum octuaginta sex. Omnium verò istorum ditiones non fuerunt ita ample, ut plerumque imperatorum vel Occidentis vel Orientis, Carolive magni, ac posteriorum eius, neque Regum Germanicorum, quamdiu Reges cuncti Septentrionis fuerunt eorum iuri subiecti, aut etiam Lusitanorum & Hispanicorum. Cumque Persici isti Reges nostro rerum luxu, intemperantia, libidineque exaltantia superarint, haud tamen nostris præstant felicitas illis euentis, quæ nostris obtigisse ostendimus toto libro 21. Contra verò multa his infelicia contigerunt quæ nulli nostrorum Regum consanguinitati acciderunt.

Primum

Primum verò sit illud. Nulli Regum ex Ecclesia nostra contigit, ut in acie pugnando amiserit, siue victor, siue victus, suorum ducenta millia, ut Darius Primus, vel etiam plura, ut filius eius Xerxes.

Secundum, neque similiter ullus nostrorum fuit qui tot suos eduxerit in bellum, ac tam turpiter fuerit profligatus, ut Darius Primus, Xerxes eius proles ac Darius supremus, id liquet esse signo de prudentia. & fortitudine militari xxxii r. li. 8. & pace summa Catholicorum xci. lib. 10. quibus in locis enumeramus, quæ maiores nostrorum strages ab hostibus autæ fuerint toto temporum decursu, quo nostri imperare ac regnare cœperunt.

Tertium, nullus est nostris Regibus fuit, cui tanta feritas fuerit quanta vel Xerxi primo, uxori que illius, aut Darij Artaxerxis Memnonis filio. Artaxerxi Ocho, à quibus tot fratres, ac propinqui sunt interfecti per summum scelus inauditamque diuitatem.

Quartum, neque item fuit ullus unquam Rex ex Ecclesia nostra, qui patientem sic de se benemeritum conatus sit interimere, ut Darius Artaxerxis Memnonis filius à patre in consortium regni adscitus, & post in eius vitam scelestissime insidias machinatus.

Quintum, nulla regum Catholicorum profapia fuit, quæ tam paucos eiusdem regni successores, habuerit, ac tot ex eis inimicorum telis interemptos. è Darij primi profapia numerantur hi Reges Persarum, Darius ipse, Xerxes, Artaxerxes Longimanus, Darius Nothus, Artaxerxes Memnon, Artaxerxes Ochus, Arses, atque ut alii volunt, Darius Rex Persarum supremus. Omnes hi octo: ex his interfecti ab inimicis Xerxes, Artaxerxes, Ochus, Arses, Darius, qui sunt quatuor. sic itaque Reges huius agnationis ex parte dimidia sunt ab inimicis necati. Idem porò numerus colligetur, si Cyri cognationem velis huic atterere: nam Cambyfes Cyri filius à Magis est occisus. Quot verò in quolibet regno fuerint è nostris interfecti, enumeravimus signo LXXXIX. libr. 20. de felici exitu Regum Catholicorum.

Explicantur euenta infelicia posteritatis Seleucidarum, qui post Alexandrum Magnum, subuerso Persarum regno in Persia, atque Asia, Syriaque, per annos ducentos

tos sexaginta vnum plus minus regnarunt, & quæ contigerint posteritati Alexandri magni, & quæ fuerit Imperij ipsius amplitudo.

CAP. XI.

Alexander Magnus, vt omnes norunt, euerit Imperium Persarum, lateque est dominatus. Haud tamen tam longè protulit fines Imperij sui, quàm longè protulit Nabuchodonosorus, qui vsque ad Herculis columnas, vt supra ostendimus, processit, Hispaniamque adduxit in potestatem. Alexander quidem progressus est à confinibus Pannoniarum, quæ incidunt in quadragesimum quintum gradum, vsque ad Gangem, id est, vsque ad gradum centesimum trigesimalum, & aliquid amplius, vt cognoscimus è Ptolomæo. Hic substitit, quod Quintus Curtius, Diodorus lib. 17. Arianus, ac Iustinus tradunt. hæc maior longitudo Imperij, quod Alexander est potitus, quæ est graduum centum. Rursus si ab extremis centum Ægypti partibus Aquilonem versus vsque ad supremos Thracas, quos deicit interiecta spatia dimetiariis, (hæc omnium longissima mensura, quæ ab Austro in Septentrionem possit ipsius Imperium metiri) non colliges nisi viginti gradus. At Nabuchodonosorus, quamuis ad Gangem non peruenerit, Indi tamen regiones attigisse videtur, ita vt centum ac decem gradibus eius imperium pertineret in longitudinem.

Ostia namque Indi & Gangis, quibus influunt in mare, distant inter se gradibus ferè trigintaquinque, fontes, ac lapsus multo minori spatio. Alexander autem nõ processit ad ostia Gangis, sed quia cursus eius est intra trigesimalum quintum, & quadragesimum: sic igitur imperij longitudinem non prouexit vltra gradum nonagesimum climatis eiusdem. Vtrique porrò imperio fuit eadem latitudo in Asia & Africa, quatenus vtrumque protendebatur. quod sit Nabuchodonosorus Hispania subegit, videtur id aut esse tantumdem, aut amplius etiam, quàm possedit in Europa Alexander, cui nihil iuris fuit in maxima, & nobiliori Græciæ parte, à qua Princeps belli aduersus Persas electus fuit, vt libro decimo sexto Diodorus tradit. Cumque Alexander annis duodecim

cunctas

cunctas expeditiones confecerit, duobus tantum postremis annis possedit id totum quod acquisiuit. Quo defuncto, tot ac tanta regna partiti sunt inter se duces eius expectantes partium Roxanæ vxoris: quæ cum peperisset, prolique Alexandri nomen impositum fuisset, isque iam peruenisset ad annum quartumdecimum, regendoque tanto imperio iam reputaretur idoneus, Cassander, cui fuerat Europæ illa pars, quæ Alexandro parauerat commissa, vt administraretur, Roxanam, filiumque interfecit curauit, quod Diodorus li. 19. scribit: Iustinus addit lib. 14. & alterum Alexandri filium Herculem cum matre Artine eodem modo interemptum. Quintus autem Curtius extinctos tradit quicumque Alexandram etiam longinqua cognatione attingerent. Ex illo regium nomen adsumpsere plerique, omnes, qui regiones deuictas administrabant. è quibus illustrissimi fuerunt Seleucidæ, ac Ptolomæi. Atque illi quidem Babyloniam, Syriamque & Asiam diu tenuerunt, hi verò Ægyptum.

Seleucus igitur cognomento Nicanor Antiochi Macedonis & Laodices filius summum castrorum tribunatum post obitum Alexandri accepit, quod refert Iustinus lib. 13. siue vt vult Diodorus lib. 13. præpositus est ordinibus equitum sociorum. Verum tanta usus est felicitate, vt breui Imperium Babylonis, Persarum, Syriæ, ac propè totius Asiæ minoris sit adeptus: Indiam Sandroctoto, contracta cum ipso affinitate reliquit, quod Strabo lib. 15. narrat. Seleuciam Ctesiphontis de nomine suo, & Antiochiam de paræti nomine edificauit: Demetrium, qui cognomento expugnator urbium dictus est, acie victum cepit, quod Plutarchus in eius vita scribit: cumque omnibus Alexandri ducibus superstes solus fuisset ac victor esset victorum, postremò interfectus est in bello à Ptolomæo Ptolomæi I. Regis filio, quod narrat Iustinus lib. 17. annos natus LXXVII. cum regnasset, vt vult Euseb. XXXII. antecelluissetque iustitia, & pietate Reges omnes, ait Pausanias in Atticis lib. 1.

Antiochus Soter Seleuci filius ex Apama Perside, vt scribit in Demetrio Plutarchus habuit vxorem Stratonem filiam Demetrii Macedonum Regis, quæ nupta prius fuerat ipsius patri Seleuco, cumque eam miserè deperiret, nec viuente adhuc patre amorem detegere vellet, incidit in febrem, cuius cum causas Erasistratus

Pars ij. Tom. 2.

Gg

medicus

medicus inuettigans comperire haud posset, tandem deprehendit è multis signis amorem esse in causa totius morbi. Quamobrem bellissimo actu peregit, vt Seleucus eam filio traderet vxorem, libique adimeret. eam rem narrat in Demetrio Plutarchus. Dicitur esse Soter, quòd aduersus Galatas pugnans admonitus, vt aiebat, in somnis, præfeturit effigiem Pentagoni, cum inscriptione salutis, illamque militibus assuerit. regnavit annis decem & nouem.

Antiochus Deus Soteris filius regnavit annis vndecim: necatus est veneno à Laodice vxore. Huius ultimo anno vult Eusebius in chronico Parthos Arsace eorum primo Rege discessisse ab obedientia Seleucidarum, & regna ipsorum diminuisse.

Seleucus Gallinicus Antiochi Dei filius impellente Laodice matre Beronicem nouercam cum paruulo filio ipsius ac suo fratre interfecit, cum Ptolomæo Beronices fratre bella gessit, cū fratre similiter suo Antiocho Hierace, siue Accipitre, qui totius Asiæ inter fines Tauri montis imperium Callinico abstulit. eius deinde maiorem partem dissidentibus inter se duobus hisce fratribus Eumenes Bythinia Rex ad se transtulit. Parthi præterea multas Imperij Persici terras occuparunt. ad extremum Gallinicus equo de ectus interiit. Hierax verò à latronibus est interfectus, cum diu in Ptolomæi Regis post aliquot à multis aliis clades acceptas custodia fuisset, quæ refert lib. 27. Iustinus regnavit Gallinicus annis viginti, filiis duobus relictis.

Seleucus Ceraunus præfuit annis tantum tribus, do loque fratris Antiochi Magni est interemptus, vt tradunt Polybus lib. 5. Iustinus 29.

Antiochus cognomento Magnus interfecto fratre regna arripuit, Syrorum, inquit initio Syriaci Appianus, ac Babyloniorum, necnon aliarum gentium Rex sextus à Seleuo, qui post Alexandrum Asiæ circa Euphratem imperitavit, in Mediam profectus, & Parthiam, aliasque nationes, quæ ante ipsum defecerant, cum plurima strenuè gessisset, ob idque Magnus Antiochus dicebatur, progenitorum suorum gloria, ac propria appellatione clarus, Syriam inferiorem, ac Ciliciam, quæ à Ptolomæo Philopatro Ægypti Rege puero adhuc tenebantur, inuasit. nec parum quidpiam mente com-

plexus

plexus Hellespontum ingressus est, Æolus, & Ionios veluti Asiæ præfidenti per accommodos ratus, quod prius Asiaticis paruissent Regibus, tandem in Europam clare traiecit, Thraciam subegit, ac minus sibi parentes per vim cepit, Chersonesum manavit, Lysimachiam præterea erexit. hæc ille breui complexus acta Antiochi Magni, cuius reliqua aduersus Romanos administrata toto libro persequitur. Quæ verò cum Parthis Medis, Bactrianis, Hyrcanis, Ægyptiis, ceterisque Asiaticis aut gentibus, aut Regibus gesta sunt ab illo, describit Polybus lib. 5. & sequentibus vsque ad 17. Ad extremum tamen Antiochus hic ab Elymeis dum templum Beli, spoliare conatur est interfectus, vt scribit lib. 16 Strabo, Iustinus aut lib. 32. occisum cum omni militia: dum Iouis Dindymeni, vel Dodonei donaria veller spoliare: Prinius libro de viris illustribus ait, à sodalibus suis, quos in conuiuio temulèrus puifauerat, interepru. regnavit annis triginta sex, vt vult Eusebius. 37 vt in Syriaco scribit Appianus: supremis annis vestigalis nomine ex pacto mille talenta Romanis pendebat, à quibus multis ditioribus est priuatus. Seleucus Philopater Magni filius præfuit annis duodecim, ac nihil præclarum gessit, ex insidiis Heliodori cuiusdam ex suis est occisus, vt in Syriaco docet Appianus.

Antiochus Epiphanes Seleuci Philoparris filius regnavit annis vndecim. Hic est qui in Iudæos, & omnia Iudæorum crudelissimè sæuijt, vt est libro secundo Machabæorum.

Demetrius Soter ab Alexandro, qui Antiochi filius est dictus, bellumque in eum plurimis Regibus adiuantibus mouit, in acie est occisus, vt lib. 35 refert Iustinus relictis filiis duobus Demetrio, & Antiocho Sedete. tenuit Alexander, cuius mentio fit Machabæorum lib. 1. ca. 10. Antiochiam, Syriamque annis decem, mensibus septem, vt vult Eusebius. Hoc tempore Seleucidas Tigrani Armenia Regi paruisse videtur afferere in Syriaco Appianus.

Demetrius Soteris filius regnavit annis tribus vniisque adolescentiæ in segnitiam lapsus cum bellum in Parthos ad abolendam ignauiæ infamiam mouisset, acie fusus, & captus est. interimque Tryphon, cuius in Machabæorum libris sæpè fit mentio, cum se tutorè Antiochi,

Gg 2 qui

qui Demetrii priuignus erat, vt ait Iustinus lib. 36. atque Alexādrī filius, vt Eusebius scribit, ageret, occisos pupilo regnum Syriæ inuāsit, sed ab Antiocho Sedete altero Demetrii fratre victus est, atque expulsus.

Antiochus Sedetes Demetrii frater ducta coniuge Cleopatra quæ Demetrio, atque Alexandro fuerat vxor, filia Ptolomæi Regis in Iudæos mouit, Simonemq; Pontificem ad pacis condiciones accipiēdas coëgi, sed cum Parthos adortus esset, insidijs eorum circumuentus, & occisus est, vt Iusti. lib. 38. tradit. Ex hoc Demetrius à Parthis dimissus regnum recipiens administrauit annis quatuor, interfectus est, cum victus esset à copijs Alexandri cuiusdam, qui se adoptiuum filium Sedetis assebat.

Seleucus Demetrii è Cleopatra Ægyptia filius à matre est occisus, quod eius iniussu regiā coronā sumpsisset.

Antiochus Gryphus Demetrii similiter filius annis duodecim regnauit, cumque à matre veneno peteretur, idque ipse cognouisset, matrem coëgit, vt venenum biberet, quod ei pararat. vxorem duxit Cryphinam filiam Ptolomæi Regis.

Antiochus Cyzicenus Gryphi frater, atque Antiochi Sedetis ex eadem matre Cleopatra filius diu bellum cū fratre gessit, quod præsensisset sibi ab illo mortem parari, eumque regno expulit, Cleopatramque Gryphinæ sororem cōiugem duxit. sed cum postea victus esset à Grypho Cyzicenus impulsu Gryphinæ, in templo, ad quod confugerat, interfecta est Cleopatra. Rursusque cum Gryphus à Cyziceno superatus esset, Gryphina est necata, Gryphus expulsus.

Seleucus Gryphi filius Cyzicenum regno expulit, eumque crudelissimè regnaret in Cilicia ad aram Mopli est combustus, quod in Syriaco docet Appianus.

Antiochus Cyzicenus filius cognomento Eusebius, cum Tigranes Armeniæ Rex Syriā decē & octo annos tenuisset, à Lucullo Syriæ regnum recepit, paulo tamen post illi ademit Pompeius, quod Lucullus fuerit largitus: quod refert Iustinus lib. 140.

Fuit & Philippus ex hac Seleucidarum gente, quem Gabinius cepit: in iis genus defecit. Quocirca inquit Appianus, imperium Seleucidarum per septuaginta vltra ducentos annos est prouectum. Quibus sanè haud

fuit

fuit Imperij maior amplitudo, quam fuerit regijs iis familijs, quibus latissima inter nos regna aut fuisse, aut etiam nunc esse ostendimus defuere porro illa euenta felicia, quæ contigisse iis aperuimus, infelicia verò multa acciderunt, quæ nulli nostrorum scimus euenisse.

Primamque sit illud. cum decem ac septem numerentur ex hac familia Reges, nimirum Seleucus Nicanor I. Antiochus Soter II. Antiochus Deus III. Seleucus Galinicus IIII. Seleucus Ceraunus V. Antiochus Magnus VI. Seleucus Philopater VII. Antiochus Epiphanes VIII. Antiochus Eupater IX. Demetrius Soter X. Demetrius Soteris filius XI. Antiochus Sedetes XII. Seleucus Demetrii filius XIII. Antiochus Gryphus XIII. Antiochus Cyzicenus XV. Seleucus Gryphi filius XVI. Antiochus Eusebius XVII. Ex his occisi Seleucus Nicanor, Antiochus Deus, Seleucus Ceraunus, Seleucus Philopater, Seleucus Eupater, Demetrius Soter, Antiochus Sedetes, Seleucus Demetrii filius, Seleucus Gryphi, qui sunt nouem. Sic igitur plusquam dimidia pars istorum necata est, quod nulli Regum nostrorum profapia contigisse scimus.

Secundum ex his præterea sunt à suis propinquis interfecti Antiochus Deus, Seleucus Ceraunus, Seleucus Eupater, Seleucus Demetrii & Cleopatræ filius, quod similiter nulli nostrorum Regum posteritati euenit.

Tertium neque fuit vlla vnquam mater Catholicorum Regum Catholica, quæ sustulerit filium veneno, & maximè tam leui de causa, quod scilicet in scia genitrice accesserit ad gubernacula regni. Tantum verò facinus patrauit in filium Seleucum Cleopatra.

Quartum. contra etiam non fuit vllus filius Rex inter Catholicos, seu nostros, qui matrem quamuis meritam, & idem scelus conatam, veneno necarit.

*Explicantur euenta infelicia Regum Parthico-
rum, qui Babyloniam tenuerunt, &
Persicas regiones.*

CAPVT XII.

PArthi Scythica gēs obscura, & ignobilis Seleuco Nicanoris pronepote, maximè sese extulit, Arface quodam originis incerta, ac latronum duce inter il-

G g 3 los

Ios regnum constituyente, qui urbem Daram condidit, sublato Andragora, quem Seleucidæ regioni præfectum constituerant, ac suis liberis Imperium reliquit matura senectute decedens. Hæc inter alios Arianus in Parthicis, vt habet Photius in sua bibliotheca, cuius editionem latinam molitur Federicus Metius, vir cum omnibus bonis literis, tum Græcis cum primis eruditus.

Arsaces Arsacis filius aduersus Antiochum Magnum pugnavit peditum centum millibus, & equitum viginti instructis. & in regni societatem admisit Pampacium. regnavit annis duodecim relictis duobus filijs, Mithridate, & Pharnace. eius aliquot gesta refert Polybius libro 10.

Pharnaces Mardos populos devicit, ac multis filiis relictis hæredem fecit Mithridatem fratrem.

Mithridates regno adiecit Medos, Bactros, & Elimcos, imperiumque vsque ad Euphratem produxit.

Phrahartes filius Mithridatis cum pugnaret aduersus Scythas, à Græcis quos secum duxerat, & multis modis vexarat, in acie est interfectus.

Artabanus Phrahartis patruus, bello Colchatarum ilato in brachio vulneratus decessit.

Mithridates Artabani filius ob crudelitatem regno à Parthis est eiectus.

Herodes eius frater illi est suffectus, cui cum se vltro commisisset bona fide Mithridates, in conspectu ipsius ipsoque iubente est atrociter trucidatus. hic Crallum cum suis copijs delevit. Postea verò Ventidius Bassus exercitum ingentem cum Pacoro ipsius filio prius victore extinxit, quod in Parthico refert Appianus. meminit huius Pacori Horatius, cum dixit:

Iam bis Monasus. & Pacori manus

Non auspicates contudit impetibus

Nostros, & adiecisse prædam

Torquibus exiguis venidet.

Cum laborare morbo intercute cœpisset, à Phraharte filio sublatus est dato aconito veneno, quod citius periret, quod scribit Appianus. addit Iusti lib. 42. ab eodem triginta fratres interemptos, filiumque præterea adultum Phrahartes Herodis, filius multis præliis M. Antonium fatigavit, ac fudit: ob crudelitatem pulsus est à suis, constitutusque Rex Tyridates, qui mox aduen-

rante

rante cum maximis Scytharum copijs Phraharte ad Cæsarem fugit in Hispania tunc agentem, minimumque Phrahartis filium secum abduxit. misit legatos Phrahartes reposcens filium, fugitiumque Tyridatem. Remissus absque vlla mercede filius, retentus honorificè Tyridates cum verò Cæsar in Syriam profectus esset, metu territus Phrahartes quoscumque è Romanis captivos habuit remisit, obsidesque filios, ac nepotes dedit Augusto. quatuor verò filij fuerunt cum quatuor vxoribus, ac totidem nepotibus, vt Strabo lib. 16. refert, filiorum nomina sunt, Saraspades, Cerospades, Phrahartes, Vonones, & huius filius Mahardates: in Parthia remansit Phrahartes Nothus è Thermissa muliere Romana concubina, vt refert Iosephus lib. 18. cap. 4. Hæc autem respexit Lyricus lib. 2. Od. 2.

Redditum Cyri solio Phrahartem

Dissidens plebi numero beatorum

Eximit virtus.

Et epistolarum lib. 1. epist. 12.

—ias, imperiumque Phrahartes

Cæsaris accepit genibus minor

Et lib. 4. Od. 15.

Et signa nostros restituit Ioui

Dirupta Parthorum superbis

Postibus.

Occisus verò est Phrahartes à filio Phraharte.

Phrahartes patris interfector, matris maris breui ob ingentia scelera pulsus decessit. idem Iosephus.

Herodes incertum cuius filius fuerit, seditione populari in sacrificio, vel venatu ob crudelitatem cæsus.

Vonones, qui datus fuerat obses à patre Cæsari Augusto, peritus Roma à Parthis, vt libro secundo annalium scribit Tacitus. Aduersus hunc creatus Rex Artabanus è sanguine Arsacidarum. pulsus Vonones in Armeniam profugit.

Artabanus, de quo dictum est antea Medorum Rex, vt vult Iosephus, contra eum nimis se efferetem, in suosque sævientem, Tiberius Imperator misit Phrahartem Vononis fratrem (de quo diximus supra, sed periit in itinere, idcirco ab eodem missus Teridates sanguinis eiusdem, qui pepulit Artabanum, ab eo mox pulsus, habuit

Gg4

Artabanus

Artabanus filios Herodem Armenia Regem Dariumque quorum meminere Tacitus libr. 6. Iosephus Suetonius in Caligula cap. 19. Occisus est deinde Artabanus à Gotarze fratre, vnaque occisi filij & vxor ipsius.

Gotarzes frater Artabani passus est, quamdiu regnauit, inimicum Bardanem. quo interfecto, missus Parthis petentibus aduersus eum Mehardates filius Vononis, de quo diximus supra. His bello captus, naribus, auribusque precisus ad ignominiam perpetuam, viuere est permissus, obiit haud multo post Gotarzes, fratribus, propinquis, mulieribus ipsis grauidis multisque aliis suorum per sauitiam caesis. Hæc Tacitus li. 21. & 22.

Vonones, & hoc breui mora defuncto, filius ipsius Vologeses è Græca pellice natus. hi fuerint ne ex Arfacidarum sanguine, incertum videtur aliquibus. nam Tacitus hæc tacet. & tamè cum li. 13. scribit Corbuloni Romanorum duci à Vologese traditos obsides nobilissimos è familia Arfacidarum, cum Vardanes eius filius adiuuantibus Romanis in ipsum bella mouit, videtur colligi posse ex Arfacidis Vologesem fuisse. & mox eius verba refert expositulantis cum Romanis, dicentisque quasi se signaret, non defuturam, Arfacidis virtutem ac fortunam, & lib. 15. apertius indicat hunc ex Arfacidarum gente extitisse, cum facit dicentem sibi fratrem fuisse Teridatem Armenia Regem, Pacorumque Medie, & quod ille pulsus à Romanis esset, spretos Arfacidas se velle vlscisci.

Vologeses igitur diu bella cum Romanis gessit, vt è Tacito liquet, Teridati que fratri Armeniam, quam Romani eripuerant, armis recepit. Atque hæc quidè Nerone imperante. è Dione in Vespasiano habemus Vologesum Vespasiano imperante regnasse. Traianus deinde, vt idem scribit, bellum Parthis mouit, Ctesiphontem cepit, Parthamaspatem Regem eis constituit, qui deinde est pulsus, Mesopotamiamque magna ex parte occupauit. similiter ab eodem docemur in Adriano & Antonino Philosopho, Vologesem viuentibus illis regnasse. cumque hic exercitum Romanum in Armenia profugasset, Cassius ab Antonino missus ipsum, vicit, regias Vologesi Ctesiphontem solo æquauit. Rursus in Seuero idem tradit, Vologesem Parthis dominatum, fratremque eius cum Seuero fuisse. Quod si Vologesus hic fuit idem cum eo qui imperante Nerone vivebat, oportet eum

in multos annos maximè longæuam vitam prodaxisse. Nos certi nihil adhuc habere nobis videmur, in quo conquiescamus, atque idcirco alibi seriem Parthicorum Regum veluti inexploratam omisimus. Non omittimus tamen, Traianum solum fuisse, qui Parthis ac Persis Regem dederit: ceteri namque à Parthis ac petiti regni stirpis amore, quin & hic, & alij petiti non diu permissi sunt regnare.

Artabanus Antonino Caracalla imperante inter Parthos regnabat, qui cum filiam, sicuti desponderat, Antonino Caracallæ vxorem dare nolleret, factum est vt aduersus eum cum Romanorum copiis Imperator pergeret, ac nonnullis locis aliquas inuulerit vastitates. Ab hoc Rege Macrinus duobus prelijs est victus, pacemque redimere coactus erogatis vicies centenis millibus. Hic denique Regum Parthicorum postremus fuit. Imperante neque Alexandro Mammeæ, Artaxerxes Persa discedens vna cum tota gente ab ipsius Imperio victum bello interfecit, Parthos subiecit, rursusque in Persas aliqua regna transtulit, vt Agathias scribit libr. 2 & 4 historiarum, cum Parthi circiter ducentos annos dominati fuissent: quibus cum defuerint euenta illa felicia, que nostrorum Regum posteritatibus diximus accidisse, nec latius ijs, quos supra retulimus, sint dominati, infelicia certè multa contigerunt, quæ nostrorum nulli scimus euenisse.

Primum verò sit illud, nullam Catholicorum Regum posteritatem fuisse, quæ tandem regnauerit, tot protulerit Reges, ac tot ex eis fuerint interfecti. sexdecim videntur à nobis enumerari Reges. ex his octo necati, Phrahartes, Artabanus, Mitridates, Horodes, Phrahartes alter, Horodes alter, Artabanus & horum supremus Artabanus.

Secundum. nullus Rex Catholicus, & in Ecclesiæ gremio consistens vniquam fuit à filio necatus, vt Horodes à filio Phraharte, & hic ab altero Phraharte filio similiter suo.

Tertium. nulli nostrorum Regum posteritati contigit, vt frater ausus fuerit triginta fratres obtruncare quod Phrahartes filius Horodis fecit.

Quartum. nullis Regum nostrorum liberis accidit, vt habuerint diuersis temporibus, qui duos fratres re-

guantes ferro regnandi causa obruncarint, vt Horodes Mirbridatem, & Gotarzes Artabanum.

Quintum neque inter nostros fuit vllus, qui matrem sibi matrimonio iungere sit ausus, aut illam libidine infanda commaculare, quod patrauit Phrahartes filius Phrahartis.

Sextum. neque item, qui propinquas mulieres, veterumque gestantes, ad perdendam scilicet sobolem suorum: iusserit interfici, quod Gotarzes fecit. id verò summa omnium crudelitati solet adscribi. sic enim Lyricus illæ:

*Sed palam captis grauis, heu nefas, heu,
Nescios fari pueros Achiuus
Vreret flammis, etiam latentes
Matris in aluo.*

Quia veluti atrocissimum Deus exprobrat Ammonitis, maximamque omnium se ob id ex eis vltionem capturum absque vlla spe veniæ minatur. Hæc dicit Dominus: *Super tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quatuor non conuertam eum: eo quod dissecuerint pregnantes Galaad ad dilatandum terminum suum: & succendam ignem in muro Rabba.*

Explicantur euenta infelicia Persicorum Regum, qui post Parthos vsque ad Mahometis receptas leges regnarunt.

CAP. XIII.

AR T A X E R X E S Persa ex infimo genere natus, & obsecrissimus, vt Agathias lib. 2. tradit obruncatus ab Artabano, Parthica, & Persica regna inuit, Alexandro Mammeæ imperante, quarto anno Imperij victus est ingenti, ac memorabili prælio ab eodem Imperatore, in quo fusa centum viginti millia equitum interempta decem millia cataphractariorum, fugatus ipse, plurimi Persæ capti, quos tum primum Romani seruos viderunt, receptæ regiones inter Euphratem, Tigridemque posita, vt è multis monumentis Lampridius in Alexandro scribit, mendacij redarguens Herodianum, qui seculus narrat. Regnauit Artaxerxes annis quatuordecim, mensibus decem: occisus est à Sapore Persa, qui succes-

sit ipsi

sit ipsi, sic itaque Artaxerxis agnatio videtur in ipso defecisse.

Sapores omnium crudelissimus, & Artaxerxis domini sui interfecto, regnauit annos triginta & vnum vt Agathias scribit li. 4. hic incurfationibus Mesopotamiæ, Syriam, Ciliciam vastauit, submotus, accedere coactus est à Gordiano iuniore Imperatore, vt in eius vita refert Capitolinus. Mox tamen Imperatorē Valerianum cepit, quod Trebellius scribit in eius vita. Vicit nihilominus Saporem Odenatus, Palmyrenus, cepit ipsius thesauros, & clarissimas concubinas: fugatus denique est Sapor vsque ad Ctesiphontem, quæ est regia Persarum quod in Valeriano, & Zanobia tradit idem.

Hormisdates Saporis filius nulla re memorabili gesta regnauit annum, & dies decem.

Vraranes Hormisdatis filius annos tres.

Vraranes II. Vraranis proles annos sexdecim.

Vraranes III. menses quatuor, Seganesa dictus, quod eius pater Vraranes superior Seganos populos viciisset.

Narfes annos septem, menses nouem: hic à Probo pacem quæsiuit, & vix fuit vt acciperet, quod Vopiscus in Probo refert. incertum porrò, an hic fuerit eiusdem cum superioribus agnationis. sanè Narferem videtur Agathias inuere fuisse necatum.

Post hunc Agathias tradit imperasse Persis filium Misdatem totidem menses, & annos. Sed certè vsque ad annum decimum tertium Diocletiani regnasse Narfeum, seu Narferem, tradit in Chronico, qui his temporibus vivebat, Eusebius Cæsariensis. Aut igitur vnà cum patre filius præfuit, aut fallitur Agathias, vel eidem fuit geminum nomen. His sanè vuentibus aut altero eorum, Carus Narbonensis Imperator cum omni Parthorum regione vastata Seleuciam & Ctesiphontem, nobilissimas hostium vires cepisset, super Tigrin castra ponens fulmine ictus interiit. sic Eusebius. & mox anno decimoquarto Diocletiani, & tercentesimo primo Christi, Galerius, inquit, Maximianus superato Narseo, & vxoribus, ac liberis, sororibusque eius captis à Diocletiano ingenti honore suscipitur. eadem tradit Eutropius addens Narfeum in vltimas regionis solitudines compulsam.

Sapor ad regnū vocatus est, cum foret adhuc in vtero,

& regij

& regij sanguinis successio ad ipsum pertineret: nam filios vxoreque Narsei captas diximus à Maximiano. quorū annos igitur vixit, totidem regnavit, septuaginta scilicet. Hic anno, vt Hieronymus in Chronico notauit, ab ortu Christi c c c x l i. Mesopotamia vastata, Nisibim duobus mensibus obsedit, vnde Iacobi Episcopi factissimi precibus mirabiliter est reiectus, quod Theodoretus libr. 2. cap. 30. refert, eamque rursus oppugnare conatus est anno trecentesimo quinquagesimo, Constantiumque nouem praelijs aggressus fatigauit, ac plerumque vicit. eorum nonnulla describit Ammianus. Iulianum superauit, ac iamque interfecit, Nisibimque, & magnam Mesopotamiam partem à Iouiniano recepit, firmata in annos triginta pace: idem verò cepit Armeniam magnam partem, & Artaxarta, vt Ammianus lib. 25. scribit. Hic verò Sapor est ille, qui plurimos Christianos ob religionem iussit occidi, vt Sozomenus li. 2. ca. 8. & seq. refert. Eutropius hunc Saporem facit Narsei nepotem.

Artaxerxes Sapori successit frater ipsius germanus, inquit Agathias. quocirca necesse est, vt hic non sit eiusdem: cū superioribus agnationis, aut si velimus esse, alterius erit stirpis. Nam cū liberi & vxores Narsei fuerint abducti in seruitutem, hic verò Artaxerxes ex eadem matre ac patre fuerit genitus, qua Sapor, Saporque sit ortus post obitum Narsei, sine dubio Artaxerxes Sapore posterior haud potuit è Narseo gigni: quamobrem neque Sapor, cui fuit idem pater ac mater cum Artaxerxe, vt vult Agathias, regnavit Artaxerxes annos quatuor.

Sapor Artaxerxis filius annos quinque.

Vararanes Saporis proles vndecim.

Isdigerdes Vararanis filius post hos regnavit: cū hoc, aut etiam Vararane Theodosius pacem fanciuit, quę durauit vsque ad annum duodecimum Anastasij, vt refert Euagrius lib. 1. cap. 19. Sozomenus lib. 11. cap. 4. ait eam pactam in annos cētum. multi volunt hunc tutorem filiorum constitutum ab Arcadio, in his esse Procopius, Agathiam tamen id haud placet. Hoc regnante ab initio maximè est amplificata religio Christiana inter Persas, & omnes propè Magi ad internecionem deleti, vt refert Socrates libr. 7. cap. 8. sub finem tamen regni atrociter est eam persecutus, quod tradit Theodoretus libr.

5. cap.

5. cap. 38. regnavit annos viginti & vnum.

Vararanes Isdigerdis proles æque ac pater Christianos est persecutus, præfuit annos viginti.

Vararani filius, cuius nomen Agathias haud refert, neque potuimus illud nos apud antiquos inuenire, successit, annosque septimdecim exegit in regno.

Perozes Vararanis soboles ab Euthalitis Hunnis in insidias deductus cum toto exercitu ac filijs triginta miserabiliter periit, cū præfuisset annis viginti, quod libro primo belli Persici Procopius refert.

Valens, vt Agathias scribit, quem nominat Blasem Procopius, patri Verози successit, & quatuor annis regnavit.

Cabades, si credimus Cedreno, non Valens post Perozem præfuit Persis: sed magis est Agathiam, Procopioque, qui sub hæc tempora viuebant, credendum, quam Cedreno. Hic inter alia, vt erat homo nequissimus, legem tulit, vt quiuis ad vxorem alienam liceret accedere. Id cunctis indignè ferentibus, deiectus est regno post annos vndecim, & in carcerem detrusus.

Zambases ei frater est successus, qui cū regnasset, annos quatuor, imperio cessit. Nam Cabades fuga elapsus ad Regem Euthalitarum gener ipsius efficitur, & cum copijs reuersus, Zambase libenter ei cedente regna pristina recuperauit, alios triginta annos in regno permansit, bellumque aduersus Anastasium Imperatorem gessit, vt è Cedreno apparet. edidit hic magnam Manichæorum stragem, quod auctor Miscellæ refert libr. 15.

Chostroës Cabadi patri successit, & continenter propè cum Iustino Thrace, Iustiniano, & Iustino Curopalate bella gessit, quæ scribunt Procopius, & Agathias, ac post hos auctor Miscellæ lib. 16. & 17. cedrenusque, ac Zonaras annalium tomo 3. potitus est imperio Persico quadraginta & octo annos: obiit è nimio dolore ob acceptam cladem, quam intulit Mauritius ab Imperatore Tiberio.

Hormisdas post patrem regnavit, diuque cum Iustino Curopalate, Tiberio, Mauritioque Romanis Imperatoribus pugnavit. Ad extremum captus à proceribus Persis, excæcatus, & in carcerem detrusus est, filiusque, cui regnum decreuerat, vnà cum matre in conspectu ipsius trucidatus: ipse denique de iussu chostrois filij Iusti-

bus

bus contrusus, & occisus.

Chosroës Hormisdæ filius cum regno fuisset eiectus, ad Imperatorem Mauritium confugit, acceptisque auxiliariis copiis duce Narsee cuncta recepit, regnumque ab Imperatore Romanorum sibi traditum protulit. Cum hoc varie varijs temporibus præliati sunt Imperatores Romani per duces suos, Maurinus, Phocas, Heraclius: atque hic quidem post aliquot acceptas clades, sex annos Persidem finitimisque regiones multis vastitatibus illatis afflixit. Cumque Chosroës animo consternatus vellet imperium tradere Merdasani filio natu minori, cognita Syroës alter filius patrem fratresque omnes cepit, & primò quidem iussit illos ante patris oculos occidi, Ipsum porro patrem cum dies quinque varijs iniurijs affici procurasser, sagittis ad extremum configi mandavit, & aditente Heraclio Persarum regna iniuit.

Siroës anno dumtaxat vno regnavit.

Adhesyr eius filius mensibus septem: interfectus à Sarbara, qui cum sex mensibus esset dominatus, à Persis est occisus.

Bornaim Chosrois filius mensibus septem.

Hormisdas à Sarracenis victus, amissisque cunctis, & filiabus abductis in servitutem fuit ultimus Regum Persicorum: ex hoc enim Sarraceni sunt omnibus potiti. contigere hæc, ut quidam volunt, sub annum sexcentissimum quadragesimum primum: sic auctor Miscellæ Cedrenus ait Chosroë filias factas captivas.

Sic igitur ab omnibus hisce Regibus est imperatum Persis circiter annos trecentum, ac decem. Et agnatio quidem, vel consanguinitas Artaxerxis in ipso videtur defecisse, quod spectat ad imperia Persica tenenda, cum rerum potitus esset ipse annis quatuordecim, menses decem.

Saporis primi agnatio defuisse regnare videtur aut in Narseo, aut in Misdate, cum regnasset annos septuaginta plus minus.

Saporis alterius, qui post Narseum fuit, liberis dabitur reliquum temporis, quod erit annorum ducentorum, & viginti quatuor, sed utriusque Saporis eandem fuisse consanguinitatem (quamvis non eadem videatur ipsius agnatio) supra colligimus ex Agathia & Europio.

His

His porro omnibus haud latiora fuerunt regnorum consilia, quam superioribus illis, quos è nostris supra enumeravimus, quin plerumque multo angustiora. Defuerunt his eucta felicia, quæ nostris adscriptimus, contigere hæc infelicia, quæ nostris haud obtingere.

Primumque sit illud. Veluti numquam Catholici prolapsi sunt in ea facinora, quibus obligauerunt se quicunque unquam populi fuerunt à nobis alieni quod libro duodecimo cap. 14. & sequen. est à nobis explicatum: sic nullus unquam fuit Rex, aut princeps in communiōe nostra persistens qui legem tulerit, ut cuiuslibet licitum foret ad quascumque mulieres accedere, & cum ijs consuesse, siue ut illæ expositæ essent libidini singulorum, quod fecit in dedecus sempiternum Cabades.

Secundum. Nulla unquam Regum nostrorum consanguinitas protulit Regem tam trucem, qui fratres suos in conspectu communis patris mandauerit interfici, mox fustibus eundem patrem contundi, & è vita tolli, quod fecit Chosroës aduersus Hormisdam patrem, filiosque ipsius.

Tertium. Iam verò multo minus vlla nostrorum consanguinitas duos huiusmodi tulit adeò truculentos. Non enim Chosroës dumtaxat hoc patrauit in patrem, fratresque suos, sed etiam Syroës in Chosroëm, filiosque ipsius, ac fratres suos, ut est à nobis enarratum.

Quartum. Nulla Regum catholicorum cognatio hæc subit calamitatem, ut toties aliquorum ex ipsis vxores ac liberi abducerentur in miserissimam servitutem, libertate amissa, ab inimicissimis omnium Regibus. Ostendimus enim supra à Maximiano captas vxores ac filios Narsei Regis, qui in triumpho ducti fuerunt, ac serui effecti. simile contigit malum filiabus, & vxoribus Hormisdæ, quas Sarraceni ceperunt: haud dissimile concubinis primi Saporis. sunt autem concubinae Persis vxorum loco.

Quintum. Neque similiter vlli Regum nostrorum cognationi contigit, ut tam breui tempore, toties vrbs eorum regia fuerit ab hostibus capta & direpta, uti Ctesiphon vrbs Persarum regia capta & direpta fuit Regum superiorum posteritate imperante. Nam primum diripuit illam Odenatus, secundum Maximianus, tertium Sarraceni: sunt autem Seleucia, & Ctesiphon eius vicus

stæ

stæ ad Tigrim, de quibus Strabo lib. 16. qui Seleuciam Babylone maiorem facit, ac Persicorum regnorum caput post exortos Seleucidas, traditque in illa fieri solita ædificia ex palmaceis trabibus & columnis.

Sextum. Neque vlli nostrorum Regum tanta accidit calamitas, ut ipse cum triginta filiis, aut etiam dimidio paucioribus, turpiter in bello perierit: ut Perozæ euenisse aduersus Euthalitis pugnantem refert Procopius libro Persici belli primo. Hæc igitur sunt satis de iis, qui Assyriæ, & Persiæ regna tenuerunt: nunc accedamus ad Ægyptiacos Reges, qui latissimè olim dominati feruntur, nam de Mahometanis postremo loco agemus.

Explicantur euenta infelicia posteritatum regiarum, quæ dominata sunt Ægypto.

CAPVT XIII.

SI qua vnquam in gente commentis ac fabulis fuit locus, quacumque de re agatur, in Ægyptiis fuit, qui propterea, præcipites acti sunt in eam stoliditatem, ut omni genum Deum, quod aiebat ille, monstra venerarentur, ac cælo consecrarent. Quamobrem quæ de Regibus illi suis, siue ipsi de se Reges ambitiosè iactarent, ridenda sunt sanè mentis hominibus, nisi quantum diuinis libris, aut scriptoribus alioquin probatis inter se cõuenientia proferuntur. Constat igitur in primis Ægypto Regem fuisse ex eo tempore, quò profectus eò dicitur Abraham, quem scriptura nominat Pharaonem, quod nomen cunctis iis Regibus facit illa commune vsque ad Ptolomæos. Cùm verò dissentiant inter se scriptores in texendis Ægyptiacorum Regum successionibus quantum ad numerum nomina tempusque quod regnarunt, visum est nobis recensere separatim series eorum traditas diuerso à diuersis modo.

Ægyptiorum Regum successio vsque ad Cambisem relata ab Eusebio.

Eusebius Cæsariensis, antequam tabulas Ægyptiacorum Regum, sicuti etiam aliorum omnium delineet in Chronico suo, summam simulque recenset eorum nomina: refertque Ægyptum primis temporibus à Dyna-

Iti

stis fuisse gubernatam, dinumeratque singulas suis locis dynastias siue potestates. Sextamdecimam verò dynastiam annorum centum nonaginta, à qua ipse exorditur, ait fuisse Thebeorum, cumque velit hanc incipere ab Abraham nato, si sequamur ipsum, oportet ut quindecim Dynastiæ fuerint ante hanc, quæ fuerint post Babylonicam vetustissimæ. Strabo ac Plinius Thebas ac Diospolim faciunt easdem, distinguuntque ab Heliopoli. Ob id in Diodoro mendum videretur esse, cùm dicit eandem Thebas esse, atque Heliopolim, siue ciuitatem Solis: reponendum namque, Diospolim, seu Iouis urbem. Vult idem Diodorus Thebeos antiquissimos esse Ægyptiorum, id Eusebij Chronico cõsentit, qui scribit Thebeos rerum potitos in Ægypto, cùm natus est Abraham, tercentesimo ac vigesimo secundo anno post diluuium, non admodum longè post gentium dispersionem, si quosdam sequamur. Thebæ porrò sunt Græcis scriptoribus celeberrimæ, ac decantate, quòd temporis progressu incredibili sint nactæ incrementum, & immensas opes ac decus. hinc Homerus Iliados 1.

*ἄισθ' ἐκείλοι πολλοὶ εἰσι, δικόσιοι δ' ἐν ἐκείῃ
Ἀνέρες ἄξιον ἔουσι σὺν ἰπποισι, καὶ ὄχεσφι.*

Id est:

*Quis (Thebis) centum portarum portarum in quaque ducenti
Sublimes in equis homines & curribus errant.*

Et Odysseæ III.

— *ὄσα θύρας*

Ἀιγυπλῆος, ὅθι πλείστα δέμοις ἐνὶ κλήματι κεῖται.

Id est:

— *neque quanta Thebarum*

Ægyptiarum sunt, ubi plurima in domibus opes habentur.

Sextædecimæ istius dynastiæ nullum Regem nominat in tabulis Eusebius, nisi Apim, de quo sic anno centesimo octuagesimo primo scribit: *Apis in Ægypto primum Deus putatus est, quem quidam Seraphim vocauerunt. Huius, quem esse eundem cum Osyride, nisi plures comminiscuntur, retulimus lib. 12. cap. 17. inscriptionem è columna Nyse Arabici montis, in qua iactat se peruenisse vsque ad Istri fontes, Indorum deserta, & Oceanum, docuisseque omnes ea quorum fuerit inuentor: dominatum verò se gentibus exteris esse, nihil dicit eam recitat Diodorus. Idem porrò Eusebius libro nono capitulo*

Parsij. Tom. 2.

Hh

quarto

quarto præparationis Euangelicæ ex Artapano historico prophano refert Abraham venisse in Ægyptum regnante Pharetate, astrologiamque huic tradidisse, ac post annos viginti in Syriam reuersum. Cresias Gudinæ apud Diod. lib. 1. par. 2. cap. 1. vult viginti hac dynastia Semiramidem potitam Ægypto. Rursus idem Diod. lib. 1. par. 1. cap. 11. ait è veracibus sacerdotum scriptis compertum fuisse, Osoridem iuste regnantem neci datum à Typhone fratre, dissectumque in triginta frustra, singulaque singulis homicidiis partibus data Typhonem deinde ab Iside vxore ac sorore simul Osyridis interemptum, renumque receptum, sed accidisse hæc Busyride viuente, cum Memphis ciuitas est excitata.

Decimaseptima dynastia, seu potestas dicta est Ægyptiis pastorum, persistitque annos centum, ac duos. adicitque Eusebius, dictam pastorum, quod conici possit, Hebræos, qui pastores erant, Ægyptiis, Iosepho duce, præfuit. Sed quomodo id asseri possit, haud videmus. Idem namque vult Iosephum præpositum fuisse Ægypto supremis dumtaxat annis duodecim dynastiae huius nam reliquos dat sequenti. Huius item dynastiae Reges nullos ille nominatim refert, nos referemus infra è Manethone, vt Iosephus scribit.

Decimaoctaua vocatur Politanorum, quæ permansit annos tercentum quadraginta & octo: eius anno decimo quarto decessit Iacob. hic Eusebius incipit recensere nomina Ægyptiacorum Regum, tempora quibus regnarunt, & aliqua illorum gesta: & nos eodem modo ex Eusebio similia referemus.

Amasis regnauit annos viginti quinque, & decimo quarto mortuus est Iacob: quo tempore Iosephus pristina in Ægypto dignitatem retinebat, quod è capite ultimo Genescos apparet. Non videtur hic illud prætereundum, decessisse Ægyptum in funere Iacob septuaginta dies: quod etiam temporis spatium, duobus additis diebus, dabatur ab Ægyptiis in desceda Regum suorum morte, vt est apud Diod. lib. 1. cap. 3. antiquarum rerum: vt hinc colligamus, quanto essent in honore apud Ægyptios Hebræi.

Chebron post Amasim regnauit annos 13.

Amenophis 21

Mephres 12. Huius anno nono, si velimus Eusebij

Chronicon

Chronicon sequi, mortuus est Iosephus. Duodecim namque annis ante hanc initam dynastiam præpositus est Ægypto annum agens trigesimum, decessit centesimo ac decimo ætatis, qui subducta ratione incidit in Mephres nonum. quamobrem necessario Mephres cognouit Iosephum nemini non, dum vixit, in Ægypto notum ob res gestas immortalitate dignas. Neque igitur hic potuit esse, qui delere Hebræos est conatus. Hunc obeliscorum fuisse inuentorem videtur velle Plinius libro trigesimo sexto, capitulo octauo, Mithremque litteris non nihil immutatis vocare.

Mispharmutosis 26. annos imperauit. hic, vt Manethon vult, Hebræis cœpit aduersari.

Thutemosis 9. Ab hoc Manetho apud Iosephum vult ditione Ægypti deiectos Hebræos.

Amenophis 31. *Hic est, iquit Eusebius, Amenophis, siue Amenophes, quem quidam Memnonem putant lapidem loquentem, quippe cuius statua vsque ad aduentum Christi Sole oriente vocem dare dicebatur, hæc ille: meminit huius statuae à se visæ, sonitusque auditi (quamuis eum contigisse dolo sacerdotum, magis credat) Strabo libr. 17. Cum verò Moyse fuerit octuaginta annorum, cum locutus est de iussu Dei Pharaoni, qui deinde est mari submersus, vt est Exod. cap. 17. verò fuerit Cheneres, si Eusebio adsentimur, necesse est Amenophis huius anno vigesimo sexto natum Moysen. Hunc Amenophim vocat Chenephrim Artapanus apud Eusebium libr. 9. cap. 4. Euang. præparat. à cuius filia Meri dicit adoptatum Moysen, qui Musæus Græcis dicatur Ægyptiis Mercurius & hic similiter Amenophis erit ille, qui mares Hebræorum mandauit occidi, vt extingueret omnino Hebræos: nam paulo ante Moysen natum crudele edictum est diuulgatum, vt è lectione Exodi patet.*

Orus regnauit annos 38.

Acengeres, siue Acenris 12. Hoc regnante placet Eusebio Moysen secessisse in solitudinem, relicta Ægypto Achoris præfuit annos 9.

Cheneres 16. Hunc Eusebius vult esse, qui Moyse est aduersatus & obrutus mari rubro vnà cum exercitu. Clemens Stromatum lib. 1. scribit è Mandesio Ptolomæo, Moysen, Iudæosque egressos ex Ægypto Amosi regnante Artapanus vocat hunc Necheprem.

Hh 2

Acherres

Acherres regnavit annos 8.

Cherres 15. Addit Euseb. *Epaphus filius Io & Iouis Memphim condidit, cum in Ægypto secunda regnaret.* erant itaque in Ægypto duo Reges, quorum alter primæ, alter verò secundæ præflet: ab altero deducitur successio Sesostris ab Herodoto, ac Diodoro, ab altero series horum Regū quos ex Eusebio recensemus. Porro Epaphum multi faciunt Isidis filium: in his Quidius, & Æschilus: Io sanè, & Isis est eadem Clementi Strom. lib. 1.

Armeus, qui & Danaus, imperavit annos 5.

Rhemesses, qui & Ægyptius, 68. nomen hic Ægypto dedit, cum prius Aëria vocaretur, accepit autem regnū depulso Danao, qui in Græciam profectus Argos occupavit. Busyris verò Neptuni, ac Lybiæ Epaphi, quem diximus in Ægypto secunda regnasse, Memphimque condidisse, filix proles apud vicina Nilo loca tyrannidem exercens, transeuntes hospites interficiebat, ac sacrificabat. Hinc illud:

Aut illaudati ne scit Busyridis aras.

Menophis regnavit annos 40

Decima nona dynastia perstitit annos 194. *sudque Imperatore Ægyptijs tunc,* ait Eusebius, *uti ceperunt,* hæc ille: Et tamen è Genesis habemus, Pharaoni, qui tempore Iosephi rerum potiebatur, amplissimam fuisse in omnia potestatem. Necessè est igitur, ut illa ante hoc tempus post Iosephi mortem intercederit: vel Imperatorem vocat Eusebius, qui cuncta ad arbitrium suum reuocaret *ἀπορροπα*. E Diodoro namque habemus, præcis temporibus Ægyptios Reges in omnibus paruisse consiliis sacerdotum, & ex eorum præscripto cuncta ad vnguem fecisse, quod non fecerunt Zethus, ac Rampses huius dynastix Reges.

Zethus imperavit annos 55. Hic videtur esse Sethosis à Iosepho vocatus, ut postea videbimus, cuius imperiū latissimum Manethon tradit.

Rampses annos 68. Hunc Cornelius Tacitus, ut probabiliter credi potest, annalium 11. refert ex inscriptione quadam, quæ Thebis legebatur, dominatum Lybiæ, Æthiopiæ, Medis, Persis, Bactria, Scythiis, Armenis, Cappadocibus, Lydis, Bythinis, & in alia inscriptione, quam describit Ammianus lib. 17. vocatur Dominus orbis terrarum, sub eo vult Ilium captum Plinius lib. 36. cap. 8.

Huius

Huius est ille obeliscus, qui erectus est ante ædes sancti Iohanni in Laterano, ut observavit vir multæ eruditionis Michaël Mercatus libro de obeliscis, in quo nonnulla ad hos Reges spectantia interponit.

Armenophis regnavit annos 40.

Ammenemes. 26.

Thuoris 7. qui vocatur, ait Eusebius, ab Homero Polybius Alcandræ maritus, cum scribit in Odisea, post excidium Troiæ, Menelaum & Helenam ad eum diuertisse. Sed hac de re nos infra, cum ex Odiseæ quarto versus adducemus, in quibus Ægyptius Thonis nominatur.

Vigesima dynastia Diopolitanorum permansit annos 177. Huic nullos adsignat Reges Eusebius in serie, quam delineat Ægyptiorum, sed in serie Iudæorum sic habet: Susachio Rex Ægyptiorum contra Iudæos dimicans templum spoliavit, id verò ponit accidere vigesimo tertio anno sequentis dynastix, Regisque Smendis: & tamen constat ante hoc tempus, regnante scilicet Salomone, priusquam foret vigesima prima dynastia, Sefac iniisse regnum suum. Nam vult Eusebius, vigesimo annum 146. incidere in tempora Salomonis regnantis, quibus Rex fuit Sefac, siue Sesostris (idem namque uterque si Iosepho assentimur) ut est 3. Reg. 9. & 11. Quin & Eusebius lib. 9. præparat Euang. cap. vlt. recitat litteras Salomonis ad Vaphrim Regem Ægypti, & huius ad Salomonem. Plinius præterea lib. 36. cap. 11. Nunchorem nominat. Sesostridis filium, quamvis hunc regnasse non affirmet. Sic igitur sunt hi Reges dynastix vigesimæ temporum porro ratio ab Eusebio deducta facit omnino, ut non eundem faciamus Pseusensem & Sesostrim, qui regnavit annis triginta tribus, ut infra è Diodoro & Herodoto apparebit, ac regnare incepit ante vigesimam primam dynastiam, cuius primus Rex Smendis præfuit annis viginti sex. Pseusensis quadraginta annos.

Vigesima prima dynastia permansit annos 126.

Smendis regnavit annos 26.

Pseusenses 41.

Nephercheres 4.

Amenophis 9.

Osochor 6.

Spinaces 9.

Perfusenes 35.

Hh 3

Vigesima

Vigesima secunda perstitit annis quadraginta nouem: cuius hi Reges memorantur. Sencoris regnavit annis viginti unum. huius autem Sencoris pater fuit Siparis. Hunc ferunt quidam post mortem ab Ægyptiis Deum nuncupatum, Serapimque appellatum. Hæc Eusebius.

Osothon imperavit annis 15.

Tachelosis 13.

Vigesima tertia dynastia duravit annis 44.

Perubastis præfuit annis 25.

Osothon 9. Hunc, ait Eusebius Ægyptij Herculem nominantur.

Psamms 10. quo regnante, ait idem scriptor, Ægyptij mare obtinuerunt.

Vigesima quarta annorum fuit 44.

Bocchorus rerum potitus est annos totidem. hic inter optimos Ægyptiorum legumlatores à Diodoro refertur.

Vigesima quinta est annorum 44.

Sabachon Æthiops, Bacchoro deuicto, quem viuum combussit. dominatus est Ægyptiis annos duodecim. hic esse videtur qui Sua vocatur 4. Regum 17. & Salmanaſaro inter Assyrios regnante vivebat.

Sebichus 12.

Tarachus 20. de hoc habetur mentio 4. Regum 19. & Isaia cap. 37. vixit temporibus Ezechia Regis Iudæorum, & Sennacheribi Assyriorum: meminit illius Strabo lib. 15. traditque imperium protendisse vsque ad Herculis columnas.

Vigesima sexta annorum 159.

Merres Æthiops imperavit annos 13.

Stephinatis 7.

Nichepsos 6.

Psammeticus 44.

Nechac Secundus, qui & Nechepfos Sextus, de quo 4. Regum 23. floruit temporibus Iosia, & Nabuchodonosori, à quo victus est, vt scribit Hieremias cap. 46.

Psammites, qui & Psammeticus, regnavit annos 12.

Vaphres 30. hunc Hieremias Ephreem vocat, Vaphreum Clem. lib. 1.

Anamasis 42.

Vigesima septima dynastia Persis assignatur cum Cambyses Cyri filius rerum potitus, Ægypti imperium

transmisit

transmisit ad Persas, qui tenuerunt illud vsque ad Alexandrum Magnum, de quibus egimus supra.

Hucusque Eusebius texuit Ægyptiacorum Regum successionem: Iosephus verò sic eam recenset è Manethone Ægyptio libro contra Appionem primo: haud dissimilia ex eodem sanctus Theophilus libr. 3. ad Autolicum. variant in aliquibus, qui potuit esse plerumque error exscribentium librorum.

Exorditur autem Manethon apud Iosephum à Regibus, quos vocat Pastores, à quibus oppressos ait Ægyptios, eosque esse Iudæos tradit. Atque hi sunt subiecti.

Timaus regnavit annis 19.

Beon. 44.

Apachnas 36. mensibus 7.

Apochis 61.

Ianias 50. mens. 1.

Affis 49. mens. 2.

Hic sunt, quos ait Manethon pastores vocatos, quorum dynastia perstitit annis ducentis quinquaginta nouem, mensibus decem: cum tamen Eusebius pastorum dynastiae non assignet nisi annos 102. Post hos ex auctore eodem subiicit sequentes Iosephus.

Aliphramutosis aduersus pastores pugnavit. Hunc Eusebius vocat Mispharmutosis, & ait regnasse annis 26.

Themosis eius filius pastores expulit imperio, præfuitque annis 25. mens. 4. hic Eusebio est Thutemosis.

Chebron 13. hunc omittit Eusebius, & loco illius ponit Amenophim sequentem, regnasseque ait an. 31. Amenophis 20. mens. 9. S. Theophilus ait huic successisse sororem Amessam, quæ præfuerit annis 21. mens. 1.

Mephres imperavit 20. mens. 9.

Mephramutosis 25. mens. 10.

Thonosis 9. mens. 8.

Amenophis 30. mens. 10. S. Theophilus vocat hunc Daphenosis, quatuor hosce superiores omittit Eusebius.

Orus regnavit annis 36. mens. 5.

Ancenchres Ori filia 12. mens. 1. Eusebius vult Ori successore regnante Moysse secessisse in solitudinem.

Rathosis Ori frater 9. S. Theophilus ponit hic Marcharem quem regnasse ait annis 12. mens. 3.

Achencheres 12. mens. 5. vel Armes è S. Theophilo

Hh 4

Marcharis

Marcharis filius. Eusebio placet tertium Regem post Ori mortem fuisse eum, qui mari est submersus cum ingenti exercitu, quem non admodum dissimili vocabulo appellat Chenerem, quæ variatio nasci à librariis solet. Quocirca maxime illud nobis est obseruandum, nonnullos contendere Iudeos moratos in Ægypto annis dumtaxat 210. Atque his suffragatur dinumeratio Regum, tempusque, quo præfuerunt, ab Eusebio relatū. Veruntamen alij volunt eos mansisse in Ægypto ann. 430. ut habeatur aperte Exod. 12. Atque his fauet hæc Regum descriptio, quam nunc adduximus è Manethone, Iosepho, ac S. Theophilo, in qua multo Eusebius omisit, sicut pastoriū dynastię pauciores annos assignauit

Acencheres imperauit annis 12. mens. 3. vel Messes Miammi filius iuxta S. Theophilum.

Armais 4. mens. 1. loco huius, ac sequentis S. Theophilus adscribit Thamestem.

Armesis 1. mens. 4. qui forsitan litteris immutatis Theophilo, & Eusebio est Rhammesses.

Armesesmiamun 66. mens. 2. hos duos omittit sanctus Theophilus, hunc scilicet, ac sequentem.

Amenophis 19. mens. 6. Quod verò ab his illi Reges scribantur, ab istis verò sileantur, potuit accidere, quòd eodem tempore duobus in locis duo Reges Ægypto præfuerint, siue inter se decertantes, siue etiam sine bellis mutuis regnantes, quòd his temporibus accidisse constat è decima octaua Eusebij dynastia, in quam incidunt hi Reges. Nam postquam discessere ex Ægypto Iudæi, quatuor contigerunt Ægyptiis, primum, ut diuideretur regnū, secundum, ut Basyride exercente tyrannidem, in efferos mores se darent, tertium, ut fabulis locus esset apud eos incredibilis, suosque Reges Ioue prognatos asseuerarent, quæ supra ex Eusebij narrationibus patet in decima octaua dynastia. adde his quartum, quòd magicis deliramentis ac superstitionibus maxime sunt inuoluti, ut ex libris Exod. constat.

Sethosis (Thossum vocat sanctus Theophilus) qui & Ægyptus, cum magnas copias aduersus Cyprios Phænicas, Assyrios, Medosque duxisset, plurimas gentes sibi subiicit, Ægyptumque Armai fratri, siue Armeo, ut vocat Eusebius, qui & Danaus est vocatus administrandam, quoadiu abesset reliquit. At hic Regium sibi nomen

potz

potestatemque adsumens Reginam, quæ fuerat ipsi cōmendata, abiicit, regias concubinas violauit, multa infanda aduersus fratrem perpetravit: qui certior his de rebus factus in Ægyptum redijt, Armaim fugauit, regnum recepit. Is Argos in Græciam profectus occupauit, populosque de suo nomine Danaos vocauit. Hæc è Manethone Iosephus, ac sanctus Theophilus tradunt. Rhemesi hæc tribuit Eusebius, qui centum & octo annis ante Zethum dominari cœpit.

Hucusque è Manethone Iosephus, ac sanctus Theophilus. Nunc videamus, quomodo Ægyptiorum Regum successionem recentant. Diodorus Siculus li. antiquarum rerum 1. par. 11. ca. 1. & Herodotus lib. 2.

Menas (aiunt isti) primus apud Ægyptios post Deos (sic isti fabulantur) regnauit, Deorum cultum sacra, victæque delicatioris genus Ægyptios docuit, Memphim condidit, inquit Herodotus, eam ab Api conditam vult Clemens lib. Strom. 1. ab Epapho Eusebius Cherre regnante decima octaua dynastia post expulsos Iudeos. Huius Regis liberos asserit Diodorus Ægypto potitos annis mille quadraginta, Regesque fuisse quinquaginta duos. Herodotus affirmat è sacerdotum narratione post illum Menam trecentos, ac triginta Reges extitisse, in his decem & octo Æthiopes, ac mulierem exteram Nitocrim, omnium postremam facit Mœrim, cui successit Sesostris, qui regnante Salomone rerum potiebatur. sic igitur isti valde inter se discrepantia scribunt, & tamē vterque rerum suarum sacerdotes facit auctores. atque Herodotus, veluti ab illis audita narrat, Diodorus, quòd asseueret se libros illorum diligenter scrutatum. fabulosa tradere ambos liquet ex ipso rerum contextu, ac temporum ratione.

Basyris, ait Diodorus, post illos quinquaginta duos præfuit, alijque octo.

Basyris alter inter illos octo, Thebas, ait idem scriptor, edificauit, sed fuisse Thebas, ipso nascente Abrahamo supra docuimus ex Eusebio. Quin Diodorus idem constanter affirmat Thebas ac Thebeos esse antiquissimos inter omnes Ægypti gentes. Igitur hic aut amplificauit, aut exornauit Thebas, ut aliquo modo dici possit ab eo conditas: ante eum namque fuisse liquet, cum verò Basyridem, siue hunc, siue superiorem dicant

H h s esse

esse nepotem ex Lybia filia Epaphi filij Iouis, vt antiquos fabulatos Eusebius refert, supra Iouem porro prisci haud vellēt esse alium nisi Saturnum, necesse est primum Busyridem esse, quem narrat Eusebius Memphim condidisse. Post exactos Hebræos adiicit idem Diodorus Thebis fuisse plurium Regum magnificentissima monumenta, qui post Busyridem vixere.

Osymandias condidit ex his vnum stadiorum decē, cui talis erat inscriptio [R E X R E G V M Osymandias sum, si quis qualis fuerim, & vbi iaceam, nosse velit, meorum aliquid operum exuperet.]

Vchoreus ē progeniæ Regis siue Busyridis, siue Osymandiæ octauus, Memphim condidit ambitu stadiorū centum quinquaginta. hunc Iustinus libro secundo Vexorim videtur nominare, bellumque Scythis intulisse scribit, à quibus fugatus est ita vt vix trepidus se receperit in Ægyptum.

Meris duodecima post Vchorem soboles Mēphim maximè exornauit.

Sesostris septima post Merim soboles, Salomone regnante rerum p̄tiebatur, Hierosolymam cepit eo defuncto, vt est 3. Reg. 14. Asiæ magnam partem, Thracas, ac Scythas deuicit, vltra Gangem processit, si credimus Diodoro, quod non contigit Alexandro, aut Nabuchodonosoro. idem multos passim cippos suarum victoriarum monumenta reliquit, in quibus hæc erat inscriptio, vt libr. 11. Herodotus scribit, qui vidit eorum quosdam in Palæstina.

HANC EGO regionem meis obtinui humeris. vel vt vult Diodorus.

HANC prouinciam subegit Rex Regum, & Dominus dominorum Sesostris.

Meminit huius Lucanus cum cecinit,

Venit ad occasum, mundi que extrema Sesostris,

Et Pharios curus Regum cervicibus egit.

Ei frater insidias tetendit, domumque in quavnà cum sex filijs morabatur, incēdit, ipse verò, vt euaderet duos è filijs ad flammam coërcendas, ac separandas in eas coniecit, ac ponte ex eis factò cum ceteris ex incendio est elapsus, regnauit, quod Herodotus, ac Diodorus narrat, annis triginta tres, cum tempus aliquod cæcus fuisset. Obseruandum verò ab Eusebio dinumerari à Busyride

vltim

vsque ad Sesostrim sex Reges intermedios, atque eximere hos ab ordine Ægyptiorum Regum, rursusque à Diodoro prodi Sesostrim genus ducere aut à Busyride, aut ab Osymandia, non enim satis percipi mens ipsius potest: è quibus colligitur duobus in locis duos fuisse in Ægypto Reges, quod Eusebius etiam refert in decimo octaua dynastia, vbi nominat Cherrem Regem. Cum verò Diodorus inter Busyridem Sesostrimque tradat interiectos viginti septem Reges, aut fallitur, nisi sit in Codice mendum, aut plures Reges eodem tempore fuerunt eiusdem consanguinitatis, vel denique breuissimo tempore regnarunt.

Pheron Sesostris filius cæcus & ipse patri successit. Atque hucusque tam Diodorus, quam Herodotus consentiunt ex ordine rerum potitos in Ægypto Mærim, Sesostrim, & filium Sesostris, cuius nomen Diodorus omittit, Herodotus autem prodit, siue illud proprium fuerit, siue commune: dici enim potest eundem esse Pheronem, ac Pharaonem. Post hos haud conueniunt inter se scriptores isti. Nam Diodorus tradit Amasim post filium Sesostris imperasse, eumque quod odio cunctis esset ob crudelitatem, captum fuisse ab Actifane Aethiopyum Rege, qui cum diu moderatè præfuisset Ægyptiis, decessit, substitutusque est illi de communi consilio Menis, quo defuncto post quintū genus è dignioribus electus est Cetes, siue Proteus. sic itaque Diodorus inter filium Sesostris, ac Proteum Reges octo ponit. At Herodotus scribit Pheroni filio Sesostris successisse Proteum. Hunc Herodotus, ac Diodorus volūt Iliaci belli temporibus existisse, & ab Homero fieri ipsius mentionem cum canit Odissæ. 4.

Φυλῶ δ' ἀργύρεον πάλαιο σφέρε, τὸν οἱ ἔδωκε
Ἀλκάνδρῃ πολυβοιο δάμοιο, ὃς ἕνα ἐνὶ θήβης
Ἀιγυπτίης ὅθι πλείστα δόμοις ἐγκτήματα κείταρ.

Id est: Philo autem argenteum talarum tulit, quem ei dedit
Alcandra Polybi uxor, qui habitabat in Thebis
Ægyptijs, vbi plura in domibus bona iacent.

Et post:

— πολυδάμνα πόρην θῶντο παρθέμοιο
Ἀιγυπτίῃ, τῇ πλείστα φέροι ζειδωροῦ ἄραστο
Φάρμοιο.

Id

Id est:—*Polydamna dedit Thonis vxor
Ægyptia, cui plurima fert ferax tellus
Medicamenta.*

Et mox inducit Menelaum, qui consulat Proteum quasi maris moderatorem, rationesque explicantem, quibus iter institutum tenere ille in Græciam possit. Eusebius tamē Thuoris tempore ante Sesostrim contigisse eversionem Troiæ scribit: Strabo similiter libr. 17. Thonim ponit Ægypti Regem, à quo fuerit exceptus hospitio Menelaus. Clemens verò Alexandrinus li. Strom. 1. refert Menandrum Pergamenum, Latumque, qui velint Menelaum venisse in Phœniciam Salomone regnante, qui regnare cepit antequam Sesostris & ipse iniret regnum suum, quod accidit supremis eius annis, nam primis Thuoris dominabatur, vt ex Eusebij Chronico liquet.

Remphis post Proteum patrem regnavit pecunijs cumulandis dumtaxat intentus. Rampsinum vocat hunc Herodotus.

Cheopes superiori successit, qui in omne flagitij genus, ait Herodotus, est prolapsus. præfuit annos quinquaginta, ante hunc Diodorus vult fuisse septem Reges otio deditos, ac voluptati non explicat an simul imperarint, an verò successerit alteri alter.

Chephrenes frater, aut filius Cheopis regnavit annos 56. eisdem quibus ille facinoribus inuolutus ita centum & sex anni numerantur, ait Herodotus, quibus Ægyptij in omni calamitate versati sunt. Ab his porro duobus Regibus pyramides omnium mirabilissimæ sunt constructæ, in quibus ædificandis Ægyptios occuparunt, ac multis modis vexarunt, quod iidem scriptores dicunt. Micerinus Chephrenis præles deinde regnavit.

Bocchorus, siue, vt vult Herodotus, Asychis superiori successit, & Bocchorum quidem Sasychimque leges Ægyptijs vtilis constituisse, & ob id inter optimos legumatores censeari narrat Diodorus lib. 1. cap. 5. part. 2. antiquarum rerum. Quamobrem non Asychis, sed Sasychis videtur scribendus is, quem refert Herodotus, pyramidemque an ipso nobilissimam, & maximè sumptuosam constructam narrat.

Amytis Asychi successit de sententia Herodoti: subterice Diodorus, consentiunt ambo Sabacum Æthiopia Regem postea dominatum.

Sabachus

Sabachus Ægyptum cepit: moderatè diu vixit: mox imperium dimisit. Ægyptijque sine Rege annis duobus vixere in maximis bellis ciuilibus. quindecim deinde annis duodecim duces cunctas rexerunt.

Serhon hic interponitur ab Herodoto, aduersus quem pugnassee ait Sennacheribum, cuius mensio fit in diuina scriptura, post quem rerum potitos ait duodecim viros, quasi hic arripere tyrannidem sit conatus.

Psammiticus Saites Duodecemuir Ægypti regnum deiectis alijs occupauit: rerum potitus est annos LVI. expugnauit Azotum, descierunt ab eo ducenta millia Ægyptiorum militum, qui in Æthiopiam profecti sedes in ea fixerunt. Idem primus, inquit Diodorus, data securitate, gentes exteris allexit in Ægyptum. Nam prius si qui aduenæ eo venissent, vel serui fiebant, vel interficiebantur. Ex hoc multi Græcorum sapientes, eò sunt profecti.

Nechus Psammitici filius patri successit, Syrosque in Magdolo vicit, inquit Herodotus. Hic scilicet est ille Nechao, vt in sacra scriptura vocatur, qui Iosiam prælio vicit, & interfecit in Maggedo, quod vocat Magdolū Herodotus, quem narratur 4. Re. 13 & 2. Paralip. 35. regnauit Nechao annis XLVII. Diodorus illum omittit, sicuti & sequentem: Psammitichique filium facit Apries: qui tamen, si sequimur Herodotum pronepos erit. Vidus est Nechao à Nabuchodonosoro Rege, in cuius potestatem venit Ægyptus, vt ex apud Hieremiam ca 46. Neque verò est hic ille qui dicitur à Diodoro lib. 15. bibliothecæ Nactanebos, qui longè posterior est superiori, cum vixerit Artaxerxe Ocho regnante, de quo etiam Plutarchus in Agesilao.

Psammes Mechi filius præfuit annis sex, relicto hærede filio Aprie, quem diximus à Hieremia vocari Epreen cap. 44.

Apries patri successit, Sidonem cepit, ac diruit, Phœniciam subegit, Cyprios prælio nauali vicit. Aduersus illum sumpsit arma Amasis, qui victor apriam strangulauit, Ægyptioque regno est potitus, cum regi sanguinis non esset.

Amasis imperauit annis XLV. vt Herodoto placet, vel LVI. vt Diodoro: meminit eius Plato in Timæo. Eo regnante floruit Ægyptus, adeò vt Herodotus ac

Pom

Pomponius Mela tradant urbium viginti millia fuisse in ea, Diodorus decem & octo milia, quarum tria millia extarent ætate sua. multas hic Cypriorum ciuitates euertit: obiit, cum mouisset in illum Cambyses Persarum Rex.

Psammenitus Amasis filius suscepto regno victus est à Cambyse, & captus, cumque adhuc res nouas moliretur, Aegyptiosque, qui Persis victoribus iam parebant, ad defectionem sollicitaret, epoto sanguine taurino mori coactus est vt libr. 3. Herodotus narrat. Cùm verò per hæc tempora Pythagoras sit habitus celebris, quod ex Eusebio liquet, ac Plinius lib. 36. cap. 9. velit Pythagoram fuisse in Aegypto, cùm regnaret Semnesertus, videri posset hunc Psammenitum designari à Plinio, quem puerum vita migrasse lib 17. scribit Strabo, Psammitichumque appellat.

Hæc igitur est Aegyptiacorum Regum successio, quorum tempora deducta à Thebeorum dynastia vsque ad Cambysem Persam conficiunt annos, si Eusebium sequi velimus, mille quadringentos nonaginta quinque plus minus. Variæ verò agnationes Regum fuerunt, quæ non multis annis perstitere. Eusebius enim, qui cunctos vicit in eorum serie conscribenda, dynastias distinguit è variis agnationibus, consanguinitatibus, patrijsque Regum. Diuturnior ex ijs est Politanorum, quæ durauit annos CCCXLVIII. An verò fuerit omnibus eiusdem dynastię Regibus eadem agnatio, omnino est incertum, non fuisse illud persuadet, quòd regnum non hereditario, sed electionis iure habebatur, vt Diodorus lib. 1. antiquarum rerum, & Plutarchus libr. de Iside & Osyride testantur. electio porrò penes sacerdotes erat, qui sic in angustum redigebant regiam potestatem, vt multo amplior sit Venetorum Duci, aut Polonorum Regi. Eiusdem tamè dynastię Regibus fuit aut eadè patria aut eadè sedes, à qua nomè illa sortiebatur. Eusebius autè cunctis scriptoribus est hisce in rebus præponendus, quòd nihil fabulosum scribat, nihil superas humanam fidem, communiaque euenta, certius distinguat formas, ac tempora gubernationũ, & habuerit omnia ferè, quæ desiderari ad assequendã harum rerum veritatem possunt. Còstātinus namque Imperator facultatem dedit illi ad potiunda omnia quæcumque illustrare antiquitatem, & à tenebris

fabula-

fabularumque caligine in lucem vindicare possent. Vt videtur aliquando Eusebius aberrari à vero, minus certe aberrare potuit, quàm ceteri scriptores: & quamuis Diodorus diligenter se scrutatum sacerdotum libros, Herodotus autem, se, quæ scribit ab eis audisse dicat, commenta sunt tamen, eorum plurima, quæ tradiderunt, vt certissimò apparent esse, quæ retulimus ex eis de progenie Menis, facta sunt similiter quæ de Osymandias Iberis narrant. Nam cum fuerit Osymandias post Busyridem, quod ipsi volunt, à Busyride primo gentis istius Rege ad Sesostrim, quem Susacim vocat Eusebius non nisi anni tercentum quinquaginta plus minus numerantur. Quantum porrò pertinet ad latitudinem imperij, quod Osyris de se gloriatur: id respicit peregrinationem ab ipso perfectam, non regiones imperio adiectas, vt ex inscriptione ipsius constat. Eusebius testatur post initam decimam nonam dynastiam cœpisse vti Aegyptios Imperatore suo paulo ante tempora Salomonis. hinc omnium maximè post hæc Rampses ac Sesostris dominati scribuntur, eorum tamen regna latius non pertinuerunt, quàm vel Nabuchodonosori, vel Cambysis. Persicorumque Regum vsque ad Alexandrum Magnum, vel huius, angustiora fuerunt imperio Romano, Occidentaliue, aut Orientali, Gallicano similiter, aut Germanico, cùm Reges Boreales vtriq; subiecti fuerunt. Nihil habent, quòd comparari possint cum Lusitanico, aut Hispanico quantum additiones in remotissima loca porrectas, minus omnibus his diuturniora fuerunt. Horum plerisque opulentiora, si commentis Aegyptiorum volumus haberi fidem, luxumque rerum consideremus. Et quamuis Sesostris ultra Gangem dicatur progressus, non tot tamen Græciæ, vel gentium finitimarum regiones vt Alexander, deuicit, aut Hispanias, vt Nabuchodonosorus: vel, si quidem dicamus eò progressum Sesostrim, admodum tamè processit. Suidas ait Thulim quendã Aegyptiũ Regẽ vsque ad Oceanum imperiũ tenuisse, à quo dicta sit Thule, sed rectè vir multæ eruditionis Iustus Lypsius in notis ad Tacitũ: Quis, inquit, tã infandũ somniauit vllus ægrotus? Nam quem tantæ rei testè citat Suidas ex antiquis, qui diligentissimè res Aegyptiacas scriptis mandarunt, cū sit ipse præ illis scriptor admodum recens, cui

tam

ram vetusta ac tam vasta tradenti tunc non possit credi. Iustinus verè scribit antiquos Reges, vt Rhampses, Sesostris, Tarachus cum bella mouebant, victoriis fuisse contentos, abstinuisse imperio: vt sciamus Ægyptiis Regibus amplitudinem regnorum diuturnam non fuisse. Quod autem spectat ad Ægypti frequentiam, quæ tanta erat Amasi regnante, vt vrbium viginti millia haberet, id nobis est explicandum. Numquid enim dicemus duntaxat esse vrbes, quibus est Episcopus? Ridiculè. Nullæ igitur antiquis vrbes, nam neque Episcopi vlli erant. Docuimus nos libr. 22. ad finem, ciuitates priscis vocatas quascunque plurium domorum coniunctiones, quibus essent delubra & spatia communia, vt diximus è Cicerone li. de Rep. similiter easdè fuisse cum oppidis, castra ijs erant, arcium latiorum monumenta Itacham Græci vocabant *πολις*, ciuitatem: atque illa nihil aliud erat, ait Cicero, nisi nidus saxo affixus. Quibus explicatis, quid obest, quin Germaniæ, aut etiam Galliæ & Hispaniæ sint vrbium propè dixerim viginti millia? Ostendimus ibidem ciuitatum magnitudinem non facere ad felicitatem. Sed his ommissis, ex quo vidimus plurima Ægyptiacorum Regum vel fabulosa esse, vel non ita vt iactantur magna, ostendamus quæ fuerint illis ærumnosa, quæ nostrorum nulli Regi contigerunt, quamuis, quæ pluribus eorum fuerint calamitates, aut etiam prospera ignoremus, quod eorum gesta prædita litteris non fuerint, & exitus sint ignoti.

Primum sit tamen infelix euentum, quod cum tot è nostris Reges numerentur, & maximi Imperatores, qui tot orbis partibus per tot annorum sæcula præfuerunt, nullus tamen vnquam fuit ex illis, qui mari cum magno exercitu fuerit submersus, aut alioquin occisus, vt neque superfuerit ex illi vnus

Secundum. Neque fuit vllus è nostris, cuius vnquam regnum tot aduersa affixerint, quod eodem Pharaone regnante prostrauit Ægyptum.

Tertium Similiter nulli contigit è nostris, vt duos filios manibus propriis in flammis cõiecerit, vt ex incendio, quo circumdabatur, se posset eripere, aut etiã morti apertæ eadem de causa volens eos obiecerit, vt ex illa sese posset eximere: quod narrat Herodotus, Sesostrim fecisse.

Quartum

Quartum: Nulla Catholicorum Regum profapia tulit duos Reges Catholicos tam diu regnantes, alterumque alteri proximè succedentem, tot sceleribus inuolutos, & qui subiectos aded vexarint & oppresserint, vt Cheopes, & Chephrenes fuerunt, qui centum sex annis Ægyptios operibus ad solam iactantiam constructis affixerunt, pyramidibus scilicet incredibili magnitudine ac sumptu attollendis, ita vt Herodotus dicat omne genus calamitatis Ægyptios his regnãtibus fuisse perpessos: ijdem verò Reges templa omnia claudi iusserunt, vt nullus omnino vlli Deorum Gentilium cultus esset: quibus quamuis reuera nihil honoris debebatur, Ægyptiis tamen id erat maximè luctuosum rem pensantibus non ex ipsa veritate, sed è sua fide ac persuasione: quamuis hæc infelicitas ad subiectos potius videatur pertinere quàm ad Reges hos, eorumque nepotes tangit. cum tales fuerint, vt Ægyptij, quod Herodotus scribit, præ odio nenominare quidem velint eos, scelestissimosque arbitrentur. cumque trecenta ac sexaginta mortalium millia, quod Diodorus refert, ad vnã earum pyramidum construendam fuerint addita: hinc crudelitas Regum & insolentia ita populos compulere, vt eorum aut dissiparent corpora, aut eicerent è monumentis.

Quintum. Cumque pertineat ad laudem principum subiectos populos bonis imbui moribus contra soleat crimini ijs dari, si male sint illi morati, sicut gloriã solent augere Ægyptiacorum Regum, quod ab initio philosophiam, qua cunctæ artes liberaliores contineri solent, & ad quam disciplinæ omnes laudabiles reducuntur, excoluere, quod in Phædro habemus à Platone testatum: quam tamen à Iudæis maximè acceperunt, cum in Ægyptum se contulere, vt libris contra Apionem docet Iosephus, Clemens Stromatum 1. Eusebius lib. de præparatione Euang. nono: sic ipsorum facta obscurat, laudes extenuat, auget ignominiam, quod postquam Iudæis infensi in primis fuerunt, in flagitiosissimos omnium mores maximè prolapsi sunt Ægyptij. Hinc religiosum fuit illis, ac laudabilissimum, si mulieres cum hircis cõfissent: id nos Herodoti testimonio, qui hæc vidit, libro duodecimo capitulo decimonono probauimus. hic autem sit satis abduxisse Pindari versus idem dicentis. sic igitur ille:

Pars ij. Tom. 2.

Ii

Mé

*Μενδύται πτωρά κρημενον θαλάσσης νεαλας κείγης
Αιγίβατοι ὅδε τρώει γλώσσει μίσθοντες.*

Id est: *Mandata prope fontem in. v. Nili cornu*

Caprarum mariti, vbi hirci cum mulieribus coeunt.

Vt iam mirari desinamus, si apud Aegyptios in primis Capripedes Panes, Fauni, ac Satyri colebantur, quod lib. 11 scribit Herodotus.

Sextum. Sic etiam nulli Regum Catholicorum contigit, ut eis subiectae gentes orbem replerint infandissimis aduersus diuinitatem confictis fabulis. ab Aegypto namque Deorum multitudinem in Graeciae regiones & alia loca profectam testatur Herodotus lib. 11. Aegyptiis porro abiectissimè praecunctis gentibus de Deo senserunt, & prodigiosa quaeque caelo inferebant, ac superis adscribebant, quod nos lib. 12. cap. 17. persecuti sumus.

Septimum. Qui verò Catholici Reges vnquam tulerent huiusmodi legem, vel permiserent obseruandam, ut in eorum regiones nullus exterius posset aduentare, qui fuisset ingressus, vel neci, vel seruituti addiceretur? quam legem sanè Aegyptiis fuisse post Hebraeos exactos, vsque ad Psammitichum Nechi patrem, scribit, Diodorus, à quo Psammiticho refert eam sublaram, ut proinde indignantibus populis honores dari aduenis, Aegyptiorum ducenta millia ab illo secesserint, & in Aethiopia sedes constituerint. Non igitur malè Virgilius inducit Aeneam loquentem, cum venisset ad Libyca littora Aegyptiacis propinqua:

*Quod genus hoc hominum, quaeue hunc tam barbara morem
Permittit patria? hospitio prohibemur arena,
Bella cient, primaque vetant consistere terra.
Si genus humanum, ac mortalia tenuit is arma,
Asperate Deos memores fandi atque nefandi.*

Omittimus Busyridem cunctis decantatum de quo Eusebius in chronico, & sanctus Augustinus lib. de Ciuit. Dei. Quocirca historici mores Aegyptiorum maxime improbarunt quasi inciuiles, inconstantes, dissolutos, ut Polybius ac Strabo, qui ipsum refert. li. 17. Ac sicut Chaldaei visi sunt Aegyptiis meliores, sic disciplinarum quarundam fundamenta habemus ab iis ex antiquiori tempore. Verbi gratia, stellarum motus, spatia, magnitudinemque metiri est huiusmodi, ut qui haec tradit, necessario calleat optimè quaecumque pertinent ad Mathe-

mathica

mathica, ut Arithmetica, & alia. Atqui Ptolomæus ipse Aegyptius nulla profert antiquiores obseruationes in istis quàm traditas Babylone à Chaldaeis regnate Nablosaro, & Mardecempado, qui ante illum fuit, quod apparet Almagesti lib. 3. cap. 8. & 10. lib. 6. 8. 11. li. 5. ca. 14. li. 6. cap. 4. lib. 7. cap. 3. lib. 9. cap. 7. lib. 10. cap. 5. 2. lib. 11. cap. 8.

Octauum. verum ne omittamus Regum propria: nullus vnquam fuit ex vlla Catholicorum prosapia Catholicus Rex adeò truculentus, qui fratrem necarit, & in triginta frustra discerperit, singulaque singulis hominidij rei distribuerit, ut Typhon fecit aduersus Osyridem fratrem, quod supra retulimus.

Nonum. si contra nullus Rex Catholicus fuit in vlllo regno, qui cum fratrem necasset, fuerit mox ipse à nepote interfectus, ut accidit eidem Typhoni Neque occurrit vllus adhuc è nostris Rex saltem paulo celebrior, qui viuus fuerit exustus, ut Bocchorum scribit exustum à Sabacho Eusebius in chronico suo.

Post huiusmodi à nobis relatos Reges Aegypto potiti sunt Persae, quamuis aliquando discessum fuerit ab obedientia ipsorum, creatique Reges, qui paruo tempore perstitierunt. Ac de Persis diximus loco suo. Persis successere Ptolomæi, de quibus à nobis est dicendum.

*Explicantur euentus infelicia Ptolomæorum, qui
sunt Aegypto dominati*

C A P. XV.

Ptolomæi Reges imperio continuerunt Aegyptum, plerumque Cyrenem, quandoque etiam Syriam, & aliquas Aethiopiae terras, ita ut illud magnitudine sua nullum nostrorum, quae supra recensuimus, superet, antequam regnarunt annis, si volumus Eusebium sequi, ducentis viginti septem.

Ptolomæus Lagi filius huius agnationis regis primus imperauit annis quadraginta, Philadelphus triginta octo, Euergetes viginti sex, Philopater septem decem, Epiphanes viginti quatuor, Philometor viginti quinque, Euergetes viginti, Soter decem & septem, Alexander decem, Ptolomæus Cleopatre filius octo, Dionysius

Ii 2

triginta,

triginta, Cleopatra viginti duobus. Ita Eusebius tempora successionemque Aegyptiacorum Regum recenset: alij scriptores paulo aliter: eos nos secuti sumus li. 10. sign. xxxviii. de pietate cap. 4. Cur inter se dissentiant, & à quibus sit veritas, non est instituti praesentis explicare. satis hic habebimus euenta infelicia recensere, quae proposuimus eodem loco.

Justin. lib. 29.
30.

Primum sit itaque, quod nulli Regum nostrorum prolapia contigit, ut produceret aliquem, qui regnandi causa matrem perimeret, ut Philopater & Alexander fecere: multo igitur minus, qui patrem, ac matrem simul necaret, ut Philopater.

Secundum. neque similiter, qui uxorem sororemque eandem suam: quod patrauit idem Philopater. Ac licet nostri sorores in coniugio non possint habere, possunt tamen sobrinas ex indulgentia Pontificis ob graues causas solitas aliquando dari.

Tertium. praeterea nemo è nostris filium fratremque simul regnandi causa suspicionibus inductus interfecit, quod Energetes admisit.

Quartum. quid illud? idem necauit alium filium, non contentus vno, & in frustra discerptum, existæque inclusum matri dono dari curauit. quæ nostrorum Regum consanguinitas tale monstrum tulit?

Strabo li. 17.

Quintum. neque poterit è nostris adduci vllus, qui filiam, generumque simul peremerit, quod Auletes fecit.

Sextum. haud igitur mirum praetot ac tantis sceleribus, si desijt huiusmodi agnatio in foeminam impudicissimam, quæ fratrem interfecit, & aspida ad vbera admo- uit, seque ipsam tandem necauit, qualis fuit Cleopatra, cui nescio an similis in tot sceleribus perpetrandis, & vita tam miserabili exitu conclusa possit è tota antiquitate inueniri.

Septimum. Quamobrem nullam crediderim ante hæc Regum fuisse consanguinitatem, à qua tam crudelia sint euenta, luctuosaque scelera à suis aduersus suos admilla: ac forsan non exitit post hæc vlla, in qua toties fuerint repetita facinora tam truculenta & impia à tot eiusdem agnationis liberis in tam propinquos è suis.

Explicantur

Explicantur euenta infelicia regiarum posteritatum, quæ post Persicos Reges à nobis supra memoratos Persicis regnis sunt potita, ex quo Mahometani tenere illa ceperunt.

CAPVT XVI.

Quod diximus sapè, non pigebit repetere. Si felicitas constituatur in rerum luxu, aut libidine exatianda, nostri Reges cunctis infeliciores: sin ponatur in virtutibus nihil equari nobis aut conferri etiam potest vlllo modo. Praeterea verò si agatur de omnibus ijs, quæ pertinent ad externa bona virtutibus nõ aduersantia, Regum nostrorum: vel agnationes, vel consanguinitates cunctis sunt praestantiores ac beatiores. A nobis est dictum supra de omnibus ijs cognationibus regijs, quæ Persia, adiunctarumque regionum tenuerunt imperia vsque ad Heraclium & Mahometis sectatores. Reliquum nobis est, ut inspiciamus de ijs, qui post hæc illis sunt potiti vsque ad ætatem nostram.

Mahometes impios decessit absque maribus anno vigesimo primo Heraclij, ut auctor Miscellæ, qui non longè abfuit ab his temporibus, tradit lib. 18. is videtur esse annus Christi 631. natus dicitur 567. successorem reliquit Ebubezerem cognatum, qui mendose vocatur apud Gulielmum Tyrium lib. 19. ca. 21. Beberce, statuitque duces militares, qui illi ac successoribus eius parent, quos Amiras, aut Amireos vocauit.

Ebubezer, siue Bubezer regnavit annos 2. menses sex, qui sine maribus & ipse est defunctus. Abubachar vocatur à Cedreno.

Haumar siue Vmarus, ut nominat Cedrenus, cognatus & ipse legislatoris nefandi Persiam cepit, Aegyptum & Afsyriam, fraude occisus est à quodam Peisa ut refert Miscellæ scriptor lib. 19. anno 4. imperij Constantis, qui est Christi 644. sine maribus & hic è vita migravit.

Haomen consanguineus superiorum Haumari successit. Hic, qui à Gulielmo Tyrio Themenus vocatur Mahauia duce Africam expugnauit, illique tributa imposuit, Armeniam, Isauriam, Cappadociamque incurfauit, Aradum Rhodumque vastauit, dolo necatus est anno 14. Constantis, seu Christi 655. Post huius obitum de

113

imperio

imperio certatum est inter Muhauiam & Halim generum, fratremque patrualem Mahometis. victus est Hali & interfectus anno sexcentesimo quinquagesimo nono.

Muhauias Ciliciam, Lyciam, & Africam cepit, vt in Leontio Zonaras scribit, quin ipsam Constantinopolim obsedit. multis irruptionibus est populatus, ac mortuus est anno 880.

Gizid Muhauix filius præfuit annis quatuor, obiit sexcentesimo octuagesimo quarto Christi. Muëtarque Persiam occupauit. Arabes autem constituerunt ducem Habdallam filium Zubedir. Nonnulli verò Maruhan.

Maruhan mensibus nouem regnauit.

Habdimelech filius Maruhan vicit, & interfecit Habdalam, ceterosque sibi obstitentes interemit, Armeniam sibi adiunxit, Africam prorsus subiecit anno sexcentesimo octuagesimo nono, Leontij Imperatoris secundo. Miscellæ auctor li. 19. Zonaras tom. 3.

Haulid filius Abdalharis Habdimelech defuncto successit anno Absimari Imperatoris septimo, Christi septingentesimo quinto, defunctus est septingentesimo decimo tertio Miscell. lib. 20.

Zulcimin filius Habdimelech regnauit annos tres, Miscell. lib. 21.

Haumar filius Habdimelech ei successit anno septingentesimo decimo septimo, quo tempore Hispania capta est ab Arabibus Constantinopolis obsessa, vt Zonaras tom. 3. in Leone Isauo tradit.

Gizid defuncto Haumare imperium obtinuit anno septingentesimo vigesimo, filius fuit Habdimelech: duce Muzalma Gizid quemdam, qui Persidem ceperat, occidit, Miscel. libr. 22. Izedum vocat hunc Cedrenus: ab eo Sardinia est adducta in potestatem.

Euelid Gizidi proles fratri successit anno septingentesimo vigesimo quinto, Cæsaream Cappadociæ cepit. Hoc regnante Coraxani, Turcæque aduersus Sarracenos bella gerere cœperunt. Vualidus hic à Cedreno nominatur in vita Copronymi, necatumque ab Arabibus refert, & ante enim tradit regnasse Isamum, per hæc tempora Carolus Martellus prælio commisso bis Sarracenos in Galliam progressos fudit, semelque occisa sunt eorum trecenta septuaginta millia, vel etiam septua-

ginta

ginta quinque, vt Eudo in litteris ad Gregorium Papam datis refert, & Paulus in vita Theodorici II. narrat. quocirca reiecti in Hispanias concesserunt.

Gizid filius Habdimelech imperia excepit anno septingentesimo quadragesimo quarto, Cyprios hic in Syriam transtulit: occisus est ab Arabibus Isidus Leipsus hic à Cedreno vocatur.

Hices vel Habdimelech filius eius regnare cœpit anno septingentesimo quadragesimo quinto: omittitur hic à Cedreno & Zonara.

Maruhan ei successit anno septingentesimo quadragesimo sexto: sed septingentesimo quinquagesimo Coraxani populi bellum mouerunt aduersus Maruhan: tenebant hi tenentque adhuc antiquas Parthorum sedes. Nonnulla verò sunt hic obseruanda. Primumque sit illud: sanxisse Mahometem, vt vnus omnibus suæ superstitionis, & impietatis sectatoribus Rex esset, idemque Pontifex, qui non hæreditario, sed electionis iure capeseret imperium, Caliphaque vocaretur, quod Gulielmus Tirus lib. 19. cap. 21. Ioannes Leo in tertiâ parte descriptionis Africæ, vbi agit de ratione, qua Rex Fessæ viuit, Zonaras tom. 3. in vita Michaëlis Ducæ tradunt. Secundum: Numquam fuisse maius imperium Mahometanorum Regi vllò, quam iis, qui imperarunt ab anno septingentesimo vigesimo vsque ad annum septingentesimum quinquagesimum. Hoc namque tempore possederunt Hispanias, Sardiniam, Libyam, magnam Mauritaniam, & Numidiæ partem, Cyrenem, Ægyptum, multas Arabiæ terras, Syriam, & Asiam minorem propè totam, quòd si hi potiti essent quidquid est post Persidem finimarum regionum vsque ad Indum. Nabuchodonosori imperium, & Alexandri equassent, Tertium: asseri à scriptoribus superiores Reges fuisse agnationis eiusdem cum Mahomete, quamuis ab eo non fuerint prognati: sed ab eius maioribus. Quartum: nullum è superioribus ad nepotes suos imperium transmisisse. Quintum: ex hoc imperium tam latè hætenus diffusum cœpisse in plura discindi, occasio fuit huiusmodi. Hali fuit patruelis frater Mahometis, idemque gener, quòd eius filiam Phatumam duxisset uxorem, vt abducto loco refert Ioannes Leo. Hic cum fuisset electus Rex, ac Pontifex, aduersus

li 4 u hauriam

Muhauiam prælio, vt diximus, commisso est occisus, idem iactabat se Prophetam cælo demissum, ac Mahomete maiorem: liberi tamen eius aliqui superstites fuerunt, & in minori Arabia delituerunt, vt refert Miscel- scriptor li. 22 Ioan. Leo in 3. parte, & Gulielmus Tyrius. Anno igitur nono Copronymi, qui est Domini DCC. L. Salim, Habdalas. & Habubalas, qui Muhamat siue Mahometes, fratres è stirpe & agnatione Hali, adiunctis sibi Coraxanis, ad quos misere libertum suum nomine Hamullim, fuderunt, & interemerunt Mahuram, cuius filij profugere in Hispaniam. Ipsi autem sibi regna cis Cyrenem diuiserunt: & Habubalas quidam Caliphas est creatus, Arabiamque, & Persidem possedit: Salim vero frater Aegyptum, Habdallas, Syriam, & Mesopotamiam Præerat tunc Africæ Muhauias Caliphæ Maruam defuncti nomine, vt colligitur ex auctore Miscellæ. Huc Muhauiam fuisse agricolam refert ex Rase Vasaus anno septingentesimo quinquagesimo septimo. Huius filius fuit Abderamen, qui se Hispaniæ Amiræum, siue Miramolinum, Regemque Cordubæ iussit appellari, & subduxit se ab obedientia Caliphæ Orientalis.

Habubales, qui & Mahometes, regnavit vsque ad annū septingentesimum quinquagesimum quartum.

Habdallas frater eius tenuit Persidem, Syriam, Mesopotamiam, & Arabiam: præfuit annis viginti & vno. Hoc regnante Turcæ è Caspijs portis eruperunt, eumque multis bellis fatigarunt. Idem misit ad Africam debellandam copias.

Mady, qui & Mahometes, filius Habdallæ rerum potitus est annis nouem.

Moyse soboles Mady regnavit anno vno. Hucusque posteritas Hali rerum potita est annis triginta quinque.

Aaron triginta tribus annis imperavit, iniit imperiū anno septingentesimo nonagesimo nono. Hic est, qui munera magna ad Carolum magnum misit, vt scribunt in eius vita Eghinartus, & Rhegino, testanturque Orientis totius imperium tenuisse. Hunc è genere legislatoris impij aut Hali fuisse vult Ioannes Leo parte 3. in Fessæ descriptione. A quo similiter habemus Hali posteros ad internecionem petitos ab Habdalia Sefsec nepote huius Aaron: quorum tamen superstitis quidam, à quo genus duxit, qui in Africa Fessam condidit, Idris

nominatus,

nominatus, de quo mox, ceterisque Hali nepotibus dicemus. hic igitur amiserit imperium, qui ab Haome, qui post Mahometem tertius Mahometanorum Calypha fuit, prognati asseruntur, ac post hos, qui ab Hali genus duxerunt, è quibus Habubalas interfecit Regem Caliphæque Maruam, vt idem Leo tradit eodem loco, cū tenuissent illud annis centum quinquaginta. quinque, Regesque & Pontifices septemdecim è suis habuissent. è quibus tresdecim ab Haome deriuantur, quatuor ab Hali. Dicuntur tamen adhuc ostendi inter Mahometanos qui se Mahometis cognatos profitentur, ij sunt abiecti, plerique omnes inopes, stipemque efflagrantes, & omnibus vitijs inuolari, vt testantur Ludouicus Bassanus in historia Turcarum ca. 25. & Nicolaus è Nicolais, libr. 3. cap. 22. vocantur hi vel Emiri, id est cognati Prophetæ, vel Iesilbassi, quod scilicet viridi panno caput tegant, sicut contra qui se ab Hali prognatos iactant, qualis fuit Ismaël Sophus auorum nostrorum memoria, Chesulbassi, quod rubro indumento caput aperiant. Inter virosque autem, vel eorum studiosos implacabilia & truculenta sunt bella.

Muhamat Aaroni patri successit, in quæ supersit arma frater Habdallas, à quo victus & fugatus tenuit Gabdam.

Habdallas in Perside quod hæc regnavit, sed ob fraternas discordias totum regnum à Perside vsque ad Libyam in diuersos Reges est scissum: Aegyptū & Africam duo sunt partiti, Damascum tenuit alius, alius autem Palæstinam, quæ scribit auctor Miscellæ libr. 24. Ex hoc tempore suus Aegyptijs Calipha fuit, suusque similiter Mesopotamiæ, ac Persidi, qui in Bagadata sedes habuit, Vrbs est hæc haud procul à Babylonix antiquæ solo. testatur hæc Gulielmus Tyrius lib. 1. cap. 3. & lib. 5. cap. 24. superstitionum vero vtrique contraria fuerunt decreta, mutuisque se execrationibus illi detestabatur. Hic igitur status fuit imperantibus Nicephoro, Michaële, & Leone Armenio.

Amerumnes in Persia scribitur à Zonara regnasse Theophilo Leonis successore imperante. Cuius fuerit filius nobis est competum: magnis certè cladibus hæreticum Imperatorem afflixit. Coropalates vocat hunc Amerumne in Imbrielem: narratque Persas hoc tempore à Sarracenis discessisse, ac petisse ab Imperatore, vt

ad eos mitteret Theophobum, qui regio Persarum sanguine ferebatur ortus, qui Persis imperaret.

Mahumus similiter à Cedreno refertur, imperante Michaële Theophili filio, regna Orientis tenuisse, cepit autem tenere viuentē adhuc Theophilo, ut è Curopalate apparet. Abdelomeres æquè memoratur ab eodē in vita Basilij Macedonis, qui Michaëli successit, & Mahometanos repulit vsque ad Euparatem, prouinciasq; omnes Asiæ minoris Romano restituit imperio. decessit Basilius anno octingentesimo sexagesimo octauo. Quin anno nongentesimo vigesimo secundo, post annos scilicet quinquaginta, rerum posito Romano Lecapena Mesopotamia adhuc erat in potestate Imperatoris Constantinopolitani, quod Curcuas vir strenuus bellum gesserit annis viginti duobus, & septem mēsis, ac Theophilus eius frater aduersus Mahometanos qui Syriam Mesopotamiamq; possidebant, eosq; ait Cedrenus in vita Romani Lecapeni, oppresserint, atque ad eodē deleuerint: eadem refert Curopalates. Qui verò his temporibus Caliphę fuerint in Persia non produnt recepti, quos in manibus habemus, scriptores. Idemq; status fuit imperante Zimisce, ut è Zonara, Cedreno, & Curopalate constat.

Chosroës Babiloniæ Princeps erat imperantibus Basilio Porphyrogenito, & Constantino, ut apparet è Curopalate, & Zonara in vita Basilij eiusdem Porphyrogeniti: imperare cœperunt isti anno nongentesimo septuagesimo septimo. quo tempore vir quidam Persa Inargus, siue Inarchus nomine popularibus suis cœpit suadere, ut Sarracenorum iugum excuterent, & in antiquam se libertatem, vendicarent victi sunt Persæ, quod Chosroës vsus sit in prælio tribus milibus Romanorū captiuis, Scelero duce aduersus Inargū.

Mahometis Imbraelis filius post Chosroëm Persidi est dominatus: hic à Turcis est vita regniq; omnibus spoliatus, circiter annum millesimum ab ortu Christi, ut modò dicemus. conduxerunt autem Persæ aduersus Chosroëm Turcarum viginti millia.

Tranglophix natione Turcus, Turcorumq; Princeps aduocatus auxilio tempore Basilij Pophyro geniti à Mahometo Imbraelis filio, Regēque Persidis Chorasmiorum, & Mediæ aduersus Babylonios, cum victoriam

ei pepe-

ei peperisset, neque ad suareuertī permitteret, prælijs quibusdam commissis Mahometum vicit, & occidit, omniaq; ipsius regna domitis Sarracenis in se transtulit. Quin idem tantas est vires nactus, ut Asiā totam vsque ad Hellefonti fauces adduxerint in potestatem Monomacho imperante, ut Zonaras refert. atque his temporibus Caliphæ solam quandam dignitatem: non eandem verò potestatem retinebant. Hic porro Tranglophix Abrahamum fratrem necauit. eadem cum Zonara scribit Curopalates. Paulo aliter rem tradit Gulielmus Tyrius lib. i. cap. 7. scribit enim Turcas Persarum Regi tributa soluere solitos, consilio inter se communicato, Regem quem Sultanum vocabant constituisse Selduch, quendam, qui vniuersum occupauit Orientem, Syriamq; & Hierosolymam. Cumq; nonnulli è Turcis tantæ deliberationi non assensissent, vocati sunt hi Turcomanni. id actum tradit triginta aut quadraginta annis, antequam nostri expeditionem sacram in concilio claromontano suscipere sub annum millesimum nonagesimum quintum. Sic igitur acta hæc à Turcis post annum M. LV.

Belpher prælio commisso Romanum Diogenem Imperatorem cepit, & in potestatem redegit, Syriam vtrāque ciliciam, Isauriam, Pamphiliam, Lyciam, Pisidiam, Lycaoniam, cappadociam, Galatiam, vtrumque Pontum & Asiæ minoris partem, ut Tyrius vult lib. i. cap. 9. huic vocare videtur Axanum, siue Assanum Zonaras, cui curopalates consentit. Adiciuntque hi cuthlumum, qui Tranglophicis nepos ex fratre erat, bellum mouisse in Axanum filium Tranglophicis, qui patruelis erat Assanid: sed ita conuenisse hos inter se adnente calipha Babylonico, qui ab impio Mahometo genus ducebat, ut Assanus Persidem, ceteraq; haberet, quæ potiebatur. cuthlumus adiutus Assani copiis aduersus christianos pugnaret, & quæcumque acquireret, ea sibi haberet. sic isti in vita Michaelis Ducæ, cui successit Botoniatas. At Gulielmus Tyrius ait lib. 13. cap. 1. & libro quarto cap. 11. Belpherum tradidisse Solymano nepoti quidquid à Tarō ciliciæ vsque ad Hellefontum, & à mari Mediterraneos vsque ad Septentrionem dierum triginta itinere protendebatur. Ducat verò alteri nepoti Damascum cum finitimis oris, Serno autem Assangur

Alapien:

Alaptian: fuit hic affangur pater Sanguini, auus Horadini, Acciano denique Antiochiam, ceteris nepotibus ac seruis cetera regna, In his Rex erat Persarum, qui Sultanus vocabatur. Hæc ille qui Calypham Babylonæ fuisse adhuc refert Baldacensem vocans. Multi enim volunt ubi Babylonæ prisca loca erant, esse nunc Bagadat, siue Baldac. Addit præterea libr. 5. cap. 14. Regem Persarum copias innumeras misisse Corbagato Duce, quæ Turcis essent auxilio aduersus nostros qui in expeditione sacra multis urbibus captis Antiochiam obsidebant, cum his Solymanum fudissent, & libr. 11. cap. 16. scribit singulis propè annis missos è Perside exercitus ad infringendas & conterendas nostrorum manus, & capit. 19. missum Principem quendam Menduc nomine, & cap. 23. Borsequinum Turcarum principem, & ca. 9. Guzi Turcomanorum ducem, & cap. 17. Balac Turcarum, ac rursus libr. 13. ca. 16. eundem Borsequinum.

Calypha tamen Baldacensis veluti monarcha, & omnibus imperans, nominatur ab eodem Tyrio libr. 19. cap. 12. anno Christi millesimo centesimo septuagesimo secundo. Quod verò illi nomen & genus fuerit, non enarrat, neque nos aliunde eius, superiorumque, ac sequentium potuimus expiscari. Illud certum non longè post hæc Saladinum cuncta vsque ad Euphratem redegit in suam potestatem, vt è libr. eiusdem 22. apparet: sub annu verò millesimum ducentesimo quadragesimum, Iochis Tartarorum Rex Persiæ partem cepit, Manguque & Halaon frater Mangu Regis similiter Tartarorum, qui Christianus fuit, reliquam, Persiæ, Mesopotamiamque, & Calipham Babylonicum fame enecauit.

Halaon fratri successit, & imperauit vsque ad annum millesimum ducentesimo sexagesimum quartum, & Christi cultor fuit: anno tamen millesimo ducentesimo sexagesimo nono Marcus Polus ait Regem Babylonæ fuisse Bendochdarem.

Abaga patris excepit imperium, ac præfuit vsque annum millesimum ducentesimo octuagesimum secundum Christianus non fuit: Christianorum tamen amicus, veneno periit.

Tangodor, qui sacro baptisate ablutus Nicolaus est dictus, frater Abagæ, Rex à Tartaris electus Christi legem repudiavit, Mahometusque est dictus, obiit anno 1285.

Argon

Argon filius Abagæ, à patre est interfectus, Christianis amicus fuit, quamuis non Christianus, decessit anno M. CC. LXXXIX.

Regatus frater Argonis, homo vitis, ac luxui deditus cum præfuisset Tartaris sex annis ad extremum fuit à suis suffocatus.

Baidus illi successus Christianus Christianique cultus studiosissimus promotor, Mahometani que euersor. Quocirca à nonnullis accersitus Cassanus eum prælio vicit & occidit.

Cassanus quamuis initio fuerit hostis Christianorum, mox eis factus est amicus aduersus Melechum Nassarem Aegypti Regem, siue Sultanum pugnavit, victor que Syriam cepit & Damascum anno millesimo trecentesimo primo. meminit Cassani Ioannes Villaneus libr. 8. cap. 35.

Carbanda Cassani excepit imperium: quamdiu vixit mater eius Christiana, Christianus & ipse erat: ea defuncta, legem Christi abiicit, Mahometo adhæsit: Tauris morari solitus erat. Atque hæc omnia latè complexus est libris suis, qui fuit his temporibus, & plurima horum vidit, Haito Armenus.

Post Carbandam, aut alios, si qui fuerunt eius successores, tenuerunt Persica regna Tamerlanes liberi que ipsius.

Tamerlanes igitur circiter annum millesimum quadragesimum Persiæ, Babylonæ, ac pleraque Asiæ regna possedit, de cuius gestibus Laonicus Chalcocondylas.

Sachruchus patri successit, ac breui regnavit.

Paiangures eius frater minimus superiorum regna excepit, fratrem Abdulatriphem cepit, & in carcerem coniecit.

Trochies Paianguris proles patri successit, ac Paiangurem fratrem bello vicit. è Trochiis filia, & Charaisuphe natus est Tzanifas Assyriorum & Babiloniæ rex. filium Trochies reliquit, qui breui imperavit, & mox eius nepotes præfuerunt, de quibus libr. 9. Laonicus, & libr. 3.

Cassanus, qui & Vsumcassanus, & Assambechus, natione Turca patre Scendere natus è Carailucis familia. Scenderes autem fuit Armeniæ Rex, & à coniuge est interfectus: decessit anno millesimo quadragesimo septuagesimo octavo, cunctis Mediæ, Persiæ, Armeniæ,

Mesopo-

Mesopotamię, ac finitimarum regionum imperijs in potestatem adductis, & quatuor filijs relictis e Despinacotona filia celoioannis Trapezuntij Pontique Regis.

Iacobus filius Vllumcallani fratrem necavit, cum alio pactus est, a quo alter frater fuerat interfectus, veneno & ipse extinctus est ab vxore.

Alumutus filius Iacobi victus ab Ismaele Sopho regnoque exutus est, ac vita.

Muratcanes frater Alumuti, Babyloniaque ut quidam vocant, Rex, ab eodem victus, regnoque eiectus.

Ismael Sophus, superiorum consanguineus, Secaidarique filius, quem sibi generum Assambeius adsciuerat, ab Hali iactat se genus ducere, ferturque Hali decrerat cunctis Persię, Medię, Armenię, Mesopotamięque, ac finitimarum regionum regnis est positus, matrem necavit ac sobrinum, quod Angiolellus scribit in itinera-rio suo.

Thammas Ismaelis filius duos fratres Eliam Samuq interfecit, quę Natalis comes tradit, obiit anno millesimo quingentesimo septuagesimo sexto, vndecim filijs relictis: ex his octo obruncati ab Ismaele fratre, & herede ex testamento patris Thamma.

Ismael fratres octo occidit, cum prius ex vndecim fuisset alius Aideres nomine & ipse ab alijs interfectus: pretereã verò innumeros e propinquis. discessit a superstitione Mali, & Ismaelis aui, adhærens contrarię, quade causa plurimos interemit: dictus est veneno Periaconchonę sororis obiisse.

Mahemetus cognomento cadabanda seu cadanbanches Ismaelis frater Periaconchonam sororem mandauit occidi. Hic adhuc dicitur imperare, bellaque illi perpetua cum Turcis.

His autem regijs posteritatibus, quas memorauimus, veluti non accidere felicia euenta, quę nostris obligisse narrauimus supra, sic euenerunt hæc aduersa in nullã catholicorum Regum catholicam profapiam cadentia, ut apparebit.

Primumque sit illud: cum multi recensentur electi calyphę post Mahometem vsque ad Maruham, nullus eorum tamen ad pronepote[m] transmisit imperium, vel eorum nulli pronepoti contigit, ut calipha recto & haud interrupto ordine deligeretur post maiores suos: &

tamen

tamen plurimis Imperatorum nostrorum contigit, ut recto ordine ipsorum liberi regnauerint vsque ad pronepotes, & ultra ipsos, ut capite 6. libri huius est explicatum, & constat e libro 21. cap. 5.

Secundum. Nulla catholicorum Regum posteritas catholica existit vllibi, quę legem tulerit, ut cuius liceret conire cum feris ipsis, quę forent in dominio coire volentis ut successor Mahometis Ebubezer, siue Eubochar, alique post ipsum delati sanxerunt, quod nos ostendimus lib. 12. cap. 20. atqui hoc longẽ omnium turpissimum, quod, nulli contigit genti paulo celebriori.

Tertium. nulli Regi catholico contigit, ut vno prelio amiserit suorum trecenta septuaginta quinque millia, ut euenit regnante Euclido, cum Sarraceni a carolo Martello sunt profligati.

Quartum. nullus vnquam fuit Rex catholicus, cuius extent propinqui vlli, qui tam turpem, infamem ærutinamque vitam degant, ut plerique omnes eorum, qui gloriantur inter Mahometanos esse propinqui Legislatoris impij Mahometis.

Quintum. nullius regię posteritatis catholię fuit vllum regnum catholicum tamen in quo confederint occupato imperio tot exterę & inimicę nationes, quot sedes fixerunt in Persico, ex quo Mahometis sectatores illud occuparunt. id esse sic nos explicauimus supra lib. 21. cap. 1.

Sextum. cum post imperij Romani ruinam celeberrima sint excitata regna in Europa, quibus in Africa, & Asia fuerunt, ac sunt etiam nostra ætate latissimę ditiones, nullũ tamen est ex eis, quod fuerit ex vna in aliã posteritate translatum paulo diuturniorem, cui non sit consanguinitatis vinculum cum superiori: id nos ostendimus lib. 21 & clarius adhuc infra ostendetur: & tamen in hoc Persico regno sunt successiones quatuor saltem, vel etiam plures, quarum nulla superiori coheret vlla copula consanguinitatis.

Septimum. nullus e nostris Regibus catholicis fuit, a quo fuerint tot fratres occisi, quot ab Ismaele filio Thamma, qui fratribus octo necem intulit.

Octauum. multo minus autem fuit e catholicis vllus Rex, qui matrem necarit, quod Ismael Sophus amisit.

Expli-

Explicantur euenta infelicia regiarum posteritatum, quæ in Ægypto sunt dominata

C A P V T X V I I .

Post annū septingentesimum quinquagesimum Salim tenuit Ægyptum depulsis iis, qui se Mahometis cognatos prædicabāt, vt supra explicauimus. Hic autem genus alserebat sibi ab Hali. Verū post annum septingentesimum nonagesimum nonum Aaron iniit imperium, eius autem nepos Habdalla Seffec persecutus est omnem Hali cognationem, quod & Aaron est exorsus & molitus. Nihilominus Abutham in cognomento Ebuthedualia è stirpe Hali cū regnaret in Africa, Ægyptum sibi subiecit sub annum 967. eiusque nepotes illud tenuerunt vsque ad Salhadinum, qui Califam tūm præsentem cum tota progenie obruncavit, sibi que Califæ, & Soldani nomen potestatemque arrogauit, vt refert libr. 20. cap. 12. Gulielmus Tyrius. accidit hoc circiter annum 1169. Erat Salhadinus natione Curdus, eiusque liberi sunt dominati vsque ad annū 1267. per annos scilicet nonaginta & octo, vt Ioannes Leo octaua parte descriptionis refert. Sublati verò fuere nepotes Salhadini à seruis, quos Mamaluchos vocabāt, & ad militaria officia exercebant, qui deinde instituerunt, vt ex ipsorum vniuersitate Califa & Soldanus eligeretur: primus ex iis vocatur è quibusdam Piperis: horum successio cum suis nominibus recensentur ab eo, qui sacri belli historiam continuauit, non est opus hic referre, quod nullus ex eis fuerit eiusdem cognationis cum superiori. Erant autem Mamaluchi genere Circassi, gens hæretica, priscis ignota supra Tanaim, Meotidemque paludem sedes habens. Mittebant enim Reges, quos Sultanos vocabant, Ægypti iam inde ab imperio Michaëlis Paleologi, vt notauit Gregoras lib. 4. ad eas ora, & emebantur pueri multi ex ea gente, qui Christi cultu adiecto nomen Mahometi dabant militiæque inter Mamaluchos adscribebantur, & ex eis defuncto Regi, qui visus iis fuisset, substituebatur. Regnarunt annis ducentis quinquaginta, vt Ioannes Leo refert octaua parte descriptionis Africa. Tenuerunt Ægyptum, Cyrenem, Syriam, & nonnulla Arabia loca. exstinxit eos Selymus Turcarū Rex anno

millesimo

millesimo quingentesimo decimo septimo. Electio ab illis plerumque fiebat eade superioris Sultani admissa, & armis, vique cuncta expedientibus, sicuti Romanis accidebat, cū præset Imperator. Infelicia porro euenta istorū, quæ nulli nostrorū Regū cōtigere, sunt subiecta,

Primum. Nulli Catholicorum Regum profapia contigit, vt ad tantam vastitatem vllas terras adducerent, ad quantam Reges isti adduxere Ægyptum & Palæstinam. Ostendimus supra è Pomponio Mela, Plinio, ac Diodoro regnante Amasi fuisse in Ægypto urbium decem & octo, vel etiam viginti millia. Diodorus quidem certè, qui in Ægypto fuit, ait etate sua fuisse earum tria millia. Nunc autem vix supersunt triginta, quæ enumerat, qui eas vidit, & regionem circumspexit, Ioan. Leo parte 8. Sunt verò ille Busyris, Alexandria, cuius modo vix supersunt reliquæ, Bocchoris, quam dicit euersam, Rosettum, ignobilis pagus, Anthius, Barnabalis, Thebæ priscis decantatæ, quibus nunc non nisi trecentæ sunt domus, Euoa, Mechilla, Derottes, Mochellatchais, Cairum, quod à Memphi longè differt, quamuis aliqui secus existimarint, quod ex eodem Leone apparet, Geza, Mahalaca, Cancha, Muhaisra, Benisuaifis, Munia, Elsum, Manslothi, Aziothis, Iechminum, modò subuersum, Munia, Giorgia, Elchianis, Darbanda solo nunc æquata, Chana, Asna antiquis Siene, Assuanum. Hæ sunt itaque viginti octo vrbes, è quibus duæ sunt euersæ, aliquæ verò valde exiguæ, qualis Muchallaca, Elchianis, Thebæ. Illa igitur oppida vetusta nihil nunc apparent, exstat locus, aut nomen, vel aliquid casarum. Iam verò quid de Palæstina dicemus? nihil in illa nisi Hierosolima cetera vici.

Secundum. Nulli regiarum Catholicorum posteritati Catholica contigit, vt tam turpes in eorum regna, vel mores ipsi inducerent, vel sinerent induci, quales istis regnantibus Ægyptij didicerunt, ac seruāt. Nam teste eodem Ioanne Leone, mulieres nuptæ nihil pudoris habent reliquum sciunt earum mariti, neque id curant, corpus esse iis venale, suiq; copiam, quibus velint facere.

Tertium. cū testetur libr. 2. Herodotus, qui fuit in Ægypto saluberrimum tunc aërem fuisse Ægypto, nūc contra esse pestilentem testatur idem Leo. Atque nulli Catholica Catholicorum Regum consanguinitati ac-

Parsij. Tom. 2. K k

cidit,

cidit, ut ea regnante pestilens aer fieret et salubri in tanta regione. Quin secus esse explicauimus nos libro 22.

Quartum. Nulli Regum nostrorum cognationi plerumque euenit, ut vel illi eriperetur, vel ipsa eriperet alteri regnum tanta perfidia, ac tam malis artibus quanta omnes isti superioribus adimebant.

Quintum. nulli Regum nostrorum consanguinitati contigit, ut tam latas regiones tot atrociniis repleret, aut et tanto tempore, ut Califa Aegyptiaci replerent. Nam prima parte descriptionis idem Ioannes Leo scribit ab Elchaino Califa Aegypti sub annum quadragesimum a Mahometis ortu (is videtur esse annus nonagesimus sexagesimus septimus) eductas ex Arabia copias innumeras Arabum Scenitarum, immittasque in Africam, quae ex illo infestas habent omnes regiones a freto Atlantico usque ad Euphratem, & nihil est ab eorum incursionibus, a praedationibus repentinis securum. id cuncti scriptores tradunt, ac multi, qui terras illas adierunt ac peragrauerunt, omnibus testari solent.

Explicantur euenta infelicia regiarum posteritatum, quae in Africa sunt dominata.

CAPUT XVIII.

Africa ex quo est a Mahometapis occupata, fuit in potestate Califarum, ut docuimus, qui vel se cognatos impij Mahometis asserabant, vel speciatim se prognatos ab Hali nepotibus volebant, sed paulo ante annum 967. cum Elchainus Califa Aegypti gubernandam reliquisset Africam Principi cuidam e populo Zanhagiae (Numidiae gens est ista) Princeps arma sumpsit aduersus Eleainum, dominatumque totius Africae illi ademit, ut prima parte Ioannes Leo narrat. Ex eo tempore Numidarum varij populi, & ex iis populis Reges diuersi diuersis in locis Africae regium nomen ac potestatem sunt assecuti: Quatuor autem fuerunt plerumque potentiores ex omnibus, Rex Fessae, Rex Marochi, Rex Teleusini, seu Tremisseni, Rex Tuneti. De Fessensi agit Ioannes Leo part. 3. de Marochiano part. 2. de Tremissensi part. 4. de Tunetensi part. 5. In prima autem parte narrat e quibus Numidiae populis, Reges pro-

dierunt.

dierunt. Cunctis autem potentia rebus praclarè gestis ac felicitate praestiterunt Reges Marochi, diuturnitate imperij Reges Teleusini siue Tremisseni. Contigit autem plerumque, ut hi Reges vni parerent, qui vel Marochi, vel Fessae regias sedes haberet: fuere omnes ex aliqua trium gentium Numidicarum, nimirum vel Zanhagiae, vel Musmudae, vel Zenetae. E Zenetarum gente exstiterunt, qui circiter annum nongentesimum sexagesimum septimum expulerunt Idris nepotes, qui suum genus ad Halim referebant ex Africae dominatu. Hi quoque dicti sunt e familia Mecnasae, & quatuor numerantur, Tefsius, Iosephus, qui cunctos Idri nepotes interimere studuit, Hali, & Abraham.

Secundo loco egressa e Numidiae solitudinibus alia familia Magroae dicta e Zenetarum natione, aut Zanhagiae, quae superiores expulit: ex hac hi Reges prodierunt Habdulmumen, qui sic Abrahamum compulit in fugam, ut is e rupe se praecipitem cum coniuge dederit, ne in manus eius veniret, in quas cum incidisset Isaac filius Abrahami Regis Fessensis, venis incisus est necatus. Habdulmumemis posteris sunt Iosephus, Iacobus Almanfor, cui Rasis sua scripta dedicauit, Mahometus Enasir, Iosephus huius frater a militibus Teleusini Regis occisus: denique decem filij Mahometi, qui sese in mutuis dissidiis peremerunt.

Tertio ex eiusdem Numidiae desertis prodiit alia familia Luntunae vocata e gente Zanhagiae, quae Marrochum condidit, populosque omnes Tenesinae ad interuersionem stirpitus deleuit. Quarto loco excitata est alia familia Musmoda nominata ex eadem gente Zanhagiae, quae superiorem deiecit: huic assignat Reges etiam suos Ioannes Leo, quamuis alibi videatur variare: imperium tenuit haec annis centum viginti. Quinto loco extulit sese familia Marini e Zenetarum gente, regnavitque annis centum septuaginta: inter alios ex ea Reges orti sunt Abdultach, Iacobus, Abulhesen. Sexto loco depulsi sunt hi a quodam Banignatazi e stirpe Luntunae. Postremus locus datur Regibus Tunetanis, qui sunt e gente Musmodae: horum seriem nominatim recenset Fazelus lib. 6. Decadis posterioris. Caeterum qui primis temporibus inter superiores regnarunt, imperio plerumque continuerunt Lybiam,

Numidiam, Mauritaniam, quandoque Hispaniæ magnā partem Sardiniam, Siciliam, quædam loca Italiæ, quin ipsam Cretam. Sed post accisas eorum vires, in Hispania plures extitêre Reges, quorum series colligi potest è Roderico Toletano, Sancio, & Vafæo. Nunc Africæ pars aut obedit Turcarum Regi, Libya scilicet, reliquum propè Fessensi Regi prognato à Muleamethe Sciriffo, qui memoria patrum nostrorum iactans sibi genus esse ab impio legislatore Mahomete Numidiam, Mauritaniamque è magna parte occupavit, vt Iouius lib. 7. interlogia narrat, occisusq; est à suis anno millesimo quingentesimo quinquagesimo septimo. Habdalla filio successore relicto: neposq; illius Mahometes Cheribus fratrem regno expulit, ac mox in acie peremit, cum miserabilissimo casu Sebastianus Portugalliæ Rex, cæsis Christianorum duodecim millibus, ac totidem captis eodem prælio fuit interfectus. In vniuersum nulli horū Regum, quo recensuimus fuit imperij maior amplitudo, quàm nostrorum iis suprā à nobis cap. 7. relatis, neque contigerunt illa euenta felicia, quæ nostris accidisse memorauimus, hæc verò aduersa obuenerunt.

Primum. nulli Regum nostrorum Catholicæ prosapiæ contigit, vt vllò ex illa Rege Catholico regnante sint in eius regna immissa tot prædonum millia, quot primis iis Regibus sub annum nongentesimum sexagesimumseptimum dominantibus fuerunt immissa in Africam, cum quinquaginta millia Arabum ad bella expeditoriū, sequentibus eos cuiusuis ætatis, cōditionis; ac sexus innumeris, ex Arabia irruperunt in Africam ad eam debellādam, vastationibusque ac populationibus vexandam, quod Ioannes Leo prima parte narrat.

Secundum. multo minus igitur obtigit vlli nostrorum Catholico Regi, vt eo regnante fuerit tantæ eladi initium factum, quæ perdurauerit tot iam sæcula, nimirum sexcentos, atque etiam plures annos: è tanto enim tempore perpetuis prædationibus infestos incolas, & Afros habent Arabes isti cuncta loca incurfantes.

Tertium. nulli Regum Catholicorum contigit, vt haberet tot populos in suis regnis per tot sæcula inter se tam continenter, atque atrociter simul sæuientes, vt implacabilibus inimicitiis inter se Arabes & Numidæ per Libyam, Mauritaniam, patriasque oras disperfi, & rursus

Arabe s

Arabes terras easdem peruagantes inter se, ac Numidas perpetuis præliis decertant, atque diritatem truculenter exercent.

Quartum. nulli Regum nostrorum familiæ contigit, vt aliquis ex eis Rex existeret, à quo prognati decem filij sese mutuo perimerent, quod admifere Mahometi Enasiri Marochiensis Regis filij, quod Fazelus & Ioannes Leo locis adductis tradunt.

Quintum. neque similiter vllus fuit Catholicorum Rex, qui se cum sua coniuge præcipitem dederit è rupe, & insuper ex eo natus puer incisis venis fuerit enecatus, quod Abrahamo Marochiensis, ac totius Africæ Regi contigisse Ioannes Leo refert.

Sextū. haud potest è Catholicis vllus nominari Rex, qui duodeuiginti fratres aut peremerit, aut excæcarit omnes, vt Muleasem Tuneti Regem fecisse Iouius narrat, & nos retulimus libro duodecimo, cap. 9.

Septimum. Regi autem nostrorum nulli filius huiusmodi fuit, qui parentem luminibus priuarit, regnoque expulerit, vt ipse regnaret, quod Amida patrauit aduersus suum genitorem Muleasem.

Octauum. præterea fratribus suis oculorum vitium aduenit, ferro cadente ad illos admoto.

Nonum. quis autem nostrorum fuit vnquam, qui legi vetuerit philosophicas doctrinas, aut eas addisci vel per exiguum temporis spatium? Atqui ante annos prope quadringentos ex Africa tota sunt exterminata philosophiæ studia, quod idem Ioannes Leo testatur. Id verò contigisse videtur post Auerrois ætatem, qui cum multa in paternam religionem scripserit, ansam, credo, dedit, vt nobilissima scientia prorsus excluderetur: quamuis sint qui contra hunc morem faciant vel occultè, ne puniantur, vel si nihil ob potentiam suam timent ab aliis. passim.

Decimum. istorum præterea Regum vitio contigit, vt in celebrioribus ciuitatibus sint publica cynedorum loca, qui venale habent corpus, præsertim verò Tuneti, ac Fessæ, quod idem Leo parte 3. & 5. tradit.

Vndecimum. nullus Regum nostrorum fuit, qui tot, ac tantas suorum militum strages in præliis fuerit perpessus, quot & quantas isti Reges, quoties in Hispaniam

Kk 3 transmi

transmiserunt, & aduersus nostros pugnarunt, earum nos undecim recensuimus maximè horrendas lib. 8. c. 6. signo de fortitudine militari? non est opus hic eas repetere vilo modo.

Duodecimum. cui verò regioni vel exiguae nostrorum Regum contigit, vt cum prius esset salubris mox tamen aliquibus nostrorum dominantibus eò deuenit, vt intra viginti quinque quoslibet, annos à peste depascatur non modò semel, sed bis, ac ter etiam, quomodo Libyæ contingere tradit idem Ioannes Leo prima parte suæ descriptionis.

Decimum tertium. quid illud? Rege Henrico Africam tenente, ducenti ac viginti Episcopi qui missi ab illo fuerunt in exilium volunt, alij fuisse longè plures præsidebant Africæ primariis vrbes, quod Paulus Diaconus lib. 15. refert: nam multæ præterea erant, quibus non erat Episcopus. Nunc autem non sunt in Africa ducentæ vrbes, quod clarissimè apparet è Ioannis Leonis descriptione, quæ sanè inter vrbes refert eas, quibus non nisi quadringentæ aut etiam pauciores sunt domus, vt in secunda parte Teiicutum narrat constare è trecentum, Ileusighaghrum è quadringentis, Ighilinghilum è totidem. Tercia parte Mansore, sunt domus quadringentæ, Gebbæ quandoque ait esse incolas, non autem semper. Atque ita in reliquis descriptionis partibus plures ait vrbes esse exiguas, neque tamen quot iis sunt ædes narrat. Atqui Ptolomæus Mauritaniæ tantum Cæsariensis recenset vrbes propè centum, Numidiæ centum quinquaginta. Quocirca Mahometanis imperantibus illæ regiones Africæ, quas tenuerunt, in magnam sunt addactæ, si auquitatem spectare velimus, solitudinem.

Decimum quartum. neque id mirandum cuiquam videri debet, quòd Arabes, ac Numidæ, vt aiebat illæ vates, infrenes frequenti incurfatione, prædatione, mutisque inter se bellis plurima redigunt ad vastitatem, & squallorem. Huc accedit incredibile iustitias Regum quorundam, qua ferarum instar sapè sæuiunt in mortales loca illa habitantes. Verbi gratia, refert in secunda parte descriptionis Ioannes Leo ab Homare Esuefo Rege cuiusdam loci incolas omninò extinctos fuisse, dissectas fuisse mulieres prægnantes, extractos ex aluo

matern

materna fœtus, & ad parentum pectora discerptos. Scribit idem tertia parte à Iosepho Marochi Rege è familia Luntunæ æquatas fuisse solo singulas vrbes prouinciæ Temesnæ, cunctos incolas trucidatos, infantes ipsos vbera sugentes, mortalium decies centena millia fuerunt interempta, regio centum octuaginta annos permanfit deserta pertinet ab Oriente in Occidentem milliaria octuaginta, ab Atlante in Oceanum sexaginta. quadraginta ciuitates erant in illa, trecentum castella, quæ fuerunt omnia à fundamentis euerfa. I nunc, si potes, & aliquid simile à Catholico vilo Rege patratum produc tanta feritate. infelix Regum prosapia, à qua tam truculentæ bestię gignuntur.

Explicantur euenta infelicia, quæ contigere Otthomanicorum Regum prosapia.

CAPVT XVIII.

Otthomanicis Regibus, qui nunc toto orbi videntur incutere terrorem, non est, si spectes amplitudinem terrarum, quas tenent, latius imperium, quàm fuerit Occidentis Imperatoribus Christianis, quibus paruit plerumque Africa tota, Hispania, Italia, Gallia, Pannonia, Illyrici, ac Dalmatiæ magna pars Britannia, & insulæ mari Atlantico, Africæ, Siculoque contentæ. Aut Orientis, si agamus de tempore ex quo Iustinianus Africam, Italiamque recepit vsque ad Heraclij supremum, quod est annorum spatium centum quinquaginta. Tenuerunt enim non modò quidquid in Europa, & Asia possident Otthomani, sed Africam præterea totam, Italiæ magnam partem, insulasque adiacentes. Cum verò Otthomani haud semper tãto sunt imperio potiti, quãto nunc videmus, sed maiores propè progressus quotidie fecerint, Hinc dici in vniuersum potest, Orientis aut Occidentis Imperatoribus fuisse semper maiora terrarum spatia, quæ imperio continerent, quàm Regibus Otthomanicis. haud minora parauerunt Carolo Magno, Ludouico Pio, quibus Italiæ pars maxima, Hispaniæ nou parua, Galliæ, Germaniæ, Pannoniæ obediuerunt, præterea verò Daciæ, Mysiæ, Dalmatiæ, Sarmatiæque regiones nonnullæ: eorum porrò nepotes, ac

maiores, cum plurimas istorum regnorum prouincias habuerint subiectas, haud angustius in vniuersum videntur dominati. Quod si Otthonibus, imperantibus Germanis non fuerunt subiecta vel Hispaniæ quidquā, vel Gallie pars maxima, Septentrio sanè totus supra Danubium, Rhenumque vsque ad Daciæ Poloniæque extremos fines, cum maxima Italiæ, & Galliæ non exigua parte, eis vsque ad Fridericum Secundum per annos propè tercentum paruit, vt à nobis est explicatum supra hoc libr. cap. 7. Quamobrem neque angustiora Imperij Germanici spatia fuerunt. Iam verò amplitudo terrarum, quibus Otthomani dominantur, est exigua portiuncula, si compareretur latissimis Hispaniarum regnis, quibus orbis propè tertia pars continetur. Sed Otthomani hac re nostros vincunt, quod mancipiorum loco populos sibi subiectos habent, & nihil non ad hos pertinens quocumque modo est omnino in illorum potestate. quod longè secus est in nostris Regibus, quibus subiecti sunt filiorum, ac verè liberorum loco, & nihil non ijs communicant, & equo iure partiuntur. Quamobrem contingit, vt nostris Regibus non sint tam vastæ vires, aut exercitus ingentes. Atque hæc quantum ad imperij latitudinem. Quod verò spectat ad reliqua felicitatis euenta, sicut Otthomanicis non adfuerunt que nostris supra adscribebamur, sic nostri hæc infelicia defuerunt quæ Otthomanicam familiam percusserunt.

Primumque sit illud. Nulla Regum nostrorum consanguinitas Catholicum Regem tulit, qui fratres septè necauerit, vt regnaret, quod fecit Baiazethus Amurathis I. filius, vt signo de intestinis cædibus LIII. cap. IX. fuit à nobis explicatum,

Secundum. neque similiter qui tres quod Orchanus admisit, quod diximus eodem signo.

Tertium. Ac multos minus, qui quinque, vt Amurathes, qui nunc imperat, egit.

Quartum. Cumque vt ibidem narrauimus nemo fuerit ex Otthomanorum familia Rex, qui non quæruerit ad mortem fratres, si qui fuerunt, certè non potest vlla è Catholicis progenies tam suis infasta proferri.

Quintum. quocirca ex Otthomannis tres Reges à suis fratribus occisi, Iesue, Musulmanes, Moses, quod nulli Catholicorum Regem familiæ per tot sæcula con-

tigisse

tigisse legimus vlla orbis parte.

Sextum. quis verò audiuit ab vilo Rege Catholico patrem veneno necatum, vt necatus est Baiazetes à Selimo filio: quamobrem quartus hic erit, qui fuerit à suis interfectus.

Septimum, sic etiam nulla Regum Catholicorum familia produxit vquam tot, qui cum forent adeo Regibus intimi, tamen eos interfecerint.

Octauum. sic etiam nulla Regum nostrorum posteritas fuit adeo libidini obscenæ dedita, vt ista Otthomanorum, quibus non mulierum modo, sed adolescentulorum præterea sunt innumeri greges ad hoc inclusi, vt istorum effrenam lasciuiam possint exariare, quin nulla posteritas vel vnum Regem Catholicum tulit tam effreni & impudenti luxuria.

Nonum. similiter haud fuit vllus è nostris Regibus tanta crudelitate, euenta Mahometes ille, qui Constantinopolim expugnauit: eius inauditum facinus nos scripsimus libr. 12. capit. 20. de turpissimis alienorum progressibus.

Decimum. præterea verò haud fuit è nostris vllus, qui in prælio victus ducenta suorum millia amiserit, vt amisit Baiazethes I. cum confixit cum Tamerlane Tartarorum Rege.

Vndecimum. neque poterit è nostris vllus vel obscurus Rex inueniri, qui fuerit in tam miseram seruitutem abductus, vt idem Baiazetes, qui ferrea cauea inclusus circumferebatur à Tamerlane: & quoties Rex victor equum volebat ascendere, pedem ponebat tergori Regis inclinati, ac serui, qui caput ad elathros ferreos allidens sibi mortem dedit.

Duodecimum. sic etiam nullus è nostris Regibus vquam fuit, qui regiones bello partas in tantas adducat vastitates, tantumque scallorem, vti Reges Otthomanici adducunt. Legem namque promulgarunt, ne quis ædes attollat supra secundum pavementum. Quamobrem nihil ab illis magnificum, videas edificari. Quod verò à priscis temporibus fuit olim per alios ædificatum paulatim ruens vrbium faciem deformem refert, quæ Ludouicus Bassanus libro de moribus, ac bellis Turcarum cap. 37. refert.

Decimum tertium. quas verò ita Turcæ fabricantur à

luto pleræque sunt lateribus ad solem qualitercumque duratis: tecta sunt è paleis, aut alioquin ex aliqua informi materia ut eodem loco idem scribit, & Antonius Menamius ad finem sui libri.

Decimumquartum. sic igitur Turcis immundissima sunt sedes, ac sordium plenæ, quippe qui præterea vestes, & industria lixiuo numquam lauent, sed aqua frigida. Hinc pediculis numquam non scatent, & tamen mundissimi semper sibi videntur: quæ sanè idem Ludouicus Bassanus latè narrat: quamuis in primarijs ciuitatibus sint multa balnea publica, in quæ ventitates illi, non ita sunt immundi: sic eodem loco idem refert, nullas esse hospitaes ædes, ad quas, qui faciunt iter, diuertere possint, cibosque apparatus inuenire.

Decimumquintum. iam verò inter eosdem Turcas nullas disciplinarum liberaliorum publica gymnasia vel studia, & exercitationes, adeò cuncta illorum tendunt ad immanem belluinamque barbariem.

Decimumsextum. sic iisdem populis serui dominantur ex ordine Ianizerorum educti, qui infelices istos ad bella incredibili numero trahunt miserabiliter mactandos, ut sæpius vincant multitudinè ingenti suorum: exceptis enim Ianizeris, & nonnullis ordinibus equitum, ceteri Turcæ ad hoc nati videntur, ut inimicos defatigent non alia re, nisi ipsorum stragibus edendis: cum persuasum sit miseris etiam si ruant in aperatissimam stragem, & in ignes se coniciant, numquam tamen perituros, nisi fatalis hora momentumque aduenerit, quod tum scriptores adducti, tum Spanduginus, Bellonus, Nicolaus è Nicolais, Iouiusque memoriæ prodiderunt, & harum rerum periti, qui inter illos sunt versati, palam testantur. Quamobrem, cum nostrorum sæpè copias profligarint, maiori tamen suorum iactura victorias assequuntur, neque vlla ab illis vrbs paulò munitior expugnatur, in qua non multa ipsorum millia cadant, ita ut fossas quandoque replent suorum cadaueribus, quorum quasi factis aceruis perueniunt ad moenia occupanda, vel arcis, vel vrbs. felicitas autem subiectorum facit ad principum suorum felicitatem.

Atque hæc nobis videntur satis ad explicandam regiarum posteritatem, quæ inter Catholicos exstiterunt felicitatem, cum ceteris collatam, quæ quamuis non

lit

sit necesse ut semper adsit in Ecclesia, propter imperfectos tamen aliquando adesse iuxta oracula vaturn debent: quin nostrorum imperfecti, sunt longè perfectiores, ijs qui prædicantur inter alienos à nobis perfecti, & omnium virtutum numeris absoluti, quod signo de summa sanctitate aperuimus. Reliquum foret, ut de Sinarum Regibus loqueremur, sed illorum sunt exitus nobis obscuri: ac licet felices maximè dici possint, nihilominus si virtutum munia, in quibus essentia ponitur humanæ felicitatis, pensentur, nihil habent, quod nostris comparari possint. eorumque progenies, vno è Iberis qui sit regnatura, excepto, honestis quibusdam carceribus tenetur: inclusa, ignauiæque & voluptatibus dedita in gloriam vitam traducit, quod est magnæ infelicitatis inter mortales, huiusmodi prosperitatem, quæ nos extremo loco ponimus, magni facientes.

Explicantur euenta quedam maximè admiranda, quibus apparet felicitas magna regiarum agnationum, & consanguinitatum, qua Catholicam fidem sustentata.

CAP. XIX.

Sed antequam concludamus, bene est ut explicemus euenta quedam maximè admiranda, quæ colliguntur ex hoc & superioribus libris, ac palam faciunt incredibilem quandam felicitatem regiarum agnationum, consanguinitatumque, à quibus pietas Catholica à Romano Pontifice sancita semper est conseruata, & admirabilem quandam diuini consilij providentiam in his turandis, & amplificandis vel in hisce rebus fluxis, & auctis, quæ nullo ac extremo loco præ diuinis à nobis reputari solent ac debent.

Primum verò sit illud. Ostendimus apertissimè supra, esse fabulas, quæ nonnulli prodiderunt de agnationibus Assyriacorum Regum, Egyptiorum, & Ethiopum, quasi illæ per diuturnum tempus produxerint ex se uares traditis: repugnant enim ijs, quæ probatissimi scriptores scienter sub diuinæ scripturæ, temporumque rationi seu prima illa auctorum tempora vocarunt fabulosa. Varro; apud Cæsarum & alios in libro Græco eodem modo prodig.

Eius-

Eiusmodi similiter ex ipsa narratione apparent, quæ Si-
næ de primorum Regum suorū profapia iactant apud
Gazalem lib. 3. cap. 1. Quod uti verissimum est, sic è su-
perioribus clarissimè apparet, nullam vel hereticorum,
vel exterorum Regum fuisse agnationem, cui regnum
contigerit paulo illustrius, ut multa nos recensuimus,
& eidem contigerit ut ediderit Reges mares, quod ef-
ficat agnationem, ultra quadringentos annos potuit ali-
quod fæminas proferre, quæ transferint in aliam agna-
tionem, priori extincta, & consanguinitate propagan-
te, non autem mares. id evidens sit attentè legentibus
posteritates alienorum, quæ sunt à nobis delineatæ. At-
qui inter Catholicos plura sunt regna, & quidem no-
bilissima, subiecta supra annos quadringentos Regibus
agnationis eiusdem.

Primū verò est Portugallense. ut ostēdimus li. 20. c. 11.
Secundum sit Gallicanum in Hugonis Capeti gente, ut
ostendimus eodem lib. cap. 4.

Tertium est Anglicum in Egberti agnatione, que re-
giam potestatem conseruauit annos D. LV.

Quartum est Scoticum, in quo Donaldi Regis agna-
tio perstitit cum regia maiestate apud D. C. C. XLIII.
ut apparet eodem libro, capite nono.

Quintum est Bohemicum, in quo regnauit agnatio
Boriuorij ab anno DCCC. XC. vsque ad miliesimum
recētesimum & amplius, quo tempore decessit Vences-
laus Otthocari quinti nepos, perstititque annos qua-
dringentos decem & plures.

Sextum est Polonicum, in quo agnatio Priusti per-
manit annos 520. ut eodem lib. retulimus capite suo.

Secundum admirabile est euentum, quòd cum supra
libro adducto recensuerimus tot Regum maximorum
Catholicas profapias, quæ tot in locis orbis terrarum
sunt amplissimè dominatæ, sunt ille inter se multis mo-
dis incertæ inuicem, ita ut altera ab altera diriuetur:
quæ nunc omnia colligentes, quæ sparsim diximus,
euidenter ob oculos lectorum ponemus.

Anno quadringentesimo vigesimo octauo Gregorius
Burgundionum Rex nomen Christi, & Aimoin-
neptis Clotildis, ut Gregorius Turonum regi produ-
nus scribunt, nupta Clodoueo & ad Chilpericum Stupi-
ditum

dum regnarunt.

Ex hac cognatione prodijt Radegondis, ex ea clo-
sinda filia Clotharij Francorum Regis, ac soror Chere-
berti, Gunthramni, Sigiberti, & Chilperici Regum, quæ
nupsit Amberto, & ex ijs ortus Arnoldus, qui genuit
Arnulphum patrem Ansegisi, auum Pipini primi, pro-
auum Caroli Martelli, qui genuit Pipinum Regem pa-
trem Caroli Magni: sic igitur à fæmina Radegunde, quæ
protulit posteritas Clodouei Franci, & Gundicarij Bur-
gundi Regum, deriuantur nepotes Caroli Magni, quod
ostendimus lib. 10. cap. 4. Rursus ibidem palam fecimus
ex alia fæmina, quæ produxit, cognatio Caroli Magni,
deriuari posteros Hugonis Capeti.

E cognatione porrò Caroli Magni prodijt Luitgar-
da filia Arnulphi Imperatoris, qui fuit ex agnatione
Caroli Magni: hæc collocata in matrimonio Otthoni
Saxonie Duci protulit Imperatores illos, à quarum fæ-
minis explicauimus prognatos quoslibet Germaniæ
Imperatores lib. 20. cap. 5. & ex his mirabili quadam se-
rie exortos Reges Portugalliæ, Castellæ, Angliæ, Sco-
tiæ, Bohemiæ, Hungariæ, Daniæ, Poloniæ, Sueuiæ, Nea-
polis, Hierosolymæ, & Imperatores Orientis: ita ut
Clotildis, & Gundicarius gloriari possint, tot ex se Re-
ges & Imperatores tulisse per fæminas suas perpetua
successione mirabiliter per annos iam mille centum se-
ptuaginta duos.

Idem iactare potest agnatio Recharedi: nam cum per-
petuata sit illa in fæminis, ut eodem libro supra aperui-
mus, ex his orta Blanca, Ludouico IV. marito protulit
Reges Ludouicum sanctum, & Carolum Siciliae Regem,
ab his fæminæ prodierunt, è quibus prognati Impera-
tores Occidentis & Orientis, Reges Lusitaniæ, omniū-
que quæ supra enumerauimus regnorum, ut videri suis
locis lib. 20. potest.

Idem sibi arrogabit agnatio Henrici Portugalliæ Re-
gis, & omnium denique regum, quorum genealogias
supra teximus, Aragonensium, Anglicorum, Scotico-
rum, Germanorum, Bohemorum, Hungarorum, Poloni-
corum, Noruagiensium, Danicorum, Suecorum, Neapo-
litanorum: Sed inter horum agnationes sunt aliquæ dif-
ferentiæ. Prima est illa. Nam quædam agnationes pro-
ximè per plures fæminas à se productas consanguinita-

tem suam perpetuant in aliorum Regū pluribus agnationibus: quædam verò in paucioribus, è quibus tamen prodeunt aliæ deinde fœminæ, ob quas in alijs deinde propagantur, vt inspicere in descriptis per nos genealogijs potest, non est opus hic aut repetere, aut rem multis aperire. Secunda ex hac differentiâ nascitur. Hinc nimirum fieri, vt ex aliqua agnationis plures per cognationis affinitatisque iunctæ propagines insertas prodierint Reges, diuersis orbis partibus dominantes, quæ ex alia, vel quia plures fœminas ex se inseuerit alijs Regum posteritatibus, vel quod vna coheredit ex antiquo tempore huic aut illi agnationi Regū, è qua deinde pullularint diuersa germina gentium regiarum.

Tertium sit igitur admirabile euentum, quod attigimus, è Clotildi, & Clodoueo Franco hoc, illa Burgunda tot Imperatores, ac Reges, & quod maius est omnium potentissimos prognatos, vt rem satis admirari nemo queat. Tantos verò coniuges, tantæ inter mortales felicitatis humanæ futuros germina, mirabiliter nobilissimis, ac diuinissimis muneribus Deus illustrari voluit. Nam Clotildis siue Crotildes quidem sanctimonia vitæ præstantissima fuit, & eius dies anniuersaria celebritate colitur in martyrologio die tertia Iunii, qua cælestes festiq; honores toto orbe Catholico per totanorum sæcula à Catholicis illi tribuuntur. De ea Turonens. libr. 2. cap. 2. & seq. de gestis Francorum. Aimon. lib. 1. ca. 14. Clodoueus autem transmisit ad posteros Francorum Reges illud admirabile priuilegium diuinitus cõcessum, vt tactu manuum certis adhibitis cõrimonijs strumas sanare possint. Ex eorum verò agnatione duo Reges sanctitate illustrissimi sunt prognati, Gūtrānus, cuius dies festa sacraque habetur in martyrologio 28. Martij, & Sigibertus, cuius vitam refert Surius tom. 7. Febr. die 1. quæ est illi dedicata. His ad tantorum Regū sobolem procreandam adiungitur è Thuringorum Germanico sanguine mulier sanctissima Radegundis Clotharij Regi, vxor, cuius dies festa celebratur 13. Augusti, qua vita habetur descripta apud Surium, tom. 4. & in martyrologio. De illa fortunatus carminum li. 5. 1. Gregor. Turonen. libr. 9. hist. Franc. cap. 2. & 39. & de gloria confess. cap. 106. Atque hæc est mater Radegundis alterius, quæ nupsit Amberto, è cuius agnatione profectus

est

est Carolus Magnus, vt supra ostendimus lib. 21. cap. 4. Tot igitur, ac tantorum Regum posteritatibus per tot sæcula latissimè dominaturis, & in vnam per hæc cælestis sanctimoniæ germina consanguinitatem connectendis, hæc facere stirpes, è quibus illi pullulantes efflorescerent, & iucundissimos toti terrarum orbis fructus proferrent.

FINIS LIBRI VIGESIMI
TERTII.

DE SIGNIS ECCLESIAE DEI, LIBER
VIGESIMVS QVARTVS.

SIGNVM XCIX.

Infelicitas hæreticarum nationum, & Euersio
gentium & regnorum.

Et plurimis ostenditur quanta sit infelicitas hæreticarum nationum, & à nobis alienarum, è quibus iuxta oracula antiqua vatum colligitur nos esse ex Ecclesia Dei.

CAP. I.

TOLERABILE foret hæreticos Reges, & schismaticos infelici & inglorio exitu vitam concludere, hoc enim pertinet ad ipsos tantum: tolerabile item eorum regna ad abnepotes non peruenire, multisq; inter se prelijs ad interuentionem dati, hoc namque ipsorum familiam solummodo attingit. Illud extremæ miseræ regna ipsorum ab effertissimis nationibus adduci in potestatem. Voco effertissimas, à quibus aut omni, aut maiori ex parte patriæ leges, societas Magistratum, bona, libertasq; tolluntur. His enim sublatis, vita acerbissima, mors esse optatissima solet. Id verò prædictum fait tum ab alijs,

tum

tum verò ab Isaiam Propheta, qui sic inducit Deum ad Ecclesiam verba facientem: *gens, & regnum quod non seruiert tibi, peribit, & gentes solitudine vastabuntur.* Audin' perituras gentes in solitudinem redigendas? cur ita? quod Ecclesiæ non seruiant. Sic etiam Deus apud David alloquitur Christum & inquit: *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam & possessionem tuam terminos terræ, Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli confriges eos.* En ut Christus sit confracturus gentes, ac terminos terræ, quasi vas figuli quod contritum refici non potest, cur ita? quia subiicit fore, ut non audiant Christo Ecclesiam moderari. Quòd verò regiones aliquæ à barbaris istiusmodi opprimantur, magis minusve acerbitalis habet, vel quod plura, aut pauciora à prædictis auferantur, vel quòd paruo tempore id cõtingat. Quocirca longè acerbissimum videmus esse tot prouincias à Sarracenis, & Turcis, & quondam & modò subactas, atque hoc antè oculos est positum. longè acerbissimum similiter fuit antiquis temporibus Daciam, Mysiam, Pannoniasque, & nonnullas his finitimas oras ab Hunnis, Auaribus, Gepidis, & Hungaris per annos ferè quingentos fuisse oppressas, & eodem modo ab Anglis Britannias per annos propè ducentos, quod ab istis scilicet truculentissimis populis indigenæ ipsi ad internecionem quasi deleantur vrbibus & agris ipsis vastitas omnis afferatur, & in summam barbariem, squaloremque cuncta adducantur, vel antiquitus fuerint adducta. Huic proximum quidem locum, sed longissimo interuallo tenet Vandalorù clades Africæ illata, Northmānorum Lugdunensi secundæ, Longobardorumque Gallia Cisalpinæ. Postremò sint Visgotthi, qui Hispanias, Franci, qui Gallias, quibus vix adnumaremus Ostrogothos, qui Italiam occupauerunt, quod hi nihil Italis ademerint, ut è Procopio, Cassiodoro, Iornande, & historia Miscella patet: atque Italia melius fuisset si Iustiniano haud venisset in animù bella aduersus illos gerere, & Italia extrudere, quod per illa acciderint multa nobilissimæ prouinciæ mala. Nunc ostendamus hæc omnia contigisse, quòd vel ab Imperatoribus, ac Regibus, quibus illæ regiones parebant, vel ab ipsis populis facta fuerit discessio ab auctoritate pontificis Romani: & quo maior, vel ob temporis diurnitatem, vel contemptum, facta est discessio, eò maior est

illata

illata clades: ut admirari omnibus in rebus possimus iusticiam diuinam, qua sit semper, ut crimini respondeat pœnæ magnitudo.

Veniamus igitur ad rem nostram. Constantius fuit Arianus: eo regnante, Ursatius ac Valens Episcopi, & ipsi Ariani plurimas in orbe Catholico turbas commouerunt. fuit Ursatius Episcopus Singidonis, quæ vrbs est Mysiæ, Valens Murforum, quod est oppidum Pannoniæ. His procurantibus habitum. Sirmij, quod est in Pannonia, Concilium, in quo hæresis Ariana constituta anno 352. Similiter astu illorum factum, ut in Concilio Ariminensi in fraudem Catholici Episcopi inducerentur. iidem fuere auctores concilij Seleuciensis, in quo similiter hæresis Ariana sancita. ex his Conciliis quid non mali orrum? In primis autem ab hisce duobus infectæ Ariana perfidia omnino regiones Pannoniæ, Daciæ, Mysiæque, quibus ipsi præerant. Valens deinde Imperator de concilio Eudoxij & Acacij Arianorum Viphilam dolo circumuentum ad Arianas partes traduxit: erat hic Episcopus Gotthorum. ab eo similiter Ariana peste Gotthi omnes contaminati, ut Theodoretus & Sozomenus testatur. His igitur temporibus Hunni è Borealibus locis erumpentes, Gotthos suis sedibus expulerunt. Valens effractis Imperij Romani rapagulis locum dedit Gotthis cis Istrum in Dacia Ripensi, Mysia, & Thracia. Gotthi mox Valentem Imperatorem, à quo & Arianam hæresim acceperant, & sedes in Romano solo, cis Istrum prælio commisso fuderunt, & concremarunt anno 378. Rursus anno 411. Hunni iidem multis annis admixtionibus, Istro traiecto, expulsis Gotthis, Pannonias occupant. & 422. Mysiam, & Daciam, tenueruntque omnia vsque ad Caroli Magni tempora, qui Auaras vicit Hunnorum gentem, ut ex Eginarto discimus. Sed Arnulphus Imperator, quo tempore in omnia sacrilegia, ut testis est Luitpraadus erupit, aditum fecit in eas regiones Hungaris post annum octingentesimum nonagesimum. Denique regiones illæ ab anno ccc. lxxviii. ad millesimum ferè, quo Geyza Christo se adiunxit, per annos sexcentos & amplius, nihil non vastitatis sunt passæ: Mysia tamen, ac Daciæ pars non adeò, quòd Burgari in iis confederint, qui Nicolao Primo sedente nomen Christo dederunt, imperante Basilio Macedone, cu-

Sozo li. 3. c. 11.
Sulpitius.)
Sener. in hist.
Hier. aduer.
Lucif.
Sigo. li. de Imper. Occid.

ius opera est habitum Concilium octauum. Pannonia quietis aliquid est visa habuisse à Caroli Magni ætate vsque ad Arnulphum, qui cœpit anno octuagesimo octuagesimo septimo in Germania regnare. Atqui tanta clades prouinciis illis accidere, ex quo à Pontificis Romani auctoritate ac fide discesserunt. Omnium verò maximæ illæ fuerunt, quod per eas cuncta mala in ipsas terras ab efferatissimis gentibus importata sunt, indigenæque omnes propemodum ad internecionem dati. quocirca populis ac terris alia nomina, prioribus deletis, imposta, urbium atque oppidorum neque nomina, neque vestigia ferè superfuerunt, vt vnde Vrsatius ac Valens tot auctores malorum, vnde tot Gotthorum Reges Ariani prodierunt, ibi tot mala consisterent, tot clades vigerent, ac sceleri pœna par esset, quando in iis locis nihil erat ab hæresibus intactum. Iam verò Ariana pestis maximè iisdem temporibus Germaniam peruasit, vt constat è vita Valentini primi Episcopi Rhetiarum, & Noricorum, Seueriniq; eius successoris, & Bonifacii Moguntini: è quibus etiam liquet ab iisdem gentibus, Hunnis scilicet, & aliis vt Longobardis, Alanis, Rhugis, & aliis plurimum vastitatis Germaniæ illatum.

Nunc ad Britanniam veniamus: quo tempore illa est ab Anglis occupata, iam Pelagius & Cælestius indigenæ Insulam totam fœdissimis opinionibus suis corruperant. Quocirca, cum Augustinus, & Melitus eò missi à Gregorio Magno appulerunt anno sexcentesimo tertio, nemo in iis locis Catholicus superstes, nouem sunt inuenti Episcopi hæretici cum nonnullis Britannis antiquis, vt in vita Augustini Beda scriptum reliquit, Angli traiecerunt in insulam anno quadringentesimo quadragésimo nono, omnes propè Britannos deleuere, vt idem testatur eodem loco ita vt per annos centum quinquaginta & amplius Britannorum gentem vexarint, & ad interitum miserimè adduxerint quamquam nonnulli ex antiquis Britannis superfuerint, quorum viuunt adhuc. posteri in ea parte insulæ, quæ Vuallia vocatur. Ad summum nihil erat in Britannia ab hæresi purum, quin adeò pertinaces erant ij, qui se Christianos profitebantur Augustini tempore, vt neque miraculis adduci potuerint, vt Catholicam religionem complecterentur, & auctoritati Romani Pontificis obtemperarent, vt ibidem Beda scri-

bit

bit: quocirca ait idem extremam perniciem cunctis Britannis ob id diuinitus, vt Augustinus prænucciavit, ab Anglis inuectam. Tantam verò vastitatem toti insulæ attulerunt Angli, vt vrbes omnes euerterint, oppida diruerint, quod principio Anglicæ historiæ Beda testatur & incolæ habitarent vnâ cum Regibus suis in virgeis casis vt Iornandes, qui sub illud tempus vixit, libro de rebus Geticis testatur.

Sequuntur oppressiones Sarracenicæ, ac Turcicæ. Anno sexcentesimo trigésimo, Heraclius incidit in hæresim Monothelitarum, in qua perseueravit vsque ad obitum, qui incidit in annum sexcentésimum quadragésimum primum. Quo tempore Mahometes homo contaminatissimus ex inferis erupit, & spurcissimas in orbem terrarum superstitionis impiæ leges induxit. Erat tunc Oriens rotus fœdissimè dissidentium opinionum quæstionibus in contrarias partes discerptus. Scribit enim Nicephorus omnes hæc sectas in iis locis fuisse Iacobitarum, Georgianorum, Teopaschitarum, Armeniorum, Monophysitarum, Agnoetarum, Stauroplatarum, Monothelitarum, Seueritarum, Apharthodocitarum, Phantastitarum, Manicheorû, Terraditarum, Trithoitarum, Ariarum, Nestorianorum. Patriarchæ præterea præcipui hæretici omnes, Anastasius Antiochenus, Cyrus Alexandrinus, Sergius Constantinopolitanus, Cyrus Phasidis, Athanasius Iacobitarum, ceterique eis subiecti Episcopi ferè omnes. Anno igitur sexcentesimo trigésimo quinto Sarraceni Syriam, & Ægyptum occuparunt, & sexcentesimo trigésimo nono Mesopotomiam, Imperante deinde Constante illo Heraclij nepote, qui Martinum Papam in Pontum relegauit, quod nolisset eius hæresi subscribere, Sarracenis iisdem totam ferè Africam subegere, è qua Constans expulerat ante à Catholicos, qui nolent eius hæresi assentiri, Aradam insulam inhabitabilem reddidè, in Isauria centum quinquaginta hominum millia trucidarunt, multa abduxerunt in seruitutem. Iustiniano mox iuniore, quandiu fuit hæreticus, iisdem Sarraceni Africæ reliquum sub iugum miserunt, multasq; locis aliis vastitates intulerunt. Post Heraclij liberos qui pleriq; fuere Monothelitæ, imperare cœperunt Iconomachi (quales cuncti Imperatores fuere paucis exceptis ab anno septingentesimo duodecimo, quo

Sur. tom. 4.

Aug. 4. to. 1.

Ian. 7. tom. 3

Iun. 5.

Sur. tom. 3.

Ma. 25.

iniuit imperium Philippicus vsque ad annum octingentesimum quadragesimum secundum, quo imperauit Michaël Porphyrogenitus, cui Basilus Macedo successit) Iconomachi que Imperium Constantinopolitanum tenuerunt circiter annos centum. In qua hæresi fuere Philippicus, Leo Isauricus, Copronymus, Leo Copronymi filius, Nicephorus, (hic namque vel Iconomachus, vel alioquin hereticus fuit) Leo Armenius, Michaël Balbus, ac Theophilus, qui omni studio & vi tum hæresia contra imagines sacras, tum propriam quique suam conati sunt stabilire, ita vt Imperio tunc ab hæresibus antiquis, & ab istis nouis vix aliquid illæsum reperiretur.

Vide Zonar.
in Miscel.

Cum forent, itaque & Imperatores & populis eis tot, ac tantis hæresibus tamdiu contaminati, necesse est, si quæ præfati sumus vera sunt, maximas clades in eorum regiones diuinitus inuectas. Videamus an ita sit. Philippico imperante, qui primus aduersus imagines sacras pugnavit, Bulgari, occupata Mysia, quam de suo nomine Bulgariam dixerunt, totam Thraciam vsque ad ipsas Constantinopolis portas, abacta omnis generis hominum, pecorum, diuitiarumque ingenti præda, peruagati, cuncta ferro & flammis vastarunt: Arabes Antiochiam Pisidiæ, & Mysiam ceperunt. Leone autem regnante Sarraceni in Thraciam traicientes, Constantinopolim tres annos obsedere, sæpius Asiam sunt populari, Cæsaream Cappadociæ & alias vrbes occuparunt. Eadem prædationes factæ sæpius imperante. Copronymo: præterea verò & Cyprij abducti omnes & Sarracenis in Syriam. Turcæ è Caspiis portis, tum primum irruerunt. Eadem & Leone Copronymi filio, ac Nicephoro Generali imperantibus contigerunt. Nam & Sarracenis Orientem populati Euchaitorum metropolim redegerunt in suam potestatem, & Bulgari Occidentem vastarunt, ipso etiã Nicephoro interfecto. Michaële verò Balbo regnante, Sarraceni Cretã, Siciliamque insulas occuparunt, ac ferè ducetos annos tenuerunt. Ac ferè huc usque Iconomachi.

Zon. Phasel.
post Dec. li. 6.

Post hæc imperarunt Catholici vsque ad Monomachum: per quos Bulgari ad Christi cultum perducti, Sarraceni vsque ad Euphratem deuicti, cunctis regionibus receptis vsque ad Syriam, maximè per Basilium Macedonem, cuius opera celebratum Concilium octauum, Ioannemque Zimissem, qui vnà cum Basilio, & Constan-

tin

ino abnepotibus Macedonis regnavit.

Post hos cœpit absconditum virus in animos Græcorum à Photio sectatoribusque ipsius iamdiu disseminatam in apertam discordiam erumpere. Cōstantino namque Monomacho imperante Michaël Patriarcha est ausus Papam cum suis, id est Catholicis excommunicare, anno M. LIII. quamuis resipuisse cum Græcis à nostris dicatur, maximam tamen alienationem ab Occidentalibus in animis Græcorum infudisse. Nilus Thessaionensis libro quodam suo, qui exstare dicitur in Bibliotheca Regia Parisiis, asserit Constantinopolitanam cum Romana Ecclesia, sensisse eadem vsque ad Christophorum Papam: hic est qui inuaserat sedem anno nongentesimo quarto, & ex eadē mox deiectus: imperabat tū Leo Basilij filius, sed è Codice iuris Orientalis constat Græcos non omnino alienatos à nobis eo tempore, vt supra docuimus. Hinc Romanus Lecapenus, in eo maximè studuit, vt Romano Basiliis Macedonis pro nepoti collocaretur in matrimonio filia Hugonis Prouinciæ Regis, vt testatur Cedrenus, quod factum est: & Ioannes Zimisces Theophaniam abneptim, quantum colligere possum, Basilij Macedonis, vxorem dedit Otthoni Secundo. Vt, vt res sit: non sunt ausi vnquam Græci nos hereticorum loco habere, nisi anno millesimo quinquagesimo tertio, imperate Monomacho, quamuis postea conciliationem præferulerint, & imperante igitur Monomacho, quidquid à Basilio Macedone, & eius posteris in Asia fuerat de manibus Sarracenorum ereptum, maximè, vt diximus, per ipsum Basilium, & Ioannem Zimissem, totum postea amissum Turcæ namque Asiam totam subegere, vt Zonaras scribit, ac tenuerunt vsque ad illam expeditionem, quam nostri in Concilio Claramontano adornarunt, Urbano Secundo Occidentem totum aduersus Orientales Sarracenos ad Hierosolymas recuperandas commouente.

Vide Zonar.

Tantæ verò Turcarum vires post Monomachum fuisse, vt non modò Asiam ceperint, sed & ipsum Imperatorem Romanum Diogenem anno millesimo sexagesimo octauo. Quocirca iidem Turcæ, Oriente adducto in potestatem, in insulas Ægei maris impetum facere Alexio Comneno imperante, quas hic postea nostris aduenientibus recepit. Zonaras homo Græcus meminit expedi-

LI ; tionis

tionis illius, quam nostri ab Hierosolymis recuperandas fecerunt, aitque Nicæam captam ab ipsis, ereptamque Turcis Alexio venditam nihil præterea dicit: Choniatas tamen, qui Zonaram subsequitur in historiis Gregorum conscribendis, ingenuè faretur, per nostros factum, ut Imperatores Constantinopolitani Asiam recuperarent: tenueruntque usque ad Andronicum Paleologum Michaëlis filium. isto Andronico Imperium incunte, sic Græci ab Ecclesia Romana defecerunt, ut nunquam postea redierint reuera in amicitiam, quamvis Ioannes Imperator, eorumque multi Episcopi Concilio Florentino interfuerint, ac subscripserint. Quocirca Nicolaus V. ubi vidit à Græcis per impudentiam summam reiici decreta Concilii Florentini, litteris ad eos datis apertissimè prædixit fore, ut in Turcarum potestatem triennio exacto venirent, quod ita profus euenisse adnotauit Gennadius Patriarcha ipsorum libro, quem aduersus errores Græcanicos edidit. Tantæ successiois igitur, ex qua nihil amplius Ecclesiæ Romanæ fuit commune cum Græca in rebus sacris, initium factum Andronico Paleologo imperante, qui rerum potitus est anno millesimo ducentesimo octuagesimo tertio, & hæresi Græcanicæ sic addictus fuit, ut Michaëli patri, quod nobiscum sensisset, iusta & sepulchrum denegarit. Quod igitur diuinitus prouisum: Turcæ Asiam rursus inuadentes, totam sub iugum miserunt, & ad extremam Græcorum omnium perniciem primum sibi ex Orthomannorum familia Regem crearent, donec anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, post centum & septuaginta ab initio Imperio Andronici Paleologi Constantinopolis est capta à posteris Orthomanni, & Orientali Imperio finis est factus, Græci que omnes efferatissimæ Turcarum nationi in seruitutem miseriam dati, illorum que omnia adducta in summam barbariem squallorem, & vastitatem. Qua in re maximè obseruandum, quod eodem tempore, quo Andronico imperante Græci à nobis, nunquam postea in gratiam redituri, omnino que delendi à Turcis, quod Brigida illis, cum res integræ iis forent, prædixit, fecere discessionem primus ex Orthomannorum familia Rex à Turcis est creatus, & paulo ante primus ex Austriaca familia Rudolphus Imperator à Christianis electus, anno scilicet

millesimum

millesimo ducentesimo septuagesimo tertio. Nunc hæ duæ gentes, Austriacæ, & Orthomanicæ, in orbe nostro à potentissimis Regibus deductæ, omnium sunt potentissimæ. Quo res euasuræ sint, expectant omnes.

Ad summam quandiu Iconomachi regnarunt, per annos centum Sarracenis tenuerunt Asiam.

Mox illa à Catholicis Imperatoribus Orientis, quorum primus Basilius, recepta ab anno octingentesimo sexagesimo septimo usque ad millesimum quadragesimum secundum.

Rursus hoc anno incepit amitti Monomacho hæretico imperante, & à Turcis tota per annos ferè quinquaginta minùsve occupata usque ad expeditionem Hierosolymitanam à nostris perfectam, per quos rursus Asia Turcis erepta sub annum millesimum centesimum.

Postremò autem regnantibus Andronico, & eius liberis hæreticis cuncta non modo Asiæ, & Græciæ loca in Turcarum potestatem uenere. Atque ita ter Asia occupata à Mahometanis, semel nempe à Sarracenis, bis à Turcis, sic semel per Basilius Catholicosque eius successores recuperata: atque iterum Catholicorum armis, siue Occidentalium recuperata. Donec Græcis omnino in hæresim ruentibus, & in illa pertinacissimè obdurescentibus, ventum denique ad illud quod ab initio ponebamus, hæreticorum regiones in potestatem efferatissimarum nationum deuenire, ut omnia vastent, ac deleant.

Quod Pannoniis, Daciæ, Mysiæque olim per Hunnos, Gepidas, Bulgaros, & alios huiusmodi feritatis populos contigisse docuimus, Britannia per Anglos, Asia, Africa, & Græciæ per Sarracenos & Turcas: Nunc quomodo eandem propè calamitatem subierit Hispania olim, uideamus. Diximus supra à Sarracenis Africam captam Constante hæretico Monothelita, & Iustiniæo iunior, quo tempore fuit hæreticus similiter Monothelita, imperantibus. Anno autem septingentesimo primo Vitzia regnare cœpit in Hispania: hic ab obedientia Ecclesiæ Romanæ deficiens legem tulit, ut erat homo omnium turpitudinem genere inquinatissimus, ut cuius, atque ipsis etiam sacerdotibus liceret plures uxores aut concubinas habere, ne quis posset Romanum pontificem causa appellationis ullius adire, neque

Ll 4

eius

Nice. Greg. li.
in prim.

eius legibus fas esset obedire, & quando ob hæc populorum aduersus se conſpirationem timebat: vrbes omnes mœnibus nudauit. interfectus est hic à Roderico ipſius ſucceſſore: qui tamen eius ſcelera eſt imitatus, quocirca, vt incidat, quiſque in foueam, quam fecit, intulit Rodericus vim filia Comitis Iuliani, qui dolore incenſus ob huiusmodi ignominiam, Sarracenos aduocauit in Hiſpaniam, qui anno ſeptingenteſimo decimo quarto, fuſo occiſoque Roderico, & eius exercitu, cuncta facillimè in poteſtatem redegère, quòd nullis eſſent muris cinctæ. Nobilitas omnis Hiſpaniæ aufugit in mōtes Gallia finitimos & loca Cantabriæ, Caſtulonisque naturæ præſidio munita: vnde poſtea Hiſpani Catholici, Duce, Regeque Catholico creato, irrumptentes maximam Hiſpaniæ partem breui recepère. Omnes tamen Sarracenos è ſinibus expellere haud potuère, niſi anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo, cum Bæthicam Ferdinandus, & Iſabella ſubegerunt. Hunc itaque fructum referunt, quicumque ab auctoritate pōtificum Romanorum diſcedunt.

Tenet etiam Turcarum Rex Bulgariam, quam ſciunt omnes Græcanicis opinionibus addictam: tenet Boſnã, ſic hodie appellant regionem, quæ è Pannoniæ inferioris, Illyrij, Dalmatiæque parte conſtituitur. Huius Rex Stephanus tempore Pij Secundi tam malè animatus erat in Catholicos, vt eos captiuos faceret, ac Turcis venderet Græcanicæ ſuperſtitionis, hæreſumque aliarum præterea ſtudioſus, vt Æneas Syluius poſt alios in ſua Geographia teſtatur. Sed quid de Cyp̄o & Hungariæ maxima parte, quæ duo regna Catholicis Principibus obediabant, & Turcarum Tyrannus in ſuam poteſtatem redegit dicemus? Atqui Cyp̄ij plerique omnes ſi Græcorum placita ſequebantur, atque etiam num ſequuntur, vt vitam potiùs hominibus illis eripias, quàm ſententiam ſuſceptam deponere velint. Cumque ſuperioribus annis Archiepiſcopus Cyp̄i Philippus Moccenicus vir magnæ doctrinæ, & integritatis vellet inter nos, ac Græcos in rebus religionis pacem conciliare, oppoſuère ſe ad eſtudio illius Græci, vt neceſſe haberit idem Patricius Venetus illinc emigrare: teſtatur hoc ipſe in epiſtola, quam præfixit operi ſuo de Philoſophicis rebus, paulo poſt Inſula à Turcis capta. Turcæ in

Hung

Hungariam numquam penetrare potuerunt: & quamuis Ludouici Regis exercitum vnà cum Rege ipſo cecidiſſent ad Mochaz anno milleſimo quingenteſimo viginti ſexto, tamen nihil ferè ex illa prouincia venit in illorum manus, niſi ex quo peruaſit in eam virus Lutheranæ prauitatis cum defuncto Ioanne Zapolia Solymanus cum potentiffimo exercitu euocatus ab Iſabella Ioannis vxore nobiliores illius regionis vrbes in ſuam poteſtatem adduxit, anno M. D. XLIII.

Quocirca maximè timendum Cretæ, Cephaleniæ, Zacintho, Corcyra, reliquæ Hungariæ, Germaniæque ipſi: in quibus locis omnia hæreſum plena. Neceſſe namque eſt fateri è maniſteſtiffimis euentis, Germaniam maximè ſi Reges hæreticos, quod Deus auertat, aliquando nanciſcatur, vnà cum ceteris iſtiusmodi regionibus in efferatarum gentium Tyrannidem miſerrimo caſu venturam. Ac fruſtrà omnino Catholici Principes pro hæreticorum terris pugnant, inuito propè dixerim Deo: ipſi enim fixum hæreticis haud fauere. Principibus verò hoc eſſe ante omnia propoſitum debet, vt populos hæreticos ſibi ſubiectos ad cultum veritatis, Dei que adducant, id niſi vel ignauia principum fiat, vel ſubiectorum pertinacia, neceſſe eſt quod diximus populis hæreticis euenire, vt in efferatiſſimarum gentium tyrannidem cadant.

Hactenus de regionibus illis hæreticorum, ſchiſmaticorumque, quæ maximas omnium clades & vaſtitates ſubierunt, vt ſuprà diſtinguebam: in quibus contemplari adhuc poſſumus, quanto interuallo diſtet Hiſpaniæ calamitas ab iis quæ acciderunt Africa, Ægypto, Syriæ, Aſiæ, Græciæ, & finitimis illis locis. Nam ſicut crimen Hiſpanicorum Regum Vitæ, & Roderici, quorum poteſtas fuit annorum quatuordecim, eorumque qui ijs adhærebant, longè inferius fuit, & temporis longitudine, & ſui magnitudine hæreſibus & flagitiis Imperatorum Conſtantinopolis, populorumque qui ipſiſ ſubiecti ſunt eos imitati, ſic pœna Hiſpaniæ inflicta longè minor. Tum quia iam ſe maximam libertatem vindicauit Hiſpania ab impio Mahometanorum iugo: tū quia neque Hiſpani ex vlla parte deſecti, neque regia poteſtas ac dignitas inter eos vquam deſecit.

Amplius verò admirari libet, à Latinis ereptas Maho-

LI 5

meta-

metanis fuisse multo plures, ac latiores regiones ex quo sub imperium Monomachi palam Græci à nobis desciverunt, & hæreticorum loco nos habere ceperunt, quàm Græci amiserint. Nam si quis metiatur Hispaniarum latissimas terras, Balearium, Sardinia, Sicilia, Melite, ubiùmque aliquot Apulia, Calabria, & Africa, quas Mahometani Monomacho imperante tenebant, nunc verò Catholici Hispani. Contrà verò metiatur, quicquid iidem Mahometani, siue Turcæ possident in Europa, quod tum Monomacho parebat, videbit nostrarum regionum, quas recepimus latitudinem maiorem, quàm sit illarum, quas Mahometani Græcis hæreticis in Europa abstulerunt.

Quod de Hispania dicimus, de Hungaria dici potest: nam neque ipsa in manus Turcarum tota pervenit, neque regia dignitas, & nomen in ipsa defecit adhuc, ut in Græcia. Faxit Deus ne subeat eandem sortem quando audiimus in Hungaria omnia ferè hæresum plena.

Nunc ad eas, quas loco secundo ponebamus clades veniamus, Vandalorum, Longobardorum, Northmannorum, & quibus de causis, quòve tempore acciderint, explicemus. Scimus truculentas fuisse gentes istas: nullo modo tamen inuexere tantas vastitates populis, ac regionibus, quibus insedere & imperarunt, quantas Mahometani, & supra dicti omnes à quibus indigenæ cuncti paulatim transferuntur omninò in ipsorum iura, & nomen, vel prorsus denique abolerentur è terris, bona, liberiq; in nefandissimos usus auferuntur. Quo tempore Vandali occuparunt Africam, Donatistæ in illa hæretici tot erant, ac tanti, ut in singulis propè ciuitatibus suos Episcopos haberent, & arma in Catholicos vertent, omniaq; conturbarent, ut è scriptis Diui Augustini constat.

Quid quòd Africana Ecclesia non omnino quidem, ut videbimus, sed aliqua ex parte discessionem fecit eo tempore ab auctoritate Pontificis Romani, non in rebus quidem spectantibus ad fidem (hæreticorum namque est illud) sed in iudiciorum potestate pertinente ad res aut mores clericorum, neque omninò adhuc, cum statutum fuerit illud dumtaxat, ut presbyteri, aut clerici, qui ab Episcopis suis, in causis, quas habent, appellauerint ad transmarina iudicia, excommunicarentur?

Quocir-

Quocirca neque, ut quidam vel imperitè, & minus perspicaciter, vel imprudenter asseruerunt schisma factum inter Africanam, Romanamque Ecclesiam multas ob causas, non enim obedientiam denegauerunt Africanæ Episcopi Romano pontifici: tantum lex lata, ne quis presbyter, aut clericus ordinis inferioris, non ita Episcopus, appellaret ab Episcoporum iudicio ad pontificem Romanum: quamobrem neque refugium tolleret. In omnibus aliis deferunt Episcopi illi, ac velle deferri à cunctis Romano pontifici, nemo non videt. Adde à Pontifice Romano nullam tunc latam constitutionem, qua sanciretur, licere presbyteris appellare ab Episcopis ad ipsum, quæ si lata fuisset, dici posset non omnino, sed ex parte successionem factam. Hac tamen Africanorum sanctione auctoritati Romani pontificis ex aliqua parte ipso quidem forsitan inuito, non tamen fecus constituyente, aut iubente, quæ maximè inter se distat, proculdubio est derogatum. Hoc igitur tempore, & ob has causas Vandali irruerunt in Africam, annos nonaginta quinque tenuerunt, & aliquot ipsorum Reges pessimè Catholicos habuerunt, ac vexauerunt, ut Victor latè libro de Vandalica persecutione describit. Vandali tamen deleti, non ipsi Africanos deleuerunt: quod non ita contigit superioribus.

Huic cladi Vandalicæ proxima, quam Northmanni intulerunt toti quidem Gallia, sed maximè Lugdunensi secundæ, quam de suo nomine Northmaniam dixerunt, Hi Lothario imperante, sub annum octingentesimum quinquagesimum tertium, facta in Gallias irruptione ex oris borealibus prædas agere, & obuia quæque vastare ceperunt, idem repetierunt anno octingentesimo sexagesimo septimo, & sequentibus, donec Carolo Caluo regnante, multi ex eis nomen Christo dederunt. Sed alij rursus è Septentrionalibus oris emigrantes easdem Gallia vastitates intulerunt, idque per multos annos. Donec tandem Carolo Simplice regnante nomen omnes Christo dederunt, cõcessique illis maritimi quidam pagi, ac Rothomagensis, quam planè deleuerant, Vrbe, ceterisque eidem subiectis, quod accidit circiter annum nongentesimum. Ita ut per annos ferè quinquaginta plurimas Galliis clades intulerint. Constat autem è Consilio Parisiensi, Aquisgranensi, Meldensi

Suesino-

Procop. lib. de
Vand. bello.Cap. 29. Afri.
c. 10.

Paris. ca. 1.
Mel. in prin.
C. 10.
Suet. cap. 3.
Valent. cap. 9

Suessionensi, Valentino Colonensi, ab impijs tunc & schismaticis res sacras conculcatas, direptas, omnia conturbata, inuersa in iis Galliarum locis. Idcirco Episcopi in illis prioribus Concilij Reges, ac Principes contestabantur, ne tantam indignitatem paterentur, ne tot, ac tanta scelera inulta finerent: alioquin fore, vt diuinitus & ipsi, & populi acerbissimè punirentur. Idem reperunt in posterioribus, cum iam clades cælitus demissa ipsos affligeret, ac diuexaret.

Northmannicæ vastationi affinis est Longobardica, quæ magnam Italiæ partem concussit, illa antiquitus Gallia Cisalpina nunc de Longobardorum nomine Longobardia vocatur. Incidit irruptio illorum in annu quingentesimum sexagesimum octauum, sed per eos nihil acerbioris cladis inductum, quàm per quauis bella soleat: neque multa item prælia in quibus atrociores ac magnæ strages sint factæ, commissa, nonnumquam tamen Italiæ subiecti per eos vexati, ditioresque attenuati, & suis opibus multati. Anno autem quingentesimo nonagesimo Theodolindæ Reginæ studio, ad quàm Gregorij Magni multæ extant epistolæ, & Dialogorum liber, Longobardi Catholicam pietatem sunt amplexati, quamuis postea Arialdus, Rhotaris, ac Rodoaldus Reges Ariani fuerint, & iis qui secus sentiebant infesti. Mitiùs tamen ab iis actum, quàm à Vandalis, & Northmannis. Videamus, quæ nunc tempora fuerint, & quibus de causis hæc acciderint. Pelagius Primus sedit post annum quingentesimum sexagesimum octauum: quo tempore Episcopi Istriæ, Venetiæ, & Liguriæ Consilium Constantinopolitanum respuentes hærescos nomine sunt notati, neque vlllo modo acquiruerunt. Rursus anno quingentesimo octuagesimo quinto Helias Aquileiensis Patriarcha cum suis Episcopis, & Ioannes Rauennas cum multis alijs in causa trium capitum Concilij Chalcedonensis contra sententiam Pelagij Secundi, & Concilij Constantinopolitani decreuerunt, ac refert Beda in vita Sancti Austrasij dissidium huiusmodi, atque heresim durasse viuente Austrasio, qui concessit Aquileiam anno sexcentesimo vigesimo primo. En igitur, quas ob causas Longobardis ea loca data: In quibus tamè cū multi, vt è multis colligitur, essent Catholici, neque hæresis visa sit atrocior, mitior etiam Longobardorum clades

exsti-

exstitit, si superioribus compareretur, neque Longobardorum Reges, aut hæretici, aut à cultu, Christi omnino abhorrentes, triginta totos annos vniuersi rerum sunt potiti. Ob eandem causam Slaui in loca Illyrij, Dalmatiæque Aquileiensi Episcopo subiecta imperante Mauritio irruerunt, quod adhuc Aquileiensis Patriarcha cum plurimis alijs Episcopis, ipsi in Dalmatia, & Illyrio subiectis hoc dissidium foueret, quod ex Epistolis etiam Gregorij colligi potest: & imperite vt pleraque omnia, Munsterus, imperante Iustiniano occupata Sclauoniæ loca à Slaui tradit, contrariu namque è Miscella constat.

Supereft vltimo loco ac tertio aduentus Visigothorum in Hispanias, Francorum in Gallias, Ostrogothoru in Italiam: qui longè clementiores superioribus fuere aduersus indigenas locorum, quæ occuparunt. Quin, si credimus Saluiano Mafsilienfi libris de prouidentia, qui temporibus illis vixit, melius actum cum Gallis, & Hispanis ex quo Francorum, Visigothorumque, & aliarum gentium Regibus, quam cum Romano Imperio populi illi obediebant. Adnumeramus Visigothis Sueuos, & Alanos, quos Hispaniæ præfuisse, & Orosius ipse, qui in illa ætate in Hispania vixit, testatur. Francis itidem coniungimus Burgundiones, quibus à Constantino Comite Honorij Imperatoris anno quadringentesimo decimotertio sedes assignatæ, circa terras Rhodano finitimas, & anno quadringentesimo vigesimo octauo nomen Christo dederunt, & gens erat simplicitati & quieti dedita, vt è Socrate habemus. Videamus igitur, quo tempore, & quas ob causas Deus immiserit huiusmodi gentes in prouincias istas. Et Hispania quidem multis in locis abundabat Priscillianistis, vt è Seuero Sulpicio discimus, Gallia Pelagianus, vt ceteros omittamus. Quocirca sic Saluianus: *Omnes autem isti, inquit, de quibus loquimur, aut Vandali sunt, aut Gotthi. Nam de Romanis hereticis (sic ille vocat more suo omnes Imperio Romano subiectos) quorum innumera multitudo est, nihil dicimus, neque aut Romanis eos, aut barbaris comparamus, quia infidelitate Romanis sunt deteriores, fæditate barbaris sunt superiores.* hæc ille innumeram suo tempore in Gallijs hæreticorum multitudinem fuisse asserens. Atque de Hispaniis & Gallijs satis. Veniamus ad Italiam, quam ceperunt Ostrogothi post Herulos, ac Turcilingos, hi duce

Odoacre,

Soc. li. 7. c. 30.

Sal. lib. 3.

Odoacre imperantibus in Oriente Zenone, in Occidente Momylo Augustulo hæreticis ambobus. Ostrogotthi Herulos vicerunt, Italiamque tenuerunt, imperante eodem Zenone. Atque hi tam moderatè se gesserunt, vt satis ego admirari haud queam, & tamen Ariani fuerunt. Ex epistolis Cassiodori liquet, poatifici Romano, & Episcopis Catholicis ad eò delatum à Regibus Ostrogotthorum, vt maximè desiderandum sit tantum deferri hodie à multis principibus, qui se Catholicos profitentur, & iactant. Notum illud quod Zonaras refert. Quidam Theodorici Regis familiaris Catholicus ad Arianos transit, vt à Rege suo gratiam iniret: quod cum illi idem narraret, pugione confossus est, protinus à Theodorico exclamante haud fieri posse, vt Regi fidè seruaret, qui eam Deo suo violasset. Desciuit tamen hic nonnihil à seipso, cum Ioannem Papam in vincula coniecit, in quibus ille obiit. quod factum postea Rex luxit, vt è Iornande & aliis constat. Illud verò multas Italiae calamitates, Gotthis extremum exitium attulit. cum Iustiniano volente Theodora Augusta iussu indignissimè Roma abducti Syluerius, ac Vigilus Papa, inter Ostrogotthos, & duces Iustiniani sæuissima bella exarsere, quæ latè Procopius, & Agathias prosequuntur. Ex his igitur, quæ diximus apparet, quo tempore, & quibus de causis in efferratissimarum gentium tyrannidem ceciderint tot prouinciæ, quibus vastitates, eladesque innumerae allatae, indigenæ oppressi, aut deleri. Aperuimus discrimina irruptionum barbaricarum, è quibus diuinæ iustitiæ æquissima iudicia elucescunt, vlciscētis contemptum, & iniurias pontificiæ maiestati, atque auctoritati illatas pro ratione & grauitate cuiusque delicti, quod in illam fuerit à populis ac Regibus admissum. cum dictum sit ad illos, fore, vt instar vasis figulini confringantur, nisi audiant verbis eius, qui supra Sion constitutus mandata caelestia cunctis explicat, ac proponit. Quocirca sic alibi Ecclesiam suam consolatur Deus: Gens, & regnum, quod non seruerit tibi, peribit. Hinc Vandali omnes, quicumque tot annos Africam felicissimo vici sunt Imperio tenere, ad interuersionem delati omnes, vt Procopius libro de bello Vandalico refert. Idem contigit Ostrogotthis, qui Italiam tenuerunt, interfecti namque omnes paucissimis superstitionibus,

qui

*Zona. in vita
Anastasi.*

Psal. 2.

Isai. ca. 60.

qui fuere abducti in seruitutem, vt idem testatur libro de bellico Gotthico. Eandem calamitatem subierunt Britanni Pelagiani, qui ab Anglis propè omnes extincti, vt in vita Augustini Beda tradit. Sequuntur hos eadem cladi obnoxij, qui sunt Arium secuti, Daci, Mysij, Pannonij antiqui, à Gotthis, Herulis, Hunnis, Gepidis, Auaribusque & Hungaris ad interitum dati. Post hos sunt innumerae gentes Orientis in varias hæreses olim diuise, vt è Nicephoro liquet: quas Mahometani spoliauerunt agris, omni iuris æquabilis, ac dignitatis confortio, filijs pulchrioribus. Earumdem porrò nobilitatem, ne qua commoueretur seditio, radicitus extirparunt, paulatimque illas in sua sacra suumque nomen transtulerunt. Eandem nunc sortem perpetiuntur Græci, & quicumque Græcos secuti Turcis hodie parent, Hungari præterea Protestantium sectatores. Tantaque est infelicitas earum regionum, quæ incidunt in potestatem Turcarum, vt agri, & vrbes omni decore spolientur, nisi, si quod est eis, vel à natura, vel ex antiquis constructionibus datum. Turcis namque vetitum domos attollere supra secundum pavementum. At Græcia parens olim magistraque artium & disciplinarum omnium liberalium in tantam miserimè deuenit barbariem, vt neque ipsi Græci præcepta linguæ patriæ satis benè calleant, & Romam commigrent ad hæc addiscenda in collegium, quod eis Gregorius decimus tertius construxit.

Quid verò dicemus de Africanis Donatistis, & Monothelitis, eorumque locis, quæ ab incursionibus Arabum semper habentur infesta, & antiquo illo sic sunt orbata urbium splendore, vt quinque, aut ad summum sex ciuitates possis in Africa tota numerare, quæ nostris comparari queant: id certò scies. si Africæ descriptionem è Ioanne Leone addiscas, & conferas Africam cum quauis prouincia, aut regno è nostris, Hispania, Gallia, Italia, Anglia, Germania, nihil simile videbis. Ad infelicitatem porrò hæreticarum gentium pertinet, quod cum tot, ac tantæ à nobis descuerint, nullum possunt hominem ctere, neminem possunt omnino numerare, qui aliquo inuento aut facto egregio valuerit hucusque humano generi prodesse. Quo quid infelicius fingi potest? Adde huc, quòd hæreticorum regnorum,

quæcum

quæcumque visa sunt omnium felicissima aliquo tempore fterisse, & Catholicis insultasse, illa mox omnium miserimè protinus conciderunt. Vandali tenuerunt Africam centum propè annos, vsique sunt secundissimo rerum cursu. Deinde mensium quinque spatio deleti omnes mirabiliter, paucissimi que superfuerunt, quos Belisarius in triumpho Constantinopolim duxit. Similiter Ostrogothi in Italia deleti omnes, paucissimis exceptis, interempti breui temporis spatio. Calamitosissimum præterea illud accidit Græcis, quòd cogantur filios dare Mahometanis ubi voluerint, qui seruiant ad infandos vsus, nomen dent Mahometi, & aduersus Gentiles & consanguineos suos arma sumant.

Nunc, admiremur incredibile Dei iudicium, Anno septingentesimo decimo octauo. Græci Imperio tenebant maximam Italix partem, Siciliam, Cretam, Cyprum, Illyricum, finitimasque Græciæ regiones multas, minoris similiter Asiæ plurimas regiones, denique rebus omnibus florebant. Hispani contra eodem tempore tota ferè Hispania à Mahometanis fuerant spoliati. reliquum dumtaxat illis factum nescio quid in extremis Hispaniæ locis: ad nihilum propè sunt redacti. nihilominus postea resumptis viribus eo ventum, vt innumera prælia commissa, & tandem fuerint ab Hispanis Mahometani è tota prouincia exacti anno millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo. Nunc verò Hispani possident omnium, quæ fuerint vnquam, amplissimum Imperium: Græci verò ab altissimo Imperij gradu deiectione ad extremam, vt maximo nostro dolore videmus, miseriam deuenere. Hispani namque regnantibus Viciza & Roderico ad tantam calamitatis ruinam sunt prolapsi, quòd illi ab obedientia Romani pontificis defecissent, sed mox iis sublati Regibus ad fidem redeuntes in ea persistiterunt. Contra Græci omnino à nobis discedentes, tot ac tanta infortunia, quæ lugemus, subierunt, vt sciamus, quæ pœna maneat hæreticas nationes, quòd præmium Catholicas. Quod vt clarius fiat, sciendum à tota gente Mahometana nihil olim prius habitum fuisse, quàm vt Hispanias haberent in sua ditione, & inde omnes Christianos expellerent, aut in seruitutem adducerent: & quicumque è Mahometanis ad id nomen in militia dedisset, illi à suis sacerdotibus cælum post mortem

promitte-

promittebatur: quocirca ad nullam magis expeditionem Mahometanis conuolabant, quam ad Hispaniam: quæ omnia testatur Ioannes Villaneus. Quid igitur esse in causa dicemus, vt Hispani tam miserabiliter attenuati, & ad paucissimos redacti à Mahometanis an. 714. & sequentibus, iamdiu excusserint eorum iugum, Græci verò, qui eodem tempore omnibus rebus florebant idem subierint, cum Mahometani magis aduersus Hispanos, quam Græcos, conspirarent? Huc accedit, quòd Occidentales Reges nihil intactum, nihil intactum reliquerunt, vt Orientalibus, & Græcis opem ferrent aduersus Mahometanos. Quis namque ignorat expeditiones sacras nostrorum, in quibus duo Imperatores Conradus, & Fridericus I. vt omittamus secundum, duo Ludouici Galliarum Reges, Andreas Húngariæ, Richardus Angliæ, præter innumeros Principes duxerunt in Asiam potentissimos exercitus ad Mahometanos perdendos? Quorum nihil actum simile aduersus eosdem Mahometanos qui Hispanias tenebant. nam qui Imperatores vnquam, aut quando tot Reges, & tam diuersis partibus id conuenerunt, vt Catholicis Hispanis opem ferrent? Quis ignorat Ladislaum Hungariæ Regem cum maximis copiis ad Varnam peremptum, Sigismundum Imperatorem cum florentissimo exercitu fufum, fugatumque à Turcis dum tendunt aduersus eos, vt Imperio Constantinopolitano succurrerent, tot bella à nostris nullo non tempore ob eandem causam commissa, ne ruerent Græci? & tamen isti ex altissimo loco tot vndique auxiliis circumuallati, quomodo in præceptis datis? Hispani autem eodem tempore ex infimo, quòd mirabiliter euecti? Hispani nimirum pontificis Romani auctoritati ex illo addictissimi fuerunt, Græci infensissimi: vt videas, quòd aliàs dixi, inuito Deo à nostris opem ferri hæreticis populis, aut locis, & non aliam ob causam venire in potestatem efferatarum gentium populos vllos, quàm quòd hæretici sint, aut Schismatici. Constat igitur eodem tempore Hispanorum res perditas Græcorum florentissimas fuisse, hos tamen loco excidisse ad nihilum propè redactos post abiectam obedientiam, quam pontifici Romano debebant, quanuis omnia sint illis vndique auxilia lata, Hispanos autem è summis miseriis euectos ad altissimum felicitatis gradum, quamuis non tot opibus

Pars ij. Tom. 2.

M m

& armis

& armis suffultos, postquam ad obedientiam pontifici Romano debitam redierunt, ad hanc etiam nobis aperiendam veritatem illud esse potest exemplum illustrissimum: nam sub hæc eadem tempora omnis Germania, quæ est suprâ Rhenum & Danubium squallebat: nullæ in ea Ciuitates, nulla ornamenta, nullus cultus ex hoc tempore Romani Pontifices eo miserunt Bonifacium, sociosque illius; Germaniamque ad Christi fidem perduxerunt, hinc factum ut illi contingerint ducenta illa bona, quæ lib. 22. recensemus, quibus nobilissima illa Germanorum natio regioque nulla non gentes equat, plurimas autem vincit, quod scilicet Ecclesiæ Catholicæ, Romanique pontificis auctoritatem sit secuta, atque ita vnde decedit ob hæreses Græcia, eò dignitatis prouecta est ob Catholicam pietatem Germania iisdem propè temporum progressibus. Faxit Deus, ut per quos gradus Germania ad tantum culmen honoris bonorumque peruenit, per eosdem semper illa consistat. Ex his igitur apparet quanta sit infelicitas hæreticarum nationum, quæ ad extremum bonis omnibus animi, corporis, & externis miserrimè nudantur, quamuis aliquando felicitas illis exigua breuisque contingat.

*Recensentur vastitates, ac deserta, quibus horrent
ea loca, quæ detinentur per alienos ab
Ecclesia Sancta.*

C A P. II.

Non est tamen illud vlllo modo prætereundum. Iam diximus sepè, quidquid est terrarum à mari Atlantico vsque ad Euphratem cis Lybiæ deserta in Africa & Syria, id totum perpetuis Arabum prædationibus esse infestum. præterea verò Asiam, postquam defecit à fide Catholica, tercentesimo quoque anno ab efferatissimis populis fuisse occupatam, qui cunctas propè gentes ea loca prius incolentes extinxerint: idque lib. XXII. cap. I. Signo de felicitate Catholicorum fuit apertum, & capitulo 9. è Munsteri hæretici testimonio docuimus, Asiæque & Africæ regiones aliquas bonitatis maximam fecisse iacturam. quod nos clarius experientia certissimis euenti ita esse aperuimus libro XV. capite XVIII. signo de terris habitabilibus effectis. eisdem verò locis contra

nostrorum

nostrorum terris accidisse probauimus lib. XXII. cap. I. & cap. IX. Nunc aliud longè admirabilissimum producamus in medium. Tertia propè pars orbis terrarum nunc à Catholicis Regibus possidetur propter amplissimas Indiarum regiones à Solis occasum, & ortum sitas, Africæque insulas, & maritimas oras. In tot verò ac tam latè patentibus locis nulla est solitudo huiusmodi, quales plurimæ in eisdem Cæli tractibus sunt in Asia, Africa: & nos quidem suprâ lib. XXII. cap. IX. enumerauimus quatuor vastissimas solitudines in Asia sitas, & eidem climati subiecta, cui Septentrio noster Europeus, in quo nulla talis est solitudo, cum tamen fuisse priscis temporibus constet ex Herodoti lib. 2. vbi recenset deserta quædam Scythiæ Europæ. Nunc igitur enumeremus aliquod solitudines vastas in Asia, & iisdem cæli plagis subiectas, quibus cultissime Catholicorum regiones.

Primum verò desertum ponitur à multis inter gradum nonagesimum tertium, vsque ad nonagesimum sextum ab ortu in occasum, & à trigesimalono ad quadragesimum ab Austro in Septentrionem sub eodem cæli tractu quo Hispania, & Sicilia, vocaturque Chiurindi. videntur ibi fuisse antiquæ Hircanorum sedes.

Secundum scribitur esse inter gradum trigesimalum sextum & trigesimalum septimum ab Austro in Septentrionem, & nonagesimum septimum, & nonagesimum nonum ab Oriente in Occidentem, qua cæli plaga sunt Hispania & Sicilia, vocaturque Deabanech. ibi videntur fuisse prisca Parthorum sedes.

Tertium dicitur esse inter gradum centesimum, & centesimum secundum ab ortu in occasum, & trigesimalum tertium, & quartum, quod appellatur Mingiu, neque longè ab iisdem superioris locis distat.

Quartum incidit inter vigesimalum nonum & trigesimalum ab Austro in Boream, & centesimum quintum & sextum ab Occidete in Orientem, quod Luth nominatur.

Quintum est supra hoc, cui nomen Lop, quod incidit inter quadragesimum, & quinquagesimum ab Austro in Austrum, & centesimum trigesimalum ad centesimum & quadragesimum ab ortu in occasum, quo tractu cæli sita est Italia, Gallia, & Germaniæ pars: hoc autem plenum scribitur esse inferorum Demonum, qui miris modis iter habentes exagitant spectris, & illusionibus multis:

M m

2

quod

quod Paulus Venetus, qui fuit in iis oris tradit.

Sextum est supra hoc itinere dierum quinque quod idem refert.

Septimum nominatur Bigul inter quadragesimum & quadragesimum secundum gradum ab Æquinoctiali circulo ad Aquilonem, & centesimum septimum, & centesimum nonum ab Oriente in Occidentem.

Octauum est dierum quadraginta itinere propè regnū Chamuli, à quo nomen sumit, cuius sicuti aliorum propè omnium, mentionem facit idem scriptor lib. 1. c. 37.

Nonum ponatur, quòd inductum fuit per vastitates à Tartaris illatas in regno Thebet. ij nanque vrbes omnes, & domicilia quæcumque euerterunt, quantum est iter viginti dierum: hinc factum, vt omnia repleta sint bestiis, & horrenti quodam squallores, quòd idem asserit lib. 2. cap. 37.

Atque hæc in Asia numerantur à scriptoribus & Geographis deserta sub iisdem cæli plagis, quibus subiecta est Hispania, Sicilia, Sardinia, Italia cæteræque regiones, quibus nos potitur.

Iam verò quis illa enumeret longè plura, & horridiora, quæ sunt in Africa? quinam recensent quinquaginta. qui volet ea scire, consulat descriptionem Ioannis Leonis, & scripta Francisci Aluarezij: & tamen tot & tantarum solitudinum nulla huiusmodi est in Indiis vel Occidentalibus, vel Orientalibus, quæ possidentur à nostris, cum nihilominus illarum regionum loca sint in iisdem, vt vocant parallelis, Insulæ porro, quas Oceanus circumfluit, cum prius haberent aliquid vastitatis, & incultæ essent, redactæ sunt ad cultum, decusque, & non mediocrem dignitatem. Quid hic dicemus? An non hoc est felicitati cuidã diuinitus præstitæ adscribendū. Non enim nisi diuina prouidentia fieri potuit, vt cum tertiam nostri penè orbis partem teneant, & ad Christi cultum perducant, id totum sit. etiam magis cultum, & ad omnes humani generis vsus quantum fieri potest, ac nostræ, naturæ conditio videtur exigere, accommodatum. Ad hæc verò habenda plurimum confert humanitas infixæ cordibus nostrorum, qua fit, vt in bellis non ita sæuiant in muros parietes, ac surda domicilia, quod faciunt alieni à nobis, qui non satis habent ad inuersionem delere quandoque populos vniuersos: verum

præterea

præterea rabie quadam furoreque incitati impelluntur ad euertendas vrbes, & cuncta, quibus ab iniuriis cæli, ac tempestatibus defendi mortales possint, destruenda. Sic ex alia Deus etiam parte clades illas, quibus ipsa tellus alicuando deturpari, & in solitudinem squalloremque & sterilitatem solet adduci, cohibet in Catholicorum pontifici Romano Dei Christi que omnium Domini vicario obedientium locis, vt aperuimus signo septuagesimo secundo, cap. decimo septimo libri decimi quinti. Hæc verò omnia plurimis oraculis antiquorum vatum conueniunt, quibus hæc futura præsignificabant, conueniebant etiam plurimis ex omni parte petitis, ac depromptis rationibus, quæ non est opus toties referre, & inutili repetitione lectores onerare.

Ad hæc autem certissimò cognoscenda, & clarissimè illustranda subiicietur commodè sequens vltimum signum, quo constabit, quibus temporibus maximæ omnium clades humanum genus affligerint, terrasque vastauerint: quæ quidem licet aliis etiam temporibus, aliisque in locis contigerint aliquando similes ob causas, id tamen est mirabilissimum, toties repetita eas, cum fuit Ecclesia Dei vna cum capite eius conspicuo pontifice Romano à supremis rerum profanarum moderatoribus diuexata, idque iuxta consonas diuinæ scripturæ prædictiones, ac promissa, donec tandem veniet impius ille omnium scelerum princeps Antechristus, in quem vnū coibunt, mala omnia quibus mortales ipsi, & eorum res perdi, ac deleri possint: cui fons totius bonitatis Deus, Christus ex aduerso occurrens, cuncta, vt ostendemus in longè optimam formam, statumque quemdam nobilissimum à diuinitate per Christi corpus, à quo corpora cuncta sunt nobilitanda (vt explicauimus libro 13. 14. 15.) renouabit, euehens vniuersitatem hanc aspectabilium rerum vnã cum Ecclesia sua ad perfectam beatitudinem, quæ contineat, & in æternum tempus complectatur quæcumque bona pertinent ad corpus, animumque. Neque sit amplius in cælo, & in terris locus impiorum cœtui, sed in obscuram caliginem ad perferendas omnium cladum suppliciorumque pœnas retrusi miserimè concludantur.

M m 3

Exem-

Exemplis illustrissimis explicatur veritas oraculi illius à diuina scriptura desumpti, regna scilicet transferri è gente in gentem propter iniquitatem, quod habetur Ecclesiastici cap. 10. causaq; afferuntur, ex quibus imperia summa sunt diuinitus tradita varijs gentibus & ablata.

CAPVT III.

Cum diuinæ scripturæ cælitus inspiratæ nihil falsi inesse possit, comprobanda ac stabilienda est nobis ex omni parte veritas illius oraculi, quod habetur Ecclesiastici cap. 10. *Regnum à gente in gentem transfertur propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diversos dolos.* Hæc diuinus scriptor, qui deinde subiicit: *Initium superbiæ hominis apostatare à Deo: quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor eius. quoniam initium omnis peccati superbiæ: & qui tenuerit illam adimplebitur maledictis, & subuertet eum in finem, propterea exhonoraui Deus conuentus malorum, & destruxit eos usque in finem. Sedes decum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis. Radices gentium superbarum arefecit Deus, & plantauit humiles ex ipsis gentibus. Terras gentium euertit Dominus, & perdidit eas usque ad fundamentum.* Hactenus sacra scriptura cuius prædictionibus euenta nobilissima illustrium regnorum responderè demonstrandum nobis proposuimus: vt hinc palam fiat, ab Ecclesia Dei pendere omnia, & ad eam cuncta referri, quod initio totius operis nos præfacti sumus. Et quamuis è superioribus tum cetera ad hoc argumentum generatim pertinentia, tum, verò quæ speciatim possunt huc spectare, colligi possint, bene, tamen est, hoc, quod maximè mortales in admirationem diuinæ prouidentia trahere potest, vt inde sanctissimæ Ecclesiæ magnitudinem maiestatemque contemplari queant, clarissimè illustrari. Præmonendus verò nobis erat lector in aliquibus, quæ veritatem maximè possunt stabilire.

Primumque sit illud, apertissimè à nobis explicatum fuisse, regiones illas, ac gentes, quæ desciscunt ab Ecclesiæ doctrina & obedientia, post aliquod, neque ita longum tempus, cadere in potestatem gentium alienarum, per quas denique ad interitum deleantur, miserimamque seruitute, donec viuunt, opprimantur. id fuscè à nobis est

declaratum

declaratum signo de interitu fidei decimo sexto, capite II. li. 5. & supra hoc lib. cap. 1. & de ignauia hæreticorum quinquagesimo quarto libro duodecimo, capite decimo. Nam cum peccent aduersus Ecclesiam Dei, Deumque & hæretici, & quicumque alioquin sunt ab illa auersi, hæresis tamen est peccatorum suâ natura grauissimum, nam directò, quod aiebat S. Thomas, euertit omnium bonorum fundamentum, fidem. Idcirco, vt ostendimus hæretici diuinitus longè magis puniuntur, & in maiores incidunt erumnas, ac supplicia, quàm ceteri à nobis alieni, quod signo de infelici exitu alienorum nonagesimo tertio, capite quinto, & de infelici posteritate capite sexto, lib. vigesimo tertio, & signo de ignauia quinquagesimo quarto capite decimo, vndecimo, & de ignorantia hæreticorum quinquagesimo quinto, capite duodecimo, libro duodecimo, denique vt vidimus capite primo hoc eodem, libr. 24 fuit à nobis abundè explicatum. Atque ita ex hoc capite liquet, iusta de causa imperia transferri ab istis.

Secundum. Cum verò cadant istæ gentes hæreticæ in potestatem alienorum, vel nolentibus Catholicis, & summa ope quodammodo contendentibus, ne ita contingat, vt in Græcis apparet, siue quòd aliqui adhuc Catholici supersunt inter eas, siue quòd spem faciant redeundi ad veritatè, vel quod timeatur ab atrociori casu, qui feriat etiam confidentes in Ecclesiæ Catholicæ sinu: nihilominus progressu temporis, cum fuerint hæretici vel extincti, vel propè ad nihilum redacti, tunc alieni, à quibus hæretici sunt deleti & oppressi, conferunt se in tutelam fidemque Christi, & Ecclesiæ sanctæ, quod esse verum liquet è signo de inimicorum conciliatione LXXXIII. libr. XX. capite III. & signo de interitu fidei XVI. & reparatione XVII. lib. V. Accidit enim tunc, quod per Isaiam Deus ait, *Hæc consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Vide igitur mirabilem Dei prouidentiam quæ fit, vt ij, qui regna auferunt ab hæreticis, ea subiiciant Ecclesiæ sanctæ.

Tertium. Non continuò tamen gentes, quæ sceleribus abundare videntur, imperio spoliari solent à prouidentia diuina, sed cum multas ob causas visum fuerit sapientiæ cælesti: ita tamen, vt nisi redeant ad mentem, melioremque frugem, eo grauior sit pœna, quo serior,

& maioris delicti vindex, quod aperuimus suo capite primo huius signi. Atque hoc non modò in hæreticas gentes, sed in quascumque alienas à nobis cadit, si quando Catholicos insectantur, & vexant: vt excoquat Deus ad purum, quòd ait Isaias idem, scoriam suorum, & auferet omne stannum eorum, à quo argentum sincerum prius adulterabatur, qua de causa deterioribus dat interdum Deus imperia in meliores.

His positis, cum summa hæc imperia prædicentur fuisse Assyriacum, quod Ninive confedit, Chaldaicum, Persicum, Græcorum, Romanum, videndum nobis est, quales fuerint istæ quinque nationes respectu aliarum, cum nactæ sint omnium supremam potestatem.

Primo igitur loco, aberat ab Assyriis quo tempore primas in orbeterrarum tenebant, infandissima quædam consuetudo, qua cunctæ propè gentes in Deum & in humanum genus peccabant. Vt enim liquet ex Eusebij libr. 4. de præparat. Evangelica, cap. 17. Celtæ, Occidentales cuncti, Tyrrheni, Carthaginenses, Pelasgi, Lesbij, Cretenses, Thessali, Phænices, Laodicenses, Messenij, Scythæ, Lacedæmonij, Ægyptij, Heliopolitani, Salaminij, Ciprij, quin omnes Græci communiter cum procedebant ad bella, diis homines ipsos immolabant, sæpè innocentes, & quandoque filios, vel primogenitos, & meliores, & vt Agamènon Iphigeniam in Tauris. Hinc apud Virgilium lib. 11.

*Sanguine placastis ventos, & virgine casu
Cum primum Iliacas Danaï venistis ad oras:
Sanguine querendi reditus, animæque litandum.
Argolica.*

Atque hoc est, quòd obiicit Deus Hebræis Psal. 105. Et immolauerunt filios suos, & filias suas demoniis. Id vsitatum fuisse Ninive, aut Babylone, numquam legi. Quin 4. Regum 17. commemorantur ij populi, quos armis debellauerant Assyrij ac solis ex iis Sepharuaim dicuntur sacrificasse diis filios suos, aduersus hos iactat se Sennacherib cap. 19. ac Virgilij lib. 11. docemur præcis vsitatum fuisse in funeribus solitos mactari seruos bello captos: sic namque ille de Ænea tam laudato Heroë, dum Pallantis funus adornaret:

*Vinxerat & post terga manus, quos mitteret vmbriis
Inferias, casus sparsuros sanguine flammæ.*

Eadem

Eadem refert de Achille Homerus Iliad. lib. 23. cum iusta perfoluentem Patroclo inducit, & ait.

*πάντα γὰρ ἤδη ταῖς ἐλέω τὰ πάροισιν ὑπὸ σῆμα
Ἐπτορῶδεν ῥ' ἔρυρας δάσσειν κερὶν ὀμοῖ δάσσεισθαι
Δάσεισ δ' ἴστρο πάροισι πύρρῃσ ἀποδείρω το μείτερον
Τρῶων ἀγλαὰ τέκνα σάθεν κταμένοισι χολωθεῖσ.
Omnia namque tibi per ago promissa Patrocle.
Hæstora raptaui huc, canibus diræ laniandum
Ante rogam, & conscindendos iuuenes duodenos,
Troam pignora cara, occiso te excitus ira.*

Vsq̄ue ad Adriani tempora durauit hoc scelus in aliquibus orbis Romani locis, vt Eusebius idem narrat: nos alibi permansisse ostendimus signo de Catholicorum decenti felicitate, lib. 22. cap. 2. si durauit in plurimis Indiarum locis.

Secundo. quamuis autem cultus idolorum legatur fuisse in Assyria, (sic eam regionem vocat diuina scriptura, in qua Ninive erat, veluti Mesopotamiam, & Chaldaeam, in qua Babylon, & Syriam, in qua Damascus) persistisse tamen in ea veri Dei cultum ex aliqua parte vel vsque ad suprema tempora colligitur è Ionæ prædicatione, & historia Nam qui fieri posset vt tam vasta ciuitas, ad Deum confugeret, quem non cognoscebat, propter illa dumtaxat Ionæ verba, Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur: aut protinus disceret, quid ad placandum Deum pertineret: Accidit hoc antequam regnarent in Assyria, & Ninive Phul, Theglathphalasar, Sargon, Salmanasar, & Sennacheribus, de quibus egimus lib. 23. cap. 8. Nam Ionas vixit Amasia filio Ioas in Iudæa regnante, vt habetur 4. Reg. 14. antequam vaticinaretur Isaias, vt ex ipso cap. 1. apparet. Igitur quemadmodum Assyrij non immolabant homines dijs, sic minas aberant, quantum sciri potest, à vero Dei cultu, quàm ceteræ gentes: vt iam mirum non sit, si Deus ijs dedit amplissimum quantum tempora illa vetusta tulerunt, imperium.

Tertio. Sic etiam videntur omnium populorum maximè procurasse Assyrij, qui in Ninive regnarunt, bonū generi humano commune. Nam quamuis, vt è diuina scriptura discimus, primus Nembroth dici possit Babylona ciuitatem condidisse, mortalesque in vnam gubernationis ciuilibus formam, cōstructa ijs vrbe, quoquo-

M m 5 modo

modo coëgisse, Assuramen inde egressus multo felicius id perfecit, ædificata Ninive, quæ ciuitas frequentia, celebritate magnitudine, ceterisque rebus ad humani generis societatem conciliandam, tuendamque facientibus longè plurimum Babylona superauit. Nam Babylon prius quidem constructa est, quàm Ninive, sed longè post exornata, & amplificata à Nabuchodonosoro, ut è Daniele, Ionaque, ac si profanos quæris, Herodoti lib. 2. apparet, ac nos docuimus suprâ in genealogijs Assyriorum Regum. Constructio verò ciuitatum plurimum confert ad continendos in officio mortales, legibus informandos, humanitatis studio excolendos, quod Aristoteles latè persequitur Politicorum libro primo. Hinc videmus, animalia, quæ ceteris ingenio quodam præstât, ut apes, formicæ, grues, elephantes, & communitatem colere, ac certas quasi urbium suarum sedes habere. Et sanè melioribus fuisse moribus exultos Assyrios in vniuersum priscis temporibus, quàm ceteras gentes olim celebres, ex illo potest etiam colligi, quod Assur erat è nepotibus Sem, ut vult Hieronymus cap. 10. Genes. cui bene precatus est Noë in diuinis potissimum: precatione verò sua quid iis esset euenturum, præsignificauit: & Abraham voluit inde uxorem dari filio suo Isaac: sicuti etiam hic Isaac, iam pater alteri, filium suum Iacob voluit & ex iis locis coniugem sibi habere. Quamobrem non immeritò voluit Deus ex Assyriis proficisci, & nasci, qui diuinæ doctrinæ lumine, fideique cælestis vniuersos populos illustraret Abraham gentium Pater, quamuis in deterius labentibus iam Chaldæis, qui annumerantur Assyrijs, & inter quos versabatur ille, ab iis Deuseum voluit seorsum manere, & habitare. Illud etiã palâ fecit melius fuisse moratos Assyrios, & Chaldæos in vniuersum, quàm vel Ægyptios, vel Palæstinos, quod Sara vxor Abrahæ numquam fuit illi ablata ob eius eximiam formam vel in Chaldæa, vel ceteris Assyriæ locis, quemadmodum cum venit in Ægyptum, quò simul ac se contulit, continuo qui seruebant Regi Ægyptiaco eius formam prædicarunt apud Regem, persuaseruntque ut eam tolleret, ac sibi haberet: idemque actum in Palæstina à Rege Geraris, ex quo percipimus libidinem magis sectatos huiusmodi homines, quàm reliquos Assyriorum viuentes. Cui rei potest esse illud quoque argumẽ-

Genes. 9.

to, quod contra Rebecca virgo, ut est in diuinis libris c. 24. pulcherrima, & decora nimis nõ subiit huiusmodi vllũ discrimẽ in Mesopotamia, quæ pars est Assyriæ, quin illa tutò sola cū quibusuis vel aduenis & ignotis versari audebat, quod tamẽ nõ absque periculo visũ est Isaac eius marito fieri posse in Palæstina, ut est Gen. c. 26. Vsitũ porò priscis fuisse nõnullis fœminas præstati forma, qualitercumque possent, abducere, colligitur ex initio historiarũ Herodoti, Halicarnassei. Nã quid de infami Pẽtãpoli dicemus? Ista igitur omittamus, stetque illud, primis sæculis videri Mesopotamiæ colonos melius moratos fuisse in vniuersum, quàm ceteras gentes, ut è prædictis apparet. Ut iam non sit omnino mirum, si nacti sint omnium primi latissimum imperium. Nunc veniamus ad explicandas causas, quibus illud est euersum.

Quatuor Ægyptij Reges latissimè sunt dominati, Zethus, qui & Sethosis, ac Thossus aliquibus nominatur Rampses, qui regnasse videntur circiter tempora Aod, Deborah, ac Gedeonis iudicum populi Hebræi, sed horum breuia fuerunt imperia, neque ad posteros transmissa. Post eos exstitere Sesostris, qui Salomone regnante imperauit, & Tarachus Æthiops, qui similiter exiguo tempore rerum sunt potiti, neque successores eorũ retinuerunt parta ab istis regna, nominatim verò nemo legitur ex iis Ninive regnum, quod est Assyriorum caput, subiecisse. Quamobrem labefactarunt illud, ac per exiguum tempus cominuerunt, non euerterunt. Scythæ his, ac Cymerij possent adnumerari, qui regnasse in Asia memorantur: sed neque ab his adducta in potestatem Ninive memoratur: Cyaxares Medus expugnauit illam, si Herodoto danda est fides. Hic est auus Cyri, pater Astyagis, ut ostendimus lib. 23. ca. 10. Sed ante hunc Chaldæi Assyriorum regnum, quid Ninive consedit, euerterunt, ac Babylonem ad se transtulerunt non multo post obitum Sennacherib, ut è libris sacris apparet. Videamus igitur quibus de causis conciderit: explicantur illæ à diuino scriptore 4. Reg. cap. 18. & 19. & Isaia cap. 37.

Prima est, cum Sennacherib impudentissimè iactabat neque Deũ posse facere, quo minus Iudæos cū Hierosolyma caperet, atque abduceret in seruitutem, accidit hoc Taracho Æthiopo in Ægypto regnante.

Secunda est, cum postea Sennacherib illam cladem accepisset,

accepisset, qua suorum centum octuaginta quinque milia per Angelum diuinitus missum fuerunt occisa, acerbissimamque mouit in Iudæos, qui fuerant à Salmanasaro patre ipsius in Assyrios translati persecutionem, tantaque indignatione terebatur in illos, ut eorum corpora nollet sepeliri: cumque Thobias aduersus eus iusta sepulture illa mandaret, omnibus bonis est spoliatus, ac morti adiudicatus, ut est cap. 1. & 2. Thobia. Atque hæc secunda euerisionis causa.

Tertia post has est, nam paulo post à filiis interfectus est ipse, quamuis id mereretur, non ita tamen, ut tanto se scelere proles eius se commacularet.

Quarta potest à nobis merito adferri: ipse enim Sennacherib necatus est in templo Dei sui, quod quamuis dæmoni esset dedicatum, cum tamen coleretur ab istis, uti Deus, & contra fidem fecerint, peccarunt. Omne enim, quod ex fide non est, peccatum est: peccatum namque in voluntate est, quæ parata erat istis hæc moliri aduersus Deum, quamuis nolentes, non voluntariè aberrarent à vero Deo. Atque hi forsitan primi, qui legantur à Regibus patrem suum necasse.

Chaldæi post Assyrios Niniuitas, Babyloniique latissimè sunt dominati, quibus sanè non ea tunc erant malefacta, quæ suprà ostendimus fuisse Niniuitis, cum debellati sunt à Chaldæis. Inter nos Nabuchodonosorus, ut ostendimus libro vigesimo tertio, capite nono. Excidij causæ, quibus est hoc imperium prostratum, sunt clarissimè è capite quinto Danielis.

Prima est, quod cum fuerit agnitus ab auo Balthasaris Nabuchodonosoro, cultusque verus Deus, idque multis miraculis veritatem consignantibus, manifestamque facientibus contigisset, Balthasar tamen rursus ad idola colenda conuersus est.

Secunda est, quod præterea ad ignominiam veri Dei vasa ipsius sacrosancta in impios usus transtulit libans in iis spurcissimæ deorum suorum multitudini. Sed operæpretium est videre & examinare, quo statu essent Iudæi, cum Nabuchodonosorus templum demolitus est & ciuitatem vasa sacra asportauit, & eos abduxit in seruitutem: ut cognoscamus, quam iusta sint iudicia Dei.

Primo igitur loco, Iudæi in ipso Dei templo palàm diis gentium sacrificabant, ut conqueritur exclamans

per

per Hieremiam Deus cap. 7. & tamen Nabuchodonosorus sacra vasa nunquam legitur violasse, templumque illud quod destruxit, tum non minus Deo verò seruebat, quam falsis gentium deis.

Secundo. filios suos diis immolabant, & incendebant, ut est apud eundem Prophetam cap. 6. & ca 19. & apud Isai. cap. 7. quod quidam Babyloniiis nulli scriptores adscribunt.

Tertio. secundum numerum ciuitatum Deos sibi constituerunt, ut legimus apud eundem cap. 2. & 11. In ipsa porrò Hierusalè singulis viis erant aræ dedicatæ Baalim, quod idem vates scribit cap. 11. omni militiae cæli sacrificabatur, id est astra pro diis summis colebantur, ut est cap 19. quin talpæ, ac vesperiliones reponebantur ab ipsis Iudæis in numero deorum, quod ait Isaias cap. 11. Quocirca non modò Babyloniorum, qui cælum, syderaque venerabantur, sed Ægyptiorum simul impias superstitiones Iudæi sunt amplexati, quo tempore sunt à Chaldæis abducti in seruitutem. Atque hoc est, quod inquit, Hieremias cap. 11. *Principes quoque, Memphæos, & Taphneos construxerunt te vsque ad verticem. & Oseas ca. 4. Et cum effeminatis (Iudæi) sacrificabant.*

Quarto. quantum porrò ad alia delicta, hac etate Hebræi videntur se cunctis commaculasse, ita ut Isaias eruperit in illa verba cap. 1. *Audite verbum Domini principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei nostri populus Gomorra. & Oseas cap. 4. Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit.* Hæc isti Prophetæ de Iudæis loquentes.

Quinto. Quocirca nullonon scelere se obstrinxerant, siue mores ipsorum respicias, siue religionem. Iam verò cum multi fuerint inter eos rectè sentientes, ac iusti, pessimè accipiebantur hi ab Hebræis: sic Isaiam serra medium dissecuerunt, ut post alios: tradunt Origenes & Chrysostomus in caput decimum epistolæ ad Romanos, Hieremiam lapidibus obruerunt, quod sanctus Hieronymus tradit: Zachariam & Prophetas alios sic occiderunt, ut verè dictum fuerit ad illos: *Quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Contrà autem sunt honorificentissimo tandem loco habiti à Chaldæorum Regibus, à quibus nemo paulo insigniori sanctitate vir legitur occisus, multi que ad primos dignitatum gradus,*

euecti.

euecti, vt Daniel, ac tres illi pueri: de quibus apud Dani-
nielem cap. 3. decretoque regio sancitum fuit, ne quis
conuiciaretur Hebræorum Deo. Quamuis igitur inter
Hebræos esset qui pluris æstimandus esset, quàm non
modò Chaldei, sed cunetæ gentes, si vitæ cælestis inte-
gritatem spectemus, veluti Hieremias, hic tamen ab He-
bræis variè fuit exagitatus, & plurimis iniuriis effectus,
quod ex eius scriptis apparet, denique & interfectus, An
non igitur iustus Deus, & iusta iudicia eius.

Persæ post Chaldæos, ac Medi imperarunt, quod ex
eodem Daniele constat. Sicut autem Persæ non admisse-
re in Deum, quæ Balthasar patrauit, sic videntur omniũ
gentiũ quæ forèt iis temporibus, optimè morati, quod è
Cyri Pædia aquid Xenophontem, liquet: ita vt longè me-
liores Persæ essent Assyriis, & Chaldæis. Nam quantum
sanè spectat ad religionem, Persæ simulacra numquam
coluerunt, quod discimus è Strabonis lib. 15. neque si-
militer tam abiecta de diis senserunt, aut eorum
tantam multitudinem admiserunt, vt ex eodem scripto-
re colligere possumus. disciplinarum magistris continen-
tissimis utebantur, ipsiq; eodem modo temperatis erant
moribus, atque inter alia studiosissimi veritatis. Medis
porrò, & Persis iidem fuère mores, quod idem Strabo
docet. Cyrus Persarum primus Babylonica regna suæ po-
testati subiecit, qui vnà cum Dario Medo regnavit, quo
tempore Daniel erat vnus à Dario cõstitutus è quatuor
viris, qui cuneti præfecti prouinciarum parerent, vt ha-
betur Daniel. cap. 6. Tunc etiam propter miraculum
leonum promulgauit illud edictum Rex Darius: Pax
vobis multiplicetur. A me constitutum est decretum, vt
in vniuerso imperio, & regno meo tremiscant, & paueat
Deum Danielis. Ipse est enim Deus viuens, & æternus in
sæcula: & regnum eius non dissipabitur, & potestas eius
vsque in æternum. Ipse liberator, atque saluator, faciens
signa & mirabilia in cælo, & in terra: qui liberauit Danie-
lem de lacu leonis. hæc ille. Sic igitur isti Iudæos in ma-
gno honore cum tota ipsorum religione habuerunt,
ita vt minus abfuerint his temporibus à iustitia, quàm
ceteræ gentes, ideoque non immeritò tanta illis regna
tradita fuerunt.

Causæ verò, ob quas ab agnatione Cyri imperium
transiit in Dariũ, Histaspis filiũ, qui cum duxisset Atof-
fam

fam Cyri filiam, continuauit eius cognationem, vt lib.
13. cap. 10. est explicatum, non aliæ videntur fuisse, quã
facta crudelissima Cambyfis, quæ narrat Herodotus lib.
3. & nos aliqua retulimus signo de pietate 37. ca. 2. Qui-
bus & illa potest addi. Nam Cyrus edicto publico est
professus regnum sibi traditum fuisse à Deo Israël: &
idcirco mandauit, vt ei templum rursus ædificaretur: va-
saque cuneta à Nabuchodonosore ablata restituit Iu-
dæis: vt habetur Esdr. lib. 1. cap. 1. & lib. 3. cap. 2. & Para-
lipomenon libr. 2. cap. vlt. Nihilominus ædificatio tem-
pli fuit interturbata, & impedita per consiliarios, ac mi-
nistros regios, imperante Cambyse, donec Darius Hi-
staspis filius Rex est creatus temporibus Aggæi, & Za-
chariæ prophetarum: qui rursus iussit, vt idem templum
conderetur Deo, inquit, cæli in quo præces fierent pro
vita ipsius liberorumque, vt est Esdr. libr. 1. cap. 5. & 6. Ex
his fuit Assuerus maritus Esther Reginæ, qui Mardo-
cheum Iudæum suis omnibus regnis præfecit, vt habe-
tur libro Esther: vt ex his etiam colligi possit, Deum iu-
re quodam tanta his imperia largitum. Sed qualitercũ-
que sit res, cum fuerit à Persis imperium translatum in
Macedonas, videndum nobis an aliqua causæ ad iusti-
tiam pertinentes appareant, è quibus certò à nobis, &
non in vniuersum dumtaxat asseri possit id merito fa-
ctum. In primis igitur, (quod refert Iosephus li. 11. ca. 7.)
Ioannes pontifex summus in templo occidit Iesum fra-
trem suum, quod hic à Vagose Darij præfecto ex pactis
ambiret summũ sacerdotium, viuente ipso Ioanne. Quo-
circa indignatus id Vagos est templi penetralia contra le-
ges in Dei contemptum non verebatur ingredi, quoties
lubebat: præterea verò hostias vetuit offerri nisi vecti-
gal quoddam solueretur. Rursus defuncto Ioãni Iaddus
filius successit, aduersus quem frater Manasses à Sana-
balatho Darij præfecto, cuius filiam contra leges vxor-
em duxerat, summum pontificatum petiit, & hac con-
ditione, si Darius Alexandrum vicisset, impetrauit: qua
de causa contigit, vt plurimi Iudæi ad eius partes con-
cederent, extraneisque mulieribus copularentur. con-
ditio non exstitit: nam Darius est victus. Samaritanorũ
tamen pontificẽ Manasses egit. Atq; hæc quidẽ Darius,
sive ipsius ministri peccarũt in verũ Deũ, quæ in causa
potuerint esse, vt auferrentur à Persis tot regna. Ad hæc

accedit, quod in vniuersum Persæ corruptissimis iam moribus erant, & ab antiqua modestia temperantiaque prorsus descuerant, quod longè secus erat in Macedonibus, ac Græcis, ac veluti his non nisi vna solebat esse vxor, rarò vlla pellex, siue Regibus, siue priuatis, Persæ plures habebat pellices & cõiuges, ita vt Dario fuerint tercentum sexaginta, quarum custodia mãdata erat euanthis muliebria pati solitis, quod lib. tertio Quintus Curtius tradit. cumque Persæ olim amoribus puerorum nõ indulgerent, multo ante pugnam commissam cum Alexandro cõperunt hoc se scelere illi commaculare, quod Herodotus lib. 2. scribit. Quid, quod Artaxerxes Memnon duas filias, Atossam, & Amestrim, sibi matrimonio coniunxit, quod in eius vita scribit Plutarchus? Illud verò flagitiosissimum contigit huic Persicorum Regi pro sapia, quod nulla Regum familia celebrior exstitit ab orbe condito vsque ad ætatem istorum, in qua prognati ex eadem stirpe tantum tamdiuque sæuierint aduersus semetipsos. fuere qui postea crudeliores existerent, non tamen antea id apparet è libro 23. cap. 10. Tres igitur ob causas imperium Persicum translatum est ad Macedonas.

Prima est, templi Hierosolymitani, rerumque sacrarum, quæ penes Iudæos erant, violatio, aduersus quæ nihil admisit Alexander.

Secunda est rerum luxus, libidoque hucusque nullivisitata, & à Persis inducta.

Tertia, crudelitas incredibilis, & hætenus insolita in suos agnatos ac propinquos, sed per Persas atrocissimis dititatis exemplis ad posteros Reges transmissa. Nunc veniamus ad Græcos, qui primi ex Europeis in Asiaticis regionibus magna imperia cõperunt excitare, diuque tenuerunt, ac tot tantisque sceleribus non erant obstricti, ex quo discesserant ab antiqua feritate, & maxime si de Macedonibus loquamur.

Quales temporibus priscis Græci forent, & quibus moribus, & vitæ institutis: quibus de causis imperia summa ijs concessa, & ablata.

CAP. IV.

Testis

Testis est Thucydides auctor grauissimus initio historiae suæ, Græcorum populos non ante multos annos ab ætate sua latrocinii operam dedisse ac prædationibus, quin adhuc in continenti fuisse eotempore, quo vivebat, aliquos ex illis, qui non abstinerent ab huiusmodi iniquitate. Adicit præterea nullas populis Græciæ fuisse olim certas sedes, sed à superuenientibus alijs alios loco expulsos aliò commigrasse, vel extinctos, aut feruitute oppressos. Eadem tradit in vita Thesci Plutarchus. Et sanè antequam Lycurgus Lacedæmoniis, Dracon Atheniensibus leges darent, nihil erat in Græcia, quod stabile ac firmum foret. Non longè abfuerunt isti ab excidio Troiano, quod accidisse volunt aliqui circiter tempora Salomonis, vt latè disputat Clemens Stromatum lib. 1. Eusebius in Chronico suo, Iosephus libris contra Apionem ostendimus supra Græcis vsitatum fuisse immolare homines. Præterea verò litterarum cognitio & vsus serius multo, quàm in Orientis & Austri pleraque regiones in Græciam venit, ex quo necesse est nulla propè inter habitatores Græciæ fuisse tum studia humanitatis. Cõuenit nãq; inter omnes à Cadmo Phœnice litteras aduectas in Græciam, quod Plinius lib. 7. ad finè refert, Herodotus li. 5. Diodorus li. 6. Hinc Lucanus:

Phœnices primi, fama si credimus ipsi,

Mansuram rudibus vocem signare figuris.

Phœnicia porro est in Syria, Iudæaque finitima habetur. Rursus è Regum successionibus Sycioniorum, Argiutorum, aliorum denique Græcorum, quas Eusebius recenset, habemus cunctos istos longè posteriores Assyriis, Ægyptiis, quo de etiam colligitur è Pausania in Arcadicis, Strabone Herodotoque & aliis: vt sciamus Græciam nihil habuisse illustrioris nisi post multa sæcula à diluio transacta, & quos Græci Reges, ac populos suorum vetustissimos tradunt dinumerantes annos quibus illi sunt dominati, haud pertingere ad antiquitatem vel Assyriorum, vel Ægyptiorum: neque mores iis admodum ciuiles fuisse, quos exigimus, vt iustè quis imperia magna tractare possit Orpheus certè & Amphion poète posteriores fuerunt excidio Troiano, neque multo superiores ætate Homero: at hi maxime dicti sunt Græcos auocasse à moribus barbaris, & ad humanitatem traduxisse, sic enim Lyricus poëta:

Pars ij. Tom. 2.

N n

Syluestres

*Syluestres homines sacer interpretisque deorum
Cadibus, & victu fædo deterruit Orpheus:
Dictus ob hoc lenire tygres rabidos, & leones.
Dictus & Amphion Thebana conditor arcis
Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet fuit hæc sapientia quondam
Publica priuatis secernere sacra prophanis:
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno.*

Quocirca benè Eusebius libro 10. de præpara. Euangelica ostendit Græcos à barbaris accepisse disciplinas, & artes cunctas, Barbaros vocat in primis Assyrios, & Ægyptios. Sed veluti est verissimum Græcos accepisse hæc ab istis, sic ad summum perduxere doctrinas omnes, ita ut paulo antè Alexandrum è Græcis scriptoribus cognoscamus ipsos minus abfuisse à iustitiæ præceptis, & veritatis cognitione, quam ceteras gentes, Iudæis exceptis, tum cognitas, quod liquet è vitis philosophorum à Diogene Laertio descriptis, & libris Aristotelis, Platonis, Xenophontis, Hippocratis, & aliorum, in quibus eluscent præ cunctis ornamenta omnium virtutum. Quamobrem Græcorum philosophi aduersari quæ de diis commenta indignissima vulgo circumferrebantur, ac prædicabantur, fabulas deorum traduxere ad honestissimas interpretationes mortalium, naturalium diuinarumque rerum, quod multis docet Eusebius libr. 2. c. vii. & toto propè lib. 3. de præparat. Euangelica, ac latè prosequitur Cicero libris de natura Deorum. sic iidem morum præcepta multo meliora, sic ceteras gentes contempleris, tradiderunt non multo ante Alexandri Magni ætatem, ut meritò Græcos tum minus abfuisse ab Ecclesiæ sanctæ institutis, ac doctrina verè dici possit. Septem quidem sapientes fuere æquales temporibus Solonis, Cræsi, ac Cyri, quod è Diogene Laertio, & Plutarcho in vita Solonis constat. Alexander porrò ipse, dum iuuenis fuit, indolis excellentissimæ, virtutumque regiarum nullum non specimen dedit, maximamque de se cunctis spem concitabat. Sicut itaque Persæ his sæculis multum recesserant ab illa suorum morum probata antiquitate, sic Græci à prisca feritate fædisque opinionibus, quas antiqui habuerant de diuinitate, natique sunt præclarissimos philosophos Platonicos, Stoicos, Peripateticos.

teticos: ut nō iniuria Deus ad eos à Persis imperia summa voluerit transferre. Neque verò prætereundum nobis videtur, Iudæos, eorumque pōtificem summum fuisse ab Alexandro honorificentissimè tractatos, quod narrat Iosephus lib. antiquitatum Iudaicarum 11. cap. 8. Verum eumverò Alexander à pristina modestia felicibus rerum successibus elatus desciiuit. Nam Iouis Hammonis filium, qui foret ad deos transferendus, non qui iam Deus esset, sed dici & haberi imperauit, interimque illi, quasi iam fuisset adscriptus superis diuini sunt habiti honores à multis, quod Quintus Curtius libr. 4. narrat, Arrianus autem, qui cunctos scriptores à se diligentia vult superatos, rem multo aliter, & quæ non ita discreper à modestia refert: Plutarchus eam discutit in ipsis vira, & falsitatis arguit, qui crimen huiusmodi arrogantiae quasi certum Alexandro imponere sunt ausi, quamuis velit ei non displicuisse qualemcumque vanitatis huius opinionem. Illud tamen est indubitatum, multos supremo vitæ tempore amicos ab Alexandro indignissimè interfectos, Cusæorumque gentem ad internecionem totam deletam, non alium in finem, nisi ut tot mortalium morte parentaretur Ephestioni defuncto, quod in Alexandro Plutarchus refert. Atque hæc videntur causæ cur in Alexandro defecerit imperium tam latum, progeniesque ipsius fuerit è medio sublata, ut ostēdimus signo 38. de pietate cap. 3. lib. 10.

Post Alexandrum maximam tot regnorum partem Seleucidæ ac Ptolomæi tenuerunt, per quos Ægyptus, quæ Ptolomæis paruit, & Asia, quæ Seleucidis, repleta est Philosophiæ studiis, ut abessent propius populis ab Ecclesiæ sanctæ institutis, ac doctrina.

Ex his Regibus Ptolomæus Lagi filius, qui primus Ægypto est dominatus, cum fuisset iniquior ab initio Iudæis, postea tamē eorū cognita religione, & studiis, pares cū Macedonibus Alexandriæ ciues esse eos voluit, plurimosque illorū munificentia sua pellexit Ægyptū. Philadelphus autē sacros libros in Græcā linguā trāsferri à 70. interpretibus curauit, Iudæorumque 120. millia, qui seruebant, in libertatē vindicauit, ac plurimis eos modis honorauit, ut persequitur latè Iosephus lib. 11. cap. 1. 2. 3. & 4.

È Seleucidis autem Nicanor partem Iudæis esse voluit honorē cū Macedonibus, & Græcis, ut idem scriptor

narrat lib. 12. cap. 3. ac multo maiora tribuit eis, eorumque religioni, ac templo Antiochus re & cognomento Magnus, quo narrat ille eodem libro & capite. atque hucusque Seleucidarum res in Asia mirabiliter floruerunt, ut docuimus libro 23. signo nonagesimo octauo, cap. 11. de infelici posteritate alienorum, cui liber Machabæorum secundus, cap. 2. consentit, in quo hæc habentur: Igitur cum sancta ciuitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optimè custodirentur propter Oniæ pontificis pietatem, & animos odio habentium mala, fiebat ut & ipsi principes locum summo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illustrarent: ita ut Seleucus Asiæ Rex (hic est Antiochi Magni filius) de reditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. hæc ibi.

Antiochus tamè Epiphanes è Seleucidis primus acerbissima in Iudæos bella commouit, eosque plurimis atrociter occisis, quantum potuit, à vera religione conatus est abstrahere, templumque violauit, ut latè habetur Machabæorum lib. 11. Ex illo Seleucidarum regna ruina ducere cœperunt, & à pluribus occupari, ipse verò Epiphanes, quod nos omisimus superiori libro, miserabiliter obiit: nam corpus vermibus scatens terro odore sic omnia replebat, ut nemo accedere ad illud vellet aut vix aliquis posset, ut est eodem libro cap. 9. Illud autem nō omittendum, Seleucidas prius regnare desisse, quàm Ptolomæos quod illi magis in Deum veræque doctrinæ sectatores peccarint.

Sed tam Seleucidarum, quàm Ptolomæorum flagitia impietatis ac crudelitatis plenissima, quæ complexi sumus signo de pietate trigesimo septimo, capite secundo, & superiori libro, ubi egimus de genealogiis eorū, fuisse videntur in causa præter id, quod diximus, ut eorum potentissima imperia ad Romanos deuoluerentur. Interim verò Hebræi dissidentibus hæresibus variè sunt discepti, quod Iosephus tradit lib. 13. cap. 17. & 18. cap. 2. antiquitatum Iudaicarum, & li. 2. de bello Iudaico cap. 7. sed multo latius hæc explicat ex historiis Iudæorum Genebrardus libro secundo chronici sub annum ab orbe condito 4011. eò verò processit dissensio Iudæorum, ut Alexander Iannes pontificatum sibi arrogans Sadducæis hæretici se adiūxerit, Phariseos septingentos occiderit,

ex

ex eorumque studiosis sex millia: quin cum cruci est affixus Christus, Pontifex erat hæreticus Sadducæus, ut habetur Act. cap. 5. nam conuenerat Iudæorum principibus, Lucullo in Asia bellum gerente, ut quod quisque vellet, id sentiret inter Iudæos, quod incredibilem confusionem perturbationemque genuit in sacrarum publicarumque rerum administratione: ut iam mirum non sit, si Deus Romanis eos subiecerit, aut Herodi, quando Catholicæ religionis causa exciderat è statu suo, ac non minus respub. erat in potestate hæreticorum, quàm rectè sentientium. Hæ sunt igitur causæ ablati imperij translaticque diuinitus in Romanos.

Explicatur qualibus essent moribus Romani, & cur ex vna in aliam gentem fuerit ipsorum imperium translatum vsque ad Constantinum.

CAPUT V.

Romani vsque ad Imperatores constitutos, & Octauiani Augusti ætatem fuere iis moribus, ut merito præferendi cunctis gentibus videri possint. In iis enim quæ spectant ad religionem, quamuis admiserint multitudinem deorum, numquam tamen eorum fabulas accipere, quod testatur Dionysius Halicarnassæus libro historiarum secundo: qua in re Græcis, ac ceteris sunt anteposendi, qui celebrarunt illas, licet philosophos postea exortos earum puduerit, & honestis interpretationibus hi velare illas sunt conati, populosque auocare ab huiusmodi deliratione. Quin iidem Romani prædicabant esse vnum Deum, qui superos, mortalesque omnes, infimæque & suprema cuncta gubernaret, hæc nos latè ostendimus libro duodecimo, cap. 15. signo de turpissimis alienorum progressibus, quinquagesimo sexto: diis tamen adnumerauerunt vel indignissimos, ac flagitiosos, vel inferos aliàsve res infandas, cumque extera quædam sacra adsciuisent, aut permisissent, illud in ipsis laudabile fuit, quod exteros iis sacerdotes esse voluerunt, quasi erubescerent talibus diis ministrare.

Quantum pertinet ad pudicitiam, similiter vsque ad Imperium stabilitum, quin post hoc etiam tempus, redactamque in vnius potestatem omnino Rempubl. con-

Nn 3

tinentiores

tincentiores omnibus gentibus celebrioribus Romani fuerunt, ut ostendimus eodem lib. 12. capite 19 Illud hic addimus Spartanis, & Atheniensibus speciatim fuisse honestum, ac laudabile, si pueri sub amatores haberent, ut in vita Lycurgi ac Solonis narrat Plutarchus.

Quod si spectemus quales fuerint in alienarum rerum vel appetitione vel tractatione Romani, sit illud instar omnium, haud licuisse illis vilitatimque fuisse, bellum mouere aduersus vllum, nisi prius facialibus missis, qui peterent, ut ablata, si qua essent, restituerentur, & iniuriis imponeretur finis, alioquin deos contestari, ipsis inuitis suscipi bellum, & inuocare ultores iustitiae violatae: quae refert Plutarchus in Numa & Camillo, & problemate. 6. 1. Gellius lib. 1. 6. cap. 4. Dionysius Halicarnasensis libr. 2. Cicero lib. de legib. 1. Liuius lib. 1. & 36. meminit eorum Varro lib. 3. & Festus verbo faciales.

Amantiores porro fuisse communis boni, ac moribus multo temperatioribus Romanos, quam ceteras gentes, quae tum vigerent, illud est apertissimo argumento, quod nulla Respublica aut populus vsque ad id tempus tam diu vixit in libertate, tantumque est imperium nactus, ut bene dixerit Augustinus id accidisse, quod melius, quam ceterae nationes essent morati, quod sic fuisse constat ex iis, quae fusius disseruimus duodecimo libro, signo 56. cap. 14. & seq.

Libet verò hic ad ea, quae dicimus comprobanda, at texere testimonia Graecorum, qui nullis in historia scribenda secundi fuerunt: sic igitur Polybius libr. 6. apud hos enim (Carthaginenses) nihil turpe est, quod ad lucrum facere potest: apud illos (Romanos) nihil turpius, quam largitionibus corrumpi, & auarè extorquere, à quibus non conuenit: quantum enim deputant honestati lucrum à potentissimo acceptum, tantum rursus probrosum iudicant. eam abundantiam, quae modis vetitis sit acquisita. Huius autem rei iudicium est, quod apud Carthaginenses ij, qui manifestè donaria offerunt, principatus consequuntur. apud Romanos verò mortis multa punitur, sicubi tale qui committitur. Et mox: Apud Graecos quidem, si solum illis talentum concreditur, etiamsi decem antigraphas, ac totidem sphragidas, denique duplo totidem testes habeant, fidem tamen seruare non possunt. apud Romanos autem tam in principatibus, quam legationibus, ij qui admodum multis pecunijs vtuntur propter iurisiurandi fidem officium praestant. & apud alios quidem rarum est, in-

uenire

uenire virum, qui publicis bonis abstineat, seque purum erga illa exhibeat, apud Romanos rarum est talem inuenire, qui in huiusmodi sit scelere deprehensus. & paulo antè: Fuste caditur etiam (apud Romanos) qui furto sustulerit quidpiam è castris, nec non qui falsum testimonium dederit, & si quis flore aetatis abutens deprehendantur, adhuc qui ter ob idem crimen mulctatus sit, in hac tanquam crimina animaduertunt: probro autem ducunt, ignorantia adscribentes nihili delicta huiusmodi, si quis strenuo se gessisse falso, retulerit apud tribunos honoris adipiscendi causa. haec Polybius, qui cum Scipionibus vixit. Dionysius verò Halicarnasensis libro historiarum primo: Narrabo, inquit, Romanas res ab vrbe condita, quibus quod studijs partum sit tantum imperium, quantum potero nihil omisurus memorabile, ut nostri homines tandem veritate cognita dignam tali ciuitate existimationem concipiant nisi sint, in eam iniquo penitus animo, nec molestè ferant se subditos, quandoquidem vniuersali, ac sempiterna lege naturae receptum est inferiores parere praestantioribus: desinantque incusare fortunam, quasi indignè ciuitati huic tantum concesserit imperium, edocti ex nostra historia, quam innumeras virorum virtutes tulit mox, ex quo est condita: quibus nec pietate, nec iustitia, nec perpetua per omnè vitā temperantia, ac nec bellica quidè fortitudine praestantiores vlla vnquam ciuitas tulit. haec ille.

Et quamuis illud valde barbararum fuerit inter Romanorum quod in spectaculis gladiatores exhibent, qui theatrorum septis inclusi, mutuis se vulneribus confodiebant, tamen illi se mortem deprecabantur, exorare solebant, nec emque euadere. Hinc Lyricus ille vates:

—*Veianus armis*

Herculis ad postem fixis latet abditus agro,

Ne populum extrema toties exoret arena.

Quocirca volentes obibant, inuiti non occidebantur: barbaram tamen hanc consuetudinem fuisse, negari haud potest. Sed postquam Romanorum imperium venit in vnus potestatem, tum maximè illorum mores corrumpi cepisse, est eodem loco à nobis explicatum: ibique videri potest. Ex quo factum, ut illud à Romanis Romaeque ortis principibus ad alios atque alios subinde, qui ex aliena patria ac gente & genus & ortum ducerent, diuinitus transferretur, quamuis vocarentur Imperatores Romanorum.

Primo autem loco, cum Domitius Nero in Christianos primam mouisset persecutionem, turpiterque mor-

tem sibi consciuisset, adiuuante Eunucho Sporo quem sibi nefanda coniugij lege & consuetudine coniunxerat, Galbaque inuassisset Imperium, tenuissetque illud paucos menses, Ortho post Galbæ cadem, non Romæ, ut cæteri superiores, sed ex oppido Ferentino natus, illud inuasit. Hactenas illud habuerant Romæ orti, nunc alibi. Verùm quando hic imperauit menses tantùm quatuor, cum semetipsum gladio transfixit, illique successit Vitellius, hoc etiam post octo menses sublato, ventum est tandem ad Vespasianum, quem Suetonius refert ortum vico Phalacrino in Samniis ultra Reate. Sic itaque ab ipsis & ciuitate & patria Romanis ad Italicos, qui iura tamen Romanæ ciuitatis haberent, est transitum, postquam Christi Ecclesia cœpit à Romanis exagitari, Christianorumque cædibus est initium datum per Neronem.

Secundo. cum verò Vespasianus, ac Titus, sed maxime Domitianus Vespasiani filius, ut sequenti signo explicabitur, in Christianos iniqui forent, & Ecclesiæ sanctæ infensi, hinc contigit, ut Domitiano interfecto, ex alia gente & patria fuerit electus Imperator Cocceius Nerva Narniensis oppido genitus, qui imperauit menses 13 dies 10. ut scribit Aurelius Victor.

Tertio. Verùm Deus iratior non modo Romanis, sed Italici omnibus ad Hispanos Imperium Romanorum transtulit. Nam Traianus Nervæ successor Hispaniensis fuit Italici natus prope Hispalim, sicut & Hadrianus Traiani successor, quod scribunt Eutropius, Eusebius, Orosius, ac Seuerus Sulpitius.

Quarto. Ab his autem: qui in Ecclesiam sanctam multa commiserunt, ut signo sequenti aperitur, auferens imperium Deus, tradidit illud Gallicanæ gentis terræque hominibus. Adriano namque successit Antonius Pius ex oppido Nemauso in Gallia natus, quod in eius vita Capitolinus refert, licet Lucius, & Marcus, Marci que filius Commodus Romæ nati scribantur.

Quinto. His similiter hac in re Deus haud fuit benignus: plurimi namque ex Ecclesia his imperantibus occisi, Heluiusque Pertinax ex Appennini villa Martis genitus in agro Squallido Lollij Gentiani apud Lugures, ait Aurelius Victor, imperium tenuit dies 85.

Sexto. Sed eo defuncto Didius Iulianus Iurisconsultus, patria Mediolanensis, Imperium venale nummis

emit.

emit, ac post septem menses, ut idem Victor scribit, est occisus.

Septimo. Iuliano interfecto, Imperium tenuit. Septimius Seuerus, oriundus (inquit Eutropius) ex Africæ prouincia Tripolitana, Lepti oppido, patre autem Guta, ut vult Ælius Spartianus. sic igitur ad Africanos est Imperium deuolutum. Seueri filius Antoninus Caracalla patri successit, Lugduni ortus inquit Victor: post quos exiguo tempore imperarunt Macrinus, ac Diadumenus. Ab Antonino porrò Caracalla Romanæ ciuitatis ius est communicatum cunctis Imperio Romano subiectis.

Octauo. Verùm cum neque Ecclesiæ Dei satis æqui Imperatores fuissent, ommissa Europa quæ multos Imperatores dedit, atque Africa, quæ superiores, è Seueri familia in Asiam transit Deus, Heliogabalumque & eius affinem Alexandrum Seuerum è Syria natos, ut Læpidus scribit, deligi Imperator permisit.

Nono. Syris verò istis imperantibus, nonnulli ex Ecclesia sunt interfecti ob cultum Christi, quæ nos omnia fusus sequenti signo explicamus, Deusque è barbarico solo ac gente excitari Imperatores permisit. Iulius enim Maximinus Thrax fuit, quod aurelius Victor testatur: præterea verò, si volumus Eutropio credere, primus è corpore militari, sola militum voluntate, non intercedente vlla Senatus auctoritate, cum Senator non esset, Imperator est creatus: ceteri qui fuerunt antea, vel Senatores, vel Senatus sententia delecti. Verùm sublato Maximiano, atque eius filio, Gordiani tres, ut vult Capitolinus, breui regnarunt. prognati è genere paterno Gracchorum, materno Traiani, quibus de medio sublatis Philippus cum patre successit.

Decimo. Sic ab istis omnibus imperium peruenit ad Philippos, quos ex Arabia fuisse testatur idem Capitolinus. Hos quidam volūt Christianos fuisse, pernegat alij. Patre certè, qui moderatus est cuncta, fuisse aliquando flagitiosum, ac per scelus ad Imperium venisse, nemo est qui inficietur, quæ videri possent fuisse in causa, cur Deus in his considerare Imperium non permiserit.

Vndecimo. Romanorum potestas igitur his crepta deuenit ab Arabibus in Pannonios: è Pannonia namque Bubalianati Decij, qui Philippis successere, & in Ecclesiam sanctam maxime saeuerunt, donec à Gotthis in paludes adaecti, vel submersi sunt, vel occisi.

N n 5

Duode

Duodecimo. Post Decios itaque Valerianus pater ac filius, genere Romani, imperium gubernarunt: sed capto & in miseram seruitutem abducto Valeriano à Persis, cum cœpisset Christianis esse vehementer infestus, Gallieni imperarunt: quo tempore triginta tyranni exorti variis in locis ex omni propè gente imperatoriam sibi potestatem superbissimè arrogantes in multas partes Imperium distraxerunt, quod variis etiam populis prädationi fuit, vt è Trebellio Pollione apparet.

Decimotertio. Delatum post hos est imperium ad Claudium, quem gentis Illyricianæ fuisse testatur Valerianus in epistolæ, quam Pollio refert, alij Dalmatam volunt. sed cum morti hic se deuouisset, & eius frater Quintillus paulo post interemptus fuisset, ad Dacos summa potestas est deuoluta. Aurelianus enim genere Dacus fuit, vt Victor scribit, Vopiscus dubitat, Dacus ne fuerit, an Mæsus.

Decimoquarto. Sic itaque ad Dacos, Mæsosque imperium deuenit, & ex his ad Dalmatas. Nam Probus, sublato Aureliano, ac post hunc Tacito, & Floriano, Imperium suscepit administrandum, ac gente Dalmata fuit, vt Victor testatur.

Decimoquinto. Ex hoc autem Probo, quo regnante occisus Eutychianus, Imperium deuolutum est ad Carum, quem Victor Narbonensem facit, Cirilianus apud Vopiscum tradit eum natum in Illyrico Pœnis parentibus, Onesimus Romæ natum, & educatum parentibus Illyricianis: ab hoc Numerianus & Carinus Cæsares creati, de quorum flagitiis dictum est à nobis signo quinquagesimo secundo de vitiositate alienorum lib. 12.

Decimosexto. Superioribus igitur absumptis, imperium delatum ad Dioclerianum Dalmatam, Galerium Maximianum Pannonium Augustos, Galeriumque Armentarium Dacum & Constantium Chlorum Dardanum Cæsares, & mox Augustos. Ac tres quidem primi infestissimi fuerunt Ecclesiæ Dei, Constantius non ira: quod ex Eusebio liquet.

Decimosextimo. Tandem in Constantino Constantij filio, Eutropij Dardani nepote, consedit Imperium Romanum. Constantinus Eboraci in Britannia est ortus ex Helena Britanna Coylli Reguli filia, pronepos ex fratre Imperatoris Claudij, vt Trebellio Pollione in

Claudio

Claudio, & Eutropio libro nono discimus. Ex hoc, si Iulianus demas, Imperatores Christianæ fidei professores exstiterunt, quorum nonnullis longa series nepotum, qui tenuerint imperium, fuit, vt signo de felici posteritate Catholicorum est explicatum. A Constantino maternum genus duxit Basilius Macedo, si Curopalate credimus: Basiliij cognationem docuimus perpetuatam in nostris signo XCI. cap. I.

Ex his quæ diximus, apparet ab obitu Neronis, qui primus Christianorum sanguinem fudit ex Imperatoribus vsque ad Constantinum, intra annos scilicet ducentos ac triginta sex plus minus, ad decem & septem gentes diuersas Imperium Romanum delatum, quod tam breui tempore numquã postea contigisse scimus. Quod si his adnumeret triginta illos tyrannos qui nomen potestatemque Imperatoris arripuerunt, & aliquando tenuere, vt è Trebellio constat, multo plures gentes recensentur. Certè postquam Romani pontifices anno octingentesimo, vel octingentesimo primo, Occidentale Imperium restituerunt, tres illud tantum gentes habuerunt, Gallicæ, Italicæ, Germanicæ, intra annos septingentos nonaginta. Et tamen hæ gentes in vnum sanguinè cognationis, quã nos aliquãdo consanguinitatem soliti sumus vocare, cœserunt, vt apparet è li. 21. & 22. ad finem.

Cur autem conciderit in Occidente Imperium, & ex vna sit in aliam familiam transfatum, docuimus apertissimè signo nonagesimo quinto de pænis in imminuentes sacra iura.

Quid verò fuerit in causa, vt in Orientem deferretur ad Græcos, explicat inimicus Christianæ religionis Zozymus, id factum dicens à Constantino, quod Senatus Romanus noluerit approbare Christianam religionem, qua de causa indignatus Imperator Constantinopolim condidit, eamque Romam nouam vocauit, nouumque ibi Senatum Romani æmulum constituit.

Ad summum colligi potest ex iis, quæ narrauimus iustis de causis imperia summa è gente in gentem diuinitus esse deuoluta, donec in Catholica Ecclesia consederint, à qua qui desciscunt, in causa sunt, vt ex aduerso regna Christianæ pietati repugnãtia, quæ tamè hereticas dumtaxat nationes opprimant, excitentur, vt supra dicebamur initio totius argumenti. Hinc alibi aperuimus,

hæreticis

hæreticis imperantibus ac regnantibus occupatas amplas regiones ab iis, qui Christianæ religioni sint inimici, ut constat è signo de ignauia hereticorum LIV. lib. XII. Ex his autem facile est de reliquis minoribus regnis, eorūque casu iudicium ferre, & causas ruinæ expiscari: cum tamen haud inficiemur fieri posse, ac permitti à Deo, ut impius aliquando bono ad breue tempus diuexer, occasioneque præbeat, quo probitas augeatur, excellentiaque illius magis inter mortales elucescat, & inter superiores maximè remuneretur.

Prodigia horrenda, cladesq; in orbem terrarum diuinitus inuectæ, cum rerum prophanarum Principes summi Papas oppugnarunt, hæc ostendunt nos esse ex Ecclesia Dei.

CAP. VI.

Quæcumque bona sunt, à Deo profluunt artifice omnium bonorum, ab eo deriuantur ex aliis in alias res, quas esse inuicem colligatas, & inter se aptas perpetua necessarii conuenientisque boni mutatione ex æterno sanciuunt. Hæc verò omnia fabricatus est propter semetipsum, cum sit finis in quem cuncta tendunt, ut inde, quod sibi sit necesse, deducant. Quocirca si quis ab eo se diuellat, omnibus commodis destituetur, quamuis ad summum se peruenisse confidat. Et quando ostendimus Ecclesiam esse vnã cum Christo, qui Deus est: quicumque ab illa se abiunget, Deo similiter nuncium remittet, & in omnes miseras tandem miserimè incidet vnã cum iis, quos sibi adiunctos habuerit: ita ut verè appareat dictum: *Deus propter peccata populi regnare facit hypocritas. &: Quicquid delirant Reges, plectuntur Achini.* Ut enim persæpè accidit iram Dei mitigari, sustinerique vltices ipsius manus, Regis, summiq; præfecti meritis, ac virtute: sic vbi nulla sunt eorum benefacta, ac potius multa eorum populiq; maleficia, protinus quasi occasione à delictis Principū sumpta existit vltio cælestis, & in omnes partes tela intendit. Perinde ac si quis capiti graue vulnus infligat, nam tunc ægritudo protinus membra reliqua inuadit. Idemq; contingit, si caput aliquem morbum contrahit: defluit namque ille

in alias corporis partes. Quocirca illustrissimum sit Ecclesiæ nostræ signum huiusmodi. Nam quoties Imperatores, qui primas in profanorum gubernatione tenent, graue aliquod in Ecclesiam, vel eius Principem quasi alienū à recta fide, bellū mouēt, neq; vexandi finē faciunt.

Subducit se Deus quodammodo ex orbe terrarum, & quæ bona per Ecclesiam, Præsulesque illius cælitus ad nos demittit, ea reuocat ad se, suosq; quasi meritò mortalibus. iratus apparuit hoc euidentissimè, cum Pharaon Hebræos ad eod exagitabat, Deusque tot Ægyptum plagis vastauit, tot cædibus funestauit: denique ipsum Pharaonem nobilitatemque regni, quæ florentissimo exercitu coacto pergebat ad interitum Hebræorum mari Erythreo submersit. si quis autem cælitus immittas erumnas in Ægyptum consideret, proculdubio videbit elementa quodammodo omnia conspirasse in Ægyptios. Rectè quidem: nam si me ab vno aliquo seiungam, innumeri sunt, quibus adherere possum, per quos ad me bona diuina pertingere detur. At vbi me ab Ecclesia Dei se paro, iam nemo superest, per quem mihi pateat accessus ad Deum: Ecclesia namque cætus est vniuersorum, qui Deo sūt accepti. Hinc terremotus, sterilitates, tēpestates, bella, latrocinia crebræ, cædes, domesticæ clades, contagia, lues, morbi cælitus demissi, ignes & insolita inauditaque irati Dei signa, & prodigia maximè horrenda. Sic cum Christus primarius Antistes & Sacerdos Ecclesiæ Princeps cruci est affixus, existere formidabiles terræ-motus, Solis defectus: inde tot in Hebræos illatæ pestes, clades, ac supremæ omnium vastitates, quarum necdum finis. Hæc verò omnia vaticinatus est ipse in vniuersum cum dixit: *Surget Gens contra gentem, & regnum aduersus regnum, & terremotus magni erunt per loca, & pestilentia, & fames terroresq; de celo, & signa magna erunt. Sed ante hæc omnia inuicent vobis manus, & prosequuntur, tradentes in synagogas, & custodias, trahentes ad Reges, & Præsides, propter nomen meum. & mox: Erunt signa in Sole, & Luna, & stellis & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris, & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi: nam virtutes calorum moriebuntur, & tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate.* Hæc Christus, apertissimè testatus fore, ut in suos Apostolos, quorum successio auctoritas,

Matth. 28.

Marc. 13.

Luc. 21.

& po.

Matth. vlt.

& potestas adhuc permanet, cum dixerit: *Ero vobiscum usque ad consummationem seculi.* primum manus iniiciantur, & in eos bellum moueatur, postea vero innumere in hostes, & orbem clades cælitus immittantur. Comprobat exitus oraculi veritatem. Nam quoties Imperatores in vniuersam Ecclesiam, pontificemque Petri successorem se armarunt seditione commota, neque destiterunt, protinus adfuere prodigia prædicta. atque hoc sanè admirabilissimū signum. Veniamus ad rei veritatem. Et ne quis nos fingere, aut aliquid addere de nostro putet, singula recensebimus ab Imperatoribus in Ecclesiam commota bella, scriptorumque ætatis illius testimonia, ac verba afferemus in medium, quibus hæc quæ dicimus horrenda prodigia memoriæ prodiderunt: & quamuis aliqui tradant, in Christianos commotas persecutiones ab Imperatoribus, decem dūtaxat fuisse, videtur tamē intellexisse eas, quæ publicis propositis, ac renouatis edictis rursus excitabantur: alioquin est certissimum plures fuisse.

Igitur primus ex Imperatoribus Nero primam in pontificem Romanum atque Ecclesiam tempestatem commouit. Is florentissimum accepit imperium, & annos quinque iustè illud administravit, vt solitus fuerit Traianus dicere, teste Victore, procul distare cunctos principes à quinquennio Neronis: mox in tot ac tanta flagitia est prolapsus, vt pudeat ea referre: & tamen non possum sine maximo animi fastidio ea vel legere, vel recordari. Nihil tamen adhuc detrimenti sub eo respublica Romana accepit: quia nobilissimis aduersus Parthos, & Germanos, duce Corbulano victoriis est potitus, vt scribit Cornelius Tacitus: anno verò decimo imperij, & ab ortu Christi sexagesimo quinto, Romam iussit per quosdam à se submissos incēdi, ex quo sic vrbs conflagrauit, vt cum eodem Tacito asserat Dion, post euersam à Gallicis urbem tantum calamitatis nunquam acceptum. Duæ namque partes eius conflagrarunt, conuersus deinde Nero ad urbem magnificentissimè restaurandam, quoranti criminis aboleretur infamia. Sed cum nihil proficeret, & quotidie peius audiret, notā in Christianos reuicere est conatus. Odio erant tū Christiani multis, eorū facta ignorātibz ob hæreticos quosdā, de quibus diximus supra signo suo cūctis flagitijs coopertos, qui cum communi nomine vocarentur, non distinguebantur à

Catholi-

Catholicis. Ideo sic Tacitus. *Abolendo rumori Nero subdidit reos, & exquisitissimis pœnis affecit, quos per flagitia inuisos vulgus Christianos appellat.* Auctor nominis eius Christus, qui Tiberio imperante, per procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat. *Repressaq; in presens exitiabilis superstitio rursus erumpebat, non modo per Iudeam originem eius mali, sed per urbem etiam, quò cuncta undique pudenda & atrocita confluent, celebranturq;.* Igitur primò correpti qui fatebantur, deinde iudicio eorum multitudo ingens haud perinde in crimine incendij odio humani generis conuicti sunt: & pereuntibus addita ludibria: vt i ferarum tergis contacti leniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, atque vbi defecisset dies in usum nocturni luminis vrerentur. Hortos suos ei spectaculo Mero obtulerat: & Circense ludicrum edebat, habitu aurigæ permixtus plebi, vel circulo insistentis. Vnde quāquam aduersus fontes, & nouissima exempla meritos, miseratio oriebatur, tamquam non vtilitate publica, sed in sanctiam vnus absumerentur. hæc Tacitus. Anno eodem classis tempestate ad Cumas amissa, vt idem subiicit, qui & hæc scribit. In fine anni vis fulminum nō alias crebrior, vt scires iratum Deum. sequenti anno nobilissimi quique Romanorum ob initam in Neronem coniurationem occisi Silio Nerua, & Attico Vestino Coss. Eundem (sunt hæc Taciti verba) tot facinoribus fædum, etiam diu tempestatibus, & morbis insigniuere. Vastata Campania turbine ventorū, qui villas, arbutas, fruges passim defecit, pertulitq; violentia ad mœnia vrbs, in qua omne mortalium genus vis pestilentia depopulabatur, nulla cæli intemperie, qua occureret oculis. Sed domus corporibus exanimis itinera funeribus complebantur, non sexus, non ætas periculo vacua seruitia perinde atque ingenua plebs raptim extingui: equitum senatorumq; interitus quamuis promiscui, minus flebiles erant. hucusque Tacitus. qui addit: ira illa numinum in res Romanas fuit, quam non vt in cladibus exercituum, aut captiuitate vrbiuin semel editam transferre licet. Rursus C. Suetonio, & L. Telepho Coss. scribit idem, trucidatis tot insignibus viris: ad postremum Nero virtutē ipsā excidere concupiuit, Thrasea, & Sorano cū pluribus aliis interfectis. Quid quod narrat Dion in Nerone in Albano tāto sanguine pluuisse, vt pluuij sanguine flueret, & mare tā lōgo interuallo retrocessisse ab Ægypto, vt magnam partem Lyciæ occupauerit? Addit Neronem in Græciam profectum, & quasi isset ad bellum gerendum eam depopulatam, cadesque infinitas fecisse.

Anno

Cor. Tac. libr. 13. & 15. Prima in Christianos cadis publica decreta.

Anno verò ultimo Imperij, qui fuit decimus quarrus, à Christo nato 68. Petrus & Paulus extincti. Quocirca in Galliis auctore Vindice creatus est à militibus Galba Imperator: Nero autem sibi à populo Romano & coniuratoribus timens vrbe profugit, & mortem sibi in spelunca delitescens, quasi fera consciuit. Galba in urbem veniens pessimè regnavit menses septem, & ab Orthone occisus. Ortho cum suam exercitum à Vitellio, qui fuerat imperante Galba in Germania creatus Imperator, ad Cremonam caesum audisset, intulit sibi mortem cum regnasset menses tres. Vitellius Neroni, ait Dion persimilis menses tres vnum diem, interfectus à Vespasiani militibus duce Muciano, cum Romæ iam quinquaginta hominum millia exercitu in urbem ingresso interfecta fuissent à Vitellio.

Qualis autem fuerit his principibus rerum Romanarum infelicitas, non aliis opus est verbis explicare, quàm Taciti ipse: sic enim ille. Opus aggredior plenum variis casibus atrox præliis, discors seditionibus, in ipsa etiam pace seuum. Quatuor principes ferro interempti, tria bella ciuilia, plura externa ac plerumque permixta: prosperæ in Oriente, aduersæ in Occidente res. Turbatum Illyricum: Gallia nutantes, perdomita Britannia, & statim missa cohorte in Roxolanos Sarmatarum, ac Sueuorum gentes nobilitatus caedibus mutuis Dacus. nota etiam propè Parthorum arma falsi Neronis ludibrio. Iam verò Italia nouis cladibus, vel post longam sæculorum seriem repetitis afflicta, haustæ, aut obrutæ vrbes, sæcundissima Campaniæ ora, & vrbs incendiis vastata corruptis antiquissimis delubris. Ipso Capitolio ciuium manibus incenso pollutæ ceremoniæ, magna adulteria, plenum exiliis mare, infecti caedibus populi, atrocius in vrbe sæuitum, nobilitas, opes omitti, gesti que honores pro crimine, & ob virrutes certissimum exitium. nec minus premia delatorum inuisa, quàm scelera, cum alij sacerdotia & consulatus vt spolia adepti, procuracionem alij, & interiorum potentiam agerent: vtererent cuncta odio, & terrore. Et idem, præter multiplices rerum humanarum casus, celo terræque prodigia, & fulminum monitus, & futurorum præfagia, lata, tristia, ambigua, manifesta, nec enim vnquam (aduertere hæc Taciti verba) atrocioribus populi Romani cladi- bus magis vetustis iudicijs approbatum est non esse cura deis

securitatem

securitatem nostram, sed vltionem. hæc ille. Audisti in prophætorum scriptorum testimonia, quibus apparet, quod diximus, maximas caelitus immitti clades in Imperatores, eorumque populos, vbi arma sumunt in Ecclesiam, pontificemque Romanum quasi à verò cultu auersum? His itaque è medio sublatis, conqueuit oborta in Christianos procella, Vespasiano rerum potito, qui regnavit annos nouem, menses vndecim, dies viginti duos.

Sed secunda tamen in pontificè Romanum, Christianosque persecutio commota est ipso imperante, cum caesi Apollinaris Episcopus Rauennæ, vt è Martyrologio Adonis apparet, Leodiusque Hypatius, & Theodolus. quod scribit Simeon Metaphrastes. peruenit autem vsque ad imperium Titi, quod imperante, vt Eusebius & alij volunt, occisus Linus, Papa, qui sedit totos annos duodecim, ac menses, diesque nonnullos, & initium pontificatus sumpsit ab obitu Petri, qui decessit Iunio mense Christi annos sexagesimo nono, à quo mense & anno, si numeres annos totos duodecim, necessario peruenies ad annum 81. qui est Titi primus, vt melius colligit Eusebius in Chronico. Quod verò ait Dion, Titum non permisisse vt de crimine impietatis cognosceretur, nihil efficit, cum certissimum sit incõsultis sæpè Imperatoribus occisos Christianos ex edictis superiorum Imperatorum non abrogatis, & in rebus Christianis credendum magis Eusebio, quàm Dioni. Vltimo igitur anno Vespasiani, lues tam magna inuasit Romam, vt hominum decem millia quandoque in singulos dies absumerentur, Eusebio teste. Post Vespasianum præfuit Titus annos duos, quo tempore necatus Linus: eo imperante, quid acciderit è Vesuuij montis incendio non est prætereundum. Audiamus Dionem. *Eo tempore (inquit ille) magnus numerus hominum inusitata magnitudine, quales Gigantes finguntur, in Vesuuio monte, regioneque finitima, ac proximis ciuitatibus diu nocturnus vagari, versarique in aere visus est. post hæc consecuta est maxima siccitas, ac repente: ita graues terræ motus facti, vt & omnis ea planities feruida esset, & culmina montium subsiderent. Ad hæc sonitus subterranei tanquam tontirua, & super terram mugitibus similes exstitierunt. Dein mare simul fremere, omne caelum resonare, ingensque ac repentinus fragor, quasi montes simul considerent, exaudiri. Tum exilire primum immensi lapides, & ad summos vertices peruenire, deinde magna copia*

Pars ij. Tom. 2.

O o

ignis,

ignis, sumitque, ita ut omnem aërem obscuraret, occultaretque Sole non aliter, quam si defecisset. Igitur nox ex die, & tenebrae ex luce factae sunt, putantibus nonnullis gigantes seditionem inter se facere, quod multa imagines eorum in fumo conspicerentur, quodque clangor tubarum audiretur. Alij existimabant aut mundum in chaos redigi, aut igne consumi: ob eamque causam properabant alij ex adibus in vias, alij de vijs in ades confugere, atque à mari incontinentem, & à continenti in mare se recipere. Alij conturbati, ea quae nondum venerant existimare tutiora rebus presentibus. Tanta verò erat copia cineris, ut terram, mareque, atque adeo ipsum aërem completeret. Quae res multa damna, ut cuique fors tulit, importavit, non solum hominibus, praedijque, ac pecoribus, sed etiam pisces, volucresque omnes peremit: duasque vrbes Herculaneum, & Pompeios, populo sedente in theatro, penitus obruit. Postremo tantus fuit cinis, ut inde pervenerit in Africam, Syriam, & Aegyptum, introieritque Romam, eisque aërem compleverit, & Solem obscuraverit: id Romae accidit paucis post diebus, cum omnes ignorarent id, quod factum erat in Campania, nec quid esset conjectura assequi possent. Itaque etiam ij putare ceperunt, omnia sursum deorsum inferri, Solemque in terram cadere, aut terram in calum ascendere. Quamquam autem hic cinis non attulit statim gravia incommodo populo Romano: tamen postea morbum pestilentem & gravem immisit. Insequente anno Tito ad visendam calamitatem Campaniae profecto, multa Roma conflagrauerunt, quod incendium tamen exstiterat à terra. Nam Serapis, atque Isis fanata septa templum Neptuni balnea Agrippae, Pantheon Deribitorium, Theatrum Balbi, scena Pompeij, Octavianiana aedificia una cum libris, templa Iouis Capitolini cum proximis templis igne consumpta sunt. Ita id malum divinum potius, quam humanum fuit: licet enim ex ijs quae commemoravi, cetera quae eo incendio perierunt, conijcere. haec Dion in Tito. Equibus perspicitur gravissimè multatos Imperij Romani populos ob Ecclesiam Pontificemque eius afflictum, talemque caelitus inflatam plagam, ut huic similes paucas recorderis ab orbe condito ad nostra tempora, excepto diluvio, contigisse. Ignis enim Sodomorum quinque solum civitates absumpsit, at hic Syriam, Africam, & Italiam attigit, multos homines cinere iniecto occidit, plurimum terroris incussit, tot ac tanta absumpsit.

III.
Christianorum
publica caedes
Domitiano
imperante.

Anno Domini octuagesimo tertio, Domitianus Tito successit, & anno imperij decimo acerrimè Christianos est insectatus. id Dion sic tradit. Eodem anno Domitianus

cum

cum multos alios, tum verò Flavianum Clementem consulem, et si nepos eius erat, duxeratque uxorem Flavianam Domitillam propinquam ipsius, morte affecit illato ambobus crimine impietatis: cuius rei causa multi qui in mores Iudeorum (Christiani appellabantur adhuc à Romanis Iudaei) transferant, damnati sunt: quorum pars occisa, pars spoliata facultatibus, Domitilla tantummodo in Pandateriam relegata est. Glabronem quoque qui cum Traiano magistratum gesserat, accusatum praeter cetera superioris criminis, & quod cum bestijs pugnasset, interfici iussit. haec Dion, qui postea multas ab eo caedes nobilissimorum factas refert. Suetonius autem simulac scripsit Flavianum Clementem casum subdit: Quo maxime facto) caelo scilicet Clemente) maturavit sibi exitum, continuis octo mensibus tot fulgura facta nunciataque sunt, ut exclamaverit, Feras iam quem volet: tactum de caelo Capitolium, templumque Flaviae gentis, item domus Palatina, & cubiculum ipsius, atque etiam à basi statuae triumphalis titulus excussus vi procellae in monumentum proximum decidit. haec Suetonius. Ipse verò Domitianus postero anno occisus, ac vilissimè sepultus. Nerua excepit imperium, Domitiani que acta omnia rescidit, & Christianos ab exilio reuocavit, teste Dione, regnavitque annum 1. menses 4. dies. 9.

Traianus à Nerua adoptatus successit, qui post devictos Dacos, Armenos, & Parthos, anno imperij decimo, maxime Christianos est insectatus, non nihil antea vexatos, atque his temporibus occisi Euaristus & Alexander Papae. Quid acciderit post haec, sic Dion scribit. Dum verò Antiochia Traianus ageret, atrox & funestus motus terra accidit vicinis vrbibus, atque populis cladem etiam afferens: quamquam ipsa Antiochia insigni ac publica strage vastata fuit. Hyemabant in ea forte Traianus, atque illic milites frequentes, & privati complures conuenerant: alij praeterea & iura accipere, & quosdam legationis officium merces, & privata compendia traxerant. Quamplurimi visendi Imperatoris, & spectandorum ludorum gratia confluxerant. Ita vix vlla natio, aut civitas à derimento, & clade immunis fuit: ut planè vniuersas terrarum orbis, & populi, qui Romano parebant imperio calamitatem ingentem acceperint. Motum terrae fulmina primum antecesserunt, tum veti insoliti, atque peregrini vehementius inspirant: quibus monstris, atque prodigijs, et si gravia & horrida videbantur, nemo tamè, quae mala secuta sunt, estimavit. Tum magno ac repentino orto fragore maris feruescere, fluctus intumescere, adhuc estis vehementius &

III.
Vexatio christi-
anorum im-
per. Traiano.

violentius insurgere, terra omnis succuti, domus, & aedificia contrario ictu quassari, & dissilire alia, & supernè assultantia tecta concidere: trepitus audiebatur ingens, & horribilis. Mœnia contrario pulsu modò huc, modò illuc mutantia confringi, & ruere. Mare ipsum turbine contorquebatur, terra autem ubi aedificia non erant, maximo compulsa motu assultabat. Terra omnia erant, simul contrita ligna, collisa vasa fictilia, & saxa aceruatim magno cum stridore promebantur. puluis densus atque concretus excitari, tantâque obducta caligo cuncta oppresserat, ut alterum videre, alloqui, & audire minimè cuiquam, imò ne spirare quidem ingruente puluere, ac vento liceret. hucusque Dion, qui plurimis rem prosequitur & concludit. Mons item Casius (est hic Syriae per iuga multa vsque in Ægyptum percurrentis mons, ut Strabo testatur) ita concussus est, ut nutante cacumine, quasi conuulsus in subiectas vrbes labi existimaretur. subsidere & alij montes, quinetiam aquarum fontes non antè visi emerere: Fluvij alij defecerunt. hæc ille. Euseb. narrat terremotu quatuor Asiae, duas Græciæ vrbes subuersas. prædomuit deinde multas ultra Parthos nationes Traianus. Indiam pernavigavit. Exitum verò huiusmodi expeditionum sic refert Dion. Dum Traianus in Oceanum pernavigavit, indeq; remeat, populi omnes qui ad deditiōem compulsi fuerant, facile descivere. Romana enim præsidia, qua fines tuebantur, & quorum metu vel inuiti in officio perseverabant, partim eiecere, partim interfecere. deinde adjicit: frustra multa tunc Romani tentauere, dum Armenia & Mesopotamia, nec non Parthorum imperia potiri studēt, pericula quoque in irritum cesserunt. Sed neque illud omittendum. Nam dum Traianus post hæc Agarenos subigere contendit, & ipse graue vulnus accepit. & quid præterea acciderit his verbis scribit idem Dion: prodigia inibi multa facta sunt, tonitrus atque fulgura, arcus ingens in cælo visus, tempestas & grandines immensa. Præterea (quod monstro simile existimatum est) quoties Romanis cū hoste manus consereret, ictu fulminis auertebatur, orta subito muscarum vis edulij, & poculis insidens sædo contactu cuncta Romano graua & molesta faciebat. Eo similiter imperante, in Cyrenæ. Ægypto, ac Cypro cuncti Romani à Iudæis interfecti: Iuerunt illi pœnas ducibus eò missis, ut scriptum Dion reliquit. Denique Victor in epistome sua, qualis fuerit orbis Romani status imperante Traiano, sic describit: Eo tempore multo perniciosus, quam sub Nerua Tyberis inundauit, magna clade adium, & terramo-

tuis

tus grauis per prouincias multas, atrocisque pestilentia, famésque & incendia facta sunt. hæc Victor: Eusebius autem tradit his incendiis auream domum conflagrasse. Atque hæc quantum ad Traiani tempora, qui Plinio rescripsit in Christianos non inquiri, sed in delatos animaduerti. Atque ideò non omninò in eò fuit crudelis. eo tamen imperante feruntur cæsi inter alios Euaristus, Alexander cum Euentio, & Theodolo diaconis, Quirinus, Balbina, Sulpitius Seruilianus, Phocas Ponti, Simon Hierosolymorum Episcopi, Hermes vrbis præfectus, Zeno vir nobilis, Eustachius, Iustus, & Pastor cum pluribus aliis imperauit Traianus annos 19. menses 6. dies 15.

Traianum sequitur Hadrianus Afer filius eius adoptiuus, qui rerum potitus est annos viginti, menses decem, dies viginti nouem: quo tempore occisus Xystus, & Thelesphorus, Getulius, & Symphorosa præter alios innumeros, qui Antinoum puerum Hadriani olim delicias colere recusabant. fuerintque (ait: Spartianus) eius temporibus famés, pestilentia, & terremotus, quæ omnia quantum potuit procurauit, & fuit etiam Tyberis inundatio. Addit Dion: infensissimum omnibus cædes fecerunt. Idem Spartianus tradit deficientibus nationibus, quas Traianus subegerat, Mauri lacescebant, Sarmatæ bellum inferebant, Britanni teneri sub Romana ditione nõ poterant, Ægyptus seditionibus vrgebatur, Lycia denique & Palæstina rebelles animos efferebant, quare omnia trans Euphratem, & Tygrim reliquit. Iudæorum regiones penitus vastauit, arces eorum celeberrimè quinquaginta dirutæ, vicinogenti octuaginta quinque direpti, & igne consumpti. Ipsi ad internecionem ferè iis in locis deleti: Romanus exercitus adeò debilitatus, ut Adrianus ad Senarum scribens non sit eo principio vsus, ego & exercitus valemus. Sub vitæ finem vetuit Christianos affligi, ut Eusebius scribit & Iustinus in Apologia, ac refert Lampridius in vita Alexandri, fuisse illi in animo templum Christo dicare. Antoninus Pius post Adrianum præfuit anno viginti duos, menses septem, dies viginti sex, genere Gallus, oppido Nemauso: optime imperauit. tamen eo regnante Iustinus martyr cum nonnullis aliis est occisus, ut patet ex Euseb. quamuis anno 3. vetuerit Christianos vexari, literis in Asiam datis, quæ in communi Concilio lectæ fuêrunt, ut Eusebius scribit. aduersa eius

V.
Vexatio Christi-
tianorum.

temporibus (verba sunt hæc Capitolini) hæc fuerunt, famæ, Circi ruina, terræmotus, quo Rhodiorum & Asiæ oppida conciderunt. Quæ omnia mirificè instauravit, & Romæ incendium, quod trecentas & quinquaginta insulas vel domos absumpsit, & Narbonensis ciuitas Antiochense oppidum, & Carthaginense forum arsit, fuit & inundatio Tyberis. Xiphilinas in Dione tradit in Bythia, atque Helleponto valde horribilem terræmotum esse factum, eaque de causa complures alias ciuitates laborasse vehementer, & Cizicum funditus periisse.

VI.
Vexatio Christianorum imper. Anto. Euseb. lib. 5.

Antonino Pio successere pari imperio Marcus Antoninus Philosophus, & Lucius Verus Antoninus. Marcus imperavit annos nouemdecim, dies duos, Lucius annos vndecim. qui cum consulum gereret vnâ cum Tito Vinidio Quadrato publica in Christianos inquisitio decreta, de qua Eusebius latè. Accidit Imperij anno septimo, atque his temporibus occisus Anicetus Papa. Quæ clades diuinitus immixta fuerint, scribit Victor his verbis: *Ab armis quies numquam erat, perque omnem Orientem, Illyricum, Italiam, Galliamque bella feruebant, terræmotus non sine interitu ciuitatum, inundationes fluminum, lues crebra, locustarum species agris infesta profusa, ut propè nihil, quo summis angoribus atteri mortales solent dici seu cogitari queat, quod non illo imperante seuerit. hucusque Victor. hanc pestem per omnes prouincias peruagatâ anno Imperij octauo, qui secutus est, decreta in Christianos edita, tradit Eusebius in annalibus, De inundatione Tyberis sic Capitolinus: *Tyberis inundatio sub his grauissima fuit, quæ res & millia vrbis edificia vexavit, & plurima animalium interemit, & famem grauissimam peperit. De pestilentia sic: *Tanta pestilentia fuit, ut vehiculis cadauera sint exportata, carrucisque. & rursus: multa quidè millia pestilentia consumpsit, multosque ex proceribus. Durauit usque ad obitum Marci, teste Capitolino: defuncto verò Lucio fratre, Marcus æquissimus Christianis fuit ob illa miracula legionis fulminatricis, de quibus est alibi à nobis dictum.***

VII.
Christianorum cædes imperante Commod. Euseb. lib. 5.

Sed anno decimosexto collegam sibi Imperij asciauit Commodum filium, è cuius rescripto multi in Galliis è Christianis occisi, ut apparet ex Eusebio, è Papis Sother, viuentis Marco: deinde Eleutherius Papa imperavit Commodus post obitum patris annus duodecim, menses nouem, dies quatuordecim, qui tamè respectu aliorum Imperatorum

ratorum

ratorum visus est Christianis semper æquissimus, quamuis Apollonius, & Iulius Senatores Christiani cum multis aliis ipso imperante, fuerint occisi. qualis fuerit eo regnante Respublica, sic Victor: *Sæuior omnibus libidine, atque auaritia: crudelitate nulli fidus, magisque in eos atrox, quos amplissimis honoribus donis, ingentibus extulerat. Et Lampridius: honestissimos quosque aut per contumeliam, aut per honorem indignissimum abiicit, & misit homines ad prouincias regendas, vel criminum socios, vel à criminosis commendatos, inter plurimas cædes multorum ciuium, quasi quidam nouus Sylla. Eo imperante vexatam fame Romam scribit idem Eusebius in annalibus, anno octauo fulmine Capitolium, bibliothecam, & vicinas ædes concrematas, duodecimo Palatiū incendio, Vestæque ædes, & plurimam vrbis partem solo æquatam. Pertilentiam fuisse dirissimam narrat his verbis Dion: *Per id tempus tanta pestilentia fuit, quantam nunquam fuisse cognouit: nã moriebantur vno die sepe numero ad duo millia hominum, multi non solum in vrbe, sed etiã sub omni ferè Imperio Romano necabantur à maleficis hominibus, quod acris oblitæ venenis quibusdam precio, atque mercede adducti in alios conijceret. (id malum exstitit etiam Domitiani temporibus) ob eaque causam innumerabiles homines interiebant, sed nulla vis morbi, aut maleficiorum grauior erat populo Romano, quam Commodus. Idè de incendio. *Incendium excitatum in quibusdam edibus ad templum Pacis peruenit, consumptisque tabernis, in quibus merces Ægyptiorum & Arabum erant, comprehendit palatium, vbi adeo exusta sunt multa, ut libelli, qui ad principatum pertinebant omnes ferè interierint: ex quo cepit esse perspicuum, fore, ut id malum non contineretur inclusum vrbe, sed inde ad vniuersum terrarum orbem emaneret, neque enim id incendium restingui potuit humanis viribus. Commodus interfecto, ad Pertinacem peruenit Imperium, qui regnavit menses duos, dies viginti, quo interempto, Didius Iulianus emit Imperium, potitusque est rerum dies 66.***

Quo sublato Seuerus præfuit annos septemdecim, menses octo, dies tres: primis annis bellum ciuile gessit cum Nigro in Oriente, in quo ter collatis signis multa hominum millia occisa. Rursus aliud ciuile exortum in Galliis duce Clodio Albino, quo tempore collegam sibi asciauit Imperij filium Bassianum, quem Aurelium Antoninum nominauit. anno imperij sexto, ea de re sic Dion: *In hoc pralio exercitus populi Romani magnam*

VIII.
Christianorum cædes imper. Seuero.

cladem accepit, quod utrinque innumerabiles ceciderint, ita ut victores magna ex parte hanc calamitatem lamentarentur, dum campum hominibus equisque mortuis plenum viderent. Et rursus: Tanta copia erat effusi sanguinis, ut in fluvios influeret. post devictos Parthos, Adiabenos, & Arabas, edicta adversus Christianos promulgavit, ut apparet è Spartiano, sed paulo ante excitata est in Christianos vexatio, & necatus Victor Papa.

Igitur hic fuit rerum Romanarum status, Domi autem qualis, sic narrat Dion: Interea Plautianus, cuius erat apud Severum maxima auctoritas, quiq; præfecti potestatem habebat, eratq; omnium hominum potentissimus, morte affectus magnū numerum privatorum hominum, & optimatum: is erat homo inexplebili cupiditate, omnia enim patebat ab omnibus, & rapiebat omnia, nullamque gentem, nullam civitatem reliquit, quam non prædaretur. cumque cuncta diriperet, unde quaque, ea congeribat in domum suam, multoque plura munera ab omnibus ad eum quam ad Severum mittebantur. Quocirca Lampridius vocat hunc infinita multorum cæde crudeliorem, & ait: Multos inter hæc causis vel veris, vel simulatis occidit. damnabantur autem plerique cur locati essent, alij cur tacuissent, alij cur pleraque figurata dixissent, ut quod esset Imperator verè nominis sui, verè Pertinax, verè Severus. Spartianus & Dion asserunt, ab eo oratione habita in Senatu Laudatos Marium, Syllam, & Augustum ob proscriptiones civium ab eis factas. Et ne quid hoc imperante mali deesset orbi Romano, Bullas homo Italus comparata manu sexcentorum latronum in Italia biennio maximas prædas egit, & in media Roma nihil non ab eo tentatum, & confectum. Tandem profectus Imperator in Britanniam, quinquaginta hominum millia amisit ex quo defectio insulæ secuta, ipse autem Eboraci gravissimo morbo extinctus, cum semper articulari morbo extuciaretur: adeo ut nec poterit ob id triumphare. Huius suprema ad filios verba hæc fuerunt: facite ut conveniat inter vos, locupletate milites, ceteros omnes contemnite. Antoninus Bassianus Caracalla patri est suffectus anno ducentesimo duodecimo, de eo sic Victor. Hic fratrem suum Getam interemit: ob quam causam furore pœnas dedit dirarum insectatione. ex eis, qui cum Getâ fuerant, occidit viginti hominum millia. Xiphilinus ait urbem Romam ob cædes ab eo factas priuatam bonis viris cõ-

minatam:

minatam: & quodammodo mutilatam: omnes facinorosos exules restituit. Ideò sit Dion scribit: militibus comis, atque humanis reliquos, omnes spoliare: de peculiari, atque opprimere conabatur, atque in primis Senatores. & rursus: quamdiu principatum tenuit. Antonius adeò omnis orbis terrarum, qui erat sub eius Imperio, vastatus ac direptus est, ut ludis Circensibus populus Romanus exclamauerit: nos viuos perdimus, ut mortuos sepeliamus. Cunctos incolas Alexandria occidit. occupatis vicis, ac portis ne quis euaderet, direptis eorum bonis, Denique postquam regnavit annos sex, menses duos, dies 5. à militibus interfectus.

Opilius Macrinus superiori est substitutus cum Diadumeno filio, de quo sic Copitolinus. fuit superbus & sanguinarius. & deinde: Longum est eius crudelitates omnes aperire: sed tamen unam ostendam non magnam. ut ipse credebatur: sed omnibus tyrannicis immanitatibus tristiore. Et mox: reddidit etiam Maxentij supplicium, quo ille mortuis viuos alligabat, viuos etiam homines parietibus struxit: eo imperante amphiteatrum exarsit. ter victus à Persis, mox à suis occisus. à militibus Heliogabalus creatus, quo imperante Zephirinus Papa interfectus, Heliogabalum Dion nominat in omnibus rebus turpissimum, nequissimum, & contaminatissimum. & sanè horret animus eius flagitia recordari, legat Lampridium, qui volet ea cognoscere pueros multos in sacrificiis mactavit. De cædibus ab eo factis sic Dion. Sed quid ego commemorem eos, quos nulla ratione interfecit, cum morte multauerit homines sibi amicissimos, propterea quod ipsum hortabantur, ut modeste ac temperate viveret: occisus, & per urbem raptatus in cloacam: deinde in Tyberim proiectus, cum regnasset annos tres, menses novem, dies quatuor. Alexander Mammæ huic successit optimus Imperator, amicissimus Christianorum: refert enim Lampridius habuisse in Larario effigiem Christi inter alia simulachra, quam colebat. Artaxerxem vicit, ac tum primum Persæ Romanis serui fuerunt, nihil in orbe Romano dum regnavit annos 13. mens. 9. calamitatis insignis accidit, Mater eius Christianis fuit (Eusebio teste) & tamè imperante ipso Callixtus, & Urbanus Papæ interfecti per urbem Prefectos, ut putamus, cum foret ipse in expeditione militari. Decretum fuit à Senatu, ut natali ipsius festum celebraretur, quod suo adhuc tempore solitum fuisse coli, tradit Lampridius, qui vixit imperante Constantino.

IX. in Pap. & Eccles. persecutio.

Euseb. l. 6. c. 5.

Maximinus Thrax eius successor vnà cum filio, dum pecuniosos (inquit Victor) infantes, ac noxios simul persequitur à militibus est discerptus, conclamantibus cunctis è pessimo genere nec catulum habendum. in Christianos edicta hic promulgauit, occisusque inter alios Antherus Papa (Capitolinus inquit) nullum eo fuit crudelius animal in terris. Et cum Romani ferre eius crudelitatem non possent, quod delatores euocaret, accusatorem immitteret, crimina fingeret, innocentes occideret, damnaret omnes, quicumque in iudicium venisset ex ditissimis hominibus pauperrimos faceret, nihil denique prætermitteret, quod ad crudelitatem videretur operari defectionem pararunt, ideoque à militibus in Africa Gordianus pater, & filius Imperatores creati, & à Senatu Augusti: Maximinus cum filio hostes dicti: omnes delatores, omnes accusatores, & amici eorum vnà cum Sabino vrbs præfecto à populo Romano occisi, data à Senatu litteræ ad omnes prouincias, vt communi saluti subuenirent. Vbiq; igitur omnes amici, procuratores milites, Tribuni, & Duces Maximini occisi. hæc Lampridius. Interim tamen in Africa Gordianus filius à Capeliano duce Maximini victus, & occisus: quo comperto pater laqueo vitam finiuit. Idcirco Senatus Imperatores creauit Maximum Pupienum, & Clodium Balbinum. paruulusque Gordiani nepos Cæsar est dictus, profectus est aduersus Maximinum, Maximus Balbino Romæ relicto: Gallicanus, & Mœcenus à populo occisi, populus à prætorianis militibus (vt ait Capitolinus) laniatus est. Deniq; magna pars vrbs incensa Maximinus vnà cum filio in obsidione Aquileiæ trucidati: capita Romam missa: regnarunt annos duos, Maximus verò & Balbinus anno eodem interfecti. Gordiano imperante (ait Capitolinus) terræ motus eousq; grauis fuit, vt ciuitates etiã terræ hiatu cum populis deperirent: ob quæ sacrificia per totam urbem, totumque orbem terrarum ingentia celebrata. occisus est Gordianus, cum Persas vicisset, vnà cum socero Philippi dolis, anno ducentesimo, quadragésimo quinto. Hic Christianus fuisse dicitur, sed flagitiosus, adeò vt Fabianus Papa ad sacra illi non admiserit, nisi expiatis delictis: datúsque ei locus inter pœnitentes. Decius post hos imperauit, Christianosq; est infectus propositis edictis. tunc Papa Fabianus necatus: De-

X. persecutio.

XI. Christianorum persecutio.

cus verò vnà cum filio interemptus: Gallusque, & Volusianus Galli filius imperarunt, qui sædus pacto cum Scythis tributo percasserunt: sed ij fines paulo post egressi Græciam atque Asiam depopulati sunt: Parthi verò Syriam & Mesopotamiam ceperunt. Pestis autem tam dira exorta est hoc tempore, vt per annos decem totum terrarum orbem depasta sit, & multas ciuitates incolis spoliauerit. restantur hoc epistolę Dionisij Alexandrini, & Cypriani libr. de mortalitate. Ipse autem Gallus vnà cum filio propè Interannam occisi, dum contra Æmilianum, qui fuerat tunc Imperator creatus à militibus, tendunt: sub ipsis occisus Cornelius Papa. Ipse autem Æmilianus ad Pontem sanguinarium sub Spoletino vita decessit, anno ducentesimo quinquagesimo secundo: sub hæc tempora Gothi Græciam, Pontum, Asiam, atque Illyricum vastarunt: Illyricum verò & Macedoniam tenuerunt annos 15, teste Isidoro.

Valerianus post hos in Rhætia ab exercitu Augustus, Romæ Gallienus à Senatu Cæsar vocatus imperarunt annos septem sequissimi in Christianos publice fuerunt, ac tres per istos Papæ interfecti Lucius, Stephanus, Sixtus, quarto anno Valerianus à Sapore Persarum Rege captus in seruitute consenuit, eratque Regi, vbi equum conscendebat, pro scabello. eius consilio videtur Decius infectatus Christianos, cum creatus ac eo fuerit censor, teste Pollione, qui cum laudat: quamuis Victor vocet socordem atque inertem, qui & tradit Gallienum filium ab eo vocatum Augustum, Cornelium Valerianum ex eo nepotem Cæsarem. capro itaque Valeriano, imperauit Gallienus cum Valeriano fratre, & Gallieno filio annos octo, & Respublica Romana innumeras clades accepit. Nam Macrianus in Oriente Imperium abripuit, ac contra Valentem Achaïæ proconsulem misit cum exercitu Pisonæ, qui à Valente est interfectus, Valensque se Imperatorem vocauit. Macrianus ex Asia in Illyricum venit contra Aureolum, qui Imperium contra Gallienum sumpserat, & vnà cum filio est interfectus ab Aureolo. Odenatus in Oriente similiter se Imperatorem nominauit, & alterum Mauriani filium ibi à patre relictum cecidit, & Balista Dux Odenati Emislenorum ciuitatem penè deleuit. Æmilianus in Ægypto Imperium cepit: ac fame prouinciam vastauit. Sed à Theodoro

XII. Christianorum clades, imp. Valer.

Gallieni

Gallieni Duce victus. Ingenuus in Pannonia imperare cepit, cæsus à Galieno, Micesiæque ciuitates plurimæ omnibus virilis sexus trucidatis, spoliatæ. Etianus idem aggressus apud Moguntiam, Valens in Macedonia. Posthumus in Galliis, qui Gallienum, Gallieni filiū occidit, Theodotum profligauit, & Gallias tenuit annos septem. Interim Scythæ multas vrbes Bythinæ deleuerunt, Nicomediam incenderunt, templumque Dianæ Ephesiæ, latrones in Sicilia cuncta prædati. Post annos septem cum Gallienus fœdus cum Aureolo, & Claudio inisset, Posthumū vicit: Bizantium, cunctis ciuibus interfectis, vastatum. Odenatus Persas vicit, vocatusque à Gallieno in partem Imperij paulo post cum filio interimitur. Denique triginta tyranni: de quibus Pollio, fœdissimè orbem Romanum per ea tempora dilaniarunt. Et ne quid mali deesset, imperante Gallieno, secundo eius anno quid acciderit, audiamus Trebellium, cuius hæc sunt verba. Auditum tonitru terra mugiente, non Ioue tonante, quo motu multæ fabricæ deuoratæ sunt cum habitatoribus suis, multi terrore mortui, quod quidem malum tristius in Asiæ vrbibus fuit. Mota est & Roma, mota est Libya, hiatus terre plurimis in locis fuere, cum aqua falsa in fossis appareret. Maria etiam multas vrbes occupauerunt, & mox subijcit.

Pax igitur à Deo quasita, inspectis Sibilla libris, factumque Ioui salutari, ut præceptum fuerat sacrificium. Nam & pestilentia tanta exstiterat, vel Roma, vel in Achaicis vrbibus, ut vno die quinque millia hominum pari modo perirent. saeuente fortuna, cum hinc terremotus, inde hiatus soli ex diuersis partibus, pestilentia orbem Romanum vastaret. hæc ille. tandem Gallienus vnà cum fratre Valeriano Mediolani quo ad opprimendum Aureolum, qui eas oras occupauerat, contenderat occisus: creatusque Imperator Claudius Dalmata, qui Ægyptum recepit, ac Gothos memorabili victoria, terra, marique fregit. liquet è Pollione pestem fuisse adhuc, eò regnante Claudio peste absumpto suffectus eius frater Quintillus.

XIII. Christianorum cædes imp. Aurel.

Aurelianus his successit, qui bis ad Mediolanum & Placentiam fusus à Marcomannis maximam cladem accepit, vastantibusque iis cuncta, penè Romanum (inquit Vopiscus) solutū est Imperium: victi illi postea, receptæque Galliæ, & Hispaniæ, atque Oriens. Palmyram urbem,

interfe-

interfectis etiam infantibus euerit, anno Imperij quarto in Christianos eadem exercuit, qua peremptus Felix Papa. Qualis fuerit eius gubernatio. sic Vopiscus. Aurelianus, quod negari non potest, seuerus, truculentus, sanguinarius fuit Princeps. & rursus: dicitur præterea huius fuisse crudelitatis, ut plerisque Senatoribus simultatem ingereret, factionum conuersionis, ac tyrannidis, quo facilis eos posset occidere. occisus à milite, anno Imperij quinto inter Constantinopolim, atque Heracleam, cui Tacitus suffectus occisus apud pontem post mensem sextum, huic Florianus Tharsi interfectus à militibus post dies octuaginta. Post hos Probus Sirmij oriundus imperauit, multaq; feliciter gessit, Gallias à Germanis occupatas recepit: Germanos domuit, Sarmatas profligauit, Orientem pacauit: sed cum Gepidas, Grutunnos, & Vandalos in solo Romano constituisset, illi totum (inquit Vopiscus) orbem terrarum vagati, multum molestiæ, cunctis intulere, sed omnes tamen diuersis preliis interemit, Proculum, & Bonosum, qui arrepto imperio Gallias, Hispanias, & Britaniã occuparent, oppressit, in Illyrico à suis occisus post annū imperij quintum, menses quatuor, ipso imperante occisus Eutychianus.

Carus huic succedens cum filiis Carino, & Numeriano, cum Mesopotamiam cepisset, & in tentorio ægrota- ret, tonitru facto exspirauit. Numerianus eius filius ab Apro socero occisus in reditu. Diocletianus & Aprum, & Carinum de medio sustulit: qualis fuerit Carinus alibi dictum. Diocletianus ascinit sibi socium Aurelium Maximianum, quem vocauit Herculeum, se Iouium. tradidit illi regendas, Italiam, Africam, Hispaniam, Gallias, ipse reliqua sibi retinuit, & communi sede imperij relicta Nicomediam concessit anno domini ducentesimo octuagesimo quarto. Quibus imperantibus orbis Romanus turbulentissimus semper fuit. Anno namque primo Baccharidæ Galliæ prædati, Sarraceni Lyriam, Parthi Mesopotamiam. Quibus repressis, anno 2. Carausius Britanniam cepit, & annis septem littora Galliæ, Hispaniæ, Africæ, Italiæ, prædationibus habuit infesta anno 4. Achilles Dux occupauit Ægyptum, se appellant Augustum, nouemque annos tenuit, quibus exactis Diocletianus Alexandriam diripuit, muros solo æquavit, Ægyptios exiliis, & proscriptionibus plurimis oppressit.

XIV. in Papæ & Christianos persecutio.

Quarto

Quarto similiter anno Quinquagesimo Africam totam per annos octo foeditissime vastarunt: nono Narfes Armeniam, & Mesopotamiam miserime annos octo est depopulatus, Galienum, ad Carras vicit, à quo postea profligatus: singulis vero annis Germani, Franci, Rhenum transgressi Gallias predabantur Gotthi, Carpi, Marcommani Pannonias, Illyricum, & ceteras prouincias Romanas Istrum transgressi populabantur per annos fere septem. Quauis anno imperij decimo octauo deuictis omnibus ambo Imperatores Romae magnificissime triumpharunt.

XV. in Papas
& Christianos
persecutio.

Post haec omnium acerbissima in Christianos vexatio promulgata: Marcellinus Papa interfectus, libros iustum comburi, dirui templa quaecumque exstabant, Inceperat illa anno decimotertio, quo Romae occisus Caius pontifex, & decimoquarto, Veturio militum magistro, ut in animalibus Euseb. narrat, atque ita duo Papae Caius, & Marcellinus occisi. proposita vero edicta anno tercentesimo tertio: quo tempore Tyrus, & Sidon vrbes celeberrimae terrae motu à fundamentis euersae. E Tyro prodierunt duo accerrimi hostes Christianorum Vlpianus & Porphyrius, è quibus hic nos scriptis, ille iuredicundo & quaestionibus habendis est insectatus. Anno autem 2. statutae inquisitionis Diocletianus Nicomediae Galerium, Maximianus Mediolani Constantium Augustos depositi ipsi imperio crearunt. Diocletianus postea epoto veneno, Maximianus laqueo vitam finiuit, de quo sic Victor. Aurelius Maximianus cognomento Hercules, ferus natura, ardens libidine, consiliis stolidus. Constantius, & Galerius inter se imperium sunt partiti. huic obtigit Oriens, Asia, Aegyptus, Illyricum Constantio Italia, Africa, Hispania, Galliae, Britannia. qui nihilominus vltro Italiae, & Africam Galerio cessit, Christianosque humanitate summa fouit, quos Galerius ex edicto vexare non destitit. Anno tercentesimo sexto Galerius hic cognomento Armentarius duos sororum filios sibi Caesares adoptauit, Severum, qui commisit Italiam, atque Africam, Maximinum, cui traditus Oriens, Asia, Aegyptus, eodemque anno Eboraci defuncto Constantio successit Constantinus: quo audito Maxentius Maximiani Herculei filius, indignatus se à patre preteritum imperium Romae arripit, Severumque acie vicit, Maximinumque Hercules è Lucania, ubi priuatus degebat Ro-

mam

nam veniens, coactus imperium recipere anno tercentesimo septimo, Severum in fidem receptum occidit. Faustamque filiam Constantino uxorem dedit, Imperium rursus deponens, quo tempore Romae sanum fortunae, conflagrauit, atque orta seditione parum absuit, quin tota vrbs à militibus incenderetur. Anno tercentesimo octauo, Alexander quidam in Africa se Augustum vocat, & ab exercitu Maxentij caditur. sequenti anno tercentesimo nono, Maxentius Christianis amicus, eos persequi cepit, cum Maximinus & Gallerius, in Illyrico idem facerent. Quo tempore Maximinus in Oriente ab Armenis cladem accepit, totumque Orientem tam saua pestis inuasit, ut vrbes incolis, agri colonis spoliarentur, teste Eusebio, qui temporibus illis vixit: ortoque bello inter Maxentium, & Maximinum anno tercentesimo decimo: nec mare tuto nauigari poterat, & qui vtrinque capiebantur, omnia tormenta à tyrannis patiebantur. Tantaque Romae inopia exorta, quantam fuisse aliquando memoria nulla exstabat. De moribus, & exitu hominum huiusmodi dictum est alibi à nobis. Nunc ad rem nostram veniamus. Hucusque Imperatores in Papas Christianos deseruierunt anno namque tercentesimo duodecimo Maxentius praetio victus à Constantino ad pontem Miluuium in Tyberi est suffocatus, Liciniusque Thessalonice haud multo post eum seditionibus esset molitus, strangulatur, atque hic finis.

Prima itaque in Christianos, caesis eorum pontificibus ab Imperatoribus commota tempestas incidit in annum sexagesimum quintum, vel sexagesimum sextum, ut alij volunt, saepius intermissa durauit usque ad annum tercentesimo duodecimum, per annos ducentos & quadraginta septem: quibus temporibus nihil non mali accidit imperio Romano subiectis.

Sub annum namque sexagesimum quintum Nerone imperante fuere creberima fulmina, horribiles venti, inundationes, sanguinis pluuiae.

Vespasiano rerum potito sub octuagesimum, pestis vbiq; truculenta.

Tito regnante, sub octuagesimum secundum, & octuagesimum tertium, incendium Vesuuij, è cuius cinere, qui peruenit in Africam, Syriam, atque Aegyptum, aborta est plurimorum dira lues.

Domi-

Domitiani principatu sub annum nonagesimum sextum fulmina continua per octo menses.

Traiano prædente sub annum centesimum nonum, terræmotus Antiochiæ, & per orbem totum pestilentia, fames, incendium, Tyberis inundatio, tempestates, grandines, locustæ,

Adriano prædente, sub annum centesimum decimum octauum, passim pestis, fames, terræmotus, Tyberis inundatio.

Antonini imperio sub annum centesimum trigessimum nonum, per omnia loca fames, pestis, terræmotus, incendium, Tyberis inundatio vsque ad annum centesimum sexagesimum secundum, eoque fuere terræmotus, inundatio, locustæ agris infestæ, pestis vsque ad annum centesimum atque octuagesimum primum.

L. Vero imperante inde vsque ad centesimum nonagesimum quartum pestis vbique, fames, & incendium Romæ, quod etiam fuit Macrini imperio.

Maximino imperante, anno ducentesimo decimo octauo, & trigesimo septimo magna pars vrbs incensa, terræmotus vniuersalis.

Gallo, Vullufianoq; regnantibus, anno ducentesimo quinquagesimo secundo pestis vniuersalis per decennium.

Gallieni imperio anno ducentesimo sexagesimo tertio terræmotus vbique & pestis.

Claudio imperante, sub annum ducentesimum sexagesimum nonum, lues similiter generalis.

Diocletiano, & Maximiano imperantibus, anno trecentesimo terræmotus, quo Sydon ac Tyrus euerfa, & trecentesimo septimo Romæ incendium, nono pestis in Oriente, Romæ fames.

Atque ita intra ducentos, & quadraginta septem annos, octo terræmotus vniuersales, in quibus multæ vrbes absorptæ, plurima vastata, nullum ferè tricennium sine illis.

Decem pestes generales cum fame.

Nouem Romæ insignia incendia.

Ter fulmina per multos menses.

Nullum ferè decennium vel à peste, vel à fame, vel à terræmotu liberum. Iam verò cum tot fuerint Augusti, & Cæsares quinquaginta scilicet quatuor, aut etiam plu-

res

res cuncti ferè tyrannidem crudelissimam exercuerunt quinque, aut ad summum sex exceptis: reliqui subditorum innumeras cædes fecerunt. Omnia præter hanc seditionum ciuilium, bellorum domesticorum prædationumque plena. Quæ cum viderent hostes Ecclesiæ Christianis hæc quasi impiis adscribebant, vt. apparet ex Apologia Tertulliani, Cypriani, Arnobij, epistolisque; & scriptis Firmiliani, Orosij, Augustini. Neque animaduertebant hæc tunc maximè accidere, cum tenderetur aduersus Papas, quod Christus iam futurum præsignificarat.

Tempora, quibus defuncto Constantino Imperatores persecuti sunt Pontifices Romanos, & eius studiosos ante Caroli Magni ætatem.

CAPVT VII.

AD maiorem tamen eorum, quæ præ manibus habemus, euidenciam, post hæc enumerabimus tempora, quibus Imperatores alij persecuti sunt pontifices Romanos ea de causa, quod Ecclesiæ Dei prædicerent, cum vellent illi id sibi arrogare, & à pontificibus auocare: & quamuis Iulianus Christianis fuerit infensus, tamen dolo, scriptisque; non aperta vi, quamdiu regnauit, est aggressus, Episcoposque Romanos omnino non attigit.

Anno autem 355. Constantius Arianus Imperator Liberium Romanum pontificem sede eiecit, quod Arianis subscribere nollet, ablegauit, Felicem substituit, cum prius Athanasium sede Alexandrina abiecisset anno trecentesimo quadragesimo primo: Idque (inquit Socrates) contra legem, quæ vetabat, ne quid in iussu Episcopi Romani ab Ecclesiis sanciretur. Idem quod Socrates, tradit Ammianus Marcellinus auctor Christianis infensus. Igitur postquam manus iniecit in Liberium Constantius, quid acciderit explicemus. Anno eodem Iulianum Cæsarem a sciuit hostem scilicet acerrimum Christi, quamuis tum celaret (inquit Ammianus.) At anno trecentesimo quinquagesimo octauo, Nicomedia funditus est euerfa terræmotu, vicinæ ciuitates, Pontus, Asia, Macedonia maximis damnis afflictæ teste Hieronymo in an-

Sozom. lib. 4.
cap. 15.

lib. 21.

nalibus, & Sozomeno. Ammianus, qui fuit iis temporibus, de eo sic inquit: Terræmotus horrendi per Macedoniam, Asiâque, & Pontum assiduis pulsibus, oppida multa concusserunt, & montes. Inter monumenta tamen multiformium ærumnarum eminere Nicomediæ clades Bythinia: urbium matris. hæc ille. Quid verò est quòd hæc acciderunt Nicomediæ? nisi quòd ea ciuitas plurimum fauerit Arianis, & Eusebius eius Episcopus omnes turbas excitauerit aduersus Catholicos? Qualis verò fuerit Romanæ Republicæ status ipso imperante, sic ait Ammianus: *Qui cum esset in negotijs alijs principibus medijs comparandus, si affectata dominationis ansam quandam reperisset, hanc sine fine scrutando, fasq; eodem loco ducens, & nefas, Caligula, & Domitiani, & Commodi immanitatem facile superabat, quorum æmulatus seuitiam inter imperandi exordia cunctos sanguine & genere contingentes stirpitus interemit. Et rursus: augebat etiam amaritudinem temporum, flagitatorum rapacitas inexpleta, plus odiorum ei, quam pecunia conferentium. Hocq; grauius multis interfectis videbatur, quòd nec causam aliquando audiuit, nec prouinciarum indemnitati prospexit, quum multiplicatis tributis & vectigalibus vexarentur. eratq; super his adimere facilis quæ donabat. Christianam religionem absolutam & simplicem anili superstitione confundens, in qua scrutanda perplexius quam componenda grauius excitauit dissidia plurima, quæ progressu fusiis aluit concertatione verborum, vt cateruis antistitum iumentis publicis vltro citroque discurrentibus per synodos, quas appellant: dum ritum omnem ad suum trahere conaretur arbitrium, rei vehicularia succidere, neruos. hæc ille, quem sæpius à Persis victum refert, & vt alibi ostendimus, infelicem ipsius obitum describit. Ad alios veniamus. Anno tercentesimo sexagesimo quarto Valentinianus Imperator creatus, cum vellet sibi consortem imperij adsciscere, conuocatis Principibus interrogauit quenam oporteret assumi. Ibi tacentibus cunctis, ita Dagaiphus: Si tuos amas, Imperator optime, habes fratrem, si Rempub. quere quem vestiges: agrè id tulit Valentinianus, Constantinopolimq; profectus, Valentem fratrem Augustum creat Kal. Apr. hæc Ammianus. Ac per illum sanè annum, totamque hyemem, tranquilla cuncta processerunt; teste eodem Ammiano lib. 26.*

Cum verò Valentinianus in Occidentem profectus esset, ac Valens, qui Arianus erat, in Oriente remansisset

continuo

continuo in Episcopos cum Romano pontifice, & Catholicis consentientes, manus iniicit. Meletium Antiochia expellit, Euzoio suffecto, grauissimamque in omnes benè sentientes procellam commouit, Socrate teste, complures in Oronte fluuio demersit. Quo tempore Procopius tyrannidem Constantinopoli arripuit, coq; adegit Valentem (Ammianus id scribit) vt imperium, insigniaque Augustalia deponere cogitarit, nisi amici à proposito abduxissent. Eo postea victo, in orientis oris omnium cædes est facta Ammiani sunt hæc verba: *Carnifex, & vici, & cruenta questiones sine discrimine vilo etatis & dignitatum per fortunas omnes, & ordines grassabantur, & pacis obtentu detestandum agitabatur, infaustam victoriam execrantibus vniuersis, internecino bello quouis grauiorem. Et mox: Nã vt quisque à tempestate ob quolibet valuerat causam regia prope accedens, & aliena rapiendi cupiditate exustus, licet apertè in fontem arcessens, vt familiaris suscipiebatur, & fidus ditandus casibus alienis. Imperator enim promptior ad nocendum, criminatibus parens, & funereas dilaciones adsciscens per suppliciorum diuersitates effrenatus exultauit. Rursus idem: Exin cum superata luctibus ferocia deslagrasset, proscriptiones, & exilia, & quæ minora quibusdam videntur, quamquam sint aspera, viri pertulere summates, & vt diraretur alius genere nobilis, & forte meritis, locupletior actus, patrimonio præcep, rursusq; in exilium consumebatur angore, aut stipe precaria victitabat. nec modus vllus exitalibus malis impositus, quamdiu Principem & proximos opum satietas cepit, & cadis. Atque vt planè cognoscamus abirato Deo hæc profecta, adiicit ibidem Marcellinus de maximo terræmotu portenta horrenda. sic enim scribit: Hoc nouato re adhuc superstite (loquitur de Procopio) cuius actus multiplices docuimus & interitum 12. Kal. August. Conss. Valentiniano primum cum fratre horrendi tremores per omnem orbis ambitum grassati sunt subito, quales nec fabula, nec veridica nobis antiquitates exponit. Paulo enim post lucis exortu dēsite præuia fulgurū acris vibratorū tremefacta cœcutitur omnis terreni stabilitas pōderis, mareq; depulsū retrò fluctibus enolutis abscessit, vt reuēta voragine profundorū species natātū multiformes limo cernerētur hærentes, valliūq; vastitates, & mōtiū, tunc vt opinari dabatur susciperēt radios Solis, quos primi genia rerū sub immēsis gurgitibus amandarunt. Multis igitur nauibus velut arida humo connexis, & licentia per exiguas vndarum reliquias palantibus plurimis, vt pisces manibus colligere ut*

Soc. lib. 4. c. 2.
XVII.

lib. 26.

Et similia marini fluctus velut grauari repulsa, versa vice consurgunt, perque vada feruentia insulis & continentis terra spatij porrectis violenter illi innumera quadam in ciuitatibus, & vbi reperta sunt adificia complanarunt. Proinde vt elementorum furente discordia inuoluta facies, mundi miraculorum species ostendebat. relapsa enim equorum magnitudo cum minimè speraretur, millia multa necauit hominum, & submersit. Et rursus: ingentes alia naues extrusa rapidis flatibus culminibus insidere tectorum, vt Alexandria contigit, & ad secundum lapidem ferè procul à littore contorta sunt aliqua vt Laconicam propè Methonem nos transeundo perspeximus. hæc ille: similiter anno tercentesimo sexagesimo septimo, Lupicino & Iouino Conss. sic eos nominat Cassiodorus, plurima grando magnitudine inusitata, lapidibus persimilis Constantinopoli decidit, & innumeros occidit, cum tempore eodem in Galliis apud Atrebatas (vbi Catholica doctrina permã sit illæsa) pluuia admixta lana defluxit, teste Hieronymo. Anno item trecentesimo septuagesimo octauo, alter terræ motus in Bythinia Nicæam funditus euertit (inquit in annalibus Hieronymus) multæ verò partes Cerinæ vrbis Helleponti terræ motu conuassatæ ceciderunt, vt narrat Socrates. Demum Valens anno imperij decimo quarto, in Thracia à Gotthis profligatus, in tugurio est concrematus, neque eius corpus vnquam repperit, teste Ammiano, qui subdit tantam acceptam cladem, quantam post Cannensem nunquam populus Romanus est perpeusus. Gotthi ex eo per Thraciam, Daciam, Mœsiam, & primos Pannoniæ campos euagati cuncta ferro, flammisque euerterunt. Atque hæc de Valente, qui in Græcia atque Oriente imperauit.

Nunc accedamus ad alios Imperatores hæreticos. Iustino defuncto Iustinianus successit. Is anno sequenti Codicem iuris composuit. & anno quingentesimo trigésimo secundo fidei suæ professionem misit ad Ioannem Papam, cum maximis & pretiosis donis, exstat ea in Codice. anno autem 533. Institutiones iuris ac Pandectas emisit, & sequenti per Belisarium Ducem capto Rege Gelimire Africam sibi subegit. Propter necem deinde Amalasinthæ, Regi Theodehato bellum inferens, per Mundum Dalmatiam, per Belisarium Siciliam, Neapolim, Romamque illi eripit anno quingentesimo trigésimo quinto: postero deinde procurauit cogi Constan-

tinopoli

tinopoli Concilium Anthimumque Episcopum hæreticum priuari designat, Petrumque, Seuerum, & Zoaram sacra auctoritate damnari. Hic fuit annus Imperij decimus, vt Procop. eius ætatis scriptor memoriæ mandauit: Ex his igitur rebus domui belli que gestis immortalē merito apud posteros sibi gloriam comparauit. Erat Iustiniano vxor Theodora malorum omnium de quibus agemus, origo. fauebat hæc Anthimo. Idcirco scribit ad Syluerium Papam, vt illum in pristinam dignitatē restituat. Nefas id esse rescribit Papa. Hoc illa accepto dat litteras ad Belisarium, vt nisi quod vult ipsa, Syluerius faciat, insimulatum alicuius criminis dignitate spoliari, ac Vigilium suffici curet. nam conuenerat ei cum Vigilio, vt si per eam Papa fieret, Anthimus sedi suæ redderetur, & Theodoræ duo centenaria auri soluerentur. Belisarius reuente postulata facere Syluerium proditiōnis insimulatum, ad Pataras in Lyciam relegat. Vigilium euchi ad summum gradum curat, qui & ipse mutata sententia Anthimum noluit restituere. Anno itaque quingentesimo trigésimo sexto, Iustinianus rogatus ab Episcopo Patarensi iussit Syluerium Romam reduci, ac si ostenderet se per calumniam accusatum proditiōnis, deiecto Vigilio restitueretur, sin minus in quacunque vellet ciuitate, maneret. Vigilius pollicitus est se cuncta præstaturum, si Syluerius ipsi traderetur, traditur. iussuque eius in Insulam Pontiam deportatus inedia confectus obiit 12. Kalend. Iunias. Hæc Liberatus, à quo tamen aliqui dissentiunt in quibusdam. Post hæc Vigilius accusatus apud Iustinianum, quod Syluerium Papam abdicandum curasset. viduæ cuiusdam filium calcibus confectum occidisset, à Belisario capitur, & Constantinopolim perducitur: & Anno 546. exceptus est magno honore à Iustiniano, & populo. Mox cum Augusti vigerent, vt Anthimus restitueretur, ipse negaret, minantibus dixit. Non ad Iustinianum, & Theodoram, sed à Diocletianum & Eleutheriam veni: facite vt vultis: digna factis recipio. Ob hæc à quodam palma percussus, objectis illi criminibus in Syluerium patris confugit ad S. Euphemiam, inde abductus per urbem mediam, in vincula conicitur, modico illi, pane, aquaque assignatis. Clerus autem Romanus qui cum eo erat, ad metalla damnatus, ac Vigilium tandem multa indignissima Constantinopoli

P p 3 passum

Paulus Diac.
160.

passum, precibus multorum victus Iustinianus Romam remisit. Is autē cum Siciliam appulisset, sēuo calculi dolore Syracusis oppressus V. Kalēd. Iulij obiit, anno quingentesimo quinquagesimo quarto. Atque hæc accidere nefanda dum principes profani sacris se rebus ingerunt, easq; tractare aduersus scita sacra volūt, per annos decē & septē. rot enim intercedūt ab anno quingētesimo trigesimo septimo, vsque ad quingentesimū quinquagesimum quartū. Nunc quas Deus clades in orbem terrarū iminiserit, cognoscamus. verba hæc sunt Pauli Diaconi. Anno decimo quinto Imperij Iustiniani mense Octobri facta est mortalitas Constantinopoli, & eodem anno Hypapante Domini sumpsit initium, decimo septimo factus est terræ motus magnus in vniuerso mundo, sequenti diffusum est mare per Thraciam milliarijs quatuor & cooperuit eam terram circa partes Odyssei, & Dionysopoleos, & multi necati sunt in aquis, decimonono facta est inopia frumenti, vini & olei, ac pluuia magna, & factus est terræ motus magnus Constantinopoli, & euersio die sancto Pasche, vigesimo primo facti sunt terræ motus magni, & pluuia, mortuaq; est Theodora Augusta, similiter & sequenti anno facta sunt fulgura, & tonitrua. ita vt dormientes ex tonitruo laderentur, atque incendia penes Byzantium. Vigesimo tertio legatus Indorum venit Constantinopolim ducens Elephantum, & ingressus est Hyppodromum: Mense autem Martio exiit elephas è stabulo noctu, & interfecit multos, alios verò debilitauit, vigesimo septimo factus est terribilis terræ motus Constantinopoli, & per alias Vrbes, qui tenuit dies quadraginta, & paulatim homines compuncti sunt litaniam agentes, & frequentantes, atque in Ecclesijs commanentes. cumq; multa misericordia Dei facta fuisset, homines ad peiora lapsi sunt. Vigesimo octauo facta sunt tonitrua, & fulgura horrenda, & ventus Africanus terribilis. Trigesimo primo factus est terræ motus terribilis valde, qualem nullus hominum memorabat in generatione illa super terram effectum: concutiebatur terra nocte, ac die diebus decem, postea cessauit. hæc Paulus Diaconus.

Sed quales fuerint ij terræ motus, quantas ediderint ruinas, quænam mortalitas illa, subiūgendum est à Procopio, Agathia, & Euagrio, qui vixere iis temporibus. sciendum est itaque captam fuisse à Persis Antiochiam, anno Imperij Iustiniani, vt refert Paulus duodecimo, ac biennio post pestis illam inuasit. Inde in omnem terrarum orbem ferè est bacchata. Incepit itaque Antiochia

anno quingentesimo quadragesimo secundo. Eā sic Euagrius describit: iam venio narraturus historiam numquam antea memoria proditam de morbo, qui quinquaginta duos annos inter homines grassatus est, & ita inualuit, vt vniuersum orbem terrarum depasceret. Nam biennio post Antiochiam à Persis captam pestifer morbus in eam inuasisse dicitur, in nonnullis rebus ei qui à Thucydide describitur persimilis, in alijs quibusdam ab eo multum discrepans, initium cepit in Æthiopia, sicut & ille, qui à Thucydide commemoratur, orbemq; terrarum vniuersum, deinceps peragravit. neque quisquam mortalium fuit, qui eius effugerit contagionem, ac nonnullas vrbes vsque eò opprimebat, quo ad eas omnibus suis habitatoribus orbaisset. cum alijs autem, quas fortè occupauit, lenius egit. & paulo post, vt aliqua mittamus, quibus morbi diritas explicatur. Morbus verò iste, ex varijs morborum generibus compositus fuit. Nam in nonnullis hominibus à capite primum exorsus oculos cruentos, vultumque tumidum reddidit. deinde in guttur delapsus est, & quemcumque occupauit, de medio sustulit. Alijs fluxus alui contigit, quibusdam abscessus in inguine exorti iisdemque febres imprimis ardentes, adeo vt biduo aut ad summum triduo mortem obirent: perinde tum animo, tum corpore afflicti, atque illi, quibus nihil mali accidisset. Alij de mentis statu deturbati vitam reddidere. quin etiam carbunculi è carne erumpentes multos exstinxere. Euenit etiam interdum, vt qui semel, atque iterum hoc morbo correpti euasissent, rursus eodem oppressi interirent. Quod autem ad rationem morbi contrahendi attinet, ea sanè tam varia fuit, vt nulla possit oratione explicari. Nam alijs solum vnà versando, pariterque degendo fuere infecti. Alij tangendo dumtaxat, & in eadem domum ingrediendo, alijs in foro non pauci, qui ex vrbe contagione infectis fugientes integri manebant, sanis & valentibus morbum impertierunt. Aliqui cum agrotantibus versabantur, & nõ modo agros, sed etiam mortuos attingebant, non omnino in morbum inciderunt. Alij, quibus tamen si propter liberorum, aut uecensariorum interitum in optatis fuit morte occumbere, & maxime eb hanc causam se agrotantibus admiscuere: tamen perinde ac si morbus eorum aduersaretur volūtati neutiquam eo occupati sunt. morbus autem, vt ante à me dictum est, totum orbem terrarum iam ad spatium quinquaginta duorum annorum depastus est, omnesque morbos, qui vnquam exstitissent, longè superauit. hæc Euagrius, qui morbo eodem laborauit. Atque eadem scribit Agathias, qui per ea tempora fuit.

Terræ motum verò eius tēporis, quod mortua est Au-

Agath. lib. 5.

Procop. lib. 3.

Augusta, anni scilicet vigesimiprimi, cum multis alijs prodigijs, sic Procopius describit. eadem præterea tempestate, hybernoq; tempore cum Bizantijs, tum & in alijs locis terræ motus facti asperiores quidam, & maximi, noctuq; omnes: atque adeo, ut qui ea incolerent loca ruinis iam iam suspicant, oppressos se iri, ingenti formidine tenerentur, cum alijs nullo affecti sint malo. Tunc item & Fluvius Nilus ultra octuodecim cubitos supra alveum ipsum ita elatus excrevit, ut sua inundatione uniuersam irrigaret Ægyptum. Quin etiam & in superiore Thebaide subsidentes adeo, recedentesq; aquas eam regionem colentibus præbuit, ut nec terram suis temporibus serere, nec cetera procurare pro sua consuetudine possent. à superioribus autem locis ubi primum leniter est superfusus, haudquaquam abcessit. eoque & semetis tempus omne interpellauit, cum id antea nunquam nec ullo saculo accidisset. exstat præterea & alia loca, in quibus, vel aqua deficiente, rursus Nili flumen nec longè post tæmperè inundarit, ut quod stratum fuisset, penitus, contabuerit. Cuius rei, & calamitatis absurditas hominibus quidem stuporem, animantibus uero ceteris, ut pabuli necessitate deficientibus exitium attulit. Per id ipsum tempus & cetera quidam marinus piscis, quem Perphyrum Bizantini uocant, mirificè capitur. Hic sanè circa annum quinquagesimum, ut Bizantinis ipsis, ita & finitimorum locorum, tunc incolis infestior fuerat, non continenter, sed per temporis intervalla. nam & nauigia pleraque ad inuicem depresso, multarumq; nauium uectores, ac nauas turbando, & rim inferendo longius disturbarat. quam belluam capiendi magnum Iustiniano studium fuit: peragere tamen quod animo ei inerat, nulla potuit arte. hæc ille.

Terræmotum vigesimiseptimi anni sic idem refert. Per id autem temporis ingens terra factus est motus, ut qui Bætiam omnem, & simul Achaiam, ceteraq; circa sinum Creteum corruerit, loca insuper alia quidem, & infinita, octonasq; ciuitates ad solum prostrauerit. Coroniam præterea Methonemq; Petram, & Naupactum deleuerit prorsus. Quorum in oppidorum excidio ingens hominum facta est consternatio. Terra uero nonnullis in locis, cum maximè in chaos hiasset, in se rursus, ac priorè in statu coibat. alibi tamen sic interscissa permansit, eius ut regionis tunc homines nisi longiore circuitu inuicem uersari non possent. In fretto, autem quod inter Thessaliam: & Bætiam. constat uentus de repente ortus est æstus, ut circa urbem, quam Echinorum appellant, & in Bætia ipsa Scasiam oppidum cum in continentem plurimum descendisset, ac ea è regione sic cetera inundauerit loca, ut

magna

magna ruentium adificiorum, & hominum simul facta sit strages, in hisq; tandem ea inundatio mansit, ut longiora transacta sint temporis spatia, atq; adeo ut supra id fretum insule ipsa, unde aquarum illuues illa exæstuarat, sic per uia hominibus sint facta, ut pedibus ad eas haud secus peruaderent, ac fluctibus destitutas, aliarum terrarum longè lateq; superficiem omnem ad montes usque operentibus, qui ea prominent regione. sed ubi mare in pristinum se locum recepit, destituta in terra tanta passim vis est piscium, ut vel insuetam ante hæc eius regionis hominibus piscium genus portenti loco sit visum. In ea autem terræ motu quæ validius incidisset, maior longè hisce in locis est facta, quam in reliqua Græcia strages. Hæc Procopius, cuius historia in anno Iustiniani vigesimosexto, teste Agathia, desinit, & ex ipso Procopio colligi potest.

Vigesimiseptimi anni clades sic Agathia narrat: Tempestate hac ipsa maturis iam frugibus Byzantijs, & alijs plerisque in locis terra uehementius est mota, atque adeo, ut ciuitates quàm multa tam insulares, quàm continentis der repente quassata euertentur, habitatores quoque funditus interierint, unde Berythos ciuitas illa pulcherrima Phœnicia maximum ornamentum prorsus dehonestata sit, prostrata, & incluta illa, & celeberrima mira uarietate antehac adificia corruerint: adeo ut præter paucissima, nihil ferè reliquum sit factum, multi mortales, & incolæ, & peregrini ruentium adificiorum mole oppressi, occubuerint. Per id temporis & in uasta illa Alexandria urbe, quæ ad Nilum flumen est sita, sensus quidam eius turbinis, breuis tamen & paruulus, nec omnibus cognitus, unde incolæ omnes, & præcipue quidè iam etate proecliores pro ingenti miraculo, quod contigit, habuere: quum ibi antehac nunquam terræ motus fuerit, præ formidine tamen omnes re mira & subita consternati in publicum se effundebant. & rursus alibi idem: paulo antequam hæc gererentur, iterato Bizantijs uehementer adeo terra mouit, ut omnis ferè collapsa ciuitas sit. Hunc terræmotum, & alter tanta magnitudinis insecutus quanta ut reor, nunquam antehac fuerat, Nimirum qui sit exæstantibus aquis salientisq; terræ perseuerantia factus. hæc Agathias, qui latè deinde persequitur rotius ciuitatis ruinam, strages hominum, ac lamenta, quæ nunc non est opus referre, satis sit admonuisse Lectorem.

Iam uero quid opus est recensere vastitates Italiæ illatas tempore Iustiniani? audiamus Procopium qui interfuit: Dicentes (inquit ille) tradunt, non minus quinquaginta hominum millia præ inedia interisse, & longè plus extra Ionicum

Pp 5

sinum.

Agath. lib. 2.

Agath. lib. 5.

lib. 5.

fini. Quae autem morbi specie, & quemadmodum moreretur, mox explicabo. Cum enim nihil his esset, quod resceretur, extenuati nimirum omnes, pallentesque reddebatur: caroque ut cibo diutius careret in semetipsa contracta cohaeserat. Sed ite cum nimium abundaret, atque adeo corpora ipsa vi sua oppressa iam infecisset, haud quaquam sinebat suo pristino cursu in venas defluere. Malo itaque, vincente nihil profusus succi hominibus relinquebatur. Cutis praeterea obdurata, corio per similes erat, prae se maxime ferens, quod impacta ossibus inhaesisset, liuore iam in nigredinem commutato. Unde & homines exustis facibus nihil absimiles videbantur, eorumque facies stupidior erat, torusque & furentis aspectus, mortem itaque passim obibant, cibi partim inopia nimia, partim saturitate. Nam postquam in his fuerat calor omnis extinctus, quem natura introrsus exusserat, si quis forte eos ad satietatem, & non paulatim cibasset, ut recens nati lactari solent, cum ingestos minus digerent cibos, celerius longe moriebantur, fuere, qui fame cogente alternis se esitarent. Famulas item duas fuisse tunc tradunt, quae viros septemdecim absumpserint. & alibi idem: eodem tempore, & Romani in Placentia urbe obcessi, omnibus iam necessariis deficientibus fame coacti cibi genere utebantur mortalibus in sueto, ut qui se inuicem exitarent, quo factum est, ut se, ac Placentiam hostibus deditioe tradiderint salute pacta. Non secus in urbe Roma obsessis necessaria omnia defuere. Pelagius quidam Diaconus, qui diu Bizantij commoratus, maximam sibi cum Imperatore conciliarat amicitiam. Unde & pecuniarum vi maxima circumfultus Romam se paulo ante, quam obsideretur, contulerat. In eaque deinde obsidione necessariis indigentibus, eius pecunia parte largiter impartitus, cum vel antehac esset inter Italos omnes probus, maiorem, uti par erat charitatis, & in proximos omnes benevolentia gloriae retulit. & paulo post de Romanis loquens, plerique vero, ait, vel incedentes, vel dentibus adhuc ipsis vrticis mandentibus de improviso exanimati cadebant. Iamque vel purgamentis in cibum & stercoreibus utebantur: nonnulli etiam fame nimia oppressi, manus sibi met inferebant, cum nec canes quidem, nec mures de cetero inuenirent.

Qualis autem in administrando Imperio fuerit Iustinianus, ita Euagrius scribit lib. 4. cap. 29. In Iustiniano tam inexplebilis fuit pecuniae cupiditas, & tam turpis, atque adeo absurda rerum alienarum appetitio, ut omnia subiectorum bona his qui magistratus administrabant, qui tributa colligebant, qui nulla de causa insidias hominibus struere volebant, ob autem amore vendiderit. Complures, immo innumerabiles, qui multa bona possidebant causa falsa, commenticiaque conficta omnibus fortunis

multauit.

multauit. Quod si qua meretrix oculos cupiditatis ad alicuius bona adiciens, consuetudinem se vllam cum eo, vel coniunctionem habuisse simularet. statim omnia iura, ac leges, modo Iustinianum turpis lucri socium constitueret, eius causa eversa iacuerunt, facultatesque omnes illius, qui falso in crimen adductus erat, fuerunt in eius domum translatae. Rursus idem: Placuit Iustiniano ita vehementer in alteram factionem eorum, qui Prasini dicuntur, animo propendere, ut impune possent ipso meridie in media ciuitate aduersarios trucidare, & non modo non penas metuerent, verum etiam dignarentur honoribus, adeo, ut inde multi homicida existerent. Licebat autem illis in aedes alienas irrumpere, thesauros diripere in illis reconditos, hominibus suam ipsorum salutem, & vitam diuendere, & si quis magistratus illos cohibere moliretur, suo ipsius capiti creauit periculum. & mox: Inde factum est, ut qui alterius erant factionis, cum a domicilijs suis fugissent, & a nemine vsquam exciperentur hospitio: sed veluti scelera ubique exagitantur, tendere insidias viatoribus, spoliare, cades facere caeperunt: ita ut omnia loca cade, improvisa direptione, & reliquis id genus maleficijs redundarent. Interdum animo in contrariam sententiam mutato eius generis homines interfecit, legumque permisit potestati etiam eos, quos antea passus fuerat more Barbarorum in ciuitatibus impia scelera conficere. sed ad ista singulatim persequenda mihi nec tempus superstit, nec facultas dicendi. Atque ea, quae diximus, satis esse poterunt ad coniecturam de reliquis eius fauoribus faciendam, haec Euagrius.

At ne quid cunctis malis deesset anno duodecimo Imperij Iustiniani, teste Paulo Diacono, Bulgari in Moesiam & Thraciam irrumpentes cuncta sunt populati. & Rex Persarum Chosroës Antiochiam Syriae cepit. Et cum continenter ab anno quingentesimo trigesimo vsque ad quingentesimum quinquagesimum secundum, in Italia aduersus Gotthos diuerso euentu praelia gesta fuissent, nihil non aduersi pertulit florentissima regio. Roma ipsa in primis cum recepta fuisset opera Belisarij, rursus a Totila Rege capta, & omnino magna ex parte eversa anno quingentesimo quadragesimo sexto. Iterumque a Belisario liberatur, & a Totila mox expugnatur. Qualis autem fuerit obitus Iustiniani, dictum est alibi a nobis.

Post eum, qui pessimo fuit in Catholicos, & Romanos Antistites animo, offert se Constans Heraclij nepos. Occasio fuit huiusmodi. Anno sexcentesimo quadragesi-

mo nono

monono, Martinus Papa cum Concilium habuisset aduersus hæreticos, qui asserbant in Christo vnam solūmodo voluntatem fuisse, in offensionem incidit Constantis, qui ex ea hæresi fuit. Quocirca mandauit Imperator Olympio Exarcho, vt Papam vi aggrediretur. Id ille cum conaretur, misit, qui Martinum sacra facientē ad Sanctę Marię Maioris occiderent. Ille cum stringeret ensē in pontificem luminibus est captus, cœptūq; perficere nequiuit. Hoc contigit anno sexcentesimo quinquagesimo, sed sexcentesimo quinquagesimo tertio Martinus de iussu eiusdem Imperatoris in insulam Chersonis est relegatus, & in carcere decessit. Regnare incepit Constans anno sexcentesimo trigesimo sexto, vndecimoque Imperij legati Papę diuexati indignissimē. Quid postea acciderit, referemus ē breuissima historia Landulphi Sagacis anno vndecimo, inquit ille, cinis ē celo descendit, & tumor magnus super homines cecidit. duodecimo, Muhaias Sarracenorum Rhodum cepit, & Auidus Arabum Rex Armeniam vsque ad Caucasum est populatus. decimotertio, Idem Muhaias nauali prælio vicit Constantem, ē quo vix Imperator aufugit, tantaque Christianorum facta strages, vt mare sanguine purpureum factum (inquit cum Zonara Landulphus) aspiceretur. Narrata hac clade, scribit Zonaras sub hoc Constante multę Romanorum prouincię terrę motu, ventorumque procellis, quę multa ædificia deiecerunt, afflictę sunt. Quales verō hi fuerint terrę motus, & quas ruinas fecerint, ob scriptorum illius etatis inopiam non possumus explicare. Accidēre hæc sub ea ipsa tempora, quibus capi iussit pontificem. Orta est interim dissensio inter Reges Sarracenorum, quamobrem conqueuit Imperium a vexationibus eorum, pactusque est Muhaias Constanti tributi nomine in singulos dies mille numismata. Sed rursus anno vigesimoprimo Arabes in ciuitates Orientis excursionibus factis multas prædas egerunt, vigesimosecundo vastatę ab eis Cilicia ac sequentibus annis multę regiones & ciuitates, in quibus Emessa, Hexapolis, Phadala vsque ad annum vigesimū quintum. Interim Constas cum videret se omnibus exosum, ob patratum, vt Zonaras & Landulphus testantur, in Martinum Papam scelus, in Italiam cum magno exercitu aduersus Longobardos contendit, commissoque cū

eis

eis propē Nicopolim prælio, magnam cladem accepit. Quocirca dimisso belli aduersus Longobardos gerendi cōsilio Romam perrexit: ibi magno honore exceptus, cum prius nonnulla dona templis obtulisset, tandem multis ex vrbe ornamentis asportatis in Siciliam nauigauit, vbi à suis in balneo est occisus anno sexcentesimo sexagesimonono.

Pergamus ad alia, Leo sacris imaginibus infestus multa scelera patrauit. Inter alia iussit Eutychio Exarcho Rauennati, vt Gregorium Secundum necaret, & sacras inagines demoliretur. venit ille, & Neapolim appellens ministrum misit, qui Papam cum optimatibus extingueret. Re patefacta, Romani ministrum comprehendunt, & graui eum supplicio statuunt punire. Papa liberari iussit, satis habēs Leonē & Eutychiū priorum communionē priuasse Eutychius aperta vi rem aggressus in societatem cum Luitprando Longobardorum Rege, Romamque ambo cum exercitu obsederunt. Id vidēs Gregorius, venit in castra Regis, atque ita egit cum eo, vt is statim ad eius pedes se prostrauerit, Eutychiūque ab eo incepto reuocauit. isque dimisso exercitu in gratiam rediit cum Gregorio. Atque hoc tempus illud fuit, quo Romani vltro se Papę sacramento obligarūt, & subiecerunt vnā cum toto Ducatu. Misit etiam classem Leo ad hanc rem perficiendam, sed ea periit ventis disiecta: sic enim Landulphus eius temporis scriptor: *In seniori Roma Gregorius sanctissimus vir Apostolicus, & Petri Apostolorum Principis successor, verbo, & actu coruscus, remouit, Romā, & Italiam, necnon & omnia tam Republica, quam Ecclesiastica iura in Hispanis ab obedientia Leonis, & Imperij sub ipso cōstituti. hæc ille. Accidēre hæc post annum septingentesimum decimumseptimum. imitatus est impietatem patris Constantinus Copronymus, qui nullum flagitiorū genus omisit, quo persequeretur Catholicos. Nunc afferamus in medium, quę contigerunt iis tempestatibus. verba sunt hæc Cedreni in vita Leonis. Æstate eius anni, inter Theram, & Therasiam insulas per aliquot dies ē profundo maris rursus se extulit caligo, quasi ab ardēte fornace surgens, qua paulatim densata inque lapidē cōcreta, igniti incēdij vi totus locus, & ær igneū aspectū prætulerunt, & ob crassitiē terrę materię magni pumices lapidū instar per totā Asiā minorē, Lesbū, Aby-*

dumque,

dumque, & maritimam Macedoniam disiecti sunt: ita ut vniuersa facies eius maris punicibus in summo iacentibus recta fuerit. In medio ignis huius insula in terram constipata, Hieræque insulæ aggregata est, quæ ante nunquam fuit. subijcit his Zonaras: *Terræmotu vehementi multa templa, & domus Byzantij corruerunt, magna hominum multitudine ruinis oppressa. Tunc & Arcadij statua in Xerolophi columna posita concidit, & Theodosij statua in aurea porta, & obuersa continentis mœnia corruerunt, & Nicomedia, & Micea Bythiniæ metropolis.* Adijcit Landolphus ciuitates, ac villæ in Thracia ac Nicomedia, in Bythinia, & Pnenetus, & Nicæa, in qua vna tantum salua remansit ecclesia. fugit autem & mare terminos suos in quibusdam locis, & perdurauit terræmotus mensibus duodecim, sed ante hunc Terræmotum Sarraceni cunctas Asiæ totius regiones populati, Bosphoro traiccto, Constantinopolim tres annos obsederunt. Quocirca pestis, ac fames treceta hominum millia in vrbe absumpsit. Hæc lues etiam Sarracenos inuasit, ac perdidit. Anno deinde decimosexto Muhamas Sarracenorum Rex Paphlagoniam ingenti exercitu latissime est prædatus, classisque Imperatoris in Italiam missa, tota naufragio lacerata periit: & 22. Arabum nonaginta millia Asiam incurstantes miserrime vastauerunt. At ubi cepit Imperium Copronymus, anno eius secundo. hæc sunt Landulphi verba, pluuiæ defectus, & terræmotus per loca facti sunt, ita ut montes vnirentur ad inuicem per Eremum Sabæ & Castella in terram immergerentur absorpta. Apparuit signum in cælo ad Aquilonem mense Iunio. Tertio anno apparuit signum ad Aquilonem, & cinis descendit per loca, & factus est terræmotus magnus in Caspiis portis. quarto Cometes magnus in Syria visus est: quinto, à quarto Id. August. vsq; ad Octobris Kalend. tenebræ factæ sunt caliginosæ. sexto factus est terræmotus magnus in Palæstina, & circa Iordanem, & totam Syriam mense Ianuar. hora quarta, & multa millia, quin & innumerabilia mortua sunt, Ecclesiæque ac monasteria corruerunt, & maxime penes Eremum sanctæ ciuitatis. Eodem verò anno pestilens morbus à Sicilia, & Calabria incipiens, veluti quidam ignis depascens, ad Monobasiam, & Helladem, atque interiacentes insulas, veniens per totam quartamdecimam indictionem flagellans impium Constantinum, & cohibens ab insania, quam

aduer

aduersus sanctas ecclesias, ac sanctas & venerabiles imagines irritabat. Verum ille ut Pharaë quondam incorruptus permansit. sanè destilentia hæc bubonis discurrens decimaquinta Indictione regiam peruenit ad urbem: cœperunt autem subito fieri tam in hominum vestimentis, & in sacris ecclesiarum indumentis, quam & in velis cruciculæ plurimæ, veluti ex oleo designatæ. Venit nihilominus & diuinitus indignatio dissipans incessanter non solum vrbs ciues, sed & in omnibus suburbanis eius degentes: factæ verò sunt & phantasæ in multos hominum, qui in ecstasi facti existimabant se cum peregrinis, ut putabant. & trucibus faciebus comitari, & eos, qui in itinere obuij fiebant, se quasi amicos salutare, & colloqui fingeant, notatis verò his, quæ dicebantur ab eis, hæc postea referebant. Contemplabantur autem easdem domos ingredi, & alios quidem ex domo deserere, alios autem vulnerare, contigit autem eorum, quæ dicta sunt ab eis plurima, ut videbant, fieri, præterea vernali tempore primæ Indictionis magis extensa est, æstiuo autem prorsus incendit: ita ut integræ quoque domus penitus clauderentur, nec essent qui deberent mortuos sepelire ex necessitate. Itaque post multa excogitatum est, quod super animalia tabulæ sternerentur, & ita super has impositi mortui deferrentur. Pari modo, & alij in plaustris supra appositi asportabantur. Cum autem repleta fuissent vniuersa tam scilicet urbana, quam suburbana monumenta, & cisternæ quoque sine aqua, & lacus, & plurimæ vineæ, necnon interiores horti, qui intra veteres muros erant ad huiusmodi capessendam sepulturam effossi sunt: & ita vix omnia hæc ad tantam necessitatem sufficere valuerunt. Anno nono factus est in Syria & ingens & terribilis casus, vnde ciuitatum aliarum quidem penitus exterminatæ sunt: aliarum verò mediocriter: aliarum autem à montanis ad subiecta campestria cum muris & habitationibus suis integræ migrauerunt, & saluæ, quasi miliaria sex, vel etiam modicum quid ultra. Denique asserauerunt hi, qui propriis visibus terram Mesopotamiæ contemplati sunt, in longitudine disruptam fuisse ad miliaria duo, & ex profundo eius ascendisse aliam terram nimis albam, & arenosam, de cuius medio ascendit, ut aiunt, animal mulinum incontaminatum loquens humana voce, & prænun-

cians

cians gentis incurſionem aduerſus Arabas: Decimoſexto terramotus haud modicus factus eſt in Palæſtina, & Syria, Vigefimo tertio à kal. Octob. factum eſt gelu magnum, & amariffimum, non ſolùm in terra noſtra, verùm etiam in Oriente, & multo magis in Septentrionali parte, vt pelagus ponti vſque ad centum milliaria præ glaciæ rigore in lapidis duritiã fuerit verſum, habens cubitos in ſuperficie ad profundum triginta, cunctis nimirum regionibus ab ipſa Lycia vſque ad Danubium, & Euphræ fluuium, Damaftri quoque, & Danapti, atque Necropela, necnõ & per reliquas ripas, & vſque ad Meſembriã, & Mœſiam ſimiliter patentibus. Cumque huiſcemodi gelu niue fuiſſet coopertum, ſuper alios viginti cubitos creuit: ita vt mare aridã conformaretur, & pedibus calcaretur in ſuperficie glaciæ à Gazaria, & Bulgaria, quin & adiacentibus inſulis, tam ab hominibus, quã agreſtibus, & manſuefactis animalibus. Feb. verò mēſe ipſius ſecundæ indiēt. huiſcemodi gelu per iuſſionem Dei in multas ac diuerſas in ſpeciem montiuã factas conciſiones in Danupſiam, & Hieron descendit: taliter per anguſtam prouenerunt ad urbem, & vſque ad Propontidem, & inſulas, & Abydum, & omnes maritimos choros, & ripas replentes: quarum videlicet conciſionum inſpectores, & nos ipſi exſtitimus. ſcendentes ſuper vnã earum cum quibusdam triginta coactaneis meis. Habebat autem & animalia multa campeſtria, & māſueta, & viuã, & mortua: omnis enim quicumque vellet à Sophianis. vſque ad urbem, & à Chryſopoli vſque ad S. Mamam, & ad ea, quæ dicuntur Galati, per aridã ſine prohibitione pergebat, & vnã quidẽ ex eis ad Acropoleos ſcalam diſrupta contriuit eam, alia verò ingentis molis ad murum collifa hunc magno impulſu concuſſit, adde vt interiores quoque domus ſalo participarentur. Porro in tria diſrupta cinxit urbem, à Manganis videlicet vſque ad Boſphorum, cuius altitudo muros exceſſit. Omnes autem tam viri, quã ſceminæ ſimul, & pueri horum viſioni dātes indefinenter operam perſeuerabant, & cum lachrymis domum reuertebantur, ignorantes qui ad id. fari quiuiſſent. Ceterum anno eodem mēſe Mar. ſtellę de cælo cadentes apparuere, ita vt omnes qui hoc viderunt inſtantis ſæculi conſummationem hoc eſſe putarent. Siccitas quoque multa

effecta

effecta eſt, adde vt etiam fontes exſiccarentur. hæc ille. Constantino Copronymo adhuc imperante Sarraceni cunctas Aſiæ regiones, ſic occuparunt, vt vtrumque Boſphorum ponte iunxerint, ſcribit hoc ex epiftoſa Buchardi Epifcopi, quem Zacharias ad Pipinum miſit, Æmilius. Turcæ ſimiliter è Caſpiis portis erumpentes Armeniam minorem ceperunt, horrenda facinora, atque obitum miſerabilem tum ipſius tum patris, qui vult plenius cognoscere, legat Landulphum. Tot verò ab eo Catholicos interfectos narrant, vt à æmine Imperatorum plures vnquam. Poſt hæc anno octingentefimo primo tranſlata eſt Imperatoris dignitas, ac poteſtas in Occidentem, cum Leo Tertius Carolum Romæ coronauit. In Oriente verò Imperium magis ac magis indies concidere, & ad nihilum redigi omnino cœpit. Quod alibi perſecuti ſumus. Numquam tamen amplius Imperatores Orientis in Epifcopos Romanos aliquid vel potuere, vel moliti ſunt. ſæuitum eſt ab eis aliquando in Epifcopos. Catholicos. Verbi gratia Leo Armenus iniuit Imperium anno octingentefimo decimo tertio: iſ ſacrarum imaginum cultoribus fuit inſeſtiſſimus. eſt imitatus illum non nihil Michaël Balbus. Ac Theophilus acerrimus fuit inſeſtor Catholicorum: regnare iſ cœpit anno octingentefimo vigefimo nono, deſijt octingentefimo quadrageſimo primo. ſed quamuis hi caput Eccleſiæ, Præſulem ſcilicet Romanum non petierint, neque enim potuerunt, Tamen portentis maximis & claudibus diuinitus immiſis eos Deus afflixit. Sed non eſt hic ea perſequendi locus. nunc namque agimus de temporibus iſ, quibus ab Imperatoribus vexati imprimis pontifices Romani, veluti Antifites ſummi rerum ſacrarum, & capita Eccleſiæ torius.

Enumerantur prodigia, & clades, quæ contigerunt in Occidente, cum poſt Imperium Occidentale reſtitutum, qui potiebatur illo, verterunt arma in pontificem Romanum, & ſtudioſos eius.

CAP. VIII.

EX Imperatoribus Occidentis, qui in pontificem Romanum ſumpſerint arma ſacrilega, aſſerentes

non esse ipſus Catholicis præſſe, atque vniuerſis Chriſtianiſ leges dare, primi fuere Henricus Tertius, ac Quartus: & hæc quidem ſuprà ſigno de ſtudio Romani pontificis in conſeruandis Imperijs Catholicorum perſecuti, explicauimus Imperatorum Henrici Tertij, & Quarti maleſicia in Gregorium Septimum, & ſucceſſores. Nunc quæ clades Germaniæ, Lombardiæ, populifque Imperio ſubiectis, qui aſſenſerunt magna ex parte Henrico, diuinitus ſunt illatæ, oſtendamus, Adducamufque teſtem Sigiberro, quod inſenſo ſit animo in pontifices Romanos. *Tempus diſſidij fuit ab anno milleſimo ſeptuageſimo nono: quo Moguntia habito conuentu, inquit Sigibertus, ab Imperatore decretum, ne Gregorius Papa eſſet, Gilbertusque poſtea ad tantum culmen intruſus uſque ad annum milleſimum centeſimum ſextum: quo deſunctus eſt Henricus. Anno igitur milleſimo octuageſimo Moguntia magnum terramotum præſenſit Kalen. Decembris. qualis hi fuerit non ſcribit Sigibertus, ſed Iacobus Meyrus Flander, in ſuis annalibus vocat horrendum. Moguntia igitur iræ diuinæ prima ſenſit ſigna. Ex ea iam ciues eiecerant anno milleſimo ſeptuageſimo ſeptimo Episcopum, quod cum Gregorio ſentiret, teſte Sigiberto, qui ſubdit: anno milleſimo octuageſimo primo, magnus terramotus cum terra mugitu factus eſt ſexto Kalen. Aprilis, prima hora noctis. Addit Marianus Scottus Henrici coæuus. Moguntia ciuitas ex parte magna, & monaſterium Episcopale, aliadque tria monaſteria igne conſumpta ſunt. Milleſimo octuageſimo ſexto, inquit Sigibertus, nimia aquarum inundatio multis damno & periculo fuit. Nam & in Italia diluuius tanta fuit, vt rupes liquefactæ plures villas deſtruerent. hæc ille. Adhærebat hoc tempore Italia Henrico, exceptis Apulia, & Calabria, quæ Roberto Guifcardo parebant. Domæſtica aues, inquit idem ſcriptor, pauones, gallinae, & anſeres, ſe à ſuis domibus extrahentes omnes ſunt ſiluaſtica: milleſimo octuageſimo ſeptimo piſces moriuntur: milleſimo octuageſimo nono annus peſtilens maxime in Occidentali parte Lotharingiæ, vbi multi ſacro igne interiora conſumente computreſcentes, exeiſis membris inſtar carbonum nigreſcentibus, aut miſerabiliter moriuntur, aut manibus, ac pedibus putreſactis truncati miſerabiliori vitæ reſeruantur. multi vero neruorum contractione diſtorti tormentantur, M X C I I I. Iaculum igneum à Meridie ad Aquilonem per cælum ferri viſum eſt Kalend. Auguſti, hora prima noctis.*

Atque

Atque hic nõ omittendum, Lotharingiam, in qua ſacer ignis eſt bacchatus, maxime Imperatori fauiſſe, illi nimirum ſubiectam. Guglielmus Tyrius ait à Gottifredo Lotharingiæ Duce occiſum Rudolphum Imperatorem, qui cum Gregorio aduerſus Henricum faciebat. Nauclerus addit Ducem Lotharingiæ primum Romam ingreſſum, cum capta eſt ab Henrico, Gregoriusque inde pulſus. Sigibertus teſtatur, Ducem Lotharingiæ ab Henrico Godefridum conſtitutum, quo anno hic ignis cœpit. Vouit ille deinde, cum peſte tentaretur Romæ, ſe Hieroſolymam profecturum: quod egit, & primus Hieroſolymæ rex creatus. Proſequitur idem Sigibertus. In Gallia: & Germania grauis hominum mortalitas facta eſt. Philippo Galliarum Regi hoc tempore non conueniebat cum Papa, quod ſpretis conjugij legibus Bertam vxorem repudiaſſet, Bertradamque coniugem Fulconis Comitis Andegauenſium affinis ſui duxiſſet, & ob id anno milleſimo nonageſimo quinto ab Urbano Secundo in publico Claromontis conuentu Chriſtianorum cœtu depulſus. Dodechinus ſimiliter, qui per hæc tempora vixit, teſtatur anno milleſimo nonageſimo quarto magnam peſtilentiam fuiſſe: milleſimo nonageſimo quinto, ſames diu concepta (hæc ſunt verba Sigiberti) grauiffimè ingrauatur, & ſit annus calamitoſus multi fame laborantibus, pauperibus per furta, & incendia ditiores grauiter vexantibus. cum valido ventorum turbine etiam terramotu factus eſt media nocte quarto Idus Septembr. Hoc anno ſacro igne multi accenduntur membris inſtar carbonum nigreſcentibus. In multa terrarum parte pridie Non. April. circa diluculum ſtella complures ſimul de calo in terram cecidiſſe viſæ ſunt: inter quas vnã maximã labi in terram cum quidam in Francia ſtuperet, & notato loco vbi labi viſa eſt, cum aquam ibi vidiffet, fumum cum feruoris ſono inde exire magis ſtupuit. milleſimo nonageſimo ſexto Eclypſis Luna facta eſt tertio Idus Februarij. ruruſus ſeptimo Idus Auguſti Eclypſis Luna facta, Libet hic adicere, quæ ſcribit Dodechinus. Multa, inquit ille, calitus portenta præſagebantur, de quibus duo ponamus, vt de reliquis fidem certiorem habeamus ſpecies ignis in modum fulguris ad longitudinem baſta formatus, ſed lucidior clariffimo die, & in ipſo Solis fulgore diſcurrrens oculos intuentium terrore improviſo percutiebat, & tamẽ nemini nocebat. ſuper hæc quadam die, Sole ad Occaſum ruente, et

nubecula in aëre nulla apparente, ignei quasi globi, diuersis ex aëris locis emicuerunt, rursusq; alijs in firmamenti partibus se cōdiderunt. hucusque Dodechinus. Nunc Sigibertus. Anno millesimo nonagesimo septimo nimia aquarum inundatione Autumnalis ratio impeditur, & sterilitas frugum terra sequitur. Cometes in Occidente apparuit tota prima hebdomada Octobr. millesimo nonagesimo octauo in multis locis, V. Kalend. Octob. cælum quasi ardere visum est nocturno tempore, & secuta est animalium pestilentia, & segetes nimio imbre & aurigine corrupta sunt. millesimo nonagesimo nono, Imperator, inquit Dodechinus, Pascha Ratisbona celebrauit, vbi his temporibus magna mortalitas est facta. Reponit annis sequentibus Sigibertus multa prodigia è quibus liquet id esse verum, quod Iesus dixit, vbi manus coniciuntur in Apostolos, consequi signa in Sole, Luna, & Stellis, & alia multa, de quibus est dictum, vt sciamus elementa ac cælum propè conspirasse in Henricum, & ipsius fautores. Terram quidem ob mugitus, sterilitatem, & horrendos motus. Aquam ob diluuiam, aërem ob pestem, ignem, quo plurimos scribit absumptos Sigibertus: cælum denique, quod ardere, stellæque ex eo cadere viderentur, si modò hæc reuera contingere possunt. Iacobus Meyrus, inquit incredibile esse, quam multi mortales sacro illo igne perierint, atque ob eum Tornaci (ea est vrbs Imperatori olim subiecta) indicta supplicatio, ac priusquam inciperet, visum esse in aëre draconem igneum, qui cum flammam euouisset, euauit. Præterea cum Romam oppugnauit Henricus, copiarum ipsius lue maxima sunt confectæ, quamobrem discessit inde Imperator. & hæc quantum ad clades cælitus aduectas. Quantum ad ea quæ vel permittente, vel impellente Deo solent ab hominibus euenire, Nul- lum non calamitatis genus tulit Henricus. Anno namque millesimo septuagesimo primo, Ottho Dux Barioariæ ab eo desciiuit. sequenti Principes in eum conspirant, septuagesimo quinto Saxones copias aduersus illum ducunt, & quamuis victi fuerint, tamen, ait Lambertus, plus è parte Henrici nobilium, plus è parte Saxonum plebæ multitudine cecidit, maiusque damnum victores, quam victi fecerunt. Quocirca Saxones iterum sumunt arma, creato Rudolpho Rege, qui postero anno exercitum Imp. vij. Id. Aug. iuxta

Stroui

Stroui profligauit, atque iterum septuagesimo nono anno eundem v. Kal. Febr. propè Fladecheim vicit. Postero autem Rudolphus victor per dolum vulneratur à suis, & occiditur, cum fugasset Henricum, qui septem dies latitans, vix est inuentus. Idcirco Scotus Rudolphum scribit occisum, Saxones victoriam reportasse. Sed anno M.LXXXI. Saxones regem sibi deligunt Hermannum, qui sequenti, vt inquit Scotus, Orientalem Franciam prædando & incendendo ingreditur: & millesimo octuagesimo sexto Henricus, vt scribit Dodechinus, prælium cum Hermanno committit. Hermannusque clarissimam victoriam reportat. tradit Sigibertus exercitum Henrici diuinitus exterritam cecidisse, & ex eo cecidisse amplius quatuor hominum millia, Saxonum quatuordecim dumtaxat occisos. sequenti vario euentu inter eos est pugnatum. millesimo octuagesimo nono maxima suorum strage victus est turpiter Henricus ab Egeberio Marchione. anno millesimo nonagesimo tertio Conradus ab Henrico patre, ob ipsius horrenda facinora, quæ retulimus, alibi desciiuit, regnumque Italiæ iniuit vxore Rogerij Ducis Siciliae filia ducta. Denique Imperator hic anno millesimo centesimo sexto ab Henrico filio victus, Imperio spoliatus, & ab omnibus destitutus, vt & necessaria ei decissent, miserabiliter obiit, & insepultus miseriam è iacuit. Qualis in administrando Imperio fuerit, à nobis est alibi dictum.

Post hunc filius eius Henricus Quartus, cum venisset in Italiam cum maximo exercitu anno millesimo centesimo vndecimo, ac Florentiæ sacra natalitia celebrasset, Aretio legatos misit ad Paschalem Pontificem, pollicitus se inuenturis, vt aiunt, Episcoporum renuncianturum, teste Otthone Frisingensi, si coronaretur ab ipso Imperator. Ingessit itaque Romam, pontificem de more adoratum: cum verò petitum fuit ab eo, vt promissa exsolueret, post multa Papam cum Cardinalibus capit. Prælio à Romanis petitus & expulsus Soracte versus iter arripuit, pontificem sacris vestibus nudatum, & ceteros captiuos funibus vinctos secum trahens. cumque mortem pontifici minaretur, nisi quod vellet ipse concederet, pontifex verò intrepidus id abnueret, reliquos in eius conspectu Imperator ad necem produci iussit, Hortabatur illos ad mortem fortiter tolerandam Paschalis. At ij

Qq 3

ad

ad pedes eius se prouolentes obsecrabant, vt Henrico indulgeret, ipsorum miseretur. Victus eorum precibus Papa Imperatori annuit, reuersique sunt omnes in urbem. Ibi coronatus Imperator, & Augustus vocatus, qui deinde in Germaniam rediit. Anno autem millesimo centesimo decimo sexto Paschalis Concilium, quod uenerunt vndique Episcopi, indixit. In eo cum narratum fuisset, quæ contigerant inter ipsum, atque Henricum, execrati sunt omnes solenni ritu Henricum, & irritum, quidquid actum fuit, est declaratum. Hæc audiens ille Romam venit, & absente Paschale iterum à Mauricio Episcopo Bracharense coronatur. cumque defuncto Paschali Gelasius esset suffectus, Romam properat. eaque Gelasio profugiente potitus, Mauricius, qui Burdinus vocabatur, Papam creat, & Gregorium Octauum nominat. hoc accidit. anno millesimo centesimo decimo octauo, Gelasio mortuo substituitur Calixtus, à quo Henricus citatur ad Concilium Rhemense, anno millesimo centesimo decimonono. Denique in Concilio Vormaciensi inuestituris renunciauit, pacemque cum Ecclesia fecit. Videamus quid illi acciderit, & suis ab anno millesimo centesimo undecimo vsque ad millesimum centesimum vigesimum secundum, quo tempore aduersus pontificem bellum mouit, petamusque testimonia à Sigeberto pontificis hoste, & qui eius scripta est persecutus. Anno millesimo centesimo duodecimo Deo (inquit Sigebertus) peccatis hominum offenso multa eueniunt hoc anno. In monte Castri loco Ecclesia sanctæ Vualde tradis cum toto penè oppida arsit. Ecclesia S. Michaëlis de periculo maris fulgurata diuinitus arsit cum edificijs appendentibus sibi. hæc Sigebertus paucis obscure qui mortuus hoc anno videtur: hic enim desinit. Sed Nauclerus explicat apertius. Inter ipsa inquit, Dominica Natiuitatis festæ, tertio Non. Ianuarij, anno millesimo centesimo duodecimo, tātus terræ motus suboritur, ante inauditus. nam multa Ecclesia, & ciuitates inde subuersæ sunt: Leodium in clita ciuitas aquarum vi immensam cladem passa est. Visæ sunt sanguineæ nubes. maximam incutientes hominibus terrorem. Eodem anno tertio Ianuarij in octaua sancti Ioannis Euangelistæ terræ motus oppidum Rotemburgense super Neccarum in Suetia totaliter destructum est. Prosequitur Sigibertus, & ait: anno millesimo centesimo decimotertio, in pago Braccarense circa Tornacum nix tanta cecidit nono Kalend. Maij, vt etiam

siliu.

siliuas fregit. Apud Rauennam, & Parmam hæ partes Imperatoris sequebantur, vnà cum multis Italiae, præsertim Lombardiæ locis, ciuitates Italia in agris, & intra mania sanguis Iunio mense. millesimo centesimo decimoseptimo, tertio Id. Decembris, ad mediam noctem lucentibus stellis. celo sereno decimo quarto Eclypsis Luna facta est, & contracto orbe multis coloribus, sed maximè sanguineo penè integra hora suffusa est. Kalend. Ian. prima hora noctis igneæ acies à Septentrione in Orientem in celo apparuerunt, deinde per totum calum sparsæ plurima noctis parte videntibus miraculo & stupori fuerunt. hæc ille scriptor, quæ fufius enarrat Dodechinus. Anno, inquit hic, millesimo centesimo decimoseptimo in octaua sancti Ioannis Euangelistæ, terræ motus bis inter diem & noctem tam terribilis per totum orbem terrarum factus est, vt multa ædificia corruerent, & homines vix effugerent: sed maximè in Italia, vbi tam periculosus & horribilis fuit, vt manifestum Dei iudicium super se homines expectarent: cum per diuersa loca Italia ciuitates, castella, villa cum hominibus inibi commorantibus, subito hiatu terræ deperirent. Nam & montes scissi sunt, & flumina terra deglutiente exsiccata sunt, vt qui vellent, pedibus transire possent. Nec non fluius Padus de aluo suo se erigens in modum fornicis in altum se extulit, vt via pateret inter aquam, & terram, & aperte daretur intelligi, quod elatis fluctibus mudo exitum minaretur, cum sic diutius aqua penderet, tandem in semetipsam tanto sonitu demittitur, vt murmur illius per miliaria audiretur. His tam mirandis, tamq̃ tremendis signis, circumquaque diuulgatis, & tribus diebus in ieiunijs, & orationibus per totam Italiam ab omnibus peractis: apud Cremonam quidam infantulus in cunis iacens pannis obsitus in primam loquendi vocem contra naturam os aperuit, matremque suam escas parantem fratri suo maiori, qui plorando panem petierat, à corporis curis compefcuit, asserens sibi visam Dei genitricem Mariam ante tribunal Christi stantem, instantissimisque precibus pro iudicio, quod mundo propter peccata sua dare intenderat, ipsi supplicanti, ac post hæc deposuit eloquium vsque ad tempus humana conditioni congruum. Hæc autem tanta, & tam horribilia mirabilia hi qui viderunt pericula mortis vix euaserunt & non sunt compuncti, nec gratias egerunt Deo pro euasione sua qui verò audiuerunt tam stupendū signum, non glorificauerunt Deum, sed indurati in malitijs suis maiora peccata prioribus addiderunt. Nam hoc eodem anno multa perpetrata mala coniurationes, iniuste, incendia, homicidia,

Q 9 4

concrema-

concremationes ecclesiarum, & abstractiones bonorum inibi Deo seruientium, sed maxime in partibus Gallia, ubi ciues contra ciues consurgunt, & sibi non consentientes, capiunt bona, diripiunt ciuitates, castella, domos, villas destruunt, incendunt, homines, non humano, sed pecudum more dilaniant, atque interimunt. Bis etiā hoc anno Ecclipsis Lunæ facta est, scilicet decimosexto Kalend. Iulij, & tertio Idus Decembris. Mirabile quoque signum decimosextimo Kalend. Ianuarij in calo apparuit varijs coloribus permixtum. hæc ille. In quibus obseruandum in Gallia tum regnasse Carolū Crassum, multumque pugnasse aduersus nonnullos, qui Imperatoris exemplum secuti Episcopi afferre vim non verebantur, vt ex ipsius vita colligi potest. Atque hi profectō re ipsa Imperatori adhærebant. Quamuis & ipse Caluus manus non continerit à bonis sacris, sed ratione diuersa. Rursus aduertendum Lunam quattodecima die obscurari id prorsus esse mirabile, & supra ordinem naturæ. Anno millesimo centesimo decimosextimo (inquit, qui annales Sigiberti supplicuit) tertio Non. Ianuarij Italia inaudito ante multa secula terramotu concussa est, quippe eius impetu mœnia, templa, turresque urbium passim cum ingentium mortalium strage procubuerunt. & tertio Kalen. Februarias tremenda tonitrua, ac fulgura, quæ nulla hominum meminerat atas creberrima: decidente grandine Parma, ac Verona multa edificia corruere, millesimo centesimo decimo octauo, grauiter frigore, fame, & pestilentia laboratum ingenti terramotu per quadraginta dies vniuersa propè Lombardia vrbes afflicta. Prosequitur qui historia Sigiberti continuat, & ait: Anno millesimo centesimo decimo octauo, mense Ianuario, tertio Non. feria quarta in aliquibus locis, sed non vsque quaque terramotus accidit, aliàs clementior, aliàs validior, adeo, vt quarundam urbium partes cum Ecclesijs subruisse dicantur. Mosa etiam flumines propè Abbatiam, qua dicitur Sustula, quasi pendens in aere, fundum suum visus est deseruisse. Hoc ergo anno Leodium ciuitas multis plagis attrita est, mense enim Maio, quinto Nonas eiusdē, dum in maiori Ecclesia vesperas celebrant, subito tonitru cum terramotu omnes ad terram strauit, & fulmen à Leua templi ingressum non modicas crustas de muro hac illac disiecit: deinde turrim ingrediens, multas trabium partes dissidit, subsecutus fœtor intollerabilis, adeo vt multo aromatum odore vix potuerit expelli. Item Iunio mense, septimo Idus ipsius mensis, circa horam nonam nubes pluuia subito rupta à monte, qui dicitur Roberti subiectam sibi partem ciuitatis penitus oppressam pessum dederunt,

ad.

adeo vt multas domos dirueret, & immensam annonam perderet. Neccem deinde quorundam recenlet, & mox addit: A Kalen. etiam Iulij circa horam sextam turbo nimis vehemens & obscurus ciuitatem operuit, & nubes ex abrupto scissa ita omne tectum maioris Ecclesie deiecit, vt & imbris pateret, & totum pavementum perfunderet. Illic à parte Aquilonis fulmen ingrediens quemdam clericum retro altare sanctorum Cosma & Damiani in pulpito degentem, & alterum ante crucifixum orantem, tertium de scriptorio Ecclesie proximo egredientem in ipso Ecclesie ingressu exstinxit, ante fores quoque Ecclesie quendam laicum exstinxit. VI. Id. Iulij ab ora tertia vsque ad nonam quatuor turbines à quatuor plagis cæli urbem circumlauerunt: ventus etiam magna vi intonuit, & urbem multo imbre alluit. I. II. Non. Augusti primo noctis conticinio quaque terrarum cum tonitrua audirentur, & fulgura sæpius micarent, in vrbe Leodij amplius ipse turbo desauit, ita vt homines è stratis desilientes. Ecclesiam tristi cœtu complerent, & tota nocte supplicationibus intenderent. summo vero aurora diluculo à parte Orientis ignis cum ingenti flamma circumuolauit tantus, vt omnes diuinitus cremari extimuerint. post hoc magnus turbo erumpens ab Occidente ipsum ignem visus est aliquantulum obscurasse. Iterum autem quasi victor ignis cum flamma recaluit, & iterum turbine reuertente paulum delicuit. Tertio etiam ipse ignis recaluit, & tertio nihilominus turbine victus cecidit, hoc spectaculum à summo mane vsque ad horam tertiam vehementer terruit. Ventus vehementissimus in vigilia Natalis domini per totam diem & noctē durat. hæc appēdix Sigiberti. Ottho Frisingensis & ipse huius anni clades sic recenlet: Circa idem tempus terramotus horribilis oppida, templa, villas, montesque plurimos, sicut hodie in valle Tridentina apparet, subuertit. Anno M. CXXI. inquit additamentum Sigiberti, terramotus in secunda hebdomada Aduētus Domini sabbatho hora 3. aliàs clementior, aliàs validior accidit. De his igitur hætenus. Testatur præterea Ottho Frisingensis his temporibus Imperium inter se mutuis bellis ac cædibus (hæc sunt eius verba) collisum, & attritum, ac scribit Dodechinus, anno millesimo centesimo decimo quarto Principes regni Germanici coniurasse aduersus Regem, & sequenti cum pugnam commisisset Imperator cum Saxonibus, multis suorum amissis abcessisse. Denique cum redierit ad mentem Henricus, vt diximus, tamen obiit sine liberis: quod vaticinatus fuerat, cum in vinculis esset, Paschalis.

Li. cap. 15.

Q 1 5

Post

Post hoc aliud ortum est dissidium inter Pontifices, & Imperatores. Anno millesimo centesimo quinquagesimo nono, Hadriano defuncto, Cardinalium vigintitres elegerunt Rolandum Senensem, qui cum cunctaretur in accipiendo dignitatis insigni, Octavianus genere Romanus à quinque tantum declaratus raptam chlamydem properè induit, & Victoris I V. nomine assumpto pontificem gessit, Rolandumque Vrbe eiecit, qui postea consecratus Alexandri I I I. nomen est sortitus anno millesimo centesimo quinquagesimo nono, X I I. Kalend. Octobris, alterumque alter sacris inuicem detestationibus obligauit. Victor ad Fridericum se contulit, qui aduocato, Episcoporum Concilio, citatoque Alexandro, de sententia suarum Victorem coluit vt Papam. Non bene tum Friderico conueniebat cum Alexandro, proximis namque annis orta lis erat inter Hadrianum, & Fridericum, in quibus hic aduersatum sibi senserat Alexandrum, iis nondum compositis, ab eo sibi timebat. Alexander itaque in Gallias profectus, habito Episcoporum frequentissimo in Claromonte conuentu, Fridericum, Victoremque inferis addixit anno millesimo centesimo sexagesimo secundo. Hæc igitur discordia Friderici Primi cum pontifice Romano, quæ fuerit pontificio decreto diiudicata. Nam quæ contigit, cum Hadriano & Friderico Primo, quantum qui foret animi sui sensus pontifex explicasset, tamen ea decreto publico promulgato, nequaquam definita. Quocirca Fridericus nullo modo contendit esse sibi Papam subiectum, aut se caput Ecclesiæ, aut esse sui muneris de rebus diuinis decernere, & toti Ecclesiæ ius dare. Sed è duobus pontificibus, vt tum videbatur, quem voluit elegit, idque de iudicio Episcoporum. Ideirco distat maximè ipsius causa ab argumento, quod præ manibus habemus, in quo propositum nobis est solummodò agere de Imperatoribus, qui in aperta re primas in republica Christiana sibi arrogabant, ideoque in Papas arma sumebant, sibi que eos subijcere per vim conabantur. Hæc ita esse, vt dici, constat è scriptoribus illorum temporum, Saxone Grammatico, Gulielmo Neuburgensi, Dode-

Saxo. lib. 4.
Gugl. li. II. c. 8
rerum Angl.

chino

chino, atque alijs: ac volui afferre quia nonnulli secus opinantur: qui vult omnia perspicere, latissime & eleganter explicat ea postremò Sigonius vir magnæ eruditionis: simulque apparet falso à quibusdam scriptum ab Hadriano à societate Christianorum depulsum Fridericum. Habebat id animo Hadrianus sed morte preuentus haud perfecit, vt restatur Dodechinus, quamuis afferat aliam causam, infelicissimis quidem rebus usus est. quocirca Friderici primi persecutio non pertinet propriè ad hunc locum.

Sed huius loci est illa, quam Fridericus II. excitauit ab anno millesimo ducentesimo vigesimo secundo, vsque ad millesimum ducentesium trigessimum nonum, de qua supra egimus signo de summo pontificis Romani studio in conseruandis imperijs & regni Catholicorum: ubique & alibi hoc opere diximus, quo modo dum Fridericus hic obsidet Parmam biennio, & illius extremas ruinas meditatur, si cepisset, urbem condidit propinquam, Victoriam nomine. Sed erumpentibus Parmensibus capta Victoria, diruta, præda opulentissima facta, cuncti fusi, caesique, Imperator vix effugit: Entius eius filius Sardinia Rex à Bononiensibus captus, cauea inclusus ferrea miserrimè obiii. Ipse dilabentibus ac desperatis rebus in Apuliam se retulit. Ibi à Manfredò filio notho est strangulatus, vt scribit Villaneus anno millesimo ducentesimo quinquagesimo: ab eodemque Manfredò Conradus Friderici item filius veneno chlysteribus admixto sublatus. Manfredus ipse à Carolo Andegauensi in prælio interemptus. Ac paulo post Conradus Conradi filius in acie captus securi percutitur, genusque huiusmodi prorsus extinctum: Gulielmus Hollandia Comes Friderico ac Manfredò superstes à Phrisonibus est occisus. Electi post eum dissentientibus Germania principibus Alphonsus Castellæ Rex, & Richardus Cornubiæ Comes: idcirco Germania fuit absque vilo Imperatore vsque ad annum millesimum ducentesium septuagesimum tertium. Quo tempore Gregorius Decimus, testibus Nauclero, atque alijs, præcepit electoribus, Ecclesiasticis minatus priuationem muneris, profanis excommunicationem, vt Imperatorem

crearent.

De reb. Itali.
lib. 12.

crearent. Creatus Rudolphus Habsburgensis. Hæc Ricordanus, Villaneus, Nauclerus, Crantzius. Nunc quæ diuinitus acciderint præter has clades, inspiciamus. Anno millesimo ducentesimo vigesimo secundo, inquit Nauclerus, hyems fuit admodum dura, atque longissima, quam etiam fames biennio subsequente multos miseros oppressit. Post mortem Honorij Tertij tanti terremotus repente orti sunt, ut in montibus Saluis ad quinque hominum millia perijisse constat, cadentibus domibus, saxisq; e cacumine montium inhabitatas conualles passim hinc inde ruentibus. Anno millesimo ducentesimo vigesimo quarto. Fria ferè tota submergitur fluctibus marinis: perierunt hominum plus quàm centum millia propter irreuerentiam factam sacramento à quodam pugille, sicut postmodum reuelauit B. Maria Virgo, & constructa est Ecclesia in eodem loco. Ut fertur, mons quidam in Burgundia per idem tempus diuiditur, & quinque millia hominum suffocantur, tandem ad alios montes accessit mirabiliter. Huc ulque Nauclerus. Donati Bossij sunt sequentia verba: Anno millesimo ducentesimo vigesimo quarto, stella cometa apparet, Luna Eclipsim patitur: diluuij inundatio villas, domos, arbores obruit. Terra horribiles mugitus dat: templa ingenti terramotu subruuntur, campanæ concussæ sponte sonant. Flumina versus fontes suos recurrunt. Prosequitur Nauclerus, & ait: Anno millesimo ducentesimo trigesimo, Tyberis excresecens multa damna intulit, & tanta peste laboratum est, ut vix decimus quisque superfuert. hæc ille: quæ acciderunt, vbi desciiuit à Gregorio Roma. Ex hoc anno vsque ad annum millesimum ducentessimum trigessimum octauum, non fuit aperte bellum inter Fridericum, & Papam, ut colligit Nauclerus. Eo igitur anno, scribit Villaneus in Burgundia Imperatori subiecta in regione Cultres ob multos terramotus nonnulli mōtes discissi sūt, & in valles subiectas ruinā fecere. Id circo vici omnes cooperti sunt, & interiēre plusquam quinque hominum millia. Millesimo ducentesimo trigesimo octauo, III. die Iunij totus Sol est obscuratus ab hora nona, & multas horas ita mansit, & dies versus in noctem, & stellæ videbantur. Millesimo ducentesimo trigesimo nono Abdua fluuus, ait Bossius, Lambro committitur. Iunio mense Sol sereno celo eclipsatur millesimo ducentesimo trigesimo nono. atque hæc quantum ad persecutionem à Friderico Secundo motam.

Post hæc anno millesimo trecentesimo vigesimo tertio Ludonicus Bauarus ob incestas nuptias aliaque mul-

XXIV. tēpus.

ta

ta crimina, ut alij profecuti sumus, teste Trithemio, est Ioanne XXII. cum noller obedire, diris addictus anno millesimo trecentesimo vigesimo tertio. Quocirca is acerrimè cœpit Ecclesiasticos omnes vexare, veniensque millesimo trecentesimo vigesimo octauo Romam, creat Antipapam Petrum Corbariensem, qui Nicolai nomen assumpsit. sed hic deinde suum scelus agnoscens à Bonifacio Comite Pisano Auenionem perducitur: & millesimo trecentesimo trigesimo octauo Bauarus edidit quendam in Ioannem XXII. quibus ipsum declarabat hæreticum, addens nihil illi iuris esse in principes Christianos. Cum pontifice Romano sentiebant in Germania Ioannes Bohemæ Rex, postquam fuit Bauarus ab Ecclesiæ cœtu depulsus, in Italia pauca vrbes, Hispania, Britannia, Polonia, Hungaria, Archiepiscopus Treuirensis, Austriaci populi. Sed post annum millesimum trecentessimum quadragesimum sextum adheferunt illi, electo Carolo Bohemæ Rege, Archiepiscopi Coloniensis, Treuirensis, Moguntinensis, Balduinus Luxemburgensis, Rudolphus Dux Saxonie, Monasteriensis, Merensis, Leodiensis, Virumdenensis: reliqui ab Imperatore steterunt. Quin pontifici aduersati sunt alias ob causas non modo Lombardi, sed etiam Florentini, Rex Apulie & Sicilie Robertus, teste Ioanne Villaneo, qui vixit iis temporibus, & Nauclero. Præterea ne quid tantis malis deesset, anno millesimo trecentesimo trigesimo quinto à Rege Francie ablata cuncta Cardinalibus sedente Benedicto XII. post mortem Ioannis Vigesimo secundi, ut scribit Nauclerus. Roberto Regi parebat non modò Sicilia, & Apulia, sed Auenio etiam, in qua morabatur tum pontifex. Empta deinde fuit vrbs illa defuncto Roberto, venditaque à Regina Ioanna, ut refert Papyrius Massonus, & Matthæus Villaneus. Quin defuncto Bauaro, reiecta est à multis electio Caroli, creatusque Imperator anno millesimo trecentesimo quadragesimo octauo, Eduardus Angliæ rex, qui oblatam dignitatem respuit, postquam diu hæsitauit. Perstitere contumaces in proposito, creauitque Guntherum Comitem Zwartemburg anno millesimo trecentesimo quinquagesimo: quo mortuo facti omnes agnouerunt Carolum Imperatorem legitimum. Nunc quæ acciderint orbi per hæc tempora videamus. Anno millesimo trecentesimo vigesimo tertio. Bauarus à commu-

Naucl. Gen.
44. & 45.

nione

nione Christianorum depulsus millesimo trecentesimo vigesimo octavo creauit Antipapam, obiit anno millesimo trecentesimo trigesimo quinto, ex equo deiectus, humique allisus interitu repentino, & anno millesimo trecentesimo trigesimo primo, mense Octobri, vt scribit Villaneus, qui vixit hac ætate, Padus ruptis aggeribus Mantuæ & Ferrariæ plurima vastauit, hominum decem millia submersit: millesimo trecentesimo trigesimo secundo, Arnus plurima damna & vastitates intulit toti ferè Hetruria, & in primis Florentiæ, cum ter paulo antè multa ædificia incendio conflagrassent. Miserant iam Florentini copias suas, aduersus Pontificis legatum, teste eodem Villaneo: millesimo trecentesimo trigesimo quarto, Arnus iterum Florentiam vastauit. Mare in Flandria, Zelandia, & Olandia maritima vrbes, & ædificia subuertit, & mons quidam ruinam faciens plurimos obtriuuit cum vico prope Mugellum. Iacobus Meyrus sic ait: Hoc anno millesimo trecentesimo trigesimo quarto, in ferijs Diui Clementis, mense Nouembris, ventus, fulgur, ac tonitrua facta sunt, quanta post hominum memoriam nemo vidit, vel audiuit, qua cali intemperie mare trans omnes se aggeres eiecit, ruptisq; omnibus obstaculis, multos pagos cum hominibus simul & pecuarijs in Flandria, Zelandia, Olandia, Frisia, miserando spectaculo absorpsit. Millesimo trecentesimo trigesimo septimo cometes quatuor mensium spatio apparuit, & antequam extingueretur, emicuit alter mensibus duobus, hoc Palmerius tradit. In vniuerso autem terrarum orbe per hæc tempora mortalibus maximè iratum se ostendisse Deum liquet ex iis, quæ refert idem Villaneus lib. 12. sic namque ille: Inter Turigium, & Cattaium, in regione Parthæ, Cassanus dominatur Tartarorum Rex in India, ubi erupit ignis è terra, cui calitus cecidit, & absumpsit homines, bestias, domos, arbores, lapides, terram, & per quindecim dierum itinera sese extendit tanto impetu, vt nisi quid aufugerit antea, consumpsit omnia, & quos non corripuit ignis, pestis extinxit, & ad Tanaim, & Trapezuntem, in omnibus ijs locis è quinque vix vnus remansit, multa, ciuitates deserta sunt ob pestilentiam, terræmotus, & fulgura. In Sebastæ decedit ingens verminu numerus, ij magnitudine palmi erant, octo pedibus

E. I. O. G. 215.

E. I. O. G. 1.

nigri

nigri cum cauda, partim viui, partim mortui, fæore replerunt omnem oram, quos pupugissent, ij veneno inficiebantur. In Sultania, in vrbe Alidia non nisi fœmina remanserunt, illa mutuo se comederunt. In Arcachia homines & animalia instar statuarum obriguerunt. Ad portum Tabucum, in oppido Luchio, mare vermibus computruit per decem milliaria, ijque in terram serpentes magno cunctis damno & terrori fuerunt. Orientem totum pestis tum depasta est. Villaneus ait, anno millesimo trecentesimo quadragesimo nono, visum in cælo cometem: & millesimo trecentesimo quinquagesimo, fames ingens fuit per vniuersam Italiam, in qua multitudo ingens inhumano sese aluit cibo: millesimo trecentesimo quadragesimo septimo. Bossius ait, ingens vapor magnitudine mira à Boreali motus regione magno aspicientium terrore per cælum dilabatur. Quidam auctores aiunt hoc etiam anno bestiolas quasdam innumerabili multitudine in Oriente è cælo cecidisse, quarum corruptio ac fætor pestilentiam induxit. Millesimo trecentesimo quadragesimo octauo, inquit Nauclerus, ingens pestilentie vis in omni Europa desauit, nec talem omnibus historiarum monumentis compertant ferunt: tot vrbes, tot monasteria, tot insulas deuastauit: & in Italia quidem aliquando tempore pestis causa ius redditum non est. hæc ille, Addit Petrarcha præ cunctis in Italia vastatum Mediolanum. Ioannes Villaneus eam describit in suis annualibus latè, & hoc anno de quibusdam terræmotibus horrendis sic ait: In Sacille, porta quæ forum Iulij respicit, prorsus cecidit, vt vine corruit, Pars ædium Patriarchæ, ac nonnulla alia domus: Castrumq; Danielis, perieruntq; plurimi homines: conciderunt due terra Castri Ragognæ, asportatæque fuerunt vsque ad amnem Taliamentum, multis occisis. In Gelmona dimidium atque amplius domorum prostratum. Turris Ecclesiæ maioris, in qua sacra ara, aperta est, & ab imo ad summum diffusa effigies sancti Christophori lapidi incisa. In Auenione campanile oppidi medium est diuisum, pluresq; domus euerse. Castrum Torneci, Dorestagni, Destrasitti, innumeris interfectis solo equata. Castrum Lemburg in monte situm, motum est è loco, ruensq; est asportatū procul è suo loco milliaria decem omnino dirutum. Mons Maximus, qua erat iter ad Dorestagnū, discissum est medium. Ragnum, Vedronum duo oppida cū vicis quinquaginta in agro Gorytæ circa flumiū Gielā corruerunt, opertaq; sunt à duob. montibus,

cunctis

cunctis ferè indigenis oppressis Villaci in foro Iulij prostrata sunt cuncta domus. Agriq; illius sexaginta tum vici, tum oppida ultra flumen Atrium eodem modo prorsus eversa, ac duobus montibus operta ac repleta vallis. Ideoque & flumen per miliaria decem sese effudit. Monasterium Rostagni deiectum, ac submersum, multi interempti. Villaci miranda apparere. Platea namque eius in crucem diuisa, & inde sanguis erupit, mox aqua abunde. Eua-
sere diuinitus Latini aduena ac pauperes. In Carnia mille atque amplius homines occubere terramotus, omnia templa prostrata, ades, monasterium. Osgalchis, & Vershiri vniuersa in profundo demersa. In Banaria vrbs Trasburg, Falusia, & Crucis trans montes, maioremque partem domus deturbata ad solum, & plurimi extincti. Anno millesimo trecentesimo quinquagesimo, Vol-
cinum (Palmerius ait) Germania vrbs corruit, & per Panno-
niam atque Italiam nonnullæ ciuitates nutarunt, in quibus ad-
ficia quedam funditus corruerunt. hæc ille: Atque hucusque Imperatores vel insensu omnino ipsi Christo, vel hæretici vel ab Ecclesiæ cætu disuncti in Ecclesiam præsolém-
que eius ea de causa bellum mouerunt, quòd se in vni-
uersum cunctis præesse asseueranter & pertinaciter af-
firmarent, ideoque armis petebant, & infestos habe-
bant quicumque secus vel sibi vel aliis persuadere co-
nabantur. Aduersus eos, vt apparet, à Deo mirabiliter est
pugnatum, elementaque omnia commota, vt verè
dictum sit, *Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos.*
ac certissimò sciamus ab Ecclesia Dei cuncta pendere,
quam si concutere coneris, totus orbis, mundus ipse to-
tus labefactatur, & nullis non modis ruinam mortalibus
ac rebus omnibus minatur.

*Recensentur, quæ sint euentura, cum maxima omnium
commota fuerit ab Antichristo in Eccle-
siam persecutio.*

CAPVT IX.

ATque hæc quidem, quas retulimus, persecutiones ab Imperatoribus Romanis rerum profanarum moderatoribus supremis in Ecclesiam commotæ, sunt vmbra quedam tenues illius atrocissimæ, quam concitabit Antichristus Imperij Romani vires in se cunctas

auertens,

auertens. quocirca & hæc vastitates, quas recensui-
mus, hæc clades, ac prodigia sunt imagines quedam
exiles, & adumbratæ illarum vastitatum, & prodi-
giorum, quæ consequetur mundi totius conflagra-
tio, at demum renouatio, totiùsque Ecclesiæ sanctæ
amplificatio. Hanc verò Antichristi persecutionem fo-
re omnium grauissimam constat è dictis Christi Mat-
thæi capite 24. loquentis illud: *Erit tunc tribulatio magna,*
qualis non fuit ab initio mundi, neque erit. Hinc Ioannes in
Apocalypsi capite vigesimo ait tunc diabolum solu-
endum, qui fuerat antea ligatus à Christo. Quamobrem
martyres temporis illius tormenta acerbissima om-
nium, quæcumque fuerint inflicta vnquam Christianis,
perpessus, atque adeò fore omnium, qui exstiterint a-
liàs præstantissimos, asserit Hippolytus libro de con-
sumatione mundi, Cyrillus Catechesi 15. Omnibus
enim viribus tunc Ecclesia Dei oppugnabitur ab Anti-
christo, & vniuersis eius affeclis, qui innumeri erunt, in-
quit Augustinus libro de Ciuitate Dei, cap. 8. & 9. Ob
id Deus constituet, opem suis laturus, vt huiusmodi tam
truculenta vexatio sit breuissima trium scilicet anno-
rum, & mensium sex. nam nisi breuitati fuissent dies illi,
non fieret salua omnis caro, inquit ibidem Christus &
habetur Apocalypsis 12. & 20. Diabolum soluendum
modicum tempus, quod superesse illi sciet: explicat hoc
Daniel capite septimo, & 12. prædicens Antichristi re-
guum duraturum tempus & tempora, ac dimidium
temporis. Annus enim perfectum tempus est iuxta cur-
sum Solis, aut Lunæ, quæ facta sunt in tempora & annos,
vt habetur Gen. 1. sic igitur tempus est annus, tempora
sunt anni duo, dimidium temporis anni dimidium dice-
tur, clarius id explicat Ioannes Apocalypsi cap. 11. &
13. inquit Antichristum regnaturum mensibus qua-
draginta duobus.

Antequam verò hæc contingant necesse est (ait idem
Christus capite vigesimo quarto, Matthæi prædicetur
Euangelium in vniuerso orbe in testimonium omni-
bus gentibus, atque ita nulla gens sit, quæ non ad-
miserit Christi legem, testimonioque eam suo con-
firmarit: Omnes enim gentes seruient ei, canit David
Psalm. 71. & hoc argumentum tractans asseuerat Au-
gustinus epistol. 80. ad Hesyrium. Licet enim dici possit

Apostolorum prædicantium sonum peruenisse in omnem terram ex Apostolos ad Rom. capit. 11. aut ex eo tempore prædicatum esse in vniuersa creatura, quæ sub cælo est, vt inquit idem ad Coloss. capit. 1. id tamen contigit sono quodam, vt Paulus loquitur, & fama, vi præterea, ac potestate quæ non omnino ad exitum sit perducta, sed suo tempore tamen sit in effectum proditura, hinc ibidem Paulus dicit, *Aspe Euangelij, quod peruenit vsque ad vos, sicut & in toto mundo est fructificans & crescens.* Erat itaque Euangelium temporibus Apostolicis crescens, ac fructificans, atque ob id non peruenerat ad omne augmentum & fructum in omnes nationes porrigendum per singulas ætates, vt explicauimus libr. 4. vsque ad Antichristi aduentum, quo in cunctas gentes iam propagatum erit, quod volunt Hilarius cap. 25. in Matth. & ibi Origenes, Hieronymus, & alij, Cyrillus Cathechesi 15. Theodoretus 2. Thessal. 2. Damascenus libr. 4. cap. 28. Augustinus libr. 20. de ciuitate Dei, cap. 8. & 9. & manifestè hoc Christus ipse prædicat eodem Matthæi cap. *Prædicabitur, inquit, hoc Euangelium regni in vniuerso orbe, & tunc veniet consummatio.*

Sicut autem prisca illi Imperatores Romanorum semetipsos Diis annumerabant, ac supra Christum sua cuncta constituebant, schismatici verò & hæretici se supra Christi Vicarium legemque ipsius collocant, sic Antichristus extollet, inquit Paulus, se supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, & Deum patrum suorum, inquit Daniel cap. 11. non reputabit, nec quemquam Deorum curabit, quia aduersus vniuersa consurget. Nam primò quidem dicet se esse ipsum Christum, qui tunc adueniat, quasi falsò Iesus ex tanto tempore iactauerit se esse Christum, siue Messiam à Deo missum. sic enim Ioannis cap. 5. ad Iudæos loquitur Christus: Si alius venerit in nomine suo, illum recipietis: & Ioannes ipse epist. 1. capit. 11. Quis est mendax, nisi qui negat Iesum Christum? & hic est Antichristus. Quamobrem cuncti patres doctique viri, volunt Antichristum à Iudæis excipiendum, vt Christus prædicat, veluti Messiam, qui cælitus sit ad eos liberandos missus: ita Chrysostomus, Theodoretus, Græci, Hieronymus in adductum Ioannis locum, Sulpitius ex Martino libr. 2.

Dialogi

Dialogi, Cyrillus Hierosolymitanus Cathechesi 15. Alexandrinus in capite quinto, Ioannis. Hilarius in capite vigesimo quinto, Matthæi, Ambrosius libro decimo, capite vigesimo primo, in Lucam, Irenæus libro quinto, Hippolitus libello de consummatione mundi. Hinc nascetur è Iudæis, & ex ipsa tribu Dan, quod videtur innuisse Iacob, cum dixit Genes. capite quadagesimonono, fiat Dan. coluber in via, cerastes in semita. & Hieremias capite octauo, Ex Dan, inquit, audiui mus fremitum equorum. Hinc Apocalypsis c. 7. non referuntur è tribu Dan vlli ab Angelo selecti. sic igitur ex hac tribu fore illum volunt Beda, Rupertus, Aretas, Richardus, Anselmus, in ea verba Apocalypsis scribentes, Irenæus, & Hyppolytus locis supra adductis, Ambrosius libro de benedictionibus, Augustinus quæstio. 22. in Iosue, Prosper libro de prædictionibus, part. 4. Theodoretus quæstio 109. in Genesim, Gregorius libr. 31. moralium cap. 18. Dein verò se solum Deum supra omne quod dicitur Deus, aut colitur, impudentissimè asseuerabit in templo Dei sedens, tanquam sit Deus, inquit Paulus epist. 11. ad Thessal. ca. 11. Existens, inquit Irenæus lib. 5. apostata, & latro, quasi Deus vult adorari. & Chrysostomus in illa Pauli verba: Iubebit se pro Deo coli, & in templo adorari. & hom. 40. in Ioannem: *Se omnium, inquit, Deum profitebitur.* Et mox: *Se maximum Deorum gloriabitur.* Denique Ambrosius explicans citata Pauli verba: *Ipsam Deum se, aut asseret, non filium Dei.* Quod verò Daniel cap. 11. affirmat ab eo colendum Deum Moazim, sic est accipiendum ne repugnet Paulo, vt interpretatur Theodoretus, quod Antichristus sit ille ipse Moazim, qui sibi diuinos honores præ cunctis arrogabit, aut etià clam colet ipse Antichristus Diabolum, qui per allusionem Maozim vocabit, quod Hebraicè significat robur, quasi in illo posuerit omnem vim suam. Regni porrò sui sedem figet ille Hierosolimis, vt habetur è c. 11. Apocalypsis, & in templo Hierosolymitano quasi Deus reuera ab omnibus colendus sedebit, vt iidem quos attulimus patres, & interpretes explicant, & Augustinus libro de Ciuitate Dei vigesimo, capite nono. & Hieronymus quæstione vndecima ad Algasiam.

Ac veluti Magis Pharaonis contenderunt aduersus Moysem falsis prodigiis, ac tempore Neronis Simon

Rr 2

aduersus

aduersus Petrum & Paulum Apostolos, sic Antichristus magicis præstigiis aduersus Ecclesiæ sanctæ filios pugnabit, vt allato loco scribit Paulus: præcipuè verò faciet è cælo delabi ignem, bestix imaginem loqui, se verò mortuum finger, qui mox resurgat, vt est Apocalypsis capite decimotertio. Neque contentus his, nullis non rebus homines in suam sectam pertrahet, aut alliciet, præliisque commissis Ægyptum, Æthiopiam, & Africam sibi subiiciet, vt habemus è capite 7. & 11. Danielis. ad extremum verò tum per se, tum per legatos omnium maximum tunc in orbe principatum sibi comparabit, quod ex eodem, colligunt Lactantius libr. 7. cap. 16. Iren. lib. 5. Chrysostomus, ceterique, quos citauimus, copiasque ingentes è Septentrionalibus populis conflatas pro se habebit, vt e. 38. & 36. Ezechielis apparet, in quo habetur futurum temporibus istis, vt prælientur aduersus Ecclesiam Dei Magog, Mosoch, Thubal, Gomer, Thogorma, qui fuerunt filij Iaphet, & ad Aquilonem sedes posuerunt, genusque suum propagarunt, vt discimus è cap. 10. Genes. quin manifestè ab Ezechiele dicuntur isti ascensuri è lateribus Aquilonis vnà cum Persis Æthiopibus, Libycis, & Ægyptiis. confirmat hæc Lactantius lib. 7. cap. 6.

Iam cum Roma plerumque aut etiam semper ex magna parte, quoties Imperatores arma in pontificem Romanum mouerunt, aduersus hunc pro illo pugnarit, & in ipsa vrbe innumeri veræ pietatis cultores sint interempti, tunc diuinitus fiet, vt quemadmodum Roma est incendio Neronis, qui primus in Ecclesiam bella mouit, absumpta, & succedentibus temporibus, quoties hæc accidebant, vt vidimus, ingentes passa est calamitates, & clades, sic veluti adultera ex antiquo tempore, priorum scelerum, illorumque, quorum tunc erit rea, pœnas dabit, & vnà cum Romani Imperij dignitate ac potestate ab Antichristo & eius copiis funditus euertetur: quod docemur è cap. 15. Apocalypsis, & innuit Paulus 2. epistola ad Thessalonicenses, capite 11. ac tradunt ij, quos attulimus supra, Tertulianus in Apologia capite 32. Lactant. lib. 7. cap. 15. Cyrillus Catechesi 15. Chrysostomus in illum Pauli locum, quem Græci ceteri sequuntur, ibidemque; Ambrosius, Hieronymus questio. 11. ad Algasiam, Augustinus libr. de Ciuitate Dei 20. cap. 9.

Neque

Neque tamen villo modo Christus deerit suis. Mittet enim Henoch & Eliam, vt conuertant corda patrum ad filios, & filiorum ad patres, vt ait Malachias cap. 4. ac dent gentibus pœnitentiam, leniant iracundiam Dei, & restituant tribus Iacob, scribit Ecclesiasticus cap. 44. & 48. quin restituant omnia, inquit Christus Matth. capite 17. qui sanè aduersus Antichristum prophetabunt mille ducentis sexaginta diebus, vt refert Ioannis Apocalypsis capite vndecimo, auctoresque quos citauimus: loquuntur verò de prophetis ipsis in Paradisum translatis, vt eorum verba ostendunt, non de vllis aliis, qui referant ipsorum personam: & hæc est communis fidelium interpretatio, vt testatur Augustinus libro vigesimo, de Ciuitate Dei, capite nono, Hilarius, Hieronymus, Origenes, Chrysostomus, alique tum Græci, tum Latini in illud Matthæi cap. 17. Lactantius libro septimo, capite 17. Theodoretus capite vltimo, Malachix, Primasius, Beda, Richardus, Arethas in Apocalypsim: quin addit hæc, inuariabiliter à tota Ecclesia credi Henoch & Eliam venturos, vt se opponant Antichristo. Damascenus libro quarto, capite vigesimo octauo, Hippolytus libro de consummatione mundi, Gregorius libr. 21. cap. 36. & libr. 9. cap. 4. Augustinus libr. 9. cap. 6. in Genesim ad litteram, Gregorius Nyssenus libro de aduentu in carne contra Iudeos, Iulianus Archiepiscopus Toletanus libro primo contra Iudæos, Samuel Marrochianus epistola contra Iudæos, cap. 19. Isidorus libro de vita & morte sanctorum cap. 35. Iustinus Dialogo cum Tryphone. Et sanè non est vlla efficax ratio, cur sint in Paradisum translatis, nisi vt aliqua grauissima de causa rursus inter mortales versentur, vitamque pro Deo ponant. Nam quod aliàs Christus capite 12. Matthæi ait de Ioanne, Ipse est Elias, qui venturus est, non asserit in secundo aduentu reuera Eliam non venturum, sed Ioannem esse, qui in primo adsit, vt Angelus apertè declarauit Zachariæ apud Lucam capite 1. inquit. *Ipse (Ioannes) præcedet ante illum (Christum) in spiritu, & virtute Elic.* Quin cum Christus ait fore, vt Elias veniat, ac restituat omnia, iam fuerat Ioannes obruncatus: sic igitur de vero Elia verba facit apud Matthæum, Quod verò hæretici semetipsos aiunt esse Henoch & Eliam, stolidis admiranda loquuntur, & quæ pueri

R r 3

facile

facile refellant. Nam quibus isti gentibus poenitentiam dederunt, cum nullas Christo conciliarint, ut ostendimus, signis de fidei propagatione? qua tribus Iacob restituerant, cum neminem e Iudæis adduxerint ad Christum? quomodo præterea restituerunt omnia, cum sciamus omnia inter ipsos eversa dissidentibus multipliciter inter se opinionibus, cum veritas tamen sit vna, ut explicauimus signo de vna fide II. libro tertio, Qui denique conueniunt istis, quæcumque recensentur à Ioanne capite vndecimo Apocalypsis? Enoch scilicet atque Eliam fore amictos sacris prophetaturos mille ducentis diebus, omnium maxima miracula effecturos, ab Antichristo occidendos, eorum corpora tres dies ac dimidium fore insepulta mox excitanda, cunctisque stupentibus euehenda in cælum, subsequendum magnum terræ motum, quo decima pars ciuitatis corruat, & hominum septem millia occidat, reliquos autem timore percussos Deos se dedituros, & alia multa euentura, quæ nimis esset longum recensere. Sed istorum deliramenta mittamus. Nam quædam posse per allegoriam, quod aiunt, exponi, non inficiamur, ut è nostris posset aliquis explicare, si tamen sensus in primis historicus teneatur.

Interficiuntur itaque Enoch & Elias ab Antichristo, commouebiturque acerbissimum omnium, quæ fuerint vnquam, bellum in Ecclesiam sanctam, ut ex oraculis diuinis supra est à nobis explicatum.

De nomine Antichristi, morte ipsius, Eucharistia sacrificio sublato per ipsum renouatione mundi.

CAPVT X.

Sed quodnam quæso, tantæ bestię nomen erit? numquid illud sciri potest? Sunt hæc Ioannis verba capite decimo tertio, *Et faciet omnes pusillos cum magnis, diuites, & pauperes, liberos, & seruos habere characterem in dextera manu, aut in frontibus suis, & ne quis possit emere, aut vendere nisi habeat characterem, aut nomen bestię, aut numerum nominis eius. hic sapientia est. Qui habet intellectum: computet*

numerum

numerum bestię. numerus enim hominis est, & numerus eius DCLXVI. è quibus Ioannis verbis apertissime habetur numerum nominis Antichristi fore DC. LXVI. qui feratur aliquo modo à sectatoribus eius in fronte, ac dextera. Longa verò est inter omnes disputatio, quodnam sit hoc nomen, ita ut Irenæus libr. 3. hæc reliquerit scripta: *Certius ergo, ac sine periculo est sustinere adimpletionem prophetiæ, quam suspicari ac diuinare nomina qualibet. Et mox: Non periclitabimur in eo, nec asseuerantes pronuntiabimus hoc eum nomen habiturum, scientes quoniam si oporteret manifestè præsentem præconiari nomen eius, per ipsum utique editum fuisset, qui & Apocalypsim viderat. hæc ille. Ut tamen heretici viderentur scioli, nomina quædam protulerunt in medium, quæ pontifici Romano affingerent, quasi iis esset Antichristus. quidam namque David Citreus, ait hoc nomen Hebraicè prolatum, Romanot & Lanus, Græcè conficere numerum sexcentorum sexaginta sex: apponemus litteras latinas pro Hebraicis, quod horum non sit nobis copia.*

Γ	200	λ	30	l
ο	6	α	1	a
μ	40	τ	300	t
α	10	ε	5	i
ο	10	ι	10	n
ε	400	υ	50	u
		θ	70	s
	666	ς	200	
			666	

Sed sapiens iste neque Hebraicè, neque Græcè se aliquid scire palam fieri voluit. Nam Romanus, cum sit nomen masculinum, non potest definire in t. hæc enim femininum est terminatio apud Hebræos. & Græcis, Latinus non per s, sed per iota simplex pronuntiatur. Idcirco Irenæus, qui nomen Latini uti conueniens Antichristo produxit, perinde ac si Romanis Imperatoribus Christo tunc infensissimis conueniret, adiunxit. Sed non in hoc gloriabimur. Ut tamen gratia referatur bonis istis hominibus, illud reuera asseuerari

R r 4

potest,

potest nomina quorundam veræ Christi doctrinæ maximè aduersantium confecisse hunc numerum, vt Lutheri, Dauidis Citrei, & Mahometis. Verbi gratia, si Hebraicè Lulter scribatur, Mahometis autem Græcè: vtrumque Genebrardus in sua Chronologia notauit.

L	30	℞	40
V	6	os	I
L	30	o	70
T	400	℞	40
E	0	ε	5
R	200	τ	300
		ι	10
	666	ς	200

			666
D	4	C	20
A	2	I	
V	10	T	400
I	4	R	200
D	20	E	
		V	
		S	6

666

Hoc vltimum Bellarminus aduertit, qui & obseruauit illud, Saxonius Græcè scriptum colligere eandem summam quod Luthero, pluribusque qui prodierunt à Saxonia bellissimè accommodatur. Sed isti hæc missa faciamus. Nam & Lindanus etiam notat Martinum Lauter reddere eundem numerum, si litteræ Latinæ accipiantur pro numeris more Græcorum, Dubitantij lib. 3. Verum quoniam maximum in orbem terrarum principatum tenebit Antichristus, & cunctis Christi institutis aduersabitur, & illud in primis tollere curabit, Euchariistiæ scilicet sacrificium, vt haberet Danielis cap. 11. & 12. & tradit Hippolytus libro de consummatione sæculi: quod nunc Antichristi præcursores Protestantes maximè contendunt. hinc maximè fiet, vt quando etiam diximus hanc vexationem, fore omnium seuerissimam, vt clades

ac

ac prodigia sic multiplicentur vt totus orbis terrarum ex omni parte deturpatus ac vastatus denique incendio supremo conflagret: ab Euchariistiæ namque sacrificio diuinitus in nos omnia bona deriuantur, vt ostendimus libr. 15. ita tamen vt prius occidatur Antichristus cum suis, qui licet humanis viribus futurus sit victor aduersus Ecclesiæ sanctæ propugnatores, nihilominus suo tempore adcurrentibus, Michaële duce, Angelorum copiis profligabitur, ac cælitus admissio telo percussus interibit: quæ latè prosequitur Lactantius lib. 7. cap. 17. & 18. & ex parte colligi potest è Danielis cap. 12. & Apocalypsis cap. 12. Post hæc autem fluuius ignis orbem terrarum consumet, cunctaque mortalia interibunt, quod per manus à maioribus traditum cunctæ gentes quoquo modo cognouerunt: sic enim Lucretius:

*Vna dies dabit exitio, multosq; per annos
Substantata ruct moles, & machina mundi.
Nec me animi fallit, quam res noua, miraq; menti
Accidat, exitium celi terreq; futurum.*

Et Ouidius:

*Esse quoque in satis reminiscimur asferre tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaq; regia celi
Ardeat, & mundi moles operosa laboret.*

Et Lucanus:

*lunida satorum series, summisq; negatum
Stare diu, numioq; graues sub pondere lapsus
Nec se Roma ferens, sic cum compage soluta
Sæcula tot mundi suprema coegerint hora,
Antiquum repetent iterum Chaos: omnia mixtis
Sædera syderibus concurrent: ignea pontum
Astra petent: tellus extendere litora nolet,
Excutietq; fretum: fratri contraria Phæbe
Ibit, & obliquum bigas aggitare per orbem
Indignata diem poscet sibi, totaq; discors
Machina diuulsi turbabit fœdera mundi.*

Atque hæc isti quidem: quorum doctrinam simplicem prius, ac puram mox adulterantes nonnulli reuocabant vel ad astrologiæ, vel ad philosophiæ cuiusdam suæ principia. Dicebant enim post annorum millia quædam cælam reuerti ad eisdem prorsus aspectus, & cursus astro-

R r s rum,

rum,arque ob contingere,vt singula reuertantur in illum ipsum antiquum statum, quo fuissent, ante tot saeculorum decursum, cunctis, quæ tunc erant, dissolutis, & deletis. Id explicat Plato in Timæo, attingit Mercurius Trismegistus in Pymandro libro tertio. Addebant aliqui è quadam propria philosophia stellas esse igneas, & veluti pabulo nutririque aquis hisce & humido, quæ nos sentimus, quibus ad extremum consumptis, aiebant fore, vt omnia flammæ conciperent, & exusta in cineres abirent: ita Panætius Stoicorum maximus apud Ciceronem libro secundo de natura Deorum. Haud dissimilia tradit Heraclitus apud Diogenem Laërtium libro nono in vita ipsius, Hippalus apud eundem libro octauo, & Empedocles, qui vniuersitatem rerum coniungi asserbat ab amore, à dissidioque dissolui.

ἄλλοτομέν φιλότιπ σιωπρόμδρ' ἐν ἄπεινται
 ἄλλοτε δ' αὐτίχ' ἐκαστα φορεύμενα νεύει & ἔχθει.

Id est:

Nonnumquam connectit amor simul omnia, rursus,
 Nonnumquam seiuncta iubet dissensio ferri.

Eadem quoque Hesiodus cecinit, quod Gellius obseruauit. Sed & Seneca in fine libri de consolatione ad Matiam: Si tibi potest, inquit, solatio esse commune fatum, nihil quo stat loco, stabit, omnia sternet, adducetque secum vetustas, supprimet montes, sorbebit maria, flumina auertet, & commercio gentium rupto, societatem generis, calumque dissoluet, alibi hiatibus vastis subducat montes, vrbes tremoribus quatiet, & ex intimo pestilentia halitus mittet, necabitque omne animal orbe submerso, & ignibus vastis torrebit, incendetque mortalia, & cum tempus aduenerit, quo se mundus renouaturus extinguat, viribus ista se suis cedent, & sydera syderibus incurrent, & omni flagrante materia, vno igni, quidquid nunc ex disposito lucet, ardebit. Ad summam conuenere antiqui omnes in vnam veritatem, variarunt in multis adiunctis Consentiant namque interiturum mundum & in meliorem formam restaurandum. Ideo discordant, quibus de causis id sit futurum, & quænam sit ea forma. Nunc audiamus Sibillarum versus, horum recitat quosdam Lactantius cadit 23. de ira Dei. Hi vero sunt.

καὶ ποτὲ τῶν ἐγῶν θεὸς οὐκ ἐπιπέμνοντα
 ἀλλ' ἐξεμφορθόντα, καὶ ἐξολούοντά τε γένοντα
 ἀνθρώπων ἀπεισῶν ὑπ' ἐμπέσημις πέριτοντα.

Id est:

Tumque iram Deus effundet, quam haud mitiget vllis,
 Opprimat ast illa, ac mortales deleas omnes,
 Et nil non flammis, supremo & deuoret igne

Acrosticha porro carmina de quibus Cicero lib. 2. de diuinatione, recitat sanctus Augustinus libro decimo octauo de ciuitate Dei, ca. 21. Eusebius in oratione Constantini ad sanctum coetum, cap. 18. meminit Prosper libr. de praed. citionibus cap. 29. Mileuitanus lib. 3.

I Ἰδρῶσαι δεχθῶν, κρίσει & σημεῖον ὅτ' ἔσαι
 H Ἡξειδ' οὐρανόθεν βασιλεὺς ἀνάσσει ὁ μέλλον
 Σ Σάρπη πικρῶν πῶσαι κρίνει & κέσμεν ἄπαντα
 O Οψονται ἢ τῶν κέρητες πιστοὶ & ἄπεισοι
 Υ Υψίτου μὲν τῶν ἀγίων ἐπὶ τέρμα χρόνοι
 Σ Σερμφορῶν ἀνθρώπων ψυχῶς βήματα κρίνων
 Κ Κέρτος ὅταν ποτε κέσμεν ὅλος, & ἀκρονθα γένηται
 Ρ Ρήψαι δ' εἰδωλὰ βρότοις, & πλῆστον ἄπεινται
 Ε Εκκῶσαι ἢ τὸ πῦρ γῆν, οὐρανόν, καὶ θαλασσαν
 Ι Ιχνηῶν, φλέξει ἢ πύλαρ εἰρετὴ ἀίδαο
 Σ Σαῖξ τότε πῶσαι βροτ' ἐπελεύτερον φά & ἕξει
 Τ Τῶν ἀγίων ἀνόμους ἢ τὸ πῦρ αἰῶσιν ἐλέξει
 Ο Οππόσαι τις πράξαι ἐλαθεν, τότε πάντα λαλήσει
 Σ στήθα γδ' ζηφέντα θεὸς φησὶ βῆσιν ἀνείξοι
 Θ Θρήν & δ' ἐκ πάντων ἕξει, καὶ βρυγμῶν ὄντων
 Ε Εκλείψει φά & σέλας ἡλιοιο καὶ ἀστῶν
 Ο Οὐρανοῦ εἰλίξει, μένος δ' ἐτε φέξ & ἀλείται
 Υ Υψῶσαι δ' φάρεξ & ὄλει δ' ὑψώματα βενῶν
 Υ Υψῶσαι δ' οὐκ ἐπὶ λυγρὸν ἐν ἀνθρώποισι φανέται
 Ι Ισαὶ ὄρη πεδῆρης ἔσαι καὶ πᾶσαι θάλασση
 Ο Οὐκ ἐπὶ πλῆν ἕξει, γῆ γδ' φρηχθῶσαι κεραυνῶ
 Μ Μῶ πηγῶν πλάμας ἢ τε κρηλαζοντες λείψαι
 Σ Σάλπιγξ δ' οὐραυ ὄθεν φωνῶν πολύθρηνα ἀφίσει
 Ω Ωρύσσαι μύσ & μελέων, καὶ πῆμαται κέσμεν
 Τ Τερπέρων ἢ χά & τότε δείξει γαῖα χανῶσαι
 Η Ἡξαι δ' ἐπὶ βήμα θεῶ βασιλῆς ἄπαντες
 Ρ Ρύσει δ' οὐρανόθεν ποταμῶς πῦρ, οὐδέτε θεῖον.

Sensus

Sensus est Latinè:

I Iudicij in signum tellus sudore madescet
 E Et Rex æternus summo descendet ab axe,
 S Scilicet ut carnem, mundumq; ut indicet omnem:
 V Unde Deum fide simul, infidique videbunt,
 S Summum cum superis in sæcli sine sedentem,
 C Corporaq; atque animas ut cuncta iudicet ipse
 H Horrebit totis cum densis vepribus orbis.
 R Reiciant simulachra viri, gazasq; repostas:
 I Ignis humum exuret, cælum, pontum, ostiaq; orbi,
 S Sanctorumq; omnis caro libera reddita lucem
 T Tunc repetet, semper cruciabit flamma scelestos.
 V Utq; quis occultè peccauerit, omnia dicet,
 S Sub lucemq; Deus referabit, pectora clausa.
 D Dentes stridebunt, crebescent vndiq; luctus:
 E Et lux deficiet: Solemq; ut tentiaq; astra
 I Imoluent tenebrae, tum Lunæ splendor obibit.
 F Fossæ attollentur, iugaq; inclinata iacebunt,
 I Impedietq; nihil mortales amplius altum,
 L Longa carina fretum non scindet, montibus arua
 I Ima æquabuntur: nam fulmine torrida tellus,
 V Vnaq; & sicci fontes, & flumina hiabunt,
 S Sydereisq; sono tristi tuba clanget ab oris,
 S Stultorum facinrosæ mærens, mundi q; dolores:
 E Et Chaos in tetrum mergeretur terra dehiscens:
 R Regesq; ad solium sistentur numinis omnes.
 V Vndaq; de cælo fluet ignea sulphure mixto
 A Aduoluens secum reb; quicumque caducis
 T Tetrè ac delicijs sese addixere, nefandis
 O Obstrecti vitijs, supremi iudicis æquas
 R Reddat pro meritis cuique ut sententia partes.

Atque hæc sunt carmina Sibyllina, in quibus primæ versuum singulorum litteræ conficiunt Græcè hæc nomina, *ἰηρὺς θεὸς οὐρανὸς ἰσχυρὸς*, quas Latinæ qualitercumque reddere conati sumus, ut apparet. Primæ rursus litteræ quinq; illorum nominum conficiunt vocem *ἰηρὺς*, id est, piscis, ut dicebamus lib. 1. cap. 14. quo vocabulo signatur Christianus pontifici Romano parens, qui Petri piscatoris est successor, & adhuc sub annulo piscatoris salutem, benedictionemque Apostolicam suis impartitur, ut hoc scilicet sciamus fore, qui seruentur ab

ira

ira æterna Dei in orbis totius conflagratione, qua consecuta, defuncti corpora recipient: Boni quidem splendida, agilia, subtilia, imparibilia: mali tenebricosa, inertia deformia, cunctis pœnis obnoxia, & hi quidem intra telluris viscera ima, vbi nullum non mali genus, quod animum & corpus excruciet, aut extrinsecus aduenire possit, inuenietur, concludentur: Boni euolabunt in cælum, cunctisque dominabuntur, diuina, æternaque beatitudine perfruentes, cum prius vnà cum Christo adfidentes sententiam tulerint in impios, Ecclesiæque sanctæ hostes. Terra porro, ceteraque omnia, sicut antea debebant, illius alumnis omnino subiecta, in pulcherrimam formam reuocabuntur, quarum rerum signa retulimus lib. 15. ut quilibet iam certissimo cognoscat ad Ecclesiam nostram, quæ Dei est, bona cuncta referri, & inde pendere, illi Præsulibusque eius obedientiam maximam semper deberi.

Operis conclusio, & preces ad Deum.

CAP. Vltimum.

AN itaque ut clarissime sit illustrata veritas illius oraculi: *Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos*. Quocirca nos, quibus tantum Deus largiri munus nullis antecedentibus meritis est dignatus, ut in Ecclesiæ sanctæ, ad quam referuntur, & à qua dimanant omnia in humanum genus bona, complexu essemus, in eiusdem Dei summam benignitatem, multitudinemque ipsius miserationum respicientes, gratias illi summas, quantum possumus, agamus, inuicemque, ut decet, habeamus, & vnà cum pueris illis in fornace Babylonica constitutis aduocemus, quæcumque à Deo sunt, siue in cælo, siue in terris creata, ut vnà nobiscum supremæ bonitatis laudes concinant, atque extollant, neque verò desint ad eas celebrandas vel mutæ res, vel feræ ipse truculentæ, sed à superioris illæ mentibus, quibus earum custodia, gubernatioque est qualitercumque commissa, diuinitus ita dirigantur, ut neminè nõ inuitent, alliciant, impellantque ad gratias diuinę largitati habendas. Atque ut id perfectius nobis peragi possit, & absolui, illud, omnino præterea donet.

donet, vt euecti in cælum coniungamur penitus, atque ex omni patre ipsi intimæ diuinitati per ipsius essentiam vnâ cum superis mentibus ac beatis, & in altissimo, quæ ipsius est benignitas, cæli tum consensu collocati præconia illius eminentioribus modis decantare possimus. Neque verò interim nos auocent vlla acerba, vel suauia, non remorentur vlla luctuosa, aut voluptuaria, non deterræat vllum cruciamenti, mortisve crudelissimum genus.

Tu verò, Pater optime, sic enim diffundens in cordibus nostris Spiritum filiorum Dei, dedistis nobis, vt te inuocare auderemus, da, quod precamur, atque vt efficaciter precari possimus abundantius semper effunde in intima mentium nostrarum tuæ gratificationis diuitias, inspira in medijs flammis ventum roris flantem, eruens nos in mirabilibus tuis, & dans gloriâ nomini tuo, vt quicumque Nabuchodonosor in ignes ardentissimos nos coniecerit, impijs decretis repugnantes admittetur, & colat potentiam, bonitatemque tuam supremam regnum tuum sempiternum celebret, potestatemque per omnia pertinentem: conuertantur filiorum rebellium corda in patres, patrumque in filios. Conuertere igitur filia Septentrionis delicata apprehende librum mandatorum Dei, & legem, quæ est in æternum, ambula per viam ad splendorem eius contra lumen ipsius, ne tradas alteri gloriâ tuæ Maiestatis, sicuti Græcia fecit, Oriens, & Africa, gloriâ regis Maiestatis, & Imperatoris, gloriâ Catholicæ pietatis, quam suxisti ab Ecclesia matre, irritasti eum, qui te fecit, oblita es illius, qui te nutriuit, proiecisti matrem, nutricemque Ecclesiam tuam. Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas, interroga patrem tuum & annuntiabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi: inuenit olim te mater Ecclesia in terra sterili, & inculta, in loco vastarum solitudinum, eduxit te inde in brachio forti, & excelso, statuit supra firmam petram per Petri successorem pedes tuos saluam te fecit, eruens de lacu miseris, quo demersa priscis temporibus eras, de luto fecis, quo ex antiquitate sæculorum miserimè obrupta opprimebaris: assumpsit te, atque portauit in humeris suis, constituit te in loco, vbi comederes fructus agrorum, sugeresque mella de petris, Reges longa progenie nutritij tui forent, in vrbibus munitissimis

habita

Dan. 3.

Mal. 3.

Num. 20.

Psal. 39.

Sup. lib. 19.
20. 21. 22.

habitares, opibus, ac delicijs circumfluere. Expergiscere ebria, sed non à vino. En respice, vt Deus, super omnes populos Orientis, Græciæque, & Austri, quæ Ecclesiæ sanctæ monita contempserunt, adduxerit gentem de longinquo, gentem improbam, & alterius linguæ, quæ non est reuerita senes, neque puerorum misera, leuiore parris equi eius & velociore lupis vespertinis, volât quasi aquila ad comedendum, facies eorum veluti vr̄es vt̄eres: terræ frequentissimæ desertæ, ciuitates successe igni, ab alienis cuncta optima deuorata, & fæditissimis vastitatibus desolata. Cui te nunc exequabo Græcia, quondam mea? cui te potero assimilare? cui te Asia, Ægyptus, & Africa? egressus est à vobis tantus ille decor antiquus, manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia vestra: quomodo obtegit caligine in furore suo Dominus Græciæ filiam? proiecit è cælo in terras inclytam nationum, præcipitavit omnia speciosa, confregit omne cornu illius, magna est sicut mare contritio tua, quis medebitur tui? Prophetæ tui viderunt tibi falsa, & stulta. Disce tandem, disce, vbi sit prudentia, vbi sit virtus, vbi sit intellectus, vt scias simul, vbi sit longiturnitas vitæ, & victus, vbi sit lumen oculorum & pax. dereliquisti fontem sapientiæ, & aquæ viuæ, fodisti tibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas, ab Ecclesia matre discedens. Nam si in via Dei ambulasses, habitasses vtique, habitasses denique in pace super terram. Nunc facta es veluti vmbraculum in vinea, aut tugurium in cucumerario, reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, vt intueamur te, neque eris amplius dolens. Audi Dominus de folio sancto tuo: sponsæ tuæ preces exaudi. Clamat illa gemens, quasi parturiens at tollit questus. Convertimini filij mei, pupillæ oculorum meorum ad correctionem meam. En profero vobis Spiritum meum, ostendivo bis verba mea. Vocavi, & renuistis, extendi manus meas, & non fuit qui aspiceret, despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis: en foris inter extremos Indos ad Orientem & Occidentem, ad Austrum supremum prædico, in capitibus turbarum clamico. Vsquequo stulti, quæ sunt noxia cupiditatis, & imprudentes respicitis scientiam? qui me audient, absque terrore denique requiescet, & abundantia perfruetur, timore malorum sublato in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas e-

ius,

Hab. 1.

Isa. 1.
Thre. 1. & 2.

Hab. 2.

Hier. 1.
Isa. 1.

Prou. 1.

Sup. li. 5. sign.
12. & lib. 19.

Isa. 33. & 66

Sup. li. 19. 20.
21.

Cant. 8. & 6.

ius, panis Eucharistiæ, & aquæ fideles dabuntur ei. Regem videbit in decore suo, terra remotissimas religioni Catholicæ adhaerentes contemplantur, ut gaudeat unâ cum matre Ecclesia fugat, & repleatur ab ubere consolationis eius deliciis affluat, aspiciens Deum declinantem super eam fluvium pacis, & quasi Torrentem inundantem gloriam gentium, portetur ad vbera super genua blandientem sentiat, experiatur osculantem, teneat, neque dimitat, ducat in domum genitricis, audiat docentem, illique veluti suo dilecto innitatur, ut procedat quasi aurora confurgens, pulcher, ut Luna, electus, ut Sol, terribilis, ut castrorum acies ordinata, habitetque in domo Domini in tabernaculis dilectis illius, cui laus, honor, & gloria in æternitates omnium seculorum.

Amen.

FINIS LIBRI VIGESIMI
QUARTI.

LAUS DEO SEMPER.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM TOMI SECVNDI DE SIGNIS ECCLESIAE.

A

- A** ARON Persarum Rex quando coronatus, & quamdiu imperavit. 504. 512
 Aaronis legati, & munera ad Carolum Magnum. 504. profapia, infeliciâque euenta. 504. 505
 * abacrius quidam miræ obedientiæ post obitum interrogatus responder. 237
 ¶ abbates quot è Germania sancti. 262. & 263
 ¶ abbatum nobilitas ac potestas in Germania. 274. Eorumdem quatuor inter Germanicos proceres primæ sedes. 275
 ¶ Abbatum illustrissima monasteria in Germania. 275
 ¶ abdelomeres Persarû Rex, cuiusque euenta. 506
 ¶ abrahâ Ecclesiæ typus. 66. & 413
 * abrahæ filij cur fideles vocati. 78. 79
 ¶ abrahæ aduentus in Ægyptum. 481
 ¶ Abraham Fesse Rex cum coniuge & liberis à Zanhangia Rege extinctus. 515
 ¶ abrotidorum irruptiones in Germaniam. 331. Et vbi iis à Carolo Magno sedes data. ibid.
 * absoluens qui excommunicatum, vel non contritum, peccet. 345
 * acatius Episcopus Constantinop. è Felice Papa depositus. 484
- academiæ nobilissimæ Angliæ & Scotiæ. 212. publicæ vbi & à quo primum in Occidente excitata. ibid.
 * accidentia sine subiecto vt in Eucharistia sint. 179
 * accidentia aliqua sine subiecto facta qui nam voluerint. 180
 * accidens duplex esse, & quodnam sine subiecto esse non possit. 178
 * adami corpus quale à Deo creatum, si non peccasset. 209
 * adami, & Eux coniugium, quid mysticè. 84
 * adami & Megenthij dialogus. 376
 adelehis Regina inauditis modis ab Henrico coniuge afflictata. 550
 * adrianus Imperator Antinoum puerum in deos refert. 349
 * aduenæ quinam in sacris libris. 71
 * ægidij Franciscani facies instar Solis radiare visa. 208
 * ægyptij cadavera afferre soliti. 228. quas irruptiones ab Arabibus perpeffi. 221. à Iudæis philosophiam edocti. 498
 ¶ ægyptiis, postquam Iudæi discesserunt, quatuor contigerunt, quæ. 488
 ¶ ægyptij cur ad omnigenû Deum môstra colenda acti. 480. & 489

Ss

ægy

- * ægyptiorum sacerdotum iactantia in cunctis dignoscendis.
- * 271. Eorumdem responsum ad Cæsarem de Ægypti fontibus percunctantem. 291
- * ægyptiorum subuersio in mari rubro. 425
- ¶ ægyptiorum Regum successio apud scriptores diuersa. 480. 486. 488. 491
- ¶ ægyptiorum Regum successio vsque ad Cambisem, ex Eusebio. 480. 481. 482. 487. Eorumdem successio ex Iosepho, Manethone, ac S. Theophilo. 482. Ex diodoro Siculo, & Herodoto. 489. Quæ fabulosa ab iisdem tradita. 490. Et in quibus inter se dissentiant. 491. Eusebius in hoc cunctis præponendus, & cur. 495
- ¶ ægyptiorum mos in suorum Regum morte defendenda. 482
- ¶ ægyptiorum Imperium nec magnitudine nec diuturnitate Catholicorum Imperio comparandum. 495
- ¶ ægyptiorum Regum collatio cum nostris, & eorum infelicia euenta, quæ nulli vnquam nostrorum contigerunt. 496. 497. 499. 513
- ¶ ægyptiorum infandissimæ superstitiones, & fabulæ. 500
- ¶ ægyptiorum impia lex in exteros seruituti vel neci addicendos. 498
- ¶ ægyptiorum Regum Ptolomeorum successio. 499. Eorumdem infelicia euenta septem nulli vnquam nostrorum contingentia. 498
- * ægypti mira olim fecunditas. 301. Quantum & cur hodie deteriorata. 324
- * ægypti Reges Zonas torridas explorarunt. 287
- * ægypti arbor sese transeunti Domino inclinans miræ virtutis. 255
- ¶ ægypti deploratio. 639
- ¶ ægyptus primum per Dynastias gubernata, quarum exordium à sextadecima Thebeorum, & quamdiu perstitit. 480. 481
- ¶ decima septima dynastia pastorum & quamdiu permansit. 482
- ¶ decima octaua Politanorum, & quamdiu. ibid.
- ¶ decimanona, in qua Imperatore vti cœptum. 484
- ¶ vigesima Diopolitanorum. 485
- ¶ vigesima prima, eiusque Reges. 485
- ¶ vigesima secunda. 486
- ¶ vigesima tertia, quarta, & quinta. ibid.
- ¶ vigesima sexta, & septima, earumque Reges. ibid. & in hoc scriptorum dissentio. 487. & cui magis credendum 494. quot annos cunctæ dynastie conficiant 494. quænam diuturnior, & quomodo inter se distinctæ. ibid.
- ¶ ægyptus quando à Selim Rege capta 512. Quo item tempore & cur à Sarracenis. 531
- * ægyptus Pharaonico diluuiò vastata. 277
- ¶ ægypto ex quo tempore Rex qui semper

- semper Pharao dictus. 480
- ¶ in ægypto quamdiu Iudæi morati. 488
- ¶ ætas longissima quorundam Catholicorum. 228. 229
- * ætæ cōflagrationes & irruptiones in adiacentes populos. 280
- * ætæ incendia S. Agathæ velo repressa. ibid.
- ¶ etij insignis victoria de Attila in campis Catalaunicis. 338
- 339
- ¶ æthiopes falso suorum Regum originem à Salomone iactant. 126
- ¶ æthiopes quo tempore Christo adiuncti. ibid.
- * æthiopum propria Missa ab Apostolis accepta. 19. 56.
- * æfrica olim frequentissima, sub Mahometanis pene in solitudinem redacta. 303. 518. 543.
- ¶ æfrica quamdiu à Vandalis possessa. 54
- ¶ æfrica quas vastitates ab Arabibus perpeffa. 221. 546
- ¶ æfrica quando & cur à Vandalis capta. 395
- ¶ æfrica quo tempore ægypti Calyphæ à Numidis adempta. 516
- Quotq; ex iis gentes in eadem regnarint. 515
- ¶ æfrica prope tota à duobus Regibus nunc possessa. 516
- * æfrica pastoralis gēs leonum incurfationibus extincta. 280. 281
- * æfrica mira olim vbertas. 301. Et quantum nunc sub Mahometanis diminuta. 302
- ¶ æfrica status cum à Vandalis est occupata. 538. 539
- ¶ æfrica infelicitas, mira q; immu-
- ratio, ex quo ad hæreticos deuenit. 323. 519. 543. vastissima deserta remissiuè. 548. deploratio, & ad eam exhortatio. 638
- ¶ africanæ Ecclesiæ schisma falso à quibusdam assertum. 539. Sed in quo tantum Papæ auctoritati derogatum. ibid.
- ¶ africanorum Regum Catholicorum series. 14. 15.
- ¶ africanorum Regum exterorum infelicia euenta quatuordecim nulli vnquam nostrorum contingentia. 500
- * agapetus Papa Orientis Episcopos deponit, & quonam. 485
- * agapetus quando Pontifex creatus. 572
- * agapeti studium in amplificando Germaniæ regno. ibid.
- ¶ agaricum vnde confectum, & cuius efficaciam. 296
- * S. Agathæ sepulchro marmorea tabula inscripta ab ignoto iuvene imposita. 220
- * S. Agathæ velum à Catanensibus aduersus Ætæ incendia productum. 250
- ¶ agathyrsi populi, eorumque feritas. 371
- * agaunensium martyrum insigne miraculum. 263
- * agnes virgo in carcere, clarissimo lumine circumfusa. 207
- * agnorum, & onium nomine quinam in sacris litteris comprehensi. 448. 449.
- * agnus Pascalis quid mysticè. 94. 95
- * Aistulphus Longobardorū Rex Rauennæ Exarchatum, & Italiæ

INDEX TOMI SECVNDI

- ditiones occupat. 530.100.101
 ¶ aistulphus à Pipino Rege de-
 bellatus. 101
 ¶ alaricus Gotthorum Dux quan-
 do & cur Italiam, ac Romam di-
 ripuerit. 393
 * alberti Magni reliquiae quibus
 miraculis insignitae. 226
 * albertus Austriacus, Attaulpho
 deiecto, Imperator creatus. 595.
 & in hoc scriptorum dissen-
 sio.
 ¶ alberti Austriaci Imp. prosapia.
 162
 * albertus Imp. occisus. 559
 * albigenium hæreticorum præ-
 stigiæ præsentia sacrae Eucha-
 ristiae dissipatae. 112
 * alchimi Auiti carmen de colum-
 na nubis Hebræos comitante.
 92
 * eiusdem de agno Paschali. 94
 * de manna. 96.97
 * de sanguine & aqua è Christi la-
 tere. 135
 ¶ alemannorum strages à Roma-
 nis editæ. 354
 * alexander Magnus Zonas torri-
 das, explorare conatus. 289.
 261
 * alexander Magnus aduersus Hie-
 rosolymam pergens Iaddi Pon-
 tificis præsentia prostratus.
 425
 ¶ alexander Magnus quousq; Im-
 perij fines protulerit. 463. Eius-
 dem, de Nabuchodonosori Im-
 perij collatio. 464
 ¶ alexandri defuncti regna eius
 duces inter se partiti. 465. Eius-
 dem vxores & liberi ab eisdem
 ducibus extincti. ibid.
 * alexander Papa è carcere ad Her-
 metem clauis ianuis perductus.
 214
 * ¶ alexander Tertius à Friderico
 Imperatore, tribus contra se An-
 tipapis constitutis, diuexatus.
 553.591
 * ¶ alexander in Concilio Fride-
 ricum cum suis excommunicat.
 553.618
 * alexandri clemens in recipien-
 do ad penitentiam Friderici
 Imperioque illi seruando. 554
 * alexander Secundus à Romanis
 Pontifex creatus. 677
 * à Cadaolo Antipapa per Hen-
 ricum Tertium deiecto expulsus.
 ibid.
 * eiusdem studium in amplifican-
 do Germaniæ regno. 576
 ¶ alexandri Tertij Scotiæ Regis
 prosapia, & mors. 204
 ¶ alexandri Mameæ memorabi-
 lis victoria de Artaxerxe Persa-
 rum Rege. 474
 ¶ eiusdem clementia erga Chri-
 stianos. 585
 * alexij Imp. perfidia aduersus Oc-
 cidentales sibi opem ferentes.
 533.534
 * ¶ alexius idem à patruo expul-
 sus, & à Veneris Imperio resti-
 tutus. 537. Vbi tandem à Murzu-
 flo strangulatus. 438.416
 ¶ alexij Imp. legati ad Romanos.
 416
 * alphonfi Manicongi Regis lega-
 ti ad Iulium Secundum. 411
 * alphonfi Octaui insignis victo-
 ria de Sarracenis, per crucem in
 aère visam. 430
 * Alphonfi

DE SIGNIS ECCELESIAE DEI.

- * alphonfi Castellæ Regis cum
 Richardo Anglo dissidia. 586
 ¶ alphonfi Secundi insignis san-
 ctimonia, & castitas in coniu-
 gio seruata. 69
 ¶ alphonfi Primi felicissimè gesta.
 71
 ¶ Alphonfi Boni prosapia. 136
 * Alphonfus Portugalliæ Dux à
 Christo in somnis confirmatus
 quinq; Sarracenorum Reges
 debella. 430
 ¶ alphonfus altera à Sancto Isido-
 ro in somnis admonitus Sarrac-
 enos profligat. ibid.
 * alphonfus Manicongi Regis fi-
 lius cælestibus equitibus cruce
 signatis hostes prosternit. 431
 ¶ alphonfus Primus, Castus, & Ma-
 gnus Hispaniarum Reges ex
 quo maximè laudati. 47
 ¶ alphonfus Septimus Castellæ
 Rex ob sacra iura violata vbi
 inopinatè occisus. 405. Eiusdem
 corpus à dæmone arreptum.
 ibid.
 ¶ alsatiæ maxima fertilitas. 316
 * altaribus cur Sanctorum reliquie
 inclusæ. 271
 * S. Ambrosius in altari abstractus
 S. Martini funeri vacat. 204
 * ambrosius quid de sacerdotali
 dignitate. 337. Quid item de Ca-
 tholica Ecclesia. 377
 * quid de pastoris munere & po-
 testate. 448.449
 * amalphytani mercatores vt ho-
 spitale S. Ioannis Hierosolymis
 fundarint. 505
 ¶ amasis Ægyptiorum Rex. 482.
 * amen in Missa olim à populo ac-
 clamari solitum. 56
 ¶ amenophis Ægyptiorum Rex,
 qui & Mennon, de quo plera-
 que. 483.484
 ¶ amerumnes Persarum Rex, eius-
 que euenta. 505
 ¶ ampulla olei Francorum Regi-
 bus cælicus missa. 156
 amurates Turcarum Rex mo-
 netas S. Helenæ gestare solitus,
 cur. 305
 * amurates ab Eugenio Papa pro-
 fligatus. 539
 * amicturum vrbs in Italia à ser-
 pentibus vastata. 222.280
 ¶ Anachoretarum institutum &
 obseruantia apud prisicos. 266
 * anathema quid prisicis. 341
 * anastasij martyris reliquiae à ca-
 nibus custoditæ. 220
 ¶ anastasij Imperatoris legati &
 munera ad Clodoueam Fran-
 corum Regem. 155
 ¶ anastasius Imp. hæreticus fulmi-
 ne peremptus. 416
 * ananias, & Saphira ob menda-
 cium à Petro repentina morte
 puniti. 499
 * Andreæ Apostoli responsio ad
 Ægeam præcōsulem crucis my-
 sterium exprobrantem. 16
 * andreæ Apostoli corpus Amal-
 phimanna emittere solitum.
 244
 * andreas Apostolus Christianis in
 bello sacro Christi læceam præ-
 monstrans, victoriam promittit.
 429
 * andreas Hungarici Regis, & Hen-
 rici imperatoris dissidia. 577
 ¶ eiusdem supplices legati ad eun-
 dem. 243
 * andreas Spoletanus Franciscanus
 illa sus

- illæsus inter flammæ ob Christi
fidem à Mahometanis interem-
ptus. 210
- * andronici Imp. sæuitia aduersus
Latinos. 536
- ¶ andronici Comæni Imp. perfe-
cutio in Catholicos. 416
Eiusdem & filiorum infœlix in-
teritus. ibid.
- ¶ andronico Paleologo imperante
extrema clades Orienti allata.
535
¶ Eiusdem & nepotis infœlix
euitus. 417
- ¶ andronicus iunior Amurathe co-
gente à patre excæcatus. ibid.
Idem Imperio restitutus patrem
fratremque excæcat. ibid.
- * angeli quo pacto nos alloquan-
tur. 359
- * angelis qua in re homines præ-
cellant. ibid.
- * angelus vt pluribus in locis simul
esse possit. 162
- * angelus Hierosolymis centum
oëtogintaquinque millia Assy-
riorum percutit. 426
- * angelus Petrum è carcere eductum
comitatus, cur. 88
- * angeli in auxilium Romanorum
missi. 428
- * ¶ anglia, quæ olim Britannia, à
quo denominata. 404. 205
- ¶ anglia à quo sedi Apostolicæ tri-
butaria reddita. 205
- ¶ anglia aliquando à Danis pos-
sessa. 213
- * ¶ anglia Reges quosdam mor-
bos manuum & annuli conta-
ctu curare soliti. 201. 256. 213
- * Quod hæreticis Regibus est
negarum. 202
- * anglia septem olim regna in vnũ
redacta. 513
- ¶ anglia Reges quotnam Catho-
lici, quotque hæretici numeren-
tur. 34
- ¶ anglia Reges Catholici quot &
quanta Ecclesiæ donarint. 48
- ¶ anglia Reges quotnam sancti-
tate insignes. 70. 213
- ¶ Eorundem præclarè gesta. 214
- ¶ anglia regnum ex omnibus Ca-
tholicis magis infaultum, cur.
85. 87
- ¶ Eiusdem collatio cum Vandali-
co regno. 85
- ¶ anglia regnum à Cerdicio An-
glosaxonum Rege constitutum.
205
- ¶ anglia quanta olim barbaries, &
à quibus exculta. 211
- ¶ anglia nobilissimæ Academicæ
duæ à quibus excitatæ. 212
- ¶ anglia illustriores sancti mira-
culis clari. 217
- ¶ anglia à quatuor gentibus pos-
sessa. 405
- ¶ anglia regnum è Danis & North-
mannis ob sacra iura violata ad
alios translatum. ibid.
- ¶ anglia Reges nouem ex Henri-
ci familia ob sacra iura violata
interempti. 406
- ¶ angli quo tempore Britanniam
occuparint ac denominarint.
224
- ¶ angli quamdiu cum Saxonibus
in Germania constiterint. 330
- ¶ angli quo tempore Christi fi-
dem secuti. 396
- * anglicana Ecclesiæ ridiculum ca-
put impia Regina. 389
- ¶ anglorum Reges quanta olim
amore

- amore Ecclesiam persecuti. 17
- ¶ Regum successio, quotque ex
his hæretici, ac interempti. 79. 80
- ¶ Regum prosapia quamdiu re-
gnet. 123
- ¶ anglorum Regum genealogia
à regni exordio vsque ad Elisa-
betham Reginam. 207
- ¶ anglorum schola à quo Romæ
restaurata. 208
- ¶ anglicanorum Scotiorumque
Regum scelicissima eucta duo-
decim. 210. 211
- ¶ anglicanorum, Scotiorumque
Regum cognatio ultra omnes
exteros in suis posteris regiam
dignitatem seruaui. 210
- ¶ Quotque ex eisdem Reges &
Imperatores prognati. ibid.
- ¶ Earundem agnationum po-
steri quot & quanta in Europa
patrarint. 211
- ¶ anglorum, Scotorumque Regum
cognationes nunquam à subdi-
tis, vel extetis extinctæ, vel re-
gno deiectæ. 212
- ¶ anglicanorum Regum filij ma-
ximè inter se amantes. 212
- ¶ anglorum olim immanitas, &
superstitio. 374
- ¶ anna Bolenia ob adulterium ab
Henrico coniuge obruncata.
210
- ¶ anna Lithuanix Ducis filia Chri-
sto conciliata, ac Poloniae Re-
gis filio nupta. 253
- * anima quomodo pluribus in lo-
cis simul esse possit. 162
- ¶ annibal quamdiu Italiam vassa-
nt, & quoties Romanos fude-
rit. 103
- * S. Anselmus in precibus fulgen-
tis flammæ globo circumcin-
ctus. 208
- ¶ ansibarij à Nerone deleti. 335
- * anthimus Episcopus ab Agapeto
Papa depositus. 484
- ¶ antichristi persecutio quibus
prodigijs & cladibus adombra-
ta. 624
De quibus vide, verbo, Clades.
- ¶ antichristi persecutio omnium
grauissima. ibid.
Et quamdiu durabit. 625
- ¶ antichristi nomen & character
à suis sectatoribus gestandum.
630. Nomen quibus litteris con-
ficiatur, & de earum significatione
disputatio. 631
- ¶ antichristi nomen quam stolidè
hæretici Pontifici Romano af-
fingant. 630. 632
Et quibusnam illorum antesigna-
nis verè conueniat. 632
- ¶ antichristi præcursores. 633
- ¶ antichristi prodigia & mors. ibi.
- ¶ antichristus se supra Deum ela-
turus, & Christum negaturus.
626
- ¶ antichristus à Iudæis accipien-
dus. ibid.
- ¶ antichristus è Tribu Dan nasci-
turus. 627
- ¶ antichristus in templo Hieroso-
lymitano quasi Deus colendus
sessurus. 627
- ¶ antichristus quibus præstigijs ac
bellis Ecclesiam impugnabit.
628
- ¶ antichristus Romanum Impe-
rium euersurus. ibid.
- ¶ aduersus Antichristum Enoc &
Elia venturi. 629
- ¶ antichristus Enoc & Eliam in-
terfe

- terfecturus. 630
- ¶ antichristus Eucharistiæ sacramentum præ omnibus tollere curabit. 632
- ¶ anthropophagi quinam olim, eorumque feritas. 371
- ¶ antiochi Epiphanes Imperium, & sceleria in Iudæos. 467
- ¶ antiochi Sederis coniugium cum Cleopatra, bella in Iudæos, eiusque nex. 468
- ¶ antiochi Cyziceni, & filiorum infelicia euenta. ibid.
- ¶ antiochus Rex amore nouerca ægrotans eadem à patre potitus. 466
- ¶ antiochus cur Soter dictus, eiusdemque mors. ibid.
- ¶ antiochi filij Imperium, & nex. ibid.
- ¶ antichus Magnus fratre interfecto regnum arripit. ibid.
- ¶ Eiusdem strenuè gesta, & ubi tandem interfectus. 467
- ¶ antiochus Gryphus venenū sibi à matre paratum eandem bibere cogit. 468
- * antipapæ quotnam aduersus veros Papas creati. 510
- * antipapæ quatuor ab Henrico III. creati. 550. 551. Tres à Frederico primo. 553. Quotque à Germanis Imp. 562
- ¶ antonini Philosophi Imp. persecutio in Christianos. 502. Et quæ clades ob id cælitus immixta. ibid.
- ¶ antonini Caracallæ Imp. flagitia & interitus. 584
- * antonini Imper. hostes precibus Christianæ legionis fulminibus extincti. 382. Et ibi Dionis, & Capitolini lapsus.
- ¶ antoninus Imp. quot Aquilonarium strages ediderit. 336
- * S. Antonij Patauini insigne miraculum ad comprobândam Eucharistiæ veritatem. 111
- * antonius diuinitus eodem tempore Vlyssipone, & Patauij præsens. 204
- * antonius Talpalaudatus. 245
- * S. Antonij statuam quinam concremare volentes, pestilenti igne consumpti. 252. 253
- * apameæ ciuitas per crucis partem culam mirabiliter ab hostibus erepta. 262
- * apes ubi sacræ Eucharistiæ in aluicum coniectæ sacellum, & altare construxerint. 109. Eandem aliud miraculum circa sacram Eucharistiæ. ibid.
- * apes apud Boreales olim nullæ, nunc verò abundantissimæ, ac fecundissimæ, cur. 309
- * apollinis templum celeberrimū, sacrarum reliquiarum contactu, fulmine dissipatum. 189
- * apollonius Tyanæus nefandissimus à priscis in Deos relatus. 192
- * apostoli quo tempore à Christo ordinati. 323
- * apostoli Episcopos & presbyteros ordinarunt. 326
- * apostoli in vniuerso mūdo Christi fidem annunciarunt. 378
- * apostoli quid agerent ante aduentum Spiritus sancti. 376
- * apostoli ad Deiparæ funus è remotissimis oris per sublime ad ducti. 206
- * apostoli tres à Petro ordinati. 455
- * apostoli,

- * apostoli, contentione legis exorta, Hierosolymam conueniunt. 458
- ¶ apostoli summos honores aliquando acceptare, interdum recusare soliti, cur. 38. 42
- * apostoli quoties Eucharistiæ percipiendam constituerint. 54
- * apostoli Missam instituere. 17. 18. 56. 57
- * apostolis cunctis Petrus à Christo præpositus. 442. 444. 449
- * apostolis qualiter eadem lux, veritas, auctoritas, vnum denique esse cum Christo & Deo. 362. 363
- * apostolis eorumque successoribus Christus, vt sibi obediendum præcipit. 385
- ¶ Eisdem item honores, quos sibi exhiberi voluit. 37
- * apostolis rerum omnium summa à Christo commissa. 386. 387. 388
- * apostolorum successores Episcopos. 321. 324. 362
- * apostolorum perpetua successio quo pacto Dei Ecclesiam manifestet. 412
- * apostolorum cura & gubernatio Petro commissa. 448
- * apostolorum tres à Christo cæteris prælati. 451
- * apostolorum cuiam pedes prius à Christo loti. 452
- * apostolorum cuiam primo Christus resurgens visus. 453
- ¶ apostolorum mors miraculis illustrata. 407
- * apulia per quos à Sarracenis erepta. 532
- * aqua post vniuersalem resurrectionem qualiter à Deo renouanda. 259
- * aqua cur in Missa vino ad miscetur. 134
- * aquam in Missa adhiberi solitam, ex antiquis Lyturgis, & Patribus. ibid.
- * aquæ solidum iter sanctis præbere solitæ. 214
- ¶ aquilonares à Germanis victi, ac tributarij redditi. 341
- ¶ aquilonares Reges primarij Germanis olim Imp. subiecti. 343
- ¶ Et quo tempore in pristinam se libertatem vindicarint. 344
- ¶ aquilonares qualiter Germanis obedisse inuerit. 344
- ¶ aquilonaribus tria bona à Protestantibus adempta. 296
- * aquilonis regiones post Christum natum magis habitabiles effectæ. 129
- ¶ aquilonis regiones nullæ tot bonis excultæ, vt quæ Papæ parent. 374
- ¶ aquilonis tellus sexuplo maior quæ Papæ non parent. 373
- ¶ Admirandumque prorsus, vnius partis Papæ subiectæ magnificentiam nunquam adæquasse. 375
- ¶ aquilonarium regionum Papæ non parentium vastitas, & infelicitas. 375. 377
- * arabiaæ fœlicis regiones. 295
- ¶ arabie qui Reges Lusitanico Imperio subiecti. 51
- ¶ Et quam pretiosa inde ad nos allata. ibid.
- * arabum continuis deprædationibus quæ loca infestata. 304
- ¶ arabum irruptiones & deprædationes

ationes in Ægypto & Africa. 221	arianorum cōciliabulum in Nicæa Thraciæ. 10
¶ aragonensium Regum successio. 32	arianorum multitudo Hieronymi & Hilarij temporibus. 8. 11
¶ aragonensium Regum numerus, & obitus. 77	¶ Nunquam tamē plures, quam Catholici. 11
* aratoris carmen de Ecclesia è Christi latere formata. 136	* arianus Episcopus à Catholico in medijs flammis ad veritatem comprobendam illaso, confutatus. 211
* arbor vitæ in medio paradisi quid mysticè. 82. 83	* aristotelis num sit libellus de mundo. 4
* arca testamenti, Eucharistiæ typus. 92. 93	¶ aristoteles priscis laudatissimus, à nostris autem in multis confutatus. 288
* in arca quid asseruatum, & quantæ venerationis apud priscos. ibid.	¶ arithmetica quid, eiusque utilitas. 290
* arcam qua reuerentia Deus colivoluerit. 266	* arithmetici summi Germaniæ. 291
* archiepiscopi quot è Germania Sancti. 369	* arma num quandoque clericis licita. 433
¶ archiepiscopi tres Germaniæ Imperatoris electores. 272	¶ armorum quanta olim raritas, & quanta nunc copia Germanis. 345. 346
¶ architectura mirabilis Germanorum. 299	* armorum igneorum machinæ à quibus inuenta. 346
* ardaburius Theodosij dux, Angeli ductu Ioannem Imp. hæreticum capit. 428	¶ arnoldi Haldrenij insignis sanctitas, & doctrina. 371
* arduinus Eporediæ Marchio Italiæ Rex creatus. 506	* ¶ arnulphus Germaniæ Rex à Formoso Papa Imper. coronatus. 546. 571. 400
¶ argentinenfis turris septem mundi miraculis annumerata. 299	* arnulphus Imperator duobus rebus maxime commaculatus. 546
¶ argentinensis turris septem mundi miraculis annumerata. 299	* arnulphus ob flagitia ab Italia exactus. 571
¶ argentinensis turris septem mundi miraculis annumerata. 299	¶ arnulphus ob sacra iura violata pediculari morbo miserabiliter absumptus. 400
¶ argentinensis turris septem mundi miraculis annumerata. 299	¶ arnulpho Imperante quæ vastitates adductæ. 489
¶ argentinensis turris septem mundi miraculis annumerata. 299	

¶ arnulphus Episcopus è Clodo- mei stirpe insignis sanctitatis. 153	¶ assyria loca tercentesimo quoque anno à truculentis nationibus occupata. 223
¶ artaces latronū dux Parthorum regnum constituit. 469	¶ assyria mira immutatio sub Mahometanis. 323
¶ Eiusdem posterorum infelicia euenta. 469. 471	¶ assyria quota pars & quamdiu ab Assyriis possessa. 441. ¶ Et in hoc scriptorum lapsus. 442
¶ artaxerxes Persarum Regis infelix interitus. 465	¶ assyria vastissimæ solitudines quatuor. 547
¶ artabanus Medorum Rex à Tiberio Imp. pulsus. 471	¶ assyria deserta nouem, eorumque nomina, situs, & latitudo. ibid.
¶ artabanus vnà cum filiis & vxore à fratre occisus. ibid.	¶ assyria deploratio, & ad eam exhortatio. 639
¶ artabani postremi Parthorum Regis bellica gesta, & interitus. 473	* assur Rex Ninivæ condita Assyriorum regnum excitat. 501
¶ artaxerxes Persarum Rex vbi cum innumero exercitu ab Alexandro victus. 474. Eiusdem interitus. ibid.	¶ assur vnde prognatus, & egressus. 439
¶ artaxerxis genealogia & flagitia. 460	¶ assur, qui & Ninus, quamdiu regnarit. 440
¶ artaxerxis Mennonis Persarum Regis infelicia euenta, & obitus. 461	¶ Quot ex eo Reges prodierint, & quamdiu in Ninivæ imperarint. 441
¶ artaxerxis Ochi truculentia, & interitus. 462	¶ assyrii quamdiu in Asia regnarint. ibid.
¶ artifices quāto ciuitatibus bono. 310	* assyriorum exercitus Hierosolymis ab Angelo percussus. 426
* ascensio Christi supra omnes celos quomodo absq; vlla eorum scissura. 171	¶ assyriorum Imperium quamdiu durarit. 869. Et in hoc Velleij lapsus. ibid.
* asia tota quo tempore à Turcis capta. 533	¶ assyriorum regni origo, & antiquitas. 438
* Per quos ab eisdem recepta. ibid.	¶ assyriorum Regum infelicitas ex quatuor pensanda. 439
¶ asia quoties ab impijs capta, & per Catholicos erepta. 529.	¶ assyriorum Reges quot, & quamdiu ex stirpe Assur regnarint. 439. 440. Regum numerus apud scriptores diuersus. 440. 441
535	¶ assyriorum duæ clarissimæ Regiæ
¶ assyria qui Reges Catholici olim. 34	
¶ assyria populi à tribus efferis gentibus partim deleti, partim oppressi.	

ginæ. 449
 ¶ Assyriorum Imperium in Asia
 quousque protensum. 441. Et
 in hoc scriptorum lapsus. 442
 ¶ Quale fuerit verè, & quæ de eo
 fabulosa. 523. 528
 ¶ Assyriorum Regum impuritas.
 443. Eorumdem infelix interi-
 tus. 444
 ¶ Assyriorum Regū infelicia eue-
 ta remissiuè. 447. Eorumdè col-
 latio cum Catholicis. 450
 ¶ Assyriaci Reges in diuinis libris
 recensiti an superiorum genea-
 logiæ attextendi. 447. Eorum-
 dem gesta & infelices exitus.
 449
 ¶ Assyriacis Regibus semper Ca-
 tholici post Constantinum la-
 tris dominati. 443
 ¶ Assyriorum regnum à quo exci-
 tatum & denominatum. 451
 ¶ Assyriorum, & Babyloniorum
 regnum cur idem reputatum.
 ibid.
 ¶ astrologia quid, eiusque utili-
 tas. 289
 ¶ astrologiæ summi scriptores
 Germani. 290
 ¶ astyagis Persarum Regis profa-
 pia, & immunitas in apponen-
 dis filij carnibus patri. 457
 * Atlantidis insula in Oceano
 absorpta. 277. 25
 * Athanasius quid de Rom. sedis
 primatu. 467
 * Athanasius ab Arianis pulsus, &
 à Iulio Papa restitutus. 479. 480
 * Athanasius iterum à Constantio
 Impe. Ariano pulsus. 480
 ¶ attaulphus Gothorum Dux à
 Constantino profligatus. 394
 * attila Barbarorum Rex mirabili-
 ter à Leone Papa placatus. 524
 ¶ attila cum suis in campis Cata-
 launicis ab Aëtio deuictus. 338
 ¶ attilæ irruptio in Gallias, & Ita-
 liam. 395
 ¶ augiæ insulæ mira virtus aduer-
 sus venena. 228
 ¶ auguria olim cunctis prope gē-
 tibus communia. 230
 * augustinus quid de ordinis sa-
 cramento. 338
 * Quid de Catholico nomine.
 377
 * Quid de Petri clauibus. 440
 * Quid de Romanæ sedis primatu.
 468
 * augustinus picturarum adorato-
 res reprehendens, quo pacto in-
 telligendus. 271. 272
 * augustinus egregiè de Stephani
 protomartyris reliquiis. 247
 * augustinus hesitans circa intelle-
 ctum illorum verborum. Tu es
 Petrus, & c. excusatur. 456
 ¶ augustinus Constantinum lau-
 dat. 75
 ¶ augustinus Rom. à Gregorio
 Magno ad Angelos missus quæ-
 tum Christi cultum amplifica-
 rit. 312
 * aurelianus Imp. Papæ potestatem
 violare non ausus. 478
 ¶ aureliani seuitiâ, præsertim in
 Christianos. 589. Eiusdem inte-
 ritus. ibid.
 * aurelij Carthaginens. Episcopi
 literæ ad Cælestinum Papam.
 481. 482
 ¶ auriflammula Francorum Re-
 gum quid, & quantas eis attule-
 rit victorias. 156
 ¶ auri,

¶ auri, & argenti mōtes in Suecia.
 318
 ¶ austriaca familia Imperia am-
 plissima affinitatis iure consecuta.
 121. quādiu Germaniæ im-
 peret. 121. 122. quando à Deo ex-
 citata, & quādiu quotque re-
 gionibus dominetur. 126. tot
 è suis Imperatores, quot nulla
 alia inter mortales numerat.
 165
 ¶ austriacorum genealogia. 161
 ¶ austriacorum Regum posteritas.
 ibid. cognatio per fœminas à
 Boëmorum Regibus. 175
 ¶ in Austriacis Lutzeburgensium
 Regum agnatio per fœminas
 perpetua. 163
 ¶ auctoris preces ad Deum. 637
 ¶ Eiusdem exhortatio ad hæreti-
 cas nationes. 638

B

B * Abylæ martyris reliquiis vbi
 demonum præstigiæ disti-
 pata. 190
 ¶ babylon ciuitas à quo condita,
 & cur Nabuchodonosoro attri-
 buta. 453
 * babylon antiquæ Romæ typus.
 421
 ¶ babylonæ locus iam ignotus.
 323
 ¶ babylonis regnum omnium ve-
 rissimum. 451
 ¶ babyloniorum, & Assyriorum
 regnum cur idem reputatum.
 ibid.
 ¶ babyloniorum Regum cogna-
 tio, & infelicia euenta. 452.
 453
 ¶ babylonici Reges quādiu re-
 gnarint. 454. Eorumdem colla-
 tio cum Catholicis Regibus, &
 quā longè in omnibus impa-
 res. 455
 * bacchus à dæmonibus vitem in-
 uenisse fictus, cur. 62
 ¶ badenses thernæ celeberrimæ.
 319
 * baiazetes Turcarum Rex Sigif-
 mundum Hungariæ Regem
 profligat. 539. ¶ à Tamerlane
 Rege ferrea cauea inclusus &
 extinctus. 521
 ¶ balthasar Rex ob violata templi
 vasa, imperio, vitaque priuatus.
 391
 * baprisimus in nomine Christi
 quo tempore ritè collatus. 503
 * baptizatos hæreticis rebapti-
 zandos qui malè senserint. 488
 ¶ barbarorum crebræ irruptiones
 in Ægyptum & Africam. 221
 ¶ ex barbarorum irruptionibus
 qualiter Catholicorum felicitas
 elucescat. 223
 * barnabas Apostolus à Petro or-
 dinatus. 456
 * Qualis antea vocatus. 457
 * S. Basilius quid de sacerdotalis
 ordinis dignitate. 338. Quid de
 Catholica Ecclesia. 377. 378
 ¶ basilius Macedo, quo tempore in
 Oriente imperare cœperit. 177.
 434. Eiusdem fœminea proles
 per nostros seruata. 178
 ¶ basilij Imperium quādiu in eius
 posteris perstiterit, & cur defe-
 cerit. 434
 * basilij martyris caput obtrunca-
 tum mirabiliter caduere adglu-
 tinatum. 231
 * bali-

- * basilidis Episcopi lapsi depositio. 503
- ¶ basiliscus Imp. hereticus cum filiis trucidatus. 414
- ¶ bauaria vnde dicta. 369
- * beatitudo nostra in quo consistat. 115
- * beatorum scientia qualis post resurrectionem. 118. corpora quo pacto spiritualia dicantur. 149. corporibus quæuis solidissima corpora penetrare concessum. 170. 171. & seq. 212. corporum splendor post resurrectionem. 189. dotes sæpè sanctorum adhuc viuentium corporibus communicatæ. 209. corporum post resurrectionem quanta cum Christo coniunctio. 103. corpora post resurrectionem loco non contineri. 104
- ¶ belæ primi Húngariæ Regis prosapia. 170
- ¶ beliciuitas & templum. 453
- * ¶ bella quando Christianis licita. 432. * qualiter à Christo & sanctis permilla. 433. * Et quid ad id hæretici opponant, quod confutatur. 432. 433
- ¶ bella quænam à Castellæ Regibus pro Ecclesia confecta. 16. Quæ item à Francis. ibid. Quæ ab Anglis & Hungaris. ibid. à Polonis. 18. à Northmannis. ibid. à Burgundionibus. ibid. clericis vetita. 90. Catholicorum non ita funesta, vt priscis. 98. & seq. Nec tam crebra. 93. cruenta quæ olim inter Catholicos principes in Galliis. 94. Quæ item in Italia. 95. Quæ in
- Germania. 95
- ¶ bella truculenta Romanorum, & Italix ante Christum natum. 103. Punica, & Seruilia Romanorum quamdiu durarint. 106. maxima Ecclesiæ Dei futura prædictum. 113. 215. aduersus nullum cœtum plura aut diuturniora fuisse, quàm cõtra Ecclesiam nostram. 114. 118
- ¶ bellica studia quæcumq; cordi priscis. 91
- ¶ bellica arma quàm rara olim, & quam copiosa nunc Germanis. 345
- ¶ bellicæ machinæ à Germanis inuentæ. 346
- * bellum factum quibus miraculis à Christianis confectum. 430
- ¶ sociale inter Romanos & Italos quàm sæuum. 93. 95. Syllanum, & ciuile Romanorum. 93. nullum funestius inter Catholicos, quam inter Polonos, & Crucigeros. 97. Ciuile quot Romanorum millia absumpserit. 104
- ¶ belgarum incredibilis numerus prælio calorũ, & venditorũ. 334
- ¶ belpheri Persarum Regis bellica gesta. 507
- ¶ S. Benedicti ordo quot sanctos in Anglia ediderit. 130
- * benedictus IX. Pontifex creatus, ac postmodum expulsus. 576
- ¶ beneficia maximè diuina quibusdam Catholicis prouinciis concessa. 227. 228
- * bernardini Senensis cadauer suauissimè fragrans. 234
- * berengarij hæresis quæ, & vbi damnata. 50
- * Eius

- * Eiusdem inconstãtia, & relapsus. ibid.
- * berengarij Fori Iulij Ducis, & Vuidonis Spoleti contentio de Imperio. 570
- * berengarius Primus Ludouico Rege excæcato Imperator creatus. 547. Eiusdem nex. ibid.
- * S. Bernardus, sacra Eucharistia, obsessos à dæmone liberat. 114
- ¶ S. Bernardini vaticinium Henrico Angliæ Regi. 406
- ¶ Bibliothecæ publicæ ac locupletissimæ Germaniæ. 303
- * blasij Episcopi facies instar Solis interdum lucere visa. 207
- * boë vastissimi serpentes quo tempore Italiam infestarint. 282. 306
- ¶ bohemi ex quo Christo conciliati, quoties in Christianos sæuierint. 252
- ¶ bohemia quas vastitates ab Hussitarum hæresi perpeffa. 254
- ¶ bohemia Germaniæ Imperatoribus tributaria. 343
- ¶ bohemiæ magnificentissima tēpla. 276. 277
- * bohemorum munificentia erga Ecclesiam Catholicam. 400
- ¶ bohemorum Regum felicissimè gesta. 72. Regum numerus, & mors. 78. 79. & Polonorum Regum cognationes qualiter inter se connexæ. 179. Regum, Ducumque genealogia. 173.
- * Ducibus quibusnam & quamdiu regium nomen neglectum. 375. Et à quibusnam repetitum. ibid.
- ¶ bohemorum Regum posteritas quo tempore in maribus extructa, & per fœminas in Austriacis perpetuata. 175
- ¶ bohemicum, & Hungaricum regnum vt in vnum coherint. 176
- ¶ bohemorum & Hungarorũ Regibus priuilegia duodecim quo ad suos posteros diuinitus concessa. 176. 177
- ¶ bohemorum quot Reges sancti. ibid.
- ¶ boiorum irruptio in Germaniã. 327
- ¶ boleslai Pij Bohemiæ Regis præclarè gesta. 72. Primi Poloniæ Regis insignia gesta. ibid. Eiusdem prosapia. 180. Pudici Poloniæ Regis perpetua castitas, cū Chunegundi coniuge. 181. Polonorum Ducis obitus, & successores. 343
- ¶ bombardæ bellicæ à quibus inuentæ. 346
- ¶ bona externa cur Deus Ecclesiæ largitus. 230
- ¶ bona ducenta Germaniæ. ibid. de quibus vide verbo, Germaniæ.
- ¶ bonorum tria genera. 368. 369
- * bonifacius Episcopus in summo discrimine crucis virtute erptus. 260. monachus medias flamas illæsus pertransit. 210
- * bonifacij Quinti studio Italia ab Eleutherij Exarchi direptione seruata. 528
- * bonifacij Octauj studiũ in tuendo Orientali Imperio. 538
- * bonifacio Octauo in schismate inter Adolphum & Albertum Austriacum componendo quid falso

- falsò obiectum. 595. ¶ Eiusdem cum Philippo pulchro dissidia vnde exorta. 399. 595
- ¶ bonifacius octauus Philippi Pulchri iussu Anagninè comprehensus. 400
- ¶ bonifacius Anglus à Gregorio secundo in Germaniam missus quantum Christi cultum amplificarit. 265
- * bonouillus hæresiarcha Eucharistix miraculo ad fidem reuocatus. 445
- * bononius Abbas maxima interdum luce circumdari visus. 208
- ¶ boreales regiones à Catholicis exculta. 305. olim demonas colere soliti. 231. Quibusque ritibus. ibid. Reges olim maris ac terræ imperia filiis partiri soliti. 194. olim captiuos sacrificare, & ex cæcorum capitibus pateras conficere soliti. 366
- ¶ borealium incredibilis olim feritas, & à quibus exculta. 366. 369. 370
- ¶ borealibus duo præcipua post Christi cultum concessa. 308
- ¶ borealibus quatuor à Catholicis tradita, maximè ad vitam necessaria. 226
- ¶ borealium mos in bellis. 247. Reliqua vide latius, in verbo Germani, & Aquilonares.
- ¶ boruorij Bohemorum Ducis feminea stirpe quàm feliciter propagata. 123
- ¶ boruorij eiusdem posteritas quamdiu duret. 176. Et quosnam sanctos ediderit. 178
- ¶ boruorius quo tempore Christo adiunctus. 172. Eiusdem profapia. ibid.
- ¶ bremenses ordinis Theutonorum, & Ensisferorum militum auctores. 268
- * S. Brigidæ tunica vbi asseruata miraculis scateat. 249
- ¶ brigida extremam cladem Græcis prædicit. 535
- ¶ brigida Sueca sanctitate & Prophetiæ dono præstans. 242. feminarum religiosorumque virorum ordinis auctrix. 245. 264
- ¶ britannarum virginum vndecim millia à Barbaris ob castitatem occisa. 247
- ¶ britannix Virgines ob castitatis obseruatiã sibi vultum deturpare solitæ. ibid.
- ¶ britannia ex quo tempore ab Anglis occupata. 224. post Christi cultum nec venenarum animal gignit, nec aliunde illatum nutrit. 228. quod vastitates ante Christi cultum ab exteris perpeffa. 331. Et ex quo Christo conciliata nihil tale passã. ibid.
- * Britannix olim intemperies. 298
- ¶ britannix quæ pars à Scotis occupata, ac denominata. 202. totius qui dominarum tenens, Angliam denominarit. 206. olim barbaries, & quantum ab Anglis illustrata. 211. quæ clades ab Ariana perfidia illatæ. 530. quanta olim luporum frequentia, modò nullus, cur. 228. naturalis olim feracitas. 321
- ¶ Britanni olim demonas colere soliti. 231. homines item sacrificare.

- ficare. ibid. humanis carnibus vesci. 235 in siluis ac nemoribus habitare. 303. magiæ olim deditissimi. 235. à quibus & quando ad verum Dei cultum traducti. ibidem. à quibus litteras edocti. 285. propè cuncti ab Anglis deleri. 339
- ¶ britannis nullæ olim domus, & vrbes. 308
- ¶ britannorum duo genera, eorumque feritas. 63. Et à quibus exculta. 64
- * britius Episcopus Turonensis sedepulsus, & à Papa restitutus. 482
- ¶ bruno Colonensis Carthusianorum auctor. 265
- ¶ bruno omnium primus religiosorum solitarios cœtus instituerausus, & quoniam. 269
- ¶ buceri hæresiarchæ infelix interitus demone astante. 480. quando & à quibus ad Christi cultum perducti. 538
- ¶ bulgaria ob Græcicas hæreses à Turcis occupata. 336
- ¶ bulgarorum irruptiones & depredationes in Oriente, hæreticis imperantibus. 532
- * burgundiæ regnum quo tempore à Francis occupatum. 511
- ¶ burgundiones quanta Ecclesiæ Catholicæ præstiterint. 78
- ¶ burgundiones vnde in Germaniam irruerint, & vbi confederint. 329
- ¶ burgundionum Regum feminea stirps quamdiu duret. 122
- ¶ bulyris Ægypti Rex, ex quo fabulosa pleræque. 489
- ¶ Cabades Persarum Rex ob turpissimas leges regno deiectus, & in carcerem detrusus. 477
- * cadauera à prisca vt asseruari solita. 228
- ¶ cæci tres Germani eminentissimæ scientiæ. 279. 282
- * cæciliani Africæ Metropolitæ depositio. 478
- * cæcilia virgo maximum ex te lumen emittere visa. 200
- * cælestinus Papa ab Africæ Episcopis litteras recipit. 482. Eiusdem literæ ad Cyillum Patriarcham Alex. super Nestoriani causa. 489
- ¶ cælestium orbium contemplatio quantæ utilitatis ac iucunditatis. 289. 290
- * cælites quoties pro Christianis pugnare visi. 424. 425. & sequen. 428. 430. 432
- * cælum vltimum non esse in loco. 160. 168
- * cælum qualiter in die resurrectionis renouandum. 259
- * cæra in Italia olim rara, nunc vero abundantissima, cur. 308
- ¶ cæsarea Syriæ metropolis. 218
- * cæsari Augusto de Nili fontibus inuestiganti quid ab Ægyptiis sacerdotibus responsum. 290
- ¶ C. Cæsaris bella, & quot hostium millia ab eo cæsa. 93
- ¶ cæsar quot & quantas Borealium strages ediderit. 334
- * Caietanum vt dæmonum præstigiis

- gias detexerit. 190
 * calabria per quos à Sarracenis erepta. 533
 * calisti Tertij insignis victoria de Mahomete Turcarum Rege. 540
 * calisti præclare gesta pro Græcis aduersus Turcas. ibid.
 * caluinus qualiter Christi corpus in Eucharistia esse velit. 7
 * caluini stoliditas in exponendis Nicænæ synodi verbis de sacra Eucharistia. 46
 * caluini impium dogma. 508. tria mendacia aduersus Ioannem Vigesimalium secundum. 513
 ¶ caluini infelix ac turpissimus interitus. 410. 411
 ¶ caluinistæ ob violatas reliquias sancti Martini bis à Catholicis miserrimè concisi. 411
 ¶ calypha Sarracenorum Pontifex. 221
 ¶ calyphæ potestas ac dignitas apud Mahometanos. 507
 ¶ calypha ex quo tempore Ægyptiis, Mesopotamiæ, ac Persidi propius, sibi que inuicem disidentes. ibid.
 ¶ calyphæ potestas quando immutata. ibid.
 ¶ calyphæ Baldacensis bellica euentata. 508
 ¶ calypha nullus ad pronepotem Imperium transmisit. 510. cum tota progenie quando & à quo in Ægypto obruncatus. 512. Ægypti à Numidis Africæ dominatu priuatus. 514
 ¶ cambalum olim Tarratorum regio. 380
 * cambyses Persarum Rex zonas torridas explorans suorum carnibus vesci coactus. 287. 291
 ¶ cambylis immanitas, & infelix exitus. 457
 ¶ cantus quantum agrestes animos emolliat. 296
 ¶ cantu cur Orpheus feras ac lapides deduxisse dictus. ibid.
 ¶ cantus disciplina olim Germaniæ nulla, & vnde ad eam adducta. 297
 ¶ canuti Daniæ Regis insignia gesta. 73. Eiusdem mira sanctitas. 199. Eiusdem nex miraculis illustrata. 81
 ¶ canuti alterius Danorum Regis ob sacra iura violata miser interitus. 406
 ¶ cantacuzenus à Ioanne Imp. Imperio priuatus, & monachum profiteri coactus. 414
 ¶ carachorani deserta. 281
 ¶ cardinales quot Germanici insignes. 271
 ¶ carauanæ in Africa quid, & cur 221
 * carmaniæ deserta. 296
 * carmen Empedoclis de Dei omnipotentia. 3
 * carmen Alchimi Auiti de nube Hebræos comitante. 92. reliqua vide Alchimi. ibid. Aratoris de Ecclesia è Christi latere formata. 136. Francisci Bencij de S. Francisci stigmatibus. 200. Prudentij de Vincentij martyris corpore. 219. Virgilij Sibyllis de Messia aduentu. 276. reliqua vide Virgilij Lactantij è Sibyllis de felicibus Ecclesiæ temporibus. 284. Ægyptiorum sacerdotum ad Cæsarem Augu

- Augustum 291. Horatij de zonarum intemperie. 292. reliqua vide Horatij.
 * carmen Homeri de Aquilonarium regionum intemperie. 298. Eiusdem de Dei omnipotentia. 4. in sepulchro martyrum vnguentum scarentium. 242. Venantij ad S. Martinum pro oculorum visu recepto. 258. Prosperi de Romanæ sedis primatu. 472. Fortunati de Valentiniano Imp. & coniuge ad pedes Martini procumbentibus. 38. in sepulchro Luitprandi Regis. 47. Lucani de infelici Italiae statu sub Nerone. 105.
 * Ildeberthi Episcopi de mirabilibus circa Eucharistiam. 124. Eiusdem de aquæ & vini mysterio in Missa. 135. Iuenci de Eucharistia. 36. Marij Vict. de Melchisedech & Eucharistia. 66. ¶ S. Rhemigij in Clodouei Regis sepulchro. 156. vxoris Mauritij Imper. in decem natorum cæde. 169. * Orpheide de Dei omnipotentia. 3.
 * sedulij de aqua & sanguine è Christi latere. 136
 * carmina Sibyllarum de Dei omnipotentia. 3. Earumdem de sacra Eucharistia. 104. 106
 * carmen Tertulliani de Christi corporis figura. 91
 * eiusdem de manna Eucharistiæ typo. 96. De Ecclesia per Euam ex Adami costa figurata. 126.
 ¶ Ioannis Francisci Bordini in præclarissimas virgines & mart. Visulam & socias. 249. 250. 251.
 ¶ carmen Iulij Cæsaris Stellæ in Henricum & Chunegundim Augg. castitate & sanctitate admirandos. 257. 259. in sepulchro S. Ricardi Regis incisum. 260. Sidonij ad Galliam. 338. Lucretij. Ouidij, & Lucani de mundi fine. 633
 ¶ carmina Sibyllarum de iudicio, & mundi fine, Græcè in Latinum versa. 635. 636. quid primæ singulorum litteræ conficiant. 636
 * carolus Magnus quo tempore à Leone Tertio coronatus. 402. 543. ¶ Et cur ab eodem adoratus. 40
 * carolus Francus ab Vibano Papa ad Neapolis, ac Siciliae regnum aduocatus. 516. à Gregorio Decimo, ne aduersus Paleologum Constanti. Imp. pergeret, retardatus. 537
 * carolus Magnus Desideriū Longobardorum Regem captum regno priuat, cur. 515
 Bauariæ Duce deuictō Baiariam regno adiicit. 567. Saxones deuictos in Galliam transfert. ibidem. ¶ Hunnis extinctis maximas illorum opes in templa distribuit. 54. Longobardorum dominatum in Italia euerit. 102
 ¶ carolo Magno quæ præcipua fuerint, nulli ante ipsum Imperatori concessa. 74. Eiusdem Imperium & bella. 93. Eiusdem fœmine stirps quam feliciter propagata. 122. Eiusdem posteritas quot regionibus & quamdiu dominata.

- ¶ eiusdem profapia. 143. Eiusdem familia, vt germanico regno initium dederit. 154. Ex eiusdem stirpe Saxonum Imperatorum familia deducta. 158
- ¶ carolus Magnus primus publica doctrinarum liberalium gymnasia in Gallis excitat. 153. 212. Legatos & dona à Persarum Rege accipit. 155 Primus in Germania magnificentissimum templum fundat. 276. Eidem diuinitus Occidentale Imperium delatum. 395. Eiusdem stirps quando & cur in Gallis extincta, ac regnum ad Hugonem Capetum translatum. 398. 399
- ¶ carolus Magnus quot annos imperarit. 427. Eiusdem Imperium ad abnepotes diuinitus transmissum. 435. Eiusdem stirps per Radegundim ex Clodoueo. 525. Ex eiusdem cognatione per Luitgardam quot Imperat. ac Reges prognati. ibid.
- * carolus Crassus ob ignauiam Imperio ac regno priuatus. 404
- * carolus Crassus à Ioanne Octauo Imp creatus. 545. 570
- * carolus Caluus Romæ à Ioanne Octauo Imperator coronatus. 544. Eiusdem cum fratribus truculenta dissidia. 568
- * carolus Simplex è Ludouico Balbo Imp. posthumus. 544
- * eiusdem & successorum dissidia cum Adone & posteris. ibid.
- ¶ caroli Martelli præclare gesta.
- 72. Eiusdem insignis victoria de Mahometanis. 97. Eiusdem profapia. 171. Eiusdem natalis, facinora, & obitus. 397
- ¶ caroli S. Ludouici fratris Regis Neap. genealogia. 224
- ¶ caroli Quinti profapia. 160
- * carolus V. omnium latissimè dominatus. 408
- ¶ caroli Quarti genealogia. 163. 175
- ¶ caroli Phernandi à puero cæci mira in omni doctrinarum genere peritia. 280. 281
- ¶ carolomanni studium in restituendis ablatis Ecclesiæ. 397
- ¶ carolus Sextus Franciæ Rex cur in amentiam versus, & ad Angliæ Regem adductus. 400
- ¶ carolostadij hæretici infelix interitus. 410
- * carthaginenses classe instructa zonas torridas explorare conati. 248
- * carthaginense Concilium in Cæciliani causa coactum. 478
- ¶ carthusianorum ordo vbi & à quo institutus. 265. 267
- ¶ carthusianorum insignes scriptores de cœlesti contemplatione. 267. familia vltra omnes primæuæ institutionis obseruatrix. 268
- ¶ cassani Persarum Regis bellica euenta. 510
- ¶ castellæ Regum successio. 34 Reges quinquaginta vnus, eorumq; obitus. 78. 79. Regnum quo iure Austriacæ familiæ delatum. 133
- * castellanis & Lusitanis vt terrarum

- rum orbis à Papa diuisus. 410
- ¶ castellanorum Regum origo, & posteritas. 134
- ¶ castitas apud alienos à Dei cultu nulli vnquam vera. 240
- ¶ catalij regnum vbi, eiusque magnificentia. 380
- * cathanenenses S. Agathæ velum aduersus Ætæ incendia producere soliti. 250
- * carenæ Petri & Pauli quibus miraculis insignes. 249
- ¶ catharina Genuensis diu sacra Eucharistia absque alio cibo nutrita. 10
- * catharina Senensis Christi stigmatibus insignita. 200. Sæpius in aëra sublata. 216
- * catharina è Raconisio sæpe insigni splendore fulgere visa. pa. 209. Sæpe in remotis oris in occlusas vndique domos asportata. 213
- * catholica regna quo ad quinque omnium felicissima. 509
- ¶ catholicæ fœminæ quo ad suos posterios quanto præcis fœlicitiores. 120
- ¶ catholicarum fœminarum mira fortitudo. 247
- * catholici quo pacto corpore & anima in vnâ cum Deo substantiam vniantur. 199. 202
- quo pacto subiectas sibi terras vbiq; illustrarint. 303. 304. 305. vt Iaponios à dæmonum cultu reuocarint. 192. quoufque nauigando Imperij fines protenderint. 51. 52. 53. vltra omnes è remotissimis oris maximas ad Ecclesiam opes iuxta diuina oracula comporta-
- runt. 29. vt diuinitus deserta loca excoluerint. 62. Et quotnam barbaras regiones mirificè illustrarint. 64. 65. Et quantum in hoc hæreticis præstent. 66. cur interdum iofelices visi, ac de tribus felicitatis gradibus. 67. 68. Et quo pacto eisdem omnium maximè felicitatis essentia contingat. 68. Et cur non omnibus externa felicitas à Deo concessa. ibid. Reges quotnam sancti. 69. 70. post Constantinum omnium latissimè dominari. 73. 444. etiam optimi qualiter diuitias habere possint. 218. soli dæmonibus imperant, eosque expellant. 387. Et qualiter ex hoc veram fidem sequi dignoscantur. ibid. præcipuè sanctitatis semper in acie victores aduersus impios. 411. Reges & Imperatores longioris vitæ, quàm hæretici. 426. Quotque è nostris supra quadraginta annos imperarint. ibid.
- * catholicis quibusnam Christi stigmata impressa. 200. 201. Et qualiter ex hoc ex Dei Ecclesia esse dignoscantur. 201
- * catholicis quoties Angeli in præliis adstiterint. 428. Quoties item Sancti. 429. & seq. in bello sacro à S. Andrea Christi lancea patefacta. & victoria promissa. ibid. Albatorum item equi tum agmina pro eis pugnare visa. ibid. principibus quando bella licita. 433. Quid ad hoc hæretici opponant, quod

confutatur. 433.
 ¶ bella fore prædictum. 215. ex hac vita ad superos eripi exoptabile. 229. in spectantibus ad religionem veram veram esse sapientiam vnde liqueat. 236. cur sine dubio doctrinæ veritas sit, hæreticis vero non. 255. imperantibus quoties Asia à Sarracenis erepta. 532. 534
 ¶ à Catholicis plus Mahometanis ereptum, quàm Græcis à Mahometanis. 537
 * catholicorum studio Borealium barbaries exculsa. 305
 * catholicorū regiones post Christi cultum fecundiores, ac meliores affectæ. ibid. merita quomodo inter se communicentur. 339. 340. adhuc videntium corporibus ex Dei coniunctione diuina vis ad efficienda miracula impressa. 201. 202.
 ¶ de quibus vide verbo, Sancti. & columbatum comparatio. 22. Regum maxima felicitas vnde constet. 68. De qua vide verbo, Reges. Regum insignia gesta. 71. 72. & seq. Regum collatio cum hæreticis quo ad obitus suos pag. 86. summa pax vnde constet. 90. De qua vide, Pax. cædes à Mahometanis editæ. 96. Et quas è contra Catholici de Mahometanis fecerint. 97. regna nunquam in potestatem exterorum delata, nisi hæresum plena. ibid.
 ¶ catholicorum bella non ita funesta & crebra, vt priscis. 98
 ¶ catholicorum regna quanto ex-
 teris tranquilliora. 108. Regum posteros felices fore, prædictum. 119. Quod iisdem contigisse patet. 120. etiam in terris summam fore felicitatem, prænunciatum. 215. 216. Et qualemnam futuram, ac diuersam ab hæreticorum exterorumque felicitate. 216. cuius sublimior felicitatis gradus in Ecclesia. ibid. quorundam caritas aspera quæque pro Christo & fratribus sustinere appetentium. 217. felicitas quo ad externa omnium postrema. 218. Et cur non singulis semperque contingat. ibid. felicitas quo ad externa bona constat primo ex quatuor, & quibusnam, remissiuè. ibid.
 5 ¶ E nobilissimis & ditissimis semper ad egenorum inopiam subleuandam in Ecclesia existentibus. 218
 6 ¶ ab Imperatorum Regumque catholicorum integritate. 219.
 7 ¶ è maximis Romani Imperij opibus ad Catholicos translatis. 220
 8 ¶ ex innumeris locis per Catholicos excultis.
 9 ¶ à barbaricarum irruptionum coërcitione. 221. 222.
 10 ¶ è sublata deducendarum coloniarum consuetudine. 224
 11 ¶ ex rigidissimis legibus exigendi ætis alieni abrogatis. 228
 12 ¶ Quod cuiuslibet nationi suis fere princeps. ibid.
 13 ¶ Quod tot inter nos principes. ibid.
 14 ex

14 ¶ Ex communicatione supremarum iurisdictionum Episcopatum, & Pontificiæ dignitatis. 225
 15 ¶ Ex militaribus ordinibus ditissimis. ibid.
 16 ¶ A beneficiis Ecclesiasticis. 226
 17 ¶ Ex innumeris religiosorum cætibus. ibid.
 18 ¶ Ex artibus opum frugumque parandarum innumeris nationibus per Catholicos tradi. ibid.
 19 ¶ Ex hospitalium adium frequentia ad egenos infirmosque excipiendos. 227
 20 ¶ Ex vniuersalium terræ motum ac pestium cessatione. ibid.
 21 ¶ Ex diuinis quibusdam beneficiis. 227. 228
 22 ¶ Ex nobilissimis inuenis ad humani generis commoditatem pertinentibus. 229
 23 ¶ Ex ducentis Germaniæ bonis. 230. De quibus vide, verbo, Germaniæ.
 24 ¶ Ex maxima temporum tranquillitate. 382
 25 ¶ Ex cæli, tellurisque natura in melius mutata. 382. 385
 ¶ Catholicorum felicitas maxima quo ad externa propter infirmioris virtutis homines. 230. Felicitas qua parte maior nunc, quàm Roman. Imperio florente. 223. Gubernatio triplici principatum genere temperata. 225. Quorundam longissima ætas. 228. Admiranda in vna fide ac doctrina animorum connexio. 236. Quot millia Hussitarum tempestate in Bohemia trucidati. 254. Nullo sæculo tot ac tan-
 ti. per hæreticos interempti, vt hoc nostro 255. Christi fidē propagatum gloriosus exitus. 412. Ex quo vbi sit Ecclesia Dei dignoscitur. ibid. Regum tum ex paterna, tum materna agnatione longa liberorum series, alienorum verò secus. 437. Imperatorum Regumque successiones nouem hucusque latissimè dominatæ. 444. Et quænam, & quamdiu vnaquæque. ibid. Regum successiones post Constantinum semper in Ecclesia priscis longè feliciores. 446. Quod ex eorundem collatione cum exteris constat, ac primo. Cum Assyriacis Regibus. 447. 449. Cum Babylonicis. 454. Cum Medorum Regibus. 457. Cum Persarum Regibus, qui in Babylone regnarunt. 461. Cum Seleucidarum Regibus in Persia, Asia, Syriæque regnantibus. 469. Cum Parthicis in Babylone regnantibus. 472. Cum Persicis post Parthos regnantibus. 479. Cum Ægyptiacis Regibus. 496. Cum Ptolomæis Regibus. 500. * Cum Persicis, ex quo ibi Mahometani regnare cœperunt. 317. 318. ¶ Cum Ægyptiacis post Mahometanos regnantibus. 512. 513. Cum Africanis Regibus. 516. 517. Cū Otthomanicis Regibus. 521 ¶ Catholicorum Imperium Otthomanorum Imperio latius. 519. Quo ad subditorum verò subiectionem ab eisdem Ca-
 tholico

tholici superantur, & ratio. 536
 ¶ catholicorum Regum tria admirabilissima euenta, quibus cunctis præstant. 524. 526
 ¶ catholicorum quot regna supra annos quadringentos eiusdem agnationis Regibus subiecta. 511. Regum maximorum propiæ inter se connexæ 524. 525. Regiones cultissimæ in iisdem cæli plagis, in quibus vastissimæ exterorum solitudines. 545. 546. Et vnde contingat. 547. Humanitas in bellis. 548
 * catholicos ad Ecclesiam Dei pertinere qualiter è dotibus Sanctorum corporibus communicatis liqueat. 209. 214
 ¶ catholicos semper innumeros è qualibet gente futuros, ex diuinis oraculis. 3. Et cur hoc Deus voluerit. 4. 6. Et quid ad id hæretici obijciant, ac confutentur. 7
 ¶ catholici semper plures cuiuslibet factionis hæreticis. 11. Longè etiam plures Mahometanis. 12. 13
 ¶ catholicos persecutionem passuros prædictum. 113. a Protestantibus occisos, esse verè martyres vnde liqueat. 255. grauamina centum Germaniæ imposuisse Lutheri figmentum. 381. esse ex Ecclesia Dei, vt è pœnis à Deo in sacra potestati iniuros infligendis liqueat. 391. 492
 * catholicus Episcopus ad veritatis comprobationem in flammis illæus, Arianum confutat. 211
 * catholicus Christianorum cognomen. 376
 Catholicus, vide etiam, Christiani.
 ¶ Cazimiri duo Poloniæ Reges insignis castitatis. 182. Sanctitas & miracula. 239
 ¶ cerdicius Anglosaxonum Rex in Britannia regnum constituit. 206
 ¶ chattorum gens à Nerone deleta. 335
 * chaldæorum sapientissimi quid de Deo senserint. 2
 ¶ chilperici Francorum Regis pro sapia. 146
 * ¶ chilperici regnum ob eius signatiam à Zacharia Papa ad Pipinum translatum. 398. 397
 ¶ chilpericus vbi ob hæresim interfectus. 419
 ¶ chilpericus quot annos regnauerit. 415
 ¶ chilperici cur nulla soboles, cui regnum tradidisset, relicta. 436
 * chosroë Persarum Rex cum exercitu à Sergiopolis obsidione diuino visu abscedere coactus. 257
 ¶ chosrois bellica gesta & interitus. 477
 Alterius Persarum Regis euenta, ac bellica gesta. 466
 Idem cum filio ab altero filio miserimè cæsus. ibid.
 * christiani cur olim Ethnicis abominandi. 26. Quo pacto è Christo quo ad spiritum & corpus renascantur. 310. 314. Dauidis filij. ibid. Qualiter iuxta Dei promissa Dauidis solo ac regno succedunt. 314. 316
 * christiani

* christiani cuncti quonam modo Reges ac sacerdotes. 319. Lapsi quo pacto ad communionem admitti soliti. 344. 345. Cognomento Catholici ab hæreticis distincti. 376. Quoties ab impiis magis oppugnati, toties à Deo magis amplificati. 590. Ex antiquissimo tempore sacras imagines venerari soliti. 267. Vsq̄ ad Constantinum in cryptis subterraneis habitare consueti. 421. Sanctorum ciues, & domestici Dei. 349. 436
 ¶ Prisci cuncta in pauperes erogabant. 183. Per sæcula nouem quot persecutiones à Germanis passi. 252. 253. Olim ob commune cum hæreticis nomen multis iniuri. 550
 ¶ christianis nationes septem dominatæ, Christum postea secutæ. 14. 15
 ¶ christianis bellum quibus de causis licitum. 90. humanas carnes comedere falso à gentibus impositum. 156. quo pacto beatitudo, quod alius est calamitas. 120
 * christianorum quo pacto bona omnia communia. 345
 * christianorum pro Christo passorum bona in fiscum redacta, à Constantino Romanæ Ecclesie concessa. 394. 395. Et Cælicolarum arctissima coniunctio. 424. 432. Legio sub Antonino Imper. fulminibus à Deo impetratis hostes sternit. 416. In quo Dion, & Capitolinus mendacij redarguuntur. ibid.
 ¶ christianorum oblationes sacerdotibus in Missa ex Apostolico instituto. 45. Antiquissimus mos in templo conueniendi. 56. Et persecutione instante, in cryptas. 57. Captiuorum, etiam quo ad externa, maxima olim felicitas. 219. Persecutiones à profanis excitatæ toties à Deo horrendæ clades immissæ. 573. 574
 1 ¶ persecutio sub Nerone ob vrbis incendium illis falso adscriptum. 574. Et quæ clades ob id cælitus immissa. 575
 2 Persecutio sub Tito & Vespasiano, & opposita clades. 577
 3 Persecutio sub Domitiano, & subsequens clades. 578
 4 Sub Traiano, & opposita clades. 579
 5 Sub Hadriano. 580. 581
 6 * Sub M. Antonino Philosopho. 366
 7 * Sub Commodo Imper. 367
 8 ¶ Severo Imperante. 583
 9 ¶ Macrino & Helio Gabalo imperantibus. 585
 10 ¶ Sub Maximino. 586
 11 Sub Decio, Gallo, & Volusiano. 586. 587
 12 ¶ Gallieno imperante. 587
 13 ¶ Sub Valeriani Imperio. 588
 14 ¶ Diocletiano & Maximiano imperantibus. 589
 15 ¶ Sub Galerio & Maxentio. ibi. Et quæ clades ob id diuinitus immissæ. 591. Persecutiones ab obitu Constantini vsque ad Carolum Magnum, imperantibus Orientalibus. 593
 Tr 5 16 ¶ Coi

- 16 ¶ Constantio Ariano imperante. 593
- 17 ¶ Sub Valente Imper. Ariano. 595
- 18 ¶ Iustiniano, & Theodoro imperantibus. 596. 597
- 19 ¶ Sub Constante, à quo Martinus Papa relegatus. 603
- 20 ¶ Sub Leone sacras imagines infectante. 604
 ¶ Persecutioes ex quo Occidentales imperarunt. 609
- 21 ¶ Henrico tertio imperante. 610
- 22 ¶ Henrico quarto regnante. 613
- 23 ¶ Sub Friderico secundo. 619
- 34 ¶ Ludouico Bauaro regnante. 619. 621
 ¶ Quæ clades & portenta sint singulas persecutiones subsequuta, vide latius verbo, Clades.
- ¶ Christianorum persecutio ab Antichristo omnium maxima. 624.
 Et quamdiu durabit. 625
- * Christianorum persecutio sub Nerone à Sibylla Babylonica prædicta. 103. & seq.
- * Christianos nulli magis persecuti, quàm Romani Imperatores. 417
- ¶ Christianus piscis nomine signatus. 636
- ¶ Christiani, vide latius, verbo, Catholici.
- * Christina virgo ignem maximamque tormenta peccatoribus vitro perpeffa. 211
- * Christi sanguis priscorum sacrificiorum sanguine præsignatus. 90.
- De quo vide, verbo, Eucharistia.
- * christi ascensio supra omnes caelos quomodo abique vlla eorū scissura. 171. Doctrinam nostram Ecclesia sola tuerur. 300.
- ¶ Cultum quoties per sæcula nouem Germani prorsus excindere conati. 252. 253. * cultu recepto, mirum in modum terrarum bonitas aucta. 306. 307.
- Lex, amoris lex dicta, & ratio. 121. Corpus qualiter beatorum corpora post resurrectionem circumfluat. 123. Corpus vt pluribus in locis simul esse possit. 160. 161. & seq. Corpus non esse vbi que diffusum, quo pacto Eucharistia veritati non obiter. 176. Et Ecclesie idem regnum ex diuinis oraculis. 142. & seq. 312. 314. 316. Nomen, Oriens, ex diuinis oraculis. 229
- * ex Christi meritis indulgentiarum thesaurus constitutus. 339
- * christi merita quo pacto sanctorum meritis magis in nos influant. 342.
- Potestas quo magis à Phariseis impugnata, eo magis in celo & in terra exaltata. 391.
- ¶ Cultus quo magis in Septentrione oppugnatus, eo magis diuinitus amplificatus. 214.
- Cultum in Germania per hereticos dæmon tollere aggressus. ibid.
- * christi ascendentis vestigia vbinam impressa, nec aboleri, nec caeli aspectu priuari possint. 262
- * christi coronæ spina vbinam quorantans efflorescens asseruata. 264
- * christi imago & nomen paritione

- tionem colenda. 266
- * christi stigmata quibusnam sanctis impressa. 200. & seq. Vide Stigmata.
- * christi splendor in monte Thabor. 203
- * è Christi coniunctione caelestes doctores sanctorum adhuc viuentium corporibus sæpe communicata. 209. 212. 214.
- Eorundem item cadaveribus. 217. Statua vbi illustri miraculo celebris. 166.
- ¶ Cultus quantum per Germanos, ex quo Papæ obediunt, amplificatus. 265.
- * Corpori nihil non diuino munere peruium. 212
- * christi imago ad Abagarū missa vbi hostium machinas dissipauit. 251
- * christi doctrinæ nulli magis aduersari, quàm Romani Imperatores. 418. Regnum Romæ constituendum ex diuinis oraculis. 211. & seq. Lancea vbi inuenta. 429. Trina interrogatio, & Petri responsio. 447. In qua multa magni momenti expenduntur. 448. ¶ Vas quo in cœna vsus, vnde Genuam delatum. 53.
- Mortem quæ prodigia subsequuta. 574
- * christo quo pacto corpore & anima copulemur. 17
- * christo qualiter homo interior assimilatur. 1.
- * in Christo vnam esse personam vt ex Eucharistia veritate Cyrillus aduersus Nestorium probat. 48
- * christo transeunti quæ se arbor
- in Ægypto inclinans, miræ effecta virtutis. 255
- * christo viuenti qui honores à suis exhibiti. 36. Nato terra magis habitabilis effecta. 462. 463. Et qualiter ex hoc nostra Ecclesia, Dei Ecclesia comprobetur. 299. 300. Quo pacto per Eucharistiam copulemur. 115. 116. 117. & seq.
- * è Christo qualiter quo ad spiritum & corpus renascamur. 309. 313
- * christo vt in sacramentorum susceptione assimilamur. 318
- * christo quo pacto eadem cum Ecclesia lux, veritas, auctoritas, ipsumque denique. 363. 369
- * christum è David familia nasciturum à Sibyllis prædictum. 107
- * christum in natiuitate matris integritatem non violasse. 173. 174. Perpetuo in Ecclesia regnaturum ex diuinis oraculis. 314.
- Ecclesiam ædificaturum, & sacerdotem in eius solio sedurum, ex diuinis oraculis. 329.
- Audit, qui Ecclesiam audit. 362.
- ¶ Negabit, & constituet se Antichristus. 620
- * christus quibus & quot modis pro nobis exinanitus. 44.
- per Melchisedech figuratus, & quomodo. 66. 67.
- ex quo corpus assumpsit, quanta in orbem terrarum beneficia sint adducta. 275. 276. & seq.
- * christus qua ratione non modo caput, sed etiam corpus Ecclesie. 122. 123
- * christus

- * christus secundus Adam, & ratio. 125
- * christus quomodo non amplius in terris, sed in cælis esse dicitur. 155. & sequent. quo pacto nobiscum vsque ad consummationem sæculi. 68. 155. ob signato sepulchro resurgit. 175. Ecclesie sponsus. 310. 315. & Ecclesia quomodo non duo, sed vna sint caro, & spiritus. 310. 316. quibus honoribus & donis sponsam Ecclesiam amplificavit. 312. Quibus eam munierit armis. ibid. Qualibus ornarit vestibus. ibid. Quod illi sceptrum ac solium constituerit. ibid. In quam eam adduxerit domum. 316. Et quæ eius ancillæ. ibid. quid clauum traditione Petro notare voluerit. 315. Ecclesie persecutionem in propria persona sustinet. 316
- * Christus Ecclesiam tanquam proprium regnum defendit. 316. quo pacto sacerdotium, & regnum Davidis in Ecclesiam transtulerit. 317. sacram ordinem instituens, tria simul agit. 323. ascendens benedicit. ibid. corporis & sanguinis sui sacramentum instituens, duo Apostolis imperat. 324. cur sapius similitudinibus vsus. 359. super Ecclesiam constitutus Dei præcepta prædicat. 361. Ecclesie pastor, & princeps ex diuinis oraculis. 362. Ecclesie caput. 363. Et qualiter se totum in eam, tanquam in membra profundat. ibid.
- * christus Apostolis eorumq; successoribus, sicut sibi, obediendum præcipit. 185. Eosdẽ item honores, quos sibi, exhiberi. 37
- * christus Apostolis rerum omnium summam committit. 386. cur à turba ne Rex constitueretur, aufugit. ibid. quo tempore inuitis Pharisæis Regium nomen accepit. 382. 386. licet honores non ambierit, cur tamen eos sibi dari volebat. 387. cur suum regnum de hoc mundo non esse dixerit. 388. post resurrectionem regnum assumit, Apostolisq; committit. ibid. lapide statuam (de qua Daniel) conterente designatus. 391. crucifixus Clare virginis cordi insculptus. 200. 201. Petro Roma aufugiendi obuiam factus. 423. Alphonsum Portugallie Ducem aduersus Saracenos vexillo suis plagis ornato munit. 430. Petrum Ecclesie præponit. 434. 443. 444. qualem inter suos principem esse velit. 445. 446. aded Petrum Apostolorum principem esse voluit, vt nec eo exigente id Ioanni committent. 450. Petro honoraria quindecim eius potestatem exprimentia concedit. 451. De quibus, vide Petrus, à quo Apostolorum pedes lauare cepit. 452. vt temporalia bona habuerit. 503. duobus modis flagitia corripit. 517. felicitatem venturam Ecclesie prænunciat. 150. ¶ & Apostoli quanti Ecclesias

- clesias fecerint. 56. ¶ princeps pacis ex diuinis oraculis. 89
- ¶ christus pro nobis egenus factus. 217. 229. cur suis diuitias largitus. 218
- ¶ christus in paupertate natus cur ad extremum oculos habuerit. 229. Cur item pedes vnguento pretioso sibi vngi passus. ibid.
- ¶ christiernus Daniae Rex ferrea cauea inclusus & extinctus. 82. 419. quot annis regnarit. 425
- ¶ chunegundis Reginae perpetua in matrimonio castitas. 70. 257
- ¶ chunegundis cum Hérico coniuge Sanctis adscripti. 257. virginitas ferri cadentis confectione comprobata. 259
- * chrysolomus quid de sacerdotali dignitate. 338. à Constantinopolitana sede pulsus, & ab Innocentio Papa restitutus. 481. Eiusdem nomen in Episcoporum Annalibus repositum. ibid.
- * cicero quid de Deo senserit. 4
- * ciconiae cur Thessalis sacrae. 281
- ¶ cimbrici quoties Romanos profligarint. 109
- ¶ cimbrorum atrox diuinandi genus. 233
- ¶ cimbrorum irruptio in Germaniam. 326. Et à quibus expulsi. ibid. maximè strages à C. Mario editæ. 332
- * cimmerici populi ultimi olim Aquilonarium. 297
- ¶ circassorum aliorumque Aquilonarium infelicitas, & solitudines. 379
- ¶ ciuitas felicior aut diuturnior nulla Roma. 382
- * ciuitates per fugij quædam olim, & quibus assignatae. 382
- ¶ ciuitates quousque Germanis nullæ. 310
- ¶ ciuitates primariae Germaniae à quibus & cur erectæ. ibid. Earundem multitudo, frequentia, pulchritudo, & situs. 312. quoniam Germaniae proprii iuris ac libertatis. 364. viginti summorum olim Imperiorum sedes penitus excisæ. 382. 383. aliter à nobis, ac priscis dictæ. 384. multo plures nunc Italiae, quàm Romano Imperio florent. 385. Earundem magnificentia quæto maior nunc, quàm olim. ibid.
- ¶ ciuitates quot de sanctorum nomine à Christianis erectæ. ibid.
- ¶ ciuitatibus optimè constitutis quid potissimum conueniat. 359
- ¶ clades maximæ ante natum Christum in terras cælicus immissæ. 90. & seq.
- * Prima ignis, temporibus Abrahamæ, in Pentapolis regionem. 276
- 2 * Ogygis diluuium. 277
- 3 * Deucalionis diluuium. ibid.
- 4 * Incendium plurimis in locis sub Phaëtone Molossorum Rege. ibid.
- 5 * Terræ motus Athlantidem insulam absorbens. 278
- 6 * Diluuium Pharaonicum in Aegy-

- Ægypto. *ibid.*
- * 7 Fulmina pleraque vrbes concremantia. *ibid.*
- * 8 Incendia è cæla lapsa. 279
- * 9 Animalia quedam celebres vrbes vastantia. *ibid.*
- * 10 Boæ vastissimi homines animaliaque vorantes. 280
- * Clades post Christi cultum Romæ & Italiæ ob Imperatorum impietatem in Pontifices Rom. illatæ. 280
- * cladum maximarum cessatio post Christum natum quo pacto Dei Ecclesiam manifestet. 275. 281. & seq.
- ¶ clades cælitus immittæ, quoties Ecclesia est à profanis oppugnata. 573. Ac primum Romanis in Christianos sæuientibus.
- ¶ Prima clades sub Neronis persecutione, creberrima fulmina, pestis, inundationes, & sanguinis pluuia. 574. 576. 577
- ¶ 2 Titi & Vespasiani persecutione, truculenta pestis, & Vesunij incendium. 577. 578
- ¶ 3 Domitiano imperante fulmina continua per octo menses. 578
- ¶ 4 Sub Traiano terræ motus per orbem totum, pestis, fames, incendium, Tiberis inundatio, tempestates, & locustæ. 580
- ¶ 5 Adriano imperante, pestis, fames, terræ motus, & Tiberis inundatio. 581
- ¶ 6 Marco Antonino sæuiente, terræ motus, inundationes, lues, & locustæ. 582
- ¶ 7 Commodo imperante, fames, fulmina, pestilentia, & incendiū. 583
- ¶ 9 Seuero imperante, ciuilia bella, infinitæ cædes, & depredationes. *ibid.*
- ¶ 9 Ob Alexandri Mammeæ pietatem in Christianos vacat. 585
- ¶ 10 Maximino imperante magna pars Urbis incensa, & terræ motus. 586
- ¶ 11 Gallo & Volusiano Imp. terræ motus vbiq; & pestis. 587
- ¶ 12 Sub Gallieno & Valeriano, tyrannicæ depredationes, horrenda tonitrua, & pestis. 588
- ¶ 13 claudio imperante, lues generalis. *ibid.*
- ¶ 14 Diocletiano, & Maximiano Imp. terræ motus, vrbiūque euersio. 590
- ¶ 15 Gallieno & Maxentio Imp. Romæ incendium, pestis, & fames. 591. Et quamdiu singulæ clades durarint. *ibid.*
- ¶ clades ab obitu Constantini vsque ad Carolum Magnū Orientalibus Imp. Papas persequentibus. 593
- ¶ 16 Constantio, & Iuliano in Catholicos sæuientibus horrendi terræ motus. *ibid.*
- ¶ 17 Valente & Procopio Imp. magni tremores, & fulgura, maris inundatio, & grando. 598
- ¶ 18 Iustiniano & Theodoro Imp. pestis vniuersalis per quinquaginta duos annos, terræ motus, inundationes, fulgura, & incendia. 598. 599. 601
- ¶ 19 con-

- ¶ 19 constante Imp. cinis è cælo, vrbiū deuastationes, & terræ motus. 604
- ¶ 20 Leone sacras imagines instantè, ignis ex aère, terræ motus vehemens, pestis, fames, cometes, & tenebræ. 605
- ¶ Phantasie in homines. 607
- ¶ Animal mulinum humana voce mala præunciās, gelu magnum & amarissimum. *ibid.* Stellæ cadentes. 610
- ¶ clades immittæ ob persecutiones Imperatorum Occidentaliū in Papam. 609
- ¶ 21 Henrico tertio Imp. magnus terræ motus, incendiū, aquarum diluuius, aues domesticæ factæ siluaticæ. 610
- ¶ Ignis plurimos vorans, iaculum igneum in cælo. *ibidem.* Stellæ cadentes, cometes, draco igneus in aère, aliaque portenta. 612
- ¶ 22 Sub Henrico Quarto, fulgura, terræ motus, sanguis è cælo, aliaque portenta. 615
- ¶ Padi inundatio, infantuli vox visionem Deiparæ filium pro mundo supplicantis referens, aliaque signa. 615. 616
- ¶ 23 Sub Friderico secundo, hiems famelq; dira, terræ motus, maris inundatio, montium scissio, & Solis obscuratio. 619
- ¶ 24 Ludouico Bauaro imperante, inundationes, incendia, fulgura, cometes, vermes diri, pestis, fames, aliaque portenta. 622. 623. 624
- ¶ clades recensitæ prodigiorum ab Antichristo concitandorum
- vmbra. 624
- ¶ clades quænam ab Antichristo adducendæ. 627
- * S. Clare virginis cor Christi crucifixi insignibus insculptum. 200
- * Eiusdem globuli carnei tres, diuinæ Trinitatis præclarum insigne. *ibid.*
- * S. Clare sanguis vbi asseruatus, in imminentibus cladibus ebullire solitus. 242
- ¶ claudia familia olim Romæ nobilissima. 218
- * claudiani carmen ad Honorium de victoria mirabiliter habita. 427. ¶ Eiusdè de Mercurio. 229
- ¶ claudij Imp. innumera spolia de Borealibus deuictis. 312
- * clauium traditione in Petrū cæli possessio translata. 440
- * clemens Septimus à Mexicanorum, & Abyssinorum Rege legatos excipit. 410
- * clemens Alexandrinus quid de perpetua Apostolorum successionem in Ecclesia. 414
- * clemens Episcopus Romæ à Petro ordinatus. 433
- clemeneis Paulus meminit. *ibidem.*
- * clemēris libri cur alij recepti, alij reiecti. 367
- * clemens Quintus cum Philippo Galliarum Rege de sua promotione, & sedis translatione in Gallias conuenit. 520
- * Clemens Quintus Germanos ad Regis electionem compulit. 559. Eiusdem opera Templariorum militum ordo extinctus. 520
- ¶ cle-

- ¶ clemēs Maximus Gratiano imperatore victo & occiso regnum occupat. 392
- ¶ clemens Secundus, Gregorio Sexto Henrici Regis opera depositus suffectus. 403
- ¶ cleopatra Reginae conubia. pa. 468
- ¶ cleopatra filium necat. ibid.
- * clericis num quandoque armalicia. 433
- ¶ clericis bella verita, qualiter tamen in acie stare possint. 90
- * clericorum corona quid denotet. 531. ¶ r. liqua vide in verbo Prefbyteri. regularium sodalitates à Germanis instituta. 270
- * clodoueus Francorum Rex primus è Regibus vnctus. 397. & in hoc Panuini lapsus. ibid.
- * clodoueus quo tempore Galliarum regnum ab Hormisdà Papa consecutus. 396. Et qua de causa. 397
- * ¶ clodoueo, & successoribus manuum contactu strumas curare diuinitus concessum. 256. 151
- ¶ clodouei prosapia, & quot ex eo Reges prodierint. 142. 143
- ¶ clodouei & successorum felicissima euenta diuinitus concessa. 150. 151. 152
- ¶ clodoueus quo tempore regnare cœperit, & quamdiu regnarit. 150. 151
- ¶ clodouei, Pipini, & Hugonis Capeti familiae quomodo inter se connexa. 150
- ¶ clodouei sepulchrum à sancto Rhemigio carmine exornatum. 152
- ¶ clodouei & Recharedi posterorum discrimē quo ad regni successionem. 155
- ¶ clodoueo legati & munera ab Anastasio Imp. missa. ibid.
- ¶ è Clodouei stirpe cur & quomodo Franciæ regnum ad Pipinum translatum. 397
- ¶ è clodouei stirpe Reges duo in Sanctos relati. 526
- ¶ clouidis Reginae sanctitas, ac felix posteritas. ibid.
- ¶ cobila Tarrarorum Regis legati ad Clementem Quintum. 380
- * in cœmeteriis martyrum olim sacrificari solitum. 273
- ¶ collegia magna sacerdotum cur in Ecclesia instituta. 272
- ¶ collegia innumera Germanorum ad alendos instituendos. que gratis iuuenes in disciplinis. 303
- ¶ coloniarum deducendarum mos Romanis vsitatus. 224
- * columba Reatina è clauso cubiculo diuinitus Perusiam perducta. 213
- ¶ columbe quibusnam Catholicis comparata. 22
- * columbe nomen cur Ecclesiæ adscriptum. 121
- * eolumbarum mos. ibid.
- ¶ columbanus quot monasteria in Galliis, & in Italia construxit. 264
- * concilia in vniuersalibus fideliumque decretis errare non posse, ex diuinis oraculis. 355
- * concilia apud Græcos ab Imperatoribus cogi, & dissolui. 389
- * concilia duo Constantinopolitana velut hæreticorum conuenticula

- ricula damnata. 269. diuersa, quibus Eucharistiæ veritas est stabilita. 42. 43. & seq. 48. & seq. vniuersalia quot, & quænam à Papa confirmat. 489. vniuersalia octo in Græcanicis regionibus coacta. ibid. sancire ad solum Papam spectat. ibid. maxima sine Papæ assensu coacta errasse. 500. ¶ vniuersalia per quot sæcula in sola Græcia celebrata. 482
- * In Conciliis maioris partis consensus à Papa comprobatus ad statuendum sufficit. 360
- * concilij Ephesini sententia contra Nestorium hæresiarcham. 483
- * concilij Chalcedonensis sententia aduersus Dioscorum Patriarcham. ibid.
- * concilium Antiochenum aduersus Paulum Samosatenum quando celebratum. 44
- * concilium Africanum sub Cypriano. ibid.
- * concilium Eliberinum cur nullo modo audiendum. 270. Nicænum quando celebratum. 46. Quando item Chalcedonense. 49. Romanum ac Nicænum quid de Romanæ sedis primatu. 466. ¶ vniuersale nulli nationi à nobis alienæ celebrare datum, nisi Germanis. 283
- ¶ concionatorum Germanorum mira efficacia. 282
- * conradus Impe. cum exercitu in Sarracenos profectus quanta à Græcis perpeffus. 536. à patre Henrico repulsus, & Italiae Rex creatus. 551
- * conradi Poloni Ducis conuentio cum Theutonicis militibus. 584. ¶ Primi Imp. prosapia. 157. Eiusdem clemētia aduersus Poloniæ Duces. 343. Eidem Poloniæ prouincia ab eisdem Ducibus subiecta. ibid.
- ¶ conradi Celtes Germani insignis doctrina. 286. Eiusdem præclara opuscula. ibid.
- ¶ conradus Primus Germaniæ Rex ob coronam à Papa non acceptam Imperatorio nomine priuatus. 531
- ¶ conradi & Conradini Germaniæ Regum infelix interitus. 404
- * constantinus Impe. quam potestatem & priuilegia Episcopis ac Papæ concesserit. 393. Quantas item opes. 395. Eiusdem verba in Concilio Nicæno de Episcoporum auctoritate. ibid.
- * constantino in signo crucis victoria promissa. 255. 426. Eiusdem insignes victoriæ post laborum in crucis modum conformatum. 255. 427
- ¶ constantinus in Conciliis nisi Episcopis annuentibus assidere non ausus. 42
- ¶ constantinus quantis opibus Ecclesiam ditauit. 47
- ¶ constantino quæ præcipua ac maxima fuerint, nulli vnquam Imperatori data. 74
- * constantinus Papa Philippicum Imper. hæreticum excommunicat. 400. ¶ Eiusdem item imaginem Romæ reiecit. 349
- ¶ constantinus in Britannia perfactionem Imperator creatus. quare paginam.

- ¶ constantinus Copronymus Imper. viuens inextinguibili igni traditus. 415
- ¶ copronymo imperante quæ vastitates Orienti illaræ. 532
- ¶ constantinus Paleologus Imp. à Turcis trucidatus. 417
- * constantius Imp. Arianus, Liberium Papam à se expulsum populi seditione revocare cogitur. 394
- * constantius Papæ auctoritatem in deponendo Athanasio abrogare non ausus. 480
- * constantis sequitiam aduersus Martinum Papam. 528
- ¶ constantius ex Imperatoribus primus hæreticus. 414. Eodem imperante quæ clades Orienti adductæ. 529. Eiusdem flagitia & persecutio in Catholicos. 593. Eiusdem infelix exitus. 415
- ¶ constans Imp. ob suam hæresim à Martino Papa damnatam eundem occidi mandat. 604
- ¶ constans vbi à suis necatus. 415. 604. Eodem imperante quæ clades Orienti allatæ. 531
- * constantinopoli terræ motu concussa, puer in cælum sublatus ac demissus mirabilia refert. 215
- * constantinopolis quo tempore à Venetis, Flandrisque capta. 537. Quo item à Turcis. 539. à quo condita ac denominata. 75. 435
- ¶ constantinopolitanorum Imperatorum numerus, & infelicitas. 87
- * contritione quando ipsa poena
- condonetur. 340
- * cornelij Cæturionis corpus quibus miraculis illustratum. 222. 225
- * coraelius Papa quosnam Episcopos deposuerit, & cur. 477. Eiusdem decretum de lapsis. 488
- ¶ corneliorum familia Romæ olim nobilissima. 218
- ¶ corozanitarum irruptiones in Asiam. 222
- * corpora sanctorum vt diuinitus pluribus in locis simul esse possint. 160. 203. Quomodo item inuisibilia. 205
- * corporum sanctorum dotes & miræ affectiones, vide Sanctorum, & Beatorum.
- * corporum penetratio quo pacto sanctorum corporibus concessa. 212
- * crucem quinam adorare nolens, mirabiliter sit ad eam colendam adductus. 255
- ¶ crucis dominicæ signo demones fugati. 432. * insignia miracula. 255. 260. * ¶ ad quam Thomas Apostolus est interfectus, insigne ac perenne miraculum. 260. 56. * miraculis duobus temporibus Dei Ecclesia maximè amplificata. 264. dominicæ insigne miraculum, dum à Lithuanis è Polonia asportatur. 250. vexillo Constantinus insignes victorias consecutus. 256. 427. signo vbinam Turcæ à peste liberati. 256. ¶ imago cur Papæ pedibus affigatur. 42
- * crux Christi cum duobus altis ab Helena inuenta quo miraculo

- culo comprobata. 246
- * crux Christi in templo sepulta, igne emisso, Iulianum ab eiusdem templi instauratione cessare cogit. 247
- * crux in pagua Alphonso Octauo aduersus Sarracenos in aëre visa. 430
- * cultus quinam Deo, sanctisq; debitus. 272
- * curimensis Dux in Venceslaum pugnans ad eius pedes ab Angelo procumbere coactus. 429
- * culpinianus mendacij in Papam redarguitur. 598
- ¶ cyaxaris Medorum Regis genealogia, & euenta. 456
- * cypriani Episcopi litteræ ad Christianos captiuos pro lapsis pacem petentes. 344. Eiusdem litteræ ad Cornelium Papam. 476. Eiusdem ad Episcopos Hispaniæ de Basilidis & Martialis lapsu. 477
- * cypriani error circa hereticorum baptismum. 488
- * cyprianus quid de Ecclesia Catholica. 376. Quid de Romanæ Ecclesiæ primatu. 464
- * cyprianus hæreticos confutat. 415
- * cyprianus Vandalis ob templi vastationem vindictam minatur. 257. ab hæreticis contra Petri potestatem adductus, aduersus eos esse probatur. 442. Marcianum Arelatensem propter hæresim deponendum Stephano Papæ instar. 477
- * cyprianus apud Cornelium Papam, quod quædam graua non significarit, se purgat. 491
- * cyprianus ab Augustino excusatur. 492
- ¶ cypri Regum profapia. 211
- * cyprus maris irruptione à Syria auulsa. 280
- ¶ cyprus à quo capta & in regni formam redacta. 210. ob Græcanicas hæreses à Turcis occupata. 536
- * cyrilli Alexandrini epistola cum duodecim anathematismis quibus conciliis recepta. 49
- Eiusdem depositio per conciliabulum à Ioanne Antiocheno coactum vbi irritata. 483
- * cyrillus vt ex Eucharistiæ veritate vnam in Christo personam aduersus Nestorium probat. 49. & seq.
- * cyrillus à Cælestino Papa super Nestorij causa litteras recipit. 483
- Eiusdem litteræ ad Ecclesiam Constantinopolitanam. ibid.
- * cyrillus aduersus Nestorij hæresim inconsulto Papa nihil aggredi ausus. 491
- ¶ cyrus Persarum Rex ex aui materni truculentia, elapsus eundem Imperio priuat. pag. 456. 457
- ¶ cyrus quàm latè & quamdiu imperarit. 458
- ¶ cyrus vbi cum ducentis millibus miserimè peremptus. ibid.
- D
- D** * Emō qualiter per hereticos Ecclesiā Christi spiritu, corpore

pore, & regno spoliare conetur. 369
 ¶ dæmon quo tempore Christianam veritatem e terris tollere aggressus. 254
 ¶ dæmon dum ab obessa per Lutherum expelli tentatur, in eundem dirissimè insilit. 388. 389
 * dæmones vbinam Deum verum fassi. 5
 * dæmones ab obsessis sacræ Eucharistiæ præsentia fugati. 113. 114. & seq. quid naturaliter possint, ni Deus obsistat. 187. & seq. adumbratis simulachris supra naturalia machinari soliti. 188. à quibusnam adhuc Paganis signo crucis fugati. 191. nostra ætate ab Indis culti. ibid.
 ¶ homines item illis immolari consuetum. 221. 231. colere quis propriè dicatur. 231. à Catholicis tantum expelli. 387. 389. expellere quibusnam datum. 388. in Indiis diuinis honoribus culti, quàm mirabiliter à nostris fugati. 390
 ¶ dæmonis fraus, ac rabiles in Aquilone. 256
 ¶ dæmonis Bucero morienti assætis horribilis visio. 213
 ¶ dæmonibus qui obediunt, eisdem imperare non possunt. 387
 * dæmonum præstigiæ sacræ Eucharistiæ præsentia dissipatæ. 111. 112
 * dæmonum præstigiæ septè modis dignoscuntur. quare.
 * primo in controuersis religionis, quo casu à Deo non per-

mittuntur. 188
 2 * eucharistiæ sacræ præsentia. 189
 3 * sanctorum virorum præsentia. ibid.
 4 * sacrarum reliquiarum contractu. ibid.
 3 * christianorum constanti fide Deo inuicentium. 190
 6 * crucis signo. 191
 7 * Quod quæ à Christo sunt signa, integerrimis tantum contingere. ibid.
 ¶ dæmonum expulsio clarissimum veræ fidei signum. 387. 389
 ¶ dalmatarum olim durissima vita. 63
 * damasus Papa Petrum Episcopum Alexandrinæ sedi restituit. 481
 ¶ damasi Papæ genus, & sanctitas. 270
 ¶ danai à quo denominati. 488
 ¶ dania nullis olim vrbibus ornata, post Christi cultum quam plurimis. 200
 ¶ dania Germanis Imperatoribus tributaria. 344
 * danix regnum quo tempore Apostolicæ sedi tributarium effectum. 409
 ¶ dani ex quo Christo conciliati, quoties in Christianos saucierint. 252
 ¶ dani, Daci, ac Getæ an ijdem. 330
 Dani quamdiu Anglia possiti. 2. 3. 405. Et cur ex eisdem ad alios Angliæ regnum translatum. 406
 * danica familia quamdiu dominata. 126
 ¶ danicorum Regum successio, gesta, & mors. 79. 80. & seq.

DE SIGNIS ECCLESIAE DEI.
 ¶ danicorum, Suecorum, & Noruagienſium Regum cognationes inuicem connexæ. 186.
 Eisdem cognationibus priuilegia duodecim à Deo concessa. 195. 201. Regum genealogia. 189. 190
 ¶ danorum Regibus totius Europæ Imperatores & Reges consanguinitate coniuncti. 201.
 irruptio in Germaniam. 328.
 Regum Catholicorum successio quamdiu, & quàm latè dominata. 445
 ¶ danubij fluminis origo, & cursus. 306
 ¶ darij Perſarum Regis bellica gesta, & obitus. 460
 ¶ darij vltimi Perſarum Regis infelix interitus. 462
 ¶ dani cur apud præſcos serui dicti. 333
 * dauidis solium, & regnum vt in Ecclesia translatum. 314. 316. 413
 * è Dauidis familia Christum nasciturum à Sibyllis prædictum. 108
 * decimæ & primitiæ omnium rerum antiquis sacerdotibus solui solitæ. 382
 ¶ decij Imperatoris persecutio in Christianos. 586
 ¶ decius cum filio interemptus. ibid.
 * dei summa misericordia. 340
 * dei præclaræ promissiones ad Ecclesiam. 357. collocutio nobiscum diuin. or per Ecclesiam, quàm per Angelos, & ratio. 359
 * dei, & Ecclesiæ quanta sit vnio per Christum. 363
 * dei verbum duplex, scriptum, & non scriptum. 364. Et quòdnam maioris auctoritatis. 365. ¶ solius est animos sibi aduersos sponte subiicere. 13. acerrima vindicta in hostes Pontificiæ potestatis. 424
 * deo qui cultus debitus. 271
 * deo quò pacto vnamur. 114. & seq. 119
 * deum sua omnipotentia cuncta peruadere ab Ethnicis & Sibilis cognitum. 3. 4. & seq. in Ecclesia regnaturum, ex diuinis oraculis. 420. ¶ cur externis rebus colamus. 273
 * deus cur Hebræorum ritus à Gentibus vsurpari permiserit. 335
 * deus cur peccatores permittat. 348. 349
 * deus variis ætatibus diuersas leges largitus. 351. quo pacto à Synagoga discessit. 354. etiam per malos, sicut per irrationalia, loqui potest. 358. 359. Ecclesiæ præpositos ad agendum quid opus sit, proximè mouet ibid. Quod ex effectis latè ostenditur. ibid. in Ecclesia sicut in proprio solio sedet. 361. cuncta propter Ecclesiam fabricatus. 369. cur noua orbis terrarum loca semper detegi voluerit. 379.
 apertissima protestatione sacerdotes cunctis præesse, suæ esse voluntatis ostendit. 483. * ¶ cur interdum afflicti permittat. sanctos 238. 430. * cur admiranda quadam e sanctorum cadaue-

- ribus exstare voluerit. 239
- * Deus magis in bello Christianis præfens, quam olim Hebræis. 432
- ¶ Deus cur gentes innumeras, & è qualibet innumeros Ecclesiæ adiecerit. 4
- ¶ Deus cur externam fœlicitatem aliquibus, nō omnibus suorum, neque perpetuò esse velit. 68. & seq. cur impios interdum regnare, iustosque pati sinat. 86. qualia, & cur omnia fabricatus. 470
- ¶ demetrius Soter ab Alexandro victus & occisus. 493
- ¶ demetrius filius à Patris acie fusus & captus. 467. Idem à Parthis in regnū dimissus, à quo victus, & occisus. 468
- ¶ deserta vastissima Asiæ. 546. 547
- * desiderius Longobardorum Rex à Carolo Francorum Rege captus, regnòque priuatus. 514
- * deucalionis diluuium. 277
- ¶ diabolus in fine mundi soluedus. 626. reliqua vide Antichristus & dæmon.
- * diaconi munus. 18
- * dialogus Adami, & Megentij. 376
- * dignitas qualiter cum humilitate retinenda. 445
- * dignitatis discrimen inter sanctos, & ratio. 446
- * dij præscorum nefandissimi. 192
- * diluuium Ogygis, & Deucalionis quo tempore, & quas orbis partes vastarint. 277
- * diluuium Pharaonicum in Ægypto. ibid.
- * diluuium vniuersale quo tempore, & quamdiu durauit. 438
- * diocletiani persecutio in Christianos omnibus sæuior & diuturnior. 392. 393
- ¶ diocletiani facinora & sæuitia. 590
- ¶ diocletianus regno depositus, veneno deperit. ibid.
- * dionysius quid de sacerdotali dignitate, & potestate. 336
- * dionysij Alexandrini epistola aduersus Paulum Samosatenum Antiochena Synodo sancita. 44. Ad Ecclesiæ populos transmissa. 46
- * dionysius Areopagita abscissum suum caput ad duo millia passuum gestat. 41
- * Dionysij martyris vexillo Francorum Reges hostes profligare soliti. 255. 41
- ¶ dionysij Richelij Carthusiani septem illustria opera à nullo vquam præstita. 279
- ¶ Dioptrica quid, quantæque utilitatis. 291. 292
- ¶ dioptrica inuenta Borealiū. ibid.
- ¶ dioptræ summi Germaniæ. 291
- * dioscorus Episcopus Alexand. conciliabulo coacto Flavianum & Eusebium Episcopos deponit. 483
- * dioscorus & sequaces vbi depositi & damnati. 484
- ¶ diuinationum præscarum atrocitatis genera. 235
- * diuinitatis vestigia in omnibus creaturis. 356
- ¶ diuitias vt etiam optimi viri habere possint. 218
- ¶ S. Dominici ordo quot sanctos in Germania ediderit. 238
- * S. Do.

- * S. Dominicus precibus ad occlusam ædem nullo patefacto aditu introductus. 213
- ¶ Domitiani Imper. persecutio in Christianos. 578
- ¶ Eiusdem nex. 579
- ¶ Donaldi Scotorum Regis profapia quando in maribus extincta, & per fœminas perpetuata. 203
- ¶ Donaldus primus Scotorum princeps, quando Christo adiunctus. 124. Eiusdem profapia quamdiu regnet. ibid.
- * Donatistæ Ecclesiam vsque ad sua tempora Catholicam fuisse, fat esse dicentes, confutantur. & seq.
- ¶ Donatistæ circumcelliones mortem sibi consciscabant. 410
- * Donatus Episcopus crucis signo & sputo vastissimum draconem interimit. 257
- * dotes cælestes sanctorum adhuc viuientium corporibus communicatæ. 207. & seq. 208. & seq. Eorundem item cadaueribus. 226
- ¶ druidæ quibusnam olim sacri. 235
- ¶ Druidæ à quibus sublati. ibid.
- * dulæ martyris corpus à canibus custoditum. 220
- ¶ duellorum mos vnde deductus, & quando sublatus. 234
- E
- * **E** Admundi Anglorum Regis reliquiæ quibus miraculis nobilitatæ. 224
- ¶ Ecbaratana vetustissima Medorum Regia. 384
- ¶ Ecbaratana an ea, quæ modo Taurisium Persarum Regia. ibid.
- ¶ Et cur Romæ non equiparanda. ibid.
- * ecclesia Catholica sola gentes ad fidem adduxit. 70. 73. 74
- * ecclesia nostra tantum perpetua ex quinque, & quibusnam. 74
- * in Ecclesia Catholica tantum oblatio munda offertur, ex diuinis oraculis. 75
- * ecclesia nostra quo pacto ex sanctorum corporum præsentia multiplicata, Dei Ecclesia dignoscatur. 204. 205
- ¶ Quomodo item ex eorundem corporum præsentia inuisibili reddita. 206
- * ecclesia Dei qualiter à sanctorum reliquiis diuinitus asseruatis inter nos esse dignoscatur. 225. 228
- ¶ Quomodo item ex iisdem discerptis mirabiliter reintegratis. 232. 233
- ¶ Qualiter ex suauissimo eandem odore. 233
- * ecclesia nostra è functionibus cadauerum sanctorum quasi viuientium Dei Ecclesia comprobatur. 238
- * ecclesia Dei quo pacto è cessatione maximarum cladum ante Christi ortum orbem vastatum dignoscatur. 275. 282
- ¶ De quibus vide verbo, Clades.
- * ecclesia nostra vt è terris desertis, quas habitabiles reddidit, Dei Ecclesia comprobetur. 283. 299. quomodo item è Christi doctrina, quam sola tuetur. 300
- V v 4 * ecclesia

- * ecclesia Christi sponsa. 310. 316
 * ecclesia & Christus quo pacto non duo, sed vna caro, & spiritus. 310
 * ecclesia quibus honoribus & donis sit à Christo sponso dotata. 312. Quibus munita armis. ibid. Qualibus ornata vestibus. 312. 313. Quod eius sceptrum, & solium. 316. In quam sit introducta domum. 313. Et quæ eius ancillæ. ibid.
 * ecclesia quomodo iuxta Dei promissa Davidis solio successerit, & eius loco regnet. 314. 352
 * in Ecclesia Christum perpetuo regnaturum, ex diuinis oraculis. 314
 * ecclesia monte Sion designata. 314. 361. 420. 421
 * ecclesia cur toties à Christo regnum cælorum vocata. 315. In Dominica oratione Patris nomine contenta, & ratio. ibid. quo pacto vnum sit cum Christo, & Patre. 363. vna eadèmq; quæ in terris, & quæ in cælis, in quo tantum differant. 316
 * in Ecclesia sacerdotes coronandos, Regesque constituendos, ex diuinis oraculis. 331. domui patrisfamilias comparata. 340. quomodo eadem nunc, quæ olim. 342. Christi corpus. 343. 365. in vniuersalibus fidei morumque decretis cur labi non possit. 348. 349. 355. Quod quindecim scripturæ locis probatur. 351. 353. cur interdum malos tollerit. 348. 349. cur Ethnicorum libros
- in scholis permittat. 349. cur in suis stabiliendis decretis probabiles rationes, non tamen necessarias adhibeat. 349. cur primis temporibus aliqua ex parte Moysis cæremonias admitterit. 351. Dei esse non potest, quæ in fide errat. ibid. columna & firmamentum veritatis. 352. 366. quibus gradibus à Deo euecta. 354. per Hierusalem designata. 355
 * ecclesia cuncta quæ docet, ad sacramenta spectant, & ratio. 356
 * in Ecclesia quo pacto Deus veluti in proprio solio sedeat. 360. 361
 * ecclesia maioris auctoritatis, quàm diuina scriptura, & ratio. 365. 367
 * ecclesia quo pacto bona omnia à Christo, tanquam corpus à capite, accipiat. 366. diuinæ scripturæ auctoritatem tribuit. 366. 369. quosnam libros à nonnullis pro sacris habitos reiecerit. 367. index à Deo constituta sacræ scripturæ. 368. 369. Et quo pacto efficacius & nobilius sibi, quàm libris ipsis scripturæ sensus inhæreat. 368. toto orbe magis diffusa, Dei Ecclesia comprobatur. 372. & seq. Dei cognomento Catholica ab hæreticorū sectis distincta. 372. 375. quo tempore constituta, vniuersalisque esse cœperit. 373. monte Domini designata. 367. qualiter in vniuerso orbe eadem prædicet, & doceat. 375
 * ecclesia Dei vt Catholica sit, an in omni vrbe & regione aliquæ Catholicorum habere oporteat.

378. quænam Catholica intelligatur. ibid. nostra dumtaxat à cunctis orbis ferè totius populis culta. 378. Christi non est, in qua primas Episcopi non tenent, & ratio. 388. nostra qualiter è sacræ potestatis præstantia Dei Ecclesia dignoscatur. 389. 391. 412
 * ecclesia Dei è sacræ potestatis nota inter Græcos & Protestantes esse non posse, comprobatur. 389. 412
 * ecclesia Dei vt ex perpetua Apostolorum successione dignoscatur. 413
 * ecclesia Dei cur esse non possit, in qua Episcoporum interrupta sit successio. 413. & seq. 416. Dei è rerum sacrarum splendore, diuinisque earundem affectionibus inter nos esse comprobatur. 261. 262. duobus temporibus maxime ob crucis miracula amplificata. 264. turris gregis vocata, & cur. 420. Dei quo pacto ex auxilio sibi in bellis cælitus præstito dignoscatur. 426. 432. quomodo ex eius cõspicuo capite, qui est Papa, ab hæreticorum factionibus distincta. 434. & seq. super Petrum fundata. 436. & hoc dupliciter. 443. vt semper alterum Petrum habuerit, & habitura sit. 440
 * in Ecclesia cur diuersarum dignitatum distinctio. 446
 * ecclesia Romæ ab Apostolis fundata. 463. De quo vide latius, verbo Papa, & Petrus. Romana Ecclesiarum matrix. 465. 466
 ¶ ecclesia nostra quo pacto è remotissimis insulis sibi adiunctis Dei Ecclesia comprobetur. 20. 22. 29. Dei ex innumeris Regibus in vnam fidem conuenientibus inter nos esse comprobatur. 30
 ¶ ecclesia nostra quot Orientis Imperatores Catholicos habuerit. 31. Quot Occidentis. ibid. Quot Francorum Reges. 32. Quot Aragonensium, & Castellæ. 33. Quot è Visigothis Hispaniarum. ibid. Quot Angliæ Reges. 34. Quot Hungariæ, aliarumque regionum. ibid. Quot Africæ & Asiæ. 35
 ¶ ecclesia Dei è summa Regum reuerentia in sacros præfules inter nos esse dignoscitur. 36. & 42
 ¶ ecclesia Dei magnis muneribus à principibus amplificanda, ex diuinis oraculis. 44. magnificèntissimis opibus à principibus locupletata. 45. cur non multos fundos vsque ad Constantini tempora possederit. 46. nostra ex quatuor per Catholicos principes maxime illustrata. 49. nostra quo pacto desertis locis ad humanitatem perductis Dei Ecclesia comprobetur. 61. 65. sepium ædificatrix dicta, & cur. 61
 ¶ in Ecclesia Catholica quanta sit regiarum familiarum fœlicitas. 127
 ¶ ecclesia post Occidentalis Imperii.

perij casum amplissimas regiones & opes adeptas. 220
 ¶ ecclesia Catholica omnes aetates & nationes complexa. 236
 ¶ ecclesia cur externarum rerum splendorem diuino cultui adhibeat. 273.
 Dei ubi sit, quo pacto ex foelici Catholicorum, & infaelici ac turpi haereticorum obitu liqueat. 407. 412
 ¶ ab Ecclesia qui se separat, quo pacto & a Deo se iungatur. 573
 ¶ ecclesia quoties a profanis est vexata, toties horrendae clades a Deo immittit. 573. 574.
 De quibus vide verbo, Clades. Et qualiter hoc certissimum Ecclesiae nostrae signum. 573
 ¶ ecclesia quid. ibid.
 * ecclesiae Catholicae tantum domum orationis vocari concessum. 70
 * ecclesiae columbae nomen adscriptum, & ratio. 121
 * ecclesiae & Christi idem regnum, ex diuinis oraculis. 310. 311. 312. 314. 316.
 Et quibusnam idem regnum commissum. 318. 319
 * ecclesiae persecutiones in propria persona sustinet Christus. 316.
 Eamque tanquam proprium regnum Christus defendit. ibid.
 * ecclesiae & humanae Reipublicae comparatio. 318
 * de Ecclesiae ore verba Dei nunquam recessura, ex diuinis oraculis. 328
 * ecclesiae cur non sit imputandus Christianorum lapsus. 348.
 clementia erga errantes. ibid.

decreta quanam dicantur. 328
 * in Ecclesiae sanctionibus a praescriptis verbis non recedendum, & ratio. 349
 * ecclesiae veritas ex Dei promissione nunquam obscuranda. 352. 354
 * ecclesiae personam qui referant. 354. 355. pastores quales a Deo promissi. ibid.
 doctrina propter ordinis sacramentum maxime diuina. 357.
 doctrinae cur praesulum malitia non obsit. 358. 359.
 doctrina diuiniore & certior nobis per homines, quam per Angelos, & ratio. 359.
 praepositi quo pacto a Deo in necessariis decernendis proxime moueantur. 360.
 Quod ex effectis late ostenditur. ibid. sanctiones cur merito ipsi Deo adscribendae. 260. 362. 363. sermo a Christo datus. 363.
 quo pacto eadem lux, veritas, auctoritas, legationis potestas, vnum denique esse cum Christo & Deo. 363. 369.
 fides cur turius & certius sequamur, quam sacrorum librorum. 368. causa Deus cuncta fabricatur. 368.
 auctoritate propter arctissimam cum Deo coniunctionem nulla maior. 366. 369
 * ecclesiae auctoritati haereticis obijciunt, primo non posse eam aliter docere, quam scriptum est. 369.
 Item a spiritu sancto sacramentum datam. 370.
 Ecclesiam esse constitutam, ut diuinis

diuinis libris testimonium exhibeat. ibid.
 Ex Augustini verbis. ibid.
 Quae omnia diluuntur. 371
 * ecclesiae Romanae quae regna tributaria. 408
 * ecclesiae principatum Romae constituendum, ex diuinis oraculis. 418. 420. 421
 fecunditas, ex diuinis oraculis. 421
 * Ecclesiae Petrus a Christo praepositus. 434. Principem qualem Christus esse velit. 445. & seq. cunctae res graues cum Papa communicari solitae. 491.
 Dei in terris certissimum signum Petri cathedra, Romaniq; Pont. potestas. 506
 * Ecclesiae S. Petri tributum a Sicilia, Apulia, & Calabria debitum, a quo ablatum. 530
 * ecclesiae turbulentissima tempora, cum ius creandi Pontificis Imperatores Germani sibi arrogauerunt. 563. 575
 ¶ ecclesiae illustris nota Catholicorum infinitus numerus est qualibet natione. 3. 6. 13
 ¶ ecclesiae cur gentes innumeras, & est qualibet innumeros Deus esse voluerit. 4. & seq. 6
 ¶ ecclesia nostra innumeris partibus haereticorum factione maior. 6.
 Et quid ad hoc haeretici obijciant & confutantur. 7
 ¶ ecclesiae Catholicae insignis nota, inimicissimos sibi sponte conciliaisse iuxta diuina oracula. 13. & seq.
 ¶ ecclesiae inimici non modo illi

ultro dediti, sed grauissima pro ea bella transigere. Et quanam. 16. 18.
 nationes septem dominatae, Christum postea secuta. 14.
 gentes tredecim inimicae, illi postea ultro adiunctae. 15.
 noui orbis amplissima spatia aperta, iuxta diuina oracula. 22.
 inimicos pedum eius vestigia adoraturos ex diuinis oraculis. 17
 ¶ ecclesiae maxima olim patrimonia diuersis in locis. 46.
 Et quis prior illa inuadere ausus. ibid.
 ¶ ecclesiae quot & quanta a Constantino collata. 46. 59
 Quanta item a Francis, & Longobardis. 47
 Quanta ab Hispanicis Regibus. ibid.
 Quanta ab Hungaricis & Polonis. 48
 Quanta ab Anglis & Bohemis. ibid.
 ¶ ecclesiae bona ab haereticis discerpta, inter eos Dei Ecclesiam non esse, apertissime ostendunt. 49
 ¶ ecclesiae opes ab hostibus ablatas, cum maximo scenore restituta. 55
 ¶ ecclesiae, & earum ornatus quaedam ab haereticis impugnentur. 56.
 quanta a Christo, & Apostolis factae. ibid.
 cur ornandae. 58. 59
 Et quam splendide a priscis Christianis exulta. 58
 ¶ ecclesiae cultores diuino munere felicissimi.

felicissimos fore. 67. Ac detri-
bus felicitatis gradibus. 67.
68
¶ ecclesie typus Abraham. 67.
413
¶ ecclesie illustris nota, Catholi-
corum Regum felicitas. 68.
De qua vide, verbo Reges, etiã
quo ad externa bona summam
fore felicitatem prædictum.
215. 217. felicitas in quo con-
sistat, & quantum ab alienorum
felicitate diuersa. 216.
Et quis in ea sublimior felicitatis
gradus. 217. reliqua vide,
verbo Catholicorum. alumnis
cur Deus tot bona largitus. 228.
felicitas quo ad externa, pro-
pter infirmioris virtutis homi-
nes. 230. Catholicæ studio
quanta Germanis bona contig-
erint, vide verbo Germaniæ.
nostræ cur necessariò veritas,
non autem hæreticis. 255.
hoc sæculo, ob Aquilonatum
secessionem, incredibilis Indo-
rum multitudo adiecta. 296.
nostræ clarissimum signũ, dæ-
monum expulsio. 387. iura
violantes quam acriter à Deo
puniti. 391. De quo mira plu-
rimorum Imperatorum exem-
pla. 391. 392. Et qualiter ex
hoc Dei Ecclesiam inter nos
esse dignoscatur. 406. quot
bona à Pipino Rege restituta.
398. bona ex quo in Francia
militibus administranda distri-
bui cœpta. ibid.
Nostræ certum signum, infe-
lix hæreticorum Regum exitus.
413

¶ ecclesie gladio impios subiiciẽ-
dos, ex diuinis oraculis. 413. De
quo insignia exempla. ibid. per-
secutio ab Antichristo omnium
grauissima. 624
* ecclesiam Dei vt è Christi stig-
matibus Catholicis impressis,
inter nos esse liqueat. 200.
201
* ecclesiam Dei è diuinis dotibus
sanctorum adhuc viuentiũ cor-
poribus cõmunicatis inter nos
esse constat. 209. 214. & seq.
Quomodo item è miris effecti-
bus rerum sanctos respiciẽtium.
254. 259. nostram quinam de-
ferentes à Deo sint quinque fœ-
cundissimis regionibus priuati.
301. & seq. Et quantum illæ in
infidelium manibus imminutz.
301. 302
* in ecclesiam rerum omniũ sum-
ma à Christo clauium traditio-
ne translata. 315
* in ecclesiam thronus Davidis, id
est Regia & Pontificia dignitas
translata. 317. 319
* ecclesiam in suarum sanctorum
causis errare posse, cur non faci-
lè admittendum. 351
* ecclesiam diuino munere affla-
ri semper, & gubernari, vn-
de constet. 360. 361. eiusque
præpositos qui audit, Christum
audit. 362. per hæreticos dæ-
mon Christi spiritu, corpore,
& regno spoliare conatur.
371. Sanctam & Catholicam
ante omnia à nobis credi &
prædicari, cur ab Apostolis
statutum. 375. Catholicam
fore, etiam à Sibyllis prædi-
ctum.

ctum. 374
* A Partibus item prædicatum. 375.
& seq.
* ecclesiam Donatistæ vsque ad
sua tempora Catholicam fuisse,
satis esse dicentes, confutatur. 321.
& seq.
* ecclesiam aut nunquam Catho-
licã fuisse, aut semper fore oportet,
& ratio. 380. Romanos ma-
ximis honoribus persecutores,
prædictum. 422
¶ ad ecclesiam nostram amplissi-
mas opes longinquis oris defe-
rendas, ex diuinis oraculis. 49.
Ex quo Dei Ecclesia clarissimè
ostenditur. 52. & seq.
¶ ecclesiam Abrahamæ promissiones
consecuturam. 66. 413. Dei esse
inter nos, vt è summa Catholi-
corum pace liqueat. 112.
De qua vide verbo Pax. Dei
maximis bellis concutiendam,
prædictum. 113. 215.
Et quomodo illi summa quo-
que pax, & de duplici pace.
113
Aduersus Ecclesiam nostram
plura ac maiora bella, quàm
aduersus vllum alium cœtum
fuisse, patet primo.
Ex conspiratione tot Impera-
torum ac principum aduersus
Ecclesiam. 114
A potentia inimicorum. ibid.
A multitudine Pontificum mar-
tyrum. ibid.
E tot schismatibus in ea exor-
tis. 115
Ex ignominiosissimis calumniis
hæreticorum in Pontifices.
ibid.

A Conciliis hæreticorum, vel
non bene sentientium. 116
A defectione, & conspiratione
summorum Patriarcharum ad-
uersus Ecclesiam. ibid.
A præcipuis Italiæ Episcopis
desciscensibus. 117
Ab hæreticorum factionibus ex
Apostolorum tempore vsque
ad Protestantes. ibid.
Ab integris & amplissimis na-
tionibus ab Ecclesia desciscen-
tibus. 117
A gentibus alienis à Christi cul-
tu. 118
Ex martyrum perpetua succes-
sione, & multitudine. ibid.
* ecclesiastica potestas cum ab im-
piis est maximè violata, cum di-
uinitus maximè euecta. 397.
& seq. Eiusdem potestatis pro-
gressio, vide verbo Potestas.
¶ Ediltrudis Reginae mira castitas,
& sanctimonia. 245
¶ Eduardi Angliæ Regis genealo-
gia. 207. Eiusdem vnã cum con-
iuge perpetua castitas. 239
* ¶ Eduardo & successoribus ma-
num & annuli contactu quos-
dam morbos curare diuinitus
concessum. 201. 202. 213. 256
¶ Eduardus Sextus Angliæ Rex, ve-
neno sublatus. 209. 420
¶ electores Imperatoris, Regum
que Germaniæ. 272
¶ electio Imperatorum Regumque
Germaniæ quàm concors, & le-
gitima. 363
¶ electum quàm rerum, quantæque
æstimationis prisca. 318
Et vnde ad nos abundantissimè
aduectum. ibid.
¶ elce-

¶ eleemosynæ in Christianos captiuos olim profusissima. 219
 ¶ cleutherij Papæ studio Britanni ab impiis superstitionibus ad Christum traducti. 235.236
 * elix pallio Iordanis fluuenta scifsa. 244
 ¶ elias & Henoch aduersus Antichristum venturi. 629
 Ab eodem interficiendi. ibid. reliqua vide Henoch.
 * elisei cadauer mortuum suscitatur. 238
 * eliseus æquis turribusque igneis aduersus Regem Syriæ à Deo munitus. 425
 ¶ elisabetta Angliæ Regina Mariæ sororem obruncat. 205
 * elisabetta Anglicanæ Ecclesiæ caput, se constituere ausa. 389
 * elisabetta antequam coronaretur callidè hæreticâ se prodere non ausa. 399. ¶ Eiusdem profapia. 209
 * elisabette Hungariæ reliquiæ oleum emittere solita. 241
 ¶ emanuelis primi felicissimè gesta. 70
 ¶ emerici Húngariæ Regis filij sanctitas. 261
 * empedoclis carmen de Dei omnipotentia. 3
 ¶ emporia nobilissima Germaniæ. 314
 ¶ ensiferorum militum ordo quo tempore Theutonicis adiutus. 265. 269
 ¶ ensiferorum ordo à quibus institutus. 269
 ¶ entius Sardinie Rex à Bononiensibus cauea ferrea inclusus, & extinctus. 159.404

* ephesinæ Synodi sententia contra Nestorium Patriarcham. 483
 Eiusdem litteræ ad Cælestinum Papam. ibid.
 * epiphanius imaginum cultum reprehendens vt intelligendus. 271
 * episcopi ordinis sacramento spirituale regnum adepti. 318. Et quo pacto illud moderentur. ibid.
 * episcopi qualiter per sacramenta diuinitatem nobis communicent. 318.319. quæ sacramenta per se ipsos tantum administrēt. 318. 320. quo pacto sacerdotes simul, & Reges. 319.330.331. regio ac sacerdotali more vnti. 319 in. quo Christo ad dextram Patris assidenti, & Spiritum sanctum mittenti, similes. 320. omnes simul etiam presbyteri, sed non è conuerso. 321. presbyteris superiores. ibid. cur ab hæreticis (erroneè tamen) presbyteris æquati. ibid. Apostolorum successores. 321.324.363. ab Apostolis ordinati. 326. Quibusque ritibus. 326. 456. Christi personam sustinent. 327. 328. benedictio venialia peccata dimittit. 335
 * episcopi indulgentias largiuntur. 339
 * episcopi qualiter Christianos lapsos ad communionem admittere consueci. 346
 Quomodo item excommunicatos. 345
 * episcopi quatenus Ecclesiam representant, errare non possunt. 473

sunt. 347
 * Et hoc ex expressa Dei promissione. 354
 * episcopi ordinis sacramento ea quæ ad subditorum salutem spectant, diuinitus edocti. 357.358. 359
 * episcopi in quo Angelis præcellant. 359
 * episcopi qualiter in vniuersalibus sanctionibus à Deo proximè moueantur. ibid.
 Quod ex effectis latè ostèditur. 360.361
 * episcopi neq; honores, nec mortem, vbi oportet, Christi exemplo refugere debent. 387
 * episcopi in Ecclesia cunctis à Christo præpositi. 388
 * episcopi vbi primas non tenent, cur Ecclesia Christi esse nõ possit. 388. 389
 * episcopi semper in Ecclesia causas omnes definire consueci. 388. 389. apud hæreticos à profanis principibus pro libito promoti, ac deieci. 386. Reges coronare consueci. 396.397. 398. Hispani omnium primi Reges ob hæresim deposuerūt, & quofnam. 399
 * episcopi ex quo tempore regna per electionem conferre soliti. 404
 * episcopi Reges ob delicta deponere consueci. ibid.
 * episcopi quatuor de ca. sis regna auferre soliti. 486
 * episcopi primarij à Petro creati. 457
 * episcopi à Papa semper, vel de eius consensu ordinari soliti. 473

* episcopi fidei formulam ad Papam transmittere consueci. 474. 476
 * episcopi à Papa tantum deponi soliti. 476
 Et quinam, & cur depositi. 477
 * episcopi Orientis ab Arianis pulsati, & à Papa restituti. 479
 * episcopi lapsi sacerdotali munere spoliandi. 488
 ¶ episcopi Occidentales, quinam Arianorum fallaciis circumuenti, ac relegari. 10
 ¶ episcopi cur summos honores interdum Regibus deferre soliti. 42
 ¶ episcopi præcipui Italiæ quo tempore ab Ecclesia descuerint. 113
 ¶ episcopi quot è Germani sancti. 261. quinam Imperatoris, & Regum electores in Germania. 273. Germaniæ quinam Imperij principes in suis ciuitatibus. 274
 * episcopis quando potestas conferendi sacros ordines tributa. 324
 * episcopis, dum ordinantur, diuinam gratiam conferri. 326.328. 329
 * episcopis Dei sermo à Christo datus. 362
 * episcopis vt Apostolorum successoribus eadem cum Christo lux, veritas, auctoritas, legationis potestas, vnum denique esse cum Christo & Deo. 363. nihil graue inconsulto Papa aggredi licet. 492
 * episcopis quæ potestas & priuilegia

gia à Constantino Imp. concessa. 393
 ¶ episcopis olim plebs pedes exo-
 sculari solita. 38
 * episcopis capitalem sententiam
 ferre non licet. 118
 * episcopis qui honores olim à
 Regibus exhiberi soliti. 439
 * episcoporum primus gradus in
 Ecclesia Dei. 319. proprium
 manus. 320. 324. munus ex-
 communicare, & Ecclesiam
 gubernare. 345. quanta sit po-
 testas. 347. malitia cur doctri-
 nae veritati obici non possit.
 359. perpetua successio quo pa-
 tro Ecclesiam Dei inter nos es-
 se demonstrat. 412. & sequent.
 ubi interrupta sit successio, cur
 Ecclesia Dei esse non possit.
 416. & sequentibus. 413. perpetuus
 ordo ibi non est, ubi ab hæreti-
 cis Episcopis est interruptus.
 416. Orientalium quorundam hæ-
 resiarum, vel hæretici. ibid.
 Nicænæ synodo interessentium
 cadaveribus privilegium divi-
 nitus concessum. 230. 231.
 delectorum nomina à Metro-
 politis ad Papam mitti solita. 475.
 ¶ acclamationes in tribus Con-
 ciliis ad Franciæ Reges pro
 Ecclesiæ iurium restitutione.
 398. investituram quamdiu Ger-
 maniæ Reges sibi arrogarint.
 402
 Et à quo illi renunciatum. 404
 * episcopos iure ordinario sacra-
 menta administrare, & per ea
 Spiritum sanctum infundere pro-
 batur primo.
 Ex Christi dictis ac factis, cum

Apostolos ordinavit. 323
 Cum per manus impositionem
 sensum ad intelligendas scriptu-
 ras aperuit. 324
 Cum corporis & sanguinis sui
 sacramentum confecit, & ab
 aliis conficiendum mandavit.
 324. 325
 Ex Apostolorum dictis ac insti-
 tutis. 326. 327
 Ex Prophetarum vaticiniis. 328.
 329
 Ex antiquis figuris. 333
 Ex Patribus. 336. 337
 Ex Conciliis. 339. De quibus vi-
 de plenius verbo, Ordo.
 * episcopos qui audit; qualiter
 Christum audiat. 362
 * ad episcopos, quæ Christi pro-
 missio Apostolis facta spectet.
 413
 * episcopos quales Christus requi-
 rat. 363. 366
 ¶ episcopos summo honore à Re-
 gibus colendos, ex divinis ora-
 culis. 37
 episcopus Romanus, vide Papa.
 * episcopalis potestas quo magis
 ab impiis oppugnata, eo ma-
 gis divinitus amplificata. 391.
 393
 ¶ episcopatum maximæ opes in
 Germania. 278. 279
 ¶ equitum Rhodiorum, siue Me-
 litensium ordo vnde profectus.
 52
 ¶ ericus Suecorum Rex miræ san-
 ctitatis. 199
 ¶ evangelium toto orbe cunctisque
 gentibus ante mundi finem præ-
 dicaendum. 615
 * eua ex Adami costa Ecclesiæ ty-
 pus. 13

pus. 126
 * eua Eucharistiæ figura. 83. 135. 186
 * in Eucharistia Christi corpus
 per modum substantiæ est. 7. 149
 * in Eucharistia quomodo Chri-
 stus esse incipiat. 7
 * in Eucharistia esse suum corpus
 quantis miraculis Christus com-
 probarit. 8
 * eucharistia olim dum conficie-
 batur, populus quid acclamare
 solitus. 56
 * eucharistia olim ad absentes mit-
 ti solita. 23. 55. Christi corpus
 esse corruptibile, error Pauli Sa-
 mosateni. 44. 45. Quod pluribus
 refellitur. 45
 * in Eucharistia qualiter Christus
 exinanitus. 46
 * eucharistia quotidie olim à Chri-
 stianis sumi solita. 54. quibus
 diebus ex Apostolico instituto
 sumenda. ibid. ab omnibus adora-
 ri solita. 55. olim à quolibet Chri-
 stiano domum deferri solita, &
 cur. 57. 58.
 corporibus nostris vis resurgen-
 di tribuitur. 81. incrementum sa-
 crificium, & quomodo. 84.
 85. etiam à brutis culta. 111
 & seq.
 * in eucharistia esse verum Chri-
 sti corpus panis ac vini transub-
 stantiatione, nosque illi adiungi
 probatur primo. Ex scriptura,
 Ioannis sexto. 8.
 Ex quarta Dominicæ orationis
 petitione. 10
 Ex ipsius consecrationis forma.
 12
 Ex diuersis Pauli sententiis. 12.
 13

Item ex Apostolorum testimo-
 niis, primo ex Liturgia, siue Mis-
 sa S. Iacobi. 18
 Ex Liturgia Æthiopica. 19
 Ex Syriaca. ibid.
 Ex Græca. ibid.
 Ex Latina à B. Petro tradita.
 20
 Ex Andreae Apostoli verbis.
 21
 Ex Patrum doctorumque insti-
 tutis, ac dictis. 22. 23. Ex vniuer-
 salibus Conciliis, & quibusnam,
 43.
 Ex expresso totius orbis natio-
 num consensu, primo ex fre-
 quenti huius mysterij celebra-
 tione in vniuerso Christiano or-
 be. 52. & seq.
 Ex aperta professione sacerdo-
 tum. 54
 Quia sacerdotes in missa Chri-
 stum vt reuera præsentem allo-
 quuntur. ibid.
 Ex contestatione sacerdotum
 ac fidelium in sacris mysteriis,
 54. & seq.
 Ex antiquis vaticiniis, primo
 præclaris benedictionibus Ia-
 cob ad Iudam. 59
 2 Præclaris promissionibus Dau-
 dis de Christo. 65. & seq.
 3 Sacerdotio, & sacrificio Melchi-
 sedech. 66
 4 christi nomine, Emmanuel.
 70
 5 conuiuium montis Sion. 71
 6 holocaustis, & victimis Do-
 mini eunuchorum offerendis.
 70
 7 attributis panis, ac vini in sacris
 litteris. 72

X x 8 Sacri

8 sacrificiis vbique terrarum ve-
ro Deo à Gentibus offerendis.
75
9 nouis sacrificiis instituendis.
76
10 christianorum nomenclatura.
78
11 ethymologia Hebraicæ vocis,
Leem. 78
12 nubis ignis, & tabernaculi crea-
tione. 79
Ex antiquis figuris, primò rerù
omnium creatione per Dei Ver-
bum. 80
2 ligno vitæ in medio paradisi.
76
3 euz formatione ex Adami costa.
ibid.
4 adami, & Euz coniugio. ibid.
5 antiquis Hebræorum sacrificiis.
84.85
6 panis & vini oblatione cunëtis
cum Hebræis olim communi.
87
7 perenni antiquarum victima-
rum immolatione. 87
8 moysis tabernaculo. ibid.
9 sanguinis sacrificiorum asper-
sione. 90
10 columna ignis, ac nubis. 91
11 arca testamenti. ibid.
12 agno Paschali. 94
13 manna in deserto. 95
Ex antiquissimorum Rabino-
rum testimoniis duodecim idem
contestantibus. 98. 99. & seq.
102
Ex eorundem sententia cor-
pus & sanguinem Messæ spe-
cierum fractione non diuidi.
102
Humanitatem item & diuinita-

tem Christi in Eucharistia esse.
101
Ex Sibyllarum oraculis, & qui-
busnam. 103. & seq. 105. 106. 107.
108
Ex belluarum confessione. 129
Ex spectrorum effugatione. 114.
& seq.
Ex diuinis rationibus, primò.
Ex nostra similitudine cum san-
ctissima Trinitate. 117. 118
Ex copulatione, quæ nobis cum
Christo, vt homo est, esse debet.
119
Ex natura mutui amoris no-
stri cum Christo, cuius tres sunt
effectus. Primus, amantes in-
ter se non animo tantum, sed
corpore, salua honestate, copu-
lare. 120
Secundus, amantium omnia in-
ter se communicare. 123.
Tertius, amantes non solum vi-
uentes coniungere, sed etiam
mortuos non destituere. 124
Ex Christianorum nomencla-
tura. 125
Ex diuinis similitudinibus pri-
mò diuinissima Trinitatis con-
iunctione. 129
Vitis & palmicum similitudine.
130
Cibi, panis, & vini similitudine.
131
Panem ex multis granis, & vino
ex multis acinis confecto.
133
Aquæ cum vino admixtione in
calice. 134
Sponsi & sponsæ connexionem.
90
Membrorum inter se cum toto
corpore

corpore coherentia. 138. 139.
140. 141
Lapidum vnus structuræ con-
nexionem. 142
Ex miraculis, primò Eucharistia
visione sub specie carnis mundæ
& cruentæ cuidam de ea dubi-
tanti. 134. 144
* in Eucharistia pluries & à qui-
bus Iesus in forma pueri visus.
145. Presbytero in forma carnis
& sanguinis visa, & pro reliquiis
asseruata. 145
Quibusnam ob vnus dubita-
tionem in forma carnis visa.
145
Quia sæpe ex Eucharistia san-
guis emanauit. 145. 146. 147
* eucharistia à Iudæo confoffa,
tum in ignem & aquam conie-
cta, vbique illæsa elucescit. 146.
Eius particulæ vbi adhuc san-
guine conspersæ asseruatae. 147
* eucharistia à muliere in flammis
coniecta cruorem emittit. 148.
Ab ea lem diu in stabulo occul-
tata, tum patefacta, vbi adhuc
incorrupta visitur. 148
* eucharistia dæmones è corpori-
bus expulsi. 114. 115
* eucharistia intra argenteam co-
lumbam olim asseruari solita, &
cur. 122
* in Eucharistia cur demonis præ-
stigiæ esse non possint. 144
* eucharistia cur corporis Christi
figura, ac panis à Catholicis vo-
cetur. 154
* in Eucharistia Christi corpus
comedi, ac dentibus infringi,
quo pacto inconueniens non sit.
157
* in Eucharistia quando Christi
corpus esse desinat. 157
* eucharistia percepta vtrum Chri-
sti corpus incorruptibile sit,
quale post resurrectionem. 156.
159
* in Eucharistia idem Christi cor-
pus pluribus in locis esse, con-
tradictionem nõ implicare pro-
batur primo.
Quia esse in loco, non est de es-
sentia corporis. 160
Ex assertionem acutissimorum phi-
losophorum. ibid.
Quia in sacris scripturis à Dei
omnipotentia non excipitur.
ibid.
Quod exemplis monstratur. ibi.
Quia Angelus pluribus in locis
simul esse potest. 162. 163
Quia pluribus sanctis id concess-
sum. 163
Ex philosophicis rationibus.
164
Ex patrù assertionibus. 164. 165.
Ex responsione ad hæreticorum
obiecta. 166
* in Eucharistia qualiter Christi
corpus sit sua magnitudine, cun-
ctisque accidentibus ornatum.
167. 168
* in Eucharistia Christi corpus nõ
adstringi loco, nec illum occu-
pare, probatur primò.
Naturalibus rationibus. 169
Exemplis, primò Christi ingres-
su ianuis clausis. ibid.
Christi ascensione supra cœle-
stes orbis. 171
Beatorum corporum assumptione
in resurrectione. 173. 174.
Corporibus sanctorum sæpe trās-
missis

missis absque vlla eorum con-
fessione. 173
Christi ortu absque maternæ
integritatis violatione. 173.
174
Christi resurrectione ob signato
sepulchro. 172
Christi testimonio. 173
Miraculis Dei omnipotentiæ edi-
tis. ibid.
Ex responsionibus ad hæretico-
rum obiecta. 173. 174. &
seq.
eucharistia quinam diu sine alio
cibo nutriti. 195
in Eucharistia panis & vini acci-
dentia esse sine subiecto proba-
tur. 179. 180. & seq.
Et cur Deus panem ac vinum
in corpus & sanguinem suum,
saluis tantum accidentibus, tran-
substantiari voluerit. 183.
& seq.
* eucharistiam quotidie Christia-
ni olim sumere soliti. 55
* eucharistia quo pacto in vnam
cum Deo substantiam copule-
mur. 117
* eucharistiam olim percepturi
maruò sese exosculari soliti, cur.
120
* eucharistiam spiritualiter sume-
re, vt intelligendum. 151
* ob Eucharistiam indignè habi-
ta quæ flagella proueniunt. 305.
309
* eucharistiam conficere, supre-
mâ presbyterorum potestas.
318
* eucharistiæ mirificum sacellum
ab apibus constructum. 109
Mellifluus item exhibitus con-

centus. 110. forma quæ, & quis
cuius sensus. 12. verba proprie
accipienda, & ratio. 12. & seq.
mysterium præ ceteris Deus po-
to orbe confirmatum esse vo-
luit. 52
* ab eucharistiæ attrestatione mu-
lier igne surgente deterrita.
58
* eucharistiæ præsentia vbi demo-
num præstigiæ dissipatæ. 112. 189.
198
* eucharistiæ sumptæ miri effe-
ctus. 194. 195. & seq. sum-
ptione puer nondum bapuzi-
tus triduo in camino ignis il-
læsus persistit. 194. partes in
corruptis pueris olim ministrari
solitæ. ibid.
communione quibusnam vin-
cula soluta. 194. 195. oblatæ miri
effectus. 195. oblatione mortuæ
quædam excommunicatæ ad
communione receptæ. ibid.
oblatione quis intra subterra-
neam fossam sine cibo & lumi-
ne per annum seruatus. 195. 196.
197. honorificè habitæ miri ef-
fectus. 197. præsentia sacerdos
dæmonum præstigiis irretitus
spectra fugat. 198. 199. asseruatio-
ne Indiæ à tempestatibus & ter-
remotibus liberatæ. 309
* eucharistiæ veritati obiciunt he-
retici primò:
ex verbis Christi perperam in-
tellectis. 151
Quia sæpe Eucharistia à Patri-
bus Christi corporis figura, &
similitudo dicitur. 154
Quia in scripturis Christus non
amplius in terris versari, sed
in

in cælo esse asseritur. 154. &
seq.
Quia impium videtur Christi
corpus dentibus atteri, vel cor-
rumpi. 156
Ex philosophicis rationibus,
quæ contradictionem implicare
videntur. 160. 161. & seq. Quæ
omnia plenè diluuntur iisdem
in locis.
* eucharistiæ transubstantiationem
quo pacto hæretici impugnent,
ac confutentur. 93. 181. & se-
quen.
* ex eucharistiæ accidentibus quo-
modo sine vlla substantia ver-
mes, vel quid simile generen-
tur. 179
* eucharistiæ sacramentum Anti-
christus in primis tollere cura-
bit. 633
* eudoxiæ Augustæ opera Chry-
sostomus expulsus, quo pacto
restitutus. 481
* eugenia virgo in carcere miro
splendore circumdata. 207
* eugenij Papæ expeditio pro Græ-
cis aduersus Turcas. 539
* eugenij Legatus Card. in acie in-
terfectus. ibid.
* eugenius Imper. mirabiliter à
Theodosio prostrigatus. 1187.
428
* euilmerodachi Babylonis Regis
turpis infelixque exitus. 454.
Eiusdem nomen quid Latine.
ibid.
* eunuchus Candacis Reginae quo
Christi anno baptizatus. 18.
Quibusque in locis Christi si-
dem prædicari. ibid.
* euphemis martyris reliquiæ in

mare proiectæ mirabiliter as-
seruata. 221. 227. Eiusdem reli-
quiæ sanguinem vnguento con-
ditum emittere solitæ. 240.
Suauissimum item odorem spi-
rare. 241. Quod à Mauritio
Imper. incredulo exploratum.
ibid.
* in Europa regnum nullum Gal-
lico simile excitatum. 155
* Europæ amplissimæ regiones à
Catholicis exultæ. 183
* eusebius in historia cunctis præ-
ferendus, & ratio. 494
* euthymius monachus in sacris
cælesti luce circumfusus. 207
Eiusdem reliquiæ oleum emitte-
re solitæ. 241
* excommunicatio quid. 345. 460.
in quem à Petro lata. 460
* excommunicatio spiritalis gla-
dius. 346
* excommunicatè quis possit. 345
* excommunicari quis, & cur de-
beat. ibid.
* excommunicati qualiter absol-
uendi, & ad communionem ad-
mittendi. 345
* excommunicati, quantum ab
aliis peccatoribus differant.
ibid.
* et quibusnam comparati. 346
* excommunicatus satanæ tradi-
tus. ibid.
F
* Felicitas externa nulla reuera
absque interiori. 68
* felicitas ab exitu maximè confi-
deranda. ibid.
* felicitas falsa hæreticorum. 183
* felicitas Catholicorum quanta
sit.

- fit, vide Catholicorum impiorū,
& bonorum quā diuersa. 413
- ¶ foelicitatis tres gradus. 67. 68
foelicitatis essentia quibusnam
omnium maximè contingat. 68.
Potissima pars in virtutibus sita.
216. Qui sublimior gradus in
Ecclesia. 217
- ¶ Foelicitatem externam cur ali-
quibus, non omnibus suorum,
neque perpetuò Deus esse velit.
68
- ¶ foelicitatem maximam Ecclesiae
futuram praedictum. 215.
Et qualemnam. 216
- * felix virgo à Barbarano diu sa-
cra Eucharistia sine alio cibo
nutrita. 194
- * felix Papa Acacium Constanti-
nopolitana sede priuat. 484
- ¶ Ferdinandi tertij Hispaniarum
Regis sanctitas, & obitus. 69
- ¶ Ferdinandi tertij, & quinti foeli-
cissimè gesta. 70
- ¶ ferdinandi tertij prosapia. 137
- * ferdinandus Imper. Italicis co-
piis à Papa aduersus Turcas mu-
nitus. 590
- ¶ feritas incredibilis priscorum
Borealium. 368
- ¶ ferrum olim Germanis ferè nul-
lum. 317. 345.
Nunc verò abundantissimum.
317. 318. 345
- ¶ feudorum iura quibus inducta,
eorūque utilitas. 360
- ¶ feudorum iura à toto orbe Ca-
tholico recepta. 361.
Et quantum regna aduersus ho-
stes munierint. ibid.
- * fides cur certior & tutior nobis
ab Ecclesia, quā à sacris libris.
368. 369
- * fides Christi in vniuerso mundo
ab Apostolis annunciata. 378
- ¶ fides Christi quo magis ab im-
piis oppugnata, eo magis diui-
nitas amplificata. 254
- * fidei formulam quinam ad Pa-
pam transmittere soliti. 415. 476
- * fidei veræ cultores quo pacto e-
dæmonum expulsionem digno-
scantur. 387
- * figura & figuratum quo pacto
differant. 332
- * filiae locorum loca ipsa in sacris
libris vocari solita. 312
- ¶ filios qui impinguare & come-
dere soliti. 221
- ¶ Flauia Domitilla à Domitiano
coniuge relegata. 579
- ¶ Fodinae auri & argenti olim Bo-
realibus nullæ, nunc verò innu-
meræ, & quanam. 317. 318
- ¶ Fodine gemmarū, & electri vbi.
318
- ¶ foeminae Catholicae quanto pri-
scis foeliciores. 120
- ¶ foeminae Catholicae innumerae
Regum filiae, vxores, & matres.
120. 121.
Et quanam earundem religio-
forum ordinum institutrices.
245
- * foeminae vbinam venenis come-
dendis assuetæ mortales com-
plexu perimere solitæ. 131
- ¶ foeminae olim Germanorum con-
sultatrices. 233
- ¶ foeminae quaedam prophetiae do-
no admirabiles. 243
- Germanæ religiosorum ordi-
num institutrices. 244. 245.
Tantæ fortitudinis nulli vnquā
nationi,

- nationi, vt Catholicis. 248
- ¶ foeminarum Catholicarum re-
giae stirpis foelix posteritas. 122
- ¶ foeminarū apud Cimbrox atrox
diuinandi genus. 233
- ¶ foeminarum martyrum innu-
mera multitudo in Germania.
247
- ¶ foemineum genus antiquissimo-
rum Regum nunquam in Ec-
clesia Catholica extinctum. 122.
123
- * fons miræ virtutis, in quo Chri-
stus cum discipulis pedes lauit.
246
- * fontis Lucaniae illustre miracu-
lum. 263
- * forinosus Papa Arnulphum Ger-
maniae Regem Imperatorem co-
ronat. 546. 571
- ¶ francia ob Caroli Sexti amentia,
& schisma in Ecclesia concita-
tum, miserrimè dilaniata. 400
- ¶ franciae Regum tranquillitas, &
vetustas. 108
- * franci Chilpericum Regem ob
eius ignauiam à Papa deponen-
dum curant. 402
- ¶ franci Hunnis extinctis, eorun-
dem opibus locupletati. pag. 55
- ¶ franci quo tempore Galliam oc-
cuparint. 55
- ¶ franci primi è quatuor nationi-
bus, inter quas Occidentale Im-
perium diuisum, ad Christum
conuersi. 396
- * francorum Regibus manuum
contactu strumas curare diuini-
tus concessum. 201. 256. 151
- * francorum Reges Dionysij mar-
tyris vexillo saepe hostes proflig-
are soliti. 256. 428.
- ¶ Qui primus Rex vnctus. 396.
Et in hoc Panuini lapsus. ibid.
Religio. 397.
- ¶ Reges quæ bella pro Catho-
lica Ecclesia confecerint. 17.
- ¶ Reges quanta Ecclesiae præ-
stiterint. 47.
- ¶ Merita erga Romanum Pon-
tificem. 86.
- ¶ Regum è triplici stirpe nu-
merus, & obitus. 76
- Regum prosapia è stirpe Clo-
douei, & quot ex eo Reges pro-
dierint. 142. 143.
- E stirpe Pipini, & quot ex eo Re-
ges prognati. 143. 144.
- E stirpe Hugonis Capeti, & quot
ex eo Reges. 145. 146. 147.
- Regibus foelicissima euenta
XXI. diuinitus concessa. 150.
151. 152.
- Regum familiae tres inuicè con-
nexæ. 150.
- Aurissammula quid, quantaque
eis attulerit victorias. 156.
- Reges oleo calitus misso vngi
soliti. 156. 157.
- Reges ex tribus familiis nun-
quam per apertam vim regno
spoliati. 154.
- Reges Occidenti, & Orienti Im-
peratores dederant. 154
- ¶ Francorum Reges qui sancti.
152. 153
- ¶ Francorum Imperium & re-
gnum, cur & quomodo è Clo-
douei stirpe ad Pipinum trans-
latum. 397
- ¶ Cur item è Catoli Magni stir-
pe ad Hugonem Caperum. 398.
401.
- Reliqua vide verbo, Galli.

* B. Francisco Assisiati Christi vulnera impressa. 200
 * B. Franciscus igneo curru aliquando ad discipulos nullo patefacto aditu inuectus. 208. 213
 Ingenti item luce sapius circum fulgere visus. 208
 * B. Franciscus bis super eardentes prunas accumbens turpes mulieres conuertit. 211
 * B. Franciscus saepe in aera sublatus. 216
 * Eiusdem cadaueris mira dispositio. 237
 Quot ex eo mortui suscitati. 238
 * B. Franciscus Paulensis. igne manibus tractare solitus. 211.
 Idem saepe in aera sublatus. 216.
 Eiusdem reliquiis mortui suscitati. 239
 * Francisci Xauerij corpus vbi summa cum veneratione asseruatum. 224
 * Francisci Bencij carmen de B. Francisci stigmatibus. 200
 ¶ Francisci Franciae Regis cruenta bella. 97
 ¶ Franconiae Ducum prosapia. 159
 * Fridericus Imper. in Mahometanos cum exercitu pergens quibus iniuriis à Graecis prouocatus. 536
 ¶ Eiusdem benignitas in legatos Isaacij Angeli Impe. suos insolentius persecutos. 357
 ¶ Eiusdem in Graecos subsannatio. 358
 * Fridericus primus Antipapas tres aduersus Alexandrum tertium constituit. 553
 * Fridericus primus cum suis excommunicatus, respiciens benignè susceptus. 554
 ¶ Quid sibi factorum iurium vsurpatit. 403
 * ¶ Quid sibi in schismate Alexandri tertij, & Victoris, vitio datum. 168. 618
 * ¶ Vbi in flumine absorptus. 583. 384. ¶ Eiusdem prosapia. 160
 * Fridericus secundus in Innocentij Papae tertij tutela relictus. 554
 * Fridericus secundus quanto studio ab eodem aduersus Orthodoxum Imper. defensus. 555.
 Siciliae, Neapolis, & Germaniae Rex creatus. ibid.
 Ab Honorio Papa Imperator coronatus. ibid.
 Ob contumelias Episcopis & Papae illatas excommunicatus. ibid.
 Hierosolymitanum regnum Iohannis matrimonio consecutus, ac Papae reconciliatus. ibid.
 Eiusdem scelus, & saeuitia in uxorem, eiusque consobrinam. ibid.
 In sacra expeditione Papam deludens rursus excommunicatus. ibid. Idem Hierosolymam iniquis conditionibus, & induciis cum Sarracenis recipit. 556.
 Pontificiae ditionis loca inuadit. 557. Eiusdem pleraque facinora. 557. 558
 * ¶ Fridericus secundus Pontificiam potestatem prorsus exindere conatus. 405. 558. 404
 * Ab Innocentio quarto in Lugdunensi Concilio depositus. 406. 558. Vxorem & filium in carcere necat. 598.
 Eiusdem saeuitia in Papas, & vbi tandem à Manfredi filio strangulatus. 515. 598
 ¶ Eiusdem

¶ Eiusdem posteritas quam miserimè extincta. 404. 619
 ¶ Fridericus secundus inter omnes sacra iura violantes magis punitus. 405.
 Eiusdem prosapia. 159
 ¶ Fridericus secundus quot annos regnarit. 426.
 * A. Parmensibus fufus. 379.
 ¶ Eiusdem persecutionem in Papas, quae clades & portenta subsequuta. 619
 * Friderici Austriaci dissidia cum Ludouico Bauaro ob Imperij delationem. 560.
 Eiusdem mors. ibid.
 ¶ Fridericus Staphylus Lutheri assecta qualiter ad nos conuersus. 389
 * ¶ Frotho Danorum Rex ab Agapito Papa Christianae fidei doctores petit. 572. 252
 * Fulmina magicis artibus à priscis ad perdendos hostes impetrari solita. 279
 * Fulmina, ni Deus obfisteret, à demone fabricari posse. ibid.
 * Fulminibus ante Christi cultum crebro Italia & Roma diuexatae. 306

G

 * Gainae perfidia aduersus Arcadium Imper. 526
 ¶ Galerij Imp. facinora & persecutio in Christianos. 590
 * Galli semper religiosissimi. 397
 * Galli quo pacto Italiae & Neapolitis regnum consecuti. 515.
 Vt Templariorum militum ordinem instituerint. 520.
 cur inter Hierosolymitanos milites maximè valeant. 521
 ¶ Galli quamdiu Romanam & Italianam populati. 223
 ¶ Galli olim demones colere soliti. 230. Humanasque hostias illis offerre. 231
 * Gallia quo tempore in quatuor principatus diuisa. 543
 ¶ Gallia post Francos à nullis occupata. 223
 ¶ Gallia omnium prima mitae sanctitatis Reginas produxit. 245
 ¶ Quando & cur à Northmannis vastata. 519
 * Galliae regnum quo tempore à Clodoueo Rege de Hormisdas Papae auctoritate receptum. 230.
 Et cur. 397
 * Galliae regnum à Chilperico Rege ob eius signauiam per Zachariam Papam ad Pipinum translata. 403.
 Tres Regum prosapiae dominatae, & quanam. 539.
 Quomodo inter se conexae. 547.
 Et quot ex his Reges prodierint. 539. ¶ De quibus vide verbo Fraciae. Regibus quo pacto omnes orbis ferè totius Reges con sanguinitate coniuncti. 151.
 Reges Imperatoriam maiestatem toti orbi cunctisque gentibus restituere. 152.
 Regum nemo vnquam à volente occisus, nisi vnus, quinam. p. 151. Publica gymnasia disciplinarum à quibus excitata. 153.
 Regno nunquam simile in Europa. 154
 * Galliae status, cum à Francis est occupata. 487
 ¶ Gallici regni antiquitas. 84. 85

Xx 5 ¶ e Gal

- ¶ è Gallis quot Reges, & Episcopi sancti. 153
- ¶ Gallorum Regum præclarè gesta. 71
- ¶ Gallorum cruenta bella inter Catholicos. 94.
Eorundem bella cum Romanis ante Christum natum. 103. 107.
Priscorum stolidæ superstitiones. 234
- ¶ Gallicanorum Regum successio post Pipinū quamdiu, & quam latè dominata. 444. 445
- ¶ Gallieni Imper. sæuitia in Christianos. 587
- ¶ Gallienus vbi cum fratre occisus. ibid.
- * Gaudiofus Episcopus quo pacto S. Stephani sanguinem Neapolim adduxerit. 243
- * Gedeonis diuina victoria de Madianitis. 426
- * Gelasio Papæ qui libellus falso adscriptus. 504
- ¶ Gelu magnum & amarissimum quando & vbi diuinitus immissum. 608
- ¶ Genfericus Vandalorum Rex quando & cur Romam vastarit. 395
- ¶ Genfericus spectro exanimatus interit. 418
¶ Eiusdè perfidia aduersus Romanos. 428
- * Gentes, cur sacros ritus ad suas superstitiones traducere Deus permiserit. 336
- * Gentes duæ in vnum Dei cultu collectæ, ex diuinis oraculis. 420
- ¶ Gentium dispersio & propagatio post diluuium vt facta. 439
- ¶ Genuensium Imperium quousque olim protensum. 93
- ¶ Genuensibus vnde Smaradinum vas, quo Christus in cœna vsus, & Ioannis Baptistæ cineres. 94
- ¶ Geographia quantæ utilitatis, & iucunditatis. 291
- ¶ Geographi summi Germaniæ. ibid.
- ¶ Geometriam quo tempore Germani affecuti. 292
Et qui in ea insignes. ibid.
- * Georgius Cappadox Eucharistia sumpta à cathenis solutus. 194
- ¶ Gepidarum irruptio in Germaniam, & vbi confederint.
- * Germani quamdiu Imperio potiti. 559
- * Germani quoties Papæ cõsiliū Germanicæ ditionis amplificandæ in Italia dissiparint. 571.
A Rodolpho Imp. armis ad obedientiam adducti. 586.
Imp. nunquã depositi, nisi postquam Papas exurbare ausi. 590.
Impe. quanto amore à Pontifice correcti. 600.
De quo vide verbo Papa. ibid.
- ¶ Post Lutheri pestem sacra bona inuadere ausi. 49. Quanta bona per Catholicos consecuti. 91.
Quas clades ante Christi cultū passi. 92. Licet sæpius à Romanis victi, nunquam tamen animo fracti. 341.
Quam secus olim, ac modò pugnare soliti. 346.
Reges à Papa dissentientes, Pseudopapas, à quibus coronarentur, creare soliti. 344
- ¶ Germani Imper. Romam à Papa coronandi adire soliti. 350. 351.
Et quinam ob coronam à Papa non

- non acceptam Imperatorio nomine priuati. ibid.
- ¶ germani olim suos gentiles libertate priuare, ac vendere soliti. 367
- ¶ germani olim dæmonas humanis hostiis colere consueci. 231
- ¶ Humanis item carnibus vesci. 236
- ¶ germani fœminarum olim consilio deditissimi. 233. quando & à quibus à nefandis superstitionibus ad verum Dei cultum traducti. 235. cur vxores in bello ducere consueci. 247.
quo magis Christi cultum excindere conati, eo magis diuinitus amplificatus. 254.
olim tribus maximè rebus valebant. 325. Tribusque de causis ipsa regio munita. ibidem.
ex quo Papæ obediunt, quantum Christi cultum amplificarent. 265. electores à quo ius sibi creandi Imperatoris è Germanica gente obierint. 269. 270
- ¶ germani à quibus litteras edocti. 284. à quibus item multiplicium linguarum peritiam. 285.
olim propter historiarum imperitiam quæ deliramenta edere soliti. 293.
historici insignes post Christi cultum. 294. 295. vnde exorti. 306. olim lacte ac carne viuere soliti. 306. Hungarorum metru vrbes erigere cœperunt. 311. 312. 313
- * ¶ germanis quanto studio à Papa Imperij dignitas seruata. 548. 351. 352
- * à germanis opera duo Pontificia irrita, quantæ utilitatis & boni. 581
- * germanis, quoties Itatorum copiæ à Papa aduersus hostes missæ. 589
- ¶ Germanis auri & argenti effodiendi ars olim nulla, & quãdo patefacta. 55
- ¶ germanis quamdiu Aquilonares Reges subiecti. 345. latrocinia olim laudatissima. 367.
ante Christi cultum virgo nulla. 240
Post vero quantæ, & quales. 240. 241. 242. tria bona à priscis attributa, & per Lutherū adempta. 297
- ¶ germanis tantum è cunctis à nobis alienis Concilium vniuersale celebrare datum. 249
- ¶ germanis nullæ olim certæ sedes. 304.
Nullæ item domus. 320. 308.
Nullæ item vrbes. 308. 326.
Et vbi habitare soliti. 304. 308
- ¶ germanici incrementi origo à Francorum Regibus. 311
- * germanicæ ditioni quando & à quibus Prussia adiecta. 584
- ¶ germanici regni initium ex Caroli Magni familia. 155
- * germania ob contrarias heresum sectas miserrimè discipta. 590
- ¶ germania omnium Borealium prima ad humanitatem perducta. 345
- ¶ ger-

¶ germania duobus fluminibus contenta.	306	
¶ germania ex quo tempore vni tantum Regi subiecta.	355	
¶ germania quantum Romanæ benignitati debeat.	380. 381.	
cur olim omnium inuisionibus exposita.	325. per annos mille ac ducentos exterarum gentium irruptiones viginti-quatuor perpeſſa, quaſnam, & à quibus. 326. 328. & ſeq. per annos ferè oſtingentos, ex quo Papæ obedit, nihil ab exteris paſſa.	331
* Germaniæ Imperatores quamdiu Pontificiam ſedem impugnarint.	558. 559.	
Quot Antipapas aduerſus legitimos Papas conſtituerint.	562.	
Reges omnium primi electionem Papæ ſibi arrogarunt.	563. 564.	
Et quot ob id exorta ſchiſmata.	563. 575. 579.	
Imperatores quoties exercitum Romam aduerſus Papam duxerint.	565.	
Quoties Romam vaſtauerint.	567.	
Quoties Papas expulerint.	ibid.	
Quoties illos vt hæreticos damnarint, ac depoſuerint.	565. 566.	
regnum quanto ſtudio à Papa conſeruatum, & amplificatum.	567. & ſeq. 568. & ſeq.	
¶ Regum præclarè geſta.	71.	
Eorundem numerus & exitus.	78.	
Imperium poſt Caroli Magni nepotes, quinque agnationes inter ſe connexæ præ ceteris conſecutæ.	158.	
Germaniæ regnum quamdiu Vuidichindi Saxonum Ducis familia tenuerit.	159.	
¶ Quamdiu in Gibellinorum familia reſederit.	160.	
¶ Quamdiu in Sueuorum familia.	163.	
¶ Quamdiu in Auſtriaca.	161. & ſeq.	
¶ Quamdiu in Lutzelburgēſium.	163.	
Regum & Imperatorum euenta ſexdecim feliciffima quo ad eorum poſteritatem diuinitus conceſſa.	166. 167.	
Imperatorum cognatio nulla exſtinctæ.	214.	
Eorundem poſteris præ cunctis Imperatoria poteſtas contigit.	165.	
ducenta bona diuinitus conceſſa ex quo Chriſti cultum, & Papæ auctoritatem eſt ſecuta.	231. & primo bona ad ſuperſtitiones fugatas ſpectantia.	
¶ Primum bonum expulſio demoniaci cultus.	ibid.	
2 Expulſio cultus efferati.	231.	
3 Ceſſatio ſtolidarum conſultationum.	232	
4 Ceſſatio efferatarum conſultationum.	233	
5 Liberatio à ſtolidis ſuperſtitionibus.	234	
6 Ceſſatio magicarum ſuperſtitionum.	ibid.	
7 Ceſſatio magicarum crudelitatum.	235	
Bona ad religionem ſpectantia.		
8 Vnius Dei cultus.	235	
9 Incredible animorum in diuina fide ac doctrina colligatio.	236	
10 Innumera ſanctiſſimorum virorum multitudo.	237	
11 Sanctiſſimi viri Reges aut Regum filij virginitatis cuſtodes.	239	
12 Innu-		

12 ¶ Innumeri virginum ſacrarum chori.	239	à Germanis conſtituti.	266
13 Virgines admirandæ ſanctitudinis.	240	36 Ordines religioſorum militares.	268
14 Virgines in ſanctitate ſimul, doctri- na, ſcriptiſque editis præſtantes.	242	37 Clericorum regularium ſodalitates.	269
15 Virgines ac mulieres prophetiæ dono inſignes.	243	Bona proximè ad religionem ſpectantia.	
16 Fœminæ religioſorum ordinum inſtitutrices.	244.	38 Plures Pontifices.	270
245		39 Cardinales plurimi.	271
17 Regina, Regumve aut Imperatorum ſorores, ac filiæ ordinum religioſorum auctrices.	245	40 Honor ſacerdotalis in conſeſſu, eligendoque Imperatore.	272
245		41 Collegia magnifica ſtata ſacerdotum.	ibid.
18 Innumera fœminarum martyrum multitudo.	247	42 Epiſcoporum nobilitas ac poteſtas.	273
19 Innumeri martyrum exercitus.	251	43 Abbatum nobilitas ac poteſtas.	274
20 Reges martyres.	255	44 Monasteria illuſtriſſima.	275
21 Reginae martyres.	256	45 Monasteria innumera.	ibid.
22 Imperatores ſancti.	ibid.	46 Monasteria ditiffima.	276
23 Imperatrices ſanctæ.	257	47 Tempa magnificentiſſima.	ibid.
24 Imperatores, & Imperatrices ambo virgines in matrimonio.	ibid.	48 Innumera templa.	277
25 Imperatrices ſanctæ ordinum religioſorum auctrices.	259	49 Ornamenta templorum.	278
26 Reges ſancti.	ibid.	50 Opes Eccleſiaſticae maximæ.	ibid.
27 Principes ſancti.	260	51 Theologi eminentiſſimi.	279
28 Pontifices ſancti.	261	52 Innumera ſcripta Theologica.	282
29 Archiepiſcopi ſancti.	261	53 Congregatores ſacri.	ibid.
30 Epiſcopi ſancti.	262	54 Concilia vniuerſalia.	283
31 Abbates ſancti.	ibid.	Bona ad diſciplinæ liberales pertinentia.	
32 Viri ſanctitate & doctrina illuſtriſſimi.	263	55 Litterarum cognitio, & vſus.	283
33 Religioſorum ordinum auctores.	264	56 Linguarum multiplicia ſtudia.	285
34 Cultus Chriſtiani amplificatores.	265		
35 Religioſorum ſolitarij coetus			

57 Humanarum disciplinarū studia.	ibid.	pressio imaginum.	298
58 Scholæ frequentes.	287	93 Architectura,	ibid.
59 Studia philosophiæ.	ibid.	94 Horologiorum fabricatio.	300
60 Philosophi summi.	288	95 Inuentio typographiæ.	ibid.
61 Astrologia.	289	96 Disciplinarum liberaliū gymnasia publica.	301
62 Astrologi summi.	289.290	97 Omnium disciplinarum liberalium publica gymnasia.	ibid.
63 Arithmetica.	290	98 Tot omnium disciplinarum gymnasia.	ibid.
64 Arithmetici summi.	291	99 Collegia innumera ad alendos erudiendosque gratis iuuenes in omnibus liberalibus disciplinis.	303
65 Geographia.	ibid.	100 Maxima librorum copia.	ibid.
66 Geographi summi.	ibid.	101 Publicæ locupletissimæq; bibliothecæ.	ibid.
67 Dioptrica.	ibid.	Bona ad corpus spectantia.	
68 Dioptræ summi.	ibid.	102 Certæ populorum sedes.	304.
69 Meteoroscopia, & Meteoroscopi summi.	292	& seq.	
70 Dioptrica inuenta.	ibid.	103 Indigentia cibariorum sublata.	306
71 Geometria.	ibid.	104 Fœditas in omni conuictu amota.	307
72 Geometriæ summi.	ibid.	105 Ædificatio domorum.	308
73 Gnomonica.	ibid.	106 Urbium ædificatio.	ibid.
74 Gnomonica inuenta.	293	107.108 Propugnacula, & munitissimæ vrbes.	311
75 Mathematica, & Mathematici summi in vniuersum.	293	109.110.111 Urbium multitudo,	
76 Historia, & historici.	ibid.	112.113. frequentia, pulchritudo, amplitudo, & commodus situs.	312
77 Medicina.	294	114. 115. Emporia nobilissima,	
78 Medici præstantes.	ibid.	116. 117. Nundinæ, Mercatura, Mercatores ditissimi.	313
79 Herbaria.	ibid.	118.119. Fœcunditas telluris, Agricultura,	
80 Medica inuenta ex herbis.	ibid.	120.121. cultura, Vineta, Viuaria,	
81 Medica inuenta ex arboribus.	296	122.123. Nemora exulta, Villæ.	315
82 Medica inuenta è gummi.	ibid.		
83 Medica inuenta ex animalibus, ceterisque rebus.	ibid.		
84 Musica.	ibid.		
85 Musici libri & exercitationes.	297		
86 Musica instrumenta.	ibid.		
87 Musici summi.	ibid.		
88 Pictura.	ibid.		
89 Pictores excellentes.	ibid.		
90.91.92 Plasticæ, Statuaria, Im-			

124.125. Pecorum, & equorū species vtilior.	316	151 Nulla vrbs Germaniæ iū alterius exteri dominatum redacta.	ibid.
126.127. Auri, argenti, ferri, æris, cupri, omniumq; metallorum fodinæ innumere.	317	152 Reges Boreales tributarij facti.	ibid.
132.133. Gemmarum, & electri fodinæ.	318	153 Dilatata linguæ Germanicæ confinia.	345
134.135. Crystalli, fossiliumque abundantia, ingeniosissimi fossores, ac machinæ ad cuncta huiusmodi artificiosissimæ.	319	154 Ars militaris in copiis instructis.	ibid.
136 Thermæ.	ibid.	155 Armorum bellicorum copia.	ibid.
137.138. Lina nobilissima, Lanificium, Aulæa, Serica ars,		156 Inuentio bellicarum machinarum.	346
139.140. Artificiaq; omnis generis innumera.	320	157 Armorum bellicorum fabricatio.	ibid.
Bona pertinentia ad prudentiam, fortitudinemque militarem.		Bona ad Imperij maiestatem pertinentia.	
142 Inundationes gentium repressæ, & quotnam.	325	158 Imperij Regumque maiestas.	347
143 Nunquam tot millia Germanorum capta.	331. 333	159 Tanta Imperij diuturnitas.	352
144 Nunquam tot millia Germanorum aut Borealia occisa.	ibid.	160 Tot Imperatores indigenæ.	353
145 Nullus Imper. Germaniæ ab exteris occisus.	339	161 Tot Imperatores ex eisdem familiis in eadem consanguinitatem cocuntibus.	ibid.
146 Nullus Germaniæ Rqx ab exteris occisus.	ibid.	162 Tanta diuturnitas in tāta amplitudine regnorum, ac regionum.	ibid.
147 Nullus Germaniæ Rex aut Imperator ab hostibus exteris captus.	340	163 E tot Imperatoribus tam pauci occisi.	354
148 Nullum Imperium diuturnius inter tot bellicosas gentes.	341	164 Tam pauci deiecti ab Imperatoria Regiaq; potestate.	ibid.
149 Nullum Imperium tot efferas gentes coercuit.	ibid.	165 Rex vnus Germaniæ totius.	355
150 Nulla Germaniæ regio ab exteris capta aut possessa.	342	166 Omnium latissimè regnans Imperator.	ibid.
		167 Familiæ Regum latissimè dominantium.	ibid.
		168 Regiarum gentium lōge successiones.	356
		169 Tot tantique Reges in vnam con-	

- consanguinitatem coeuntes. 365
 ibid. 365
 170 Imperatoriae familiae. ibid.
 171 Imperatores cuncti in vnam cognationem connexi. 357
 172 Familiae Principum tam diu conseruatae. ibid.
 173 Ordo nobilitatis distinctus. 358
 174 Nobilitas familiarum sparsa in Italia, ac multis aliis locis. ibid.
 Bona ad animum spectantia.
 175 Iuris prudentia restituta per Germanos Reges. 359
 176 Iuris prudentia toti ferè orbi Catholico restituta. 360
 177 Iura feudorum sancita. ibid.
 178 Iura feudorū à toto orbe Catholico recepta. 361
 179 Tam pauci Imperatores ac Reges flagitiosi. ibid.
 180 Tam pauci effeminati. ibid.
 181.182 Tam pauci vel schismatici, vel haeretici. 362
 183 Tam pauci qui per seditiones inuaserint Imperium. ibid.
 184 Nullus Imperator sede deiectus, nisi de communi principum decreto. ibid.
 185 In eadem familia semper Imperium conseruatum, quamdiu fuit aliquis aptus. ibid.
 186 Tam concors electio Imperatoris & Regum. 363
 187 Electio tam legitima Imperatorum, & Regum. ibid.
 188 Tot ciuitates proprii cuiusdā iuris, ac libertatis. ibid.
 Et quænam. 363.364
 189 Tot principatus in vnum conuenientes. 365
 190 Publici conuentus tot populorum. ibid.
 191 Tot gentium inter se olim sauentium tanta concordia. 366
 192 Tam diuturna concordia. ibid.
 193 Optimatum Respublica optimè temperata Germania tota, ac magna Septentrionis pars videtur. ibid.
 194 Tot gentes exultae ad humanitatem. 367
 195 Tot gentes ad Christi cultum perductae. ibid.
 196 Latrocinia sublata. ibid.
 197 Libertas hominum stabilita. ibid.
 198 Vita magis in tuto collocata. 368
 199 Feritas sublata, & humanitas adducta. 368. vsque ad 374
 200 Nulle regiones Boreali populo sic propinqua, ac tot bonis ornatae, & exultae. 374. vsque ad 376
 ¶ Germaniae nulla natio per saecula nouem, ex quo Christo adiuncta, quæ Christi cultum excindere non contenderit. 352.253
 ¶ Germaniae quis princeps, cui nunquam toto terrarum orbe par. 357
 ¶ Germaniae qui Episcopi Imperij principes in suis ciuitatibus. 274. primariae vrbes à quibus erectae. 310.314.
 quanta olim sterilitas. 314
 321

- Eiusdem fecunditas ex quo Papæ est obsecuta. 316.322.
 Et vade contigerit. 324
 ¶ germaniae telluri tria apprime utilia post Papæ obedientiam adiecta. 316
 ¶ germaniae Reges non semper Imperatores, neque electi vocati. 339.340
 ¶ germaniae qui primus Rex imperare coeperit. ibid.
 ¶ germaniae totius regnum qui primus iniuerit. 340. regnum quorū annos hucusque steterit. 353.
 nobilitas nullibi diuturnior, quam in Italia. 355.
 centum grauamina à Catholicis imposita, Lutheri figmentum. 381.
 regnum quando & cur è Caroli Magni stirpe defecerit. 401.
 regnum ex quo tempore electionis iure à Papa dari solitum. 401.
 Reges quamdiu Episcoporum inuestituram sibi arrogarint. ibid. & à quo illi renunciatum. 402.
 403
 ¶ germaniae quid maximè timendum. 496
 ¶ germanarum familiarum ex Liouonia Mosnam abductarum infelicitas. 378
 * germanorum Regum schismata quanto studio à Papa composita. 593.594
 ¶ germanorum, & Saxonum cruenta bella. 95
 ¶ germanorum olim fecunditas in omni conuictu, & quando ablata. 307.
 quanta olim inertia. 120.
 Eorundem post Christi cultum mira artificia. 321
 innumeræ turmæ à nouem Romanis Ducibus & Imperatoribus captæ, & quibusnam. 332
 ¶ germanorum strages à diuersis per annos circiter octingentos editæ. ibid.
 ¶ prima strages ducentorum millium caesorum à C. Mario. 333
 2 ¶ centum quadraginta millium ab eodem caesorum. 331.
 334
 3 ducentorum quinquaginta octo millium à C. Caesare. 331.
 334
 4 octuaginta millium ab eodem. ibid.
 5 caesorum & venditorum incredibilis numerus. 334
 6 Quadringentorum millium caesorum à Caesare. ibid.
 7 occisorum innumerorum, & captiuorum quadringentorum millium à diuersis Romanis Ducibus. ibid.
 8 incredibilis strages inter Rhenum & Albim à Tiberij exercitu. 335
 9. & 10 Nerone, & Antonino imperantibus. 335.336
 11 A Maximino Imperatore. 336
 12.13 & 14. Claudio, Aureliano, & Probo imperantibus. 337
 15. & 16. A Diocletiani, Maximiani, & Constantij exercitu. ibid.
 17 sub Honorio Imp. Stilichonis opera. 338
 18 sub Valentiniano in campis Catalaunicis tAeij opera. ibid.

- ¶ germanorum nulla similis strages, ex quo Papæ obedire cœperunt. 339
- ¶ germanorum olim atrocitas in seruos. 367. 368
- ¶ germanorum olim duplex malum vitæ apprimè noxium. 368. incredibilis olim feritas. 369. & seq. Eorumdem impiæ superstitiones. 372. & seq.
- ¶ germanorum Regum successio ex Carolo Magno quamdiu & quam latè regnarit. 445
- ¶ getæ & Daci an iidem. 333
- ¶ getæ cur antiquis serui vocati. ibid.
- ¶ geysæ Hungarorum Regis fœminea stirps. 124
- ¶ geysæ eiusdem prosapia. 170
- ¶ geysæ posteritas quando in maribus extincta, & per fœminas continuata. 176
- ¶ geysæ posteritas quosnam sanctos ediderit. 178
- ¶ gibellinorum Guelphorumque factiones in Italia. 95
- ¶ gibellinorum prosapia. 158
- ¶ gibellinorum familia quamdiu Germaniæ dominata. ibid.
- * glyceriæ martyris reliquiæ suavissimum vnguentum emittere solita. 241. Quod interdum immundo vasi supposito mirabiliter se subtraxit. ibid.
- ¶ gnomonica quid, quantæq; utilitatis. 292
- ¶ gnomonica inuenta Catholicorum. 293
- * golauduch Persicæ fœminæ per Angelum conuersio, nex, & miracula. 211
- ¶ gotthi quo tempore Italiam & Romam diripuerint. 393
- ¶ gotthi à Constantio victi, & in Hispanias pulsi. 394
- ¶ gothorum commigratio è Gallia in Germaniam. 330
- ¶ gothorum innumera ferè millia à Claudio Imper. capta. 332
- * gratianus vbi in decretis audacię reprehensus. 504
- ¶ gratiani Imperatoris impiæ leges contra Ecclesiam. 392
- ¶ gratianus vbi à Clemente Maximo victus & occisus. ibid.
- * græci ex interrupta suorum præsulum successione quo pacto ad Ecclesiam Dei non pertinere dignoscantur. 416
- * eorumdem sacra, & Patriarcharum electio quo tempore ad profanos Imperatores translata. 389
- * græci quoties à nobis alienati. 535. 538
- * græci ab Otthomanorum Rege prorsus excisi. 538. quoties à Turcis fusi, & à nostris sublenati. 539. Eorumdem perfidia aduersus Occidentales sibi opem ferentes. 534. 535
- * græci quoties Turcas in Europam vocarint. 539
- ¶ græci à nobis desciscentes ad quid redacti. 118
- ¶ græci à Friderico Impe. subsannati, cur. 358
- * græci sub Leone Nono ad nos reuersi. 432. à quo Danai denominati. 488. ¶ quo tempore nos vt hæreticos excommunicare ausi. 416. 533
- * Et quæ ob id eos clades consecuta.

- cutæ. 340
- ¶ græci quo tēpore à nobis prorsus abalienati miserrimè Turcarum seruituti sint dediti. 534. 544. filios infandis Mahometanorum vñibus dare coacti. 543
- * græcis extrema clades à Nicolao Quinto prædicta. 540. 534.
- ¶ Idem à B. Brigida. 533
- * græcis Sibyllæ datæ, sicut Hebræis Prophetæ. 103
- ¶ græcis quo tempore Imperatoria potestas inceperit, desierit, ac durarit. 353
- ¶ græcis quanto studio, licet frustra, à Catholicis subuentum. 545
- * græcorum superstitio breuissimis confinibus angustata. 378
- * græcorum qui Episcopi hæretici. 416
- * græcorum Imperium quāto studio à Romanis Pontificibus seruatum. 532. & seq. 536. & sequen.
- * Imperium quo tempore à Turcis occupatum. 539. 536
- * dissensionibus Orientale Imperium quando prorsus extinctum. 540
- ¶ mos in bellis. 90. 91. virus in questione de Spiritu sancto, & Papæ potestate, vt serpere cœperit. 415. Imperatorum infelix exitus. 414. 416. Imperator & Episcopi Concilio Florentino præsentibus subscribere. 536
- ¶ græcorum infelix status sub Turcarum potestate. 543
- ¶ græcorum, & Hispanorum miraculatio. 543. 545
- ¶ græcos Germanis litterarum vñum tradidisse qui velint. pag. 283
- ¶ græciæ tantum per quot secula Concilia vniuersalia celebrare datum. 283
- ¶ græciæ status deploratio, & ad eam exhortatio. 639
- * gregorius Nyssenus quid de sacri ordinis dignitate. 338
- * gregorius Magnus ad Constantiam Aug. quid mirum de Apostolorum corporibus. pag. 218
- * gregorius Magnus ter Romam à Longobardis seruat. 527. 529
- ¶ Idem de Mauritio Imper. malè meritis. ibid.
- * gregorius Secundus armis se à Leone Impe. hæretico defendit. 129
- ¶ Italiam ab eius obedientia remouet. ibid.
- ¶ Intrepidus in castra hostium egressus Exarchum sibi mortem minitantem ad se colendum adducit. ibid.
- ¶ Eiusdem studium in tuendo Orientali Imperio. 533
- ¶ gregorius Secundus Leoni Iconomacho Imperium in Occidente abrogat, cur. 349
- * gregorij Octaui studium in tuendo Orientali Imperio. pag. 536
- * gregorius Decimus Michaëlem Paleologum Constantinopolis Imperatorem confirmat. 537
- ¶ eiusdem studium in amplificandis Germaniæ rebus. 62
- * gregorius IX. Græcos aduersus Turcas adiuuat. 539

- * gregorij Septimi Legati, & litte-
Nurembergam in causa Henrici
Terrij. 549
- * gregorius Henricum ob sua sce-
lera excommunicatum regno
priuat. 549-550
- * gregorius ab eodem pulsus, &
Antipapæ quatuor creati. 550
- * gregorij caritas erga eundem
Henricum. 597. & seq.
- * gregorius Quintus in Franciam
ob pacem inter Ludouicū Pium
& filios componendam pergit.
568
- * ab eodem Archiepiscopus Ra-
uennas ad triculēta dissidia Lu-
douici liberorum concilianda
missus. 569. Et in hoc historico-
rum lapsus. ibid.
- * gregorius Quintus ab Orthone
Tertio Pontifex creatus, eun-
dem Imperatorem coronat.
575
- * eiusdem genus & studium erga
suos Germanos. 269
- * gregorius Sextus ob eximiam
pietatem Pontifex creatus. 576.
Idem ab Henrico Secundo de-
positus, & in Cluniacum relega-
tus. ibid. Et quid in hoc obserua-
tione dignum. 579
- * eidem Clemens successus. 403.
Et an iure Pontifex creatus. ibid.
remissiuè.
- * gregorij Cyprij Patriarche Con-
stantino hæretici infelix obitus.
410
- * guelphorum Gibellinorumque
factiones in Italia. 95
- * guilielmi Rufi Angliæ Regis ob
sacra iura violata infelix interi-
tus. 406
- * gundericus Vandalorum Rex
hæreticus à demone vexatus in-
terit. 418
- * gundicarij Burgundionum Re-
gis ad Christum conuersio & fe-
lix posteritas. 524
- * guntraoni Francorum Regis ge-
nus, & sanctitas. 526
- * gustati Suecorum Regis, & suc-
cessorum infelix exitus. 420
- * gymnasia publica liberalium di-
sciplinarum à quibus in Gallis
excitata. 153
- * gymnasia publica Papæ benefi-
cio in Germania erecta. 297.
Et quotnam, & à quibus. ibid.
302. publica nullibi olim, 301

H

- * **H**Abdumumenis Africæ Re-
gis genus, flagitia, infeli-
ciæque euenta. 515
- * habis Hispanus ceruæ lacte nu-
tritus, velocissimus. 131
- * hadriani Secundi legati ad Ca-
rolum Caluam, & Ludouicum
Germaniæ Reges. 571
- * hadrianus Papa Ignarium, Pho-
tio deposito, Constantinopoli-
tanæ sedi restituit. 485
- * eiusdem legati ad Bauariæ Du-
cem. 567
- * hadriani Imp. persecutio in Chri-
stianos. 581
Et quæ ob id clades cælitus im-
missæ. ibid.
- * haimo Episcopus Alberstaten-
sis primus Germaniæ scriptor.
284
- * hali Mahometanorum Rex ac
Pontifex prophetam se cælo de-
missum

- diffum iactans. 503
- * eiusdem & liberorum infelicia
euenta. 505
- * hali prognatos qui adhuc inter
Mahometanos se iactent. ibid.
- * hamburgensis Metropolis ere-
ctio. 568
- * hantio Archiepif. Colonien. ab
Alexandro Papa ab Henricum
Tertium missus. 577
- * hannonis Archiep. veste cæca il-
luminata. 249
- * haraldi Primi Daniæ Regis pro-
sapia, 190. Eiusdem posteritas
quamdiu dominata. 193
- * haraldus Daniæ Rex expulsus
ad Ludouicum Imper. confugit.
79
- * hauares quinam olim, eorumq;
incredibilis feritas. 194. 370
- * hæreseos crimen omnium gra-
uissimum. 391
- * hæreses quot ex impio Luthero
exortæ. 254
- * hæreses quot & quàm diuersæ in
Oriente, cum ab impiis est ca-
ptus. 531
- * hæresis Berengarij vbi damnata.
50
- * hæresis Ariana quibus concilia-
bulis sancita, & propagata. 529.
Et quas clades attulerit. ibid.
Græcorum vt serpente cœperit.
415. Pelagij quas vastitates Bri-
tanniæ inuexerit. 530. Quas item
Galliæ. 541
- * hæresi Vitizæ, & Rodreici Re-
gum, Hispania à Sarracenis di-
repta. 535. Mitius tamen aliis hæ-
reticorum regionibus afflictata
cur. 537
- * hæresi Priscillianistarum Hispa-
nia à Visigothis occupata.
541
- * hæresum causa quot loca ab ef-
feris nationibus vastata. 221.
222
- * hæresiarcharum infelix interi-
tus. 407
- * ex quo inter eos Ecclesiam Dei
non esse comprobatur. 407.
412
- * hæretici presbyteros Episcopis
æquantur confutantur. 320.
Et vnde in hoc lapsi. 321.
maiolem auctoritatem diuinæ
Scripturæ, quæ Ecclesiæ tribuen-
tes, vt arguantur, ac confuten-
tur. 370. 371
- * callidissimè cuiuslibet rei scripu-
ras anteponunt. 370. sacra Scri-
ptura sua dogmata confirmare
nituntur. 371. sacras Scripturas
non intelligentes deprauant.
ibid.
- * quinam sint. ibid. Ecclesiam vs-
que ad sua tempora Catholicam
fuisse, sat esse dicentes, confu-
rantur. 212. & seq. Reges vbi pri-
mum ab Episcopis folio deiecti.
399. perpetuam non habentes
Episcoporum successionem ex
Ecclesia Dei esse non possunt, &
ratio. 413. & seq. 415. quo pacto
sacras imagines impugnent, ac
redarguantur. 268.
- * De quo vide verbo Imagines.
quæ nã aduersus sacrarū reliquia-
rum cultum obiciant, quæ di-
luantur. 273
- * hæretici Petri potestati ex lit-
teris ad Apostolos tanquam
collegas scriptis, temerè detra-
hant. 460. Quæ item alia ob-
iciant,

iiciant, quæ diluuntur. 419. & seq.

* hæretici Petrum à Paulo reprehensum opposcentes, confutantur. 463

¶ hæretici vt ex honoribus sacris præsulibus negatis è Dei Ecclesia non esse dignoscantur. 42

¶ hæretici postquam à nobis desciuerunt, gentem nullam excoluerunt. 66. Hussitæ quo tempore Vuicleffi hæresim in Bohemia excitari. 254. Quantas illi regno vastitates intulerint. ibid. qua rapacitate ob factas opes diripiendas in templa ferantur. 277. Protestantes quo pacto cuncta bona gentibus adimant. 296

¶ hæretici dæmones expellere nequeunt. 387. 389. Et qualiter ex hoc veram fidem non sequi dignoscantur. ibid.

¶ hæretici Reges magis Deo exosi quibusuis aliis à veritate alienis. 420. 425

¶ eorumdem Regum ignauia, remissiuè. 427. regna & Imperia per prodicionem & perfidiam adepti. ibi. Reges cur meritò infelices. 428

¶ hæretici Henoch & Eliam sectantes refellantur. pag. 630. quàm stolidè Antichristi nomen Roma. Pontifici affingant. 631. 632. Et quibusnam eorum antesignanis verè conueniat. 632. Antichristi præcursores. ibid. * Ecclesiam Dei esse non posse, vt è sacræ potestatis nota dignoscatur. 389. 390. bella Christianis non licere obicentibus responderetur. 432. non esse Ecclesiam Dei è sacrarum rerum direptione apertissimè constat. 49. non esse Ecclesiam Dei vt ex intestinis ipsorù dissidiis liqueat. III. 112

¶ hæreticis cur doctrinæ veritas esse non possit. 255

¶ hæreticis imperantibus Occidentale Imperium penitus excisum. 396. 401. quo pacto homines ac superi contrarij. 407. Regibus cur vita breuior. pag. 421. 428. Et quotnam, & quandiu imperarint. pag. 421. 422. 423. Nemo tamen supra quadraginta annos regnauit, nisi vnus. 422. 425. E nostris verò plurimi. 426

* hæreticorum opinio, per Eucharistiam nos tantum ad spiritum excitari, confutatur. 72

* hæreticorum factiones nullè perpetuæ. 74. 75

* hæreticorum præstigiè sacræ Eucharistiæ præsentia dissipata. 112

* hæreticorum obiecta aduersus sacram Eucharistiam, eorumq; solutiones. 151. 152. 153. & seq. De quibus vide Eucharistia. diuersa dogmata. 371. sectæ licet innumeræ, breuissimam tamen consinibus angustatæ. 378. principes religionis decreta, & Episcopos pro libito mutant. 367. regiones quamdiu in eorum potestate deterioratæ. 305. 309. obiectioni circa exlites Christianis in bello adstantes, responderetur. 432. 305

* Hære

* Hæreticorum obiecta aduersus Ecclesiam super Petro fundatâ, primò. Ex hæsitacione Augustini ad illa verba, Super hanc petram ædificabo, &c. 436.

2 Ex assertione dicentium Ecclesiam non super Petrum, sed super Petri confessionem fundatam. 437. 438

3 Præposituram quandam tantum inter Apostolos Petro datam. 438

4 Ideo super eo dici fundatam Ecclesiam, quòd plurima ad eius fundamentum facientia primus obiuerit. ibid.

5 Ex verbis Pauli, Nemo potest ponere aliud fundamentum, &c. 439. Quæ omnia diluuntur iisdem in locis, & fufius. 440. & seq. 442

* hæreticorum baptisma reiterandum qui malè senserint. 488

* hæreticorum obiecta aduersus Papæ authoritatem, primò. A Gregorio Magno vniuersalis nomen reiectum. 492

2 Ab Ambrosio & Hieronymo Ecclesiæ consuetudines nõ magni factas. ibid.

3 Ex Cypriani dissensione in quæstione de iterando baptismo. ibid.

4 Vnum toti orbe regendo satis idoneum non esse. ibid.

5 Iniuriam fieri Christo, si princeps Ecclesiæ constituatur. ibid.

6 Ex schismatibus in Ecclesia exortis. 493

7 Ex Pauli verbis, vnum corpus, &c. ibid.

Quæ omnia diluuntur iisdem in locis. & fufius. 440. & seq. 442

* hæreticorum baptisma reiterandum qui malè senserint. 488

* hæreticorum obiecta aduersus Papæ authoritatem, primò. A Gregorio Magno vniuersalis nomen reiectum. 492

2 Ab Ambrosio & Hieronymo Ecclesiæ consuetudines nõ magni factas. ibid.

3 Ex Cypriani dissensione in quæstione de iterando baptismo. ibid.

4 Vnum toti orbe regendo satis idoneum non esse. ibid.

5 Iniuriam fieri Christo, si princeps Ecclesiæ constituatur. ibid.

6 Ex schismatibus in Ecclesia exortis. 493

7 Ex Pauli verbis, vnum corpus, &c. ibid.

&c. ibid.

Quæ omnia diluuntur iisdem in locis.

* hæreticorum obiectioni, Papæ potestatem diuini iuris non esse, confutatur. 498

* hæreticorum obiecta Papam labi posse dicentium, primò. Ex lapsu Ioannis vigesimisecondi. 501

Ex Cælestini errore circa matrimonij vinculum. ibid.

Ex Alexandri tertij dictis. 502.

Ex Innocentio tertio veterem legem in quibusdam seruandam præcipiente. ibid.

Ex contrarietate, quæ videtur. Nicolai tertij, & Ioannis duodecimi circa bonorum vsum. 503

Ex contrarietate quorundã Pontificum circa baptismum in nomine Christi. 504

Ex Gregorij I. & III. scriptis circa matrimonij impedimentum. ibid.

Ex libello Gelasio Papæ adscripto errorem circa Eucharistiam continente. ibid.

Ex Honorio Papa vt hæretico damnato. 505.

Ex falso rumore Liberium Papam hæreticæ prauitati subscripsisse. ibid.

Quæ omnia iisdem in locis eodemque ordine diluuntur.

* hæreticorum effrænis superbia quò progressa. 507

* hæreticarum nationum miseria defenda. 508

* hæreticorum perfidia in Occidentali

Y y 4

dentali Imperio evertendo. 525
 ¶ hæreticorum quælibet secta Ec-
 clesiæ Catholicæ multitudini æ-
 quari non potest. 6.
 Ad quod hæretici obijciunt. 1.
 Ex verbis Christi exiguam ele-
 ctorum numerum demonstran-
 tibus. 7.
 Quia pauci Christo adhuc vi-
 uenti adhæserunt. 8.
 Quia in antiqua lege Ecclesia in
 paucis fuit. ibid.
 Quia veritas paucorum est. 9.
 Quia paucissimi Catholici Ari-
 anorum temporibus. 9. 10.
 Ex Mahometanorum multitu-
 dine. 12.
 Ex Christi verbis, se non inuen-
 turum fidem in terris. 13.
 Quæ singula iisdem in locis di-
 liuntur.
 ¶ hæreticorum nulli vnquam cœ-
 tui tot Reges, quot Ecclesiæ no-
 stræ. 30
 ¶ hæreticorum dementia in expro-
 brandis Ecclesiis earumque or-
 natu. 57. 58
 ¶ hæreticorum fœlicitas quàm bre-
 uis, & miserabilis. 65. 66.
 Regum collatio cum nostris Ca-
 tholicis. 84. 85.
 Imperatores ac Reges quot in-
 terempti, quotque miserabiliter
 deiecti. 84.
 Ignominiosissimæ calumniæ in
 Romanos Pontifices. 115.
 Diuersæ factiones ex Apostolo-
 rum temporibus vsque ad Pro-
 testantes. 117.
 ¶ hæreticorum cunctorumque à
 nobis alienorum virgo nulla no-
 stris similis. 244. 248

¶ hæreticorum antesignanus dæ-
 monem ab obfessa expellere ten-
 tans, paulo minus ab eadē stran-
 gulatur. 388. 389.
 Primus Simon Magus, cuiusque
 infœlix interitus. 408.
 Imperatorum ac Regum, quot-
 quot fuerint, infœlix exitus. 414.
 415. 416.
 Regum sobolem infœlicem fo-
 re ex diuinis oraculis. 429
 ¶ hæreticorum infœlix posteritas
 liquet, primò.
 Ex eorum turpitudine, & impe-
 ritia, remissiuè. 430.
 Ex mutuis & intestinis cædibus.
 ibid.
 Ex maximis regnis propter eo-
 rum ignauiam extinctis. 431.
 Quia nullus Imperator & Rex
 hæreticus vltra quartam gene-
 rationem Imperium vel regnum
 hucusque transmisit. 430
 Quod exemplis omnium quot-
 quot fuerint clarè monstratur, ac
 primò.
 E Samariæ Regibus. 431
 Ex Orientis Imperatoribus. 432
 Ex Occidentis Imperatoribus.
 433
 Ex Visigothorum Regibus. 436.
 Ex Ostrogothorum & Vanda-
 lorum Regibus. ibid.
 Ex Galliarum, Bohemiarum, aliisque
 Regibus. ibid.
 hæreticorum infœlicitas liquet,
 primò.
 ¶ Ex innumeris cladibus in re-
 giones hæresis infectas allatis.
 527. vsque ad num. 542.
 Ex misera seruitute, qua sunt ab
 efferis gētibus oppressi. 542. 543.
 Ex c

Ex eo quod nullus è tot hæreti-
 cis quid egregium humano ge-
 neri proficuum egerit. 543.
 Ex hæreticorum regnorum re-
 pentino & miserimo casu. 543.
 Ex filiis, quos infandis Maho-
 metanorum vsibus dare cogun-
 tur. ibid.
 Ex incredibili Dei iudicio in
 hæreticis puniendis, & Catho-
 licis remunerandis. 544. 545.
 Ex perpetuis incursionibus ef-
 feratarum gentium in suas di-
 tiones. 546.
 Ex maxima bonitatis iactura
 locorum ipsis subiectorum.
 547
 Ex vastitatibus ac desertis hæ-
 reticarum regionum sub eo-
 dem climate, sub quo cultissi-
 mæ Catholicorum regiones.
 ibid.
 Et vnde id contingat. 548.
 Ex horrendis prodigiis & cla-
 dibus in orbem immisissis, cum
 Ecclesia nostra est à profanis im-
 pugnata. 572. 574. vsque ad
 num. 591
 ¶ Hæreticorum regna ab effera-
 tissimis gentibus in potestatem
 adduci, ex diuinis oraculis.
 527. 544.
 Et quotnam ab eisdem oppressa
 & vastata, cur. 528
 ¶ ob Hæreticorum olim commu-
 ne nomen cum Christianis Ca-
 tholici multis inuisa. 574
 * Hæreticos ad dæmonum malo-
 rum multitudinē pertinere vnde
 constat. 209
 * per Hæreticos vt dæmon Eccle-
 siam suis bonis spoliare conce-
 tur. 371
 ¶ Hæreticos Ecclesiæ gladio sub-
 iiciendos, ex diuinis oraculis.
 413
 * Hebraica lingua omnium vetu-
 stissima. 162
 * Hebræa gens deferenda ex diui-
 nis oraculis. 420
 * Hebræi olim in cunctis summo
 sacerdoti subiecti. 382.
 In quatuor tamen præcipuis.
 420. 382
 * Hebræi cum sacra potestate re-
 iecta Regem perunt, à Deo re-
 pelluntur. 383
 * Hebræi quàm demissè fœderis
 arcam venerati. 266.
 Dei iussu contra filios Benjamin
 pugnantes, bis fusi, tertio eod-
 dem debellant. 349.
 Deum precaturi templum respi-
 ciebant, & cur. 89.
 Sub summis sacerdotibus nihil
 detrimenti passi. 383
 * Hebræis sub Regum potestate
 tria maxima mala contigerunt.
 383
 * Hebræis ob repudiatos sacerdo-
 tes tot tantaque mala euenisse,
 vnde constat. 384.
 Perfugij ciuitates assignata. 382.
 Præteritum pro futuro vsitatum,
 cur. 99.
 Quoties cælites aduersus hostes
 adstiterint. 425
 * Hebræorum mos in Regibus,
 summisque sacerdotibus vngen-
 dis. 320
 * Hebræorum quotnam summi
 sacerdotes ante constitutos Re-
 ges. 383.
 Et quotnam post. 384
 Y y 5 * Hebræo

- * Hebræorum sacra administratio, & electio sacerdotum quo tempore ab impiis Regibus v. surpata. 384. 385.
Reipublica quamdiu à summis sacerdotibus administrata. ibid.
Rabinorum testimonia sacræ Eucharistiæ veritatem contestantia. 98
- * helena virgo Hungara Christi stigmatibus insignita. 200
Eadem in contemplatione maximum splendorem emittere visa. 208
- * helena Augusta crucis Domini- cæ cum duabus aliis inuentæ insigni miraculo certiorata. 246
- * helenæ Augustæ monetæ aduersus comitalem morbum efficaces. 252
- * heliodorus à cælestibus equitibus ab Hierosolymitano templo pulsus, & flagellatus. 425
- ¶ heliogabali Imperatoris horrenda flagitia. 611
- ¶ heliogabalus per urbem raptus, & in Tiberim proiectus. ibid.
- ¶ heluetiorum irruptio in Germaniam. 327
- ¶ henoch & Elias aduersus Antichristum in fine mundi venturi. 629
- ¶ henoch & Eliam qui se hæretici iactantes refellantur. 629
- ¶ henoch & Eliæ vestitus, prædicationo, miracula, mors, & resurrectio. 630
- * ¶ henricus tertius Imp. à proprio filio regno deiectus. pag. 406. 411.
- * henricus tertius simoniæ criminatus ne notatus quam benignissime à Gregorio septimo habitus. 549
Idem ingratus Gregorium capiendum ac deponendum curat. ibid.
- * henricus tertius ob sua scelera excommunicatus, regnoque priuatus. 549. 550.
Idem Rodulpho Imper. deiecto Romam inuadit. 547.
Eiusdem inaudita flagitia, & lantia in Papas, vxorem, ac filium. 552. 597
- * henricus tertius, corona sibi à Romanis transmissa, Romanorum Patricius vocatus. 577
- ¶ henricus Antipapam à se delectum ad Alexadrum secundum expellendum mittit. ibid.
Eiusdem cruenta bella aduersus Saxones, & Rodulphum Regem. 97. 612.
Eiusdem prosapia. 137
- ¶ henricus tertius quas calamitates ob persecutionem in Papas perpeffus. 612.
Idem à Saxonibus proffigatus. ibid. & 613
Eiusdem ob sacra iura violata infœlix interitus. 403. 418.
Eiusdem persecutionem in Papam quæ prodigia subsecuta. 610. 611
- * ¶ henricus quartus Paschalem cum Cardinalibus in montem Soractis adductum postulatibus subscribere cogit. 557. 613
- * Henricus quartus Romæ Imperator coronatus. 552
- * ¶ Idem à Lateranensi Concilio excommunicatus, eiusque acta rescissa.

- rescissa. 552. 613.
Resipiscens tandem absolutus. 552. 613
- ¶ henricus quartus patrem Imperio deponit. 403.
Episcoporum & Abbatum inuestituris renunciat. 402. 403.
Eiusdem persecutionem in Papam quæ clades & prodigia subsecuta. 614. 615. 616.
Eiusdem obitus sine liberis iuxta Paschalis Papæ vaticinium. 617
- * henricus quintus Constantiæ matrimonio Neapolis & Siciliæ regnum consecutus. 554.
Decedens Fridericum puerum in Innocentij Papæ tutela relinquit. ibid.
- * henricus Luceburgensis Imperator electus. 559.
Eiusdem in Italiam aduentus, & mors. 587
- * henricus secundus Gregorium Sextum deponit. 576.
Et quid in hoc obseruatione dignum. 579.
- * ¶ Eiusdem mors. 577. 403
- ¶ henricus Octauus quot templorum & monasteriorum millia in Anglia subuerterit. 49. 276.
Eiusdem proles, vxorum repudia, & cardes. 209. 420
- ¶ henricus Octauus quanta & quâ pretiosa è templo diui Thomæ in Anglia diripuerit. 278.
Eiusdem & successorum infœlix exitus. 420.
Idem & filius quot annos regnarint. 426
- * henricus Auiceps Germaniæ Rex quid ad Papam sibi Imperatorium diadema offerentem responderit. 551
- ¶ henrici secundi Angliæ Regis agnatio quamdiu regnet. 209. 406.
Eiusdem genus ex malefica femina. ibid.
- ¶ henrici quinti Angliæ Regis è Catharina Caroli Sexti filia posteritas. 208
- ¶ henricus tertius Galliarum Rex solus è tot Gallicanis Regibus à volente occisus, & cur. 151
- ¶ henrici primi Germaniæ Regis prosapia. 158
- ¶ henrici septimi Imperatoris genealogia. 163
- ¶ henrici primi Scotorum Regis prosapia. 204
- ¶ henrici primi Imper. sanctitas & castitas. 402. 403.
Eiusdem cum Chunegundi coniuge perpetua virginitas in matrimonio. 70. 257.
Eiusdem sepulchrum miraculis illustratum. 257.
Idem cum coniuge sanctis adscripti. ibid.
- ¶ henricus septimus Angliæ Rex quando regnare cœperit, eiusque posteritas. 209
- ¶ henrici primi Angliæ Regis genealogia, & quot ex eo Reges prognati. 207. 406.
Et quot ex iis occisi, & cur. 407.
Idem cur sancti Thomæ mortis reus. 406
- ¶ henricus Cardinalis Vintoniensis laudatus. 271
- ¶ henrici Germaniæ Regis insignes

gnes victoriae de Hungaris ob
votum extirpandae simoniae e
Germania editum. 400.401

¶ heraclij Imp. haeretici turpis
exitus. 415

¶ heraclij lapsus in Monothelita-
rum haeresim, & obitus. 531.
Eodem imperante quae vastita-
tes Orienti allatae. ibid.

¶ heracleonae Imper. haeretici, &
Martinae uxoris infelix exitus.
415

* herculani Episcopi corpus di-
scriptum diuinitus redintegra-
tum. 232

* herebertus Episcopus in preci-
bus ingenti fulgore circumfusus.
208

¶ herulorum irruptio in Germa-
niam. 328. Eorundem impiae
superstitiones, & scruitia. 372

* hiera insula quo tempore enata
flammas euomere coepit.
280

* hieronymus quid de sacri ordi-
nis dignitate. 338

* hieronymus statuarum cultum
prohibens quo pacto intelligen-
dus. 270.271

* hieronymus ab haereticis contra
Petri potestatem adductus, ad-
uersus eos esse probatur. 442

* hieremias Iudae Machabeo in
somis gladium aduersus ho-
stes tradit. 425

* hierosolymorum regnum a quo
Romanae Ecclesiae tributarium
redditur. 408

* hierosolymitani milites quo te-
pore Rhodum cum quinque
adiacentibus insulis ceperunt.
538

* Et quando inde a Solymano ex-
puli. 539. Eorundem ordo
quando institutus. 519.
Et quo tempore maxime eue-
ctus. 521. Eiusdem insignes pro-
gressus. 522

¶ hilarij epistola ad Mediolanen-
ses Arianorum tempestate. 9.
11

* hilarius aduersus haereticos de
filij generatione absque pater-
nae substantiae diminutione.
171

* hildeberti carmen de mirabili-
bus Eucharistiae. 124
Eiusdem de aquae & vini my-
sterio in Missa. 134

¶ hildegardis virginis mira san-
ctitas, & doctrina. 247

* hirpiarum olim familiarum pre-
stigia. 210

* hispani primi Suintillam & Re-
chimiram Reges ob haeresim
deposuerunt. 399

* hispani saepe in praeliis S. Iaco-
bi auxilium experti. 256. quo
tempore S. Iacobi insigni ge-
stare soliti. 429. quo pacto S.
Iacobi ordinem excitarunt. 520.
quo tempore ad nihilam fere
a Mahometanis redacti eor-
dem diuinitus expulerint. 544.
545

* hispania quo tempore a muribus
diuexata. 281

¶ hispania quo tempore a Sarra-
cenis occupata & cur. 536.
Et a quibusnam ab eisdem re-
cepta. ibid.

¶ hispaniae poena cur minor aliis
regionibus haeresi infectis.
537

¶ Hispa-

¶ hispaniae status, cum a Visigot-
this est occupata. 541

* hispaniarum Regis in haeresim
labenti quae poena statuta. 412

* hispanici Reges quo tempore
vngi coeperint. 398. ¶ Reges
quibus muneribus Ecclesiam lo-
cupletarint. 47. Reges qui san-
ctitate insignes. 69

¶ hispanicorum Regum origo, &
successio. 134
Eorundem felicissima euenta
decem & septem, quibus exteris
praecellant. 137.138.141

¶ hispanorum Regum posteritas
quamdiu, & quam late regnet.
445. & Graecorum mira colla-
tio. 459.460

¶ historia quid, quantaeque utili-
tatis. 294

¶ historiae olim ignarissimi Ger-
mani, post Christi vero cultum
illustres scriptores, & qui. 293

* homeri carmen de Aquilonarium
regionum intemperie. 298.
Eiusdem de Dei omnipoten-
tia. 4

¶ homicidia olim Germani certo
pecorum numero luere soliti.
367
Nunc vero capitali poena. ibid.

* homines qua parte Angelis praec-
cellant. 359

¶ homines a quibus olim demoni
immolari soliti. 220.231.373.
A quibus item arboribus, ac fon-
tibus. 234

* hominum qui magis diuini. 356

* homo interior quomodo Chri-
sti carne nutriatur. pag.1. Et in
quo Christo iam celo confiden-
ti assimilatur. ibid. quo pacto

corpore & anima in vnam cum
Deo substantiam copuletur. 117.

¶ Societatis appetens. 266. sine
litterarum usu, bellum instar. 283.
284

* honores quando Christi exem-
plo non repellendi. 387

* honoraria quindecim Petro a
Christo concessa eius potesta-
tem exprimentia. 451

* honorius Imp. quantum sacrae
potestati detraxerit. 396

¶ honorius Imp. ob iniquas in Ec-
clesiam leges quas clades passus.
393

¶ honorius Stilicone interempto
multa Ecclesiae restituit. ibid.
quo pacto Gothos, Vandalos,
ac Burgundiones suae ditioni
subiecerit. 394

¶ honorij mors. ibid.

* honorius Papa cur damnatus.
505

* horatij carmen de zonarum in-
temperie. 292

* Eiusdem de Libyae mira foecun-
ditate. 301. ¶ De quibusdam in
Deos relatis. 154. De Maecenatis
progenie. 210. De humanae me-
tis instabilitate. 225. De Scytharum
barbarie. 305

* hormisdas Papa quid iuris in
Galliarum Regno assecutus.
396

¶ hormisdas Persarum Regis in-
felicia euenta, & interitus. 475

¶ horodes Parthorum Rex, trigin-
ta fratribus filioque peremp-
tus, a filio veneno necatur.
470

¶ horologia a quo inuenta. 300

¶ horologiorum quot genera pri-
scis.

scis. ibid.
 ¶ hugo Capetus quo tempore è
 Caroli Magni posteris Franciæ
 Regnum affecutus. 398
 ¶ hugonis familiæ duo maxima
 euenta ob sacra iura violata.
 399
 ¶ hugonis posteritas quamdiu, &
 quibus regionibus dominata.
 25
 ¶ hugonis profapia, & quot ex eo
 Reges prodierint. 145. 149
 ¶ hugonis, & successorum felicif-
 sima euenta. 150. 151
 ¶ hugonis, Clodouei, & Pipini fa-
 miliæ quo pacto inter se con-
 nexæ. 151
 ¶ humanarum rerum miseria, &
 instabilitas. 323
 ¶ hunerici Vandalorum Regis
 hæretici infelix interitus. 418
 ¶ hungari quoties à fide desciscen-
 tes in Christianos sæuerint.
 253
 ¶ hungaria quamdiu à Tartaris
 vastata. 222
 ¶ hungaria Germaniæ Imperatori
 tributaria. 343
 ¶ hungaria ob Lutheranam perfidi-
 diam à Turcis occupata. pa. 536.
 537
 ¶ hungariæ Reges quæ bella pro
 Catholica Ecclesia confecerint.
 47. Quot & quanta eidem do-
 narint. 48
 ¶ hungariæ Reges qui sancti. 70
 ¶ hungariæ Regum præclare ge-
 sta. 71. Eorumdem numerus, &
 obitus. 78. 79. & Bohemiæ Re-
 gnum quo pacto in vnũ coe-
 rint. 594
 ¶ hungarorum Regum Catholi-

corum successio. 538.
 ¶ Et Polonicorum Regum co-
 gnationes quomodo inter secõ-
 nexæ. 179.
 Regum cognationem quinam
 à Noë deducant. 170. Regum
 profapia à Tõxi Rege vsque ad
 Rodolphum Austriacum. ibid.
 & seq. Regum cognatio quan-
 do in maribus extincta, & per
 fœminas in Austriacis perpetua-
 ta. 172. & Bohemorum Regum
 priuilegia duodecim quo ad
 suos posteros diuinitus conces-
 sa. 176. 177. qui Reges sancti. ib.
 incursionibus vrbes à Germanis
 exstructæ. 311. 312. incredibilis
 olim feritas. 370.
 Regũ successio à Carolo Mar-
 tello quamdiu, & quam latè do-
 minata. 445
 ¶ hunni Pannonias tenentes à Ca-
 rolo Magno extincti. 55
 ¶ hunni Britannarum virginum
 vndecim millia simul trucidant.
 247
 ¶ hunni omnium petulantissimi.
 ibid.
 ¶ hunni quantas Germaniæ vasti-
 tates attulerint. 330. Et vbi con-
 federint. ibid. post Attilæ mor-
 tem à Gepidis fusi. ibid.
 ¶ hunnorum eruptiones in Borea-
 les oras. 369
 ¶ Eorumdem incredibilis feritas.
 370
 ¶ Hunnos qui eosdem cum Hun-
 garis velint. 369
 ¶ hussitarum hæresis quo tempo-
 re in Bohemia excitata. 254.
 Et quas illi attulerit vastitates.
 ibid.

¶ hyber-

¶ hyberniæ Regum mira efficacia
 aduersus venena. 227
 I
 ¶ Iacinti Poloni mira sanctitas,
 & mors. 232
 * Iacobus Apostolus primus Hie-
 rosolymorum Episcopus à Pe-
 tro constitutus. 17. 458
 * Iacobus Apost. Stephano mini-
 strante Eucharistiam conficere
 solitus. ibid. Eiusdem Missa de
 sententia omniũ Apostolorum
 confecta. 18. Eiusdem Cathedra
 summa reueretia à priscis Chri-
 stianis afferuata. 266
 * Iacobus Apostolus sepè Hispa-
 nis, ac Lusitanis in præliis præ-
 sens. 256
 * Iacobus Apostolus pro Ranimi-
 ro Rege equo insidens in Sarrac-
 enos pugnare visus. 429
 * Iacobus Apost. in primo Hiero-
 solymorum Concilio aliqua ex
 lege Moysis propter Hebræos
 interdum retineri curat. 459
 * S. Iacobi ordo vt in Hispania
 excitatus. 520.
 Eiusdem ordinis progressus.
 521
 ¶ Iacobus Sextus Scotiæ Rex, &
 de eo elegans carmen. 205
 ¶ Iagello Lithuanorum Dux Chi-
 sto adiunctus Poloniæ Regis fi-
 liam vxorem, ac regnum conse-
 cutus. 253
 ¶ Iani templum ab Augusto clau-
 sum. 295
 ¶ Ianizerorum potestas, & sequitia
 in Turcas. 522
 * Ianuarię virginis reliquię vbi

sanguineum sudorem mirę vir-
 tutis emittere solitę. 240.
 Imminencia item mala prænu-
 ciare. 240
 * S. Ianuarij sanguis Neapoli affer-
 uatus quotannis mirabiliter ef-
 feruescens. 243
 * Iaponij quo pacto à nostris à
 demonam cultu reuocati. 192
 * Iconomachi quot, & quamdiu in
 Oriente imperant. 338
 * Iconomachis hæreticis imperan-
 tibus quę clades Orienti inue-
 ctę. ibid.
 * Ieiunium quadragesimale quan-
 do, & à quo institutum. 487
 ¶ Ieroboam liberi ob fidem Deo
 violatam vita regnoque priuati.
 431
 * Iesu nomen quaptę venerationis
 fidelibus. 266. Reliqua vide
 Christus.
 * Ignatius de Episcoporum ac Sa-
 cerdotum dignitate ac potesta-
 te, quid. 337
 * Quid de Romanę Ecclesię pri-
 matu. 470
 Quid de Ecclesia Catholica.
 375
 * Ignatius quo pacto Cõstantino-
 politana sede deiectus, ac resti-
 tutus. 485
 * Ignatius Loiola sep̄ius in preci-
 bus mitro splendore radiare visus.
 Sep̄ius in iisdem è terra eleua-
 tus. 216
 * Igne sancti Antonij quinam &
 cur miserabiliter consumpti.
 253
 * Igneę lingue super Apostolos in
 die Pentecostes quid mysticę.
 86

* ignis

- * ignis perpetua asseruatio apud
priscos quid mysticè. 86
- * imagine Christi ad Abagarum
missa vbi hostium machinæ in
cineres redactæ. 253
- * imaginem S. Antonij quinā vio-
lantes sint igne consumpti. 252.
253.255
- * imagines Apostolorum, & Dei-
paræ ipsis viuentibus depictæ.
251
- * imagines sacræ vbi in ignem
coniectæ, eundem extinxerint.
254. cæreæ à Papa consecratæ,
quantæ virtutis. 257. sacræ cur,
& quomodo adorandæ. 265. 271.
sacræ Apostolorum temporibus
cultæ. 266. Earumdem cul-
tus quibus Conciliis sancitus.
ibid.
- * imagines sacræ impugnant hæ-
retici primò.
Quia in sacris libris reprobari
videntur. 267
- 2 Quia earum cultus secūdo præ-
cepto decalogi veritus. 268
- 3 Quia duobus Constantinopo-
litanis Conciliis, & Francfor-
diensi damnatus. 269
- 4 Quia ab Irenæo, & Epiphanio
reprehensus. 270
- 5 Ex Hieronymo, & Augustino
nouos picturarum adorato-
res reprehendentibus. 270.
271
- Postremò. Ex libris falso Caro-
lo Magno adscriptis imagines
reprobantibus. 271.
Quæ omnia diluuntur iisdem
in locis.
- * imaginestribus de causis haud
omnino antiquis permixtæ. 268.
- Et quàm rectè nunc earum cul-
tus sancitus, & imperatus. 269.
271
- ¶ ob imagines sacræ impugnatas
quæ clades & portenta cælitus
immissa. 636. 637
- * imaginum vsus & cultus anti-
quissimus. 261
- * imaginum cultus sicubi damna-
tus, de quo cultu intelligendum.
270
- * imago Deiparæ ab impuro ho-
mine se auertit. 252
- * imago S. Helenæ, & Crucis in
nummis efficax aduersus comi-
tialem morbum. ibid.
- * imago Crucis quanta ediderit
miracula. 253
- * imago Crucis à Constantino in
aère visa. ibid.
- ¶ imperatoria maiestas toti orbi,
cunctisque gentibus à Galliar
Regibus reddita. 152
- ¶ * imperatoria potestas nullius
Imperatoris posteris toties,
quoniam Germanis contigit. 218.
564
- ¶ imperatoria dignitas ab Augu-
sto quot annos Romæ, quot
in Gallicis, Italicis, ac Germa-
nicis Regibus permanserit.
352
- ¶ imperatoria posteritas quo tem-
pore Græcis desierit, inceperit,
ac durarit. 354
- ¶ imperatoriam potestatem post
Caroli Magni stirpem quin-
que agnationes inuicem con-
nexæ præ cæteris consecratæ.
158
- * ¶ imperator quo tempore nullo
modo dictus, nisi à Papa coro-
natus.

- natus. 548. 350
- ¶ imperator nullus Germaniæ ab
exteris occisus. 338. 339. Nec ab
hostibus captus. 340. Nec fede
deiectus, nisi de communi Prin-
cipum decreto, 362
- ¶ imperator qui Germaniæ om-
nium latissimè dominatus. 355
- * imperatores nulli tot Antipapas
aduersus legitimos Papas crea-
runt, vt Germani. 562
- * imperatores cur nunquam Ro-
mano Pontifici dominari po-
tuerint. 390
- * imperatores Græcorum quo tem-
pore sibi ius sacra administran-
di, & de religione decidendi
vsurparint. 390
- * imperatores Orientis quo tem-
pore à Constantinop. Patriarcha
coronati. 398
- * imperatores Occidentis quo tem-
pore à Papa approbati, & coro-
nari institutum. 402.
- quinam, & cur à Papa deiecti.
406. ¶ quibus honoribus sacros
Præsules colere consueti. 39.
- 40. cur interdum à sacris Præsu-
libus summis honoribus affecti.
41. duo cognomento Magni fe-
licissimi ac laudatissimi. 74.
- hæretici quot interempti, quot-
que miserabiliter deiecti. 84.
- Romani cur potissimum Papas
ad necem quæsierint. 220.
- quotnam ab exteris occisi. 339.
354. 355.
- ipsorumque imagines vt Papa
admittere, vel reicere solitus.
349. qui Germaniæ Reges nullo
modo dicti ob coronam à Papa
non acceptam. 350
- ¶ imperatores Germaniæ sex dum-
taxat deiecti. 355
- ¶ imperatores Germaniæ cuncti
in vnam cognationem connexi.
357
- ¶ imperatores, ac Imperatrices
quot sancti. 256. 257. Et quotnam
virgines in matrimonio. ibid.
- * imperatoribus Orientis quo tem-
pore nihil iuris in Italia reli-
ctum. 530
- ¶ imperatoris creandi ius è Ger-
manica gente à quo Germanis
concessum. 268. 270. electores.
273. electionem quot modis Ro-
mani frustra sibi arrogare cona-
ti. 349. 350
- * imperatorum Orientis malefacta
in Papas, & horum benefacta in
Imperatores. 532. & seq.
- * imperatorum Orientalium perfidi-
a aduersus Occidentales sibi
opem ferentes. 536.
- Catholicorum successio, & nu-
merus. 32.
- Constantinopolitanorum nume-
rus, & infelix exitus. 87. 88. Ro-
manorum incredibilis crudeli-
tas. 93. Eorumdem numerus vs-
que ad Constantinum. 106. 107.
Eorumdem flagitia. 219
- ¶ in Imperatorum Rom. electio-
ne quæ seditiones, & cædes. 106.
110
- ¶ imperatorum Mahometanorum
dissidia, & cædes. 111
- ¶ imperatorum Germanicorum
agnationes quinque inter se con-
nexæ. 358.
- Earumdem felix posteritas ibid.
Germaniæ euenta felicissima sex-
decim quo ad suos posteros di-
uinitus

uinitus concessa. 162.165
 ¶ imperatorum Orientalium hereticorum infelix exitus. 414. 415
 ¶ imperatorum Occidentalium hereticorum infelix exitus. 418. 419. hereticorum cur breuior vita. 420. 420. Et quotnam heretici & quamdiu imperarint. 421. 422. Nemo tamen supra quadraginta annos, nisi vnus. 422. 426. E nostris verò plurimi, & quinam. 426
 ¶ imperatorum hereticorum ignavia, & perfidia. 427. hereticorum regna nunquam vltra abnepotes hereticos transmissa. 430. 432. Nisi trium, & quorum nam, & cur. 435
 ¶ imperatorum quot cognationes, & quamdiu in Ecclesia Catholica latissimè dominatę. 444
 ¶ imperatrices sanctę ordinum religiosorum auctrices. 259
 * ¶ imperium Orientale, & Occidentale cur corruerit. 519. 393
 * imperium in Occidente à Leone Tertio restitutum, & Carolo Magno delatum. pag. 543. quamdiu in Caroli stirpe perstitit. 545. 396. quo tempore Italis delatum. 546
 * imperium in Occidente post Berengarium per annos triginta nouem vacat, cur. 547
 * imperium quanto studio à Papa Germanis seruatum. 547. 548. 551. 554
 Et quamdiu apud eosdem perstitit. 559
 ¶ imperium Orientale quamdiu Constantinopoli steterit. 339.
 ¶ imperium Germanicum semper in eadem familia conseruatum, quamdiu fuit aliquis aptus. 362
 Et in quotnam familiis. ibid.
 ¶ imperium Occidentale cur Honorio imperante imminui ceperit. 394
 Sub Valentiniano Tertio pene euersum. 395
 Et sub Momylo Augusto penitus excisum. 396
 ¶ imperium Occidentale à quatuor potissimum nationibus inter se diuisum. ibid.
 ¶ imperium ex quo tempore in Austriacis persistat. 435. quamdiu in Oriente & Occidente perstitit. ibid.
 ¶ inas Anglię Rex Romę baptizatus, & monachum professus. 206
 * indi nostra ætate horribiles demones colere soliti. 192
 ¶ indi Occidentales filios comedere & sacrificare consueti. 220. dirè à dæmonibus exagitati, à nostris mirabiliter liberati. 389. 390
 * indię deserta. 295. 296
 * indię loca post Christum natum magis habitabilia effecta. 296. Eucharistię sacrę asseruatiõne à tempestatibus & terræ motibus liberatę. 309
 * iadias quo Christiano Thomas Apost. peragravit, & vbi interfectus. 296
 ¶ iadias Occiduas Salomonis classem petiisse qui velint. 25
 ¶ ex Indiis quàm pretiosissima quotannis

quotannis ad nos allata. 51
 * indulgentiæ quibusdam dari solita. 345
 * indulgentiam dare quid sit. ibid.
 * indulgentiarum thesaurus ex Christi & sanctorum meritis. 340
 * indulgentiarum quisnam legitimus distributor. 344
 * infantes sine baptismo decedentes vbi habitaturi. 260
 * innocentijs Papa Chrysoström Eudoxiæ opera sede depulsum restituit. 481
 * innocentijs Tertius Ioannem Anglię Regem excommunicat. 409
 Petrum Aragoniæ Regem coronat. ibid.
 * innocentijs Tertius Friderici Secundi tutor relictus. 554. Otthonem Imp. ob Apuliam Friderico ademptam excommunicat. 554. 555. quàm impudenter à quibusdam malè administratę tutelę accusatus. ibid.
 * innocentijs Tertius Fridericum & Constantium Sicilię & Neapolis Reges confirmat. pag. 555
 Fridericum Germaniæ Regem deligendum curat. ibid.
 * innocentijs Tertius ab impostura inter ipsum & Otthonem Imp. defenditur. 582. 583.
 Eiusdem studium in conseruanda inter Germanos pace. pag. 583
 Eidem Sarracenos in Fridericum Regem concitasse falsò adscriptum. 512. 556
 * innocentijs Primi studium in tuendo Occidentali Imperio. 524.
 Quarti studium in euehendo Theutonicorum ordine inter Germanos. 585
 ¶ insula Athlantides Oceani vorticibus demersa. 27
 ¶ insulę remotissimę in quatuor orbis partibus à quibusdam Ecclesię adiunctę. 22.
 Antipodum Christi fidem secutę, ex diuinis oraculis. 23. 24.
 Iana, & Iapan vbi, & à quibus Christi cultum edoctę. 25.
 in mari Æthiopico per Lusitanos Christo conciliatę. 26.
 Earundem barbaries in hominibus comedendis & sacrificandis. 27
 ¶ insulę Canarię, quę olim fortunatę, quando detectę. 52. deserta à nostris excultę. 64
 * iohannes Papa à Theodorico Rege Constantinopolim missus, honorificentissimè à Iustino Imp. exceptus. 397
 * iohannes Decimus à Romanis per summum scelus occisus. 403
 * iohannes Anglię Rex ab Innocentio Tertio excommunicatus, resipiscens ab eodem coronatur. 409
 * iohannes Imp. hereticus à Theodosij duce Angeli ducta ex improviso captus. 428
 Eiusdem perfidia aduersus Latinos. 510
 * iohannes Antiochenus concubulo coacto Cyrillum Alex. deponit. 483
 * iohannes X V. à Crescente Patri-

cio Roma pulsus, cur. 548
 * ioannes XXII. Ludouicum Ba-
 uarum Imp. ob flagitia excom-
 munitat. 560
 ¶ ioannes ab eodem Bauaro depo-
 situs. 618. 619
 * ioannes XXI. error ab hæreti-
 cis oppositus. 501
 Eidem tria mendacia à Caluino
 imposita. 116. Eiusdem studium
 in Græcis tuendis. 539
 * ioannes Duodecimus Otthonem
 Germaniæ Regem aduersus Be-
 rengarij Italiæ Regis insolentiam
 aduocat. 572
 * ¶ ioannes Otthonem Imperato-
 rem coronat. 572. 354
 * ioannes ab Otthone iuramento
 violato depositus, & Leo Octa-
 uus suffectus. 572
 ¶ ioannes Gusemberg typogra-
 phiæ iuuentor. 300
 ¶ ioannes Paleologus Imp. Amu-
 rathe cogente filium excæcat.
 417. Idem ab eodem filio excæ-
 catus. ibid.
 * ioanni Cardinali Pontificio le-
 gato à Græcis caput abscissum,
 & caudæ canis appensum. 536
 ¶ ioannis Euangelistæ sepulchrum
 perenni miraculo nobilitatum.
 263
 * ioannis Baptistæ caput quibus-
 dam in somnis ab eodem pate-
 factum. 218. Et quando quibus-
 que miraculis Constantinopo-
 lim translatum. ibid. Eiusdem
 sanguis Neapoli asseruatus quo-
 tannis in eius decollationis ho-
 ra efferuescens. 243.
 Eiusdem cineres vnde Genuam
 delatæ. 49

* S. ioannis Hierosolymitani or-
 do vt institutus ac seruatus.
 519
 * ioannis Papæ Tertij studium in
 Occidentali Imperio tuendo.
 527
 * ioannis XIII. studium in ampli-
 ficando Germaniæ Regno. 573
 ¶ ioannis de Temporibus longis-
 sima ætas. 228
 ¶ ioannis Francisci Bordini car-
 men in præclarissimas virgi-
 nes Vrsulam & socias. 249.
 250
 * ioannicius Abbas sapius super
 aquas, & in aëra sublarus. 215
 * ionæ varicinium ad Niniuitas
 quo pacto verificatum. 350
 ¶ iouiniani Imp. mors. 392
 * iræne femina, filio excæcato ac
 deiecto, Orientale Imperium as-
 semit. 543
 * iræne virgo mortua occultum
 depositum patri manifestat.
 236
 * iræneus perbellè de Catholica
 Ecclesia. 374. De perpetua Apo-
 stolorum successione in Eccle-
 sia Dei. 414. De Rom. Ecclesiæ
 primatu. 464
 * irenæus imaginum cultum re-
 prehendere visus, vt intelligen-
 dus. 270
 ¶ irenicus de opulentissimis Ger-
 maniæ templis quid. 279. Idem
 de primariis Germaniæ oppidis,
 & urbibus. 310
 ¶ isaach Fessensis Regis filius à
 Zanhagiæ Rege necatus. 515
 * isaacius Angelus Imper. quibus
 iniuriis Fridericum Imper. in
 Mahometanos pergentem pro-
 uocat. 536

uocat. 536
 * isaacius à fratre oculis & Impe-
 rio priuatus. 537
 ¶ isabellæ Castellæ Reginæ opera
 Occidentales Indiæ inuentæ.
 139
 ¶ ismaëlis Sophi genus, & flagitia.
 509
 ¶ ismaëlis nepotis fraternæ cedes,
 ab auita superstitione discessio,
 & obitus. 510
 ¶ istri fluminis magnitudo, & ori-
 go. 505
 * itali mitiores erga Germaniæ
 Reges Germanis ipsis. 545. 546
 ¶ itali quousq; Imperij fines pro-
 tenderint. 52
 * in Italia boæ vastissimi serpen-
 tes nasci soliti. 281. Et quæ eius
 vrbs à serpentibus vastata. 280.
 281
 * italia post Christi cultum quanti-
 tum meliorata. 307. ante Christi
 cultum crebris fulminibus diue-
 xata. 306. quot annos à Gothis
 possessa. 423. à Longobardis ca-
 pta. 527
 ¶ Quibusque cladibus ab eisdem
 affecta. 520. 521. * Pontificum
 Romanorum studio quoties ab
 hostibus liberata. 527. à Leonis
 Imp. hæretici obedientia per Pa-
 pam remota. 529
 ¶ in Italia quo tempore Guelpho-
 rum & Gibellinorum factiones
 excitatæ. 95
 ¶ italia quas incursationes à Sar-
 racenis passa. 97.
 Quando & à quibus ab eisdem
 erepta. ibid. turbulentissimis tem-
 poribus sextuplo pacatior sub
 Catholicorum potestate, quam

sub Romanis Imp. 107. 224.
 propter hæreses à Longobardis
 Gallisque vastata. 223. à Roma-
 nis Imperatoribus in colonias
 redacta. 224. quo tempore ab
 Odoacre Herulorum Rege ca-
 pta. 99. 396. hæreticis imperanti-
 bus à barbaris direpta. 401.
 Quando item, & cur ab Ostro-
 gothis capta. 522
 * italiæ manna laudatissima. 307.
 regnum quando & cur è Lon-
 gobardis ad Francos transla-
 tum. 514.
 ditiones ab Otthone Imp. nobi-
 libus Germaniæ concessæ. 574.
 ¶ cruenta bella sub Friderico Pri-
 mo. 94. bella quamdiu durarint.
 97. euenta, postquam Christiani
 in ea rerum potiti. 98. 99.
 quanto tempore pax ante Chri-
 stum, & post eius doctrinam re-
 ceptam. 99.
 & status sub Odoacris Herulo-
 rum Regis, & Theodorici pote-
 state. ibid.
 Eiusdem status sub Longobar-
 dis. ibid.
 ¶ italiæ quæ clades illatæ ante Chri-
 stum natum. 103. infelix status
 sub Romanis Imp. vsq; ad Con-
 stantium. 106. insigniores prin-
 cipum familiæ è Germania de-
 ductæ. 358. multo plures vrbes
 nunc, quam Rom. Imperij tem-
 poribus. 384. magnificètia quan-
 to maior nunc, quam olim. 385.
 Et cur non tanta modò homi-
 num ac militū multitudo, quan-
 to olim. ibid.
 * italis quando imperium delatum.
 548

- * Itatorum primæ copix in Germaniam aduersus Turcas missæ. 589
- ¶ Itatorum olim maximæ strages à diuersis editæ. 103. 105
- * Iudæ Machabæo gladius à Hicetemia aduersus hostes traditus. 425
- * Iudæ Apostolo ante omnes à Christo pedes loti. 452
- * Iudææ mira olim fœcunditas. 301
Et quantum sub Mahometanis imminuta. 301. 302
- * Iudæi factæ Eucharistiæ iniurij mirabiliter igne consumpti. 146
¶ Dæmonem ab obsessæ expellere aggressi, vix ex eius manibus elabuatur. 389
- ¶ Iudæi quamdiu in Ægypto morati. 488
- ¶ Iudæi Antichristum excepturi. 626
- ¶ ex Iudæorum tribu Antichristus nasciturus. ibid.
- * Iudæus agnita fidei veritate in mediis flammis illæsus persistit. 211
Reliqua, vide Hebræi.
- * Iulianus Imper. magicis vacans, Crucis signo dæmonas fugat. 192
- * Iuliani statua in loco, vnde aliam Saluatoris dimouerat, collocata fulmine dissipatur. 236
Eiusdem nex ab Apostolis cuiusnam præmonstrata. 426
Eidem prælianti, ac sauciato Christum apparuisse quis tradit. ibid.
- ¶ Eiusdem infœlix interitus. 414
- ¶ Eiusdem immanitas in Catholicos. 594
- * Iulianus & Felix ob vasa sacra Ecclesiæ ablata repentino interitu correpti. 255
- * Iulianus Cardinalis vbi à Turcis in acie interfectus. 540
- ¶ Iulij Cæsaris Stellæ carmen in Henricum, & Chunegundum Augg. sanctitate celebres. 257
- * Iulius Secundus à Manicongi Rege legatos excipit. 410
- * Iulius Papa Orientis Episcopos ab Arianis pulsos restituit. 480
- ¶ Iulius Imperator ab Oreste militum magistro Italia exactus. 395. 396
- ¶ Iura feudorū à quibus inducta, & eorum vtilitas. 360
- ¶ Iura feudorum à toto orbe Catholico recepta. 361
Et quantum ex his regna aduersus hostes munita. ibid.
- ¶ Iurisprudentia quantum hominibus necessaria. 359
- ¶ Iurisprudentia per Germanos Reges Catholico orbi restituta. ibid.
- * Iustinianus Imp. quantum sacra potestati detraxerit. 408. 527
- ¶ Eiusdem ingratitude, & sæuitia aduersus Siluerium, Vigiliumque Papas. 597
- ¶ Iustinianus Imperator Vandalis deleris, maximas illorum opes in templa distribuit. 55
- ¶ Iustinianus primum imperij decennium quàm gloriose ac Catholicè transegerit. 597
- ¶ Iustinianus Theodoræ Augustæ impulsu, in quæ flagitia contra Papas, & sacra iura pro lapsus. 597. 598

Eiusdem

- Eiusdem inexplebilis rapacitas, & sæuitia. 602. 603
 - Eiusdem infœlix interitus. 414
 - * Iustiniani iunioris sæuitia aduersus Papas. 54
 - ¶ Eiusdem infœlix exitus. 414
 - * Iustinus Imperator Ioannem Papam à Theodorico Rege ad se missum honorificentissimè excipit. 397
- L
- ¶ Ladislai Hungarorum Regis profapia. 170
 - ¶ Eundem virginem perstuisse qui velint. 95
 - ¶ Ladislaus Quartus Hūgariæ Rex à fide deficiens in Christianos læuit. 253
Idem ob hæresim excommunicatus, ac interemptus. 419
Quot annos regnat. 425
 - * Lambertus Spoleti Comes Papam pro Augustali dignitate vrgens, fugere compellit. 544
 - * Lancea, qua Christus transfixus, vbi inuenta. 432
 - * Lapidis pretiosissimi tres in corde margaritæ Tiphernatis cum sacris insignibus reperti. 201
 - ¶ Larices aduersus lepræ contagionem efficaces. 296
 - ¶ Latium prisca fœlicissimum. pag. 229
 - ¶ Latij populi quot Plinij ætate, quòtque exinde ad nos delati. ibid.
 - ¶ Latrocinia Borealibus olim laudatissima, ex quo sublata. pag. 367
 - * Laurentius Iustinianus in Missa abstractus virgini absenti Eucharistiam ministrat. 204
 - * Laurentij martyris sepulchrum qui ignoranter aperientes sint morte percussi. 219
 - * S. Leuiti reliquæ mirabiliter patesfactæ. 224
 - * Leem quid Hebræè, ac mysticè. 78
 - * Legati è Mexicanis & Abyssinis oris ad Clementem Septimum. 410. E Manicongi Rege ad Iulium Secundum. ibid.
 - * Legati Iaponensium nostra ætate Romæ excepti. ibid.
 - * Legati Orientalium Patriarcharū ad Romanum Pontificem. 469
Papæ vniuersalibus Cõciliis præsidentes. 488. 489
Papæ à Leone & Constantino Imp. in carcerem coniecti. 534
Nicolai Quinti ad omnes Europæ Reges pro Græcis aduersus Turcas. 540
 - ¶ Caroli Magni ad Irenem. 347
Isaacij Angeli, & Friderici Imp. quam diuerse ab vtrisque excepti. 357
Remotissimorum Imperatorum ac Regum ad Gallix Reges. 155
 - ¶ Legati Alexij Imp. ad Romanos. 416
 - * Leges ciuiles ad cælestem beatitudinem insufficientes, nisi Ecclesiasticis suffultæ. 358
 - * Leges vniuersales à Romano Pontifice latæ. 486
 - * Leges quænam contrariis moribus antiquari possint. 502
 - ¶ Leges Romanorum à Longobardis abrogatæ à Lothario Imperatore restitutæ. 359

Z Z 4

¶ Leges

- ¶ Leges iniquæ Valentiniani, Valentis, & Gratiani Imp. contra Ecclesiam lata. 392.
Item Valentiniani iunioris, & Honorij. ibid.
Valentiniani tertij. 395
* Legum ciuiliū & Ecclesiasticarum differentia. 358
* Lex vetus à quo, & quando abrogata. 458
* Lex vetus in quibusnam seruanda. 502. 503
¶ lex dura Romanorum in ære alieno exigendo. 225
¶ legionensium Regum genealogia. 134. 136
Eorundem foelicissima euenta decem & septem. 137. 139
* leo Nonus Berengarij hæresim damnat. 50
* leo Nonus ab Henrico Secundo Pontifex creatus. 576. 577
* leo Nonus pro componendis Imperatoris & Hungariæ Regis dissidiis in Germaniam pergit. ibid.
* ¶ leo Tertius à Romanis excatus, linguæque præcisus. 402. 348
* ¶ leo Tertius Imperium Occidentem restituit, & Carolo Magno defert. 543. 354
¶ Et cur eundem à se coronatum adorarit. 42
* leo Papa Romam ab Attila & Genferico liberat. 524
* leo Octauus ab Othone Imper. Ioanni XXII. adhuc uiuenti suffectus. 563. 573
Et quæ ob id exorta dissidia. ibid.
* leo ius ordinandi Pontificis Othoni concedit. 572. 573
* leonis Iconomaci Imper. hæretici flagitia. 26
* Eiusdem ingratitude & sauitia aduersus Papam. 320
¶ Idem à Gregorio Secundo Occidentali Imperio primatus, cur. 349.
Eodem, & Copronymo imperante quæ vastitates Orienti allata. 332
Eiusdem bellum in Papam & sacras imagines. 605
Et quæ ob id clades & portenta secuta. 604. & seq.
Eiusdem infœlix exitus. 414
¶ leonis Octaui Armeni Imper. hæretici infœlix interitus. 415
* leonij Episcopi cadauer ubi integrum, ac suauissimè olens. 233
* libelli supplices à martyribus pro Christianis lapsis ad Episcopos dari soliti. 344
* libellus falsò Gelasio Papa adscriptus, cuiusnam sit. 505
* liberius Papa à Constantio Imperatore pulsus, ab eodem inuito ob populi seditionem reuocatur. 393
* liberius eidem Constantio Athanasium deponere uolenti obstitit. 313
* liberio hæreticæ prauitati subiciisse falsò obiectum. 505
¶ libertas præcipuarum Germaniæ ciuitatum. 363. 364
¶ libertate Boreales se abdicare, & vendere soliti. 367
* libertinus monachus precibus inuisibilis redditus. 205
* libri quinam à multis pro sacris habitū, ab Ecclesia reiecti. pag. 367.

367. 369
* lignum vitæ in Paradiso, Eucharistiæ typus. 81. 83
¶ ligures quas strages à Romanis passi. 103
¶ Liguria quanto magnificentior nunc, quàm olim. 385
* lingua Hebraica omnium vetustissima. 78
¶ lingua Germanica quousque dilatata. 345
¶ linguarum multiplicium peritiam à quibusnam Germani edocti. 285
* linus Papa sancti Petri successor. 414
* lipara insula quo tempore vnâ cum mari ardere uisa. 279
* lipara vastitatibus cessantibus feracissima reddita. ibid.
Eiusdem laudatissimæ balnear. ibid.
* lithuani crucem Christi è Polonia asportantes quo miraculo eandem restituere coacti. 250
¶ lithuani quoties Christi cultu abiecto in Christianos sauerint. 253
¶ lithuanicæ olim barbaries. 313
¶ lithuanorum Magnus Dux quo tempore cum suis Christo ad dictus, ac Poloniæ regnū consecutus. 253
* litteræ Stephani Archiepiscopi ad Damasum Papam. 468
* litteræ Africanorū Episcoporum ad Cælestinum Papam. 482
* litteræ Cælestini Papæ ad Cyrillum Patr. Alex. 483
Ephesinæ Synodi ad Cælestinum Papam. ibid.
Diuersorum Conciliorū ad Pam approbari petentium. 488. 489
Romanorum Pontificum pro sacris habitæ. 489
¶ liuonia à Theutonicis militibus Christianæ pietati acquisita. 269
In eadem ex quo vrbes condita. 313
* locis in pluribus idē corpus quo pacto esse possit. 160
* longobardi à Narsere in Italiam euocati. 527
¶ longobardi quanta Ecclesiæ præstitierint. 47
Quoties Rauennæ exarchatum cœperint. 540
¶ longobardi quando & cuius opera ad Catholicam ueritatem perducti. 538
* longobardorum regnum in Italia quādo, & cur in Gallos translatum. 514
* longobardorum Regum incurSIONES in vrbes Pontificiæ ditionis. 514
Prælia, & gesta in Italia. 99
Eorundem dominatus in Italia à Carolo Magno euersus. 101
Eorundem irruptio in Italiam hæreticis imperantibus. 222. 540
Eorundem irruptio in Germaniam. 328. 329
¶ longobardorum Regum hæreticorum infœlix exitus. 419
Reges hæretici quoniam, & quādiu regnarint. 423
Eorundem nemo regnum ad nepotes transmitit. 436
Clades cur mitior in Italia, quàm in aliis hæreticorum regionibus. 541
* lotharius Imp. commédatus. 579
Zz 5 ¶ Eiusdem

- ¶ Eiusdem præclare gesta. 72
 ¶ Lothario à quot Regibus tributa soluta. 344
 ¶ Lotharius quo pacto Romanorum ius Catholico orbi restituerit. 359
 * Lucaniæ qui fons miraculis illustris. 263
 * Lucie Narniensi Christi stigmata impressa. 200
 * S. Luciani corpus in mare proiectum, à delphinibus ad litus aduectum. 219
 * Lucius hæreticus in Alexandrinâ sedem obtrusus, à Damaso Papa depositus. 481
 * Ludouicus Pius Imp. quadraginta dies absque alio cibo sacra Eucharistia nutritus. 195
 Eiusdem, & filiorum dissidia. 568. 569
 Eiusdem mors, & filiorum truculenta discordia. 569
 Eiusdem prosapia. 144
 * Ludouicus prouinciæ Rex Imperator creatus, & à Berengario excæcatus. 551
 * Ludouicus Bauarus, fide Friderico Austriaco violata, Imperator creatus. 560. 599
 * ¶ Ludouicus Bauarus ob uxorem Ioanni Bohemæ Regis filio adeptam, aliâque scelera, à Papa excommunicatus. pag. 560. 588
 * ¶ Eiusdem cõuicia in Papam. 560. 622
 * ¶ Idem, Antipapa creato Ioannem vigesimumsecundum deponit. 560. 621
 * Ludouicus à Ioannis successoribus rursus excommunicatus. 561
- ¶ Ludouicus Bauarus à Petro Carbariensi pseudopapa à se creato coronatus. 349
 * Ludouicus Bauarus verè à Pontificibus amatus. 598
 ¶ Eiusdem ob sacra iura violata repentinus interitus. 404. 418. 622
 * S. Ludouici Francorum Regis nummi aduersus morbos efficaces. 252
 * S. Ludouicus Iesum in forma pueri in Eucharistia propter eximiam fidem visere recusat. 145
 ¶ Eiusdem sanctitas miraculis consignata. 70
 * Ludouici Balbi Franciæ, & Ludouici iunioris Germaniæ Regum pax. 570
 * Ludouici primi præclara gesta. 70
 ¶ Ludouici duo Germaniæ Reges ob coronam à Papa non acceptam Imperatorio nomine priuari. 350
 * Ludouicus Secundus Imper. Sarracenos à Calabria & Apulia depellit. 533
 ¶ Ludouicus Hungarorum Rex vbi à Turcis cæsus. 172. 175
 ¶ Ludmilla Bohemæ Ducissa quibuscum martyrio coronata. 248
 ¶ Luitprandus Longobardorû Rex quanta Ecclesiæ præstiterit. 47
 * Idem aliquot Italiæ urbibus captis, bis Papæ suafu obsidionè soluit. 535
 ¶ Lupoldi Austriæ Ducis sanctitas, & miracula. 261
 ¶ Luporum quanta olim Angliæ copia, modo nullus, cur. 228
 ¶ Lusitani quas insulas Christo conciliarint. 26

¶ Lusitani

- ¶ Lusitani quanta ad nos ex Arabia deferant. 51
 ¶ Lusitani quousque in Africa progressi. ibid.
 * Lusitanis & Castellanis quo pacto terrarum orbis à Papa diuisus. 410
 Quoties in præliis ælites aduersus hostes adstiterint. 430
 ¶ Lusitanorum Regum prosapia, & successio. 129. 130. 131
 Eorundem euenta felicissima duodecim, quibus exteris præcellunt. 132
 Eorundem posteritas quamdiu, & quàm latè regnet. 444
 ¶ Luthardi Comitis Habsburg prosapia. 60
 * Lutheri intolerabilis fœtor in morte. 235
 * Lutheri impium dogma. 508
 ¶ Lutheri figmentum de centum grauaminibus Germaniæ per Catholicos impositis. pag. 381. 382
 * Lutherus vbi per epistolas cinctos, ne Imperatori aduersus Turcas opem ferrent, auertere conatus. 589
 ¶ Lutherus, vt profanos Principes ad se traheret, eos ad sacra bona diripienda hortatus. 48
 ¶ Lutherus quando, & vnde eruperit. 254
 Quot ex eo hæreses pullularint. 255
 Ab obsessa dæmonem expellere tentans, vix ex eius manibus elabitur. 388. 390
 Ex quo insignis Lutheri sectator ad nos conuersus. 389
 ¶ Lutheri infœlix interitus, laqueo sibi ipsi iniecto. 410
 Eiusdem & Antichristi nominis similitudo. 631
 * ¶ Lutzelburgenfium Regû prosapia. 600. 3
 ¶ Eorundem agnatio quando in maribus extincta, & per fœminas in Austriacis perpetuata. 181
 * Lybiæ mira olim fœcunditas. 301
 Et quantum sub Mahometanis deteriorata. ibid.
- M
- * **M**acarius Patr. Antioch. ob hæresim depositus. 485
 ¶ Magdalena quos Christo exhibuit honores. 37
 * Magdeburgensis Metropolis quo tempore excitata. 574
 * Madianitæ à Gedeone diuinitus profligati. 426
 ¶ Magiæ qui olim deditissimi. 235
 Ad eius vsum à quibusnam homines immolari soliti. ibid.
 ¶ Magicæ crudelitates à Romanis ablatae. ibid.
 ¶ Magnetis vsus à quo inuentus. 52
 * Magnes de Eucharistiæ sacramento quid. 139
 Eiusdem scripta vbi. 139. 140
 * Mahometani quolibet prope decennio à peste diuexati. 302
 * Mahometani quæ loca olim frequentissima in solitudinem prope redegerint. 303. 304
 ¶ Mahometani quas cædes Catholicorum fecerint. 96
 Et quas è contra Catholici de Mahometanis. 97

¶ Maho-

- ¶ mahometani quo tempore prorsus ab Hispania exacti. 544
- * sub mahometanis fecundissime regiones in steriles conuersæ. 305
- ¶ mahometanis quo tempore maius fuerit Imperium. 503. Eorumdem infelices euentus, & quid in eis obseruatione dignum. ibid.
- ¶ mahometanis plus à Catholicis ereptum, quam à Mahometanis Græcis. 538
- * mahometanorum copiarum ubi sacra Eucharistia mirabiliter fusa. 145
- ¶ mahometanorum sexta orbis pars. 13. secta in quot hæreses inter se contrarias diuisa. 14
- ¶ mahometanorum Imperium quo tempore in pluræ regna diuisum. III. 503. 505
- ¶ mahometanorum studium & superstitione, ut Hispanias in sua ditione tenerent. 544
- ¶ mahometanos Catholicis plures falso hæretici obiciunt. 12
- ¶ mahometanus Pontifex Arabas in Ægyptum & Africam immittere solitus. 221
- * Mahometes Turcarum Rex à Calixto III. profligatus. 540
- ¶ mahometes quo iure sibi succedendum statuit. 110
- ¶ mahometis & successorum genealogia, infeliciaque euenta. 501. 503
- ¶ mahometis decretum circa sui successoris potestatem, electionem, & nomen. 503
- ¶ mahometis posterum quot, & quædiu Imperium tenuerint. 505
- ¶ mahometis prognatos qui adhuc inter Turcas se iactent, eorumque infelicitas & turpitudine. ibid.
- ¶ mahometis successorum turpissima lex. § 10. successorum euenta octo infelicissima, nulli unquam nostrorum contingentia. § 10. § 11. irruptio in Orientem. 531
- ¶ mahometes Persarum Rex à Turcis vita regniisque priuatus. 506
- * mala medica quattuor ab antiquis facta. 306
- ¶ malaca, quæ olim Aurea Chersonesus, ubi. 25
- ¶ malitanis duo maxime Catholici debent. 52
- * malipur, siue ciuitas S. Thomæ, perenni Crucis miraculo celebris. 260
- ¶ mamaluchi Ægypti Rege necato Soldanum eius gentem eligendum statuunt. § 12. Eorumdem genus, & barbaries. ibid.
- ¶ mamaluchi quamdiu regnarint. § 12
- ¶ manes hæresiarcha uicinus à Rege Persarum excarnificatus, cur. 409
- * manfredus Rex Fridericum patrem, fratremque necat. § 15. 598. 599
- ¶ manfredus à Carolo Rege in acie peremptus. 404. 620
- * manna Hebræorum, Eucharistie typus. 95
- * manna, & Eucharistie collatio. 96. 97
- * manna Hebræorum, Angelorum ministerio confecta. 95. 97
- * Eiu-

- * Eiusdem sapor cuique manducanti, prout cupiebat. ibid.
- * manna Hebræorum admiranda septem. ibid.
- * manna Italiae laudatissima. 307
- * manibus cur opera ipsa plerumque significata. 332
- * manum dare quid sit. 331
- * manuum impositio in sacramento ordinis ex diuino & Apostolico instituto. pag. 324. 326. 332
- * manuum impositione in sacramentis diuino gratiam conferri, ex antiquis figuris. 333
- * manuum impositione ius primogenituræ à priscis transferri solitum. ibid.
- * manuum impositio non in sacramentis tantum, sed & in benedictionibus adhiberi solita. 335. In reconciliandis lapsis. 344. Et excommunicatis. 345
- * manuelis Imperatoris impietas aduersus Latinos sibi opera ferentes. 535
- * marcellus Apameæ Episcopus, demonum præstigiis dissipatis, Iouis templum demolitus. 196
- * marci Ephesini hæresiarchæ intolerabilis fœtor in morte. 235. 409
- * marci Aurelij insignis victoria de Marcomannis ob Christianorum preces. 523
- * marcianus Arelatensis propter Nouatianæ hæresim depositus. 477
- ¶ marcomanni ab Antonino Imperatore deleti. 335. 336
- * margarita Rauennas sepe ingen-
- ti splendore radiare uisa. 208.
- Eiusdem reliquæ suauissimum sudorem emittere solita. 240
- * margaritæ Tiphernatis cor cum tribus preciosissimis lapidibus cum sacris insignibus repertum. 199
- ¶ margaritæ Reginae illustris gesta. 73
- * margaritæ Hungarorum Regis filiae mira sanctitas. 227. 415. 247
- ¶ maria Scotiae Regia ab impia sorore obruncata. 205. 256. Eiusdem martyrium commendatum. 256
- ¶ maria Ogniacensis diu sacra Eucharistia absque alio cibo nutrita. 189
- * maria Ægyptiaca sæpius in aëra sublata. 215
- ¶ maria uirgo ab infantulo apud Christi tribunal pro mundo supplicare uisa. 615
- * B. Mariæ imago ubi occultata immenso fulgore mirabiliter patefacta. 260
- * B. Mariæ sepulchrum ab Apostolis absque corpore cum fasciis suauissimè fragrantibus repertum. 234
- * B. Mariæ uestis ubi latens maximo splendore patefacta, & Constantinopolim translata. 246
- * B. Mariæ domus Lauretana miraculis illustris. ibid.
- * B. Mariæ imago ab impuro homine se auertit. 252
- * B. Mariæ uirginitas Christi ortu non violata. 225
- * Maris irruptione quænam regiones

nes absorptæ, quæ diuulsæ. 278	* mathildis nobilissima fœmina quas ditiones in Italia Romanæ Ecclesiæ reliquerit. 409
* martina virgo in precibus cœlesti luce circumfusa. 207	¶ mathildis profapia. 160
* S. Martinus nudato gladio Saba- riam à Turcis liberare visus. 256. 431	* matthæi Apostoli corpus Salerni liquorem emittere solitum. 244
* martinus Papa à Constantio Imp. relegatus decedit. 528	* matthias Apostolus à Petro or- dinatus. 455
¶ marochi Regum genus, & euen- ta. 515	* matrimonium quando copulæ impotentia dirimatur. 504
* martyres supplices libellos pro Christianis lapsis ad Episcopos dare soliti. 266	* mauritij Imp. ingratitude aduer- sus Gregorium Papam. 527
* martyrum reliquiæ ex antiquissi- mo tempore sub altaribus recõ- di solitæ, cur. 273	¶ mauritij Imp. coniux decem na- torum cædem deserit. ibid.
* martyriũ quadraginta maximus splendor in carcere. 207	* mauritius Impe. incredulus Eu- phemiæ martyris reliquias san- guinem stillantes explorat. 241
¶ Perpetua successio nulli cœ- tui, vt Ecclesiæ Catholicæ. 118. quot millia Romæ interfecta. ibid.	* maurus monachus Placidum è medio flumine siccis pedibus eripit. 216
¶ martyres innumeri per nouem sæcula apud Germanos passi. 251. 253. reuera esse Catholicos à Pro- testantibus occisos vnde liqueat. 339	* maximi Armenorũ Episcopi ad- uentus Romam. 51
¶ martirium Vrsulæ & vndecim millium sociarum. 247	¶ maximus Valentinianum Imp. ob violatam sibi coniugem in- terimit. 395
¶ martirium nobilissimum virtu- tis munus, & ratio. 255	* maximini Imp. insignis victoria de Germanis. 536
¶ martyres quornã Reges ac Re- ginæ in Germania. 256	¶ maximinus vna cum filio ob se- uitiam à militibus discerptus. 586
* martyrum reliquiæ vt colendæ, vide verbo Reliquiæ.	* maximiliani Imp. conuëtio cum Papa aduersus Veneros. 588
¶ martyrologij quotidiana lectio in Ecclesiâ antiquissima. pag. 199	¶ maximiliani Austriaci I. & II. Imp. profapia. 162
¶ maruham Mahometanorũ Rex, eiusque euenta. 503	¶ maximiani Herculei flagitia, & sæuitia in Christianos. 590
¶ Mathematica ab Aquilonaribus illustrata. 293	¶ maximianus depositus, laqueo suffocatus. ibid.
	¶ maxentij flagitia & persecutio in Christianos. 591
	¶ Idem

¶ Idem à Constantino victus, & in Tiberim suffocatus. 591	¶ menander Simonis Magi disci- pulus, eiusque infelix interitus. 408
¶ mechtildis virginis mira sancti- tas. 243	¶ mangellorum feritas, & infelici- tas. 379
¶ medica inuenta ex herbis quãdo à Borealibus comperta. 295	* mennonis vrbs intra zonam tor- ridam. 287
¶ medica inuenta ex arboribus, diuersis que rebus. 296	¶ mens nostra quo pacto per ex- terna in Deum feratur. 273
¶ medici præstares Germani. pag. 295	* mercurius Trismegistus quid de Dei omnipotentia. 3
¶ medicina quanti ab antiquis fa- cta. 294	¶ mercurius à quibusnam huma- no sanguine cultus. 232
¶ medi quo pacto ab Assyriis de- sciscetes sibi Regem constitue- rint. 456	¶ mercatura quando improbãda, vel non. 313
¶ medorum Reges quot, & quam- diu regnarint. 456. 457. Eorum- dem infelicia euenta. ibid.	Eiusdem necessitas. ibid.
¶ medorum Regum agnatio quã- do defecerit. 457	* meroë insula vbi, & vnde dicta. 288
Eorumdem collatio cũ nostris Catholicis. ibid.	¶ meroë olim Æthiopicorum Re- gum sedes. 383
* mediolani ditiones à Venceslao Imp. Vicecomitibus venditæ. 590	¶ metalla ferè nulla olim Germa- niæ. 317. Nunc verò diuersi generis innumeræ fodinæ. ibid.
* mel Aquilonaribus olim nullũ, nunc verò abundantissimum. 308	¶ meteoroscopia quid, eiusque vti- litas. 292
* melchisedech Christi figura. pag. 66	* metropolitani Episcopi à Petro constituti. 458. ¶ siue Metropo- litæ quinam, & qualiter ordina- ri soliti. 273
* melchisedech & Christi similitu- dine sacra Eucharistia præsigna- ra. 67	* metropolitæ fidei formulam ad Papam transmittere soliti. 474
* melchisedech sacerdotiũ in quo Christi sacerdotio simile. ibid.	* metropolitæ Episcoporum dele- ctorum nomina ad Papam mit- tere consueti. 476
* melchisedech Rex iustitiæ. pag. 100	* michael Paleologus cur à Papa Orientale Imperium assecutus. 406
* melitensis terra post Pauli appul- sum aduersus serpentem venena efficax. 263	* michael Paleologus Caroli Neap. Regis metu ad Papam confugit. 537
¶ memphis ciuitas à quo condi- ta. 490	¶ michaelis Trauli Imp. heretici in felix

- felix interitus. 415
- ¶ michaëlis Stratonici Imp. & successorum infelix exitus. 416
- * micislai Polonorum Ducis feminea stirps quam feliciter propagata. 521
- ¶ micislai primus Polonorum Dux Christo adiunctus, eiusdem origo, & posteritas. 179
- Eiusdem & posterorum felicissima euenta. 182
- ¶ miesco Poloniæ Dux Conrado Imp. regnum subiicit. 343
- ¶ milites ordines quot in Ecclesia excitati. 269
- * milciades Papa Africae Episcopum deponit. 479
- ¶ militibus quinam à priscis adscribi soliti. 385
- Eorumdem cur non tanta nunc copia in Italia, quanta olim. ibid.
- * militum religiosorum ordines à quo instituti ac seruati. 519
- * militum Hierosolymitanorum ordo ut institutus. ibid.
- Quo tempore maximè euectus. 521. Et cur supra omnes perstitit. 522. Theutonicorum ordo à quibus erectus. 520. Quando & cur abolitus. 519
- ¶ Quanta præ ceteris Christianæ Reipublicæ acquisierit. 267.
- religiosorum vota, & progressus. 522. Templariorum ordo quando, & à quibus institutus. 520. Quando & cur extinctus. 521. Quibusnam eorum bona addita. ibid.
- * militum Hispanorum ordo quando excitatus. 520
- Quando cum illis super continentiae vota cum vnica & virgine dispensatum. 522
- * militum S. Stephani, & S. Lazari ordines quando & à quibus instituti. 522. 523
- * miracula sacrae Eucharistiae ex belluarum & animalium confessione edita. 109. 111. reliqua vide verbo Eucharistia.
- * miracula quæ & quanta à Christo ad Eucharistiae veritatem astruendam edita. 8
- * miracula falsa quo pacto dignoscenda. 188. 189
- * miracula Christianorum nõ nisi à Deo profecta. 192. ad falsitatis probationem à Deo non permitti. 110. 188. Deiparae imaginis. 260. 263. Insignia sanctæ Crucis. 261. 263. reliqua vide Crux.
- * miracula è diuinis factorum corporum affectionibus. 263
- * miracula sanctorum cadauerum, vide verbo Reliquiæ, & Sanctorum, Imaginum sacrarum, vide Imagines.
- * miraculis cur præ cunctis fides habenda. 369
- * miraculum perenne è Christi ascendenti vestigiis. 262
- * miraculum insigne fontis baptismalis. 263
- * in missa olim quid à populo acclamari solitum. 56
- * missa sancti Iacobi ab Apostolis confecta. 18
- * Eiusdem Missæ verba Eucharistiae veritatem comprobantia. 18. 56. 85
- * missa Æthiopum à quibus accepta. 19

Eius.

- * eiusdem Missæ verba ad Eucharistiae veritatem comprobantia. 19. 56
- * missa Syriaca à quibus in Latinum versa, vsaque recepta. 19. Eiusdem verba super sacram Eucharistiam. 19. 57
- * missa Græco sermone conscripta, eiusque verba supra sacram Eucharistiam. 19. 20
- * missa Latina à Petro Apost. tradita. 20
- Eiusdem verba Eucharistiae veritatem contestantia. ibid.
- * missa incrementum sacrificium, in quo Christus immolatur. 84. 85
- * in Missa ex quo tempore & cur pax dari solita. 344
- * missæ Canon à S. Petro institutus. 56
- * missæ forma quæ, & quis eius sensus. 12. reliqua vide, Eucharistia.
- * missæ nomen vnde deductum. 70
- * missæ Canon cur non nisi baptizati adesse debeant. 67
- * missæ oblatæ miri effectus. 195. & seq.
- * missæ sacrificium quibus de causis offerri solitum. 347
- * mithridates perpetuo theriacæ esu venenis assuetus. 97
- * è modoaldi Episcopi reliquiis humor miræ virtutis. 239
- * moluchæ insulæ à Lusitanis inuentæ, & subactæ. 410
- ¶ momylli Augusti deiectione Occidentale Imperium euersum. 347. 396
- ¶ momyllus quo tempore à patre.
- Iulio Imper. exacto, Imperator creatus. 396
- ¶ monachi quæ maximè Angliam illustrarint. 211
- ¶ monachi primi Germaniæ scriptores. 284
- ¶ monachis quantum Aquilonares debeant. ibid.
- ¶ monasteria à Colubano in Gallis, & in Italia constructa. 349
- ¶ monasteria illustrissima, innumera, ac ditissima Germaniæ. 276
- ¶ monasteria mille in Anglia ab Henrico Octauo in profanos vsus conuersa. ibid.
- * moneta S. Helenæ aduersus comitalem morbum efficaces. 272
- ¶ montani hæresiarche infelix interitus. 409
- * moscouia quantum ob hæreses deteriorata. 305
- ¶ moscouiæ vastitas, & infelix status. 375
- ¶ moscouiæ ditiones quousque protendantur. 377. Principis regimen, & crudelitas. 378
- * moscouiæ quando à Græcorum placitis & auctoritate descieuerunt. 378
- ¶ moscouitarum mira obseruantia erga suum Principem. 378. 379
- * mosis Mardeni Patr. Antioch. professio per legatum coram Iulio Tertio. 70
- * moyses Christi typus. 98
- * moyses facies ex diuino consortio miro splendore illustrata. 206
- * moyses lex quando & à quo abrogata. 458

¶ muleassis Tuneti Regis iactantia ridenda. 141
 ¶ mundi conflagratio, & finis. pag. 633
 ¶ de Mundi fine quid Philosophi senserint. 634. Quid Sibyllæ. 635. 636
 * mundus qualiter in die resurrectionis renouandus. 175
 * murzuffus Alexio Imp. strangulato Orientale Imperium aggressus. 537
 ¶ musica quantum agrestes animos emollit. 296
 ¶ musica mirum in modum Indi ad sacra Christiana allesti. pag. 296
 ¶ musica instrumenta Germaniæ præstantissima. ibid.
 ¶ musici Scythis olim nulli, (vnde prouerbum.) 297. Nunc verò plures & insignes. ibid.
 * mutatio in naturalibus quo pacto fiat. 6
 ¶ mysia quando & cur à Bulgaris occupata, & denominata. 532

N

* Nabuchodonosori statua Romanorum Regnum designatum. 410
 ¶ Nabuchodonosori Babylonis Regis gesta. 452
 ¶ eidem cur Babylonis ædificatio attributa. 453
 ¶ nabuchodonosorus quo pacto elatus, & in bestiam conuersus. 453. Eiusdem posteritas, infeliciaque euenta. 453. 454
 ¶ nabuchodonosorus quousq; Imperij sui fines protenderit. 463
 ¶ Eiusdem, & Alexandri Magni Imperij collatio. 464

¶ nabulassari Babylonis Regis cognatio, & euenta. 451
 * narfes Longobardos in Italiam euocat. 527
 ¶ narferis Persarum Regis infelicia euenta. 475. Idem cum filio quamdiu regnarit. ibid.
 Et in hoc scriptorum dissensio. ibid.
 * neapoli trium illustrium martyrum sanguis asseruatus quotannis mirabiliter efferuescens. 243. Sanguis item Nicolai Tolentinaris. 244.
 * neapolis, & Siciliæ regnum cur è Scueis in Gallos translatum 515
 ¶ neapolis regnum à Northmanis primùm excitatum. 201
 ¶ nemrod primus venator quando regnare cœperit. 438
 * nero Imp. Tyridatem Armeniæ Regem Romæ in publico theatro coronat. 398
 * nero zonas torridas explorare conatus. 291.
 ¶ nero magicis addictissimus. pag. 408
 ¶ nero primo quinquennio quam iustè Imperium administrat. 574
 ¶ nero vt in flagitia prolapsus. ibid.
 Eiusdem persecutio in Christianos ob Urbis incendium illis falso adscriptum. ibid.
 Et quæ ob id clades & portenta consecuta. 575
 * neronis persecutio in Christianos, & Romæ incendium à Sibyllis prædictum. 105
 ¶ Eiusdem crudelitas in Roma incendenda, ac reficienda. 106
 nero

¶ nero qualiter sibi feræ more mortem consciuerit. 597
 * nestoriam pro Patriarchæ electi confirmatione ad Papam mittunt. 470
 * nestorij error circa sacram Eucharistiam à Cyrillo confutatus. 48
 * nestorius vbi & quomodo damnatus. 483
 ¶ eiusdem infelix interitus. pag. 410
 ¶ neuri quinam olim, eorumque feritas. 370
 * nicænas Synodus quando celebrata, & qualiter in ea Eucharistiæ veritas stabilita. 46
 * nicænæ Synodi sententia de suprema Papæ potestate. 466
 * nicænæ Synodi decreta ab Arianis combusta. 481
 ¶ nicasij de Voërda prima ætate cæci mira in omni disciplinarum genere peritia. 281
 ¶ nicephori Impe. hæretici infelix interitus. 450
 * nicolai Tolentinaris sanguis vbi asseruatus. 244
 * nicolai Mirensis corpus vbi mirificum scateat vnguentum. ibid.
 * nicolai Quinti studium in tuendo Græcorum Imperio. 540
 * ¶ Ab eodem extrema clades Græcis prædicta. 540. 533
 * nicolaus Magnus quando sedere cœperit. 569
 eiusdem studium in amplificando Germaniæ regno. ibid.
 * nicolaus Secundus Concilio coacto Berengarij hæresim damnat. 50

¶ nicolaus Card. in Germaniam missus quantum Christi cultum amplificarit. 268
 ¶ nicolaus Cusanus Card. laudatus. 311
 * nicopolis ciuitas salutari fonte, in quo Christus cum discipulis lotus, celebris. 246
 * nili regiones desertæ, post Christum natum excultæ. 290. 291
 ¶ nili mira inundatio. 600
 ¶ nini Assyriorum Regis impunitas. 443
 ¶ ninie olim Syriacorum Regum sedes. 383. 438
 ¶ ninie quando & à quo condita. 438
 ¶ ninie quibus regnantibus euersa. 449
 ¶ nitocris clarissima Assyriorum Regina. 441
 Eiusdem genus quando desierit. ibid.
 ¶ nobilitas Germaniæ vt in Italia multisque aliis in locis sparsa. 358
 Nullibi tamen, quam in Italia, diurnior. ibid.
 ¶ nobilitatis ordo quo pacto distinctus in Germania. 358
 ¶ noë liberorum dispersio, & propagatio post diluuium. 438
 ¶ norbertus Madeburg. Archiepis. Premonstratensium Ordinis auctor. 265
 ¶ northmanni quæ bella pro Catholica Ecclesia confecerint. 18
 ¶ northmanni Noruagienfibus connexi, & cur inter Danos à priscis connumerati. pag. 193

¶ northmanna à quibus denomi-
nata. 202
¶ northmannorum quot reges An-
glia potiri. 406. Et cur ab eis
Angliæ regnum ad alios trans-
latum. ibid.
¶ northmannorum irruptio in
Galliam. 539
Eorundem conuersio ad Chri-
stum. ibid.
¶ noruegia quantum post Christi
cultum nobilitata. 200
* noruegiæ Regnum quo tempo-
re Apostolicæ sedi tributarium
reddidit. 408
¶ noruagienses quibusnam Euro-
pæ regnis Reges dederint. 202
¶ noruagiensium, Sueticorum &
Danicorum Regum cognatio-
nes vt inter se connexæ. 186.
194
Eorundem Regum profapiis
priuilegia duodecim à Deo con-
cessa. 197. 198. 201
¶ noruagiensium Regum origo
& posteritas. 192. 133
Eorundem profapia quamdiu
dominata. 196
* nouatiani dogma de lapsis. 497
* nouatianum qui Episcopi ordi-
nantes, sint à Cornelio Papa de-
positi. 477
¶ numidæ Ægypti Calypha ex-
pulso Africæ regna assecuti,
514
¶ numidarum quatuor Reges ex
omnibus potentiores. 506
Quisque ex his cunctis præstite-
rint. ibid.
¶ numidarum tres gentes, è qui-
bus Reges prodierunt. pag.
514

¶ è numidarum desertis quo fami-
liæ in regnum elata, 515

O
¶ Oblationes. Christianorum
in Missa ex Apostolico
instituto. 45
* ¶ occidentale Imperium quando
& cur extinctum. 525. 395
¶ octauiani Augusti infelicitas. 88
¶ octauiano imperante calamito-
sus Italiae status. 105
¶ octavianus Italiam propè vni-
uersam militibus distribuit.
224
¶ odoacer Herulorum Rex quo
tempore Italiã cepit, & quam-
diu tenuerit. 99
¶ odoacer à Theodorico victus
& occisus. ibid.
¶ odoacris irruptio in Germaniã.
329
¶ oecolampadij hæresiarchæ in-
felix intentus. 410
* ogygis diluuium quo tempore,
& quas regiones vastauit. 277
¶ olauus Noruagiensium Rex in-
signis sanctitatis. 199
¶ olci ampulla Francorum Regi-
bus uagendis cælitus missa.
157
* oleum è Cruce, & Deiparæ ima-
gine mitæ virtutis. 263
* oleum è quibusnam sanctorum
cadaucibus fluere solitum.
241
¶ oliua pacis nuncia, 168
* S. Olympiadis reliquiæ è Nico-
media à mari ad Thomæ Apo-
stoli templum mirabiliter dela-
tæ. 223. Eiusdem reliquiæ copio-
sum

sum sanguinem emittere solitæ.
241
* olympius Exarchus Martinum
Papam inuadens, cæcitate per-
cussus resipiscit. 528
¶ opes amplissimæ ad Papas olim
pro egenorum subuentione de-
lata. 220
¶ opes sacræ ab hæreticis direptæ.
278. Ecclesiasticæ maximæ inter
Germanos. 278. 279
¶ opibus quanto magis laici, quam
religiosi abutantur. 275. 276
¶ oppida prisca parum ab urbibus
distincta. 384
* orbis terrarum diuisio facta à
Papa Lusitanis, Castellanisque.
409. terrarum quibus cladibus
ante Christum natum penè euer-
sus. 272. De quibus vide verbo,
Clades.
¶ orbis quora pars Catholicorum.
12. 548. Quota Mahometano-
rum. 13
¶ orchades insulæ quando Eccle-
siæ adiunctæ. 22
* ordine sacro quo pacto Christo
assimilemur, & perficiamur. 318.
337
* ordine sacro sacerdotes spiritua-
le regnum sortiti. 318
* ordine sacro insigniti diuinitus
ea quæ ad subditorum salutem
spectant, edocentur. 358
* ordinem sacrû esse verè ac pro-
priè sacramentum, & per eum
diuinam gratiam infundi proba-
tur, primo.
Ex Christi dictis, ac factis, cum
Apostolos ordinauit. 299
Cum illis per manuum imposi-
tionem sensum ad intelligendas

scripturas aperuit. 324
Cum panem & vinum, corpus
& sanguinem suum effecit, & ab
aliis confici mandauit. ibid. 325.
Ex Apostolorum testimonio,
cum presbyteros & Episcopos
ordinarunt. 326.
Ex eorundem ritibus nostris
consimilibus. 327. 332
Ex multis Apostoli dictis. 326
Ex prophetarum oraculis. 329.
& seq.
Ex antiquis figuris. 332
Cum Iacob per manuum impo-
sitionem primogenituram in E-
phraim transtulit. 333. 334
Cum filiis benedicens eius be-
dictionibus euentus respondit.
ibid.
Cum Isaac filio Iacob benedi-
xit. 334
Cum Deus per Moysen sacer-
dotes manus impositione con-
secrari iussit. 334
Ex manuum impositione, & vn-
ctione in Regibus creandis.
335
Ex ritu antiquarum hostiarum.
334. 335
Ex ritibus à Gentibus usurpatis.
335
Ex Patribus. 336. 337
Ex vniuersalibus Conciliis. 339
* ordinis sacri vnctio, regis, & sa-
cerdotali vnctioni consona. 320.
334
* ad Ordinis essentiam inter alia
manus impositio requisita. 332
Et quo pacto supplenda, si omit-
tatur. ibid.
* ordines Ecclesiastici Angelorum
ordinibus correspondentes.

pag. 336. 370	
* Ordinis gratiam ordinantis vitium non impedit. 346	liam occuparint. 542
* ordinis sacramento diuinitus Ecclesie concessum in vniuersalibus decretis errare non posse. 357	† ostrogothi, licet Ariani, quantum Romano Pontifici detulerint. 547
* ordo sacer baptismo comparatus. 338	† ostrogothi à quibus in Italia deleti. 542
* Ordines religiosorum militares quando & à quibus instituti. 519. 269	Et quam breui spatio. 544
De quibus vide, verbo, Milites.	† ostrogothorum Regum hæreticorum infœlix exitus. 419
† ordines religiosorum à Germanis fœminis instituti. 245	† ostrogothorum irruptio in Germaniam. 328
† ordines religiosorum à fœminis Regij sanguinis excitati. ibid.	Quot Reges hæretici, & quamdiu regnarint. 422. 436
Qui item ab Imperatricibus sanctis. 259	Eorundem nemo regnum ad abnepotes transmisit. 435
† ordines Carthusianorum, Præmonstratensium, & Pauli primi Eremitæ vbi & à quibus instituti. 265	* osyris Ægypti Regis peragratio per orbem ferè totum. 283
* orestis perfidia in euertendo Romano Imperio. 525	† otiositas malitiæ magistra. 320
* origenes de perpetua Apostolorum successione in Ecclesia quid. 414	* ottho primus Imper. quantum Pontificiæ potestati detraxerit. 405. 565
† Quid de Ecclesia super Petrum fundata. 93	* ottho I. à Ioanne XII. coronatus. 547. 352
† oriens, hæreticis imperantibus, ab impiis captus. 531	* ottho I. à Papa aduersus Berengarij Italiæ Regis insolentiam euocatus. 572
Et Catholicis imperantibus receptus. 532	Eiusdem sacramentum, quo se Ioanni XII. obstrinxit. 572
* orphei carmen de Dei omnipotentia. 3	Idem iuramento violato Ioannem deponit, & Leonem Octauum substituit. 573
† orpheus cur feras, ac lapides can tu deducere dictus. 296	Ius ordinandi Pontificis sibi arrogat. ibid.
* osculo sancto Eucharistiam percepturi mutuo olim se salutare soliti, cur. 120	Eiusdem prosapia. 559
† ostrogothi quando & cur Ita-	† ottho I. Hungaris deuictis multas vrbes in Germania condidit. 313
	Episcoporum inuestituram sibi arrogat. 402
	A filio increpatus ac de morte præmonitus. ibid.
	Eiusdem repentinus interitus. ibid.
	* ottho

* ottho III. à Ioanne XV. Romanam ad Augustalem dignitatem euocatus. 548	* ouicula sancti Francisci Eucharistiam adorans. 112
* ottho III. à Gregorio V. à se creato Imp. coronatus. 575	P
* ottho III. quas Italiæ ditiones Germanis concesserit. ibid.	† Palladius à Celestino Papa ad Germanos missus quantum Christi cultum amplificari. 265
† Idem in Calabria à Græcis & Sarracenis acie victus, & à piratis in fuga captus. 340	* Pane quotidiano in Dominica oratione Eucharistiam significari probatur. 10. 11. 36
* † Eiusdem mors. 575. 402	* Panem & vinum in substantiam corporis Messie conuertendum, ex antiquis Rabinis. 101
* ottho IIII. ab Innocentio III. deiectus. 405	* Panem & vinum cur in corpus & sanguinem suum Christus transubstantiari voluerit. pag. 183
Et cur. 555	* Panis & vini attributis in sacris litteris Eucharistiæ veritas comprobata. 72. 73
* ottho IIII. ob Apuliam Fridericum adhuc puero ademptam excommunicatus. 554	* Panis & vini oblationes vt ad impios ritus dæmon transfulerit. 87
Eiusdem cum Philippo Galliarum Rege dissidia. 509	* Panis duarum facierum Hebræorum Rabinis quid. 100
Eiusdem insignis pœnitentia in morte. 597	* Panis substantialis quid, & cur quotidie petatur. 118
† otthonis II. & III. ob sacra iura violata infœlix interitus. 402	* Panis & vini similitudo ad significandam Ecclesie cum Christi corpore coniunctionem. 131
† otthonum familia quando extincta. ibid.	Reliqua vide Eucharistia.
* ottho Episcopus Bambergensis laudatus. 579	* S. Pantaleonis sanguis vbi asseruatus quotannis in eius festo colliquescens. 244
† ottho Poloniæ Dux à fratre expulsus, & à Conrado Imperat. restitutus, eidem regnum subijcit. 343	* Papa magnis Principibus quid de Petri cathenis mittere solitus. 257
* † otthomanorum qui primus Rex, & quando creatus. 338. 535	* Papa cæreas imagines consecrare solitus, earumq; virtus. ibid.
† otthomanorum Imperium quo ad amplitudinem nostro Catholicorum æquari non potest. 519	* Papa ordinis sacramento diuinitus, quæ ad subditorum salutem
Quo ad subditorum verò subiectionem, cur nostros Otthomani superent. 520	A a a 4 spectant,
† otthomanicorum Regum infœlicia euenta sexdecim, nulli vquam nostrorum contingentia. ibid.	

- spectant, edoctus. 355
 Et cur eiusdem malitia doctrinae
 veritati obesse non possit. 356.
 357
 * Papa in quo Angelis præcellat.
 359. Quo pacto in his quæ ad
 Ecclesiam spectant à Deo pro-
 ximè moueatur. ibid.
 Quod ex effectis latè probatur.
 360. 361
 Neque honores, neque mortè,
 vbi oportet, Christi exemplo,
 refugere debet. 387
 Ex quo tempore Reges corona-
 re solitus. 388. 398
 Imperatores ob hæresim depo-
 nere solitus. 400. 401
 Item ob ignauiam. 402
 Et quosnâ & cur deposuerit. 406
 * Papa ex quo tempore Occiden-
 tis Imperatores approbare, vel
 reijcere cõsuevit. pag. 400. 402
 * Papa cur Balduini Imperium in
 Oriëte Michaëli Paleologo ad-
 iudicavit. 406
 * Papa quando Regium nomen
 dare cõperit. 407
 * Papa qualiter terrarum orbem
 Castellanis, ac Lusitanis parti-
 tus. 410
 * Papa Catholicæ Ecclesiæ caput,
 ex diuinis oraculis. 422
 * Papa Petri successor & Ecclesiæ
 Princeps à Christo constitutus.
 434. Quo titulo Præsulibus scri-
 bere solitus. 461
 Episcoporum Episcopus. 465
 * Papa Petri legitimus successor de-
 monstratur, primò.
 Ex patribus. 465. 466
 Ex Conciliis vniuersalibus. 467
 Ex Imperatorum statutis. 469
 Ex Patriarcharum Orientalium
 dictis. ibid.
 Ex Petri & Pauli epistolis. 471.
 472
 * Papa Christi vicarius. 467. 469
 * Papa ab Ecclesiæ incunabulis su-
 prema Petri potestate vsus. 473
 * Papa tantùm Episcopos ordina-
 re, aut alteri delegare solitus.
 474. 475
 Item Episcopis fidei formulam
 communicare. 474. 476
 In remotioribus locis suas vires
 delegare. 476
 Patriarchas confirmare. ibid.
 Solus eosdem deponere. ibid.
 Et quosnam & cur deiecerit. 477
 Eosdem spoliatos restituere.
 479. 481
 * Papa inconsulto Episcopos non
 ordinandos, etiam ab Imperato-
 ribus sancitum. 474
 Eodem inconsulto Patriarchas
 non deponendos. 493
 * Papa in Conciliis vniuersalibus
 omnibus præest. 488. 489
 Eiusdem solitus ius eadem san-
 cire. 489
 Eodem inconsulto nihil vnquã
 graue actum. 491
 * Papa iure diuino Petri successor
 latè demonstratur. 494. 495
 Et quid ad hoc hæretici oppo-
 nant, quod confutatur. 498
 * Papa à Spiritu sancto positus.
 496
 * Papa non modò Apostolus, sed
 eius sedes Apostolica. 497
 Nullum Imperium magis tuta-
 tus, magisque inimicum exper-
 tus, quàm Romanum. 517
 Quæ regna corrigere non po-
 tuit.

- tuit, hostium armis corruerunt.
 ibid.
 * Papa cur iustitiæ virga aliquan-
 do erga Principes & populos
 vsus. 519
 * Papa quoties Itatorum copias Ger-
 manis aduersus hostes miserit.
 589
 Eiusdem amor in Germanos è
 quibusnam perspectissimè li-
 queat. 590
 * papa quanto mitius in Germa-
 niæ Regibus deponendis pro-
 cesserit, quàm ipsi in Papas.
 591. 592
 * papa quanto studio Germano-
 rum Regum schismata compo-
 suerit. 593. 594
 * papa nunquam Germanis semel
 concessum ius deligendi Impe-
 ratorem ad se reuocauit. 593
 Eiusdem amorem erga Germa-
 nos Imperatores quanta pruden-
 tia Deus testificatum voluerit.
 596. 599
 ¶ papa, nec Antipapa vllus in tot
 schismatibus ferro extinctus.
 108. 112
 ¶ papa in quibusnam superiorum
 Pontificum & Conciliorum de-
 cretis subditus. 236
 Quo tempore Romani senatus
 locum tenuit. 348
 Imperatores ipsorumque ima-
 gines admittere, vel reijcere so-
 litus. 349
 ¶ papa Romani Patriciatus digni-
 tatem conferre consuevit. pag.
 ibid.
 ¶ à Papa sæpe Germani Reges Ro-
 mam ad Augustalem dignita-
 tem accipiendam euocati. 350
 ¶ Papa nisi olim propria manu Im-
 peratorem coronasset, is neque
 Imperator, neque electus dictus.
 350
 ¶ Et quot ob id Germaniæ Re-
 ges Imperatorio nomine pri-
 uati. 351
 ¶ papa ex quo tempore electionis
 iure Germaniæ regnum confer-
 re consuevit. 402
 ¶ papa quoties à profanis oppu-
 gnatus, toties horrendæ clades
 cælitus immissæ. 574. 575
 * papæ vt Petri successor quomo-
 do eadem cum Christo lux, ve-
 ritas, auctoritas, legationis po-
 testas, ipsum denique esse. 364
 * papæ sacram potestatem cunctis
 præstare latè probatur. 381
 De quo vide latius, verbo, Po-
 testas sacra, cur nunquam Re-
 ges, aut Imperatores dominari
 potuerint. 391
 Potestas quo magis ab impiis
 oppugnata, eo magis diuinitus
 euecta. pag. 392. 393
 Quæ potestas à Constantino Im-
 per. in Vrbe & Occidente data.
 393
 Iuribus post Constantinum quan-
 tum ab Imperatoribus detractum.
 394. 395
 * papæ quantæ opes à Constantino
 collatæ. 395
 * papæ quid iuris in Galliarum re-
 gno. 396
 * papæ potestati quomodo Roma
 & Occidentalis Imperij loca om-
 ninò adiecta. 401
 * papæ quoties à Romanis exagi-
 tati. 402
 * papæ quo tempore regna tribu-
 taria

- taria habere cœperint. pag. 404
 Et quotnam, & à quibus eisdem tributaria reddita. 408
- * papæ quænam ditiones in Italia à Mathildi nobilissima fœmina relictæ. 409
- * papæ nouiter creato singuli Reges Catholici per legatos obedientiam polliceri soliti. pag. 412
- * papæ pedes à Regibus adorandos prædictum. 422
- * papæ sedem nunquam Imperatores Roma excindere potuerunt. 423
 Nec potestatem violare ausi. 478. 480
- * papæ quoties & qui Roma exacti, semper tamen reuocati. 423
- * papæ sedes quo tempore Auenionem translata, ac necessariò Romam restituta. 424
- * papæ quot à Romanis Imperatoribus occisi. 423
- * papæ potissimum munus. 447
- * papæ soli ius vniuersales leges ferendi. 486
- * papæ leges ab omnibus receptæ. 486. 487
- * papæ litteræ pro sanctis habitæ. 489
- * papæ primi honores semper delati. 489
- * papæ auctoritati quænam hæretici obijciant, quæ diluuntur. 493
 De quo vide, Hæretici.
- * papæ quæ leges contrariis moribus antiquari possint. 502
 potestas certissimum Ecclesiæ signum. 504
- * Papæ summum studium in tuendis Catholicorum regnis liquet, primò. 509
 * Ex diuinis oraculis. 509
 Ex precibus pro Catholicorum conseruatione eius insu fufis. 510
 Ex eius mansuetudine in Antipapas pro conseruanda pace. ibid.
 A repudiatis in bello hæreticorum & Christi hostium auxiliis. ibid.
 Ab iisdem etiam aduersus hæreticos repudiatis. 511
 Quia nullus papa in acie pugnalisse, aut ensẽ strinxisse uisus. ibid.
 A ditione sua nunquam dilata. 514
 Quòd nullis armis quæ possidet comparari. 513
 Auenia resipiscentibus data. ibid.
 A nullis regnis per ipsum subuersis. ibid.
 Quia nullum regnum ex vna in aliam gentem transtulit, præter duo, & cur. 514
 Ex rationibus id necessariò concludentibus. 517
 A pacis conciliatione inter Catholicos. 519
 A fœderum coniunctione. ibid.
 Quia primus populos aduersus Christi hostes cruce signando, spe præmiorum æternorũ, concitauit. 519
 Quia ad eam rem religiosus militum ordines instituit, solisque seruauit. 519. 523
 Quia nulla regna tam diuturna

- na, ut ea quæ Papæ paruerunt. 523
- * papæ quanto studio Romanum Imperium seruandum curarint. 527. Quanto item Orientale. 532
- * papæ quo tempore obedientiam Romani iurarint. 529
- * papæ quanta pro Imperatoribus effecerint, & horum malefacta in Papas. 531. quot ac quanta Græcis præstiterint. 542. quanto studio Occidentale Imperium restituerint, ac seruauerint. 543.
 Quod è quatuor maximè liquet. 547
- * papæ ut necessariò Imperiũ Italianæ Principibus detulerint. 547.
 amor in Germanos & tuenda inter illos Imperij dignitate. 548. 551. quamdiu à Germaniæ Imperatoribus diuexati, eos nihilominus inuictò amore prosecuti. 555
- * papæ legitimo à nullis Principibus tot Antipapæ, quot à Germaniæ Imperatoribus substituti. 562. electio à nullis Regibus, sicut à Germanis usurpata. 563.
 Et quæ ob id exorta schismata. 564. 575. 578. duo à Romanis in carcere necati. 564. à nullis Imperatoribus toties armis diuexati, sicut à Germanis. ibid.
 A nullis item toties Roma exacti, damnati ac depositi, ut ab eisdem. 565
- * papæ quanto studio Germaniæ regnum amplificare conati. 567
- * papæ consilium Germaniæ ditionis amplificandæ in Italia, bis eorum culpa dissipatum. 571
- * papæ opera duo à Germanis irrita quantum eisdem boni attulerint. 580
- * papæ mirum studium in tutando præclaro Theutonicorum ordine. 584
- ¶ papæ pedes Reges exosculari soliti. 38
 De quo præclarissima exempla. 40
 Et quàm meritò is sibi honor debitus. pag. 41
- ¶ papæ summis honoribus semper ab Imperatoribus culti. 40
- ¶ papæ pedibus cur crucis imago affixa. 42
- ¶ papæ cur summos honores Imperatoribus aliquando deferre soliti. 42
- ¶ papæ etiam ab hæreticis Regibus & Imp. sanctitatis nomine compellari. 42
- ¶ papæ ignominiosissima mendacia à Christi hostibus obiecta. 115
- ¶ papæ à quo Anglia tributaria reddita. 205
- ¶ papæ cur potissimum ab Imperatoribus ad necem quæsi. 220
- ¶ papæ studio Britanni à nefandis superstitionibus ad verum Dei cultum reuocati. pag. 235
- ¶ papæ quot è Germania sancti. 261
- ¶ papæ quot Germanici sanguinis. 270
- * papæ auctoritati in quo ab Africanis

- canis Episcopis derogatam. 301
- * papæ quam stolidè heretici Antichristi nomen affingant. pag. 631
- * papam qualem Christus esse velit. 445. 449
- * ad Papam qui Patriarchæ pro suæ promotionis cõfirmatione mittere soliti. 476
- * papam diuinitus populo præfuturum ex diuinis oraculis. 497
- * papam vt Papam errare nõ posse probatur primò.
Ex diuinis oraculis. 355
Ex Christi promissis. 498. 501
Quia Petri successor. 498
Ex Patrum auctoritate. 499
Quia Concilia vniuersalia confirmat. 500
Quia Concilia sine eius assensu coacta errarunt. ibid.
Ex Petri promissis. ibid.
Ex Pauli dictis. ibid.
Quid ad hæc heretici opponant, quæ confutantur. 502
- * papam vt singularem hominem errare posse conceditur. 498. 502. 503
- * papam sequi, ac venerari, quanti sit. 339
- * parthorum Regnum ab Arface latronum duce constitutum. 469
- * parthorum Regum infelicia euenta. 470. 471
Eorundem collatio cū nostris Catholicis. 473
- * parthorum Regnum à quo excisum, & quot annos perstitit. 473
- * pascha die Dominico celebrandum, vbi sancitum. 486
- * paschalis Secundus cum Cardinalibus ab Henrico Quarto in montem Soraëtis adductus. 552. 616
- * Idem Regis postulatæ metu subscribere cõpulsus. 552. 614
- * Eiusdem cum Henrico acta quibusdam Conciliis rescissa. 552. 614
- * paschalis vaticinium eidem Henrico. 591
- * pastoris munus, & potestas. 449
- * patriarcha Constantinopolitanus quo tempore Orientis Imp. coronare consuevit. 397
- * patriarchæ à Petro creati. 455
- * patriarchæ quinam à Papa suæ promotionis confirmationem petere soliti. 476
- * patriarchæ summi quo tempore desciscerint in Ecclesiam conspirarint. 531. qui heretici in Oriente, cum ab impiis est captus. ibid.
- * patriarcharum omnium Orientalium aliqui hæresiarum, vel heretici. 416
- * patriarcharum Orientalium testimonia de Romanæ sedis primatu. 469
- * paulo Apostolo verè Christum in eius conuersione apparuisse. 160. 161
- * paulus quo pacto in tertium cælum raptus. 162. 204
- * paulus licet semper prædicarit, cur tamen non ordinarit, nisi ex quo Apostolus constitutus. 326
- * paulus pro fratribus immolari opiat.

- oprat. 342
- * paulus qualiter ea, quæ Christi passionibus desunt, adimpleat. 343
- * paulus stigmata Domini circumferre gloriatur. 200. Eiusdem vestibus morbi depulsi. pag. 245
- * paulo scientiæ clauis tradita. 440
- * paulus à Petro Apostolus ordinatus. 262
- * paulus Petrum tanquam Apostolorum caput Hierosolymis adit. 462
- * paulus quo pacto Petrum reprehendens, eundem sibi maiorem contestetur. 463. quid de Romani Episcopi primatu. 471
- * Paulus Petri auctoritate suâ doctrinam probat. 506. magnas pecunias pauperibus distribuendas curabat. 45
- * pauli Epistolarum signum. 89
- * pauli Samosatheni hæresis & depositio. 477
- * pauli Secundi studium in tuendis Catholicis aduersus Turcas. 541
- * paulus Episcopus Constantino ab Arianis pulsus, & à Iulio Papa restitutus. 479
- * pacis princeps Christus. 89
- * pax in Missa dari solita quid denotet. 344
- * pax epistolarum Pauli, & Pontificum signum. 90
- * pacem summam fore Ecclesiæ prædictam. ibid.
Quam Catholicis esse liquet primò.
Quia Christianis bellum non nisi ex graui causa licitum. 90
- 2 Quia clericis esse volentibus bella verita. 90
- 3 Ex Borealibus mansuetis redidit. 91
- 4 A cessatione maximarum cladum pace per Catholicos induta. ibid.
- 5 A comparatione multiplici Catholicorum bellorum non ita vt priscis funestorum. 92. 491
- 6 Ab occupationibus inimicorum Christiani cultus. 97
- 7 Ex bellis inter Catholicos non tam damnosis, nec tam crebris. 98. 99
- 8 E pace Ecclesiæ cultoribus diuinitus comparata. 105. 108
- 9 A quiete Regnorum. 108
- 10 A Regiarum familiarum vetustate. ibid.
- 11 A cõcordibus electionibus Regum, Imperatorum, & Pontificum. 109. 112
- 12 A deletionem hereticorum, & inimicorum Ecclesiæ. 111
- 13 Ab vna fide, & vniuersalibus Conciliis. ibid.
- * pax quanto tempore Italiæ ante Christum, & post eius cultum receptum. 99
- * pax duplex, interna, & externa. 113
- * peccata duobus modis à Christo correctæ. 518
- * peccatores cur Deus permittat. 348. 349
- * pedes qui Reges sibi exosculandos voluerint. 37
- * pelagij Cantabriæ Regis insignis victoria de Sarracenis. 419
- * pelagij hæresis quas clades Britannia attulerit. 530. Quas item Gallia.

- Gallia. 541
 * petropolis quo tempore igne ca-
 litus immisso vastata. 276
 ¶ perſæ magiæ olim deditiffimi.
 234
 ¶ perſarum Regum genealogia,
 infeliciæque euenta. 458. 474.
 475. Eorundem cognatio quã-
 diu regnarit. 462. 478. Eorum-
 dem collatio cum Catholicis
 Regibus. 462. 463. 479
 ¶ perſarum Reges quot, quotq; ex
 his interempti. 462
 ¶ perſarum Regnum quo tempo-
 re, & cur à Sarracenis occupa-
 tum. 222. 478
 ¶ perſarum Regum ſucceſſio, &
 infelicia euenta, ex quo Maho-
 metani imperare cœperunt. 501.
 511
 ¶ perſis quamdiu Magi dominati.
 511
 ¶ perſi Occiduarum Indiarum di-
 tiſſima regio. 24
 ¶ peſtes decem generales ante
 Conſtanti tempus. 592
 * petri & Pauli corpora quibus
 miraculis aſſeruata. 218. 219
 * petri & Pauli catene Hieroſoly-
 mis allatæ tum his quæ Romæ
 inuicem connexæ. 249
 Quibûſque miraculis illuſtratæ.
 ibid.
 * petri ymbra, infirmi curati. 251.
 453
 * petri & Pauli imagines ipſis vi-
 uentibus depictæ. 251
 * petri Apoſtoli martyrum à Si-
 bylla Babylonica prædictû. 104.
 poteſtatis, & cæterorum Apo-
 ſtolorum diſcrimen. 443
 * petri duabus concionibus quot
 hominum millia conuerſa. 453.
 actiones, etiam præter leges, pro
 legibus à cunctis ſeruatæ. 459.
 poteſtati ex litteris ad Apoſto-
 los quaſi collegas ſcriptis hære-
 tici derrahunt. 461
 A Paulo item reprehenuſum, aliã.
 que friuola obiciunt, quæ di-
 luuntur. ibid.
 * petri cathedræ Romanorû Pon-
 tificem legitimè ſucceſſiſſe latè
 probatur. 464. 465
 De quo vide, Papa.
 * petri cathedra vnica, & qui alterã
 collocat, ſchiſmaticus. 469
 * petri ſucceſſorem errare non poſ-
 ſe. 498. De quo itè latius, Papa,
 cathedra certiffimum Eccleſiæ
 ſignum. 506
 * petro Roma auſugienti Chriſtus
 obuius. 162. 423
 * petro maior poteſtas quàm cete-
 ris Apoſtolis à Chriſto data,
 443. Eidẽ ſoli gubernandi cura
 commiſſa. 448
 * pro Petro & Chriſto idem didra-
 chma ſolutum. 413
 * petro tantum, Chriſto uiuente,
 ſuper aquas ambulare conceſ-
 ſum. 452
 * petro I. ex Apoſt. Chriſtus reſur-
 gens viſus. 453
 * à Petro ſigna præ omnibus facta.
 454
 * petro Romanum Pontificem iu-
 re diuino ſucceſſiſſe latè proba-
 tur. 434. 494. 495
 * petro ſingulare & inuſitatû mu-
 nus à Chriſto conceſſum. pag.
 498
 * ad Petrum rerum omnium ſum-
 ma à Chriſto clauium traditio-
 ne

- ne tranſlata. 314. 315. 440
 * petrum Romæ crucifigendum &
 Chriſti oues paſturum, ab eodẽ
 prædictum. 423
 * petrum nunquã in Eccleſia mo-
 riturum. 439
 * petrum adeo Apoſtolorum Prin-
 cipem Chriſtus eſſe voluit, vt
 nec ipſo exigente id Ioãni com-
 municarit. 449
 * petrum è carcere eductum An-
 gelus comitatus, & ratio. 454
 * petrum quibus præconiis Patres
 proſecuti. 460
 * petrum vt ſummum Præſulem
 Hieroſolymis Paulus adit. 462
 * petrus verba Canonis Miſſæ in-
 ſtituit. 56
 * petrus, & Paulus pro Catholicis
 pugnare viſi. 419
 * petrus Eccleſiæ à Chriſto præpo-
 ſitus probatur, primò.
 Ex nominis mutatione. 434
 2 * Ex ipſius nominis ſignificatio-
 ne. 435
 3 Quia Eccleſia ſuper eum funda-
 ta. ibid.
 Et hoc dupliciter. 443
 4 Quia clauces cælorum illi datæ.
 440
 5 Quia à Chriſto inter Apoſto-
 los maior & præceſſor dictus.
 445
 6 Quia ſibi ſumma rerum, &
 ouium paſcendarum commiſſa.
 448
 Poſtremò, ex quindecim ho-
 norariis ſibi à Chriſto traditis,
 eius poteſtatem exprimentibus.
 451
 * petrus ter à Chriſto interroga-
 tus, cur. 448
 * petrus Chriſtum de Ioãne in-
 terrogat, cur. ibid.
 * petrus quatuor ad ſupremû prin-
 cipem ſpectantia exercet. pag.
 451
 Primò, Apoſtolos ordinando.
 456
 Et primarios orbis Præſules
 creando. 460
 Secundò, Leges condendo, &
 abrogando, & quaſnam. 458
 Tertio, Reos ultimo ſupplicio
 afficiendo, & quosnam. 459
 Quarto, Reſpublicas admini-
 ſtrando. 460
 * petrus cur Ananiam & Saphiram
 ſolo verbo neci, & non profanis
 puniendos tradat. 459
 * petrus Simonem Magû excom-
 municat. ibid. Et cur non neci,
 ſicut Ananiam & Saphiram tra-
 dat.
 * petrus vt Eccleſias cunctas poſt
 ſuum obitum commonendas
 curarit. 471. 500
 ¶ petrus & Paulus quo Chriſti an-
 no ſub Nerone paſſi. 575
 * petrus Tarentaſij Archiep. inui-
 ſibilis cuſtodibus præſentibus
 vincos è compedibus liberat.
 290
 * petrus Aragoniæ Rex ab Inno-
 centio III. coronatus. 409
 * petrus Episc. Alexand. ab Arianis
 pulſus, à Damafio Papa reſtitu-
 tus. 481
 ¶ petrus Hungariæ Rex Panno-
 niarum Regum Henrico Imp.
 ſponte reddit. 343
 ¶ petrus IIII. Aragoniæ Rex ob
 ſacra iura violata ad Chriſti
 tribunal ab Eccleſiæ procu-
 ratoribus

- ratoribus vocatus, dicta die obit. 406
- * phætonis Solis filij fabella vnde deducta. 277
- ¶ pharamundi Francorum Regis profapia. 141
- * pharon insula multos annos diluio demersa. 277
- * philippi Pulchri Galliarum Regis, & Clementis V. conuentio de ipsius promotione, & sedis translatione in Gallias. 520
- * philippi Pulchri opera Templariorum ordo euerfus. 521. Eiusdem cum Bonifacio Octauo dissidia vnde exorta. 595. Et in hoc historicorum lapsus. ibid.
- * philippus Pulcher exercitu coactio Imperium ad Gallos transferre conatus. 559
- ¶ philippus Pulcher vt Ecclesie iura inuadere cœperit. 399. Idem ob Papæ legatos in vincula cōiectos, excommunicatus. ibid. Bonifacium Papam Anagninæ comprehendi iubet. ibid. Quibusque ob id cladibus, ac repentino interitu affectus. ibid.
- ¶ philippus Arabs imperatorum primus multa Ecclesie largitus. 46
- ¶ philippus II. Hispaniarum Rex omnium latissimè dominatus. 74. 119. 141
- ¶ philippus II. quid cum patre Carolo ultra omnes potitus. pa. 162 Eiusdem profapia. 141
- ¶ philippus I. I. laudatus. 355
- * philippus Primus Hispaniarum Rex quo iure Castellæ Regnū consecutus. 322
- Eiusdem felix posteritas. ibid.
- ¶ philippus I. Galliarum Rex ob coniugis repudium ab Urbano Papa excommunicatus. 615
- * philippus Impe. ob hæresim à Constantino Papa excommunicatus. 400
- ¶ Eiusdem imago à Papa Romæ reiecta. 349
- ¶ Eiusdem infelix exitus. 414
- ¶ Eodem imperante que clades Orienti allata. 331
- ¶ philosophia quid, eiusque utilitas & necessitas. 287
- ¶ philosophiæ studia quando ex Attica exterminata. 517
- ¶ philosophi summi Germani. pa. 288
- ¶ photij hæresiarchæ virus quando inter Græcos erumpere cœperit. 533. Eiusdem infelix interitus. 409
- ¶ phrahartis Parthorum Regis bellica gesta. 470. Idem à filio occisus. 471
- ¶ pictura olim Germanis nulla, nunc verò elegans. 297
- ¶ pistores qui Germaniæ insignes. 299
- * pipinus Francorum Rex Papam à Longobardorum Regibus tutatus. 514
- ¶ pipini profapia, & quot ex eo Reges prodierint. 144. 145. 149 Eiusdem, & successorum felicissima euentia. 150. 151
- ¶ pipini familia quo pacto cum Clodouei, & Hugonis Capeti familia connexa. 150
- ¶ pipini studium in restituendis Eccle-

- Ecclesie rebus. 397
- * ¶ pipino Franciæ Regnum à Zacharia Papa ob Chilperici Regis ignauiam delatum. 402.
- 398
- ¶ piscis nomine Christianus signatus. 636
- * pius Papa ad Iustum Episcopum quid de Martyrum reliquiis curandis. 272
- * pius III. duos religiosorum militum ordines instituit. 522
- * pius II. classem cum Venetis pro Græcorum subuentione aduersas Turcas comparat. 540 Idem ad bellum profecturus Anconæ decedit. ibid.
- * placidus monachus è medijs vndis à Mauro siccis pedibus creptus. 215
- * platinæ in quibusnam fides non habenda. 573
- * platoniorum sententia de Dei omnipotentia. 4
- * plinius quid mirum de anima Hermetimi. 163
- ¶ pluto à quibus olim cultus. 231
- ¶ pluiæ sanguinis sub Nerone. 576
- ¶ pluiæ admixta lana. 596
- * in Pœnitentiæ Sacramento cur à sacerdote manus imponatur. 335
- ¶ polonia à quo Germanis Imp. tributaria reddita. 343
- ¶ polonia quamdiu à Tartaris vastata. 222
- ¶ polonia quo tempore inculta per captiuos sibi à Lithuanis redditos in pristinum decus restituta. 253
- * poloniæ Regnum cur Apostolice sedi tributarium. 447
- ¶ poloni quæ bella pro Ecclesia Catholica transegerint. 18. qualiter Septentrionalium barbariem excoluerint. 183
- ¶ polonici Reges cum pluribus magnisque Regibus consanguinitate connexi. 179. 185. Regni forma. 185. Eiusdem amplitudo. 443. 446
- ¶ polonorum Regum numerus, & obitus. 79
- ¶ polonorum quorūdam Regum insignis sanctitas. 182. 185. Regum Catholicorum successio quamdiu regnet. 445. & Theutonicorum cruentissima bella. 65. & Crucigerorum sæua bella. 94
- * polycarpus Episcopus Romam pro Paschæ quæstione venit. 487
- * pontifex summus cur extensis manibus benedicere solitus. 335 Reliqua vide verbo Papa.
- * portugalliæ Regnum ex quo Romanæ Ecclesie tributarium. 408
- * portugalliæ Regum insigne vexillum quiaque Christi plagis ornatum, cur. 430. ¶ Regum præclarè gesta. 71. Eorumdem numerus, & obitus. 76
- ¶ portugallensis Regni diuturna tranquillitas. 108
- ¶ portugallensis familia quamdiu dominata. 126. 127
- ¶ portugallensium Regum origo. 203. 204
- * potestas sacra quoties ab impiis magis imminuta, toties à Deo magis

magis amplificata. 392. Quod e
consequentibus patet.

* potestatis sacrae prima imminu-
tio sub Romanis Imp. à B. Pe-
tri sede vsque ad Constantinum.
ibid.

Eiusdem potestatis opposita am-
plificatio per Constantinū Imp.
393

* potestatis sacrae secunda immi-
nutio à Constantini obitu vs-
que ad Iustini senioris mortem.
396

Eiusdem amplificatio per Ca-
tholicos Principes. ibid.

* potestatis sacrae tertia imminutio
à Iustiniano Imper. vsque ad
Leonem Iconomachum. 399. Ei-
dem quatuor ex aduerso diuini-
tus adiecta. ibid.

* potestatis sacrae quarta imminu-
tio à Leonis obitu vsq; ad Ca-
rolum Magnum. 402. Eidem
è contra quatuor superioribus
maiora diuinitus concessa.
403

* potestatis sacrae quinta imminu-
tio ab obitu Caroli Magni vs-
que ad Otthonem Primum.
404

Eiusdem opposita amplificatio.
ibid.

* potestatis sacrae sexta imminutio
ab Otthone Primo vsque ad
Rudolphum Habsburgensem.
405

Eidem potestati quatuor è con-
tra longè superioribus maiora
diuinitus concessa. ibid.

Postrema imminutio à Rodul-
pho vsque ad nostra tempora.
409

Et eisdem longè maior ampli-
ficatio. 409

* potestati sacrae humana omnia
subiici oportere probatur, pri-
mò.
A iure naturali. 381
A iure gentium. ibid.
A lege Moysaica. ibid.
Ab exemplis antiquae legis.
382

Ex apertissima Dei protestatio-
ne. ibid.

Ex Hebraeorum euentis, cum
sacra potestate reiecta, profa-
nae se subiecerunt. 383 384.

385

A sacris oraculis. 385

Ex Christi dictis, & factis. 386

Ab institutione Christi, ex quo
in caelum ascendit. 388

A continuata obseruatione vs-
que ad Constantini, & inferiora
tempora. 389

¶ præmonstratensium orbo vbi &
à quo institutus. 265, 269

* prestigiae daemonum quo pacto
dignoscendae. 188. De quibus vi-
de verbo Daemon.

* præfules sacri quales esse debeant.
445 447

¶ præfules sacri patrum loco ha-
bendi. 421. Reliqua vide verbo
Episcopi.

¶ preces Auctoris ad Deum. 637

* precum sacrarum efficacia. pag.
319

* presbyter vnus dictus. 318. 320

* presbyteri in sacra ordinatione
Christo assimilati. 318

* presbyteri ordinis sacramento
spirituale regnum sortiti. pag.
318

* Et ideo sacerdotes simul, & Re-
ges constituti. 319. 329. 331

* presbyteri vt per sacramenta di-
uinitatem nobis communicent.
318. 319

* presbyteri quænam sacramenta
administrent. 318

* presbyteri Regio ac sacerdotali
more vncti. 320

* presbyteri Episcopis inferiores.
318. 320. 321

* presbyteri ab hæreticis cur Epi-
scopis æquati. 321

* presbyteri ab Apostolis ordinati.
326. Et quo ritu. ibid.

* presbyteri à Deo dati. 329

* presbyteris in sacra ordinatione
diuinam gratiam conferri latè
probat. 243. 327

* presbyterorum dignitas & pote-
stas. 337. 347

* presbyteros in Ecclesia Dei cur-
tis præstare vnde liqueat. pag.
321. 322

* presbyteros inre ordinatio sacra-
menta administrare, & per ea
Spiritus sanctum in nos infun-
dere, probatur primò. Ex Chri-
sti instituto. 323

Ex Apostolorum dictis & insti-
tutis. 326

Ex prophetarum oraculis. pag.
327. 328

Ex antiquis figuris. 333

Ex Patribus, & Conciliis. 336.

De quibus vide plenius verbo
Ordo.

* principem supremum quatuor po-
tissimum decent, quænam.
455

¶ principes qui Germaniæ sancti.
260

¶ principibus quid ante omnia cu-
rancum. 536

¶ piscillæ hæresiarum infelix in-
teritus. 409

* probianus quidam mirabiliter ad
crucem adorandam adductus.
264

¶ procopij tyrannis in Catholicos.
595. 596

¶ prodigia in Christi morte. 571

¶ prodigia quænam, quoties Eccle-
sia fuit oppugnata. pag. 574.
575

* professio Orientalium Patriar-
charum coram Romano Ponti-
fice. 469

¶ prophetiæ dono quænam scæmi-
næ præstantes. 243

* prudentij carmen de manna Eu-
charistiæ typo. 97

Eiusdè de sacro Vincentij mar-
corpore. 220

¶ prussi quoties à fide deficientes
in Christianos saueriunt. 253

* prussia à quibus Germanicæ di-
tioni adiecta. 584

¶ prussia à Theutonicis militibus
Christo acquisita. 269

¶ in Prussia ex quo vrbes conditæ.
313

* ptolomæi Reges zonas torridas
inuestigare conati. 291

¶ ptolomeorum Regum successio
in Ægypto. 499. 450

eorundem infelicia euenta.
500

* pulcheria Augusta laudata. pag.
397

* pulcheria Augusta Orientis Im-
peratores à Constantinopolita-
no Patriarcha coronari instituit.
ibid.

- * Et in hoc Panuini lapsus. *ibid.*
- ¶ pulcheria sanctorum numero ad scripta. 257
- * pulcheria à SS. Tyiso, & quadraginta martyribus ipsorum reliquia patefacta. 223
- Eiusdem Imperium à Deo fulminibus & Angelis custoditum. 428

Q

- * **Q**uadragesimale ieiunium quando, & à quo institutum. pag. 486
- * quaestio de lege Antiochia excitata. 458
- * quartadecimani quando, & cur pro haereticis damnati. 487
- * quintini martyris reliquia illustri miraculo patefacta. 222. 226
- ¶ quintilianus primus Romae ad Rhetoricam docendam ex Hispania conductus. 287
- * quirinus martyr saxo alligatus super aquas ambulat. 215

R

- * **R**abinorum Hebraeorum testimonia de Eucharistiae veritate. 98. De quibus vide verbo Eucharistia.
- ¶ Radegundis Reginae mira sanctitas. 246. 526
- Eiusdem felix posteritas. 525
- ¶ Raghildis Sueciae Regina. 246
- ¶ rampses Aegypti Rex, de quo pleraque. 484
- * ranimirus Rex S. Jacobi monitu sibi in pugna adstantis Sarracenos profligat. 429

- ¶ raennae olim magnitudo, lignaeque aedificia 385
- * recharedus Francorum Rex Christo addictus, & Hispanorum Regum primus vnctus. *ibid.*
- ¶ recharedi familia quamdiu in postereros regiam potestatem transfuserit. 109
- ¶ recharedi genus quo pacto omnes Europae Reges attingant. 121
- ¶ recharedi stirps e quatuor maxime felix. 124
- ¶ recharedi genealogia. 127
- Eiusdem foeminea stirps in maritos regna transferre solita. 137. 138
- * reges qualiter apud Hebraeos vngi soliti. 320
- * reges cur olim sacerdotes. 452
- * reges cur à sacerdotibus vngendos Deus instituerit. 383.
- Episcopis subiecti. 387.
- Francorum quando à Rhemeni Archiepiscopo vngi institutum. 396
- ex quo tempore à Papa & Episcopis coronari soliti. 396. 399. in singulis ferè regnis Catholicis ab aliquo Archiepiscopo vngi soliti. 412. singuli per legatos Papae nouiter creato obedientiam polliceri consueti. *ibid.* olim pastores vocari soliti. 449. quinam exterarum gentes aduersus Christianos aduocarint. 510. ¶ omnes Christi doctrinam secururos, ex diuinis oraculis. 31. nulli vnquam coetui plures, quam Ecclesiae nostrae. *ibid.* sacrorum Praesulum vestigia adoraturus, ex diuinis oraculis. 37. Eorumdè summa reuerentia in sacros Praesules,

- les, praclarissimum Ecclesiae signum. 36. ¶ quos honores olim Episcopis deferre consueti. 39.
- De quo praclara exempla. 40. quanta olim Ecclesiae donarint. 46. 47.
- * omnes Europae ex Recharedi genere quamdiu regnarint. 306.
- ¶ qui virginitatem in matrimonio seruarint. 140. 182. ¶ Gallici oleo diuinitus misso vngi soliti. 156. 157.
- * Francorum, & Angliae annuli & manus contactu quosnam morbos curare soliti. 277. ¶ impios interdum regnare, iustosque pati cur Deus permittat. 86. olim Boreales maris ac terrae imperia filiis partiri soliti. 193.
- * Catholici quotnam sanctis adscripti. 313. Cypri vnde exorti. 211. ac Reginae Germaniae quot martyres. 257. Germaniae quotnam sancti. 260. Germaniae non semper Imperatores, neque electi vocati. 221.
- Eorumdem electio ad quos spectet. 273. qui Boreales à Germanis tributarij facti. 343. * Angliae nouem ab alijs perempti. 171.
- ¶ haeretici magis Deo exosi quibusuis alijs à veritate alienis. 420. 425. Eorumdem infelix exitus. 418
- Eorumdem cur vita breuior ceteris Regibus. 420. 428
- ¶ reges haeretici quotnam & quamdiu regnarint. 422. 423.
- Et cur nemo supra quadraginta annos, nisi vnus. 422. 425.
- E nostris verò plurimi, & qui. 427

- ¶ reges haeretici quae regna per summam perfidiam adepti. 428.
- Eorumdem ignauia, remissue 429
- ¶ reges Ecclesiae sanctae inimici vt merito infelices. 428
- ¶ reges Africae, & Othomannici, vide verbo Africa, & Othomanni.
- ¶ reginae Regum aut Imperatorum sorores, ac filiae ordinum religiosorum auctrices. 441
- * regium nomen quibus olim dari solitum. 407
- * regium nomen quando à Papa dari coeptum. 407. 408. ¶ à quibusnam Bohemorum Ducibus neglectum. 174. Et à quibus reperitum. *ibid.*
- * regum litterae, & sellae vt honorari solitae. 265
- ¶ regum praescorum quam diuersa religio. 30
- ¶ regum Catholicorum successio. 31. 32. 33
- ¶ regum Catholicorum maxima felicitas, insignis Ecclesiae nostrae nota. 69
- ¶ regum Catholicorum felicitas liquet primò. 69
- e regibus sanctis, & quibusnam. 70.
- 72
- E duobus Imperatoribus cognoimento Magnis omnium felicissimis. 74
- Ex felici exitu singulorum Regum, primò, Portugalliae. 76. Castellae. *ibid.* Aragoniae. *ibid.* Franciae. Germaniae. 78. Hungariae. 79. Poloniae. *ibid.* Bohemiae.

miæ. 79. Angliæ. Daniæ ibidem 80. Suetiæ. 82.
 Ex eorundem collatione cum hæreticis Regibus. 83. 85.
 E comparatione in scelicissimi regni hæreticorum cum felicissimo nostro. 85
 A causis, è quibus prædictam quædam nostra regna infelicissima fore. 85
 A distributione felicitatis huius inter Catholicos Reges. 86.
 ¶ regum omnium Catholicorum collatio quo ad obitus suos. 87
 ¶ regum Catholicorum posteros felices fore, prædictum. 119
 ¶ regum Catholicorum felix posteritas liquet, primò.
 Ex quadam Plinij obseruatione in nostris, & antiquis fœminis. 121
 A longa successione cuiuslibet regniæ familiæ. ibid.
 A connexionione omnium Europæ Regum in vnam cognationem. ibid.
 Ex eo quòd fœmineum genus antiquissimorum Regum nunquam in ecclesia extinctum. 122.
 123
 Ex quatuor è quibus Regum dignitas pensanda ac dignoscenda, quibusnam. 24
 Ab illustri sanctitate quorundam Regum. 108
 Ex diuinis priuilegiis quibusdam regniis familiis concessis. 128
 Ex Regum, & Imperatorum Catholicorum genealogia, eorumque euentis diuinitus concessis. 129. 130. 131

¶ regum Lusitanorum origo & posteritas. 130. 131. Eorundem euenta duodecim diuinitus concessa quibus exteris præcellant. 132. 133
 ¶ regum Castellanorum, & Hispanicorum genealogia. 134.
 eorundem felicissima euenta decem & septem, quibus exteris præstent. 138. 139. 140. 141.
 tres prosapiæ Gallis dominatæ, quænam. 142.
 Et quo pacto inter se connexæ. 150.
 Eorundem felicissima euenta. 150. 151. 153
 ¶ regum Hungaricorum prosapiam quinam à Noë deducant. 169.
 170. Eorundem genealogia à Toxi Rege vsq; ad Rudolphum Austriacum. 170. 171
 ¶ regum Ducumq; Boënicorum origo & posteritas. 172. 173
 ¶ regum Hungaricorum, & Bohemorum priuilegia duodecim quo ad suos posteros diuinitus concessa. 176. 177
 polonicorum prosapia. 178
 Eorundem euenta felicissima tredecim diuinitus concessa 182
 183
 ¶ regum Suecorum, Danicorum, & Noruagensium cognationes quo pacto inter se connexæ. 184. Eorundem Regum prosapiis priuilegia duodecim, à Deo concessa. 197. 198. 200
 ¶ regum Suecorum prosapia. 185
 ¶ regum Danicorum genealogia. 190
 ¶ regum Noruagensium origo, &

& posteritas. 194
 ¶ regum Germaniæ agnationes quinque inuicem connexæ. 158
 Earundem agnationum prosapia, primò Saxonum. ibid.
 Gibellinorum superiori inserta. 158
 Suenorum. 159
 Austriacorum. 160
 Lutzelburgensium. 163
 Earundem sexdecim felicissima euenta diuinitus concessa. 164. 165. 166
 ¶ Regum Scoticorum prosapia. 202
 Reliqua vide verbo Scoti.
 ¶ regum Portugallensium, & Hierusalensem origo. 204
 ¶ regum Anglicanorum genealogia. 205
 Reliqua vide Angli.
 ¶ regum hæreticorum infœlix posteritas. 429
 De quibus vide verbo Hæretici.
 ¶ regum Assyriorum infœlicia euenta. 438
 De quibus videas Assyrij.
 ¶ regum fœlicitas, vel infœlicitas ex quatuor pensanda. 438
 ¶ regum amplissimarum ditionum successiones nouem in Ecclesia Catholica quamdiu dominatæ. 444
 * regum Babylonicorum, & Ægyptiorum successio & euenta, vide Babylonicæ, & Ægyptij.
 * regna quo tẽpore electionis iure ab Episcopis collata. 404
 * regna quædam tributaria Romano Pontifici. 404. 408. 409
 Et Imperia tribus de causis à profanis Principibus ablata. 406

Cur corruere solita. 517
 Quænam ob Papæ inobedientiam hostibus tradita. 518
 ¶ regni Assyriorum exordium & antiquitas. 438
 * regnum suum cur Christus de hoc mundo non esse dixit. 388
 ¶ rex nullus Germaniæ ab exteris occisus. 337
 Nec ab hostibus captus. 340
 ¶ rex olim nullus Imperator dictus, nisi à Papa coronatus. 360
 ¶ rex Germaniæ nullus folio deiectus, nisi de communi Principum decreto. 362
 ¶ religio moralium virtutum nobilissima. 256
 ¶ religiosorum militum cœtus quot inter Catholicos. 225
 Reliqua vide verbo Milites.
 ¶ religiosorum transitus ex vna in aliam familiam vt licitus. 226
 Solitarij cœtus quot à Germanis constituti. 267
 Reliqua vide verbo Ordines.
 * reliquiæ sanctorum cur & quomodo adorandæ. 271
 * reliquiæ sanctorum quanto magis à nobis, quàm à prisca colendæ. 272
 * reliquiæ sanctorum ex antiquissimo tempore cultæ. 271
 Cur in altaribus reconditæ. 273
 * reliquiæ sanctorum mira Dei prouidentia conseruata. 217
 S. Ioannis Baptistæ quibusnam ab eodem reuelatæ. 218
 Quibusque miraculis Constantinopolim translata. 218
 * reliquiæ SS. Stephani, Gamaliel

lis, & Nicodemi à S. Gamaliele patefactæ. 218	Vnguentum & oleum. 241. 243
* Reliquiæ Apostolorum Petri & Pauli quibus miraculis asserua- tæ. ibid.	Stephani protomart. quibus mi- raculis illustratæ. 247. 248
* Reliquiæ S. Luciani in mare pro- iectæ, à delphinibus ad littus ad- uectæ. 219	* Reliquias sanctorum colendas ex Patribus & Conciliis proba- tur. 272. 273
* Reliquiæ S. Vincentij à feris, & mari asseruatæ. ibid.	Quo pacto hæretici impugnetur, ac confutentur. 273
* Reliquiæ S. Anastasij à canibus custoditæ. 220	S. Laurentij quinam ignoranter aperientes sint morte percussi. 219
* Reliquiæ S. Barnabæ ab eodem in somnis Anthemio Episcopo patefactæ. ibid.	* Reliquiis sacris vbinam dæmo- num præstigiæ exterminatæ. 189
* Reliquiæ plurimorum sanctorum in signibus miraculis asseruatæ. sc. Dulæ martyris. ibid.	S. Agathæ marmorea tabula in- scripta ab ignoto iuvene impo- sita. 220
Geruasij & sociorum. 221	Sanctorum quo pacto cælestes dotes communicatæ. 225. 226.
SS. quadraginta mart. 223. 227	228. De quibus illustrissima e- xempla.
Euphemie mart. 221. 228	* Reliquiis sanctorum quot mor- tui suscitati. 238
Cornelij Centurionis. 222. 226	¶ Reudæ siue Rutharis primi Sco- torum Regis posteritas. 202
Sosij, Callistrati, & sociorum mart. 222	* Rhasci à Bonifacio ad Christi cultum perducti. 576
Venceslai Bohemæ Regis. 222.	* S. Rhemigij corporis mira trans- latio. 226
228	¶ Eiusdem carmen in Clodouei Regis sepulchro. 155
Charitines mart. 222	¶ Rheti vnde dicti, eorumq; irru- ptio in Germaniam. 329
Quintini mart. 222. 226	* Rhodus cum quinque adiacen- tibus insulis quando à nostris capta. 538
Clementis Papæ. 222	Et quando à Turcis euerfa. 539
Bartholomæi Apostol. & Tyrri mart. 223	* Rhusi quo miraculo Christo ad- iuncti. 203
S. Olympiadis. 223	¶ Richardi primi Angliæ Regis expeditione Cyprus capta, & in regni formam redacta. 211
SS. Lebuini, & Eadmundi Angli Regum. 224. 232	¶ Alterius sanctitas & obitus. 260
Stanislai Episcopi. 224. 231	Eiusdem
Francisci Xauerij. 224	
* Reliquiæ sanctorum discerptæ, diuinitus redintegratæ. 231. 232	
* Reliquiæ suauissimum odorem emittere solitæ. 233. 234	
Humorem, & sanguinem miræ virtutis. 239	

Eiusdem sepulchrum antiquo epitaphio exornatum. ibid.	acti, semper tamen reuocati. 423. 424
¶ Richardix Imperatrix in sanctas relata. 259	* à Roma nunquam Pontificia se- des per Imperatores excindi va- luit. ibid.
* Ricimeri Ariani perfidia in Oc- cidentalibus Imperio euertendo. 525. 526	* Roma quo tempore à Gothis di- repta. 524
¶ Roberti Secundi Stuarti agna- tio quamdiu in Scotia regnet. 204	¶ Et cur. 394
* Roberti Regis potentia. 551	* Leonis Papæ studio ab Attila, & Genferico liberata. 524
¶ Roberti Mancop Scoti à puero cæci mira doctrina. 281	Ob Imperatorum sæuitiam in Papæ quas vastitates passa. pag. 527. A Gregorio Papa è Lon- gobardorum excidio liberata. ibid.
¶ Robertus Bruscius Scotiæ Rex. 204	A nullis Imperatoribus toties di- repta, vt à Germanis. 565
¶ Rodericus Rex ob scelera à Sar- racenis fufus & occifus. 536	¶ Quo tempore in Octauiani potestatem redacta. 102
* Rudolphus Henrico deposito Imperator creatus. 548	¶ Quo tempore à Gallis euerfa. 223
¶ Ab eodem victus. 87	¶ Roma caput Orbis. 381
¶ Rodulphi Austriaci posteritas quamdiu, & quot regionibus do- minata. 126	¶ Roma cunctis Regiis ciuitatibus fœlicior, ac diuturnior. 382. 384
¶ Rodulphi Primi Germaniæ Re- gis profapia. 166	Quarum viginti quinque peni- tus excisæ recensentur. 383
¶ Rodulphi Agricole mira doctri- na. 286	Eidem soli diuinitus concessum vt tamdiu steterit. ibid.
¶ Rogerius Siciliæ Rex multas di- tiones Manuëli Imperatori eri- pit, cur. 294	¶ Roma, quis nunc annus, ex quo condita. 384
¶ Rogerij Secundi Siciliæ Regis profapia. 196. 197	¶ Roma quando & cur à Genferi- co Vandalorum Rege capta. 54. 395
* Roma, & Occidentalis Imperij loca quâdo & quomodo in Pa- pæ potestatem delata. 401	* Romæ Christi regnum consti- tuendum ex diuinis oraculis. 418. 419. 421
Et in hoc Panuini lapsus. ibid.	* Romæ Petrum crucifigendum, & Christi oues pasturum, præ- dictum. 423
* Roma quot inundationes passa. 278	* Romæ turbulenta tempora ob Papæ à Germaniæ Imperatori- bus intrusos. 563. 564
* Roma ante Christi cultum cre- bris fulminibus diuexata. 306	Bbb 5
* Roma Babylone designata. 421	* Roma
Quoties summi Pontifices ex-	

- * Romæ quo tempore vicus, & schola Saxonibus assignata. 568
- ¶ romæ incredibiles strages ab Imperatoribus editæ. 106
- * romæ incendium sub Nerone. ibid.
- Quod à Sibyllis prædictum. 103
- ¶ romæ quot millia martyrum interfecta. 118
- ¶ romæ familiæ antiquissimæ & nobilissimæ. 218
- ¶ romæ splendor, & maiestas. 382
- Et quantum hæreticis imperantibus imminuta. ibid.
- ¶ romæ nouem insignia incendia. 592
- * romana Ecclesia omnium Ecclesiarum matrix ab Apostolis constituta. 464. 474
- * romani olim obscœnissimis rebus diuinos honores decreuere. 349
- * romani Imperatores Reges coronare soliti. 398
- * romani quo tempore perpetuam obedientiam Papæ iurarint. 401. 529
- * romani ex quo Papæ se subdiderunt, quoties in eundem sæuierint. 402. 403
- * romani Imperij potissima clades sub Honorio Imper. Stilichonis opera. 524
- ¶ romani Imperatores duabus in rebus maximè peccare soliti. 41
- ¶ romani quousque olim navigatione progressi. 53
- Imperij amplitudo. 73
- ¶ romani ter ab Hannibale fusi, & quot ipsorum millia interfecta. 103
- ¶ romani quoties de Liguribus triumpharint. 103
- * romani aduersus Gallos Cisalpinos quot peditum, ac equitum millia eduxerint. 505
- ¶ Imperatores quibus seditionibus & cædibus creari soliti. 106. 109
- Imperij opes ad Catholicos trãslatæ. 220
- Ob magicarum crudelitatum abrogationem commendati. 234
- Olim filios Massiliam addiscendi studio mittere soliti. 287
- Patriciatus dignitas quæ, & ex quo à Papa conferri solita. 349
- Quot modis Imperatoris electionem frustra sibi usurpare conati. 350
- ¶ romanis quando triumphare liceret. 103
- ¶ romanis quæ clades illatæ ante Christi cultum. ibid.
- * romanis innumerabiles olim Borealium captiuorum turme. 95
- * romanos maximis honoribus Ecclesiam persecutores, prædictum. 422
- * romanorum mos in Regibus, & Flaminiis consecrandis. 335
- * romanorum classes sub Octauiano in Indias nauigare solitæ. 291
- * romanorum regnum Nabuchodonosori statua designatum. 418
- * romanorum Imperium ferro designatum. 421
- * romanorum Imperium cur conciderit. 518. 527
- ¶ Mos in bellis indicendis. 91
- Tria funesta bella, sociale, Syllanum, & ciuile. 92. 94. 106
- ¶ Bella

- ¶ Bella quamdiu durarint. 98.
 - 102. Cruenta bella cum Gallis ante Christum natum. 103
 - ¶ romanorum quot strages in bello Punico. 103. 139
 - Quot millia à Salassis & Cimbris trucidata. 160
 - ¶ romanorum quot millia bello ciuili assumptra. 104
 - Eorundem bella cum pœnis quamdiu durarint. 106
 - ¶ romanorum Imperatorum numerus, & vitiositas. pag. 219
 - ¶ romanorum vitatus mos colonias deducendi. 224
 - Dura lex in ære alieno exigendo. pag. ibid.
 - ¶ romanorum leges à Longobardis abrogatæ, & à Lothario Imperatore restitutæ. 359
 - ¶ romanorum Imperatorum successio post Constantinum quamdiu perstitit. 444
 - * Imperium trium hæreticorum perfidia extinctum. 526
 - Imperium quanto studio à Papa seruatum. ibid.
 - ¶ romanum Imperium quando in Christianorum potestatem delatum. 451
 - * romanum Concilium aduersus Berengarium quando celebratum. 50
 - ¶ romanum Imperium nullibi diuturnius, quam inter Germanos. 341
 - Ab Antichristo euertendum. 627
 - ¶ romanus Senatus quo tempore penes Papam, & Clerum. 348
 - ¶ romanus Pontifex. Vide Papa.
 - ¶ S. Romualdi longissima ætas. pag. 345
 - * romula virgo maximo interdum splendore circumfusa. 207
 - ¶ rosuida virgo prima inter Germanos Græcè callens. 285
 - ¶ rosuidam falsò Ioannem Papisam fabulati. ibid.
 - Eiusdem præclarè scripta, & Trithemij lapsus. ibid.
 - ¶ rugorum irruptio in Germaniam. 329
 - Et à quo expugnati, & in Italiam adducti. ibid.
- S
- * Sabaria à sancto Martino è Turcarum excidio liberata. 256. 431
 - * Saccaron antiquis rarum. 306
 - * Sacerdotes cur olim iidem Reges. 381
 - * Sacerdotes somnos cunctis rebus præesse, ex apertissima Dei protestatione. 383
 - Summi quotnam Hebræis ante constitutos Reges. 383
 - Et quotnam post. 384
 - * ob Sacerdotes reiectos tria maxima mala Hebræos consecuta. 384. 385
 - * sub Sacerdotibus per quot tempus Hebræorum Respub. scèliciter administrata. ibid.
 - * Sacerdotis summi quanta apud Hebræos potestas. 382
 - Quatuor præcipua ad eum spectabant. ibid.
 - * Sacerdotum diuersi gradus in Ecclesia Dei. 310. 321
 - Reliqua, vide verbo Episcopi, & presbyteri.
- * Sacri-

- * sacerdotes Ægyptij à nobilissimis Philosophis consulti. 285
Eorumdem responsum ad Cæsarem de Nili fontibus percunctantem. 292
- * sacramenta quænam à presbyteris, & quæ ab Episcopis administranda. 318
- * sacramenta nostra qualiter ab antiquis differant. 332
- * sacramentis quo pacto homines nascantur, adolescant, nutriantur, perficiantur, multiplicentur, curentur, & armentur. 484
Quomodo item Christo assimilentur. 318. 357
Reliqua, vide verbo Eucharistia, & Ordo.
- * sacrificia quibus ex causis antiquitus fieri solita. 347
- * sacrificiis prisca Missæ sacrificium præsignatum. 84
Reliqua, vide verbo Missa, & Eucharistia.
- * sacra omni iure profanis præesse, probatur. 381. 272
- facræ potestatis præstantia, & progressus. Vide Potestas.
- * sacrarum rerum mirabilis splendor. 260. Earumdem diuinæ affectiones. 262
- * salomonis classis zonas torridas circumlustravit. 281
- * salomonis classis Hispaniâ perire solita. ibid.
- ¶ salomonis classis pro auro & lignis Thymis quo missa. 30
- ¶ salhadinus, Ægypti Calypha ob truncato, Calypha & Soldani sibi nomen arrogat. 512
- ¶ Salhadinus & posterius quamdiu regnarint, & à quibus sublatis. ibid.
- ¶ salim Turcarum Rex quo tempore Ægyptum occupavit. ibid.
- ¶ salmanasar Assyriorum Regis gesta. 446
- ¶ samariæ Reges ob fidem Deo violatam Regna ultra abnepotes nunquam transierunt. pag. 431
- * sancti pro fratribus immolari cupientes. 341. 342
- * sancti quinam Græcis dicti. 363
- * sancti quoties Catholicis in præliis adstiterunt. 427. 428
- * sanctis quibusnam Christi stigmata impressa. 200. 201
- * sanctorum merita quo pacto singulis fidelibus communicentur. 340. 343
- * sanctorum meritis quo pacto magis in nos Christi merita influant. 343. omnium merita in cumulum vnum congesta. 343. merita non nisi per Christum nobis efficacia. 342. 343. corpora quo pacto pluribus locis simul esse possint. 203
De quo præclarissima exempla. 204
- * sanctorum corporibus viuentibus sæpe caelestes dotes communicatæ. pag. 210. 211. 225
- * sanctorum corpora adhuc viuentia maximum splendorem emittere solita. 206
In mediis flammis illæsa persistere. 210
- * solida

- * solida corpora nullo patefacto aditu penetrare. 212. Per aëra, & super aquas in sublime ferri. 215
De singulis illustrissima exempla. ibid.
- * sanctorum cadauerum odor, Ecclesiae Dei evidens signum. 233. cadauera viuentium functiones sæpe operata. 235. 239
De quibus præclarissima exempla. 236. Ex eorumdem cadaueribus cur admiranda quædam Deus extrare voluerit. 239
- * sanctorum contractu quæ res velut consecratæ præclara ediderint miracula. 245. 246
- * sanctorum cadaueribus quæ mortui suscitati. 238. Eorumdem vmbra infirmi curati. 251
Eorum monumenta quàm efficacia aduersus demones ac morbos. 255
- * sanctos cur Deus premi & afflicti permittat. 238
- sanctorum imaginum & reliquiarum miracula & cultus. Vide Imagines, & Reliquiæ.
- * sanguis prisca sacrificiorum Eucharistiæ typus. 90. 91
- ¶ sanguinis pluiæ sub Nerone. 575
- ¶ sapientiam veram in spectantibus ad religionem Catholicis tantum esse, vnde liqueat. 237
- * sapor Persarum Rex quo miraculo ad Sergium martyrem colendum adductus. 428
- ¶ sapor Artaxerxe Persarum Rege occiso regnum occupat. 474. Eiusdem sæuitia, infeliciaque euenta. ibid. Idem Valeriano Imp. à se capto, pro scabello ad equi conscensum vsus. 587
- ¶ saporis alterius Persarum Regis bellica gesta, & euenta. 475
- ¶ sardanapali Assyriorum Regis luxus, & impuritas. 443. Eiusdem infelix interitus. 444. 447
- * sardinia quando à Sarracenis capta. 532
- ¶ sarmatarum olim agrestis & terrena habitatio. 62. Idem à Polonis exculti. 182. 183
- * sarraceni aduersus Theodosium pugnantem diuinitus perterriti aquis se præfocant. 428. retortis in ipsos diuinitus armis à Pelagio Cantabriæ Rege profligati. 429. Pluries à Catholicis mirabiliter fusi. ibid.
- * sarraceni quoties & à quibus aduersus Christianos aduocati. 510. Quo tempore Sardiniam, & Siciliam occuparint. 532
- * ¶ Per quos à Sicilia & Italia expulsi. 533. 102
- ¶ Quo tempore plerumque Asiæ prouincias occuparint. 222
In Asia ferè omnes à Corazantibus trucidati. ibid. Quando & cur Hispaniam occuparint. 224. 365
A quibus inde expulsi. 536
Eorumdem strages à nostris editæ. 97. Eorumdem incursiones in Italiam. 102
Dissidia & cædes in suorum Imperatorum electione. 110
- * saxones à Carolo Magno deuicti, & in Galliam translatis. 568. Eisdem vicus, & schola Romæ à Papis assignata. ibid.
- ¶ Eorumdem cruenta bella cum Germanis. 95
- ¶ saxones per sæcula nouè, ex quo Christo

Christo addicti, quoties Christi cultum abiecerint. 252
 Eorumdem irruptio in Germaniam 330. Eorumdem conspiratio & pugnae aduersus Henricum Tertium. 612. 614
 ¶ Saxoniae Ducum, & Imperatorum prosapia. 158. 159
 ¶ Sabinæ Card. Cracouien. sanctitas & obitus. 271
 ¶ Scanzia insula, olim Thule, eius incolarum feritas & superstitio. 373
 ¶ schisma inter Urbanum Sextum, & Clementem vnde exortum, & quando sublatum. 400
 * ¶ schismata quot in Pontificum electione exorta. 314. 115
 * schismata quatuor ab Orthone Imp. concitata. 563. Septem à Germaniae Imperatoribus, ob vsurpatum sibi ius eligendi Pontificis. 578
 * schismata quot in Germanorum Regum electione oborta. 594. 595
 ¶ schola Anglorum à quo Romae restaurata. 206
 ¶ scoti quo tempore ex Hybernia in Britanniam adnauigarint. 124. 202. quo tempore Christo adiuncti. ibid. à monachis liberalibus disciplinis exculi. 212
 ¶ scotiae olim barbaries, & quantum ad praesens illustrata. 211
 Eiusdem celebres Academiae tres. 212
 ¶ scotiae Regina martyr. 256
 ¶ scoticorum Regum prosapia quamdiu regnet. 124
 Eorumdem genealogia à Rhea-

da, siue Ruthari Rege vsque ad Iacobum Sextum. pag. 202. 296
 Eorumdem posteritas quando in maribus extincta, & per feminas perpetuata. 203
 ¶ scoticorum, & Anglicanorum Regum duodecim summae felicitatis euenta. 211. 212
 De quibus vide, verbo, Angli.
 ¶ scordisci quinam olim, eorumque irruptio in Germaniam. 336
 * scriptura sacra propter Ecclesiam à Deo edita. 369
 * scriptura inter fidei principia non refertur, sed per Ecclesiam probatur. ibid.
 * scripturae diuinae auctoritati cur Ecclesiae auctoritas praeferenda. 365. 366. 367. 368.
 Eiusdem libri canonici quo pacto à non canonicis dignoscendi 367. Eius sensus cur efficacius & nobilior Ecclesiae, quam sacris libris inhæreat. 368
 Eam callidissime heretici Ecclesiae anteponere contendunt. 370
 Eandem non intelligentes deprauant. 371
 ¶ scythorum irruptio in Germaniam. 319
 ¶ scythae vnde dicti. 307
 ¶ Scythae lacte, ac carne viuere soliti. 307. * Eorumdem exercitus Constantinopoli à Deo fulminibus dissipatus. 428. ¶ Eorum agrestis viuendi mos. 305. 307
 ¶ scytharum nomine quina comprehensi. 305
 ¶ scythis nulli olim musici, vnde prouerbiū. 296. Nunc autem plures, insignesque. ibid.

¶ à Scythis Germani extorti. 306
 ¶ Seleucus Nicanor quo pacto in Regnum elatus. 465. Eiusdem praeclare gesta, & vbi tandem interfectus. ibid. Eius posteritatis infelicia euenta. 466. 467
 ¶ seleuci Callinici bella, caedes in suos, eiusque interitus. 466
 ¶ seleuci Cerauni interitus. ibid.
 ¶ seleuci Philopatris Imperium, & nex. 467
 ¶ seleucus Demetrii à matre Cleopatra occisus, cur. ibid.
 ¶ seleucus Gryphi filius vbi combustus. ibid.
 ¶ seleucidarum Imperium quot annos perstitit. 468
 ¶ seleucidarum Regum numerus, quotque ex iis interempti. ibid.
 Eorumdem & nostrorum collatio. ibid.
 ¶ semiramis clarissima Assyriorum Regina. 441
 ¶ semiramis à filio ob eius concubitum appetitum interfecta. 444
 ¶ semiramidis genus, & quae de ea fabulosa. 127. Eiusdem genus quando desierit. 442. Eandem Nabuchodonosori vxorem fuisse vnde constet. 453
 * Sedulij carmen de aqua & sanguine è Christi latere. 136
 * seneca quid de Dei omnipotentia. 4
 ¶ senacherib Assyriorum Regis gesta, & infelix exitus. 448. 449
 ¶ senonum genus, & viuendi ratio. 327
 * sensuum communium vis in propriis obiectis diiudicandis. 6. 181

* sergiopolis à Sergio martyre ab hostibus erepta. 257. 428
 * sergius Papa Zachariam cum exercitu à Iustiniano contra se missum ab Itolorum furore liberat. 528
 * sericum quantae aestimationis antiquis. 307
 ¶ serici conficiendi ars vnde ad nos deducta. 56
 * serpentes vbinam celebres vrbes vastarint. 280. 281
 * serpentes vastissimi Indiae. 296
 * serpentum ictus post Pauli appulsum Melitensi terra curari soliti. 263
 ¶ serui cur antiqui Getarum, ac Dani dicti. 333
 * Eorumdem facies cur quibusdam notis signari solita. 200
 * sesostus Rex cum inuero exercitu Hierosolymam adit. 286
 ¶ seueri Imp. crudelitas & facinorosa. 583. 584. Eiusdem interitus. ibid.
 * sibylla Babylonica omnium antiquissima, & Noë nurus. 104
 Eiusdem oracula de sacra Eucharistiae veritate. ibid.
 * sibyllae Graecis sicut Prophetarum Hebraeis ad Christi mysteria exprimenda datae. 103. 252
 * sibyllarum oracula de Dei omnipotentia. 3. De sacra Eucharistia. 103. 106. De Christo nato. 276. De Ecclesia Catholica. 284. 375. ¶ De summa Ecclesiae felicitate. 215. * & Hydaspi Paulus meminit. 103. & Hydaspi oraculorum lectio cur ab impiis Gentilibus vetita. 101
 * sibyllarum libros Iulianus apostata

- ta frustra cōburere conatus, cur. 103
- ¶ sibyllarum versus de iudicio, & mundi fine. 634. 635. 636. Et quid primæ singulorum litteræ contineant. 636. 637
- * ¶ sibyllina oracula dæmon qua arte conspurcare conatus. 103. 244
- * sicilia maris eruptione ab Italia auulsa. 278. quas clades ab Ætne incendiis passa. ibid. Quo tempore à Sarracenis occupata. 532. Et quando & per quos ab eisdem recepta. ibid.
- ¶ sigifridus Archiepisc. Ebor. vbi cū tribus nepotibus martyrio coronatus. 253
- ¶ sigiberti Gallia Regis sanctitas 152
- ¶ sigismundi Tertij Polonia Regis profapia. 184
- ¶ sigismundi Burgundiorum Regis mors miraculis illustrata. 70
- * sigismundus Hungariae Rex vbi à Baiazete fusus. 539
- * sigismundus Imp. coronatus & laudatus. 588
- * simeonis Stylitæ corpus quibus miraculis clarum. 227
- * simon Magus à Petro Apost. excommunicatus. 460
- ¶ simon Magus hæreticorum primus. 408. Eiusdem infelix interitus, ibid. Eiusdem discipuli, ibid.
- * ¶ simoniae crimen quo tempore magis vignerit. 579. 401
- ¶ Et à quo Germania frequens extirpatum. 401
- ¶ synarum Regum felicitas cur nostræ Catholicorum nō comparanda. 523
- ¶ de Synarum Regū profapia quæ fabulosa iactent. 524
- * sion Ecclesie typus. 420. 421
- ¶ flavi ex quo Christo adiuncti, quoties à fide deficientes in Christianos fuerint. 252
- Eorumdē incredibilis olim immanitas. 371. 372
- ¶ flavi quā atrociam mortis generam Christianis intulerint. 372
- ¶ flauorum nomine quinam contenti. ibid.
- ¶ soldani nomen à Salhadino sibi arrogatum. 512
- ¶ soldanum Mamaluchi ex ipsorum gente eligendum instituūt. ibid.
- * solis splendor & status in die resurrectionis. 588
- ¶ solitudines immensæ Tartarorum. 379
- * spina è Christi corona vbinam quotannis efflorescens. 264
- * spiridion à mortua puella de occulto deposito certioratur. 236
- * splendor elementorum qualis in die resurrectionis. 259. rebus sacris diuinitus cōmunicatus. 260
- sanctorum corporum adhuc uiuentium. 206. 207
- * stanislai Episcopi corpus discerptum mirabiliter redintegratū. 224. 236
- * stanislaus Episc. à mortuo suscitato de falso crimine liberatus. 237. ¶ Hosius Card. laudatus. 271. 279
- * stephanus Octauus à Romanis occisus. 403
- S. Ste.

- * S. Stephanus Iacobo Apostolo in Missa ministrare solitus. 17. 18
- * S. Stephani sanguis in ampulla à Gaudio Episcopo Neapolim delatus. 243. In Missæ celebratione ebullire solitus. ibid.
- Eiusdem reliquie mirabiliter inuentæ. 218. Eisdem mortuus suscitatus. 238. illustrissimæq; edita miracula. 173. 247. 248
- * stephani Africae Archiepisc. litteræ ad Damasum Papam. 468
- ¶ stephani Hungarorum Regis profapia. 170
- * stephani Bulgariae Regis perfidia in Christianos. 342
- * stigmata Domini circumfert Paulus. 199
- * stigmata Christi quibusnam impressa. 200. Et qualiter ex hoc Dei Ecclesia inter nos esse comprobetur. ibid.
- * stilio Honorij adhuc pueri Imperium administrans quas clades occidenti attulerit. 287. 330
- ¶ eiusdem opera quantum Ecclesiasticæ potestati detractum. 393
- * ¶ stilio ab Alarico victus, ac demum Honorij iussu interemptus. 525. 393
- ¶ strumas manuum contactu Francorum Reges curare soliti. 151.
- * studitæ cum celeberrima bibliotheca à Leone Imper. combusti. 269
- ¶ sueciae Regum successio gesta, & obitus. 78. 79. Regnum omnibus è Catholicis magis infestum. 84. Eisdem ob contemptum sacre potestatis quæ clades prædicta. 85
- ¶ sueciae qui montes auri, & argenti. 318
- ¶ suecorum, Danicorum, ac Noruagientium Regum cognationes quo pacto inter se connexæ. 186. Eorumdem Regum profapiis priuilegia duodecim diuinitus concessa. 197. 198. 201
- ¶ suecorum Regum genealogia. 186. 187
- ¶ sueui vnde exorti. 327
- ¶ sueuorum Regum profapia. 159. Eorumdem cognatio quando in maribus extincta, & per fœminas in Aragonensibus perpetuata. ibid. olim agrestis viuendi mos. 304. maxima irruptio in Germaniam. 327. qui Reges hæretici, & quamdiu regnarint. 424
- * superbis quid peculiare. 507
- ¶ superstitiones stolidæ priscorum Borealium. 233. 373. impiæ à quibusnam in Britannia sublatae. 236
- * syluerij Papæ studium in tuendo Occidentali Imperio. 526
- * syluerius Papa à Iustiniano & Theodora Augg. Roma pulsus. 399. 527. ¶ Ab eisdem ad Patenam, mox ad Pontiam insulam relegatus obiit. 597
- * symon Sala in precibus igneos globos in cœlum emittere visus. 208
- ¶ sylla bellum aduersus Marium Romanum. 85
- * synagoga quoties lapsa. 349
- * à synagoga vt Deus discesserit. 359
- * synagoga Ecclesie vmbra. 496
- ¶ synagogam à veritate desciturā, Bbb præ

prædictum. 9
 ¶ synodus Moguntina quādo quibusque procurantibus celebrata. 397. Reliqua vide verbo Concilium.
 ¶ Syria quando & cur à Sarracenis capta. 531

T

¶ **T** Amerlanes Rex Baiazete Rege ad equi conscensum usus. 38
 * taprobana insula amplissima olim deserta à quibus exulta. 284. 295
 ¶ tartari quamdiu Poloniā & Hungariam vastarint. 222
 * tartarorum tres Reges à nostris ad Christi cultum traducti. 538
 ¶ diuersæ irruptiones in Asiam. 222. Eorundem feritas, & solitudines. 379
 ¶ tauriscorum irruptio è Gallis in Germaniam. 326
 ¶ taurisium Persarum Regia à quo condita, & an ea, quæ olim Ecobatana Medorum Regia. 383
 ¶ templa ab hæreticis auersa. 57
 ¶ templa quanti à Christo & Apostolis facta. 56.
 Christianis antiquissima. 57. cur ornanda. 58. 59
 * Et quo splendore à priscis Christianis exulta. 327. ¶ magnificentissima & innumera Germaniæ. 276. 299. non quælibet sacræ ædes priscis dicta. 277
 ¶ templa ob eorum opes diripiendas hæretici impugnant. 277
 Quantasque diriperint. ibid.
 * templariorum militum ordo quan-

do institutus. 519. Et à quibus euersus. 521
 * terra qualiter in die resurrectionis renouanda. 259. Non omni patri splendore illustranda. ibid.
 A quibus post resurrectionem habitanda. 260. Quibus, & quot cladibus ante Christum natum penè euersa. 276. Post Christi ortum magis habitabilis effecta. 283. 296. 298
 * terræ regiones quinque olim fecundissimæ ob hæreses deteriorata. 300. 301
 ¶ terræ Germanicæ quanta olim sterilitas. 314. 321. Eiusdem, ex quo Papæ est subiecta, mira fecunditas. 314. 322
 ¶ terræ fecunditas vel sterilitas unde mutari contingat. 323
 ¶ terræ promissionis, Sodomæ, & Gomorræ fertilitas quantum imminuta. 324
 * terrarum Catholicis subiectarum bonitas aucta. 306. 307
 ¶ terrarum diuersarum mira immutatio. 323
 ¶ terræ motus octo vniuersales Romanis imperantibus ante Constantinum. 562
 Reliqua vide, verbo, Clades.
 * tertullianus hæreticos confutat. 414. 415
 * tertullianus vt à Papæ auctoritate desciuerit. 438
 * tertullianus quid de Romanæ Ecclesiæ primatu. 464. Eiusdem contentio de adulteris ad penitentiam non admittendis. 487.
 * tertulliani carmen de Christi corpore, vituli sanguine figurato. raro.

rato. 91
 * De Manna Eucharistiam præfignante. 96. 97
 De Ecclesia per Euam ex Adami costa figurata. 126
 ¶ thammæ Persarum Regis genus & flagitia. 509
 * tassilo Bauariæ Dux à Carolo deficiens, ab eodem bello victus, & in monasterium detrusus. 567
 * thebæ Ægyptiorum Regum sedes. 287. ¶ Cur Græcis scriptoribus celeberrimæ. 480
 ¶ thebæ Ægyptiæ, & Græcæ penitus excisa. 481
 ¶ thebæ à quo condita. 489
 ¶ thebei quamdiu Ægypto dominati. 481
 * thebeorum martyrum insigne miraculum. 216
 * thecla in mediis flammis illæsa. 210
 ¶ thecla Angla sacrarum virginum ordinis auctrix. 244
 ¶ theglathphalasar Assyriorum Regis gesta. 448
 * theodoricus Ostrogothorum Rex à Zenone Augusto coronatus. 398
 ¶ theodoricus Odoacre Rege necato Italiam occupat. 99
 ¶ theodorici Francorum Regis Imperium ob ignauiam à Carolo Martello administratum. 394
 * ¶ theodoræ Augustæ sæuitia in Syluerium, Vigiliumque Papas. 527. 597
 * theodosio Iuniore imperate puer in cælum sublatus, mox demissus mirabilia refert. 187

* theodosius Iunior à Deo fulminibus, & Angelis ab hostium armis custoditus. 428. ¶ Idem Valentinianum Tertium Occidentali Imperio præficit. 395
 * theodosius Imperator ab Apostolis in somnis confortatus Eugenium mirabiliter debellat. 427
 * theodosij, & Valentiniani rescriptum de Episcopis inconsulto Papa non ordinandis. 474
 ¶ theodosij studium in Catholicis tuendis, hæresibusque profligandis. 392
 ¶ theodosius, Eugenio deuicto, Occidentale, & Orientale Imperium filiis relinquit. ibid.
 * theodosius Alexan. Episc. ob hæresim depositus. 485
 ¶ theodori hæretici infelix interitus. 409
 ¶ theologi eminentissimi Germaniæ. 279
 ¶ theologi Germani tres à prima ætate cæci admirabilis doctrine. ibid.
 ¶ theophili Imp. hæretici infelix interitus. 281
 * theotimus Episcopus precibus suisque inuitibus Barbaris reddidit. 205
 ¶ thermæ nullæ olim Germanis, nunc verò quot, & quam mirificæ. 319
 * thessalia quo tempore à serpentibus diuexata. 281
 ¶ theutonicus milites quanta præ ceteris Christianæ Reip. acquisierint. 209. * ¶ Eorundem ordo quando institutus. 519. 583. 266.
 * Quando item, & cur abolitus. 521

- * eorumdem conuentio cum Conrado Polonorum Duce. 584.
Eorumdem opera Prussia Germanicæ ditioni adiecta. 584.
Eisdem quanta beneficia à Papis collata. 585. Eorumdem cruenta bella cum Prutenis, & Polonis quoties à Papa conciliata. 585. 586
- * thomas Apосто. quibus in locis Christi fidem propagarit. 377. Vbi pro Christo interfectus. 361. Eiusdem martyrium illustri ac perenni miraculo nobilitatum. 363. Thomæ Herfordiensis reliquæ copiosum sanguinem emittere solitæ. 241
- * thrasyenus lacus quo tempore ardere visus. 279
- ¶ thule insula. 373
- ¶ thulitarum immanitas, & superstio. 373
- ¶ thusci ab Italia expulsi in Alpibus confident. 329
- ¶ tiberij Cæsaris flagitia. 219
- ¶ toxix Hungarorum Regis prosapia. 170
- ¶ traiani Imp. persecutio in Christianos, prodigiæque ob id secuta. 579
- * tributum templo S. Petri à Sicilia, Apulia, & Calabria debitum, quando ablatum. 530
- * trinitatis diuinæ illustrissimum insigne è corpore S. Clare Virg. 201. similitudine in vnam nos cum Deo per Christi corpus coniungi substantiam probatur. 117
- * trinitatis actiones quæ propriæ, & quæ communes. ibid.
- ¶ trichemius mendacij redarguitur. 285
- ¶ triumphare quando Romanis liceret. 103
- ¶ troia olim Asiæ regia. 383. Eiusdem euersio apud scriptores in tempore diuersa. 485
- * turcæ in Perside Crucis signo à peste liberati. 256
- * turcæ à S. Martino stricto gladio è Sabariæ obsidione fugati. 256. 431. A Rhodi item, & oppidi S. Michaëlis ingressu à Ioann. Baptista exterriti. 431. quoties & à quibus contra Christianos euocati. 510. quo tempore Asiam ceperint. 533. Et per quos ab eadem pulsæ. ibid. quo tempore à Rhodo adiacentibusq; insulis pulsæ. 538. Et quando easdem receperint. 539. apud Chersonesum à nostris victi. ibid. à Grecis in Europam vocati. ibid. Ab Eugenio Quarto, & Calisto Tertio profligati. 539. 540.
- ¶ Eorumdem diuersæ strages à nostris editæ. 97. quo tempore Persiam, finitimæque oras occuparint. 222. Vbi à Tartaris euersi. ibidem. quasi ad stragem mari. 522. Eorumdem machinationes in Hungariam, & Germaniam. 339
- * Eorumdem sordes, ignauia, & barbaries. 328
- ¶ Eorumdem stolidi opinio de tali hora mortis. 522. Eorumdem irruptiones in Orientem hæreticis imperantibus. 531. In Hispaniam 536. In Cyprom, & Hungariam. ibid. Eisdem subiectorum infelix status. 543. Reliqua vide Mahometani, & Othomanni.

- Othomanni.
- ¶ turcomanni quinam inter Turcas. 507
- ¶ turcilingorum irruptio in Germaniam sub Odoacre Rege. 329
- * turtis gregis, Ecclesiæ typus, vbi. 420. ¶ Argentinensis mirabilis structura. 299. Eiusdem cum templo Beli collatio. ibid.
- * tyridates Armeniæ Rex à Nerone Imp. Romæ coronatus. 398
- ¶ parthorum Rex ad Cæsarem in Hispanias confugit. 476
- * tyri filiarum in sacris libris, quid. 312. innumeras construxere vrbes. ibid. Salomonice classi præfecti. 285. Maria cuncta navigationibus circumlustrarunt. ibid.
- ¶ typographiæ inuentor. 300
- V
- * Valés Imp. Arianus quos tumultus in Ecclesia concitarit. 481. ¶ Eodem imperante quæ clades cælitus immixta. 529. Eiusdem persecutio in Catholicos. 595
- ¶ valens vbi concrematus, nec vnamquam inuentus. 414. 594
- * valentiniani, & Theodosij rescriptum de Episcopis inconsulto Papa non ordinandis. 474
- * valentinianus Imp. quantum sacræ potestati detraxerit. 396
- ¶ Et coniux Martini Episcopi pedibus prouoluit. 38, 39
- ¶ valentiniani & Valentis ob sacræ iura violata infelix interitus. 392. Iunioris persecutio in Ambrosium Episcopum, & Catholicos. ibid. Eiusdem iniquæ leges contra Ecclesiam, & infelix interitus. ibid.
- ¶ valentinianus Tertius à Theodosio Iuniore Occidentali Imperio suffectus. 395. Tertius vt Ecclesiastica iura, & occidentale Imperium euerterit. 395. Idem à Maximo ob violatam vxorem interceptus. ibid.
- ¶ valerianus Imp. à Persarum Receptus quam indignissime habitus. 587
- ¶ vandali quamdiu Africam tenuerint. 54. 393. à Iustiniano Impe. in Africa deiecti. 55. 539. Et quam breui spatio. 543. vnde in Germaniam irruerint, & quamdiu ibi regnarint. 330. Eisdem ab Honorio sedes in Hispania concessæ. 394
- ¶ vandolorum quot Reges occisi. 85. quot Reges hæretici, & quamdiu regnarint. 424. Eorumdem infelix interitus. 418. Eorumdem nemo Regnum ad nepotes transmisit. 435. 436
- ¶ vas, quo Christus in cœna vsus, vnde Genuam delatum. 53
- * vbaldi Episcopi reliquæ mirabiliter asseruata. 229
- * venantij carmen ad S. Martinum pro oculorum visu ad eius sacellum recepto. 258
- * venceslai Bohemiæ Regis reliquæ quibus miraculis nobilitata. 232. ¶ Eiusdem præclare gesta. 72. Eiusdem pro sapia. 72. 89
- * venceslaus Curiamensem Ducem Angelorum ope bello victum benignè dimittit. 429. ¶ perpetuæ virginis custos. 239
- ¶ venceslai duo è Bohemorum Ducibus miræ sanctitatis. 178
- * venceslaus Impet. ob ignauiam

- depositus. 587
 * venenis comedendis quinam & quomodo assueti. 131
 ¶ Aduersus eadem naturalium quarundam rerum mira efficacia. 228
 ¶ venetæ Reip. antiquitas, & pax. 108. Eiusdem, & Romæ collatio. ibid.
 * veneti ab Alexio Imper. euocati eidem Imperium à patre occupatum restituunt. 537
 Constantinopolim à Murzuffi tyrannide liberant. ibid.
 * veneti à Maximiliano Imper. & Papa eisdem ablata restituere compulsi. 589
 ¶ venetis quot sanctorum corpora, parochiæ, ac monasteria. 54
 ¶ venetorum naualis laus. 53
 * vêturini Ord. Præd. facies radios emittere solita. 208
 * verbo Dei quo pacto omnia creata, & restaurata. 80. 81
 * verbum qualiter cunctis rebus insit. 81
 * verbum Dei duplex, scriptum, & non scriptum. 364
 Et cui magis credendum. 365
 * veremundi secundi Castellæ Regis profapia, & gesta. 134
 ¶ veritas doctrinæ cur Catholicis tantum, non autem hæreticis. 255
 ¶ vestalium virginum institutum apud præscos. 239
 ¶ vesunij incendium quas clades & terrores incusserit. 578
 * victor Papa Berengarij hæresim dænant. 50
 ¶ victor Vicensis Vandalorū Rex hæreticus à vermibus discerptus & extinctus. 418
 ¶ victoris IIII. & Alexandri III. schisma vnde exortum. 618
 * ¶ vigilius Papa Theodoræ Augustæ iussu Constantinopolim adductus. 527. 395
 Quam indignè ibi habitus, eiusque obitus. 597
 * vincentij martyr. reliquiæ quibus miraculis asseruatæ. 219
 * vincentius Fererius in sacris ingenti luce circumfusus. 208
 * vinum, & lac in sacris libris, Eucharistiæ typus. 72
 * virgilij carmen de Dei omnipotentia. 4
 * De Messie aduentu. 276. 308
 * De gente aurea surrectura. pa. 374. De Memnone Auroræ filio. 287. ¶ De nouis bellis futuris. 89. De Dardaniæ prolis foelicitate. 210. De Ecclesiæ foelicitate, & statu. 215. De celestium orbium contemplatione. 289. De Ægyptiorum barbarie. 498
 * virginitas Deiparæ Christi ortu non violata. 173. 174
 Reliqua, vide verbo Maria.
 ¶ virginitas à maximis Regibus in coniugio seruata. 140. 182. 239
 Ab Imperatoribus, & Imperatricibus. 281
 ¶ virginittatis cultores Angelis æquati. 240
 ¶ virgines Germanæ admirandæ sanctitatis. 240. Earundem quinque sanctimonia, doctrina, scriptisq; editis præstantes. 242. Eisdem nulla ex toto orbe similis. 243. Britannæ ob castitatis amorem vultu deturpare solitæ. 247
 Earundem

- Earundem vndecim millia ab Hunnis vna die ob castitatis obseruantiam trucidata. ibid.
 ¶ virgo vera nulla apud omnes à Dei cultu alienos. 240. 243
 Polonica militis stuprum honesta morte euadit. 254
 ¶ viscum præscis sacrum. 234. 235
 ¶ visigothi quo tempore Catholicam pietatem complexi. 404
 Regum Hispanicorū successio. 34. Reges quot trucidati. 84
 Reges qui, & quot in Hispania. 92. Et cur in eandem irruerint. 541
 ¶ visigothorum irruptio in Germaniam. 328
 Eorundem nobilitas quando in Hispaniis tota ferè exuncta. 358
 ¶ visigothorum quot Reges hæretici, & quamdiu regnarint. 425. 436
 Eorundem infœlix interitus. 418
 Eorundem nemo regnū ad nepotes eiusdem impietatis sectatores transmisit. 435. 436
 ¶ vitizæ Regis hæretici turpissima lex, flagitia, & interitus. 535
 ¶ vladislaus Bohemorum Dux à Fridenco primo coronatus. 174
 Eiusdem profapia. ibid.
 ¶ vlrici Boiemensium Ducis perfidia aduersus Poloniæ Ducem. 343
 ¶ vnguentum quo Christus vinctus quantæ æstimationis. 229
 ¶ vnguentū montis Hermon quid mysticè. 216
 ¶ vonones, & Vologeses Parthorum Reges: eorum genealogia, & euenta. 472
 * vota religiosorum militum. 520
 ¶ vratislaus Bohemorum Dux ab Henrico III. coronatus. 173
 Eiusdem posteritas. 175
 * vrbanus Papa Neapolis & Siciliæ regnū è Sueuis in Gallos transfert, cur. 515
 * vrbanus Secundus omnium primus populos aduersus Christi hostes concitare, & cruce signare ausus. 519
 Eiusdem sacra expeditio aduersus Sarracenos. 534
 * vrbanus expeditio à Germanis irrita quantum eisdem boni attulerit. 581
 ¶ vrbanus VI. & Clementis schisma vnde exortum. 399. 400
 ¶ vrbes primariæ Germaniæ à quibus, & cur erectæ. 310
 Earundem amplitudo, situs, & splendor. 312
 Quenam præscis dictæ. 384
 Reliqua vide Ciuitates.
 ¶ vrsule & sociarum vndecim millium illustre martyrium. 246
 In eadem præclarum carmen. 248. 250
 * vrsus, & Victor cum sociis martyribus abscissa sua capita in manibus gestant. 236
 ¶ vvicelli hæresis quâdo, & à quibus in Bohemia excitata. 254
 ¶ vvidichindi Saxonū Ducis profapia. 158
 Eiusdem agnatio quamdiu in Saxoniam & Germaniam rerum posita. ibid.
 * vvido Spoleti Dux à Stephano quinto coronatus. 546
 ¶ vvilhelmus Archiepis. Mogunt. Otthonem Imperatorem patrem increpat, & repentinæ mortis

- mortis præmonet. 402
- * Vulsinij oppidum opulētissimum fulmine concrematum. 279
- X
- * **X**erxes Persarum Rex Zonas torridas explorare conatus. 288
- ¶ Xerxis genealogia, innumerus exercitus, flagitia, & interitus. 460
- ¶ Xerxes II. Persarum Rex. ibid.
- * Xystus Papa Leonem legatum in Gallias mittit, cur. 526
- * Xysti Quarti studium pro Græcorum subuentione. 541. 542
- Z
- * **Z**acharias Papa Galliarum regnum è Chilperico in Pipinum transfert, cur. 528
- * Zacharias Papa exarchatum Orientis Imperatoribus à Longobardis ablatum bis restituit. 530. 531. 531
- * Zachariæ Prophetæ mira apparitio cuidam suum corpus demonstrantis. 217
- * Zacharias Propheta quo anno occisus, & quando inuentus. 229
- * Zacharias Protospatharius à Iustiniano cum exercitu aduersus Sergium Papam missus, ab eodè ex Itolorum furore seruatur. 528
- ¶ Zenerarum Reges, eorūque euenta. 514
- ¶ è Zenerarum gente quot familiæ in regnum elata. 515
- * Zeno Augustus Theodoricum Ostrogotthorum Regem coronat. 398
- ¶ Imp. hæreticus viuis ab vxore sepultus, & extinctus. 414
- Eodem imperante Occidentale Imperium penitus euersum. 396
- * Zonæ torridæ post ortum cultūque Christum habitabiles redditæ. 284. 294. 304
- * Zonæ torridæ ab Ægyptiis explorata. 285. 286
- * Zonæ torridæ Hebræis ac Tyriis cognita. 285
- Item Persis. 287
- Carthaginensibus. 288
- Alexandro Magno. 289
- Romanis. 290. 291
- Græcis. 291
- De eisdem quid Strabo. 291
- * Zonæ torridæ per annos bis mille quadringentos cunctis inhabitabiles comperta. 302
- * Zonæ frigidæ multo magis inhabitabiles, quàm torridæ, & ratio. 297
- * Zonæ frigidæ quamdiu cunctis inaccessibleis. 299
- Nunc verò quousque habitabiles. ibid.
- * Zonæ habitatae orbis totius dimidium efficientes. 297
- * Zonarum habitatio, Christi & Ecclesiæ meritis adscribenda. 300
- * Zozimus Papa Apiarium Episcopum ab Africano Concilio depositum restituit. 481
- ¶ Zuinglius hæresiarca vbi interceptus, & concremat. 411
- * Zygorum, siue Circassorum regiones quantum ob hæreses deteriorata. 305

*In his Indicibus, Candide Lector, animaduertes duas esse notas, ad commodum tuum ibi positas, quarum hæc * denotat tibi ea que sunt secundi Tomi, hæc ¶ verò que tertij.*

F I N I S.

